

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

JUDr. Adéla Rosůlek

Srovnání české a polské právní úpravy drogových deliktů

Disertační práce

Školitel: prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

Studijní program: Trestní právo, kriminologie a kriminalistika

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 16. 4. 2019

Prohlašuji, že jsem předkládanou disertační práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 934 393 znaků včetně mezer.

.....

disertantka

V Praze dne

Na tomto místě bych ráda poděkovala prof. JUDr. Jiřímu Jelínkovi, Csc., mému školiteli, který mě po celé doktorské studium laskavě provázel, mnohému mě naučil a poskytl mi řadu odborných rad a věcných připomínek nejen k této disertační práci.

Prof. UJ, dr. hab. Andrzejowi Światłowskiemu, prof. dr. hab. Krysztowowi Krajewskiemu a prof. UJ, dr. hab. Dobrosławie Szumiło - Kulczyckiej patří mé vřelé díky za konzultace řady otázek polského trestního práva a poskytnutí cenných informací.

MUDr. Jiřímu Pokorovi děkuji za praktické poznatky k léčbě závislostí na návykových látkách.

V neposlední řadě chci poděkovat mému nadřízenému Mgr. Alešovi Veselému za jeho podporu při studiu.

Obsah

Úvod.....	9
1. Alkohol.....	13
1.1. Patologická opilost.....	15
1.2. Závislost na alkoholu.....	16
1.3. Léčba alkoholismu.....	19
2. Řízení pod vlivem návykových látek.....	21
2.1. Ohrožení pod vlivem návykové látky v České republice.....	22
2.1.1. Právní úprava.....	22
2.1.2. Případové studie.....	26
2.1.3. Statistika.....	28
2.2. Řízení vozidel ve stavu nestřízlivosti nebo pod vlivem opojného prostředku v Polsku....	28
2.2.1. Právní úprava.....	28
2.2.2. Případové studie.....	33
2.2.3. Statistika.....	34
2.3. Srovnání české a polské právní úpravy řízení pod vlivem návykové látky.....	35
3. Odpovědnost za činy spáchané ve stavu nepřičetnosti pod vlivem návykových látek.....	37
3.1. Opilství v České republice.....	37
3.1.1. Koncept rauschdeliktu v českém právu.....	37
3.1.2. Právní úprava.....	38
3.1.3. Historická právní úprava.....	43
3.1.4. Actio libera in causa.....	45
3.1.5. Případové studie.....	47
3.2. Pojetí opilství v Polsku.....	48
3.2.1. Polský koncept objektivní odpovědnosti.....	49
3.2.2. Právní úprava.....	50
3.2.3. Historická právní úprava.....	53
3.2.4. Případové studie.....	54
3.3. Srovnání české a polské právní úpravy odpovědnosti za činy spáchané ve stavu nepřičetnosti pod vlivem návykových látek.....	56
4. Drogy.....	58
4.1. Závislost na drogách.....	60
4.1.1. Prevence.....	64

4.1.2. Příčiny závislosti	66
4.2. Léčba drogové závislosti	70
4.2.1. Formy léčby závislosti	73
4.2.2. Substituční programy	77
4.3. Právní úprava soudem nařízené léčby	82
4.3.1. Ochranné léčení a zabezpečovací detence v České republice	82
4.3.2. Nucená léčba v Polsku	85
4.3.3. Srovnání české a polské právní úpravy soudem nařízené léčby	90
5. Legalizace ano nebo ne?	93
5.1. Otázka legalizace drog v Polsku	93
5.1.1. Argumenty proti legalizaci	94
5.1.2. Argumenty pro legalizaci	98
5.1.3. Polský experiment - absolutní kriminalizace přechovávání drog	105
5.1.4. Alternativa prohibice pro Polsko.....	110
5.4. Otázka legalizace drog v České republice	112
5.4.1. Argumenty proti legalizaci	114
5.4.2. Argumenty pro legalizaci	116
5.5. Legalizace konopných drog	119
5.6. Substituční programy jako forma legalizace tvrdých drog	124
5.7. Ano legalizaci.....	126
6. Přechovávání drog a pěstování konopí a dalších rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku	132
6.1. Přechovávání drog v České republice	132
6.1.1. Právní úprava.....	132
6.1.2. Případové studie	136
6.1.3. Statistika	138
6.2. Přechovávání drog v Polsku.....	139
6.2.1. Právní úprava.....	139
6.2.2. Případové studie	146
6.2.3. Statistika	147
6.3. Srovnání české a polské právní úpravy přechovávání drog	148
6.4. Pěstování konopí a dalších rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku v České republice	150
6.4.1. Právní úprava.....	151
6.4.2. Případové studie	154
6.4.3. Statistika	154
6.5. Pěstování máku, konopí a keřů koky v Polsku.....	155
6.5.1. Právní úprava.....	155

6.5.2. Případové studie	157
6.5.3. Statistika	158
6.6. Srovnání české a polské právní úpravy pěstování konopí a dalších zakázaných rostlin..	158
7. Výroba, obchod, distribuce, šíření drog a jiné nakládání s drogami	159
7.1. Drogová kriminalita	159
7.1.1. Obchod s drogami	161
7.2. Výroba, obchod, distribuce, dovoz, vývoz a další formy neoprávněného nakládání s drogami v České republice	165
7.2.1. Právní úprava.....	168
7.2.2. Případové studie	173
7.2.3. Statistika	179
7.3. Šíření toxikomanie v České republice.....	179
7.3.1. Právní úprava.....	180
7.3.2. Případové studie	185
7.3.3. Statistika	188
7.4. Předměty k nedovolené výrobě drog - jejich výroba a držení v České republice	189
7.4.1. Právní úprava.....	189
7.4.2. Případové studie	192
7.4.3. Statistika	194
7.5. Výroba drog v Polsku.....	194
7.5.1. Právní úprava.....	195
7.5.2. Případové studie	198
7.5.3. Statistika	199
7.6. Obchod s drogami v Polsku	199
7.6.1. Právní úprava.....	200
7.6.2. Případové studie	202
7.6.3. Statistika	205
7.7. Dovoz, vývoz, převoz a další nakládání s drogami v Polsku.....	206
7.7.1. Právní úprava.....	206
7.7.2. Případové studie	209
7.7.3. Statistika	210
7.8. Poskytnutí drogy konečnému konzumentovi a svádění ke zneužívání drog v Polsku.....	210
7.8.1. Právní úprava.....	210
7.8.2. Případové studie	214
7.8.3. Statistika	215
7.9. Nakládání s předměty k výrobě drog a prekursory v Polsku	215
7.9.1. Právní úprava.....	215

7.9.2. Případová studie	218
7.9.3. Statistika	219
7.10. Neoznámení drogového trestného činu v Polsku	219
7.10.1. Statistika	220
7.11. Krádež drog v Polsku	220
7.11.1. Statistika	221
7.12. Reklama na drogy.....	222
7.12.1. Statistika	222
7.13. Srovnání české a polské právní úpravy výroby, obchodu, distribuce a jiného nakládání s drogami, jakož i šíření zneužívání drog a nakládání s prekursory a dalšími předměty k výrobě drog.....	223
8. Designer drugs - nové syntetické drogy	235
8.1. Nové syntetické drogy a jejich postih podle polského zákona proti narkomanii	238
8.2. Úvahy de lege ferenda.....	242
9. Procesní část disertační práce.....	244
9.1. Odposlechy a sledování.....	244
9.1.1. Odposlechy a sledování v České republice	244
9.1.2. Odposlechy v Polsku.....	249
9.1.3. Srovnání české a polské právní úpravy odposlechů a sledování.....	254
9.2. Předstíraný převod.....	256
9.2.1. Předstíraný převod v České republice	256
9.2.2. Předstíraná transakce v Polsku.....	262
9.2.3. Srovnání české a polské právní úpravy předstíraného převodu	264
9.3. Použití agenta	265
9.3.1. Institut agenta v České republice	266
9.3.2. Institut agenta v Polsku	268
9.3.3. Srovnání české a polské právní úpravy institutu agenta	268
9.4. Korunní svědek neboli spolupracující obviněný	268
9.4.1. Spolupracující obviněný v České republice	269
9.4.2. Korunní svědek v Polsku.....	271
9.4.3. Srovnání české právní úpravy spolupracujícího obviněného a polské právní úpravy korunního svědka	274
9.5. Sledování zásilek.....	275
9.5.1. Sledování zásilek, jejich záměna a otevření v České republice	275
9.5.2. Tajně sledovaná zásilka v Polsku.....	277
9.5.3. Srovnání české a polské právní úpravy sledování zásilek.....	280
9.6. Prohlídky prostor a osob	281
9.6.1. Domovní prohlídka, vstup do obydlí a osobní prohlídka v České republice	281

9.6.2. Režim prohlídek v Polsku	285
9.6.3. Srovnání české a polské právní úpravy prohlídek obydlí, osob a jiných prostor.....	287
9.7. Znalecké posudky.....	288
9.7.1. Znalecké posudky v České republice	288
9.7.2. Znalecké posudky v Polsku.....	289
9.7.3. Srovnání české a polské právní úpravy znaleckých posudků	291
Závěr.....	293
Příloha č. 1 - Svět drog v Polsku.....	312
„Polské“ drogy	312
Uživatelé drog v Polsku	313
Historie	316
Příloha č. 2 - Přehled drog.....	320
Lehké drogy.....	320
Tvrdé drogy	326
Seznam použitých zdrojů	355
České zdroje	355
Právní předpisy.....	355
Literatura	355
Časopisecké články	358
Judikatura	360
Internetové zdroje.....	363
Ostatní zdroje	367
Polské zdroje	368
Právní předpisy.....	368
Literatura	369
Časopisecké články	370
Judikatura	373
Internetové zdroje.....	376
Ostatní zdroje	378
Další zdroje	379
Abstrakt disertační práce v českém jazyce.....	380
Abstrakt disertační práce v anglickém jazyce	382

Úvod

Jeden toxikoman kdysi řekl: *Mým životním cílem nebylo žít, ale zřít se. V průběhu let jsem utíkal ke kokainu, marihuaně a alkoholu ve falešné víře, že mi pomohou uniknout před mými problémy. Věci se však jen zhoršily. Neustále jsem si opakoval, že po této poslední dávce už navždy přestanu. Nikdy se tak nestalo.*¹ Jeho slova charakterizují závislost na drogách a důvody, pro které se lidé k návykovým látkám uchylují, výstižněji než většina odborných statí na toto téma. Návykovými látkami a trestnou činností s nimi související se v minulosti zabývala celá řada autorů. Proč tedy psát disertační práci na téma srovnání českého a polského práva v oblasti drogových deliktů? Mnoho zajímavých otázek souvisejících s právní úpravou drogových deliktů dosud nebylo řešeno vůbec nebo bylo řešeno jen okrajově. Mnou zvolené téma je velmi dynamické - to co bylo o drogách napsáno před několika lety, je dnes z velké části již nepřiléhavé.

České drogové scéně dlouhodobě dominuje pervitin domácí produkce a marihuana, podíl heroinu a kokainu u nás je ve srovnání se západními zeměmi zanedbatelný. Trh s drogami v České republice se neustále vyvíjí a rozhodně není autonomní. Značný vliv na naši drogovou scénu má sousední Polsko. Léky k výrobě pervitinu se dovážejí z Polska. Nové syntetické drogy k nám proudí také z Polska. Právní úprava této oblasti je v Polsku zcela odlišná než ta naše, což ještě umocňuje potřebu komparace mezi těmito dvěma právními systémy. České právo je ovlivňováno právem jiných států a také evropskými předpisy. Srovnávání české právní úpravy s právní úpravou okolních států je v dnešním stále se zmenšujícím globálním světě přímo nevyhnutelné. Převážná většina publikací, které obsahují prvky právní komparatistiky, srovnává vybrané instituty českého práva s právem německým, britským, francouzským, italským a slovenským. Srovnání s právem postkomunistických zemí jako je Polsko, Maďarsko a další, je naopak spíše raritou. Česká republika leží v srdci Evropy, není zemí západní ani východní, přesto si dovoluji tvrdit, že je kulturně bližší zmiňovanému Polsku a Maďarsku než západním zemím. Se zeměmi východního bloku sdílíme společnou historii, jsme členy Visegrádské čtyřky a na řadu nejen politických otázek máme podobný náhled. V postkomunistických zemích je svoboda citlivé téma a právě svoboda jednotlivce s drogovými delikty bezprostředně souvisí. Víc než by se na první pohled mohlo zdát.

¹ Anonymní zpověď uživatele drog, jejíž úryvky jsou dostupné na řadě webových stránek viz <https://www.google.com/search?q=M%C3%BDm+%C5%BEivotn%C3%ADm+c%C3%ADlem+nebylo+%C5%BE%C3%ADt%2C+ale+zřetovat+se.&oq=M%C3%BDm+%C5%BEivotn%C3%ADm+c%C3%ADlem+nebylo+%C5%BE%C3%ADt%2C+ale+zřetovat+se.&aqs=chrome..69i57.849j0j4&sourceid=chrome&ie=UTF-8>.

Cílem této práce je přinést kritický pohled na aktuální českou právní úpravu drogových deliktů a související problematiky a následně na základě srovnání s polskými právními předpisy představit konkrétní návrhy de lege ferenda. Pojem drogové delikty je poměrně široký, v této práci se budu zabývat řízením pod vlivem návykových látek, přechováváním drog, pěstováním konopí, výrobou a distribucí drog, nakládáním s předměty k výrobě drog, šířením toxikomanie, a v neposlední řadě právní úpravou odpovědnosti za činy spáchané pod vlivem návykových látek. Práce by mimo výše uvedené také měla nabídnout odpovědi na následující otázky. Je české pojetí opilství ve srovnání s polským pojetím objektivní odpovědnosti za zavinění dobrým řešením odpovědnosti pachatele za jednání pod vlivem návykových látek nebo jen chrání jejich uživatele? Lze v kontextu zásady odpovědnosti za zavinění vůbec uvažovat o objektivní odpovědnosti za činy spáchané pod vlivem návykových látek? Je Česká republika v oblasti postihu drogové kriminality liberálnější než Polsko? Pokud ano, je tento liberální přístup spíše prospěšný nebo škodlivý? Je česká právní úprava drogových deliktů dostatečná? Lze na základě stávající právní úpravy drogovou kriminalitu, zejména obchod s drogami efektivně postihnout?

S drogovými delikty přirozeně souvisí celá řada otázek. V této práci se budu věnovat závislosti na návykových látkách včetně soudem nařízené ochranné léčby, vymezení hraničního množství drog pro účely definování množství většího než malého a dalších rozsahů množství drog, dále se zaměřím na v poslední době hojně diskutovanou legalizaci drog, obchod s léky k výrobě pervitinu, nové syntetické drogy a seznamy zakázaných látek. Určitý prostor bych ráda věnovala také procesním otázkám, které s drogovou problematikou úzce souvisí, tedy odposlechům a sledování, předstíranému převodu, institutu agenta, korunního svědkovi neboli spolupracujícímu obviněnému, sledování zásilek, prohlídkám obydlí a jiných prostor, osobním prohlídkám a znaleckým posudkům. V zájmu srozumitelnosti a komplexního pojetí této studie o drogových deliktech se budu zabývat také účinky drog, které se vyskytují na českém a polském drogovém trhu. V jednotlivých částech disertační práce se vedle právních předpisů zaměřím na analýzu judikatury včetně konkrétních trestních věcí řešených českými a polskými soudy a uvedu také poznatky z vlastní praxe. Výběr analyzovaných trestních kauz není zcela náhodný, jako kritéria výběru trestní věci jsem si určila aktuálnost, relevanci a zajímavost případu. Na okraj zmíním také statistické přehledy drogové kriminality. Disertační práce je členěna na několik dílčích částí: alkohol, řízení pod vlivem návykových látek, odpovědnost za činy spáchané ve stavu nepřičetnosti pod vlivem návykových látek, drogy, legalizace ano nebo ne?, přechovávání drog a pěstování

konopí a dalších rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku; výroba, obchod, distribuce, šíření drog a jiné nakládání s drogami; designer drugs - nové syntetické drogy a procesní část disertační práce. Téma považuji za aktuální s ohledem na výskyt nových syntetických drog v České republice, přeshraniční obchod s drogami a nikdy nekončící debatu o legalizaci.

Trestní právo je prostředkem ultima ratio, trestněprávní nástroje by měly být uplatňovány zdrženlivě, což platí i pro oblast regulace nakládání s drogami. Použití trestněprávních prostředků je bezesporu nezbytné v případě obchodu s drogami, výroby tvrdých drog, řízení pod vlivem návykových látek, poskytování drog nezletilým osobám a v případech obdobně závažných, kde zájem na ochraně společnosti před zhoubnými účinky návykových látek je přednější než svoboda jednotlivce. Zákonodárci evropských zemí se dlouhodobě potýkají s otázkou jak účinně a přiměřeně regulovat nežádoucí jevy provázející užívání drog, když samotná konzumace drog není předmětem trestního práva - je legální. Nikdo nemůže být vystaven represi ze strany státu jenom proto, že je toxikoman. Je tomu ale skutečně tak?

Uživatelé drog škodí jen sami sobě, zato obchodníci s drogami představují nebezpečí pro celou společnost, když se podílejí na šíření drogové závislosti. Nabízí se otázka, zda je skutečně na místě postihovat v rámci trestního práva vedle obchodu s drogami také drobnou výrobu pro vlastní potřebu a distribuci drog mezi toxikomany. Je třeba se ptát *cui bono*? Politika prohibice činí z drog nedostupnou, a tudíž vysoce ceněnou komoditu. V této práci se snažím najít odpověď na otázku, co je vhodnou alternativou k dosud aplikované politice prohibice, která ve vztahu k nealkoholovým návykovým látkám zjevně selhává. Drogy se ze společnosti nedaří vymýt, represe se mívá účinkem. Obchodníkům s drogami se přese všechna opatření daří dobře. Co se stane, když změním pravidla hry? Může legalizace zničit černý trh s drogami? A pokud ano, za jakou cenu?

Jak bylo uvedeno výše, s drogovými delikty přímo souvisí svoboda jednotlivce a meze přípustnosti zásahu do ní. Obchod s drogami nerespektuje státní hranice, organizované zločinecké skupiny jsou často mezinárodního charakteru a jejich členové jednájí konspirativně, pro orgány činné v trestním řízení není jednoduché je dopadnout, natož pak jim páchanou trestnou činnost dokázat. V duchu hesla „účel světí prostředky“, se hranice přípustnosti zásahů státu do svobody jednotlivce neustále posouvají - odposlechy telefonů, sledování emailové komunikace, prostorové odposlechy, domovní prohlídky, sledování zásilek a řada dalších trestněprávních institutů dovoluje orgánům

činným v trestním řízení zasahovat do soukromí občanů. Pravidla pro použití výše uvedených procesních nástrojů nejsou ve všech případech vymezena zcela transparentně a adekvátně. Analýza procesních ustanovení umožňujících porušení práva na ochranu soukromí a listovního tajemství je předmětem procesní části této disertační práce.

1. Alkohol

Alkohol již po požití menší dávky navozuje pocit euforie a snižuje úzkost, zvýšením dávky pak vystupují do popředí negativní účinky alkoholu - přeceňování sil, ztráta sebekontroly, vyšších etických citů, společenského taktu a stimulace agresivního chování. Alkohol má dále vliv na funkčnost zraku, sluchu a nervově - motorické koordinace. Osoby akutně intoxikované alkoholem postupně procházejí stádiem excitačním, hypnotickým, narkotizačním a asfyktickým.²

Zneužívání alkoholu je významným kriminogenním faktorem, když potencuje negativní rysy osobnosti, mění životní hodnoty, tlumí sebekritiku, morální a sociální zábrany. Zvláště rizikový faktor představuje alkohol u psychopatických osobností, jelikož alkohol psychopatické tendence odblokuje.³ U alkoholiků byl zaznamenán častý výskyt sebevražd. Alkohol se podílí na 1/3 všech trestných činů a na 3/4 násilných trestných činů v České republice.⁴

Alkohol je beze sporu proagresivním prostředkem. V roce 2013 byl v Polsku každý druhý pachatel prověřován na přítomnost alkoholu, z prověřovaných osob pouze 18,6 % bylo střízlivých.⁵ Zhruba 36 % všech pachatelů v Polsku tedy bylo pod vlivem alkoholu.

Podle stupně narušení psychických, sensorických a motorických funkcí Štáblová a Brejcha uvádí tyto fáze ovlivnění alkoholem:

- podnapilost - již v této fázi je prodloužena reakční doba, a tedy zvýšená pravděpodobnost nehody při řízení,
- lehký stupeň opilosti - nápadná změna chování, narušení senzomotorických funkcí apod.,
- střední stupeň opilosti - výrazný útlum a ještě výraznější zpomalení psychomotoriky, snížená pozornost,
- těžký stupeň opilosti - otupění, ztráta orientace, nesrozumitelnost řeči a neschopnost chůze.⁶

2 ŠTABLOVÁ, Renata, BREJCHA Břetislav a kol. Návykové látky a současnost. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006. ISBN 80-7251-224-2.

3 ŠTABLOVÁ, Renata, BREJCHA Břetislav a kol. Návykové látky a současnost. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006. ISBN 80-7251-224-2.

4 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

5 KAMIŃSKI, Marcin. Upojenie alkoholowe a pocztytalność - problemy orzecznicze. Palestra. 2017, 4, s. 48 - 55. ISSN 0031-0344.

6 ŠTABLOVÁ, Renata, BREJCHA Břetislav a kol. Návykové látky a současnost. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006. ISBN 80-7251-224-2.

Solnař uvádí následující kategorie akutní intoxikace alkoholem:

- prosté alkoholové opojení - pocit oživení a zbystrění, družnost, veselost a hlučnost. Jsou odstraněny regulující vlivy duševní činnosti, takže osoba snadno sklouzává k agresivitě, je sexuálně podrážděná, nadměrně sebevědomá a netaktní. Objevují se poruchy svalové koordinace a přesnosti vnímání, pozornosti, což se může negativně projevit u řízení motorových vozidel.
- paretické stadium - unavenost, malátnost, nemotornost pohybů, nezřetelná řeč, ospalost.
- těžká otrava - stavy bezvědomí, může nastat ochromení srdeční činnosti a ohrožení života.
- opilost komplikovaná - vyplňuje mezeru mezi opilostí prostou a patickou, po excitační a útlumové fázi osoba jeví stupňující se podráždění, které navazuje na předchozí rozrušení nebo negativní vzpomínku. Podrážděné chování je neúměrné podnětu a svědčí o značném poklesu sebekontroly, často se opilá osoba dopouští násilností.
- patická opilost - mráкотný stav deliriozního nebo automatického průběhu, objevují se halucinace a paranoidní stavy. Tato alkoholická psychóza nemusí souviset s chronickým alkoholismem ani s množstvím požitého alkoholu, když předpokladem jejího vzniku je střet náhlého oslabení (nevyspání, hypoglykemie) s určitou predispozicí (hormonální dysfunkce). Může nastoupit při požití alkoholu v kombinaci s psychofarmaky. Chování osoby paticky opilé vyplývá z chorobně změněné psychiky, nikoliv z reálné situace. Pro patickou opilost je typická úplná či ostrůvkovitá amnézie.⁷

Stupeň alkoholové intoxikace lze určit z obsahu alkoholu v krvi, a to provedením dechové zkoušky nebo lékařským vyšetřením.⁸

Na základě výsledků studie mezi respondenty ve věku 15 - 64 let bylo zjištěno, že většina z reprezentativního vzorku má k alkoholu pozitivní a otevřený vztah. Pouze 5 % respondentů pilo alkohol jen jednou ročně, třetina respondentů pila alkohol dvakrát týdně a častěji - tito pravidelní konzumenti alkoholu patří k střední věkové skupině 45 - 54 let. Více abstinentů bylo mezi ženami, méně žen také pije alkohol pravidelně. Alkohol v posledním roce minimálně jedenkrát za měsíc

7 SOLNAŘ, Vladimír. FENYK, Jaroslav a CÍSAŘOVÁ, Dagmar. Základy trestní odpovědnosti. Praha: Nakladatelství Orac, 2003. ISBN 80-86199-74-6.

8 ŠTABLOVÁ, Renata, BREJCHA Břetislav a kol. Návykové látky a současnost. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006. ISBN 80-7251-224-2.

pila polovina mladistvých. Pouze 16 % mladistvých nepilo vůbec, minimálně jednou pilo 84 % mladistvých.⁹

Mezi příčiny zneužívání alkoholu patří příčiny společenské, jako je využívání volného času k pití, stresové situace a příčiny individuální, jako je neuspokojivý rodinný život, mediální vzory a alkoholismus v rodině.¹⁰

1.1. Patologická opilost

Patologické opojení komentář k polskému trestnímu zákonu definuje jako chorobnou reakci na alkohol, kdy reakce pachatele na alkohol je neproporcionální a odlišná od typické reakce, o čemž pachatel dříve nevěděl. V případě patologického opojení nemá množství požitého alkoholu význam, většinou postačí požit malé množství alkoholu. Patologický opilec nepůsobí jako ovlivněný alkoholem a často se dopouští náhlého a nijak nemotivovaného agresivního chování, které je v rozporu s jeho osobnostními rysy. Tento stav trvá od několika desítek minut až k několika hodinám a převážně je zakončen spánkem, po kterém nastupuje celková nebo fragmentární amnézie.¹¹

Má se za to, že patologická opilost je somatického původu, důvodem může být poškození centrální nervové soustavy, infekční choroba centrální nervové soustavy, otrava, epilepsie nebo alkoholismus.¹² Je přitom sporné, zda stav patologického opojení se může u člověka vyskytnout jen jednou za život nebo vícekrát.¹³

Patická opilost je podle Krekuleho často používaná, avšak zřídka správně diagnostikovaná. Vzniká náhle, většinou po užití malého množství alkoholu. Postihuje osoby v situaci nějakého, byť minimálního oslabení - únavou, vyčerpáním, metabolickým postižením nebo minimálním

9 BĚLÁČKOVÁ, Vendula. NECHANSKÁ, Blanka. CHOMYNOVÁ, Pavla a HORÁKOVÁ, Michaela. Celopopulační studie užívání návykových látek a postojů k němu v České republice v roce 2008. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti. Praha: Úřad vlády České republiky, 2012. ISBN 978-80-7440-052-0.

10 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

11 GRZEŠKOWIAK, A. WIAK, K. i kol. Kodeks karny. Komentarz. 4. wydanie. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2017. ISBN 978-83-255-8437-5.

12 GRZEŠKOWIAK, A. WIAK, K. i kol. Kodeks karny. Komentarz. 4. wydanie. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2017. ISBN 978-83-255-8437-5.

13 GRZEŠKOWIAK, A. WIAK, K. i kol. Kodeks karny. Komentarz. 4. wydanie. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2017. ISBN 978-83-255-8437-5.

organickým postižením centrální nervové soustavy. Chování osoby paticky opilé bývá zcela odlišné od jejího obvyklého chování a neodpovídá ani jejím osobnostním charakteristikám, vyznačuje se silnou agresivitou a brutalitou a nepochopitelnou motivací. Patická opilost končí náhle, následuje „terminální“ spánek, po probuzení úplná amnézie. Jde o stav, při kterém jsou schopnosti rozpoznávací a ovládací plně vymizelé, pachatel je zpravidla nepřítelný. Patická opilost je nicméně neobyčejně vzácná a většina znalců se s ní za celý svůj profesní život ani neseťká.¹⁴

1.2. Závislost na alkoholu

Za rizikové užívání alkoholu považujeme akutní intoxikaci a dlouhodobé pravidelné pití alkoholu.¹⁵ Dostupnost alkoholu a omezení jeho prodeje reguluje zákon č. 65/2017 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami.¹⁶

Janík a Dušek uvádějí následující definici závislosti: *Závislostí je psychický a někdy též somatický stav vyplývající z interakce organismu a dané látky a charakterizovaný reakcemi chování a jinými reakcemi, které vždy obsahují nutkání požívat danou látku.*¹⁷

Celou populaci můžeme ve vztahu k alkoholu rozdělit do čtyř skupin: abstinenti, konzumenti, pijáci a alkoholici.¹⁸ Doba potřebná k vytvoření závislosti na alkoholu je několik let.¹⁹

Nejběžnější typ alkoholové závislosti je tzv. gama typ dle Jellinkova dělení. Alkoholismus gama typu převažuje v severní a západní Evropě, USA. Alkoholici gama typu pijí pivo a tvrdý alkohol, dokáží neomezeně dlouho abstinovat, ale neumí pít s mírou.²⁰

14 KREKULE, Petr. Některé otázky forenzní psychiatrie ve vztahu k trestnímu právu. Bulletin advokacie. 2005, 5, s. 26 - 32. ISSN 1210-6348.

15 VANTUCH, Pavel. Drogy a kriminalita. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1990. ISBN 80-210-0169-0.

16 VANTUCH, Pavel. Drogy a kriminalita. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1990. ISBN 80-210-0169-0.

17 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

18 Téma: Alkohol a zdraví. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

19 ŠTABLOVÁ, Renata, BREJCHA Břetislav a kol. Návykové látky a současnost. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006. ISBN 80-7251-224-2.

20 Téma: Alkohol a zdraví. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

Závislost na alkoholu gama typu má 4 vývojová stádia:

- 1) fáze počáteční - společenský motiv pití, příležitostné pití, vytváří se psychická závislost,²¹ alkohol přináší úlevu, spotřeba se postupně navyšuje, ale nedochází k intoxikaci,²²
- 2) fáze varovná - frekvence intoxikací se postupně zvyšuje, stoupá tolerance na alkohol,²³ opilost je běžným průvodním jevem, psychická závislost je již plně rozvinutá a rozvíjí se somatická závislost,²⁴
- 3) fáze rozhodná - ztráta kontroly nad pitím, amnézie na dobu intoxikace²⁵, racionalizace pití, vytvořena psychická i somatická závislost, po vynechání alkoholu abstinenční příznaky, k překonání nutná medicínská pomoc,²⁶
- 4) fáze ovládací - selhání schopnosti metabolizovat alkohol vede ke snížení tolerance, nastupuje vleklá opilost i po menším množství alkoholu, objevují se alkoholické psychózy a celková degradace osobnosti.²⁷

V počáteční fázi konzumace alkoholu jen dává a nic nebere. Odstraňuje trému, rozpaky a starosti. Ve varovném stádiu nápadně vzroste tolerance na alkohol, konzument alkoholu se v tomto stadiu občas opije a má tzv. „okna“ - výpadky paměti. V rozhodné fázi pak dochází ke ztrátě kontroly nad vypitým množstvím alkoholu. Alkoholik gama typu, jak bylo uvedeno výše, nemá problém dočasně abstinovat, ale jakmile se napije, dojde vždy ke ztrátě kontroly v pití. Táto ztráta či porucha kontroly je trvalá, na celý život. Dochází k extrémnímu vzestupu tolerance, alkoholik pije v tazích a po tahu má odvykací symptomy (nervozita, třesy, nespavost, pocení). Naopak konečné stadium se vyznačuje prudkým poklesem tolerance, což je způsobeno poškozením mozku, jater a dalších orgánů.²⁸

21 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

22 ŠTABLOVÁ, Renata, BREJCHA Břetislav a kol. Návykové látky a současnost. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006. ISBN 80-7251-224-2.

23 ŠTABLOVÁ, Renata, BREJCHA Břetislav a kol. Návykové látky a současnost. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006. ISBN 80-7251-224-2.

24 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

25 ŠTABLOVÁ, Renata, BREJCHA Břetislav a kol. Návykové látky a současnost. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006. ISBN 80-7251-224-2.

26 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

27 ŠTABLOVÁ, Renata, BREJCHA Břetislav a kol. Návykové látky a současnost. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006. ISBN 80-7251-224-2.

28 Téma: Alkohol a zdraví. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

Ve fázi počáteční a varovné jde o škodlivé požívání alkoholu.²⁹ Poslední dvě fáze jsou považovány za alkoholismus - závislost na alkoholu.³⁰ Alkoholismus nezřídka doprovází psychická onemocnění jako je alkoholová halucinóza, delirium tremens, Korsakovova psychóza a paranoidní alkoholická psychóza.³¹ Alkoholové psychózy vznikají po dlouhodobé nadměrné konzumaci alkoholu ve 4. stádiu, někdy již ve 3. stádiu.³² Alkoholová halucinóza se vyznačuje sluchovými halucinacemi, pacient často slyší dva hlasy, přičemž jeden jej zatracuje a druhý se ho zastává.³³ Delirium tremens je porucha vědomí, při které se objevují halucinace (slyšiny a vidiny), po deliriu nastupuje dlouhý hluboký spánek nebo dokonce smrt.³⁴ Delirium trvá několik dní, typické jsou zde halucinace malých zvířat.³⁵ Paranoidní alkoholická psychóza postihuje myšlení. Paranoia může spočívat v přesvědčení, že je alkoholik někým sledován nebo v přesvědčení, že je mu jeho partnerka nevěrná (tzv. žárlivecký blud).³⁶ Trvá měsíce až roky.³⁷ Korsakovovu psychózu provázejí hluboké poruchy paměti, zapomenuté skutečnosti nahrazují smyšlenky a dochází k nervovému postižení, které je znatelné při chůzi.³⁸ Pacient se neorientuje v čase, může dojít k úplné ztrátě schopnosti vstřípit si do paměti něco nového. Korsakova psychóza je obtížně léčitelná, ve většině případů je pobyt v psychiatrické léčebně nebo ústavu sociální péče doživotní.³⁹ S jedním takovým pacientem jsem se v Psychiatrické nemocnici v Brně - Černovicích setkala, v mé přítomnosti jen opakoval své křestní jméno a výraz „kafe“. Pití kávy s ostatními pacienty představovalo jednu z mála pro něj realizovatelných aktivit. V léčebně pobýval řadu let, podle informací od ošetřovatelů souvisle promluvil pouze jedinkrát, kdy měl říci paní primářce: „Máš špinavé auto“.

29 Téma: Alkohol a zdraví. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

30 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

31 Téma: Alkohol a zdraví. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

32 Téma: Alkohol a zdraví. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

33 Téma: Alkohol a zdraví. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

34 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

35 Téma: Alkohol a zdraví. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

36 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

37 Téma: Alkohol a zdraví. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

38 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

39 Téma: Alkohol a zdraví. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

Lidé psychicky narušení mají větší predispozice ke zneužívání psychotropních látek. Psychické poruchy jsou obecně také vcelku běžným následkem zneužívání alkoholu i nealkoholových návykových látek. U osob mentálně retardovaných je alkoholismus častým jevem.⁴⁰

Alkoholismus může způsobit také nepsychotické duševní poruchy, v odborné literatuře je zmiňována alkoholová deprivace osobnosti, ta spočívá v celkovém snížení úrovně osobnosti -hodnotné zájmy vymizí a jsou nahrazeny popíjením alkoholu. Další nepsychotickou poruchou je alkoholová demence. Při dlouhodobém pití se také objevují intenzivní depresivní stavy, které často vyústí v sebevražedný pokus.⁴¹

Alkoholismus je v České republice mnohonásobně rozšířenější než závislost na nealkoholových drogách, což je dáno jeho dostupností, pijáckými společenskými tradicemi a v neposlední řadě přitakávajícím postojem veřejnosti ke konzumaci alkoholu.⁴²

Největším problémem v oblasti návykových látek v Polsku je taktéž beze sporu alkoholismus. Zhruba 800 tisíc obyvatel je závislých na alkoholu (z celkových 38 milionů).⁴³ Příležitostných uživatelů nelegálních drog je v Polsku hrubým odhadem 300 - 400 tisíc, přičemž závislých je “pouze” 30 - 60 tisíc obyvatel.⁴⁴

1.3. Léčba alkoholismu

K léčení alkoholismu se používá disulfiram (Antabus) a apomorfin. Oba léky po požití alkoholu vyvolávají nepříjemné fyzické pocity - zvracení a bolesti.⁴⁵ Tyto léky a zejména reakce na ně jsou

40 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

41 Téma: Alkohol a zdraví. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

42 SOLNAŘ, Vladimír. FENYK, Jaroslav a CÍSAŘOVÁ, Dagmar. Základy trestní odpovědnosti. Praha: Nakladatelství Orac, 2003. ISBN 80-86199-74-6.

43 BEKRYCHT, Tomasz. Aksjologiczne, medyczne i prawne aspekty legalizacji narkotyków miękkich [online]. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016. [Cit. 29. 3. 2019]. Dostupné z: <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/handle/11089/18438>.

44 NIEWIADOMSKA, Iwona a STANISŁAWCZYK, Piotr. Narkotyki. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2004. ISBN 83-89659-11-5.

45 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

důležitou berličkou při léčbě alkoholismu, nepostačí však samotné užívání léků, léčba vždy zahrnuje i psychoterapii.⁴⁶

Po absolvování ústavní léčby boj se závislostí na alkoholu pokračuje, pro jeho úspěšnost je nezbytné systematické ambulantní doléčování vedené odborníkem. Ztráta kontroly nad pitím je celoživotní, vydržet abstinovat mimo „skleníkové“ prostředí léčebny proto není snadné.⁴⁷

S ohledem na nedostatek lůžek v léčebnách a kriminální chování některých osob závislých na alkoholu byla zavedena léčba v průběhu odnětí svobody prováděná v ústavech Vězeňské služby. Tento způsob léčby je považován za efektivnější a ekonomičtější.⁴⁸

46 KALINA, Kamil a kol. Drogy a drogové závislosti 2. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. ISBN 80-86734-05-6.

47 Téma: Systém doléčování v Psychiatrické nemocnici v Brně – Černovicích. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

48 VANTUCH, Pavel. Drogy a kriminalita. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1990. ISBN 80-210-0169-0.

2. Řízení pod vlivem návykových látek

Není žádným tajemstvím, že v zemích střední Evropy jako je Česká republika a Polsko alkohol teče proudem, když popíjení alkoholu je společensky akceptovatelné, ne-li přímo žádoucí. Na abstinenty společnost pohlíží skrz prsty. Výše uvedené však neplatí pro nealkoholové návykové látky, pro uživatele drog v pravém slova smyslu totiž pochopení nemáme. Další kapitolou pak je řízení vozidla pod vlivem alkoholu nebo drog, nejčastěji marihuany. Je známo, že alkohol a nealkoholové drogy za volantem narušují pozornost řidičů a zvyšují nehodovost. V mediích se čas od času objeví kauza typu „traktorista nadýchal přes tři promile“⁴⁹, „opilý zastupitel zboural autem kus domu“⁵⁰, „hokejový lékař projel dětským hřištěm“⁵¹, „opilý traktorista udělal s traktorem kotrmelec“⁵² a podobně. Jak známo, kauzy, které se dostanou do novin, jsou jen špičkou ledovce. Řízení (nejen) automobilu s nějakou tou promile v krvi není v České republice ničím výjimečným, míra latence těchto případů se přitom těžko odhaduje. Polští řidiči, zejména pokud jde o profesionální řidiče kamionů, jsou u nás nechvalně proslulí a plní stránky českých novin takřka neustále. Schválně si zkuste někdy zadat do google vyhledávače heslo polský řidič, objeví se zprávy typu „Poláci v luxusních autech závodili na Slovensku, zabili otce od rodiny“⁵³, „další šílený řidič z Polska“⁵⁴ a tak podobně.

V textu níže pojednávám o právní úpravě řízení pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek u nás a v Polsku, uvádím také několik vybraných kauz a statistiky z obou zemí. Následuje srovnání české a polské právní úpravy a vyhodnocení kazuistiky.

49 Traktorista nadýchal přes tři promile [online]. Policie České republiky - KŘP Moravskoslezského kraje. [Cit. 29. 12. 2018]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/traktorista-nadychal-pres-tri-promile.aspx>.

50 Opilý zastupitel Bohdanče Jan Vanáč zboural autem kus domu [online]. Publikováno 17. 10. 2016 [Cit. 12. 2018]. Dostupné z: <https://pardubicky.denik.cz/nehody/opily-zastupitel-bohdance-jan-vanac-zboural-autem-kus-domu-20161016.html>.

51 Exlékař hokejové repre Vanáč naboural dům: Opilý projel i dětským hřištěm! [online]. Publikováno 18. 10. 2016 [Cit. 29. 12. 2018]. Dostupné z: <https://isport.blesk.cz/clanek/vip-sport/283523/exlekar-hokejove-repre-vanac-naboural-dum-opily-projel-i-detskym-hristem.html>.

52 Opilý traktorista udělal s traktorem kotrmelec. Nadýchal přes dvě promile [online]. Publikováno 2. 10. 2018 [Cit. 29. 12. 2018]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/krimi/opily-traktorista-udelal-s-traktorem-kotrmelec-20181001.html>.

53 Poláci v luxusních autech závodili na Slovensku, zabili otce od rodiny [online]. Publikováno 1. 10. 2018 [Cit. 29. 12. 2018]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/policie-slovensko-polsko-ferrari-zavody-umrti-frp-zahranicni.aspx?c=A181001_055311_zahranicni_bur.

54 Další šílený řidič z Polska. Autobus zaklínil mezi závorami, příjíždějící vlak chtěl zastavit máváním [online]. Publikováno 3. 10. 2017 [Cit. 29. 12. 2018]. Dostupné z: <http://www.auto.cz/dalsi-sileny-ridic-z-polska-autobus-zaklinal-mezzi-zavorami-prijizdejici-vlak-chtel-zastavit-mavanim-110296>.

2.1. Ohrožení pod vlivem návykové látky v České republice

Trestný čin spočívající v řízení motorového vozidla pod vlivem alkoholu nebo drog je v České republice poměrně častý. Ohrožení pod vlivem návykové látky je řazeno mezi trestné činy obecně ohrožující v hlavě VII trestního zákoníku - trestné činy obecně nebezpečné.

2.1.1. Právní úprava

Trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky zakotvuje § 274 odst. 1 trestního zákoníku: *Kdo vykonává ve stavu vylučujícím způsobilost, který si přivodil vlivem návykové látky, zaměstnání nebo jinou činnost, při kterých by mohl ohrozit život nebo zdraví lidí nebo způsobit značnou škodu na majetku, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, peněžitým trestem nebo zákazem činnosti.*

Trest odnětí svobody ve výměře šest měsíců až tři léta, peněžitý trest nebo zákaz činnosti bude pachateli uložen dle § 274 odst. 2 trestního zákoníku,

- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 havárii, dopravní nebo jinou nehodu, jinému ublížení na zdraví nebo větší škodu na cizím majetku nebo jiný závažný následek,*
- b) spáchá-li takový čin při výkonu zaměstnání nebo jiné činnosti, při kterých je vliv návykové látky zvláště nebezpečný, zejména řídí-li hromadný dopravní prostředek, nebo*
- c) byl-li za takový čin v posledních dvou letech odsouzen nebo z výkonu trestu odnětí svobody uloženého za takový čin propuštěn.*

Návykovou látkou se rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobilé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování (§ 130 trestního zákoníku).

Výčet návykových látek je demonstrativní. Alkoholický nápoj je definován v § 2 písm. f) zákona o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek jako nápoj obsahující více než 0,5 % etanolu. Návykovými látkami se podle zákona o návykových látkách rozumí omamné látky

a psychotropní látky uvedené v přílohách č. 1 až 7 nařízení vlády o seznamu návykových látek. Ostatními látkami mohou být např. ředidla, čistidla, rajský plyn.⁵⁵

Stav vylučující způsobilost ve smyslu § 274 trestního zákoníku je nutné zjišťovat a prokazovat. Pokud jde o ovlivnění alkoholem, je situace poměrně jasná, u nealkoholových návykových látek nikoliv. Jinou činností je typicky řízení motorového vozidla, jízda na kole pod vlivem návykových látek ohrožení ve smyslu § 274 trestního zákoníku nestanoví, nicméně může být postižena jako přestupek proti dopravě.⁵⁶

V České republice platí nulová tolerance k alkoholu a jiným návykovým látkám, řízení motorového vozidla pod vlivem návykových látek, nedosahuje-li intenzity trestného činu, může být postiženo jako přestupek proti dopravě podle § 125c odst. 1 písm. b) zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích.

Jako hranice, po jejímž překročení již nelze bezpečně řídit vozidlo, je obecně přijímána hranice jednoho promile alkoholu v krvi. Tato hranice je vymezena judikaturou.⁵⁷ Míru ovlivnění alkoholem samozřejmě lze dokazovat výsledkem svědků, spolujezdců apod.,⁵⁸ ale v praxi si orgány činné v trestním řízení obvykle postačí s objektivním zjištěním obsahu alkoholu v krvi nebo dechu přístrojem Dräger. Podle judikatury jsou výsledky měření obsahu alkoholu v dechu přístrojem Dräger průkazné, pokud by se však jednalo o hraniční případ kolem jednoho promile a v rámci velmi krátkého časového úseku byly naměřeny rozdílné hodnoty, měla by být uplatněna zásada *in dubio pro reo*.⁵⁹

U jiných návykových látek je nutné k posouzení způsobilosti řidiče vždy přibrat znalce z oboru zdravotnictví, odvětví toxikologie k stanovení množství návykové látky v krvi a nadto znalce z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, který určí, jak vysoká hladina návykové látky v krvi konkrétního řidiče již představuje natolik negativní ovlivnění řidičských schopností, že naplňuje stav vylučující způsobilost.⁶⁰ Problematikou znaleckého zkoumání schopnosti řidiče bezpečně řídit motorové vozidlo se Nejvyšší soud v posledních letech opakovaně zabýval. Nejvyšší soud

55 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: komentář. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.

56 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: komentář. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.

57 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: komentář. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.

58 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2011, sp. zn. 8 Tdo 421/2011.

59 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2016, sp. zn. 7 Tdo 581/2016.

60 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. 8 Tdo 449/2010; Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 9. 2015, sp. zn. 7 Tdo 979/2015; Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2018, sp. zn. 4 Tdo 910/2018; a další.

v reakci na postup soudů nižšího stupně dokonce stanovil velmi konkrétní požadavek: *... je zapotřebí zajistit odborný závěr znalce z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, který ale musí být proveden standardní metodou, tj. po předchozím odborném vyšetření pachatele znalcem.*⁶¹ Nejvyšší soud tak svým rozhodnutím zamezil praxi některých znalců spočívající v mechanickém přepočtu 1 promile alkoholu na jiné návykové látky, tedy postupu nezohledňujícímu individuální vlastnosti pachatele. Nejvyšší soud konstatoval, že v posuzovaném případě příbraný znalec postupoval de facto podle orgány činnými v trestním řízení dříve používaného posudku Psychiatrické nemocnice Bohnice ze dne 8. 12. 2014, když znalec pouze obecně stanovil minimální množství návykové látky, které znamená dosažení stavu vylučujícího bezpečné řízení motorového vozidla, a toto minimální množství pak porovnal s hladinou návykové látky zjištěné u posuzovaného pachatele. Nejvyšší soud si vyžádal několik odborných stanovisek k problematice ovlivnění řidiče nealkoholovými návykovými látkami. Všechna tato stanoviska se shodují v závěru, že s ohledem na fenomén nárůstu tolerance u uživatelů nealkoholových návykových látek, značně různé účinky těchto látek a určitá specifika u chronických uživatelů není z odborného hlediska žádoucí stanovit u nealkoholových návykových látek jednotné hranice množství, jejich dosažení by mělo bez dalšího znamenat, že řidič je ve stavu vylučujícím způsobilost k řízení motorového vozidla.

Nejvyšší soud konstantně judikuje, že nelze stanovit konkrétní hladinu nealkoholových návykových látek, od které již není možné považovat řidiče za způsobilého k řízení motorového vozidla ve smyslu § 274 trestního zákoníku. Účinky nealkoholových návykových látek jsou totiž velice individuální a závislé na mnoha různých faktorech. Nic tedy nenasvědčuje tomu, že by v budoucnu byla stanovena jednotná hranice pro nealkoholové návykové látky, obdobně jako tomu je u alkoholu. Nicméně podle mého názoru by to bylo žádoucí a pro právní praxi jistě přínosné. Netřeba dlouze rozebírat, že alkohol taktéž jako jiné návykové látky působí na různé lidi různě a dokonce působí různě na stejné lidi v různém období jejich života. K jisté toleranci na alkohol se lze zkrátka propít, stejně jako je možné, zejména u alkoholiků, být nezpůsobilým řízení i po malé dávce alkoholu.

V jednom z posledních rozhodnutí Nejvyšší soud v právní větě usnesení vymezil, že při posuzování, zda byly naplněny znaky skutkové podstaty přečinu ohrožení pod vlivem návykové látky, je potřeba vycházet z konkrétních okolností, stavu a chování obviněného a ze znaleckého

61 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2017, sp. zn 4 Tz 9/2017.

posudku. Znalecký posudek zde však není výlučným důkazem. Zajímavé je, že v tomtéž rozhodnutí (jak je patrné z jeho odůvodnění) Nejvyšší soud sám vycházel toliko ze znaleckého posudku, který nadto byl v rozporu s ostatními okolnostmi případu, když posuzovaná řidička nejela nijak riskantně ani neobvykle, policie ji zastavila v rámci rutinní dopravní kontroly a policisté u řidičky nepozorovali žádné známky ovlivnění. Lékařka, která řidičku po jejím zadržení vyšetřovala, konstatovala labilitu nálady, jinak žádné další známky ovlivnění návykovou látkou. Posuzovaná měla v krvi 0,67 mg/l metamfetaminu, proto podle znalkyně nebyla způsobilá bezpečně řídit motorové vozidlo. Skutečnost, že řidička při zadržení a následném lékařském vyšetření nejevila známky ovlivnění návykovou látkou, totiž neznámá, že nebyla narušena její koncentrace a že byla schopna bezpečně řídit. Podle závěrů znalkyně řidička s tak vysokou dávkou metamfetaminu v těle nebyla schopná bezpečně řídit, i když na ní známky intoxikace nebyly patrné. Nejvyšší soud uzavřel, že skutečně hladina metamfetaminu byla tak vysoká, že vylučovala schopnost bezpečně řídit motorové vozidlo. Argumentoval přitom mimo jiné znaleckým posudkem Psychiatrické nemocnice Bohnice, jehož použití dříve sám vyloučil. Nejvyšší soud k tomu výslovně uvedl: *Přestože se jedná o znalecký závěr učiněný v jiné trestní věci, je Nejvyšší soud přesvědčen, při absenci jiných závěrů tohoto druhu, že je možno tuto hodnotu vztáhnout i na trestní věc obviněné. Pokud je limitní hodnota představující hranici mezi negativním ovlivněním řidičských schopností a vyloučením schopnosti pachatele řídit motorové vozidlo v případě metamfetaminu 0,2 mg/l, je koncentrace 0,67 mg/l v krvi obviněné více jak trojnásobná nad uvedenou hodnotou.*⁶² Závěry Nejvyššího soudu v této věci nicméně považuji za správné, když v případě řidičů pod vlivem nealkoholových návykových látek je běžné, že vypadají, chovají se a řídí na první pohled zcela normálně, střízlivě. Jiná interpretace než ta, kterou provedl Nejvyšší soud, by v praxi znamenala beztrestnost takových řidičů, kteří i pod vlivem drog vypadají a působí celkem normálně, což by jistě z bezpečnostního hlediska nebylo žádoucí. Ostatně v jiné věci Nejvyšší soud vymezil, že závěr o (ne)snížené způsobilosti řidiče, který je ovlivněn nealkoholovou návykovou látkou, bezpečně řídit motorové vozidlo, nelze činit pouze na základě skutečnosti, že řidič bezprostředně před dopravní kontrolou nespáchal žádný přestupek, nebo že jeho jízda nevykazovala žádné abnormality.⁶³

62 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2018, sp. zn. 7 Tdo 581/2018.

63 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2018, sp. zn. 6 Tdo 466/2018.

2.1.2. Případové studie

Venkovní zahrádka nám spadla

Pachatel řídil svůj Opel Astra pod vlivem drog, zřejmě se chtěl ještě trochu posilnit v místní hospodě, a tak zaparkoval v místě s mírným stoupáním před hospodou, ale zapomněl „dát ručku“, vozidlo se rozjelo dozadu a narazilo do dřevěné konstrukce předzahrádky onoho restauračního zařízení. Orientační zkouškou testerem DrugWippe byla u řidiče zjištěna přítomnost amfetaminu a kokainu. Rozborem krve byla prokázána přítomnost extáze v koncentraci 803 ng/ml, kokainu v koncentraci 1 ng/ml, dále benzoylekgoninu (metabolit kokainu) v koncentraci 524 ng/ml a ekgoninmethylesteru (také metabolit kokainu) v koncentraci 103 ng/ml, tedy byly naměřeny hodnoty neslučující se s bezpečným řízením motorového vozidla.⁶⁴

Obviněný se dopustil přečinu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 odst. 1, odst. 2 písm. a) trestního zákoníku - řídil vozidlo pod vlivem drog a způsobil nehodu. Soud mu uložil peněžitý trest ve výměře 15 000 Kč a stanovil náhradní trest odnětí svobody v trvání 2 měsíců. Dále mu uložil trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel na dobu 2 let.⁶⁵

Čeští řidiči kamionů to taky umí pořádně rozjet

Řidič kamionu v brzkých ranních hodinách řídil s hladinou alkoholu v krvi v rozmezí od 1,69 promile do 1,79 promile nákladní motorové vozidlo s návěsem, mířil do areálu svého zaměstnavatele. Hladina alkoholu byla zjištěna dechovou zkouškou přístrojem Dräger a následně rozborem krve.⁶⁶

Za výše uvedené jednání byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 3 měsíců, přičemž výkon trestu byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 18 měsíců. Dále mu byl uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel na 18 měsíců.⁶⁷

64 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2018, sp. zn. 8 Tdo 877/2018.

65 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2018, sp. zn. 8 Tdo 877/2018.

66 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2017, sp. zn. 3 Tdo 1492/2017.

67 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2017, sp. zn. 3 Tdo 1492/2017.

Ach, ty Krkonoše

Poměrně častá je kombinace řízení pod vlivem návykové látky a způsobení dopravní nehody. Podle Nejvyššího soudu přitom jde o dopravní nehodu pouze v případě, že byla způsobena škoda alespoň ve výši 5 000 Kč nebo došlo ke zranění osoby, přičemž může jít i o škodu na majetku pachatele nebo zranění samotného pachatele.⁶⁸

V posuzovaném případě se jednalo o v zásadě úsměvnou kauzu, kdy v okrese Trutnov řidič čtyřkolky ovlivněn alkoholem nezvládl jízdu z kopečka, najel na mantinel sněhu, a když se jeho čtyřkolka převrátila, spadl na vozovku a usnul. Řidiči bylo naměřeno cca 1,5 promile alkoholu v dechu, z popisu skutku, konkrétně časových údajů tam uvedených, je zjevné, že trochu vystřízlivěl, když na vozovce spal asi hodinu.⁶⁹

Řidič byl za přečin ohrožení pod vlivem návykové látky dle § 274 odst. 1, 2 písm. a) trestního zákoníku odsouzen k peněžitému trestu ve výši 20 000 Kč a byl mu stanoven náhradní trest odnětí svobody v trvání 4 měsíců. Vedle toho mu byl uložen trest zákazu činnosti, a to řízení všech motorových vozidel na 2 roky.⁷⁰

Nejvyšší soud však rozhodnutí nalézacího a odvolacího soudu zrušil, když z jejich rozhodnutí nebylo patrné, jak měl být naplněn znak způsobení dopravní nehody, ať už v podobě zranění řidiče nebo škody na jeho čtyřkolce. Převrácení čtyřkolky a následný pád obviněného na vozovku, totiž samo o sobě žádný ze znaků kvalifikované skutkové podstaty přečinu podle § 274 odst. 2 písm. a) trestního zákoníku nepředstavuje.⁷¹

68 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 9. 2014, sp. zn. 4 Tdo 1105/2014.

69 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 9. 2014, sp. zn. 4 Tdo 1105/2014.

70 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 9. 2014, sp. zn. 4 Tdo 1105/2014.

71 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 9. 2014, sp. zn. 4 Tdo 1105/2014.

2.1.3. Statistika

Policie eviduje ohrožení pod vlivem návykové látky společně s opilstvím jako jednu položku, tyto údaje jsou pro srovnání s polskou právní úpravou nepoužitelné.⁷² Pro trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky bylo v roce 2016 pravomocně odsouzeno celkem 11 642 osob.⁷³

2.2. Řízení vozidel ve stavu nestřízlivosti nebo pod vlivem opojného prostředku v Polsku

Řízení motorových vozidel ve stavu nestřízlivosti nebo pod vlivem opojného prostředku patří mezi nejvíce frekventované trestné činy v Polsku. Tento trestný čin byl do polského trestního zákona zaveden novelou z roku 2000.⁷⁴

2.2.1. Právní úprava

Polský trestní zákon v hlavě XXI upravuje trestné činy proti bezpečnosti v komunikaci. Řízení pod vlivem návykové látky v Polsku je trestným činem dle § 178a trestního zákona - řízení vozidel ve stavu nestřízlivosti nebo pod vlivem opojného prostředku⁷⁵ a je vymezeno následovně:

odst. 1: Kdo ve stavu nestřízlivosti nebo pod vlivem opojného prostředku řídí motorové vozidlo v pozemním provozu, vodním nebo vzdušném provozu, podléhá pokutě, trestu omezení svobody⁷⁶ nebo trestu zbavení svobody do 2 let.

odst. 2 a 3: zrušeno

odst. 4: Pokud pachatel činu uvedeného v odst. 1 byl dříve pravomocně odsouzen za řízení motorového vozidla ve stavu nestřízlivosti nebo pod vlivem opojného prostředku anebo za trestný čin vymezený v § 173⁷⁷, 174⁷⁸, 177⁷⁹ nebo v § 355 odst. 2⁸⁰ spáchané ve stavu nestřízlivosti nebo pod vlivem opojného prostředku, anebo se činu uvedeného v odst. 1 dopustil v době trvání zákazu

72 Informace od kpt. Mgr. Lenky Sikorové, Policejní prezidium České republiky, odbor tisku a prevence ze dne 2. 1. 2019 [email].

73 Statistická ročenka kriminality rok 2016 [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR [Cit. 24. 1. 2019]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>.

74 GRZEŚKOWIAK, A. WIAK, K. i kol. Kodeks karny. Komentarz. 4. wydanie. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2017. ISBN 978-83-255-8437-5.

75 V polštině šrodek odurzający.

76 Ekvivalent trestu obecně prospěšných prací.

77 Způsobení dopravní katastrofy.

78 Vytvoření bezprostředního nebezpečí katastrofy.

79 Způsobení nehody porušením dopravních předpisů s následkem ublížení na zdraví nebo smrti.

80 Smrt nebo těžké ublížení na zdraví jako následek nerespektování dopravních předpisů vojákem coby řidičem ozbrojeného vozidla.

*řízení motorových vozidel uloženého v souvislosti s odsouzením za trestný čin, podléhá trestu zbavení svobody od 3 měsíců do 5 let.*⁸¹

Motorovým vozidlem je každé vozidlo poháněné motorem, nikoliv však elektrokola s pomocným motorem o objemu nepřekračujícím 50 cm³, pokud jinak mají všechny normální vlastnosti jízdního kola.⁸²

Opojnými prostředky jsou nejen látky vyjmenované v zákoně proti narkomanii, ale taktéž všechny jiné přírodní a syntetické látky, které působí na centrální nervovou soustavu a jejichž užití má za následek snížení schopnosti řídit vozidlo.⁸³

Stav nestřízlivosti má v § 115 odst. 16 trestního zákona svou legální definici. O stav nestřízlivosti jde, pokud:

1) obsah alkoholu v krvi překračuje 0,5 promile nebo vede ke koncentraci překračující tuto hodnotu, anebo

*2) obsah alkoholu v 1 dm³ vydechovaného vzduchu překračuje 0,25 mg nebo vede ke koncentraci překračující tuto hodnotu.*⁸⁴

Polský právní řád pamatuje na situaci, kdy obsah alkoholu v krvi sice ještě nepřekračuje stanovenou hranici, ale má koncentraci překračující tuto hranici. Po pominutí fáze absorpce alkoholu, která nastupuje krátce po požití alkoholu, a znamená, že celý objem alkoholu ještě nepronikl z trávicího traktu do krve, tedy bude nutné hodnotu alkoholu přeměřit.⁸⁵ Platí tedy, že pokud např. řidič v době dopravní kontroly krátce po požití alkoholu nadýchá 0,4 promile a policie pojme podezření, že je ve fázi absorpce a zároveň po nějaké době provede nové měření s výsledkem nad 0,5 promile, bude řidič odpovídat za řízení pod vlivem. Hladina alkoholu se měří nejčastěji v dechu přístroji jako je Alcotest nebo Alcomat, jinak se používá chemická analýza krve.⁸⁶

81 Překlad vlastní.

82 GRZEŠKOWIAK, A. WIAK, K. i kol. Kodeks karny. Komentarz. 4. wydanie. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2017. ISBN 978-83-255-8437-5.

83 Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27. 2. 2007, I KZP 36/2006.

84 Překlad vlastní.

85 GRZEŠKOWIAK, A. WIAK, K. i kol. Kodeks karny. Komentarz. 4. wydanie. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2017. ISBN 978-83-255-8437-5.

86 GRZEŠKOWIAK, A. WIAK, K. i kol. Kodeks karny. Komentarz. 4. wydanie. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2017. ISBN 978-83-255-8437-5.

Stav nestřízlivosti se liší od *stavu požití alkoholu* definovaného v zákoně ze dne 26. 10. 1982, o výchově ve střízlivosti a proti alkoholismu. *Stavu požití alkoholu* odpovídá 0,2 promile až 0,5 promile alkoholu v krvi nebo 0,1 až 0,25 mg alkoholu v 1 dm³ vydechnutého vzduchu, tato definice se použije u přestupků (přestupek dle § 87 odst. 1 kodexu přestupků). Řízení pod vlivem alkoholu, kdy je u řidiče naměřeno méně než 0,2 promile, tedy je zcela beztrestné.

Je známo, že alkohol působí různě na různé jedince v závislosti na jejich váze, požitém jídle, denní době a individuální toleranci. Přesto je hranice promile alkoholu pevně stanovena, ani v Polsku se u alkoholu neuplatňuje zásada individualizace na rozdíl od nealkoholových drog. K této otázce se velmi trefně vyjádřil polský Nejvyšší soud už v roce 1975, kdy uvedl: *Individuální tolerance na alkohol neodůvodňuje přijetí individuálních hranic nestřízlivosti. Tolerance na alkohol závisí na mnoha těžce uchopitelných a proměnných faktorech, proto její vymezení soudem pro každý jednotlivý případ není možné. Nic také nesvědčí pro zvýhodnění osob, které protiprávně řídily vozidlo po požití alkoholu, zvláště že tyto osoby nemohou mít jistotu, že jejich organismus na požitý alkohol v dané situaci nezareaguje jinak než obvykle.*⁸⁷

Podle mého názoru výše uvedené lze dost dobře vztáhnout také na jiné návykové látky nežli alkohol, ostatně polský Nejvyšší soud tento právní názor sdílí. Problematikou se zabýval ve dvou svých rozhodnutích, přičemž de lege lata vždy dospěl k závěru, že jelikož neexistuje zákonná definice *stavu pod vlivem opojného prostředku*, soud musí v každém jednotlivém případě určit, zda zjištěná látka měla reálný vliv na psychomotoriku řidiče v takovém stupni, který by odpovídal *stavu nestřízlivosti*. V případě zjištění omamné nebo psychotropní látky v organismu řidiče motorového vozidla tedy je nutné se v rámci dokazování zabývat chováním řidiče v době silniční kontroly, a to často ve spojení se znaleckou expertizou.⁸⁸

Nejvyšší soud v jednom ze svých rozhodnutí uvedl, že důkazní obtíže stran naplnění znaku *stavu pod vlivem opojného prostředku* nemohou ospravedlnit odklon od základní zásady trestního práva *nullum crimen sine lege scripta*. Do té doby, než zákonodárce určí, stejně jako v případě alkoholu, hraniční množství omamných a psychotropních látek, které by znamenalo, že se pachatel nachází *pod vlivem opojného prostředku*, se soudy nebudou moci vyhnout výše zmíněným obtížím a budou muset v každém případě určit, zda opojný prostředek na konkrétního řidiče působil v takovém

87 Uchwała Izby Karnej Sądu Najwyższego z dnia 28. 2. 1975, V KZP 2/74. Překlad vlastní.

88 Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3. 12. 2014, II KK 219/14; Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4. 10. 2013, IV KK 136/13.

stupni, který narušoval jeho psychomotoriku analogicky, jako kdyby se řidič nacházel ve *stavu nestřízlivosti*. Nicméně de lege ferenda neexistují žádné právní ani praktické překážky pro to, aby zákonodárce takové hranice minimálně pro některé omamné a psychotropní látky určil. Přibrat znalce a provádět dokazování stran stavu řidiče bezprostředně po jeho zadržení policií by pak bylo nutné pouze v situaci, kdy by u něj byla zjištěna látka s nedefinovaným hraničním množstvím. Alespoň u látek, u kterých lze hraniční množství definovat, by v praxi bylo možné postupovat bez oněch důkazních obtíží, podobně jako tomu je u ovlivnění alkoholem.⁸⁹

Podle závěrů vědecké konference konané v Krakově ve dnech 28. - 29. listopadu 2012 na téma prostředků působících podobně jako alkohol a interpretace výsledků krevních testů řidičů pro potřeby soudů je možné určit hraniční množství u morfia, kokainu a THC, naopak to je zcela vyloučeno u benzodiazepinů a jiných léků.⁹⁰

Odpůrci normativního zakotvení hraničního množství u nealkoholových návykových látek argumentují zásadou individualizace viny a trestní odpovědnosti. Polský Nejvyšší soud tuto argumentaci považuje za nedůslednou, jelikož stejné argumenty by bylo možno uvést i v případě alkoholu, zejména když hraniční množství 0,5 promile řidič překročí toliko nepatrně. Ovlivnění alkoholem je individuální a u některých osob dosažení hranice 0,5 promile nemusí mít tak výrazné somatické příznaky ani nemusí mít vliv na schopnost bezpečně řídit vozidlo.⁹¹

Trestného činu řízení vozidla ve stavu nestřízlivosti nebo pod vlivem opojného prostředku se dopustí pachatel, který se účastní pozemního provozu, tedy i pokud jede po polní cestě, po které běžně jezdí vozidla, nikoliv však na privátní cestě (např. dvorek) nebo příjezdové cestě k zemědělskému poli, když musí jít o cestu běžně dostupnou širšímu a předem neurčenému okruhu osob.⁹² Nicméně podmínky § 178a trestního zákona jsou naplněny v případě řízení vozidla na stavbě, kde se pohybuje takový počet osob a vozidel, že zde v zájmu zachování bezpečnosti musí

89 Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4. 10. 2013, IV KK 136/13.

90 STEFAŃSKI, Ryszard. Glosa do wyroku SN z dnia 4 października 2013 r., IV KK 136/13. Prawo karne - wpływ środka odurzającego na spowodowanie wypadku jako znamię przestępstwa z art. 177 k.k. w zw. z art. 178 § 1 k.k. Orzecznictwo Sądów Polskich. 2014, 5, s. 644 - 658. ISSN 0867-1850.

91 Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4. 10. 2013, IV KK 136/13.

92 MOZGAWA Marek i kol. Kodeks karny. Komentarz. 8. wydanie. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-83-8107-544-2.

platit dopravní předpisy.⁹³ Za řízení vozidla se podle komentáře nepovažuje tlačení např. motocyklu lidskou silou.⁹⁴

Zajímavý je právní názor Stefańskiego (autora jednoho z celé řady komentářů k trestnímu zákonu), že pachatel si musí být vědom, že je pod vlivem návykové látky, což nebude splněno, když sice pil alkohol, ale ten dosud nespálil, protože má pomalý metabolismus, což mu nebylo známo.⁹⁵ Vymlouvat se na pomalý metabolismus může totiž každý, a prokázat opak by vyžadovalo komplexní lékařské vyšetření a pravdivost pachatelem uváděných informací o době a množství požitého alkoholu. Přitom se v posledních letech v Polsku rozšířilo tvrzení pachatelů, že nějaký alkohol požili po zastavení vozidla, tedy než se k nim dostala hlídka policie a před měřením hladiny alkoholu v dechu/krvi, což vede k nemožnosti určit hladinu alkoholu v době činu a vyhnout se trestní odpovědnosti řidičem.

Jízda jiným nežli motorovým vozidlem, tedy na kole, koloběžce, pod vlivem alkoholu byla v Polsku v minulosti trestná, a to v letech 2000 až 2013. Během platnosti této právní regulace vykonalo trest odnětí svobody za jízdu na kole pod vlivem alkoholu asi 100 tisíc osob. S ohledem na enormní finanční náklady, přeplněnost polských věznic, jakož i negativní důsledky pro odsouzené za tuto bagatelní trestnou činnost, byla skutková podstata trestného činu dle § 178a odst. 2 tehdejší právní úpravy novelou z 27. 9. 2013 z polského trestního zákona vypuštěna. Dovolím si tvrdit, že v českých právních poměrech by (de lege ferenda) bylo uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody za jízdu na kole pod vlivem alkoholu značně nepravděpodobné.⁹⁶

Velmi kontroverzní je v Polsku doživotní zákaz řízení, jehož uložení umožňuje § 42 trestního zákona. Podle § 42 odst. 1 trestního zákona *soud může doživotní zákaz řízení motorových vozidel uložit osobě, která se odsuzuje za trestní čin proti bezpečnosti v komunikaci, zejména pokud z okolností činu je zřejmé, že řízení vozidla touto osobou ohrožuje bezpečnost v komunikaci.* Obligatorně doživotní zákaz řízení motorových vozidel soud uloží mimo jiné v případě, že odsuzuje pachatele pro trestný čin dle §178a odst. 4 trestního zákona (recidiva), ledaže jde

93 Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28. 10. 2016, V KK 258/16.

94 GRZEŚKOWIAK, A. WIAK, K. i kol. Kodeks karny. Komentarz. 4. wydanie. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2017. ISBN 978-83-255-8437-5.

95 STEFAŃSKI, Ryszard A. Kodeks karny. Komentarz. 3. wydanie. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2017. ISBN 978-83-255-9152-6.

96 GŁUCHOWSKI, Michał. Prowadzenie roweru po spożyciu alkoholu w prawie polskim i niemieckim. Prokuratura i prawo. 2018, 4, s. 52 - 78. ISSN 1233-2577.

o výjimečný případ, odůvodněný zvláštními okolnostmi. Doživotní zákaz řízení je podle Rynkuna - Wenera v rozporu se zásadou individualizace trestu, jakož i zásadou humanity, a staví soud do pozice automatu, a proto je také v rozporu s Ústavou.⁹⁷

2.2.2 Případové studie

Roztlačte mě aneb vrchol právního formalismu polského Nejvyššího soudu

Skupinka tří přátel se rozhodla uvést do provozu auto, které nemohli nastartovat, když jednak mělo poruchu a jednak k němu neměli klíčky. Za volant usedl „řidič“ s 2,4 promile alkoholu v dechu, další dva muži jej tlačili po veřejné komunikaci, a to celkem asi tři metry. Auto nenastartoval ani nerozsvítil světla. Jednání „řidiče“ bylo nalézacím soudem kvalifikováno jako trestný čin podle § 178a odst. 1 a 4 polského trestního zákona (recidiva) a pachateli byl uložen trest odnětí svobody ve výměře 4 měsíců, zákaz řízení veškerých motorových vozidel na doživotí a peněžitý trest 10 000 zlotých (cca 65 000 Kč).⁹⁸

Rozhodnutí nalézacího soudu přezkoumával odvolací soud a Nejvyšší soud. Oba soudy se zabývaly otázkou, zda se může trestného činu spočívajícího v řízení vozidla pod vlivem alkoholu dopustit osoba, která sedí za volantem auta tlačeno jinými osobami, a oba překvapivě dospěly k závěru, že ano. Za řízení motorového vozidla je podle polského Nejvyššího soudu potřeba považovat také řízení vozidla s vypnutým motorem uvedeného do pohybu silou lidských svalů. Nejvyšší soud považuje skutečnost, že motor vozidla byl nefunkční za irelevantní, důležité totiž je, aby vozidlo bylo konstrukčně vybaveno motorem, zda funguje nebo ne je přitom vedlejší.⁹⁹

Nepodmíněné tresty za opětovné řízení pod vlivem alkoholu

Obviněná řídila vozidlo Renault Thalia pod vlivem alkoholu, a to s cca 3,4 promile alkoholu v dechu, přičemž pro řízení pod vlivem alkoholu byla dříve odsouzena a dosud platil uložený zákaz řízení, dopustila se tedy trestného činu podle § 178a odst. 4 trestního zákona. Soud jí uložil trest odnětí svobody na 10 měsíců a zákaz řízení všech motorových vozidel na 6 let.¹⁰⁰

97 RYNKUN - WERNER, Robert. Dożywotni zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych a konstytucyjne wartości demokratycznego państwa prawa. *Palestra* 2018, 1 - 2, s. 46 - 53. ISSN 0031-0344.

98 Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22. 4. 2018, V KK 156/18.

99 Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22. 4. 2018, V KK 156/18.

100 Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29. 6. 2017, IV KK 224/17.

Řidič pod vlivem alkoholu (naměřeno 1,4 promile, poté 1,15 promile alkoholu v dechu) jel po lesní cestě na motocyklu Yamaha bez registrační značky a činu se dopustil opětovně, pro což mu byl uložen trest odnětí svobody v trvání 1 roku, doživotní zákaz řízení všech motorových vozidel a peněžitý trest 10 000 zlotých (cca 65 000 Kč).¹⁰¹

Jedna podmínka

Řidič pod vlivem alkoholu (1,45 promile alkoholu v dechu) řídil osobní automobil Mitsubishi, dopustil se trestného činu dle § 178a odst. 1 trestního zákona a byl mu uložen trest odnětí svobody na 4 měsíce s podmíněným odkladem výkonu na zkušební dobu v trvání 3 let, dále peněžitý trest 2 400 zlotých (cca 15 600 Kč) a zákaz řízení všech motorových vozidel na 2 roky.¹⁰²

2.2.3. Statistika

Četnost řízení pod vlivem mezi roky 2010 a 2018 klesla více než o polovinu, což je jistě způsobeno dekriminalizací řízení nemotorových vozidel pod vlivem návykových látek. Objasněnost této trestné činnosti je stabilně vysoká.

rok	počet zjištěných trestných činů dle § 178a	počet objasněných trestných činů dle § 178a
2010	138 635	142 202
2011	149 443	150 811
2012	138 112	141 951
2013	127 634	128 366
2014	75 133	74 438
2015	66 412	64 579
2016	59 603	60 649
2017	55 409	55 359
2018	není k dispozici	není k dispozici

¹⁰³

101 Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28. 3. 2017, III KK 472/16.

102 Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26. 8. 2017, V KK 125/17.

103 Prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego [online]. Statystyka Policji. [Cit. 29. 12. 2018]. Dostupné z: <http://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwko-2/63464,Prowadzenie-pojazdu-w-stanie-nietrzezwosci-lub-pod-wplywem-srodka-odurzajacego-a.html>.

2.3. Srovnání české a polské právní úpravy řízení pod vlivem návykové látky

Česká republika je jednou z mála evropských zemí s nulovou tolerancí alkoholu za volantem.¹⁰⁴ Hranice 0,5 promile nastavená ve většině západních zemí se mi jeví jako příliš vysoká, hranice 0,2 promile jako v Polsku je jistým přijatelným kompromisem. Naopak ve srovnání s Polskem máme poměrně vysoko nastavenou hranici promile pro účely trestní odpovědnosti. V Polsku totiž stanoví řízení pod vlivem alkoholu trestný čin již od 0,5 promile, zato u nás až od jednoho promile. Ve světle zahraničních právních úprav (např. v Německu je řízení pod vlivem trestným činem od 1,1 promile alkoholu, v Dánsku od 1,2 promile alkoholu, ve Francii a Maďarsku od 0,8 promile alkoholu)¹⁰⁵ jde však o zcela běžnou hranici, podle mého názoru nastavenou adekvátně.

Pokud jde o řízení pod vlivem nealkoholových drog, hraniční množství dosud ani u nás ani v Polsku definováno nebylo a posuzuje se u každého případu individuálně, v České republice dle judikatury obligatorně znalecky. V zájmu zachování právní jistoty a pro potřeby praxe by jistě bylo přínosné stanovit jednotné hranice, které by znamenaly stav vylučující způsobilost k řízení motorového vozidla, také u nealkoholových návykových látek, minimálně tedy u těch, u kterých to dle vědeckých poznatků je možné. Tyto hranice by měly být stanoveny přímo v zákoně, jako tomu je v Polsku u alkoholu, když jde podle mého názoru o vhodnější řešení než pouhé judikатурní vymezení jako v případě hranice jednoho promile alkoholu v České republice. Právě hranice množství návykové látky je rozhodná pro závěr, zda se řidič dopustil trestného činu nebo toliko přestupku, je tedy z hlediska trestní odpovědnosti zásadní, a proto by měla být stanovena zákonem.

V Polsku mají pro trestnou činnost na úseku silničního a jiného provozu (bezpečnost komunikace) v trestním zákoně vymezenou zvláštní hlavu, výše analyzovaný trestný čin dle § 178a trestního zákona se tedy týká čistě řízení motorových vozidel pod vlivem návykových látek. Česká právní úprava postihuje v rámci § 274 trestního zákoníku - ohrožení pod vlivem návykové látky - řízení motorového vozidla pod vlivem návykových látek a výkon zaměstnání pod vlivem návykových látek (eventuálně jiné činnosti, která splňuje zákonný požadavek možnosti ohrožení života, zdraví nebo způsobení značné škody na majetku). V obou státech lze za tuto trestnou činnost uložit zákaz činnosti, peněžitý trest a trest odnětí svobody, horní hranice trestní sazby je v Polsku vyšší než

104 DITTRICH, Lukáš. Kolik promile alkoholu je povoleno v zahraničí? Nulová tolerance je spíše výjimkou [online]. Publikováno 14. 6. 2018 [Cit. 31. 12. 2018]. Dostupné z: <https://autobible.euro.cz/kolik-promile-alkoholu-povoleno-zahranici-nulova-tolerance-spise-vyjimkou/>.

105 Pozor na alkohol - limity v evropských zemích. Generali. [Cit. 31. 12. 2018]. Dostupné z: <https://www.klubgenerali.cz/clanek/29-Pozor-na-alkohol-limity-v-evropskych-zemich>.

u nás (v Polsku 2 roky, u nás 1 rok). Způsobení havárie nebo dopravní nehody je v České republice kvalifikovanou skutkovou podstatou trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky, v Polsku nikoliv. Stejně tak česká právní úprava pamatuje na ohrožení pod vlivem návykové látky při výkonu činnosti, při které je vliv návykové látky zvlášť nebezpečný, polská právní úprava nikoliv. V obou státech je znakem kvalifikované skutkové podstaty recidiva, dle českého trestního zákoníku je relevantní recidiva v posledních dvou letech, polský trestní zákon časovou hranici nezakotvuje a vedle recidivy uvádí také spáchání činu v době trvání zákazu řízení uloženého pro jakýkoliv trestný čin. Přísnější je tedy opět polský trestní zákon, když v případě recidivy umožňuje uložení trestu odnětí svobody na 6 měsíců až 5 let, český trestní zákoník počítá s možností uložení peněžitého trestu nebo trestu odnětí svobody na 6 měsíců až 3 roky.

Pachatelům přečinu ohrožení pod vlivem návykové látky (nesbíhá-li se s ublížením na zdraví) jsou v České republice zásadně ukládány alternativní tresty, vždy je ukládán zákaz činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel v řádu měsíců či let. Oproti tomu v Polsku soudy neváhají zejména v případě opakovaného řízení pod vlivem návykových látek ukládat nepodmíněné tresty odnětí svobody a doživotní zákazy řízení všech motorových vozidel, a to přestože se jednalo o případy, kde nedošlo k újmě na životě ani majetku, dokonce v jedné výše popsané kauze předmětné motorové vozidlo vlastně ani nejelo.

V České republice lze uložit zákaz činnosti maximálně na 10 let, pachateli se však tresty mohou nasčítat v případě recidivy.¹⁰⁶ V Polsku existuje doživotní zákaz řízení motorových vozidel, v některých případech je dokonce ukládán obligatorně. Doživotní zákaz řízení, zejména když má být ukládán obligatorně, považuji za protiústavní.

106 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

3. Odpovědnost za činy spáchané ve stavu nepřičetnosti pod vlivem návykových látek

Nepřičetnost v době jednání vylučuje vinu, ale pokud je tato nepřičetnost způsobena požitím návykové látky, tak vyloučení přičetnosti pachatele oponuje zásada ochrany společnosti. Každé pojetí opilství balancuje mezi dvěma hlavními právními zásadami - zásadou odpovědnosti za vinu a zásadou ochrany společnosti.

Otázka, zda a v jakém rozsahu by měl pachatel, který se činu dopustil ve stavu nepřičetnosti pod vlivem návykových látek za své jednání zodpovídat, má 3 základní možná řešení: úplná trestní odpovědnost, pojetí rauschdeliktu a úplná trestní neodpovědnost.

3.1. Opilství v České republice

Otázka odpovědnosti za činy spáchané ve stavu nepřičetnosti pod vlivem alkoholu a drog je v českém trestním právu řešena ve zvláštní části trestního zákoníku - trestný čin opilství a případy *actio libera in causa*. České pojetí opilství vychází z německého konceptu tzv. rauschdeliktu.

3.1.1. Koncept rauschdeliktu v českém právu

Trestání pachatele za čin spáchaný ve stavu intoxikace je určitým vybočením ze zásady odpovědnosti za zavinění. V českém trestním právu platí koncept tzv. rauschdeliktu. U trestného činu opilství hovoříme o kvazideliktu, jehož podstata spočívá v tom, že pachatel je odpovědný za zaviněné přivedení se do stavu nepřičetnosti a následné spáchání trestného činu, přičemž zavinění pachatele se na samotný trestný čin nevztahuje.¹⁰⁷

Praxe pod tlakem veřejného mínění žádá zohlednění výsledku jednání opilého pachatele, přičemž veřejnost silně vnímá např. rozdíl mezi usmrcením jiného motorovým vozidlem a ubitím sekerou. Veřejnost zpravidla akceptuje jako spravedlivý, trest úměrný tomu, co se stalo. Pro takové rozlišování však v rovině teoretické není důvod, když způsobený následek je dán bez zavinění

107 SOLNAŘ, Vladimír. FENYK, Jaroslav a CÍSAŘOVÁ, Dagmar. Základy trestní odpovědnosti. Praha: Nakladatelství Orac, 2003. ISBN 80-86199-74-6.

pachatele. Hodnotíme zavinění ve vztahu k jednání, kterým se pachatel do nepřičetnosti uvedl, je tedy relevantní, zda pachatel požil drogu poprvé nebo byl zkušeným toxikomanem, který věděl, že požitím drogy se dostane do stavu nepřičetnosti, nikoliv však jakého činu se v tomto stavu dopustil. Teorie ve střetu s praxí zde v aktuální právní úpravě činí určitý ústupek, když stanoví, že: ... *dopustí-li se (pachatel) však činu jinak trestného, na který zákon stanoví trest mírnější, bude potrestán tímto trestem mírnějším.*¹⁰⁸

Trestný čin opilství, koncipovaný jako tzv. rauschdelikt, řeší závažný společenský problém trestání osob, které si samy přivodily svou nepřičetnost a v této nepřičetnosti se pak dopustily činu jinak trestného (kvazideliktu). Problematika trestní odpovědnosti takových osob je velmi složitá a zásadní z hlediska koncepce trestního práva, zejména pak ve vztahu k principu odpovědnosti za zavinění, v praxi však má s ohledem na nízký statistický výskyt trestného činu opilství zanedbatelný význam.¹⁰⁹

Rauschdelikt je střední cestou mezi dvěma krajnostmi - úplnou beztrestností pachatele, což by vedlo k nedostatečné ochraně společnosti před opojenými pachateli a plnou trestní odpovědností pachatele, která by byla v rozporu se zásadou odpovědnosti za zavinění.¹¹⁰

3.1.2. Právní úprava

Trestní zákoník opilství řadí do hlavy X - trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných. Skutková podstata opilství dle § 360 odst. 1 trestního zákoníku zní: *Kdo se požitím nebo aplikací návykové látky přivede, byť i z nedbalosti, do stavu nepřičetnosti, v němž se dopustí činu jinak trestného, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až deset let; dopustí-li se však činu jinak trestného, na který zákon stanoví trest mírnější, bude potrestán tímto trestem mírnějším.*

Trestný čin opilství řadíme mezi delikty vlastnoruční, tedy delikty, jejichž skutkovou podstatu musí bezprostředně naplnit pachatel. Objektem trestného činu opilství je primárně občanské soužití, sekundárně pak konkrétní zájem, který byl porušen či ohrožen kvazideliktem. Porušení

108 CÍSAŘOVÁ, Dagmar a VANDUCHOVÁ, Marie. Nepřičetný pachatel: aktuální praktické i teoretické problémy - srovnávací studie. Příručky Ministerstva spravedlnosti. Sv. 55. Praha: SEVT, a. s., 1995.

109 ŘÍHA, Jiří. Zamyšlení nad trestným činem opilství - § 201a TZ. Kriminalistika. 2002, 4, s. 266 - 278. ISSN 1210-9150.

110 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

tohoto konkrétního zájmu však v případě trestného činu opilství není kryto zaviněním pachatele. Kvazidelikt tvoří objektivní podmínku trestnosti pachatele.¹¹¹

Koncepce trestného činu opilství je ojedinělá v tom, že opilství může být přečinem, zločinem nebo zvláště závažným zločinem v závislosti na kvazideliktu, kterého se pachatel v nepřičetnosti dopustil.¹¹²

Nezbytným předpokladem pro posouzení trestní odpovědnosti pachatele a eventuálně použití ustanovení § 360 trestního zákoníku je zjištění hladiny návykové látky v organismu pachatele. K (ne)přičetnosti pachatele se pak vyjadřuje znalec psychiatr.¹¹³ Pokud je u pachatele naměřena vysoká hladina alkoholu, je podle judikatury Nejvyššího soudu znalecké zkoumání jeho duševního stavu obligatorní.¹¹⁴ Nelze-li objektivně prokázat opojení pachatele, musí být přistoupeno k vyhodnocení dostupných důkazů včetně tvrzení obviněného. Platí přitom, že pokud se tvrzení pachatele, že opojen byl, nepodaří vyvrátit, měl by se k otázce jeho (ne)přičetnosti vyjádřit znalec psychiatr, aplikace ustanovení § 360 trestního zákoníku tedy ani v takovém případě není vyloučena.¹¹⁵

Ustanovení § 360 trestního zákoníku se použije jedině u nepřičetného pachatele, nelze jej aplikovat v případě zmenšené přičetnosti dle § 27 trestního zákoníku.¹¹⁶ Ani de lege ferenda podle mého názoru není na místě uvažovat o rozšíření opilství na případy zmenšené přičetnosti, jak naznačuje Langer,¹¹⁷ když koncepčně u opilství jde o jednání pachatele opojeného natolik, že není schopen se svobodně (ne)rozhodnout pro spáchání kvazideliktu, což by u zmenšeně přičetného pachatele splněno nebylo. Nadto zákonodárce na několika místech v trestním zákoníku (viz např. znění § 40 odst. 1) dává najevo, že nechce privilegovat (oproti přičetným pachatelům) zmenšeně přičetné pachatele, kteří si tento stav přivodili požitím návykové látky.

111 ŘÍHA, Jiří. Zamyšlení nad trestným činem opilství - § 201a TZ. Kriminalistika. 2002, 4, s. 266 - 278. ISSN 1210-9150.

112 JELÍNEK, Jiří. Pojem trestného činu a kategorizace trestných činů. Bulletin advokacie. 2009, 10, s. 36 - 42. ISSN 1210-6348.

113 ŘÍHA, Jiří. Zamyšlení nad trestným činem opilství - § 201a TZ. Kriminalistika. 2002, 4, s. 266 - 278. ISSN 1210-9150.

114 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2001, sp. zn. 3 Tz 31/2001 - zde konkrétně 2,8 promile alkoholu.

115 ŘÍHA, Jiří. Zamyšlení nad trestným činem opilství - § 201a TZ. Kriminalistika. 2002, 4, s. 266 - 278. ISSN 1210-9150.

116 ŘÍHA, Jiří. Zamyšlení nad trestným činem opilství - § 201a TZ. Kriminalistika. 2002, 4, s. 266 - 278. ISSN 1210-9150.

117 LANGER, Petr. Trestný čin opilství: dokončení. Bulletin advokacie. 2005, 3, s. 28 - 33. ISSN 1210-6348.

Je sporné, zda činem jinak trestným (kvazideliktem) u opilství může být i ohrožení pod vlivem návykové látky. Kvazideliktem nemůže být trestný čin vyhýbání se výkonu vojenské služby (§ 384 trestního zákoníku), trestný čin vyhýbání se výkonu vojenské služby z nedbalosti (§ 385 trestního zákoníku) ani trestný čin vyhýbání se výkonu strážní, dozorčí nebo jiné služby (§ 388 trestního zákoníku).¹¹⁸

Subjektivní stránku je u opilství třeba zjišťovat jak ve vztahu k uvedení se do stavu nepřičetnosti, tak ve vztahu ke spáchanému kvazideliktu. Je totiž nutné rozlišovat, zda by šlo o úmyslný nebo nedbalostní trestný čin. Nejde o zavinění v pravém slova smyslu, když kvazideliktu se dopouští nepřičetný pachatel. Zavinění se zjišťuje zejména podle vnějších projevů pachatele. Podle Šámala, Dolanského a Solnaře nemohou být kvazideliktem trestné činy, u nichž je vyžadována pohnutka. Jisté obtíže bude působit také zjišťování úmyslu přesahujícího objektivní stránku (obmysl). K tomu Říha poznamenává, že není velký rozdíl mezi pohnutkou *pro výkon pravomoci veřejného činitele* a úmyslem překračujícím objektivní stránku *v úmyslu působit na výkon pravomoci veřejného činitele*. Není proto důvodné činit mezi těmito dvěma vnitřními psychickými stavy rozdíl.¹¹⁹

Otázka účastenství na trestném činu opilství je sporná.¹²⁰ Komentář účastenství vylučuje.¹²¹ Souběh jednočinný je u trestného činu opilství zásadně vyloučený, souběh vícečinný možný je - pachatel vystřízliví a spáchá další skutek.¹²²

Trestný čin opilství je abstraktním ohrožovacím trestným činem, přičemž ono ohrožení záleží v samotném uvedení se do stavu nepřičetnosti.¹²³ Trestní odpovědnost je však z důvodu ekonomie trestní represe omezena pouze na případy, kdy pachatel v tomto zaviněně přivozeném stavu nepřičetnosti spáchá kvazidelikt.¹²⁴ Zavinění pachatele ve vztahu k uvedení se do stavu nepřičetnosti je třeba zkoumat, když mohou nastat tři varianty - trestní odpovědnost v plném

118 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

119 ŘÍHA, Jiří. Zamyšlení nad trestným činem opilství - § 201a TZ. Kriminalistika. 2002, 4, s. 266 - 278. ISSN 1210-9150.

120 ŘÍHA, Jiří. Zamyšlení nad trestným činem opilství - § 201a TZ. Kriminalistika. 2002, 4, s. 266 - 278. ISSN 1210-9150.

121 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

122 ŘÍHA, Jiří. Zamyšlení nad trestným činem opilství - § 201a TZ. Kriminalistika. 2002, 4, s. 266 - 278. ISSN 1210-9150.

123 ŘÍHA, Jiří. Zamyšlení nad trestným činem opilství - § 201a TZ. Kriminalistika. 2002, 4, s. 266 - 278. ISSN 1210-9150.

124 ŘÍHA, Jiří. Zamyšlení nad trestným činem opilství - § 201a TZ. Kriminalistika. 2002, 4, s. 266 - 278. ISSN 1210-9150.

rozsahu (§ 360 odst. 2 trestního zákoníku), trestní odpovědnost pro trestný čin opilství (§ 360 odst. 1 trestního zákoníku) a nepřičetnost (§ 26 trestního zákoníku).¹²⁵ Obviněný, který požil návykovou látku, může být nepřičetný např. v případech tzv. patologické opilosti, pokud ji ovšem nemohl předvídat.¹²⁶

V zájmu objektivitivy je na místě zmínit i názor menšinový, podle nějž trestný čin opilství je konkrétním ohrožovacím trestným činem, jelikož zavinění pachatele se vztahuje i na skutečnost, že nebezpečí v daném případě skutečně vznikne. Nepostačí zde tedy abstraktní nebezpečí, že nepřičetná osoba spíše spáchá čin jinak trestný než osoba přičetná (nejsoucí pod vlivem návykových látek), jelikož nelze trestat pouhé přivedení se do stavu nepřičetnosti. Výše rozvedený koncept požaduje, aby pachatel věděl (popřípadě mohl vědět) o své specifické nebezpečnosti, která nastává po přivedení se do stavu nepřičetnosti požitím návykové látky. Říha k tomuto uvádí, že v takovém případě ovšem nebude zřejmá hranice mezi trestným činem opilství a *actio libera in causa*.¹²⁷

Jak je patrné z textu výše existují různá pojetí trestného činu opilství. Na tomto místě stručně zmíním ještě tři teoretické konstrukce tohoto trestného činu - opilství jako výjimka z principu viny, opilství jako výsledkem kvalifikovaný delikt a opilství jako ohrožovací delikt “*sui generis*”. Zastánci pojetí opilství jako výjimky z principu viny volají po přesunu opilství do obecné části trestního zákoníku v úpravě, kterou obsahoval v § 12 odst. 2 trestní zákon z roku 1961 a snížení horní hranice trestní sazby stanovené za trestný čin opilství. Kladou si tedy otázku, zda opravdu opilství patří do zvláštní části, když je spíše určitým rozšířením trestní odpovědnosti osoby nepřičetné. Podle této koncepce se uvedení do stavu nepřičetnosti stává protiprávním až spácháním kvazideliktu, který tedy je důvodem trestnosti opilství. Říha připouští, že pojetí opilství jako výjimky z principu viny je životu bližší nežli klasické pojetí opilství jako abstraktního ohrožovacího deliktu, podle něhož je již samotné navození nepřičetnosti trestním bezprávním a kvazidelikt je jen další podmínkou trestnosti opilství. V případě pojetí opilství jako výsledku kvalifikovaného deliktu platí, že kvazidelikt je pouhou objektivní podmínkou trestnosti, avšak je materiálně zohledněn při ukládání trestu. Trestný čin opilství v tomto pojetí tedy obsahuje odpovědnost za výsledek. Obě výše rozvedené varianty neodpovídají zásadě *nullum crimen sine*

125 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

126 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

127 ŘÍHA, Jiří. Zamyšlení nad trestným činem opilství - § 201a TZ. Kriminalistika. 2002, 4, s. 266 - 278. ISSN 1210-9150.

lege, která nepřipouští objektivní odpovědnost pachatele. Pojetí opilství jako ohrožovacího deliktu "sui generis" představuje jakousi pomyslnou střední cestu mezi pojetím opilství jako abstraktního a konkrétního ohrožovacího deliktu. Vychází z premisy, že zavinění pachatele se vztahuje jednak na přivedení se do stavu nepřičetnosti, jednak na možnost, že v tomto stavu může dojít k trestnému jednání. Skutková podstata trestného činu opilství je tak s ohledem na skutečnost, že samotné přivedení se do stavu nepřičetnosti není trestné, doplněna o vnitřní vztah pachatele ke kvazideliktu. Takové pojetí opilství nepožaduje pachatelovu dřívější zkušenost jako tomu je u opilství coby konkrétního ohrožovacího deliktu, ale předpokládá, že každý si je vědom možnosti spáchání činu jinak trestného ve stavu nepřičetnosti. Pojetí opilství jako ohrožovacího deliktu "sui generis" žádá, aby si pachatel byl vědom nebezpečnosti opojení, prokáže-li se opak např. u mladistvého pachatele, nepůjde o trestný čin opilství.¹²⁸

Nejproblematictější je podle Říhy u trestného činu opilství výše sankce za něj. Horní hranice trestu odnětí svobody ve výši 10 let je totiž v příkrém rozporu s pojetím opilství jako abstraktně ohrožovacího trestného činu. V tomto pojetí má kvazidelikt být pouhou objektivní podmínkou trestnosti, je však zřejmé, že při současném rozpětí trestní sazby za trestný čin opilství se bude ke kvazideliktu přihlížet nejméně tak, že se trest uloží podle ustanovení o kvazideliktu, je-li sankce za něj mírnější. Říha uvádí, že *aby se při ukládání trestu skutečně nezohledňovala objektivní podmínka trestnosti, která není kryta zaviněním, nesmělo by být umožněno upravit sankci za opilství podle sankce za kvazidelikt.*¹²⁹

Jelínek k tomu uvádí, že právní úprava trestného činu opilství je *málo pochopitelná, neboť ve svém důsledku vlastně popírá původní záměr - odstranit plnou trestní odpovědnost za jednání v nepřičetnosti, kterou si pachatel přivodil nezaviněně, a postihovat jej pouze právě za zaviněné přivedení se do stavu nepřičetnosti, přičemž v tomto stavu čin jinak trestný je pouhou objektivní podmínkou trestnosti.* Trestní odpovědnost opojeného nepřičetného pachatele je podle českého práva vlastně závislá na tom, jakého kvazideliktu se v opojení dopustil. Výše uvedené má dopady také v procesní rovině - věcná příslušnost soudu, možnost použití odklonů.¹³⁰

128 ŘÍHA, Jiří. Zamyšlení nad trestným činem opilství - § 201a TZ. Kriminalistika. 2002, 4, s. 266 - 278. ISSN 1210-9150.

129 ŘÍHA, Jiří. Ještě k trestnému činu opilství. Bulletin advokacie. 2006, 4, s. 32 - 37. ISSN 1210-6348.

130 JELÍNEK, Jiří. Pojem trestného činu a kategorizace trestných činů. Bulletin advokacie. 2009, 10, s. 36 - 42. ISSN 1210-6348.

Současná právní úprava tedy vychází z odpovědnosti za výsledek, v důsledku čehož se ztrácí výhody konstrukce skutkové podstaty opilství ve zvláštní části trestního zákoníku, a trestný čin opilství tak představuje výjimku z úpravy nepřičetnosti v obecné části trestního zákoníku. Dále lze uvést, že vysoký trest, který lze za opilství uložit, bude pachatelem vnímán jako odplata za bezpráví způsobené v nepřičetnosti. Chceme-li ovlivnit potencionálního budoucího pachatele, aby se nepřivedl do stavu nepřičetnosti, postačí sankce mírnější. Ovlivnit pachatele, aby v nepřičetnosti nespáchal kvazidelikt pochopitelně ani hrozbou vysoké sankce nelze.¹³¹

Ohledně názvu tohoto trestného činu - "opilství" - nemohu než souhlasit s Říhou¹³² a dalšími,¹³³ že termín opilství je zavádějící, když skutková podstata tohoto trestného činu se nevztahuje jen na pachatele, kteří si přivodili nepřičetnost požitím alkoholu, ale i dalšími návykovými látkami. Přesnější by bylo používat termín opojení, jak uvádí Říha, avšak po více jak 20 letech je již název opilství natolik vžitý, že by jeho změna dle mého názoru nepřinesla výrazná pozitivita.

Předmětem kritiky je také samotná konstrukce trestného činu opilství a jeho zařazení do zvláštní části trestního zákoníku. Trestný čin opilství je ustanovením o rozšíření trestní odpovědnosti, tato otázka by měla být řešena v rámci obecné části trestního zákoníku vedle ustanovení o nepřičetnosti a zmenšené přičetnosti.¹³⁴

3.1.3. Historická právní úprava

Historicky je pro srovnání s Polskem relevantní česká právní úprava z roku 1961, podle níž se ustanovení o nepřičetnosti nepoužilo na případy, kdy se pachatel přivedl do stavu neodpovědnosti úmyslně nebo z nedbalosti, požitím alkoholu nebo omamného prostředku. Novelou z roku 1991 bylo výše uvedené ustanovení ze zákona vypuštěno a do zvláštní části byl zařazen trestný čin opilství.¹³⁵

131 ŘÍHA, Jiří. Ještě k trestnému činu opilství. *Bulletin advokacie*. 2006, 4, s. 32 - 37. ISSN 1210-6348.

132 ŘÍHA, Jiří. Zamyšlení nad trestným činem opilství - § 201a TZ. *Kriminalistika*. 2002, 4, s. 266 - 278. ISSN 1210-9150.

133 Srov. LANGER, Petr. Trestný čin opilství: dokončení. *Bulletin advokacie*. 2005, 3, s. 28 - 33. ISSN 1210-6348.

134 ŘÍHA, Jiří. Zamyšlení nad trestným činem opilství - § 201a TZ. *Kriminalistika*. 2002, 4, s. 266 - 278. ISSN 1210-9150.

135 SOLNAŘ, Vladimír. FENYK, Jaroslav a CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Základy trestní odpovědnosti*. Praha: Nakladatelství Orac, 2003. ISBN 80-86199-74-6.

Právní úprava z roku 1961

Tehdejší trestněprávní úprava znala *actio libera in causa dolosa* a *culposa* ve stejné podobě jako dnešní trestní zákoník. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon v ustanovení § 12 odst. 2 zakotvoval plnou trestní odpovědnost pro pachatele, který si stav nepřičetnosti zaviněně přivodil a spáchal v tomto stavu trestný čin. Exkulpace z důvodu nepřičetnosti nepřicházela v úvahu. Zaviněná opilost neměla ani účinky zmenšené přičetnosti. Obdobně se posuzovaly případy patologické opilosti. Mohl-li pachatel předvídat, že požití alkoholu bude mít za následek nepřičetnost, plně trestně odpovídal za svůj čin. V opačném případě, stejně jako u násilného či lstivého opití pachatele jinými, za spáchaný trestný čin neodpovídal. Pojetí opilství z roku 1961 vycházelo ze sovětské úpravy a mělo přirozeně mnoho kritiků.¹³⁶

Právní úprava z roku 1991

Novela trestního zákona z roku 1991 (zákon č. 557/1991 Sb.) zrušila ustanovení § 12 odst. 2 a zakotvila ve zvláštní části trestný čin opilství (§ 201a) v následujícím znění:

(1) Kdo se požitím nebo aplikací návykové látky nebo jinak přivede, byť i z nedbalosti, do stavu nepřičetnosti, v němž se dopustí jednání, které má jinak znaky trestného činu, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až osm let; dopustí-li se však jednání, které má jinak znaky trestného činu, na který zákon stanoví trest mírnější, bude potrestán oním trestem mírnějším.

(2) Ustanovení odstavce 1, jakož i § 12 se neužije, přivede-li se pachatel do stavu nepřičetnosti v úmyslu spáchat trestný čin.

Nedostatkem právní úpravy opilství z roku 1991 byla formulace *actio libera in causa* obsažena v druhém odstavci ustanovení § 201a, když vzbuzovala pochybnosti, zda se toto ustanovení vztahuje i na *culposní actio libera in causa*. Problém byl odstraněn novelou z roku 1993. Oproti aktuální právní úpravě konstrukce trestného činu opilství z roku 1991 počítá i s možností jiného přivedení se do stavu nepřičetnosti než požitím nebo aplikací návykové látky. Tehdejší právní úprava tedy pod opilství řadila např. následující případy:

- diabetik mimo pokyny lékaře požíval alkohol a zakázané potraviny a přivodil si tak stav nepřičetnosti, v němž posléze spáchal trestný čin,

136 CÍSAŘOVÁ, Dagmar a VANDUCHOVÁ, Marie. Nepřičetný pachatel: aktuální praktické i teoretické problémy - srovnávací studie. Příručky Ministerstva spravedlnosti. Sv. 55. Praha: SEVT, a. s., 1995.

- pacient s psychickými obtížemi po propuštění do domácího ošetření neužíval předepsané léky a přivodil si tak stav nepřičetnosti, v němž posléze spáchal trestný čin,
- epileptik, u něhož rychlé střídání světla a tmy vyvolalo epileptický záchvat si tak přivodil stav nepřičetnosti, v němž posléze spáchal trestný čin.¹³⁷

3.1.4. Actio libera in causa

Trestní zákoník v § 360 odst. 2 stanoví, že *ustanovení odstavce 1, jakož i § 26 se neuplatní, přivedl-li se pachatel do stavu nepřičetnosti v úmyslu spáchat trestný čin, nebo spáchal trestný čin z nedbalosti, která spočívá v tom, že se přivedl do stavu nepřičetnosti*. Jde o případy zvané *actio libera in causa*.

Actio libera in causa dolosa představuje opití se na kuráž, tedy pachatel se úmyslně přivede do stavu intoxikace, aby v něm spáchal trestný čin.¹³⁸ *Actio libera in causa culposa* představuje situaci, kdy se pachatel zaviněně uvede do stavu intoxikace, přestože si byl vědom nebo si měl být vědom, že poruší zájmy chráněné trestním zákonem.¹³⁹ Literatura jako typické příklady uvádí řidiče, který ví, že bude řídit, přesto se opije až do stavu nepřičetnosti a následně způsobí nehodu, nebo řezníka, který se opije před zabijačkou až do stavu nepřičetnosti a poté jateční pistolí zasáhne místo vepře člověka. Pachatel v těchto případech může odpovídat pouze za nedbalostní trestné činy.¹⁴⁰

Odpovědnost pachatele za *actio libera in causa* je odpovědností primární, odpovědnost podle jiných zásad je subsidiární. Vzhledem k vyšší míře zavinění pachatele u *actio libera in causa* je nutné ji posuzovat přísněji než odpovědnost za jiné činy spáchané v opilosti.¹⁴¹

Actio libera in causa Říha vymezuje jako „pomocnou“ trestněprávní konstrukci zakládající trestní odpovědnost pachatele navzdory jeho nepřičetnosti v době spáchání činu. Uvádí, že většinou je

137 CÍSAŘOVÁ, Dagmar a VANDUCHOVÁ, Marie. Nepřičetný pachatel: aktuální praktické i teoretické problémy - srovnávací studie. Příručky Ministerstva spravedlnosti. Sv. 55. Praha: SEVT, a. s., 1995.

138 SOLNAŘ, Vladimír. FENYK, Jaroslav a CÍSAŘOVÁ, Dagmar. Základy trestní odpovědnosti. Praha: Nakladatelství Orac, 2003. ISBN 80-86199-74-6.

139 SOLNAŘ, Vladimír. FENYK, Jaroslav a CÍSAŘOVÁ, Dagmar. Základy trestní odpovědnosti. Praha: Nakladatelství Orac, 2003. ISBN 80-86199-74-6.

140 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 11. 2012, sp. zn. 7 Tdo 1274/2012.

141 CÍSAŘOVÁ, Dagmar a VANDUCHOVÁ, Marie. Nepřičetný pachatel: aktuální praktické i teoretické problémy - srovnávací studie. Příručky Ministerstva spravedlnosti. Sv. 55. Praha: SEVT, a. s., 1995.

přijímána teorie předsunutí, které konkuruje teorie výjimky. Podle teorie předsunutí není jednání, které naplňuje skutkovou podstatu trestného činu trestněprávně relevantní, naopak je relevantní jednání, kterým se pachatel vědomě přivedl do stavu nepřičetnosti. V době, kdy se pachatel přivedl do stavu nepřičetnosti, byl ještě přičetný a mohl se rozhodnout, zda se opije (poddá vlivu jiných návykových látek) nebo nikoliv. K tomuto okamžiku se pak vztahují veškeré subjektivní znaky trestného činu. Úmysl či nedbalost se tedy vztahuje k rozhodnutí pachatele uvést se do stavu nepřičetnosti.¹⁴²

Říha dále uvádí teorii extenzivní, teorii bezpráví a teorii neslučitelnosti. Nicméně za nejvhodnější pro české trestní právo označuje teorii výjimky. Podle teorie výjimky je jednáním trestněprávně relevantním až jednání ve stavu nepřičetnosti. Trestnost tohoto jednání se pak posuzuje jako výjimka z pravidla, že pachatel musí být v době spáchání činu přičetný. Teorie výjimky, na rozdíl od jiných teorií, nevyklučuje použití *actio libera in causa* i pro jiné než výsledkové činy.¹⁴³

Trestný čin opilství je k *actio libera in causa* v poměru subsidiarity. *Actio libera in causa dolosa* vyžaduje úmyslnou formu zavinění k oběma částem jednání - přivedení se do stavu nepřičetnosti a jednání v tomto stavu. Pachatel musí být rozhodnut uvést se do stavu opojení a spáchat čin určitého druhu, postačí zde přitom eventuální úmysl. Je-li si pachatel toliko obecně vědom svých sklonů k páchaní trestné činnosti, když se opije, půjde o opilství. V situaci, kdy se pachatel před plánovaným trestným činem neopije na kuráž, ale jen tak pro zkrácení dlouhé chvíle, bude možné jeho jednání posuzovat jako *actio libera in causa culposa*, pokud by se však v nepřičetnosti dopustil trestného činu, který vyžaduje úmyslnou formu zavinění, byl by postižen pro opilství (kvazideliktem pak bude onen úmyslný čin jinak trestný).¹⁴⁴

Ustanovení o *actio libera in causa* by mělo být, jak uvádí Říha¹⁴⁵, řazeno v obecné části vedle nepřičetnosti a zmenšené přičetnosti, nikoliv ve zvláštní části trestního zákoníku u trestného činu opilství (viz § 306 odst. 2 trestního zákoníku).

142 ŘÍHA, Jiří. *Actio libera in causa* (s přihlédnutím k německé nauce a praxi): 1. část. *Trestněprávní revue*. 2006, 2, s. 33 - 40. ISSN 1213-5313.

143 ŘÍHA, Jiří. *Actio libera in causa* (s přihlédnutím k německé nauce a praxi): 1. část. *Trestněprávní revue*. 2006, 2, s. 33 - 40. ISSN 1213-5313.

144 ŘÍHA, Jiří. *Actio libera in causa* (s přihlédnutím k německé nauce a praxi): 2. část. *Trestněprávní revue*. 2006, 3, s. 69 - 79. ISSN 1213-5313.

145 ŘÍHA, Jiří. *Actio libera in causa* (s přihlédnutím k německé nauce a praxi): 2. část. *Trestněprávní revue*. 2006, 3, s. 69 - 79. ISSN 1213-5313.

3.1.5. Případové studie

Hitler na pivo v Českých Budějovicích

Pachatel se požitím alkoholu přivedl do stavu nepřičetnosti už v odpoledních hodinách, večer pak v restauračním zařízení *za přítomnosti dalších hostů se zvýšeným hlasem pronášel, že je árijské rasy a Hitler je náš jediný vůdce, přitom nejméně dvakrát zdvihl před sebe napřaženou pravici se slovy „Sieg heil“*, po odchodu z hospody u sebe v bytě napadl vlastní matku, bodl ji zezadu nožem, chytil ji do kravaty, škrtil ji a dvakrát ji udeřil do hlavy kuchyňským rendlíkem. Matka útok přežila, pokud by se jí však nedostalo lékařské pomoci, zraněním by podlehla.¹⁴⁶

V procesním postavení obžalovaného připustil, že je možné, že se uvedeného jednání dopustil, ale na tyto události se nepamatuje. Ze znaleckého posudku bylo zřejmé, že se v době spáchání činu nacházel ve stavu patické opilosti a byly u něho zcela vymizelé ovládací a rozpoznávací schopnosti.¹⁴⁷

Z právního hlediska bylo nesporné, že s ohledem na nepřičetnost nemůže být uznán vinným trestnými činy, pro které proti němu bylo původně zahájeno trestní stíhání, tj. trestným činem vraždy ve stadiu pokusu a trestným činem podpory a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka. Soud došel k závěru, že se pachatel přivedl do stavu nepřičetnosti zaviněně, minimálně se jednalo o vědomou nedbalost, když mohl předpokládat, že při větší konzumaci alkoholu u něj stav nepřičetnosti nastane. Pro vznik patické opilosti nebylo požití alkoholu jedinou příčinou, bylo však příčinou důležitou. Soud z výše uvedených důvodů jednání pachatele posoudil jako trestný čin opilství (dle dřívější právní úpravy - § 205a odst. 1 trestního zákona).¹⁴⁸

Za výše popsané jednání byl odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání čtyř let, dále bylo uloženo ochranné léčení protialkoholní v ústavní formě a trest propadnutí věci - loveckého nože.¹⁴⁹

146 Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 23. 2. 2009, sp. zn. 3 To 50/2009.

147 Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 23. 2. 2009, sp. zn. 3 To 50/2009.

148 Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 23. 2. 2009, sp. zn. 3 To 50/2009.

149 Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 23. 2. 2009, sp. zn. 3 To 50/2009.

Na návštěvu s nožem a pod vlivem

Po předchozí nitrožilní aplikaci nezjištěného množství metamfetaminu obviněný šel na návštěvu do bytu svých rodičů, kde napadl dvěma kuchyňskými noži svoji matku, které zasadil 103 bodných ran, a následně svoji babičku, které zasadil 40 bodných ran, obě oběti usmrtil. Činu se dopustil ve stavu nepřičetnosti pod vlivem toxické psychózy, s touto však jako dlouhodobý uživatel pervitinu měl z minulosti zkušenosti.¹⁵⁰

Obviněný byl uznán vinným pro trestný čin opilství dle § 360 odst. 1 trestního zákoníku, pro což mu byl uložen trest odnětí svobody na 9 let a zabezpečovací detence.¹⁵¹

Epileptik na tahu

Kolem jedné hodiny ranní před restaurací po požití velkého množství alkoholu fyzicky napadl poškozeného, přidržel si jej za rameno a přiložil mu ke krku nůž, přitom křičel, že všechny podřeže. Nacházel se na pomezí středního a těžkého stupně opilosti, měl v krvi cca 2,5 promile. Popíjel v kombinaci s léky na epilepsii, nadto byl na alkoholu závislý - závislost středně těžkého stupně. V době činu byly jeho schopnosti rozpoznávací a ovládací vymizelé.¹⁵²

Obviněný byl uznán vinným trestným činem opilství dle § 360 odst. 1 trestního zákoníku a odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání šesti měsíců, výkon trestu byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání osmnácti měsíců. Dále mu bylo uloženo ochranné léčení protialkoholní v ústavní formě a trest propadnutí věci - nože.¹⁵³

3.2. Pojetí opilství v Polsku

Otázka odpovědnosti za činy spáchané ve stavu nepřičetnosti pod vlivem alkoholu a drog je v polském trestním právu řešena v obecné části trestního zákona. V polském pojetí opojený nepřičetný pachatel za své činy odpovídá objektivně.

150 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 10. 2013, sp. zn. 5 Tdo 818/2013.

151 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 10. 2013, sp. zn. 5 Tdo 818/2013.

152 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 11. 2012, sp. zn. 7 Tdo 1274/2012.

153 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 11. 2012, sp. zn. 7 Tdo 1274/2012.

3.2.1. Polský koncept objektivní odpovědnosti

Polský zákonodárce se inspiroval u Angličanů a zavedl právní model plné odpovědnosti za činy spáchané ve stavu nestřízlivém v duchu anglického lidového rčení: *Střízlivý Filip musí nést následky za činy opilého Filipa*. Praxe i teorie však uznává jisté výjimky z této zásady - nedobrovolné opití se a činy vyžadující speciální záměr či úmysl jako např. vražda (není-li tento úmysl prokázán, nebude pachatel zodpovídat za vraždu, ale za zabití). Jedním z důvodů pro zavedení výše popsané právní úpravy byl postulát, že při střetu zásady plné individualizace odpovědnosti za vinu a zásady ochrany společnosti před opilými pachateli trestné činnosti musí mít přednost druhá zásada, protože alkohol je velmi silný kriminogenní faktor, často bezprostředně vedoucí k nežádoucímu protiprávnímu chování. Přijetí zásady odpovědnosti za vinu z lékařského úhlu pohledu by učinilo společnost bezbrannou před potenciálně velkým množstvím narušení práva ve stavu opojení.¹⁵⁴

Objevovaly se názory, že přijatý koncept je vlastně krajně objektivizovaným rauschdeliktem, když vina se vztahuje k samotnému opojení, které způsobuje nepřičetnost nebo zmenšenou přičetnost. Racionální vysvětlení objektivní teorie odpovědnosti za čin spáchaný ve stavu nestřízlivosti nebo opojení aktuálně platné v Polsku uvádí Golonka. Pachatel je morálně vinen ve vztahu k přivedení se do stavu nestřízlivosti nebo opojení, jde však o vinu v uvozovkách, když tato vina se nevztahuje k trestnému činu, nejde o zavinění ve smyslu trestněprávním, ale pouze o morální vinu (někdy se uvádí termín společenská vina). Když pak pachatel v tomto stavu spáchá trestný čin, bude za tento čin odpovídat objektivně, proto hovoříme o konceptu objektivní odpovědnosti. Koncept morální viny a objektivní pojetí odpovědnosti z § 31 odst. 3 trestního zákona (viz níže) vlastně vytváří určitou fikci zavinění.¹⁵⁵

Z medicínského hlediska totiž není pochyb o tom, že stav po požití určitého množství alkoholu odpovídá stavu nepřičetnosti či zmenšené přičetnosti, když alkohol způsobuje poruchy v intelektuální sféře a negativně působí na možnost rozpoznat význam činu a ovládat své jednání. Alkohol mimo jiné brzdí a dezorganizuje činnost centrální nervové soustavy, v 50 - 90 % škodlivého užívání alkoholu dochází k trvalým změnám v mozkové kůře. Alkoholici, zvláště

154 GOLONKA, Anna. Niepoczytalność i poczytalność ograniczona. Warszawa: Lex a Wolters Kluwer business, 2013. ISBN 978-83-264-4427-2.

155 GOLONKA, Anna. Niepoczytalność i poczytalność ograniczona. Warszawa: Lex a Wolters Kluwer business, 2013. ISBN 978-83-264-4427-2.

pokud u nich došlo k poškození centrální nervové soustavy, což je dost časté, budou minimálně zmenšeně přičetní. Jiné návykové látky než alkohol působí na člověka do jisté míry podobně, s tím rozdílem, že po čase vyvolávají psychickou závislost a osoba na nich závislá po nich baží natolik, že přestože si je vědoma svého protiprávního jednání, nedokáže se ovládnout. V této situaci budou naplněny podmínky pro uznání nepřičetnosti či zmenšené přičetnosti. V minulosti proto bylo navrhováno, aby objektivní odpovědnost platila jen pro stav nestřízlivosti. Výše uvedený argument se však vztahuje pouze k osobám závislým, nikoliv příležitostným konzumentům a lze jej v zásadě použít i pro alkoholiky.¹⁵⁶

3.2.2. Právní úprava

Polský trestní zákon otázku odpovědnosti za činy spáchané pod vlivem návykových látek ve stavu nepřičetnosti řeší v § 31 odst. 3. Níže uvádím znění § 31 - *nepřičetnost a zmenšená přičetnost*:

odst. 1: Nedopouští se trestného činu ten, kdo z důvodu psychické nemoci, mentální retardace nebo jiné poruchy psychického charakteru, nemohl v době činu rozpoznat jeho význam nebo ovládnout své chování.

odst. 2: Pokud v době spáchání trestného činu schopnost rozpoznat jeho význam nebo ovládnout své chování byla v značném stupni omezena, soud může mimořádně snížit trest.

odst. 3: Ustanovení odst. 1 a 2 se nepoužije, když se pachatel uvedl do stavu nestřízlivosti nebo opojení, způsobujícího vyloučení nebo omezení přičetnosti, které předvídal nebo mohl předvídat.¹⁵⁷

Komentářová literatura (Mozgawa¹⁵⁸, Grzeškowiak a Wiak¹⁵⁹, Stefański¹⁶⁰ shodně) uvádí, že ustanovení § 31 odst. 3 trestního zákona stanoví výjimku ze zásady odpovědnosti za zavinění, je tedy příkladem tzv. objektivní odpovědnosti a je v nesouladu se zásadou *nullum crimen sine culpa*. Pachatel je plně odpovědný, pokud se do stavu nestřízlivosti či opojení přivede dobrovolně a vědomě, a pokud předvídal nebo mohl předvídat, že stav opojení u něj může způsobit vyloučení

156 GOLONKA, Anna. Niepoczytalność i poczytalność ograniczona. Warszawa: Lex a Wolters Kluwer business, 2013. ISBN 978-83-264-4427-2.

157 Překlad vlastní.

158 MOZGAWA Marek i kol. Kodeks karny. Komentarz. 8. wydanie. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-83-8107-544-2.

159 GRZEŚKOWIAK, A. WIAK, K. i kol. Kodeks karny. Komentarz. 4. wydanie. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2017. ISBN 978-83-255-8437-5.

160 STEFAŃSKI, Ryszard A. Kodeks karny. Komentarz. 3. wydanie. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2017. ISBN 978-83-255-9152-6.

nebo ohraničení přičetnosti. Dobrovolnost je vyloučena, pokud k požití byl přinucen jinou osobou, ať už násilím nebo hrozbou. Nemá význam, zda si pachatel látku aplikoval sám nebo s cizí pomocí. Výše popsaná objektivizace trestní odpovědnosti je odůvodňována nutností zajištění ochrany právních statků před protiprávními činy nestřízlivých anebo opojených pachatelů.

Stav opojení zákon nedefinuje, tento stav spočívající v požití nealkoholových drog odpovídá stavu nestřízlivosti, když vyvolává ve smyslu působení na centrální nervovou soustavu, zejména pak ve vztahu k psychomotorice, stejné účinky jako požití alkoholu.¹⁶¹

O nevědomé uvedení se do stavu opojení půjde, pokud pachateli například v lékárně omylem místo léku na chřipku vydají psychotropní lék.¹⁶² Podle ustálené judikatury Nejvyššího soudu¹⁶³ se § 31 odst. 3 trestního zákona použije v případech běžného alkoholového opojení, nikoliv u opojení patologického či patologické a tedy nečekané netolerance na alkohol nebo jinou látku (např. u různých léků).¹⁶⁴

Pokud pachatel zná účinky alkoholu na jeho osobu nebo je může předvídat, nemá skutečnost, že byl v době činu nestřízlivý, vliv na jeho trestní odpovědnost. Jinak tomu může být v případě neobvyklého opití se. Obecně se v literatuře totiž rozlišuje obyčejnou opilost (neboli jednoduchou, nekomplikovanou) a neobyčejnou opilost: atypickou, na základě organického poškození centrální nervové soustavy a patologickou. Pro obyčejnou opilost je typické, že míra opilosti závisí na míře požitého alkoholu, u neobyčejné opilosti tomu tak není, proto ji spíše nelze předvídat. Pro atypickou opilost je charakteristická neadekvátní agresivní reakce na různé situace. Opilost na základě organického poškození centrální nervové soustavy se vyskytuje mimo jiné u osob psychicky nemocných a trpících epilepsií, charakteristická je nízká tolerance alkoholu. Vypitý alkohol zesiluje existující psychické poruchy nebo vyvolává zcela nové. Organické změny v mozku způsobují poruchy vědomí, paranoidní stavy a ničím nemotivovanou agresivitu. Patologická opilost je krátkodobou psychickou nemocí. Vyskytuje se u alkoholiků, epileptiků, psychopatů a osob, které jsou vyčerpány fyzickou námahou nebo silným znepokojením, vzrušením. Pro patologickou opilost jsou příznačné bludy, ataky strachu nebo hněvu a následný

161 GRZEŚKOWIAK, A. WIAK, K. i kol. Kodeks karny. Komentarz. 4. wydanie. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2017. ISBN 978-83-255-8437-5.

162 STEFAŃSKI, Ryszard A. Kodeks karny. Komentarz. 3. wydanie. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2017. ISBN 978-83-255-9152-6.

163 Mimo jiné Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7. 8. 1980, I KR 180/80.

164 GOLONKA, Anna. Niepoczytalność i poczytalność ograniczona. Warszawa: Lex a Wolters Kluwer business, 2013. ISBN 978-83-264-4427-2.

hluboký spánek a amnézie prožitých událostí. Objevuje se ve dvou formách: epileptické nebo paranoidní.¹⁶⁵

Ustanovení § 31 odst. 3 trestního zákona by bylo možné vykládat tak, že je v každém jednotlivém případě nutné prokazovat, že pachatel předvídal nebo alespoň mohl předvídat, že se uvede do stavu nestřízlivosti či opojení a v důsledku toho bude nepřičetný nebo zmenšeně přičetný.¹⁶⁶ V praxi se tak neděje, neboť se má za to, že každý dospělý přičetný člověk si má být vědom působení návykových látek na organismus, a proto by také měl nést eventuální důsledky chování po požití návykových látek.¹⁶⁷ Obecně se tedy vychází z předpokladu, že dospělé přičetné osoby mají povědomí o důsledcích stavu nestřízlivosti včetně nemožnosti rozpoznat význam činu nebo ovládnout své chování.¹⁶⁸

V souvislosti s výše uvedeným, v praxi není vedeno dokazování s cílem prokázat, že pachatel přistupující k užití určité látky předvídal nebo mohl předvídat, že se přivede do stavu nestřízlivosti či opojení a tento stav pak způsobí vyloučení nebo omezení jeho přičetnosti.¹⁶⁹ Jde vlastně o konstrukci domněnky ohledně účinků návykových látek, která se opírá o obyčejnou životní zkušenost.¹⁷⁰ Jedná se o faktickou domněnku, která může být v odůvodněných případech vyvrácena.¹⁷¹

V doktríně je sporné, zda se pachatel do stavu nestřízlivosti či opojení musí dostat zcela dobrovolně a úmyslně. V případě závislého pachatele, který je nucen svým psychickým stavem (chutí se napít, bažením po droze) k požití látky, nejde o zcela dobrovolné rozhodnutí ve smyslu bez jakékoliv formy přinucení. Stejně tak je problematický požadavek úmyslnosti, když pachatel, který požil návykovou látku, může jednat pouze nedbalostně (pije, protože mu víno chutná, o účincích a obsahu alkoholu ve víně nepřemýšlí), přičemž se posléze může dopustit úmyslného

165 KAMIŃSKI, Marcin. Upojenie alkoholowe a poczytalność - problemy orzecznicze. *Palestra*. 2017, 4, s. 48 - 55. ISSN 0031-0344.

166 GOLONKA, Anna. *Niepoczytalność i poczytalność ograniczona*. Warszawa: Lex a Wolters Kluwer business, 2013. ISBN 978-83-264-4427-2.

167 GOLONKA, Anna. *Niepoczytalność i poczytalność ograniczona*. Warszawa: Lex a Wolters Kluwer business, 2013. ISBN 978-83-264-4427-2.

168 GRZEŚKOWIAK, A. WIAK, K. i kol. *Kodeks karny. Komentarz*. 4. wydanie. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2017. ISBN 978-83-255-8437-5.

169 GRZEŚKOWIAK, A. WIAK, K. i kol. *Kodeks karny. Komentarz*. 4. wydanie. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2017. ISBN 978-83-255-8437-5.

170 GOLONKA, Anna. *Niepoczytalność i poczytalność ograniczona*. Warszawa: Lex a Wolters Kluwer business, 2013. ISBN 978-83-264-4427-2.

171 GRZEŚKOWIAK, A. WIAK, K. i kol. *Kodeks karny. Komentarz*. 4. wydanie. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2017. ISBN 978-83-255-8437-5.

i nedbalostního trestného činu. Nesporné je, že nebude trestně odpovědný pachatel, kterého přivedly do stavu nestřízlivosti jiné osoby násilím nebo lstí.¹⁷²

Podle některých autorů (Lachowski, Kaczmarek) není možné pachateli ve stavu opojení klást za vinu úmyslný trestný čin v situaci, kdy existuje nedbalostní verze téhož trestného činu. Naopak Zoll uvádí, že opojení nemá žádný vliv na formu zavinění a je v každém případě potřeba zjistit, zda se pachatel trestného činu dopustil v jeho úmyslné nebo nedbalostní formě.¹⁷³

Podle Kamińskiego je vždy, když pachatel požil alkohol nutné jeho znalecké vyšetření, aby bylo objasněno, jaký měl požitý alkohol vliv na jeho čin a zda přichází v úvahu použití § 31 odst. 1, 2 nebo 3 trestního zákona.¹⁷⁴

3.2.3. Historická právní úprava

V minulosti v polském právu dominovala zásada *actio libera in causa*. Podstata zavinění na základě trestního zákona z roku 1932 byla spatřována v jednání pachatele před požitím návykové látky. Projekt polského trestního zákona z roku 1963 počítal se zavedením *rauschdeliktu*, měl však řadu odpůrců, takže tento návrh v Polsku nikdy neprošel. Trestní zákon z roku 1969 koncepci *rauschdeliktu* nezavedl s argumentem, že by ve své podstatě znamenal odtržení odpovědnosti od spáchaného činu a vedl by k umělému trestání za zaviněné opojení, jehož důsledkem nezahrnutým zaviněním je jakýkoliv trestný čin.¹⁷⁵

Právní úprava obsažená v § 25 odst. 3 trestního zákona z roku 1969 byla převzata do aktuálního trestního zákona beze změn (viz § 31 odst. 3 polského trestního zákona). Už v době jeho zavedení byl i tento koncept objektivní odpovědnosti kritizován, a to zejména pro svou nedůslednost, když představuje modifikovanou objektivní odpovědnost, subjektivním prvkem je dovětek: ... *kteřé předvídal nebo mohl předvídat*, což neodpovídá deklarované tvrdé válce s alkoholem a jeho trestněprávními důsledky. Dále pak po roce 1989 v rámci odborné diskuze nad novým trestním zákonem byl mnohokrát řešen nepopiratelný fakt, že tato právní úprava je odklonem od zásady

172 GOLONKA, Anna. Niepoczytalność i poczytalność ograniczona. Warszawa: Lex a Wolters Kluwer business, 2013. ISBN 978-83-264-4427-2.

173 GRZEŚKOWIAK, A. WIAK, K. i kol. Kodeks karny. Komentarz. 4. wydanie. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2017. ISBN 978-83-255-8437-5.

174 KAMIŃSKI, Marcin. Upojenie alkoholowe a poczytalność - problemy orzecznicze. Palestra. 2017, 4, s. 48 - 55. ISSN 0031-0344.

175 GOLONKA, Anna. Niepoczytalność i poczytalność ograniczona. Warszawa: Lex a Wolters Kluwer business, 2013. ISBN 978-83-264-4427-2.

nullum crimen sine culpa a nijak neřeší, zda pachatel mohl předvídat, že se dopustí protiprávního jednání, když ono *předvídaní* se vztahuje k uvedení se do stavu nepřičetnosti nikoliv k spáchanému činu. Jeden z návrhů *de lege ferenda* spočíval v připsání dovětky: *nemohl se zdržet užití opojných prostředků* a dále *nemohl předvídat, že se v tomto stavu dopustí protiprávního činu* (v těchto případech by tedy pachatel nebyl trestně odpovědný pro nepřičetnost). Výše uvedený návrh zákonodárce nepřesvědčil, takže v aktuálním trestním zákoně z roku 1997 byla objektivní odpovědnost zachována.¹⁷⁶

3.2.4. Případové studie

Piju já, piju rád

Pachatel pod vlivem alkoholu po předchozím rozmyslu násilím přinutil nezletilou dívku ve věku 12 let k sexuálnímu styku. Přidržel oběti ruce a opakovaně ji přinutil k jiné sexuální činnosti - líbal ji na ústa, prsa a šiji, dotýkal se jí na intimních místech prsty, vkládal prsty do její pochvy, stáhnul jí kalhoty a kalhotky a vykonal na ní klasickou soulož. Byl odsouzen pro trestný čin znásilnění osoby mladší 15 let (§ 197 odst. 1, 2 a 3 trestního zákona) a sexuální zneužití nezletilého (§ 200 odst. 1 trestního zákona) k trestu odnětí svobody na 4 roky a 6 měsíců a dále mu byl uložen zákaz styku s nezletilou na 5 let.¹⁷⁷

V rámci své obhajoby tvrdil, že si na výše uvedené nepamatuje, což může být způsobeno chronickou poruchou spánku. Znalci došli k závěru, že je závislý na alkoholu a v důsledku této závislosti v minulosti zažil situace, kdy měl výpadky paměti. Obhajoba se odvolávala na tvrzení svědků, že obviněný v minulosti dělal při poruše spánku (snad jako náměsíčný) věci, které si následně nepamatoval. Podle soudu z výpovědí svědků a samotného obviněného plyne, že skutečně v minulosti v noci vstával a vykonával fyziologickou potřebu do skříně v předsíni, nicméně zásadně v situaci, kdy byl pod vlivem většího množství alkoholu.¹⁷⁸

Soud proto uzavřel, že obviněný se opíjel sám, nikdo jej k tomu nenutil. Působení alkoholu na jeho organismus mu bylo velmi dobře známo, pije od dávných dob. Podle znalců se jednalo o prosté alkoholové opojení, nemající patologický charakter. Sám obviněný vypověděl, že z vyprávění

176 GOLONKA, Anna. Niepoczytalność i poczytalność ograniczona. Warszawa: Lex a Wolters Kluwer business, 2013. ISBN 978-83-264-4427-2.

177 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 17. 7. 2014., II AKa 168/14.

178 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 17. 7. 2014., II AKa 168/14.

rodinných příslušníků věděl, že po požití alkoholu dělá věci, nad kterými nemá kontrolu nebo si je nepamatuje. Není tedy pochyb o tom, že si obviněný před požitím alkoholu měl a mohl být vědom jeho účinků na svou psychiku. Soud tedy došel k závěru, že v souladu se zněním § 31 odst. 3 trestního zákona požití alkoholu nemělo normativní vliv na přičetnost obviněného v době činu.¹⁷⁹

Co si nepamatuju, to se nestalo

V létě roku 2012 obviněný ve stavu opilosti s cílem usmrtit ji, zadal své oběti nejméně 5 ran nožem do oblasti prsou a krku, žena vykrvácela a zemřela. Obviněný byl odsouzen k trestu odnětí svobody na 12 let, soud jej uznal plně trestně odpovědným. Na onu osudnou noc se v důsledku požitého alkoholu nepamatoval.¹⁸⁰

Znalci došli k jednoznačnému závěru, že pachatel v době činu byl ve stavu prostého alkoholového opojení a čin si nepamatuje, alkohol způsobil značné omezení jeho schopnosti rozpoznat význam činu a ovládat své jednání. Obviněný byl uznán plně trestně odpovědným na základě § 31 odst. 3 trestního zákona. Je totiž sice očividné, že alkohol obviněnému ulehčil jeho jednání, když v něm probudil agresi a měl vliv na racionalitu jeho chování, ale jelikož se obviněný nacházel pouze ve stavu prostého opojení, netrpěl žádnou psychickou chorobou ani mentálním postižením a byla u něj zjištěna inteligence v pásmu normy a správně rozvinutá schopnost myšlení v rovině příčina - následek, a konečně se v minulosti již mnohokrát uvedl do stavu nestřízlivosti, takže znal působení alkoholu na svůj organismus, tak stav nestřízlivosti nemohl u obviněného v žádném případě zapůsobit tak, že by obviněný nebyl schopen předvídat jeho účinky. Pokud by snad soud došel k jinému závěru, znamenalo by to, že každý, kdo by chtěl spáchat trestný čin, by se nejdříve opil, aby se později mohl odvolat na stav nestřízlivosti a tvrdit tak iracionalitu svých činů, aby se vyhnul trestní odpovědnosti.¹⁸¹

Soud dokonce výslovně uvedl, že stav nestřízlivosti resp. spáchání činu pod vlivem alkoholu považuje za přitěžující okolnost (i v tomto případě, kdy měl alkohol rozhodující vliv na schopnost rozpoznávací a ovládací). Připomněl však, že je třeba pamatovat na konkrétní okolnosti kauzy a osobu pachatele. Obviněný neměl v rodině žádný pozitivní vzor. Byl vychováván

179 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 17. 7. 2014, II AKa 168/14.

180 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 6. 6. 2013, II AKa 164/13.

181 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 6. 6. 2013, II AKa 164/13.

v nevyhovujícím prostředí, oba jeho rodiče nadužívali alkohol. Po smrti otce obviněný popíjel spolu s matkou.¹⁸²

3.3. Srovnání české a polské právní úpravy odpovědnosti za činy spáchané ve stavu nepřičetnosti pod vlivem návykových látek

Česká právní úprava se inspirovala v sousedním Německu, když převzala koncept rauschdeliktu, který modifikovala podstatným dovětkem o použití mírnějšího trestu, je-li takový stanoven za konkrétní kvazidelikt. Opilství je trestným činem dle zvláštní části trestního zákoníku, na tomto místě zákonodárce pamatoval také na případy *actio libera in causa dolosa a culposa*. V polském trestním právu není opilství zakotveno jako trestný čin, ale jako výjimka z odpovědnosti za zavinění v obecné části trestního zákona. Polský zákonodárce se inspiroval anglickou právní úpravou. Obdobné pojetí zavinění za činy spáchané pod vlivem návykových látek znal náš trestní zákon z roku 1961. Polské pojetí odpovědnosti za činy spáchané pod vlivem návykových látek je tedy výjimkou ze zásady odpovědnosti za zavinění, když pachatel odpovídá objektivně, za podmínky, že předpokládal anebo mohl předpokládat, že se svým jednáním přivede do nepřičetného stavu.

V obou zemích platí, že když se pachatel uvede požitím návykové látky do stavu zmenšené přičetnosti a dopustí se trestného činu, nevztahuje se na něj dobrodiní zákonodárce, jako tomu je u zmenšeně přičetných neopojených pachatelů.

Z jednotlivých kazuistik je zřejmé, že odlišné pojetí otázky trestní odpovědnosti za činy spáchané pod vlivem návykových látek ve stavu nepřičetnosti u nás a v Polsku má praktické důsledky zejména u závažnějších trestných činů. Dopustí-li se nepřičetný pachatel ve stavu prosté opilosti vraždy (a nepůjde o případy *actio libera in causa*), hrozí mu podle české právní úpravy až deset let odnětí svobody pro trestný čin opilství, v Polsku bude jeho jednání kvalifikováno jako trestný čin vraždy a podle toho také uložen trest. Zajímavé je, že podle polské judikatury je skutečnost, že pachatel byl pod vlivem alkoholu přitěžující okolností i v případech dle § 31 odst. 3 (vylučuje použití ustanovení o zmenšené přičetnosti a nepřičetnosti u nestřízlivého a opojeného pachatele) polského trestního zákona, když se zjednodušeně řečeno vychází z toho, že pachatel věděl, co dělá,

182 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 6. 6. 2013, II AKa 164/13.

když se zaviněně uvedl do stavu nepřičetnosti, a za protiprávní čin, který v tomto stavu spáchal, plně odpovídá dle obecných zásad. Z medicínského hlediska nepřičetný pachatel tedy bude plně trestně odpovědný - normativně přičetný - a nadto mu bude předchozí požití alkoholu přitěžovat. České řešení otázky trestní odpovědnosti za činy spáchané nepřičetným pachatelem pod vlivem návykových látek je ve srovnání s polským pojetím zlatou střední cestou, byť mu jistě lze mnohé vytýkat. Obzvláště zarážející je zcela nekoncepční zařazení této otázky týkající se zavinění do zvláštní části trestního zákoníku. Obsah ustanovení § 360 trestního zákoníku by nepochybně měl být řazen za ustanovením o nepřičetnosti a zmenšené přičetnosti, tedy v obecné části trestního zákoníku.

Polské pojetí odpovědnosti za činy spáchané ve stavu nepřičetnosti pod vlivem návykových látek koliduje se zásadou odpovědnosti za zavinění. V moderním trestním právu není místo pro objektivní odpovědnost fyzických osob. Jednání nepřičetné opojené osoby naplňující znaky trestného činu by mělo být řešeno uložením ochranného opatření v podobě ochranného léčení nebo zabezpečovací detence. Pokud se opojený pachatel zaviněně přivedl do stavu nepřičetnosti, měl by nést odpovědnost jen a pouze za to, co zavinil, tedy za to, že se dostal do nepřičetného stavu, nikoliv za následek - kvazidelikt, kterého se v tomto stavu dopustil. České pojetí opilství výše uvedené tezi neodpovídá, když čin jinak trestný má vliv na výši trestu, proto je ostatně rozpětí trestní sazby stanoveno tak široce - 3 až 10 let.

4. Drogy

Drogou je každá látka přírodní nebo syntetická, která má psychotropní účinek (ovlivňuje prožívání reality) a může vyvolat závislost.¹⁸³ Hejda drogu definuje jako jakoukoliv látku s psychotropními účinky, která u osob užívajících ji periodicky či kontinuálně, vyvolává stav tělesné či psychické závislosti.¹⁸⁴ Drogy lze podle jejich nebezpečnosti dělit na měkké (lehké) a tvrdé. K lehkým drogám se zpravidla řadí produkty z konopí a LSD. Tvrdými drogami jsou mimo jiné opioidy, kokain a amfetamin.¹⁸⁵ O jednotlivých kategoriích drog je podrobněji pojednáno v příloze č. 2 pod názvem „přehled drog“.

Alespoň jednou za život zkusilo nelegální drogu 37 % respondentů, většinou se jednalo o konopné produkty. Jinou tvrdší drogu někdy v životě užilo 17 % respondentů. Výskyt konzumace nelegálních drog je nejvyšší u věkové skupiny 15 - 24 let.¹⁸⁶ Jinak tomu je v případě legálních drog, zejména pak léků. Sedativa užilo 17 % mužů a 29 % žen, nejčastější výskyt užívání sedativ byl ve věkové skupině 55 - 64 let.¹⁸⁷

Respondenti jako nejméně rizikové označili v následujícím pořadí:

1. vyzkoušení marihuany 1krát - 2krát za život,
2. pití alkoholu,
3. kouření několika cigaret denně,
4. kouření balíčku/ů cigaret denně, a
5. tvrdé drogy.¹⁸⁸

183 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

184 HEJDA, Jan. Drogy legalizace: ano - ne?, Jindřichův Hradec: RAIN reklamní agentura s.r.o., 2000. ISBN 80-245-0080-9.

185 HEJDA, Jan. Drogy legalizace: ano - ne?, Jindřichův Hradec: RAIN reklamní agentura s.r.o., 2000. ISBN 80-245-0080-9.

186 BĚLÁČKOVÁ, Vendula. NECHANSKÁ, Blanka. CHOMYNOVÁ, Pavla a HORÁKOVÁ, Michaela. Celopopulační studie užívání návykových látek a postojů k němu v České republice v roce 2008. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti. Praha: Úřad vlády České republiky, 2012, ISBN 978-80-7440-052-0.

187 BĚLÁČKOVÁ, Vendula. NECHANSKÁ, Blanka. CHOMYNOVÁ, Pavla a HORÁKOVÁ, Michaela. Celopopulační studie užívání návykových látek a postojů k němu v České republice v roce 2008. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti. Praha: Úřad vlády České republiky, 2012, ISBN 978-80-7440-052-0.

188 BĚLÁČKOVÁ, Vendula. NECHANSKÁ, Blanka. CHOMYNOVÁ, Pavla a HORÁKOVÁ, Michaela. Celopopulační studie užívání návykových látek a postojů k němu v České republice v roce 2008. Národní

Nejčastěji se u nás zneužívají psychotropní látky, jejichž účinek se projevuje útlumem nebo podrážděním organismu, popřípadě kombinací obojího.¹⁸⁹ Největší oblibě se těší konopné drogy. Podle 1/5 dotazovaných je velmi snadné získat konopnou drogu, polovina respondentů zvolila variantu celkem snadné.¹⁹⁰ Větší polovině respondentů byla taková droga v minulosti nabídnuta.¹⁹¹

Vzestup užívání drog byl ve světě i v České Republice zaznamenán od poloviny 80 let. Domácí drogovou scénu ovládá z tvrdých drog především pervitin, který se vyrábí přímo v České republice. V minulosti bylo populární čichání toluenu, jiných ředidel a čisticích prostředků.¹⁹²

Současná situace na drogové scéně České republiky je srovnatelná se situací v zemích, kde se s drogovým problémem potýkali už od 70. let, v České republice se přitom o drogovém trhu jako takovém začalo hovořit až od roku 1989. Česká republika zůstává zemí tranzitní, ale zároveň je cílovou zemí pro všechny drogy mimo cracku. Díky výrobě a posléze vysoké oblibě pervitinu jsme se stali rovněž zemí s vlastním vývozním artiklem. Českou drogovou scénu Chmelík před bezmála 20 lety hodnotil takto:

- otevřená drogová scéna;
- se stálou klientelou uživatelů heroinu;
- módní vlna diskotékových drog (typicky extáze);
- drogy jsou rozšířeny ve všech regionech;
- komunity uživatelů braunu coby náhražek heroinu zanikly;
- drogy jsou vzhledem k nižším cenám dostupnější než v západním světě;
- věková hranice začínajících narkomanů je extrémně nízká;
- vysoký podíl prvouživatelů začíná tvrdými drogami;
- nízká poptávka po kokainu díky vysoké ceně, prakticky nulový výskyt cracku;

monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti. Praha: Úřad vlády České republiky, 2012, ISBN 978-80-7440-052-0.

189 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

190 BĚLÁČKOVÁ, Vendula. NECHANSKÁ, Blanka. CHOMYNOVÁ, Pavla a HORÁKOVÁ, Michaela. Celopopulační studie užívání návykových látek a postojů k němu v České republice v roce 2008. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti. Praha: Úřad vlády České republiky, 2012, ISBN 978-80-7440-052-0.

191 BĚLÁČKOVÁ, Vendula. NECHANSKÁ, Blanka. CHOMYNOVÁ, Pavla a HORÁKOVÁ, Michaela. Celopopulační studie užívání návykových látek a postojů k němu v České republice v roce 2008. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti. Praha: Úřad vlády České republiky, 2012, ISBN 978-80-7440-052-0.

192 HEJDA, Jan. Drogy legalizace: ano - ne?, Jindřichův Hradec: RAIN reklamní agentura s.r.o., 2000. ISBN 80-245-0080-9.

- vysoký počet závislých na rozpouštědlech (toluen);
- vysoký podíl cizinců na obchodu s drogami;
- vysoký podíl na pouličním prodeji mají mladiství a Romové;
- nejužívanější drogou je pervitin, hned po něm heroin;
- odehrává se zde mezinárodně významný obchod s drogami.¹⁹³

Výše uvedené poznatky z devadesátých let jsou až na výjimky stále platné. Čichání toluenu a jiných rozpouštědel je v současné době již spíše vzácné, cena kokainu klesá a jeho spotřeba roste.¹⁹⁴ Nejběžnější drogou u nás je marihuana a pervitin.¹⁹⁵ V Polsku oproti tomu vedle marihuany převládají syntetické drogy a amfetamin.¹⁹⁶ Podrobnosti k polské drogové scéně jsou zařazeny v příloze č. 1 pod názvem „svět drog v Polsku“.

4.1. Závislost na drogách

Závislost Jędrzejko definuje jako psychický a fyzický stav, který vyplývá z interakce mezi živým organismem a chemickou látkou. Tento stav charakterizují změny chování a jiné reakce, mezi něž patří nutnost přijímat danou látku trvale nebo v určitých intervalech s cílem zažívat její vliv na psychiku nebo se vyhnout nepříjemným projevům absence látky.¹⁹⁷

Závislost je stavem dlouhotrvající nemoci, pro tento stav je typické střídání pokusů o abstinenci a návratů k droze. V závislosti se z člověka stává otrok psychotropních látek a jeho organismus v prvním pořadí směřuje k uspokojení „hladu“ po nich.¹⁹⁸

193 CHMELÍK, Jan a kol. Drogová kriminalita. Praha: Úřad vyšetřování pro ČR, 1999.

194 Téma: Drogy a zdraví. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

195 Výroční zpráva Národní protidrogové centrály SKPV PČR za rok 2017 [online]. [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>.

196 Mniej przestępstw kryminalnych i większa wykrywalność - policyjne podsumowanie 2018 r. [online]. Publikováno 10. 1. 2019 [Cit. 9. 2. 2019], Dostupné z: <https://www.infor.pl/prawo/prawo-kaerne/policja/2866847,Mniej-przestepstw-kryminalnych-i-wieksza-wykrywalnosc-policyjne-podsumowanie-2018-r.html>.

197 JĘDRZEJKO, Mariusz. Narkomania spojrzanie wielowymiarowe. Warszawa: Akademia Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztora, Pułtusk, 2009. ISBN 978-83-7549-077-0.

198 JĘDRZEJKO, Mariusz. Narkomania spojrzanie wielowymiarowe. Warszawa: Akademia Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztora, Pułtusk, 2009. ISBN 978-83-7549-077-0.

Užívání drog v určitém časovém horizontu, v závislosti na konkrétní droze víceméně v řádu několika týdnů, vede k závislosti.¹⁹⁹ Nožina uvádí následující druhy abúzu drog:

- příležitostné neboli experimentální užívání - sporadické užívání drog pouze za jistých okolností, ne více než čtyřikrát až pětkrát za celý život jedince;
- rekreační užívání - mírně časté, osoba si drogy záměrně neopatruje, ale pokud jí je někdo nabídne, neodmítne, typicky užívání drog při společenských událostech (večírky, koncerty apod.);
- příležitostné užívání - častější, konzument drogy kupuje a posléze užívá jen při určitých příležitostech či situacích;
- intenzivní užívání - velmi časté, osoba ztrácí kontrolu nad drogou a užívá ji při obvyklých situacích, až dosáhne prakticky každodenního užívání drogy, stále zde je přítomna iluze kontroly nad drogou;
- nucené neboli závislé užívání - nezbytné užívání drogy denně nebo vícekrát za den, droga pokrývá veškeré potřeby toxikomana, ochota riskovat pro nákup drogy, závislost nelze překonat bez cizí pomoci.²⁰⁰

Drogová kariéra jedince se dle Hejdy zpravidla dělí do 4 fází:

- první stádium - první kontakt s drogami proběhne obvykle ve skupině ve věku 11-12 let (průměrně), k vyzkoušení drogy vede touha po dobrodružství a zvědavost;
- druhé stádium - užívání zejména amfetaminů jako je LSD a hašiš k dosažení intenzivnějších pocitů a zesíleného vnímání, ve skupině vzniká užíváním drogy soudržnost;
- třetí stadium - smysl pro kolektivní aplikaci drog se u tvrdých drog vytrácí, užívání drog začíná být nápadné a narkomanovi způsobuje problémy;
- čtvrté stadium - chování závislého je v tomto stadiu už jen pouhým reflexem na drogu, celou svou energii orientuje na drogy.²⁰¹

199 ŠTABLOVÁ, Renata a kol. Návykové látky a kriminalita. Praha: Policejní akademie ČR, 1995. ISBN 80-901923-1-9.

200 NOŽINA, Miroslav. Svět drog v Čechách. Praha: Nakladatelství KLP - Koniasch Latin Press, 1997. ISBN 80-85917-36-X.

201 HEJDA, Jan. Drogy legalizace: ano - ne?, Jindřichův Hradec: RAIN reklamní agentura s.r.o., 2000. ISBN 80-245-0080-9.

O závislosti lze hovořit, jsou-li naplněny alespoň tři z následujících kritérií:

1. Tolerance - potřeba užívat čím dál větší dávky látky, aby konzument dosáhl stejného cíle jako dříve a čím dál slabší efekt působení původní dávky látky.
2. Symptomy - abstinenci příznaky typické pro daný druh drogy a užívání stejné (nebo podobné) látky s cílem zmírnit tyto abstinenci příznaky.
3. Užívání větší dávky látky nebo po delší dobu než měl závislý v úmyslu.
4. Nutková potřeba užít látku nebo nevydařené pokusy dostat užívání pod kontrolu.
5. Koncentrace veškerého počínání na získání a užití látky a „lčení se“ z negativních následků požití látky.
6. Značně omezená společenská a profesní aktivita nebo její úplné pozastavení z důvodu užívání látky.²⁰²

Závislost dělíme na psychickou a fyzickou.²⁰³ Narkoman psychicky závislý na droze dosáhne duševní rovnováhy jen prostřednictvím této drogy.²⁰⁴ Po delším užívání se závislá osoba nedokáže vůbec soustředit bez požití drogy.²⁰⁵ Odborná literatura v souvislosti s psychickou závislostí na drogách často zmiňuje stav nesnesitelného bažení po droze tzv. „craving“.²⁰⁶ V případě fyzické závislosti se droga stává součástí látkové výměny organismu.²⁰⁷ Závislý toxikoman nebere drogu pro zpríjemnění života, ale aby se vyhnul abstinenci příznakům.²⁰⁸ Ve stádiu závislosti narkoman není schopen bez užívání drogy prakticky existovat, ztrácí svou svobodu.²⁰⁹

Závislý jedinec ztratí většinu svých sociálních rolí, až nakonec přetrvává a zcela dominuje pouze role toxikomana. Pro svou závislost narkoman není schopen jiné sociální role plnit, jeho život

202 JEĐRZEJKO, Mariusz. Narkomania spojrzanie wielowymiarowe. Warszawa: Akademia Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztora, Pułtusk, 2009. ISBN 978-83-7549-077-0.

203 HEJDA, Jan. Drogy legalizace: ano - ne?, Jindřichův Hradec: RAIN reklamní agentura s.r.o., 2000. ISBN 80-245-0080-9.

204 HEJDA, Jan. Drogy legalizace: ano - ne?, Jindřichův Hradec: RAIN reklamní agentura s.r.o., 2000. ISBN 80-245-0080-9.

205 HEJDA, Jan. Drogy legalizace: ano - ne?, Jindřichův Hradec: RAIN reklamní agentura s.r.o., 2000. ISBN 80-245-0080-9.

206 KALINA, Kamil a kol. Drogy a drogové závislosti 1. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003, ISBN 80-86734-05-6.

207 HEJDA, Jan. Drogy legalizace: ano - ne?, Jindřichův Hradec: RAIN reklamní agentura s.r.o., 2000. ISBN 80-245-0080-9.

208 HEJDA, Jan. Drogy legalizace: ano - ne?, Jindřichův Hradec: RAIN reklamní agentura s.r.o., 2000. ISBN 80-245-0080-9.

209 HEJDA, Jan. Drogy legalizace: ano - ne?, Jindřichův Hradec: RAIN reklamní agentura s.r.o., 2000. ISBN 80-245-0080-9.

a veškeré aktivity mají pouze jeden cíl - získat drogu a užít ji. Nakonec toxikoman přijde o vazby na rodinu, přátele, kolegy a přetrvávají jen náhodné kontakty se stejně postiženými lidmi.²¹⁰

Důsledky užívání drog se projevují ve dvou rovinách:

1. Drogy poškozují svého uživatele biologicky, psychologicky a také sociálně.
2. Drogy poškozují společnost - projevy poruchy chování závislých jedinců.²¹¹

Drogy jsou způsobivé zcela změnit osobnost člověka, nejčastěji se u toxikomanů vyskytuje syndrom hraniční osobnosti (citová labilita, nestabilní obraz sebe sama, impulsivní a destruktivní chování, chronický pocit prázdnoty, ataky silného hněvu neadekvátního k prožívané situaci, přechodné paranoidní stavy) a antisociální osobnosti (podvody, kriminální chování, impulsivita, bez plánů do budoucna, výbušnost a agrese, podceňování nebezpečí, nezodpovědnost, bez výčitek svědomí). Dosud nebylo postaveno na jisto, zda poruchy osobnosti jsou následkem nebo příčinou užívání drog.²¹²

Užívání drog beze sporu má negativní vliv na psychiku člověka. V případě konzumace drog s tlumícím efektem má narkoman problém pamatovat si nové informace a vykonávat úkoly, při nichž se musí soustředit. Oproti tomu drogy, které organismus stimulují, způsobují přecitlivělost na všechny okolní jevy, zvýšenou aktivitu zcela bez cíle a důvodu. Osoby závislé mají negativní náhled na sebe samé i celý svět. Svůj život soustředí kolem drogy, na budoucnost nemyslí. Narkoman není v pořádku ani po emoční stránce. Heroinista často prožívá deprese nebo náhlé změny nálad. Užití halucinogenů může vyvolat stav strachu, deprese nebo mánie. Konopí může přivodit dokonce stav několikadenní paniky. Osoby závislé na lécích na spaní jsou chronicky unavené, ale zároveň mohou zažívat euforii nebo deprese, přičemž i malá kritika u nich podněcuje výbuchy hněvu. Užití amfetaminů navozuje prudkou euforii, když je narkoman přestane užívat (droga už nepůsobí) propadne se do hluboké deprese, která je často provázená pokusy o sebevraždu. Dlouhodobé užívání činí toxikomana impulzivním, agresivním a podrážděným. Efektem užívání drog může být ztráta motivace. Zejména dlouhodobí konzumenti konopí, ale také

210 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

211 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

212 NIEWIADOMSKA, Iwona a STANISŁAWCZYK, Piotr. Narkotyki. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2004. ISBN 83-89659-11-5.

abstinující uživatelé kokainu a amfetaminů, jsou apatičtí, nezvládají realizovat žádné dlouhodobé plány ani své každodenní úkoly a přes den často jen tak sní.²¹³

Kalina uvádí následující druhy poruch vyvolaných návykovými látkami:

- akutní intoxikace - přechodný stav po aplikaci psychoaktivní látky, který vede k poruchám vědomí, poznání, emotivity a chování;
- škodlivé užívání - užívání poškozující tělesné nebo duševní zdraví, je kritizováno okolím a tak vyvolává nepříznivé sociální důsledky;
- syndrom závislosti - o závislosti hovoříme, pokud během posledního roku došlo k minimálně třem z následujících jevů: bažení po droze, potíže v kontrole užívání drogy, tělesný odvykací stav, tolerance - potřeba vyšších dávek, postupné zanedbávání jiných zájmů a aktivit kvůli droze, další užívání drogy mimo zřejmých škodlivých následků;
- odvykací stav (s deliriem) - příznaky, které nejsou vysvětlitelné onemocněním a objeví se po úplném nebo částečném vysazení drogy;
- psychotická porucha - projevuje se smyslově živými halucinacemi, záměnou osob, bludy, vztahovačností, psychomotorickými poruchami a zvýšenou emocionalitou, do 6 měsíců zcela zmizí;
- amnestický syndrom - chronické výrazné zhoršení krátkodobé paměti, porucha vnímání běhu času a schopnosti učit se novým věcem, typicky u alkoholu, ale také těkavých látek, metamfetaminu a konopí;
- reziduální stav - demence nebo jiné narušení kognitivních funkcí vyvolané alkoholem nebo drogou, řadíme sem i „flashbacky“ (více opět viz příloha č. 2 - přehled drog).²¹⁴

4.1.1. Prevence

Preventivní programy je na místě realizovat na 3 úrovních:

1. primární - preventivní činnost zaměřená na širokou veřejnost,
2. sekundární - směřuje vůči jedincům s drogovými zkušenostmi, pomoc v závislosti a při léčbě, konkrétně poradenská činnost, léčebné programy a práce sociálních pracovníků,

213 NIEWIADOMSKA, Iwona a STANISŁAWCZYK, Piotr. Narkotyki. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2004. ISBN 83-89659-11-5.

214 KALINA, Kamil a kol. Drogy a drogové závislosti 1. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003, ISBN 80-86734-05-6.

3. terciální - činnost zaměřená na omezení recidivy zneužívání drog, zejména resocializační programy.²¹⁵

Primární prevence by měla přispívat k vytvoření takového prostředí, které není příznivé k šíření drog.²¹⁶ V tomto prostředí si (nejen) mládež uvědomuje, že užívání drog není normální ani v pořádku, ale naopak je nežádoucí a nebezpečné.²¹⁷ Užitečným nástrojem zde jsou média.²¹⁸ Známí sportovci, herci a politici svým postojem a způsobem života mohou propagovat zdravý aktivní životní styl bez drog (včetně alkoholu).²¹⁹ Tento proces nazýváme denormalizací drog.²²⁰ Osvěta je nejdůležitější zbraní v boji s drogami.²²¹

Velké mediální kampaně jako „Drogy ne“ mohou posloužit k upozornění na danou problematiku, ale z preventivního hlediska nejsou příliš účinné, jsou zaměřeny příliš obecně a široce. Aktivity na místní úrovni, které jsou konkrétně cílené např. na žáky 9. tříd základních škol, studenty 1. ročníků středních škol apod. považují za efektivnější, jelikož jsou šity na míru pro danou cílovou skupinu. Přednášky, besedy a interaktivní programy ve školách, které jsou v České republice konané už od 90. let, stanoví nejúčinnější formu primární prevence. Prevence ve výuce musí mít jasně vymezený cíl - výchova ke zdravému životnímu stylu, zvýšení odolnosti proti nabídce drog, informovanost včetně informace, kde hledat pomoc při problémech s užíváním drog. Konkrétní cíle se budou lišit podle situace v regionu. Prevence ve výuce, má-li být efektivní, musí být soustavná a dlouhodobá, přiměřená věku cílové skupiny, názorná (pozitivní příklady z řad idolů mládeže) a interaktivní.²²²

Prevenčí nejsou jen samotné preventivní programy, nýbrž veškerá opatření, která mají za cíl omezit abúzus drog. Prvním krokem je dostatečná znalost epidemiologické situace. Prevence zaměřená na snížení poptávky po drogách prováděná v rodině, škole a sdělovacích prostředcích

215 KALINA, Kamil a kol. Drogy a drogové závislosti 2. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. ISBN 80-86734-05-6.

216 KALINA, Kamil a kol. Drogy a drogové závislosti 2. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. ISBN 80-86734-05-6.

217 KALINA, Kamil a kol. Drogy a drogové závislosti 2. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. ISBN 80-86734-05-6.

218 KALINA, Kamil a kol. Drogy a drogové závislosti 2. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. ISBN 80-86734-05-6.

219 KALINA, Kamil a kol. Drogy a drogové závislosti 2. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. ISBN 80-86734-05-6.

220 KALINA, Kamil a kol. Drogy a drogové závislosti 2. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. ISBN 80-86734-05-6.

221 HEJDA, Jan. Drogy legalizace: ano - ne?, Jindřichův Hradec: RAIN reklamní agentura s.r.o., 2000. ISBN 80-245-0080-9.

222 KALINA, Kamil a kol. Drogy a drogové závislosti 2. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. ISBN 80-86734-05-6.

soustavně a dlouhodobě přináší dobré výsledky. Tyto výsledky však nejsou reálné bez značných finančních nákladů a projeví se až s časovým odstupem. Jinou cestou prevence zneužívání návykových látek je omezení dostupnosti. Tato preventivní opatření se projeví v kratší době a vyžadují menší finanční náklady. Typickým příkladem je omezení volného prodeje Alnagonu, který je výrazně méně zneužíván od zavedení jeho preskripce.²²³

Největší efekt pochopitelně přináší omezení poptávky i nabídky zároveň. Pokud se omezí jen poptávka, je třeba počítat s časovou prodlevou - výsledky se dostaví až za několik let. Pokud naopak omezíme jen nabídku, postupem času budou sílit snahy o obstarání substituční drogy a obcházení opatření proti dostupnosti drog.²²⁴

Nejrizikovější skupinou z hlediska náchylnosti ke konzumaci drog je mládež ve věku 13 - 19 let. V rámci primární prevence zaměřené na mládež se v zahraničí osvědčily vrstevnické programy (peer programs) založené na aktivním zapojení předem připravených vrstevníků do formování postojů mladé generace, s cílem ovlivnit rizikové chování. V České republice jsou tyto programy realizovány pro svou náročnost jen na několika málo školách.²²⁵

Mimořádně rizikovým z hlediska užívání drog je vězeňské prostředí. Marešová ve svém výzkumu z roku 2003 došla k závěrům, že minimálně 40 % vězněných osob má zkušenosti s drogou, nejvíce rizikovou skupinou jsou mladiství vězni. U vězeňské populace dochází k prvnímu experimentování s drogou už ve 14 letech, motivací k vyzkoušení drogy je zvědavost, informace o drogách pocházejí od vrstevníků. Drogy do věznic pronikají poměrně běžně balíčky zvenčí nebo prostřednictvím zaměstnanců věznic - dostane se k nim pravidelně 20 - 30 % vězněných osob.²²⁶

4.1.2. Příčiny závislosti

Příčiny závislosti na drogách jsou různé, uplatňují se zde faktory biologické, psychologické a sociální. V anamnéze závislých se opakovaně objevují údaje o patologii v rodině, neúplnosti

223 HEJDA, Jan. Drogy legalizace: ano - ne?, Jindřichův Hradec: RAIN reklamní agentura s.r.o., 2000. ISBN 80-245-0080-9.

224 HEJDA, Jan. Drogy legalizace: ano - ne?, Jindřichův Hradec: RAIN reklamní agentura s.r.o., 2000. ISBN 80-245-0080-9.

225 KALINA, Kamil a kol. Drogy a drogové závislosti 2. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. ISBN 80-86734-05-6.

226 TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana a ZEMAN, Petr. Možnosti trestní justice v protidrogové politice I.: (vývojové aspekty). 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2007. ISBN 978-807-3380-595.

rodiny, konfliktech mezi rodiči a kriminalitě jednoho z rodičů. U některých mladistvých narkomanů hraje roli hyperprotektivní rodinné prostředí a nejednotné výchovné postupy rodičů, jakož i nadměrná pracovní vyčíženost rodičů, pro kterou jim na výchovu nezbyvá čas, děti se pak volně pohybují po sídlištích a chybí kontrola jejich volného času.²²⁷

Významnou roli hraje faktor dostupnosti drogy, podceňování drog ve společnosti a jejich srovnávání s alkoholem, které je však (zejména ve vztahu k „tvrdým“ drogám) zavádějící. Při užívání alkoholu po dobu 3 - 20 let se rozvine závislost u 5 - 10 % uživatelů, v případě užívání drog se po několika týdnech rozvine závislost u 70 % uživatelů.²²⁸ Dále hraje roli osobnost uživatele a snaha zapomenout na nesnesitelné životní podmínky - droga jako únik z reality.²²⁹ Nezanedbatelný vliv má také prostředí, které jedince obklopuje, důležitý je způsob trávení volného času. Pocit nudy a životní prázdnoty často je důsledkem pasivního trávení volného času, což může vést mimo jiné k drogové závislosti. Podlehnutí vůli dominantnějších jedinců ve skupině se týká spíše jednorázové drogové zkušenosti.²³⁰

Každý se teoreticky v určité životní situaci může stát závislým na drogách. Příčiny vedoucí ke vzniku drogové závislosti lze podle Vantucha rozdělit do čtyř skupin:

1. faktory farmakologické - droga, potažmo její dostupnost a její návykovost;
2. faktory somatické a psychické - osobnost, pravděpodobnost závislosti na drogách je vyšší u psychopatů, neurotiků, osob s nepříznivým osobnostním vývojem, tělesně postižených a trpících bolestmi;
3. faktory environmentální - prostředí, vliv rodiny, školy, vrstevníků, pracoviště nebo specifického vězeňského prostředí;
4. faktory precipitující (spouštěče) - odchod osoby, na které je jedinec citově závislý, stresové životní události související se zaměstnáním, nemocí, zvědavost, reference o pocitech vyvolaných drogou získané od jiných toxikomanů atd.²³¹

227 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

228 ŠTABLOVÁ, Renata a kol. Návykové látky a kriminalita. Praha: Policejní akademie ČR, 1995. ISBN 80-901923-1-9.

229 ŠTABLOVÁ, Renata a kol. Návykové látky a kriminalita. Praha: Policejní akademie ČR, 1995. ISBN 80-901923-1-9.

230 ŠTABLOVÁ, Renata a kol. Návykové látky a kriminalita. Praha: Policejní akademie ČR, 1995. ISBN 80-901923-1-9.

231 VANTUCH, Pavel. Drogy a kriminalita. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1990. ISBN 80-210-0169-0.

Hejda příčiny závislosti na drogách člení do 3 skupin:

- příčiny spočívající ve vlastnostech drog - návykovost, příjemné pocity vyvolané drogou;
- příčiny spočívající v osobnosti - potřeba zvýšit si užíváním drog sebevědomí, ovlivnitelnost ostatními, psychická onemocnění apod.;
- příčiny sociálního prostředí (rodina, okruh známých, společnost obecně) - snaha o únik z nepříjemné reality, odstranění úzkosti a otupení emocí, pocit nudy, příliš přísná nebo naopak volná výchova, problém s alkoholem nebo drogami v rodině či tolerance jejich zneužívání, nedostatečná citová vazba k dítěti, konflikty v rodině, selhání ve škole, střídání škol, dostupnost drog ve školách, záškoláctví, existenční nejistota, nezaměstnanost, život v anonymním prostředí, cynický postoj ke zdraví apod.²³²

Následující faktory pak spoluvytváří podmínky pro vznik drogových závislostí:

- sociální problémy jednotlivce i společnosti,
- změna idejí a stupnice hodnot,
- narušení morálky a náboženských tradic,
- ztráta komunikace mezi lidmi,
- uvolnění morálních zábrán a nárůst egocentrismu, individualismu a konzumu.²³³

Je známo, že existují určité genetické předpoklady pro vznik závislosti na drogách. Nikdo však nezná ten konkrétní „drogový kód“, proto je nejúčinnějším způsobem, jak se vyhnout závislosti na drogách, drogy vůbec nezkoušet.²³⁴ O vzniku závislosti rozhodují vlastnosti konkrétní osoby v kombinaci s prostředím, ve kterém osoba žije a také účinky drogy. V případě, kdy se příčina závislosti vztahuje k osobnosti narkomana, hraje zásadní roli jeho psychické rozpoložení a odchylky od normy. Naopak dominuje-li zátěžové prostředí, lze příčinu závislosti spatřovat v sociálních mechanismech. U mládeže hraje ve fázi iniciace, tedy prvního kontaktu s drogou, nezanedbatelnou roli obyčejná zvědavost.²³⁵

232 HEJDA, Jan. Drogy legalizace: ano - ne?, Jindřichův Hradec: RAIN reklamní agentura s.r.o., 2000. ISBN 80-245-0080-9.

233 HEJDA, Jan. Drogy legalizace: ano - ne?, Jindřichův Hradec: RAIN reklamní agentura s.r.o., 2000. ISBN 80-245-0080-9.

234 JĘDRZEJKO, Mariusz. Narkomania spojzenie wielowymiarowe. Warszawa: Akademia Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztora, Pułtusk, 2009. ISBN 978-83-7549-077-0.

235 BEKRYCHT, Tomasz. Aksjologiczne, medyczne i prawne aspekty legalizacji narkotyków miękkich [online]. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016. [Cit. 29. 3. 2019]. Dostupné z: <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/handle/11089/18438>.

Osoby traumatizované ať už v dětství v důsledku sexuálního zneužívání nebo v dospělosti v důsledku nehody, přepadení či znásilnění se mohou snadněji, než netraumatizovaný zbytek populace, uchýlit k droze. Závislý způsob života potlačuje posttraumatický syndrom, deprese se pod vlivem drog mění na netečnost, drogy potlačují emoce anebo je mění a způsobují uvolnění emocí dosud skrytých v nitru traumatizované osoby, typicky vzteku a agrese. Osoba má pod vlivem drogy dočasný pocit kontroly nad svým životem. Život se závislostí je však také naplněn traumaty - smrt známých toxikomanů předávkováním, nucená prostituce, kriminalita spojená se získáváním prostředků na drogu apod. Traumatizovaný jedinec tak díky drogám od svého traumatu unikne jen dočasně, poté se dostane do bludného kruhu trauma - závislost. Traumatizovaní závislí jsou nejobtížněji léčitelnou skupinou pacientů, při jejich léčbě je nutné se vyrovnat s posttraumatickým syndromem a „flashbacky“, které se týkají jak drogových prožitků, tak traumatizujících vzpomínek. Cílem léčby je nejen zvládnutí závislosti, tedy docílení dlouhodobé ideálně celoživotní abstinence, ale také převzetí kontroly a odpovědnosti za svůj život. Tato odpovědnost dosud z pohledu osoby podstupující léčbu ležela na původci jejího traumatu a poté na drogách.²³⁶

K drogové závislosti zejména u mladých lidí může vést také obyčejná snaha identifikace se skupinou, někam patřit, vliv party na názory adolescenta je nemalý. První zkušenosti s užitím drogy mladí lidé získávají téměř výhradně v skupině. Začínající toxikomani zde naleznou návod k užívání drogy, jsou zasvěceni do drogové problematiky při scénické hudbě, osvojí si drogový slang, dozví se o hierarchii v drogové partě a rituálech při užívání drog. Začínající toxikoman získá velmi návodné informace typu kde sehnat drogu, jak ji aplikovat apod. Bývá pravidlem, že první dávku budoucí narkoman dostane zdarma. Za další dávky už musí zaplatit, úspory brzy dojdou, důvěra rodiny se postupně vytratí a tak další půjčky nejsou možné. Je pak velmi pravděpodobné, že k získání drog narkoman použije nezákonné nástroje - krádež, vydírání, loupež. Místem prvních krádeží a podvodů je zpravidla byt nebo dům rodičů.²³⁷

Toxikomané si vytváří určitý životní styl, budují si vlastní rituály často spojené s emocionálním použitím hudby. Chtějí žít mimo realitu, cení si své svobody a drogovou partu považují za novou

236 KALINA, Kamil a kol. Drogy a drogové závislosti 1. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003, ISBN 80-86734-05-6.

237 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

rodinu, se svou biologickou rodinou zpravidla přeruší kontakt hned, jakmile jim přestane poskytovat další peníze na drogy. Ke schůzkám si skupiny toxikomanů vybírají staré domy, sklepy a opuštěné byty. Jejich životní styl zpravidla provází kriminální jednání, k němuž patří zejména aktivity k získání drog - mimo krádeže také falzifikace lékařských předpisů. Pod vlivem drog se toxikomané nezřídka dopouštějí násilných trestných činů jako je znásilnění, loupež a omezování osobní svobody.²³⁸

K důvodům, proč se dospělí lidé uchylují k drogám, patří snaha získat energii, výkonnost a překonat zábrany, vyhnout se bolesti, všednosti života, získat skupinovou identitu, touha po mimořádném zážitku, dále pak různé sociální tlaky, subkultury, krize v rodině apod.²³⁹

4.2. Léčba drogové závislosti

Léčení toxikomanie se provádí zejména v léčebných ústavech a ambulancích. K úspěšnému vyléčení je nutné úplné odnětí drogy, ať už náhlé nebo postupné.²⁴⁰ Potom následuje kontrolovaná abstinence, jejíž délka závisí na zneužívané droze a na osobnosti narkomana.²⁴¹ Po odeznění abstinenčních příznaků nastupuje dlouhodobá resocializace a snaha navázat na období před vznikem závislosti.²⁴² Nedílnou součástí léčení je psychoterapie.²⁴³ Rozlišujeme psychoterapii individuální a skupinovou.²⁴⁴ Zvláštní formou skupinové psychoterapie je pak terapeutická komunita.²⁴⁵ Osoby bojující se závislostí určitou dobu v komunitě žijí a mimo skupinová sezení sdílejí i další program (pracovní a jiné činnosti).²⁴⁶

238 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

239 KALINA, Kamil a kol. Drogy a drogové závislosti 2. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. ISBN 80-86734-05-6.

240 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

241 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

242 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

243 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

244 KALINA, Kamil a kol. Drogy a drogové závislosti 2. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. ISBN 80-86734-05-6.

245 KALINA, Kamil a kol. Drogy a drogové závislosti 2. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. ISBN 80-86734-05-6.

246 KALINA, Kamil a kol. Drogy a drogové závislosti 2. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. ISBN 80-86734-05-6.

Léčení závislosti na drogách lze rozdělit do následujících fází:

- detoxikace - trvá nejvýše dva týdny, provádí se v psychiatrických zařízeních, spočívá v léčení abstinenčních příznaků;
- kontrolovaná abstinence a komplexní léčebný program - delší doba trvání, provádí se na zvláštních odděleních, resocializační a readaptační terapie, úzká spolupráce s rodinou, psychoterapie;
- doléčování - snaha o udržení dosažených léčebných výsledků, provádí se ambulantně.²⁴⁷

K detoxifikaci závislých osob, která může být podmínkou přijetí k léčbě, se využívají detoxifikační jednotky. Většina ambulantních zařízení, ústavních zařízení a terapeutických komunit v České republice nástup do péče podmiňuje podstoupením detoxifikace. Detoxifikaci provádějí i sama lůžková zařízení jako součást léčby. Detoxifikační jednotka tedy může fungovat samostatně v nemocničním komplexu nebo být součástí zařízení k léčbě závislosti. Existenci detoxifikačních jednotek bohužel nezdědka zneužívají narkomani za účelem snížení tolerance k droze, posléze nenastoupí na léčení a pokračují v zneužívání drogy v menších dávkách a tedy za menší finanční obnos.²⁴⁸

Pro léčbu drogově závislých je klíčová motivace. Rozlišujeme 6 stadií motivace:

1. stadium - pacient chce pokračovat v braní drog, terapeut se snaží vyvolat pochybnosti ohledně užívání drog a nastítnit rizika jejich užívání;
2. stadium - pacient váhá směrem ke změně, terapeut pokračuje jako v 1. stadiu a podporuje sebedůvěru pacienta;
3. stadium - fáze rozhodování, terapeut navrhne, co konkrétně by pacient měl dělat;
4. stadium - fáze jednání, terapeut v rámci možností napomáhá pacientovi k uskutečnění změny - abstinenci;
5. stadium - fáze udržování žádoucího stavu, terapeut využívá strategie k prevenci návratu ke drogám tj. soustavné doléčování, nabádání k vyhýbání se rizikovým místům a osobám a přiměřenému životnímu stylu;

247 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

248 KALINA, Kamil a kol. Drogy a drogové závislosti 2. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. ISBN 80-86734-05-6.

6. stadium - fáze recidivy, terapeut svou pomoc směřuje k co nejrychlejšímu zastavení užívání drog, hrozí návrat do 1. stadia, tedy zcela nemotivovaný pacient.²⁴⁹

Dle současných poznatků ani nedobrovolná léčba nemusí být neúčinná. Účinnost nařízené léčby lze zvyšovat prací s motivací klienta, překonáváním vězeňských stereotypů, volbou přiměřeně dlouhého léčebného programu a zapojením probačního úředníka jako třetí strany. Každý vnější tlak, ať už pocházející od rodiny, zaměstnavatele či soudu, lze proměnit na vlastní motivaci závislé osoby. Moderní terapeutický koncept léčby závislostí lze vymežit následujícím způsobem:

- včasná intervence - postoj, že úspěšně léčit lze až závislé, kteří již mají drogovou kariéru za sebou a sáhli si až na samotné dno závislosti, již byl překonán, je vhodné závislost podchytit co nejdříve;
- individualizovaný přístup - pružnost v obsahu, formě a délce léčby, neexistuje jediná správná léčba pro všechny závislé jedince;
- podpora motivace - motivace není pouze odpovědností pacienta, posilování motivace terapeutem je nedílnou součástí léčby;
- prevence relapsu - na možnost návratu k drogám je potřeba se v terapii aktivně zaměřit, tuto alternativu není vhodné opomíjet;
- zúžitkování nedobrovolného léčení - vnější tlak terapeut může použít jakkoli, aby udržel pacienta v léčbě;
- zhodnocení léčebného kontinua - tedy návaznost poradenství, léčby a následné péče;
- redukce rizika - u jedinců neschopných se (prozatím) vzdát drogy je vhodné se zaměřit na snížení rizika poškození a iniciaci motivace k léčbě.²⁵⁰

Čím později závislost na drogách vznikne, tím vyšší pravděpodobnost dosažení a udržení změny. Klíčové je nakolik drogová kariéra jedince zbrzdila jeho důležité vývojové úkoly v dospělosti, zejména vzdělání. Závislost, která vznikne až u osob starších 20 let, nemá tak vysoké dopady jako závislost mladistvých, jelikož tyto osoby za sebou už zpravidla mají maturitu nebo vyučení a první pracovní zkušenosti a tak je vyšší pravděpodobnost jejich uplatnění na trhu práce. Život na

249 KALINA, Kamil a kol. Drogy a drogové závislosti 1. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003, ISBN 80-86734-05-6.

250 KALINA, Kamil a kol. Drogy a drogové závislosti 2. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. ISBN 80-86734-05-6.

sociálních dávkách a frustrace z nedostatku uplatnění pochopitelně přináší značné riziko návratu na drogovou scénu.²⁵¹

Riziko relapsu se v léčebném programu terapeut snaží snížit pomocí identifikace problémových situací u konkrétního pacienta a prací s nimi. Každodenním plánováním a zpětným hodnocením rizikových situací, individuálním přístupem k pacientovi, návazností péče a spolupráci s blízkými pacienta se daří možnost návratu k drogám eliminovat.²⁵²

Z hlediska šance vytrvat v léčbě a tuto dokončit se ukázalo, že šance pacienta zvyšuje tzv. předléčebné poradenství. Během tohoto poradenství terapeut pracuje s motivací toxikomana k léčbě a připravuje jej na řád léčebny a procesy spojené s plánovaným léčením. Poradenství pokrývá pouze krátký časový úsek, jelikož včasné zahájení léčby závislosti je klíčové. Předléčebným poradenstvím v České republice se zabývají K-centra a některé ambulance. Během léčby a po jejím skončení může pacient využívat situační poradenství.²⁵³

Nejobtížnější je léčba pacientů s duální diagnózou, kdy je léčena závislost na droze nebo alkoholu a duševní porucha zároveň. Taková léčba trvá dlouhou dobu. Je nutné věnovat zvýšenou pozornost prevenci sebevražedného jednání a počítat s kolísáním stavu, zvýšenou pravděpodobností návratu k užívání drogy a při předepisování léků brát v úvahu možnost vzniku závislosti na nich. U pacientů s duální diagnózou bude častější potřeba soudem nařízené ústavní léčby.²⁵⁴

4.2.1. Formy léčby závislosti

Lze rozlišovat následující formy léčby závislosti:

- ambulantní - farmakoterapie, individuální terapie až pětkrát týdně dle potřeby, skupinová terapie jednou týdně, za efektivní se pokládá léčení v délce 6 měsíců, vhodná pro osoby

251 KALINA, Kamil a kol. Drogy a drogové závislosti 2. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. ISBN 80-86734-05-6.

252 KALINA, Kamil a kol. Drogy a drogové závislosti 2. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. ISBN 80-86734-05-6.

253 SOTOLÁŘ, Alexander et. al. Trestná činnost spojená se zneužíváním drog a formy jejího řešení: právní aspekty trestního postihu drogové kriminality, lékařský přístup ke zneužívání drog a možnosti resocializace uživatelů drog. Sv. 1. Praha: Institut vzdělávání Ministerstva spravedlnosti ČR, 2002.

254 KALINA, Kamil a kol. Drogy a drogové závislosti 1. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003, ISBN 80-86734-05-6.

- s lehčím stupněm závislosti a minimem psychických komplikací, které jsou vysoce motivované a žijí v podporujícím sociálním prostředí;
- intenzivní ambulantní a denní stacionáře - rozsah 20 hodin týdně a více po dobu 3 - 4 měsíců, v České republice zcela nedostatečně zastoupená forma léčby;
 - ústavní léčba - krátkodobá v délce 4 - 9 týdnů a střednědobá v délce 3 - 6 měsíců, v České republice provádí celkem 12 zařízení, ústavní léčba je s ohledem na nedostatek ambulancí používána paušálně a systém ústavního léčení je přetížen, tato léčba je vhodná zejména pro psychopatologicky problémové pacienty, dlouhodobě závislé, nezralé a nemotivované pacienty;
 - rezidenční léčba v terapeutické komunitě - střednědobý program v délce 6 - 8 měsíců nebo dlouhodobý v délce 1 roku a více, v ČR působí 15 terapeutických komunit, tento typ léčby je vhodný pro obdobný okruh pacientů jako ústavní léčba.²⁵⁵

V ambulanci se provádí anamnéza pacienta, laboratorní testy, psychoterapie, farmakoterapie a konečně následná péče. Na rozdíl od nízkoprahových zařízení je ambulantní péče typicky zdravotnickým zařízením. V současné době malá dostupnost ambulantní péče zvyšuje tlak na jiná zařízení.²⁵⁶

Ústavní léčba je vhodná zejména pro dlouhodobě závislé, žijící v nevhodném prostředí (sociální situace, dostupnost drog) a v neposlední řadě pro nezralé, nemotivované a psychopatologicky problémové osoby.²⁵⁷

Mimo výše uvedené v České republice fungují denní stacionáře. Denní stacionář je zařízením jaksi na polovině cesty mezi ambulantní a ústavní péčí. Stacionáře fungují pouze ve dne, a to mimo víkendy. Jsou určeny pro závislé osoby, pro které není nutná nebo vhodná hospitalizace, ale ambulantní forma péče je pro ně nedostačující. Zřízení denních stacionářů je vlastně reakcí na poznatek, že účinnost léčby je podmíněná skutečností, do jaké míry léčebný program odpovídá profilu konkrétního pacienta. Univerzální model dlouhodobého pobytu v komunitě navazujícího

255 SOTOLÁŘ, Alexander et. al. Trestná činnost spojená se zneužíváním drog a formy jejího řešení: právní aspekty trestního postihu drogové kriminality, lékařský přístup ke zneužívání drog a možnosti resocializace uživatelů drog. Sv. 1. Praha: Institut vzdělávání Ministerstva spravedlnosti ČR, 2002.

256 KALINA, Kamil a kol. Drogy a drogové závislosti 2. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. ISBN 80-86734-05-6.

257 KALINA, Kamil a kol. Drogy a drogové závislosti 2. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. ISBN 80-86734-05-6.

na svépomocnou skupinu anonymních alkoholiků či narkomanů u části klientů selhával. Ambulantní léčbu i stacionáře řadíme mezi vysokoprahová zařízení. Platí zde určitá kardinální pravidla, jejichž opakované porušení znamená vyloučení z léčby. Mezi tato pravidla patří zákaz manipulace s drogou, zákaz násilí a nemožnost zásadního porušování řádu zařízení.²⁵⁸

V České republice vedle klasických léčeben existují také tzv. nízkoprahová zařízení, jako jsou kontaktní centra a metadonové programy, která na závislé pacienty kladou nižší nároky než klasické instituce. Do takového zařízení může toxikoman přijít prakticky kdykoliv a anonymně, přičemž podmínkou terapeutické intervence zde není abstinence. Spektrum služeb poskytovaných v kontaktních centrech je velmi široké, když zahrnuje výměnu injekčního náčiní, základní poradenství, intervenci s rodinou pacienta, motivační trénink, pomoc při hledání zaměstnání, bydlení a v neposlední řadě praktické doplňkové služby jako je praní prádla, rozdávání polévky, pečiva aj. Kontaktní centra mají povinnost předávat údaje hygienickým stanicím do registru problémových uživatelů.²⁵⁹

Na populaci skrytých toxikomanů, zejména experimentátorů, dětí ulice a uživatelů drog nemotivovaných k léčbě se zaměřují terénní programy. V rámci terénní práce školení pracovníci závislým osobám poskytují injekce a další materiál (kondomy, náplasti atd.), který slouží nejen ke snížení zdravotních rizik toxikomanie, ale také k navázání prvotního kontaktu. Součástí terénní práce je poskytování informací o účincích a důsledcích drog, o bezpečnějších způsobech aplikace drog, přenosných nemocích apod. Jelikož se závislí potýkají se spoustou sociálně - právních problémů, je součástí činnosti terénního pracovníka také sociální a zdravotní poradenství, v rámci něž pracovník např. ošetřuje poškozené žíly, pomáhá s hledáním ubytování, zaměstnání a radí ohledně vyřizování ztracených dokumentů. Terénní programy mají za cíl toxikomany motivovat ke kontaktu se zdravotnickým zařízením, tedy postupně jej přivést k náhledu na svou závislost a pomoci toxikomanovi si uvědomit, že drogy jsou problém. V mezidobí terénní pracovník pomáhá závislým zvládat aktuální problémy a zaměřuje se na činnost charakteru „harm reduction“. Terénní program může sloužit jako záchranná síť pro toxikomany, kteří nezvládli vysokoprahovou léčbu, tedy ústavní léčbu nebo léčbu v terapeutické komunitě, když toxikomana seznámí

258 KALINA, Kamil a kol. Drogy a drogové závislosti 2. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. ISBN 80-86734-05-6.

259 KALINA, Kamil a kol. Drogy a drogové závislosti 2. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. ISBN 80-86734-05-6.

s nízkoprahovými zařízeními a nabídne mu tak alternativu, v níž není předchozí neúspěšná léčba překážkou.²⁶⁰

Doprovodné programy pak zahrnují poradenství pro rodiče závislých osob, rodinné terapie a skupiny pro rodiče a partnery závislých, kde si tito vyměňují zkušenosti.²⁶¹

Co s týče náplně léčebného programu, je obdobný jak pro ústavní léčbu, tak pro denní stacionáře a terapeutické komunity, lze jej shrnout následujícím způsobem:

- ranní komunita - zde se řeší žádosti a připomínky pacientů, pacienti se vyjadřují k programu předešlého dne, terapeutický tým řeší případné porušení řádu zařízení a na závěr zpravodaj určený z řad pacientů podává stručný přehled světových a domácích událostí;
- skupinová terapie - psychoterapie prováděná ve skupině, častými tématy je nutkání vzít si drogu, rodinné a partnerské vztahy a zodpovědnost za vlastní jednání;
- individuální terapie - hloubková psychoterapie prováděná zkušeným terapeutem, který postupně proniká do pacientova nitra;
- sociální práce - řešení bydlení, finančního zajištění, dluhů, osobních dokladů, případně vzdělávání a pracovních perspektiv pacienta;
- pracovní terapie - vždy se pacienti podílejí na každodenním úklidu, dále vaření oběda (záleží na konkrétním zařízení), pracích na zahradě apod.;
- volnočasové aktivity - sport, televize, různé společenské hry v týmu.²⁶²

Lze tedy shrnout, že poměrně diferencované spektrum možností léčebných programů v České republice odpovídá nejnovějším medicínským poznatkům a vyspělému evropskému modelu léčby závislostí. Návaznost jednotlivých léčebných programů je zajištěna.²⁶³

260 KALINA, Kamil a kol. Drogy a drogové závislosti 2. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. ISBN 80-86734-05-6.

261 KALINA, Kamil a kol. Drogy a drogové závislosti 2. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. ISBN 80-86734-05-6.

262 KALINA, Kamil a kol. Drogy a drogové závislosti 2. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. ISBN 80-86734-05-6.

263 KALINA, Kamil a kol. Drogy a drogové závislosti 2. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. ISBN 80-86734-05-6.

4.2.2. Substituční programy

Substituční léčba bývá označována jako „léčba antagonisty opiátů“, když se jedná o léčbu léky podobné chemické povahy jako opiáty.²⁶⁴ K substituční léčbě se používá především metadon, a v menší míře pak buprenorfin.²⁶⁵ Metadon a buprenorfin jsou substituty zejména k heroinu.²⁶⁶ Jejich požitím se nemění vědomí ani nálada pacienta, nedochází ke zvyšování tolerance, takže není třeba navyšovat dávky a postačí požití tablety léku jednou denně (žádné stříkačky a časté dávky). Metadon a buprenorfin zmírňují bažení po droze.²⁶⁷

V minulosti byl ve Velké Británii legálně distribuován heroin. Tento model byl zaveden na základě zprávy Komise Rollestona. Měl jisté pozitivní efekty spočívající v eliminaci mechanismů černého trhu, minimalizaci rizika předávkování či zdravotních rizik souvisejících s nečistotou drog „z ulice“ a v neposlední řadě dohledu lékaře. Cílem bylo dovést pacienta pomocí zmenšování dávek a podpůrných medikamentů k abstinenci, nebylo-li to možné, mohl systém opiátů na předpis fungovat jako podpůrná terapie prakticky do nekonečna. Řada britských autorů kritizovala tento model s tím, že příliš důvěry vkládal v zdravotnický personál a zaměstnance lékáren. V padesátých letech se skutečně objevilo několik afér souvisejících s masovým i zcela nekritickým vystavováním receptů na opiáty a přesunem části zásob lékáren na černý trh. Zkrátka britský systém měl jisté trhliny, přesto po mnoho let fungoval. Je však třeba zdůraznit, že tehdy ve Velké Británii bylo registrováno cca 500 závislých osob, tyto pocházely ze střední třídy, byly starší 30 let, pracovaly a žily s rodinou, tedy mimo závislost žily zcela konvenčně. V současné době by tento systém s ohledem na nárůst počtu narkomanů a skutečnost, že jsou často členy jisté drogové komunity, jsou velmi mladí, nepracují a žijí v bídě, spíše neobstál. Praktičtí lékaři ve Velké Británii mají sice stále oprávnění předepisovat opiáty, toto však již není využíváno, léčbu provádí specialisté na protidrogových klinikách, závislým se podává metadon.²⁶⁸

264 MIOVSKÝ, Michal. SPIRIG, Harald a HAVLÍČKOVÁ, Miloslava. Vězeňství a nelegální drogy. Sborník textů z oblasti užívání nelegálních návykových látek ve věznicích. Praha: Úřad vlády ČR, 2003. ISBN 80-86734-03-X.

265 MIOVSKÝ, Michal. SPIRIG, Harald a HAVLÍČKOVÁ, Miloslava. Vězeňství a nelegální drogy. Sborník textů z oblasti užívání nelegálních návykových látek ve věznicích. Praha: Úřad vlády ČR, 2003. ISBN 80-86734-03-X.

266 KRAJEWSKI, Krzysztof. Problemy Narkotyków i Narkomanii w Ustawodawstwie Polskim. Warszawa: Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP), 2004. ISBN 83-917047-7-7.

267 MIOVSKÝ, Michal. SPIRIG, Harald a HAVLÍČKOVÁ, Miloslava. Vězeňství a nelegální drogy. Sborník textů z oblasti užívání nelegálních návykových látek ve věznicích. Praha: Úřad vlády ČR, 2003. ISBN 80-86734-03-X.

268 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

V některých zemích, např. ve Švýcarsku, se přesto k poskytování heroinu na předpis vrací, a to ve vztahu k těžce závislým toxikomanům, u kterých substituční terapie selhala. Zásadním cílem legálního poskytování heroinu těmto osobám je jejich psychologická a společenská stabilizace.²⁶⁹

Metadon má účinky podobné morfinu, ale jsou déletrvající a závislost na něm vzniká pomaleji. Abstinenční příznaky jsou mírnější než u morfinu, ale trvají déle. Odvykání na metadon se prezentuje jako snazší než na heroin. Substituční léčba metadonem může mít 3 formy: udržovací léčba, krátkodobá metadonová detoxifikace nebo dlouhodobá metadonová detoxifikace. Výhodou metadonu je pochopitelně jeho farmaceutická kvalita, díky perorálnímu podání je užíván ve známé lékařem indikované koncentraci a množství. Léčba metadonem oslabuje vazby toxikomana na drogový svět, snižuje kriminalitu, rizikové chování spojené s injekční aplikací drogy a dává uživatelům možnost obnovit sociální vazby v rodině a ve společnosti. Metadon se vydává pouze v registrovaných substitučních centrech.²⁷⁰

Při léčbě závislosti na opiátech jakož i na analgetikách (obsahují opiáty) se používá také buprenorfin.²⁷¹ Po buprenorfinu, obdobně jako po metadonu, je odvykací stav mírnější, ale pomalejší.²⁷² Tuto léčivou látku obsahuje Subutex, Subuxone, Buprenorfine Alkaloid a Addnok.²⁷³ Metadon je opiátovým antagonistou a univerzálním lékem, buprenorfin je kombinovaným antagonistou a agonistou, a proto se jím de facto nelze předávkovat - je bezpečnější.²⁷⁴ Potíž spočívá v tom, že buprenorfinem lze nahradit maximálně dávku 60 mg metadonu denně, léčit silnou závislost buprenorfinem proto není možné.²⁷⁵

269 KRAJEWSKI, Krzysztof. Problemy Narkotyków i Narkomanii w Ustawodawstwie Polskim. Warszawa: Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP), 2004. ISBN 83-917047-7-7.

270 NECHANSKÁ, Blanka. MRAVČÍK, Viktor a POPOV, Petr. Zneužívání psychoaktivních léků v České republice: identifikace a analýza zdrojů dat. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Praha: Úřad vlády České republiky, 2012. ISBN 978-80-7440-073-5.

271 NECHANSKÁ, Blanka. MRAVČÍK, Viktor a POPOV, Petr. Zneužívání psychoaktivních léků v České republice: identifikace a analýza zdrojů dat. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Praha: Úřad vlády České republiky, 2012. ISBN 978-80-7440-073-5.

272 NECHANSKÁ, Blanka. MRAVČÍK, Viktor a POPOV, Petr. Zneužívání psychoaktivních léků v České republice: identifikace a analýza zdrojů dat. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Praha: Úřad vlády České republiky, 2012. ISBN 978-80-7440-073-5.

273 NECHANSKÁ, Blanka. MRAVČÍK, Viktor a POPOV, Petr. Zneužívání psychoaktivních léků v České republice: identifikace a analýza zdrojů dat. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Praha: Úřad vlády České republiky, 2012. ISBN 978-80-7440-073-5.

274 MIOVSKÝ, Michal. SPIRIG, Harald a HAVLÍČKOVÁ, Miloslava. Vězeňství a nelegální drogy. Sborník textů z oblasti užívání nelegálních návykových látek ve věznicích. Praha: Úřad vlády ČR, 2003. ISBN 80-86734-03-X.

275 MIOVSKÝ, Michal. SPIRIG, Harald a HAVLÍČKOVÁ, Miloslava. Vězeňství a nelegální drogy. Sborník textů z oblasti užívání nelegálních návykových látek ve věznicích. Praha: Úřad vlády ČR, 2003. ISBN 80-86734-03-X.

Narkoman substituční terapii především je schopen se soustředit i na něco jiného než je získání denní dávky drogy a dostat se tak z jinak bezvýchodné situace, kdy mu závislost znemožňuje jakékoliv jiné aktivity. Zastoupení nitrožilní aplikace heroinu orálním podáním metadonu nadto minimalizuje riziko nákazy různými infekčními chorobami od jiných narkomanů a je-li osoba už nakažená, pak prakticky eliminuje další šíření nemoci sdílením jehel, které je pro toxikomany jinak typické.²⁷⁶

Závislý jedinec s legálním přístupem k metadonu má šanci skoncovat se závislostí na dealerech, což znamená, že se uvolní od kriminální subkultury, která je navázaná na černý trh s drogami. Toxikoman v metadonové terapii nemá důvod páchat drobnou majetkovou trestnou činnost, když nepotřebuje peníze na drogu, stejně tak nemusí s cílem získat finance na nákup, drogy prodávat. Je tedy zřejmé, že metadonová terapie je ku prospěchu nejen osob závislých, ale i společnosti jako celku.²⁷⁷

Od metadonu, respektive přeorientování podstatné části závislých uživatelů opiátů na legálně získaný metadon, se očekávalo, že výrazně přispěje k redukci organizovaného zločinu (snížením poptávky na černém trhu) a také omezí výskyt drobné kriminality páchané toxikomany k získání financí na drogy.²⁷⁸ Ani metadon, jak ukázal čas, však není všelékem na toxikomanií. Metadon zmírňuje abstinenci příznaky. Abstinenci příznaky však jsou toliko jedním z několika aspektů závislosti, závislost má nejen fyziologický charakter, ale také psychosociální charakter. Z toho důvodu je účinnost metadonu u různých osob různá. Řada účastníků metadonových programů i přesto nadále páchá trestnou činnost. Tento faktický stav je dán tím, že užívání drog často není jedinou příčinou, proč se narkomané dopouštějí trestné činnosti. Existuje poměrně široká skupina toxikomanů, která se dopouštěla trestné činnosti ještě před započítáním „drogové kariéry“. U těchto pachatelů je užívání drog důsledkem jejich společenské nepřizpůsobivosti, stejně jako trestná činnost, a na tom samotný metadon nic nezmění. Dalším problémem je skutečnost, že metadon působí pouze v případě závislosti na opiátech. V současné době nicméně máme do činění spíše s polytoxikomanií, tedy závislostí hned na několika omamných a psychotropních látkách. Pro léčbu narkomanů, kteří užívají i jiné látky nežli opiáty, je metadon ve značné míře neúčinný.

276 KRAJEWSKI, Krzysztof. Problemy Narkotyków i Narkomanii w Ustawodawstwie Polskim. Warszawa: Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP), 2004. ISBN 83-917047-7-7.

277 KRAJEWSKI, Krzysztof. Problemy Narkotyków i Narkomanii w Ustawodawstwie Polskim. Warszawa: Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP), 2004. ISBN 83-917047-7-7.

278 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

Naděje na zasažení organizovaného zločinu snížením poptávky na černém trhu se bohužel ukázala jako naivní, když metadonová terapie se k většině potencionálních klientů prostě nedostane.

V Polsku jsou v současné době realizovány pouze vysokoprahové metadonové programy, v nichž osoba drogově závislá musí podstupovat pravidelné testování a užívat výlučně metadon. Splnění těchto podmínek není přitom pro těžce závislé toxikomany reálné.²⁷⁹ Metadon je podáván ve specializovaných zařízeních, kam se závislá osoba musí denně osobně dostavovat, což pro některé toxikomany stanoví překážku, podobně jako kontrola, zda účastník abstinuje ve vztahu k jiným drogám.²⁸⁰ Popsané podmínky podávání metadonu znamenají vysokoprahový systém, který není pro všechny potenciální klienty akceptovatelný, proto v Holandsku existují nízkoprahové programy, kde je metadon podáván bez splnění jakýchkoliv podmínek včetně kontroly, zda osoba neužívá i jiné látky.²⁸¹ Těchto nízkoprahových programů se účastní narkomané léta závislí na opiátech s nízkou šancí na návrat do společnosti.²⁸² V České republice také existují nízkoprahová zařízení.²⁸³ Substituční léčba je u nás realizována v 14 substitučních centrech.²⁸⁴

Léky sloužící k substituční terapii se nezdá dostávají na černý trh. Zneužívání buprenorfinu (zejména léku Subutex) je v České republice rozsáhlý a aktuální jev. Subutex byl na český trh zaveden v roce 2000, přičemž první zprávy o jeho zneužívání se objevily už v roce 2002. V roce 2003 Ministerstvo zdravotnictví iniciovalo novelizaci zákona o návykových látkách, kterou byl Subutex přesunut do přílohy č. 5 a tedy nově vázán na tzv. modrý pruh. Subutex nyní lze předepisovat pouze na recept s modrým pruhem, což znamená zvýšený kontrolní režim předepisování. Recepty s modrým pruhem distribuují obecní úřady a podléhají pečlivé evidenci. Toto opatření bohužel mělo zejména negativní dopady:

- snížená dostupnost Subutexu, jelikož někteří lékaři (zejména praktici) odmítají používat recepty s modrým pruhem;
- návrat uživatelů Subutexu k heroinu;

279 KRAJEWSKI, Krzysztof. Problemy Narkotyków i Narkomanii w Ustawodawstwie Polskim. Warszawa: Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP), 2004. ISBN 83-917047-7-7.

280 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

281 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

282 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

283 Drogová situace [online]. [Cit. 1. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/drogova-situace-2017/>.

284 Drogová situace [online]. [Cit. 1. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/drogova-situace-2017/>.

- vzrostla poptávka po heroinu a tedy i jeho cena;
- vzrostla cena Subutexu na černém trhu (z 300 Kč na 1 500 Kč, cena v lékárně 140 Kč);
- vyskytla se přeapadení pacientů, kterým byl Subutex vydán v lékárně a krádeže receptů i léku.²⁸⁵

Od roku 2008 je na trhu lék Suboxone, který by díky obsahu naloxu měl výrazně omezit zneužívání přípravku, s tímto lékem se na černém trhu skutečně neobchoduje, zneužívání Subutexu však pokračuje.²⁸⁶ Subutex totiž lze rozpustit a aplikovat injekčně, Suboxone v takovém případě však vyvolá abstinenci příznaky.²⁸⁷ Nalox zastavuje účinky opioidů a lze jej použít i v případě předávkování.²⁸⁸

Dalším krokem je zavedení tzv. hygienických prostor, tedy míst, kde si narkomané mohou pod dozorem zdravotnického a sociálního personálu bezpečně aplikovat drogu. Jde nejen o sterilizaci procesu aplikace drogy, když v takovém místě jsou dostupné sterilní jehly, ale také o získání informací, jak drogy bezpečně užívat a především je zde možnost okamžité pomoci v případě předávkování nebo jiných komplikací. Hygienické prostory existují a fungují v Německu. Osvědčily se zejména ve vztahu k chronickým uživatelům heroinu.²⁸⁹

Koncept tzv. hygienických prostor se v novější odborné literatuře objevuje poměrně často, nicméně osobně si neumím představit, že by toxikomané o takové služby měli zájem (s výjimkou výše popsaných spíše beznadějných případů - dlouholetých uživatelů heroinu). Nelegální drogy jsou často srovnávané s alkoholem, tak tedy: Chtěli byste si místo v hospodě dát pivo v nemocnici? Z čistého püllitru, bez rizika a pod odborným dohledem? Já tedy ne. Užívání drog je nutné vnímat v souvislostech - prostředí, subkultura, hudba. Tyto souvislosti by

285 NECHANSKÁ, Blanka. MRAVČÍK, Viktor a POPOV, Petr. Zneužívání psychoaktivních léků v České republice: identifikace a analýza zdrojů dat. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Praha: Úřad vlády České republiky, 2012. ISBN 978-80-7440-073-5.

286 NECHANSKÁ, Blanka. MRAVČÍK, Viktor a POPOV, Petr. Zneužívání psychoaktivních léků v České republice: identifikace a analýza zdrojů dat. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Praha: Úřad vlády České republiky, 2012. ISBN 978-80-7440-073-5.

287 KOLÁŘOVÁ, Zdenka. Substituční léčba - šance na „normální život“ pro závislé na drogách. Publikováno 24. 6. 2015 [Cit. 28. 1. 2019]. Dostupné z: <http://www.zdravotnickyydenik.cz/2015/06/substitucni-lecba-sance-na-normalni-zivot-pro-zavisle-na-drogach/>.

288 KOLÁŘOVÁ, Zdenka. Substituční léčba - šance na „normální život“ pro závislé na drogách. Publikováno 24. 6. 2015 [Cit. 28. 1. 2019]. Dostupné z: <http://www.zdravotnickyydenik.cz/2015/06/substitucni-lecba-sance-na-normalni-zivot-pro-zavisle-na-drogach/>.

289 KRAJEWSKI, Krzysztof. Problemy Narkotyków i Narkomanii w Ustawodawstwie Polskim. Warszawa: Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP), 2004. ISBN 83-917047-7-7.

v podmínkách oněch hygienických prostor chyběly, zjednodušeně řečeno mám za to, že by se tam narkomanům nelíbilo, a proto by tam ani nechodili.

4.3. Právní úprava soudem nařízené léčby

V této podkapitole shrnuji českou právní úpravu ochranného léčení a zabezpečovací detence a tuto srovnávám s polským systémem soudem nařízené nucené ochranné léčby.

4.3.1. Ochranné léčení a zabezpečovací detence v České republice

Ochrannou léčbu upravuje trestní zákoník a zákon o specifických zdravotních službách (zákon č. 373/2011 Sb.). Zabezpečovací detenci trestní zákoník a zákon o výkonu zabezpečovací detence (zákon č. 129/2008 Sb.). Systém léčení psychicky narušených pachatelů trestné činnosti v České republice tvoří terapeutický trojúhelník. Terapie může započít již ve věznici, je-li pachateli namísto trestu nebo vedle něj uložena zabezpečovací detence nebo ochranné léčení, další hrany pomyslného trojúhelníku tvoří ústavní ochranná léčba a ambulantní ochranná léčba vhodná zejména k dovršení terapeutického procesu a udržení dosažených pozitivních změn.²⁹⁰

Soud ochranné léčení obligatorně ukládá v následujících případech:

- zmenšeně přičetnému pachateli, který si, a to ani z nedbalosti, tento stav nepřivodil vlivem návykové látky, a možnosti jeho nápravy lze dosáhnout uložením ochranného léčení vedle trestu kratšího trvání (§ 40 odst. 2 trestního zákoníku);
- upuštění od potrestání za současného uložení ochranného léčení (stav zmenšené přičetnosti nebo vyvolaný duševní poruchou, který si pachatel nepřivodil vlivem návykové látky a ochranné léčení zajistí nápravu pachatele a ochranu společnosti lépe než trest - § 47 odst. 1 trestního zákoníku);
- pachatel není trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný (§ 99 odst. 1 trestního zákoníku).²⁹¹

290 Srov. k této otázce ROSŮLEK, Adéla. Ochranná léčba v Polsku a v České republice. Státní zastupitelství. 2016, 6, s. 40 -45, ISSN 1214-3758.

291 Srov. k této otázce ROSŮLEK, Adéla. Ochranná léčba v Polsku a v České republice. Státní zastupitelství. 2016, 6, s. 40 -45, ISSN 1214-3758.

Mimo výše uvedeného může soud ochranné léčení uložit pachateli, který čin spáchal ve stavu vyvolaném duševní poruchou a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný (§ 99 odst. 2 písm. a) trestního zákoníku), nebo pachateli, který čin spáchal pod vlivem zneužívané návykové látky nebo v souvislosti s ní (§ 99 odst. 2 písm. b) trestního zákoníku), nikoliv však v případě, kdy je vzhledem k osobě pachatele zřejmé, že účelu ochranného léčení nelze dosáhnout.²⁹²

Zabezpečovací detenci soud uloží obdobně jako ochranné léčení v případě upuštění od potrestání (§ 47 odst. 2 trestního zákoníku) nebo nepřičetnému pachateli, jehož čin by jinak naplňoval znaky zločinu a jehož pobyt na svobodě je nebezpečný a zároveň by ochranné léčení nevedlo k dostatečné ochraně společnosti (§ 100 odst. 1 trestního zákoníku). Soud zabezpečovací detenci může uložit pachateli, který spáchal zločin ve stavu duševní poruchy a jehož pobyt na svobodě je nebezpečný, a dále pachateli, který zneužívá návykovou látku a opětovně spáchal zločin, přestože již byl pro zločin související se zneužíváním návykových látek nepodmíněně odsouzen nejméně na 2 roky, přičemž opět v obou případech musí být splněna podmínka subsidiarity k ochranné léčbě (§ 100 odst. 2 trestního zákoníku).²⁹³

Ochranné léčení trvá, dokud to vyžaduje jeho účel, lze jej však uložit nejvýše na dva roky, poté může soud rozhodnout o jeho prodloužení, a to i opakovaně vždy maximálně o další dva roky. Není-li ochranné léčení prodlouženo nebo jeho účelu již bylo dosaženo, rozhodne soud o *propuštění* odsouzeného. Ochranné léčení uložené pachateli, který čin spáchal pod vlivem zneužívané návykové látky nebo v souvislosti s ní může být rozhodnutím soudu *ukončeno* (dle § 99 odst. 6 trestního zákoníku a § 353 odst. 1 trestního řádu), pokud se během jeho výkonu zjistí, že účelu ochranného léčení nelze dosáhnout (zpravidla soud takto postupuje na návrh zdravotnického zařízení). V tomto případě soud může uložit odsouzenému dohled nad jeho chováním až na dobu 5 let, je-li nebezpečí, že se odsouzený dopustí další trestné činnosti. Maření soudem uloženého dohledu, který nahrazuje ochranné léčení stejně jako maření ochranného léčení samotného je přečinem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. i) trestního zákoníku.²⁹⁴

292 Srov. k této otázce ROSŮLEK, Adéla. Ochranná léčba v Polsku a v České republice. Státní zastupitelství. 2016, 6, s. 40 -45, ISSN 1214-3758.

293 Srov. k této otázce ROSŮLEK, Adéla. Ochranná léčba v Polsku a v České republice. Státní zastupitelství. 2016, 6, s. 40 -45, ISSN 1214-3758.

294 Srov. k této otázce ROSŮLEK, Adéla. Ochranná léčba v Polsku a v České republice. Státní zastupitelství. 2016, 6, s. 40 -45, ISSN 1214-3758 a ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

Zabezpečovací detence se ukládá na dobu neurčitou, když zákon toliko stanoví, že trvá, dokud to vyžaduje ochrana společnosti, každých 12 měsíců a u mladistvých každých 6 měsíců však soud ex effo přezkoumává, zda trvají důvody pro pokračování zabezpečovací detence. Osoba, na níž se zabezpečovací detence vykonává, může podle § 357 odst. 2 trestního řádu každých 6 měsíců požádat o propuštění ze zabezpečovací detence, v tomto případě tedy soud přezkoumává důvody trvání zabezpečovací detence k žádosti odsouzeného.²⁹⁵

Ochranné léčení se vykonává v ústavní formě nebo v ambulantní formě. Soud o formě ochranného léčení rozhodne podle povahy nemoci a léčebných možností. Ústavní ochranné léčení může soud změnit na ambulantní a naopak. Pokud byl vedle ochranného léčení uložen trest odnětí svobody, ochranné léčení se zpravidla vykoná po nástupu do výkonu trestu. Jestliže nelze ochranné léčení ve věznici vykonat a pokud se tím lépe zajistí splnění účelu léčení (vhodné zejména u krátkodobých trestů odnětí svobody) vykoná se ochranné léčení před nástupem do věznice (§ 99 odst. 4 trestního zákoníku). Za splnění podmínek § 99 odst. 5 trestního zákoníku lze ústavní ochranné léčení změnit na zabezpečovací detenci (a naopak dle § 100 odst. 6 trestního zákoníku).²⁹⁶

Ústavní ochranné léčení má na našem území velmi dlouhou tradici sahající až do roku 1950. Vykonává se v psychiatrických léčebnách nebo přímo ve věznicích. V současné době se ústavní ochranné léčení - sexuologické, psychiatrické, protialkoholní, protitoxikomanické a patologické hráčství - vykonává v Praze Bohnicích, Brně, Horních Beřkovicích, Havlíčkově Brodě, Kosmonosech, Opavě a Dobřanech. V Jihlavě, Kroměříži, Šternberku a Bílé Vodě se provádí ústavní ochranné léčení psychiatrické, protialkoholní, protitoxikomanické a patologické hráčství. Ústavní ochranné léčení psychiatrické se nadto vykonává v Petrohradě a Lnářích. Ústavní ochranné léčení protialkoholní, protitoxikomanické a patologické hráčství je realizováno také v Červeném dvoře.²⁹⁷

295 Srov. k této otázce ROSŮLEK, Adéla. Ochranná léčba v Polsku a v České republice. Státní zastupitelství. 2016, 6, s. 40 -45, ISSN 1214-3758.

296 Srov. k této otázce ROSŮLEK, Adéla. Ochranná léčba v Polsku a v České republice. Státní zastupitelství. 2016, 6, s. 40 -45, ISSN 1214-3758.

297 Srov. k této otázce ROSŮLEK, Adéla. Ochranná léčba v Polsku a v České republice. Státní zastupitelství. 2016, 6, s. 40 -45, ISSN 1214-3758. Přehled léčeben zajišťujících výkon ústavního ochranného léčení je uveden na straně 154 - 155 instrukce MS č. 1/2002 Sbírkou instrukcí a sdělení MS, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy.

Ve specializovaných odděleních věznic v Opavě, Rýnovicích, Znojmě a Kuřimi se provádí protitoxikomanické ústavní ochranné léčení. V Heřmanicích a Opavě se vykonává protialkoholní ústavní léčení, přičemž v Opavě léčí i patologické hráčství.²⁹⁸ Ambulantní ochranné léčení je realizováno ve zdravotnických zařízeních Vězeňské služby, která jsou součástí věznice (§ 83 odst. 2 a § 84 odst. 3 zákona o specifických zdravotních službách).²⁹⁹

Zabezpečovací detence se od 1. 1. 2009 vykonává ve zvláštních ústavech, které jsou součástí věznic, výkon zabezpečuje Vězeňská služba. V České republice je v současné době možný výkon tohoto opatření na dvou místech, a to v Brně a od roku 2013 také v Opavě.³⁰⁰

4.3.2. Nucená léčba v Polsku

Problematiku soudem nařízené nucené léčby v Polsku upravuje trestní zákon, zákon o opatřeních vůči osobám s psychickými poruchami, které ohrožují život, zdraví nebo sexuální svobodu jiných osob (nazývaný zákonem o bestiích) a zákon proti narkomanii. Polský systém nezná institut zabezpečovací detence, soudem nařízená léčba se realizuje zásadně až po vykonání trestu odnětí svobody.³⁰¹

Osoby s nepsychotickými psychickými poruchami včetně sexuálních deviantů, tělesně postižených, mentálně retardovaných, závislých na alkoholu a drogách však trest odnětí svobody vykonávají v tzv. terapeutickém systému, který byl do polského právního řádu zaveden již roku 1997. To znamená, že tyto osoby vykonávají trest odnětí svobody ve specializovaném terapeutickém oddělení věznice. V terapeutických odděleních se provádí individuální a skupinová terapie, vězni se vzdělávají na téma závislostí, psychických poruch apod. Vězeňská terapie trvá pouhých 3 - 6 měsíců. V polských věznicích je celkem 68 specializovaných terapeutických oddělení, přičemž 22 oddělení se specializuje na psychické poruchy včetně sexuálních deviací

298 Přehled věznic zajišťujících výkon ochranného léčení během výkonu trestu je uveden na straně 158 instrukce MS č. 1/2002 Sbírkou instrukcí a sdělení MS, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy.

299 Srov. k této otázce ROSŮLEK, Adéla. Ochranná léčba v Polsku a v České republice. Státní zastupitelství. 2016, 6, s. 40 -45, ISSN 1214-3758.

300 Srov. k této otázce ROSŮLEK, Adéla. Ochranná léčba v Polsku a v České republice. Státní zastupitelství. 2016, 6, s. 40 -45, ISSN 1214-3758.

301 Srov. k této otázce ROSŮLEK, Adéla. Ochranná léčba v Polsku a v České republice. Státní zastupitelství. 2016, 6, s. 40 -45, ISSN 1214-3758.

a hendikepované vězně, 31 oddělení se specializuje na protialkoholovou terapii a 15 oddělení se specializuje na nealkoholovou toxikomanii.³⁰²

Polský trestní zákon obdobně jako náš trestní zákoník v rámci ochranného léčení rozlišuje mezi terapií (ekvivalent naší ambulantní léčby), terapií závislostí (ambulantní léčba protitoxikomanická a protialkoholní) a pobytem v psychiatrickém zařízení (ekvivalent naší ústavní léčby).³⁰³

Ochranná opatření soud ukládá, je-li to nutné pro zamezení opětovnému spáchání trestného činu nebo činu jinak trestného a zároveň jiné právní prostředky k dosažení cíle nepostačí. V případě ústavní léčby musí jít o trestný čin značně společensky škodlivý (§ 93b polského trestního zákona). Společenská škodlivost se zde posuzuje individuálně s ohledem na okolnosti konkrétního činu, nelze tedy přijmout, že např. u vraždy bude vždy tato podmínka splněna.³⁰⁴

Polská právní úprava obsahuje značně kontroverzí, dle některých autorů v demokratickém státě nemyslitelné ustanovení o nucené farmakoterapii, psychoterapii a léčení drogové závislosti.³⁰⁵ Nucená farmakoterapie je součástí polského právního řádu od června roku 2010, původně se však týkala pouze pedofilních pachatelů. Ustanovení § 93f polského trestního zákona bylo ostře kritizováno nejen v odborné literatuře, ale i mezinárodní lidskoprávní organizací Helsinki Foundation for Human Rights.³⁰⁶ Podle aktuálního znění tohoto ustanovení je pachatel, jemuž byla uložena terapie (tedy ambulantní ochranné léčení) povinen se podrobit farmakologické léčbě mající za cíl oslabení sexuálního pudu, psychoterapii nebo psychoedukaci vedené za účelem zlepšení fungování pachatele ve společnosti. Volba mezi farmakoterapií a psychoterapií či psychoedukací je plně v dispozici soudu. Obdobně pachatel, jemuž byla uložena terapie proti závislosti na alkoholu nebo na drogách je povinen se podrobit léčení.³⁰⁷

302 Srov. k této otázce ROSŮLEK, Adéla. Ochranná léčba v Polsku a v České republice. Státní zastupitelství. 2016, 6, s. 40 -45, ISSN 1214-3758.

303 Srov. k této otázce ROSŮLEK, Adéla. Ochranná léčba v Polsku a v České republice. Státní zastupitelství. 2016, 6, s. 40 -45, ISSN 1214-3758.

304 Srov. k této otázce ROSŮLEK, Adéla. Ochranná léčba v Polsku a v České republice. Státní zastupitelství. 2016, 6, s. 40 -45, ISSN 1214-3758.

305 ZDUŃSKI, Igor. Środki zabezpieczające w projekcie nowelizacji kodeksu karnego. Prokuratura i prawo. 2015, 3, s. 51 - 72. ISSN 1233-2577.

306 GARWOL, Milena. Środki zabezpieczające w świetle ustawy nowelizującej z dn. 20 II 2015 r. Wybrane zagadnienia [online]. Internetowy Przegląd Prawniczy TBSP UJ. 2015, 1, s. 58 - 72. ISSN 1689-9601. Dostupné z: <http://www.tbbsp.wpia.uj.edu.pl/documents/4137545/0c9d3365-811b-4ff1-81a7-62beb7b34155>.

307 Srov. k této otázce ROSŮLEK, Adéla. Ochranná léčba v Polsku a v České republice. Státní zastupitelství. 2016, 6, s. 40 -45, ISSN 1214-3758.

Ochranná opatření lze tedy uložit:

- nepřičetným pachatelům;
- zmenšeně přičetným pachatelům;
- pachatelům odsouzeným za trestný čin vraždy, těžkého ublížení na zdraví, znásilnění, sexuálního zneužití bezradné nebo nepřičetné osoby, zneužití závislosti nezletilého a pohlavní zneužití, spáchaný v souvislosti s poruchou sexuální preference;
- pachatelům úmyslných trestných činů proti životu a zdraví, proti svobodě, proti sexuální svobodě a proti rodině a péči, spáchaných v souvislosti s poruchou osobnosti, pokud je zároveň splněna podmínka hrozby vysoké pravděpodobnosti spáchání činu jinak trestného s použitím násilí nebo pohrůžky násilí;
- pachatelům odsouzeným za trestný čin spáchaný v souvislosti se závislostí na alkoholu, omamné látce nebo látce o podobném účinku.³⁰⁸

Soud obligatorně uloží nepřičetnému pachateli ústavní ochranné léčení, je-li vysoká pravděpodobnost, že se pachatel znovu dopustí zakázaného činu značně společensky škodlivého v souvislosti s psychickou nemocí nebo mentální retardací. V případě zmenšeně přičetného pachatele soud obligatorně uloží ústavní ochranné léčení taktéž, je-li vysoká pravděpodobnost, že se pachatel znovu dopustí zakázaného činu značně společensky škodlivého v souvislosti s psychickou nemocí nebo mentální retardací, pokud zároveň pachateli ukládá nepodmíněný trest odnětí svobody. Pokud jde o pachatele odsouzeného za trestný čin vraždy, těžkého ublížení na zdraví, znásilnění, sexuálního zneužití bezradné nebo nepřičetné osoby, zneužití závislosti nezletilého a pohlavní zneužití, spáchaný v souvislosti s poruchou sexuální preference, tomuto soud obligatorně uloží ústavní ochranné léčení, je-li vysoká pravděpodobnost, že se pachatel znovu dopustí trestného činu proti životu, zdraví nebo sexuální svobodě v souvislosti s poruchou sexuální preference, pokud zároveň pachateli ukládá nepodmíněný trest odnětí svobody.³⁰⁹

308 Srov. k této otázce ROSŮLEK, Adéla. Ochranná léčba v Polsku a v České republice. Státní zastupitelství. 2016, 6, s. 40 -45, ISSN 1214-3758.

309 Srov. k této otázce ROSŮLEK, Adéla. Ochranná léčba v Polsku a v České republice. Státní zastupitelství. 2016, 6, s. 40 -45, ISSN 1214-3758.

Ochranné léčení podle polského trestního zákona se ukládá zásadně na dobu neurčitou, tedy blíže soudem nevymezenou. Minimálně každých 6 měsíců však soud přezkoumává nezbytnost dalšího nuceného pobytu v psychiatrické léčebně.³¹⁰

V Polsku je dle § 71 zákona proti narkomanii možné uložit namísto trestu odnětí svobody, jehož výkon byl podmíněně odložen, nucenou léčbu závislostí - ambulantní nebo ústavní. U osob závislých je takový postup zakotven jako obligatorní. Pokud se odsouzený ve zkušební době léčení vyhýbá nebo závažným způsobem porušuje řád léčebny, do které byl umístěn, soud může nařídit výkon podmíněně odloženého trestu.

Je-li závislému pachateli ukládán nepodmíněný trest odnětí svobody, může soud rozhodnout, že bude místo do věznice umístěn v uzavřeném léčebném zařízení. Po ukončení léčení soud rozhodne o tom, zda odsouzený trest odnětí svobody vykoná nebo nikoliv, což pro něj může být motivací ke spolupráci v procesu léčby a zvětšit jeho šanci vymanit se ze závislosti na drogách.³¹¹

Doba léčení není předem určena, nemůže však překročit 2 roky. O propuštění z léčebny rozhoduje soud na základě výsledků terapie. Pokud odsouzený nespolupracuje nebo nedodržuje řád léčebny, může jeho propuštění navrhnout zdravotnické zařízení.

Polský zákon proti narkomanii v § 72 zakotvuje prvek opportunity spočívající v oprávnění prokurátora přerušit trestní stíhání narkomana, který se podvolí léčení, rehabilitaci nebo se zúčastní programu vedeného léčebnou, a to do doby ukončení léčby. Možnost přerušování trestního stíhání prokurátorem je pojata dostatečně velkoryse, když se týká všech trestných činů se sazbou do 5 let trestu odnětí svobody spáchaných závislými osobami a osobami, které zneužívají návykové látky, pokud se jich tyto osoby dopustily v souvislosti s užíváním drog. Vztahuje se tedy na většinu majetkové trestné činnosti páchané toxikomany, jakož i na trestné činy vymezené v zákoně proti narkomanii. Po ukončení léčení prokurátor zohlední výsledky léčby a může buďto rozhodnout o pokračování trestního stíhání nebo navrhnout soudu, aby trestní stíhání bylo podmíněně zastaveno. Výše nastíněný postup je možné aplikovat také v řízení před soudem, pokud se narkoman rozhodne pro léčení až po skončení přípravného řízení.

310 Srov. k této otázce ROSŮLEK, Adéla. Ochranná léčba v Polsku a v České republice. Státní zastupitelství. 2016, 6, s. 40 -45, ISSN 1214-3758.

311 KRAJEWSKI, Krzysztof. Problemy Narkotyków i Narkomanii w Ustawodawstwie Polskim. Warszawa: Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP), 2004. ISBN 83-917047-7-7.

Krajewski uvádí, že je legislativní chybou absence časového omezení přerušení trestního stíhání dle § 72 zákona proti narkomanii, toto by podle jeho názoru nemělo překračovat 2 roky stejně jako soudem ukládaná léčba. Přerušování trestního stíhání prokurátorem na dobu léčby není často aplikovaným institutem, prokurátoři preferují podání obžaloby, a to také v případech pouhého přechovávání drog.³¹²

Uložit léčení vedle polského trestního zákona a zákona proti narkomanii umožňuje také zákon o opatřeních vůči osobám s psychickými poruchami, které ohrožují život, zdraví nebo sexuální svobodu jiných osob, účinný od ledna roku 2014. Tento zákon zakotvuje možnost uložit osobám, které budou označeny jako osoby stanovící hrozbu, preventivní dozor nebo umístění v Národním centru zabraňování disociálnímu chování, tedy de facto v léčebně. Toto terapeutické centrum je nepřetržitě monitorováno za účelem kontroly léčených osob a kontroly používání omezovacích prostředků. Zatím jediné takové centrum se nachází v Gostyninie (132 km od hlavního města Varšavy), toto centrum pojme 60 osob.³¹³

Zákon o opatřeních vůči osobám s psychickými poruchami, které ohrožují život, zdraví nebo sexuální svobodu jiných osob podle mého názoru a také podle organizace Helsinki Foundation for Human Rights působí retroaktivně, když byl v parlamentu přijat z důvodu blížícího se konce výkonu trestu odnětí svobody sériových vrahů, kteří byli původně odsouzeni k trestu smrti, ale ten byl po roce 1989 změněn na trest odnětí svobody ve výši 25 let.³¹⁴

Výše zmíněný zákon tedy předpokládá, že osoby, které vykonávají soudem uložený trest, ale z důvodu jejich aktuálních osobnostních rysů existuje riziko, že by se mohly opětovně dopustit trestného činu, nebudou po výkonu trestu propuštěny na svobodu, ale půjdou na povinné léčení, popř. budou podléhat preventivnímu dozoru.³¹⁵

312 KRAJEWSKI, Krzysztof. Problemy Narkotyków i Narkomanii w Ustawodawstwie Polskim. Warszawa: Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP), 2004. ISBN 83-917047-7-7.

313 Srov. k této otázce ROSŮLEK, Adéla. Ochranná léčba v Polsku a v České republice. Státní zastupitelství. 2016, 6, s. 40 -45, ISSN 1214-3758 a Krajowy Ośrodek Zapobiegania Zachowaniom Dyssojalnym [online]. Ministerstwo zdrowotnictwa. [Cit. 5. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.mz.gov.pl/ministerstwo/jednostki-podlegle-lub-nadzorowane/krajowy-osrodek-zapobiegania-zachowaniom-dyssocjalnym>.

314 Srov. k této otázce ROSŮLEK, Adéla. Ochranná léčba v Polsku a v České republice. Státní zastupitelství. 2016, 6, s. 40 -45, ISSN 1214-3758 a Dopis Helsinki Foundation for Human Rights ze dne 27. 11. 2013 adresovaný tehdejšímu polskému prezidentovi. Dostupný z: http://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2013/11/HFPC_wystapienie_28_11_2013.pdf.

315 Srov. k této otázce ROSŮLEK, Adéla. Ochranná léčba v Polsku a v České republice. Státní zastupitelství. 2016, 6, s. 40 -45, ISSN 1214-3758.

Opatření podle tohoto zákona lze uložit, pokud pachatel splňuje následující podmínky:

- vykonává trest odnětí svobody v terapeutickém systému;
- během výkonu trestu se u něj projevovala psychická porucha v podobě mentální retardace, poruchy osobnosti nebo poruchy sexuální preference;
- psychická porucha má takový charakter nebo je takové intenzity, že je zde vysoká pravděpodobnost spáchání násilného protiprávního činu proti životu, zdraví nebo sexuální svobodě, za nějž hrozí trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby minimálně 10 let.³¹⁶

Pachatel, který splňuje výše uvedené podmínky, se považuje za osobu stanovící hrozbu a lze mu tedy uložit ochranné opatření podle zákona o opatřeních vůči osobám s psychickými poruchami, které ohrožují život, zdraví nebo sexuální svobodu jiných osob. Ochranné opatření se ukládá na dobu neurčitou, přičemž minimálně jednou za 6 měsíců soud na základě posudku psychiatra a výsledků léčebné terapie stanoví, zda je další pobyt v léčebně nezbytný.³¹⁷

Umístění v léčebně soud ukládá až v případech velmi vysokého rizika či pravděpodobnosti spáchání trestného činu. Soud obligatorně takové léčení uloží, pokud zjistí velmi vysokou pravděpodobnost spáchání násilného trestného činu proti životu, zdraví nebo sexuální svobodě, za nějž hrozí trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby minimálně 10 let. Pokud zjistí pouze vysokou pravděpodobnost, uloží preventivní dozor.³¹⁸

4.3.3. Srovnání české a polské právní úpravy soudem nařízené léčby

Česká právní úprava nucené léčby pachatelů vychází z konceptu terapeutického trojúhelníku - léčba ve věznicí, ústavní léčba a ambulantní léčba. Ochranné léčení a zabezpečovací detence jsou upraveny v trestním zákoníku, spektrum možností pro jejich uložení je dostatečně široké. U zmenšeně přičetných pachatelů zákonodárce výslovně stanoví, že se dobrodiní mimořádného snížení trestu odnětí svobody ani upuštění do potrestání nevztahuje na pachatele, který si tento stav zaviněně přivodil vlivem návykové látky, uložit ochranné léčení takovému pachateli vedle

316 Srov. k této otázce ROSŮLEK, Adéla. Ochranná léčba v Polsku a v České republice. Státní zastupitelství. 2016, 6, s. 40 -45, ISSN 1214-3758.

317 Srov. k této otázce ROSŮLEK, Adéla. Ochranná léčba v Polsku a v České republice. Státní zastupitelství. 2016, 6, s. 40 -45, ISSN 1214-3758.

318 Srov. k této otázce ROSŮLEK, Adéla. Ochranná léčba v Polsku a v České republice. Státní zastupitelství. 2016, 6, s. 40 -45, ISSN 1214-3758.

standardního trestu nicméně lze. Určitým specifikem protitoxikomanického a protialkoholního léčení je, že tento typ léčení může být soudem předčasně ukončen pro neúčelnost, resp. nemožnost dosažení účelu léčby. Ochrana společnosti je pak zabezpečena možností uložit nad chováním odsouzeného propuštěného z léčení dohled.

Polská právní úprava nucené léčby je roztržštěná do tří právních předpisů. Pokud jde o léčbu závislostí, polský trestní zákon zakotvuje její existenci, podmínky uložení nucené protitoxikomanické léčby nicméně stanoví zákon proti narkomanii. Očividným nedostatkem polského řešení je, že léčbu závislostí na návykových látkách nelze prodloužit. Ochranná léčba protitoxikomanická se v Polsku ukládá jedině namísto trestu, nikoliv vedle něj. Závislým osobám odsouzeným k podmíněnému trestu obligatorně. Pokud odsouzený při léčbě nespolupracuje nebo ji jinak maří, dojde na výkon uloženého trestu odnětí svobody nebo převedení odsouzeného z uzavřené léčebny do věznice.

Polský zákon proti narkomanii zakotvuje zvláštní procesní institut spočívající v možnosti přerušení a později podmíněného zastavení trestního stíhání toxikomana, který se podrobí léčbě. Obdobný postup je možný i u nás, a to na základě § 307 odst. 2 písm. a) trestního řádu za použití § 307 odst. 6 trestního řádu, tedy státní zástupce nebo soud mohou za splnění podmínek § 307 trestního řádu podmíněně zastavit trestní stíhání toxikomana, který se zaváže zdržet se požívání návykových látek a uložit mu přiměřenou povinnost podrobit se léčení závislosti na návykových látkách, které není ochranným léčením podle trestního zákoníku. Výše uvedený odklon však u nás ani v Polsku není hojně využíván, podle mého názoru jednak s ohledem na negativní postoj orgánů činných v trestním řízení k uživatelům drog, a jednak s ohledem na skutečnost, že léčebné programy, do kterých by se mohl toxikoman v dohledné době zapojit, jsou obtížně dostupné.

Komplexnější hodnocení nucené léčby v Polsku není předmětem této práce, proto se zde omezím na stručné konstatování, že český systém ochranných opatření, a zejména institut zabezpečovací detence je propracovanější. Polská odborná veřejnost je obeznámena s českou právní úpravou, o zabezpečovací detenci se v polské odborné literatuře zmiňuje například Strzelec³¹⁹ a Radecki³²⁰.

319 STRZELEC, Adam. Przymusowe leczenie sprawców czynów zabronionych popełnionych w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych. In DYMIŃSKA, Zyta Maria. Konteksty prawa i praw człowieka. Kraków: Oficyna Wydawnicza AFM, 2012. ISBN 978-83-7571-199-8.

320 RADECKI, Wojciech. Nowy czeski kodeks karny, Prokuratura i prawo. 2009, 7 - 8, s. 199 - 201. ISSN 1233-2577.

Pokud je mi známo, zavedení zabezpečovací detence se v dohledné době v Polsku neplánuje, ačkoliv by to podle mého názoru bylo přínosné.

5. Legalizace ano nebo ne?

V této části práce se zamýšlím nad tím, co je vhodnou alternativou k dosud aplikované politice prohibice. Analyzuji stinné stránky drogové prohibice a zevrubně se zabývám plusem a minusem legalizace drog. Pojednání o legalizaci vychází z české a polské literatury na téma legalizace a historické zkušenosti obou zemí, zejména polské zkušenosti s absolutní kriminalizací přechovávání drog.

5.1. Otázka legalizace drog v Polsku

Legalizace lehkých drog v Polsku je předmětem řady debat, a to zejména mezi odborníky na trestní právo a v politickém prostředí.³²¹ Naopak o legalizaci tvrdých drog není sporu, ta v Polsku nepřichází v úvahu.³²² Argumenty svědčící ve prospěch všeobecné dostupnosti a legalizace lehkých drog se střídají s konzervativnějšími názory etiků, představitelů represivních složek a odborníků na prevenci a léčbu závislosti.

Konkrétní argumenty pro a proti legalizaci drog, které se v diskusi nejčastěji objevují, se prezentují následovně. Proti legalizaci drog svědčí tyto teze. Drogy stanoví vážné nebezpečí pro zdraví jejich konzumentů. Nealkoholové drogy jsou naší kultuře cizí, náš organismus se s nimi neumí vyrovnat. Legalizace drog by znamenala nárůst závislosti, a to zejména u mladistvých osob. Konzumace drog přináší celou řadu negativních následků. Drogy oslabují společenské relace osob na nich závislých a znemožňují jim plnit žádoucí sociální role.

Nutno poznamenat, že nikoliv vše, co platí pro tvrdé drogy, se projeví také v případě lehkých drog. Řada odpůrců legalizace však uvádí, že lehké drogy jsou vstupní branou do světa tvrdých drog.

Nejčastějším argumentem pro legalizaci je skutečnost, že dosud aplikovaná politika prohibice má příliš negativních vedlejších účinků. Prohibice svědčí černému trhu a s tím související organizované trestné činnosti, nadměru omezuje svobodu občanů a dává drogám nálepku

321 BEKRYCHT, Tomasz. Aksjologiczne, medyczne i prawne aspekty legalizacji narkotyków miękkich [online]. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016. [Cit. 29. 3. 2019]. Dostupné z: <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/handle/11089/18438>.

322 BEKRYCHT, Tomasz. Aksjologiczne, medyczne i prawne aspekty legalizacji narkotyków miękkich [online]. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016. [Cit. 29. 3. 2019]. Dostupné z: <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/handle/11089/18438>.

„zapovězeno“, která láká k jejich vyzkoušení. Nadto v systému prohibice stát nemá kontrolu nad kvalitou a množstvím nabízených drog, když tyto jsou k dostání pouze na černém trhu.

5.1.1. Argumenty proti legalizaci

Není sporu o tom, že drogy škodí zdraví. Pokud se však zaměříme na statistická data mapující závislost na návykových látkách v Polsku, zjistíme, že mnohem větší problém v současné době představuje alkohol. V Polsku žije asi 800 tisíc osob závislých na alkoholu, počet osob zneužívajících alkohol je ještě mnohem vyšší. Pokud jde o počet drogově závislých, ten se těžko odhaduje, nicméně bylo zjištěno, že zhruba 8 % polské populace minimálně jednou v životě užilo marihuanu.³²³

Průznivci legalizace drog mnohdy prezentují tvrzení, že stejně škodlivý jako drogy je alkohol a tabák, s čímž nelze zcela souhlasit. Závislost na těchto látkách se tvoří pomalu, osoby závislé na alkoholu jsou převážně ve středním věku, závislost je mezi konzumenty spíše výjimkou. Oproti tomu kontrolované užívání drog jako je heroin a marihuana prakticky není možné, závislost nastupuje rychle (za několik týdnů, maximálně měsíců). Cílovou skupinou jsou zejména mladí lidé, kteří mnohdy nemají povědomí o možných důsledcích, a proto je společnost povinná je před závislostí chránit. Alkoholici jsou obvykle po delší dobu schopni ve společnosti normálně fungovat, kuřáci zpravidla po celou dobu závislosti na tabáku. Užívání drog v pravém slova smyslu vede velmi rychle k negativním společenským následkům v podobě „syndromu feťáka“. Toxikoman propadající se do víru závislosti postupně veškeré své aktivity redukuje na shánění drogy, opouští dosavadní sociální role a žije v roli narkomana, což vede k jeho psychodegradaci a společenské marginalizaci. Individuální a celospolečenské následky toxikomanie jsou tedy značně vážnější než následky alkoholismu a tabakismu. Přestože ani na alkoholismus nemáme skutečně spolehlivý lék či léčebnou terapii, je léčba alkoholismu statisticky úspěšnější než léčba toxikomanie a jelikož uživatelé drog jsou často velmi mladí lidé, znamená nemožnost či neúspěšnost jejich léčby značnou zátěž pro společnost, když po zbytek života tyto lidé nejsou schopni plnit žádoucí sociální role - pracovat, být dobrými rodiči apod.³²⁴

323 BEKRYCHT, Tomasz. Aksjologiczne, medyczne i prawne aspekty legalizacji narkotyków miękkich [online]. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016. [Cit. 29. 3. 2019]. Dostupné z: <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/handle/11089/18438>.

324 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

Často se uvádí, že lehké drogy nevyvolávají závislost. Skutečně na rozdíl od tvrdých drog nezpůsobují fyzickou závislost, to však neznamená, že nejsou nebezpečné. Psychická závislost je mnohem horší než ta fyzická, léčí se obtížněji. Převážná většina lékařů potvrzuje negativní vliv marihuany na zdraví. Marihuana zintenzivňuje prožívání, a to selektivním způsobem - některé podněty zvýrazní, jiné upozadí. Neexistuje žádné jednoznačné pravidlo, které by umožňovalo určit, zda po požití marihuany dojde k pozitivním nebo negativním prožitkům. Účinná látka THC (tetrahydrokanabinol), kterou marihuana obsahuje, má negativní vliv na centrální nervovou soustavu a způsobuje psychickou závislost. Účinkuje tak, že zpomaluje přenos nervových impulzů, což vyvolává dojem zpomalení času, oslabuje paměť a schopnost vykonávat komplikované myšlenkové operace. V případě dlouhodobého užívání v důsledku nahromadění THC v mozku dojde k oslabení myšlenkových procesů. Pro dlouhodobého uživatele marihuany je bez další dávky obtížné si něco zapamatovat, soustředit se a rychle reagovat. Účinná látka THC má vliv také na centrum radosti v mozku, proto každodenní zážitky uživatele marihuany bez této drogy zevšední, jsou monotónní a méně zajímavé než dříve. Dlouhodobé užívání konopných drog vyvolává tzv. amotivační syndrom, který se projevuje chronickou apatií, nedostatkem chuti a motivace k aktivním zájmům, takže osoba ztrácí zájem o okolí a stává se pasivní. Tento proces v důsledku vede k vyčlenění konzumenta marihuany ze společnosti a vymizení veškerých sociálních kontaktů.³²⁵

Je však třeba mít na paměti, že vznik závislosti představuje proces, na který mají vliv vlastnosti konzumenta a také určité genetické predispozice. Větší dostupnost lehkých drog nemusí nutně znamenat nárůst závislých osob. Omezování dostupnosti drog je motorem černého trhu a také může vyvolat zvýšení dostupnosti alternativních stimulantů - v současné době tzv. designer drugs. Tento vedlejší efekt restriktivní drogové politiky je přitom velmi znepokojující.³²⁶

Korunním argumentem odpůrců jakékoliv formy legalizace je teze, že lehké drogy postupem času vedou k užívání tvrdých drog, jsou jakousi pomyslnou vstupní branou do světa drog nikoliv konečnou stanicí. Každý narkoman kdysi začínal kouřením marihuany a s prohlubující se závislostí se postupem času uchýloval k tvrdším drogám, až skončil u nitrožilní aplikace heroinu,

325 BEKRYCHT, Tomasz. Aksjologiczne, medyczne i prawne aspekty legalizacji narkotyków miękkich [online]. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016. [Cit. 29. 3. 2019]. Dostupné z: <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/handle/11089/18438>.

326 BEKRYCHT, Tomasz. Aksjologiczne, medyczne i prawne aspekty legalizacji narkotyków miękkich [online]. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016. [Cit. 29. 3. 2019]. Dostupné z: <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/handle/11089/18438>.

kokainu apod. Výše uvedené tvrzení se neopírá o žádná empiricky podložená fakta, představuje pouhou domněnku, projev obav odpůrců legalizace. Aplikujeme-li podobnou tezi na alkohol, ukáže se, že není zcela trefná, když je zřejmé, že ne každý, kdo rád občas zajde na pivo, skončí při pravidelném popíjení tvrdého alkoholu.³²⁷

Důležitým argumentem proti legalizaci, který platí i pro konopné drogy, je skutečnost, že tyto látky jsou naší kultuře cizí, náš organismus se s nimi neumí vyrovnat. Je to podobné jako s mlékem a Asiaty - dospělí mléko nepijí, nestráví jej. Evropané se naučili odbourávat laktózu z mléka v průběhu evoluce, jsme na mléko zkrátka zvyklí. Stejně tak jsme zvyklí na alkohol. Alkoholické nápoje si dopřává většina dospělé populace, se závislostí se přitom potýká jen menšina, což o nelegálních drogách rozhodně říct nelze.

Tradiční evropskou drogou byl alkohol, jiné psychoaktivní či halucinogenní látky ve formě houbiček a bylin byly vždy známé jen určitému spíše uzavřenému okruhu osob (léčitelé a nejspíše i čarodějnice). Další drogy, včetně kávy, čaje a nikotinu, byly do Evropy přivezeny. Má se za to, že evropská společnost měla určité přirozené mechanismy, jak se vyrovnat s alkoholem, proto je u jiných látek nutná prohibice, aby naši občané nedopadli jako Indiáni po střetu s evropským alkoholem. V době křížových výprav Evropa od Arabů získala cannabis, později opium. Obojí však bylo používáno výhradně pro medicínské účely. Tehdejší lékaři si nebyli vědomi faktu, že opium vyvolává závislost, první popisy abstinčních příznaků najdeme až v 18. století. Na přelomu 18. a 19. století se zejména v Anglii rozšířilo rekreační užívání opia. Jisté je, že opium užívali umělci, pravděpodobně se však rozšířilo i mezi proletariátem. Skutečný milník ovšem znamenal rok 1804 - morfium, 1859 - kokain a 1898 - heroin. Po mnoho let nebylo známo, že tyto látky vytvářejí závislost, byly používány v medicíně jako součást běžných volně dostupných léků, kokain by do roku 1906 obsažen v původní receptuře populárního nápoje Coca - cola. V druhé polovině 19. století v Americe a Evropě došlo k nárůstu drogově závislé populace, většinu tvořili váleční veteráni závislí na morfiu, morfium bylo tehdy v armádě používáno jako jakýsi univerzální lék na všechno. V té době ještě problém toxikomanie nedoprovázela morální panika, jaká je příznačná pro toxikomanii dnes. Osoby závislé na morfiu společnost považovala za nemocné, potřebující medicínskou péči, litovala je pro neštěstí, které je potkalo. Kriminalizace osob závislých na opiátech nehrozila, o klíčových vlastnostech těchto látek se ostatně v době, kdy je

327 BEKRYCHT, Tomasz. Aksjologiczne, medyczne i prawne aspekty legalizacji narkotyków miękkich [online]. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016. [Cit. 29. 3. 2019]. Dostupné z: <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/handle/11089/18438>.

užívali, mnoho nevědělo. Díky všeobecnému přesvědčení, že narkomanii léčit nelze, byla zvolena cesta udržování závislosti v přijatelných mezích. Osoby závislé na opiátech, je i nadále užívaly, dostávaly je od lékaře na předpis. V první polovině 20. století však byla v USA zavedena drogová prohibice, osoby stížené závislostí na opiátech přešly do péče speciálních klinik, opiáty jim sice byly i nadále podávány, ale v zmenšujících se dávkách vedoucích až k úplné abstinenci. Právě USA sehrály vedoucí roli při přijímání řady mezinárodních protidrogových úmluv. Americký přístup znamenal velmi přísnou prohibici s cílem abstinence závislých osob. Ve Velké Británii byl na základě stanoviska komise Rollestona a povolání britským Ministerstvem zdravotnictví zvolen jiný přístup, spíše odpovídající dnešním poznatkům - lékař mohl závislým osobám vydávat recepty na látky, na nichž byly závislé, tyto látky totiž představovaly lék na jejich nemoc (závislost).³²⁸

Faktem je, že užívání alkoholu je evropské společnosti vlastní, v průběhu času si společnost vytvořila a osvojila určité neformální omezující normy, proto ostatně většina uživatelů alkoholu nemá potíže s alkoholismem. Drogy naší společnosti historicky cizí vyžadují omezení ze strany státu, když přirozená regulace chybí a pro člověka jsou velkým lákadlem. Jejich umírněné užívání bez negativních následků není reálné, žádoucí je proto úplná abstinence. Úplná abstinence - společnost bez drog - však reálně spíše možná není, tento postulát se hodí jako propagandistické heslo, nikoliv skutečný cíl. Stavů úplné abstinence se můžeme jedině přiblížit, skutečným cílem protidrogové politiky by tedy měla být maximální redukce, minimalizace konzumace drog.³²⁹

Dalším z argumentů odpůrců legalizace je tvrzení, že legalizace drog by způsobila nárůst závislosti na drogách, a to zejména u mladých lidí. Tento postulát, obdobně jako výše uvedená teze o lehkých drogách jako vstupní bráně do světa tvrdých drog, není podložen žádnými empirickými fakty, jedná se o pouhou domněnku, která pramení z obav před expanzí drog.³³⁰ Dlužno však dodat, že tato domněnka dosud nebyla nijak přesvědčivě vyvrácena. Ve skutečnosti zkrátka a prostě nevíme, zda by legalizace drog vedla k nárůstu spotřeby. Domnívám se, že u dospělých osob nikoliv. Posuďte sami, změnila by legální dostupnost drog Vaše rozhodnutí drogy nebrat? Riziková je v tomto ohledu mládež a skupina tzv. mladých dospělých ve věku 18 - 25 let.

328 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

329 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

330 BEKRYCHT, Tomasz. Aksjologiczne, medyczne i prawne aspekty legalizacji narkotyków miękkich [online]. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016. [Cit. 29. 3. 2019]. Dostupné z: <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/handle/11089/18438>.

Pro toxikomany je příznačné, že nemají funkční vztahy s osobami mimo narkomanskou komunitu a v důsledku závislosti ztrácejí schopnost plnit žádoucí sociální role. Výše uvedené však neplatí v případě tzv. integrovaného konzumenta drog. Integrovaný konzument drog je vzdělaný a zpravidla dobře situovaný. Výrazně se odlišuje od typického uživatele heroinu, který se nachází na samém okraji společnosti, a to nejen materiální situací, ale také frekvencí užívání drog a druhem drogy - zpravidla konzumuje marihuanu, někdy také hašiš. Integrovaný konzument je ohrožen „pouze“ výše popsanou ztrátou motivace a zevšedněním světa prostého drog. Stejně riziko však hrozí u alkoholu a hazardu, obojí je přitom legálně dostupné.³³¹

Drogová prohibice má svůj reálný, racionální základ. Drogy zvyšují agresivitu a mají přímý dopad na míru kriminality.³³² Drogy mají negativní vliv na koncentraci, což může být zhoubné zejména při určitých činnostech (výkon povolání, řízení dopravních prostředků). Drogy přináší uživateli jiný stav vědomí, chemickou stimulaci a formu útěku od společnosti, reality a odpovědnosti za vlastní existenci. Takovéto chování či stav, které jsou samy o sobě projevem deviace, pak může vést k řadě jiných deviantních projevů. Nadto jejich užívání způsobuje fyzickou a psychickou závislost. Fyzickou závislost neboli abstinenci příznaky vyvolávají zejména opiáty a barbituráty. Jiné látky způsobují velmi silné bažení po droze - psychickou závislost. Nikoliv samotné, spíše krátkodobé účinky drogy, ale právě závislost vedou k „syndromu fetáka“. Posledním negativním důsledkem užívání drog jsou zdravotní následky, které drogy na člověku zanechají. Mimo to, že hrozí předávkování, drogy způsobují celou řadu psychických poruch a negativně působí na lidské orgány. Toxikomané často umírají mladí, buďto na následky předávkování nebo v důsledku somatických problémů, způsobených užíváním drog. Negativní zdravotní následky mají také drogy, které závislost zpravidla nevyvolávají - LSD a extáze mohou přivodit celou škálu poškození mozku.³³³

5.1.2. Argumenty pro legalizaci

Mimo výše uvedené argumenty nelze přehlédnout, že tvrdý postih obchodu s drogami nepřináší kýžený efekt. Krajewski si klade otázku, proč je prohibice dosud přijímána jako globální odpověď

331 BEKRYCHT, Tomasz. Aksjologiczne, medyczne i prawne aspekty legalizacji narkotyków miękkich [online]. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016. [Cit. 29. 3. 2019]. Dostupné z: <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/handle/11089/18438>.

332 BEKRYCHT, Tomasz. Aksjologiczne, medyczne i prawne aspekty legalizacji narkotyków miękkich [online]. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016. [Cit. 29. 3. 2019]. Dostupné z: <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/handle/11089/18438>.

333 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

na problém s drogami, když tento přístup ve vztahu k alkoholu v minulosti fatálně selhal a všechny státy od něj ustoupily. Drogová prohibice přitom má stejně neblahé vedlejší účinky jako měla v 20. století prohibice alkoholová, když neřeší následky užívání drog, nebrání nárůstu organizovaného zločinu v této oblasti a prohlubuje problémy uživatelů drog, jejichž jednání je kriminalizováno.³³⁴

Negativní právní status drog má tvořit určitý symbolický práh, tabu, které musí budoucí toxikoman překročit a vstoupit tak do sféry ilegality,³³⁵ což pro část společnosti může být překážkou. Ne pro každého však toto tabu a znak ilegality bude odstrašující, může totiž být i lákadlem jako ono pověstné zakázané ovoce. Tuto skupinu potencionálních konzumentů odradí jedině vidina nevyhnutelného trestu, přísnost trestu nehraje zásadní roli, pachatel totiž spoléhá na to, že nebude dopaden. Jistý americký výzkum (G.P. Waldo a T.G. Chiros) ukazuje, že 75 % běžné populace má za to, že šance na dopadení uživatelů drog je menší než 50 %, stejně nízko tuto pravděpodobnost dopadení hodnotí celých 100 % dotazovaných respondentů z řad uživatelů drog.³³⁶ Podle výzkumu P. Joseta a nezávisle na něm L. Harrisona tato šance ve skutečnosti činí pouhé 1 %.³³⁷ Je tak zřejmé, že kdyby tyto údaje byly veřejnosti známé, generálně preventivní působení trestního práva na potencionální konzumenty drog by se ocitlo v troskách. Politika prohibice nicméně (zatím) působí vůči části společnosti jako generální prevence, když odráží negativní stanovisko většiny společnosti vůči toxikomanii. Legalizace, tedy zrušení drogové prohibice, by mohlo být vnímáno tak, že společnost toxikomanii schvaluje, což by jistě vedlo ke zvýšení spotřeby drog.³³⁸ Navíc v podmínkách prohibice jsou drogy k mání jen na černém trhu za vysoké ceny, legální cena by byla bližší ceně výrobní a činila by tak drogy, opět zejména pro prvokonzumenty, dostupnějšími.³³⁹

Atributem trestání uživatelů drog je individuální a generální prevence, je-li totiž trest správně vyměřen, měl by užívání drog učinit „nevýplácejícím se“ pro jedince a odstrašujícím pro potenciální uživatele. Takto jistě může vidina trestu působit na experimentující a příležitostné

334 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

335 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

336 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

337 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

338 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

339 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

uživatelé, nikoliv na drogově závislé, jelikož ti nejsou schopni racionálně zhodnotit, co jim užívání drogy dává a bere a vědomě se rozhodnout, jsou přece závislí. Jedinou cestou je léčení, přičemž je známo, že nedobrovolná terapie má nevalné výsledky. Prohibice může být jistou vnější motivací narkomana k léčbě, má to však jeden háček. Právě prohibice způsobuje ústup toxikomanů do podsvětí. Jsou nuceni balancovat mezi nutkáním získat drogu a hrozbou trestněprávního postihu, proto se schovávají, uchylují se co nejdále z dosahu represních složek, tím pádem i z dosahu sociálních a zdravotnických pracovníků. Vzhledem k vysokým cenám drog na černém trhu často sklouznou k další protiprávní (krádeže, podvody, drobný prodej drog) či morálně závadné (prostituce) činnosti a tím se ještě těsněji navážou na podsvětí. Tento stav je často uváděn jako argument proti politice prohibice a skutečně je jejím nežádoucím vedlejším efektem. Z jiného úhlu pohledu však tato tzv. „drogová nuznost“ přináší utrpení a tlak na vysvobození se z nesnesitelné situace, může tedy být motivačním faktorem k zbavení se drogové závislosti.³⁴⁰

Velmi diskutovaným, zejména co do účinnosti, aspektem politiky prohibice je přísné trestání drogových dealerů. Přísné tresty mají ztížit rekrutaci nových osob, eliminovat na co nejdelší dobu dopadené drogové dealery a zvýšit riziko tak, aby se distribuce drog ani za velmi atraktivní ceny nevyplácela. Jenže to nefunguje. Nepodařilo se snížit počet drogově závislých ani jej udržet stabilní, přes všechna opatření (trestání, edukace, terapie) stále roste. Pochopitelně neexistuje přesná statistika úspěšnosti, nejčastěji se však podává, že cestou prohibice je zadrženo 2 % až 20 % z celkového objemu drog. Údaj o 20 % je přitom značně optimistický. Taktéž trestání konzumentů drog se ukazuje jako málo efektivní, poptávka závislých osob po drogách je rigidní, tyto osoby nereagují na růst ceny drogy v ekonomickém smyslu (cena dávky) ani v trestněprávní rovině, když podle empirických výzkumů osoby trestané za nabývání a přechovávání drog velmi zřídka abstinují čistě pod vlivem uloženého trestu. Vězeňské prostředí ani samo o sobě neznamena abstinenci. Kdo chce, drogy si najde i v izolaci. Jedinou možností je terapie v rámci výkonu trestu, neexistují však prostředky, které by závislost mohly vyléčit proti vůli toxikomana, závislost není jako somatické nemoci - nelze ji léčit pouze farmakologicky. Trestněprávní nástroje tedy mohou sloužit jako jistá forma nátlaku, motivace k léčení, mají vést k tomu, aby se toxikoman rozhodl, že se chce léčit a zbavit se nepohodlné závislosti. Nejprve toxikoman čelí společenskému a psychickému úpadku, diskomfortní život na okraji společnosti by měl způsobit, že bude mít dost toho všeho (včetně drogové závislosti) a bude se chtít léčit. Pokud výše popsaná strategie není

340 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

dostačující, přichází na řadu přístup „raději léčit než trestat“. Značná většina závislých osob se rozhodne pro léčení až pod hrozbou trestněprávních důsledků. Toxikoman dostane na výběr, buďto se podrobí terapii a bude moci počítat se zmírněním trestní odpovědnosti, nebo normálně ponese důsledky svého protiprávního jednání. Byť tento přístup neznamená úplně dobrovolné podrobení se léčbě závislosti, není ani zcela nuceným léčením a pomáhá vytvářet u toxikomanů určitou motivaci k léčbě. Výše popsaný přístup v čisté podobě pak znamená kriminalizaci určitých jednání typu užívání, nabývání a přechovávání drog pro vlastní potřebu s cílem nikoliv represivním, jak by se na první pohled mohlo zdát, ale s cílem dostat závislé osoby na léčení pod hrozbou trestu. Takový postup je beze sporu efektivní a má mnoho zastánců. Kritici přístupu „raději léčit než trestat“ poukazují mimo jiné na nadužívání trestního práva k cílům, které nemají nic společného s trestní represí, což navíc vede k tomu, že terapeutické instituce jsou nuceny vykonávat dozor nad narkomany jako by byly součástí justice. Samotná efektivita tohoto systému je také otázkou, kdyby totiž tento postup byl skutečně tak efektivní, měly by statistiky být optimističtější. Problémem, který je nutno brát v potaz, je skutečnost, že policie spolu s justičním systémem s ohledem na své reálné možnosti (vynaložené prostředky, počet nasazených osob) donutí k léčení jen menší část závislých osob, většina toxikomanů a drogové kriminality zůstává latentní.³⁴¹

Míra latence v této oblasti stanoví kvalifikovanou většinu, víme to zcela jistě, a to díky viktimologickým výzkumům. Základním zdrojem tohoto reálného nežádoucího stavu latence je fakt, že drogové delikty jsou technicky bez obětí, není zde nikdo, kdo by měl zájem s orgány činnými v trestním řízení spolupracovat. Drogový business běží beze svědků mezi prodávajícími a kupujícími, kteří se snaží být diskrétní, aby se vyhnuli trestnímu postihu. Tato trestná činnost tedy vyjde najevo spíše příležitostně, když policie chytí aktéry při činu nebo transakci ohlásí náhodný svědek. Přitom právě poškozený, který zde absentuje, je pro policejní orgány hlavním zdrojem informací o trestné činnosti, z vlastní iniciativy policie dle statistik šetří pouze v 10 - 20 % případů.³⁴²

Politika prohibice se snaží demotivovat potenciální prodejce, směřuje k tomu, aby se nelegální obchod s drogami nevyplatil. Jenže růst represe znamená růst ceny, k výrobní ceně se připočte riziko a atraktivita výsledné ceny pak způsobí, že se vždy najde někdo ochotný riskovat. Krajewski jako příklad uvádí růst ceny kokainu, na vstupu máme 200 - 500 kilogramů listů koky od místního

341 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

342 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

farmáře v Bolívii, lokální kupec je nabude za cenu 200 - 500 EUR, vyrobí z nich 2,5 kilogramů kokainové pasty a tuto prodá za 750 - 1 000 EUR, profesionální laboratoř v Kolumbii nebo v Brazílii z pasty vytvoří kokainovou bázi, kilogram báze pak prodá za cenu 2 500 - 3 000 EUR, po dalších procesech se z báze stane kilogram čistého kokainu (90 - 95 % účinné látky), jehož cena na černém trhu v Kolumbii činí 5 000 - 10 000 EUR. A pak už následuje proces poměrně realisticky vykreslený v dokumentech o Pablu Escobarovi.³⁴³ Jakmile se kokain dostane do Evropy, což představuje nejriskantnější krok popsaného procesu, jeho cena vzroste na 35 000 - 45 000 EUR, onen kilogram čistého kokainu se pak nařadí, čímž se postupně obohatí hned několik prostředníků, a konzumentovi je pak prodáván kokain o cca 12 % čistotě za cenu 85 - 100 EUR/gram. Tímto způsobem se z kilogramu čistého kokainu stalo celých 8 kilogramů drogy určené k prodeji, což znamená, že zboží, které na vstupu mělo hodnotu 200 - 500 EUR, na konci procesu je prodáno za 700 000 - 1 040 000 EUR.³⁴⁴ Je očividné, že z tohoto drastického zhodnocení kokainu, kořistí celá řada osob na několika světadílech. Přitom skutečné výrobní náklady jsou velmi nízké, tvoří asi 1/20 celkové ceny, zbytek ceny je příplatkem za riziko, přičemž toto riziko dle statistických údajů není ani příliš vysoké. Distribuce drog pokračuje, prohibice reaguje zpříšňováním trestů, ty jsou v některých zemích přímo drakonické, pravděpodobnost dopadení se však nezvyšuje a tresty samy o sobě tak nemají žádoucí odstrašující efekt.³⁴⁵

V systému prohibice představuje pro uživatele drog největší nebezpečí dealer. Zákonodárce se kriminalizací přechovávání drog snaží ovlivnit volbu toxikomana tak, aby si drogy neopatřoval, nemá však vliv na to, co se děje, když se uživatel drog rozhodne postupovat proti právním předpisům. V důsledku skutečnosti, že se drogy nacházejí ve sféře ilegality, je to právě dealer, kdo má největší vliv na volbu narkomana. Dealerovi přitom nezáleží na tom, aby jeho zákazník byl zdravý, jde mu o peníze, a proto bude svého odběratele motivovat k tomu, aby kupoval větší dávky drog. Zisk dealera je proporcionální k tomu, jak drahé drogy a v jak velkém množství toxikoman od něj koupí. Pokud by bylo možné drogy koupit legálně, situace by se otočila a největší vliv na volbu toxikomana by měl zákonodárce. Zákonodárce by totiž byl tím, kdo určí jaké množství drog a v jaké kvalitě bude na prodej (mimo černý trh). V důsledku výše uvedeného je možné se domnívat, že legalizace drog by podobně jako v Holandsku měla pozitivní vliv na volbu uživatelů drog, a to zejména uživatelů z řad mladých lidí. Experimentující mládež by díky legální

343 Pablo Escobar: Kokainový král [film]. Režie Steven DUPLER. USA, 1998.; VALLEJO Virginia. Loving Pablo, Hating Escobar. Random House LCC US, 2018. ISBN 0525433384.

344 Cena kokainu od roku 2001 pochopitelně vzrostla, pro ilustraci procesu zhodnocení zboží - drogy jsou tyto údaje však dostačující.

345 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

dostupnosti některých drog byla méně náchylná k volbě nebezpečnějších drog nabízených na černém trhu.³⁴⁶

Je to podobné jako za časů alkoholové prohibice, nedostatkový alkohol proudil na černý trh z nelegálních palíren. Kvalita na černo prodávaného alkoholu byla špatná, poškozoval zdraví více než legální kolkovaný alkohol, který musí splňovat řadu kritérií. Prohibice nezpůsobila, že lidé přestali mít zájem o alkohol, ale nahnala konzumenty k nelegálním zdrojům. Osoba, která je rozhodnuta ke konzumaci drogy, se nenechá odradit prohibicí a je lepší, když si zakoupí kontrolované zboží průměrné kvality, než když svou pozornost obrátí k zboží nabízenému na černém trhu a naváže kontakt s dealerem.

Vraťme se ještě k omezování svobod uživatelů drog. Je obecně přijímáno, že není záhodno trestat jednání, kterým člověk škodí jen sám sobě, právě proto sebevražda není trestným činem. Stejně tak není trestné být narkomanem - užívat drogy, aby však toxikoman mohl drogu užít, musí se dopustit trestného jednání, totiž drogu nabýt (koupě drog není u nás ani v Polsku trestná, ale pěstování a výroba pro sebe ano) a přechovávat (přechovávání jakéhokoliv množství drogy je v Polsku kriminalizováno) minimálně několik minut před samotnou aplikací. Přitom přechovávání drogy v množství pro vlastní potřebu stanoví *conditio sine qua non* samotné konzumace drogy. V tomto smyslu beztrestnost samotného užívání drog je čistě teoretická, nemá žádný praktický význam.³⁴⁷

Dalším negativním projevem prohibice je její vliv na trestní právo. Objektem drogových trestných činů je podle polské právní teorie veřejné zdraví, objekt je tedy vymezen velmi abstraktně, což svědčí o jistém nadužívání trestní represe pro účely vymezení postulátu škodlivosti drog pro společnost. V procesní rovině má prohibice poněkud praktičtější dopady, neustále se posouvá hranice přípustnosti zásahů do soukromí pomocí operativně pátracích prostředků. Většina procesních otázek řešená od 90. let souvisí s distribucí drog, konkrétně přípustnost policejní provokace, anonymního svědka a meze beztrestnosti agenta.³⁴⁸ Neméně důležitým činitelem je

346 BEKRYCHT, Tomasz. Aksjologiczne, medyczne i prawne aspekty legalizacji narkotyków miękkich [online]. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016. [Cit. 29. 3. 2019]. Dostupné z: <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/handle/11089/18438>.

347 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

348 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

míra angažovanosti policie a justice ve válce proti drogám, v případě legalizace by tyto zdroje pochopitelně bylo možné využít jinak, třeba lépe.

Posledním negativním faktorem je působení prohibice na chování toxikomanů. Policejní represe je nutí k tomu, aby se skrývali, vrhá je do náruče drogového podsvětí, kde se mimo jiné rozšířil zvyk sdílení náčiní k aplikaci drogy, což vedlo k zvýšení výskytu žloutenky a AIDS mezi narkomany. Narkomané s policií v patách se tak stávají pro okolní svět uzavřenou skupinou, poučit je o riziku nákazy sdílenou jehlou a o riziku předávkování je pro sociální pracovníky velmi obtížné.³⁴⁹

Z výše uvedených poznatků je zřejmé, že prohibice jako taková má určité negativní vedlejší účinky nazývané sekundárními následky prohibice. Otázkou je zda tyto negativní následky převyšují pozitiva prohibice nebo nikoliv. Prohibice přináší společnosti jako celku poměrně vysoké náklady, a to náklady finančního charakteru a náklady psychosociálního charakteru související s nutností omezování svobod uživatelů drog. Většinu finančních nákladů přitom spolkně represe, je otázkou zda by nebylo efektivnější větší část financí směřovat na prevenci, vzdělávání ohrožených skupin a terapii. Nadto riziko, které represe vytváří, vede k rozrůstání organizovaného zločinu v oblasti distribuce drog, profesionalizace distributorů je odpovědí na represu ze strany státu. Toto riziko je důvodem, proč jsou ceny drog na černém trhu tak vysoké a právě cena drogy předurčuje její uživatele k trestné činnosti - zejména půjde o drobné krádeže k získání peněz na drogy. Bez prohibice (nejdříve alkoholové, poté drogové) by pravděpodobně organizovaný zločin nenabyl tak velkých rozměrů, byť nelze vyloučit, že by se nepřeorientoval na jinou oblast (prostituce, hazardní hry, lidské orgány).³⁵⁰

349 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

350 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

5.1.3. Polský experiment - absolutní kriminalizace přechovávání drog

V Polsku je přechovávání drog, byť malého množství odpovídajícího třeba jedné narkomanově dávce, trestné od roku 1997. Přechovávání malého množství drogy však bylo do roku 2001 zcela depenalizováno. Novelou z roku 2000 byla tato depenalizace zrušena. Aktuální právní úprava zakotvuje u malého množství přechovávané drogy možnost depenalizace - zastavení řízení.

Domański považuje zrušení depenalizace přechovávání malého množství drogy za správné, argumentuje neostrým vymezením hranice malého množství pro vlastní potřebu a interpretačními spory o tuto otázku.³⁵¹ Právní úprava z roku 1997 a její nejasný výklad měly podle Domaňského umožňovat dealerům uniknout trestu, což byl ostatně i argument pro její změnu.³⁵² S tímto tvrzením nesouhlasí přední polský kriminolog Krajewski, když uvádí, že zákonodárce dal soudům svobodu rozhodování, která jim po právu náleží a ony ji neuměly náležitě využít, proto hranice množství nebyla vymezena. Argument, že dealeri záměrně mají při sobě malé množství drogy, aby unikli trestu, odmítá jako absurdní.³⁵³ Domański je zastáncem liberálnějšího řešení, nicméně má za to, že hranice množství jednotlivých látek by měly být vymezeny zákonem.³⁵⁴ Takové řešení by usnadnilo práci orgánům činným v trestním řízení.³⁵⁵

Statistické údaje ukazují, že v roce 2001 se značně zvětšil počet odhalených přechovávání drog, u ostatních trestných činů je statistika beze změn. Původní tvrzení zákonodárce, že dojde ke stíhání dealerů, kteří u sebe záměrně mají malé množství drog a díky možnosti postihu budou odhaleni, se tedy nenaplnilo. Naopak se policejní represe zaměřila na příležitostné konzumenty drog, zejména mladé lidi. Osobní prohlídky zaměřené na držení drog a neodkladné prohledávání bytů prováděné policií bez povolení soudu či prokurátora v režimu § 220 odst. 3 polského trestního řádu jsou na denním pořádku. Za přechovávání drog jsou často ukládány nepodmíněné tresty odnětí svobody zcela neproporcionální k množství drogy. S touto situací se s ohledem na nečinnost zákonodárce musel vypořádat Nejvyšší soud, v rozhodnutí ze dne 21. 1. 2009,

351 DOMAŃSKI, Łukasz. Odpowiedzialność karna za produkcję, posiadanie i obrót środkami odurzającymi. Prokuratura i Prawo. 2006, 2, s. 42 - 70, ISSN 1233-2577.

352 DOMAŃSKI, Łukasz. Odpowiedzialność karna za produkcję, posiadanie i obrót środkami odurzającymi. Prokuratura i Prawo. 2006, 2, s. 42 - 70, ISSN 1233-2577.

353 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

354 DOMAŃSKI, Łukasz. Odpowiedzialność karna za produkcję, posiadanie i obrót środkami odurzającymi. Prokuratura i Prawo. 2006, 2, s. 42 - 70, ISSN 1233-2577.

355 DOMAŃSKI, Łukasz. Odpowiedzialność karna za produkcję, posiadanie i obrót środkami odurzającymi. Prokuratura i Prawo. 2006, 2, s. 42 - 70, ISSN 1233-2577.

II K 197/08, uvedl, že *disponování omamným prostředkem nebo psychotropní látkou související s jeho požitím nebo záměrem jej požit, není přechováváním tohoto prostředku (nebo látky) ve smyslu § 62 odst. 1 zákona proti narkomanii*.³⁵⁶ Nejvyšší soud reagoval na častou situaci, kdy orgány činné v trestním řízení z prokázané konzumace drog, která sama o sobě není trestná, vyvodily přechovávání, když logicky před požitím drogy ji musel pachatel mít u sebe. Nejvyšší soud judikoval, že taková interpretace je porušením zásady *nullum crimen sine lege*, když natahuje trestní odpovědnost i na čin, který není v Polsku trestným - konzumace drog. Nejvyšší soud tak odlišil legální disponování drogou s cílem její konzumace a trestné přechovávání drog. Tento judikát však byl zcela v rozporu s jiným rozhodnutím Nejvyššího soudu (z roku 2008), kde se naopak uvádělo, že přechováváním je i jedna dávky drogy určená ke konzumaci, což ostatně vyplývá z textu zákona proti narkomanii (za použití gramatického výkladu příslušného ustanovení).³⁵⁷

Někteří autoři již v roce 2010 poukazovali na to, že výše uvedené rozhodnutí Nejvyššího soudu se přes obecně formulovanou právní větu týkalo případu vojáka, který nebyl chycen s marihuanou, toliko mu byl naměřen obsah THC v krvi. Nelze dotvářet zákon interpretací směrem k beztrestnosti přechovávání drog s cílem jejich konzumace.³⁵⁸

Nejvyšší soud se proto otázkou uživatelského přechovávání zabýval znovu v roce 2012, tentokrát s výsledkem, že přechovávání malé dávky drogy před její konzumací je trestné.³⁵⁹ Nejvyšší soud tak vlastně zákaz přechovávání drog rozšířil také na konzumaci drog (nelze konzumovat bez předchozího byť chvilkového přechovávání, jak bylo uvedeno výše), což někteří autoři kvitovali s tím, že zákaz přechovávání nutně musí znamenat i zákaz konzumace.³⁶⁰ Klinowski považuje odůvodnění rozhodnutí Nejvyššího soudu za nepřesvědčivé, když se dovolává předchozích právních úprav a zcela ignoruje hlasy specialistů na drogovou problematiku z řad soudců a prokurátorů, jakož i výsledky výzkumů a statistik zabývajících se vlivem trestní represe na

356 Překlad vlastní.

357 KLINOWSKI, Mateusz. Karalne posiadanie narkotyków w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Państwo i Prawo. 2010, 7, s. 31 - 44. ISSN 0031-0980.

358 MUSZYŃSKA Anna. Problematyka granic odpowiedzialności karnej za posiadanie środków odurzających lub substancji psychotropowych w praktyce sądowej. Palestra. 2010, 7 - 8, s. 118 - 125. ISSN 0031-0344.

359 Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27. 1. 2011, I KZP 24/10.

360 DERLATKA, Marek. Czy posiadanie narkotyków to sprawa prywatna? Palestra. 2010, 7 - 8, s. 118 - 125. ISSN 0031-0344.

uživatelé drog.³⁶¹ Názorově se tak staví na stranu zastánců liberálního pojetí vedle Krajewského a dalších.

Kriminalizace přechovávání drog v Polsku nespĺňuje očekávání, která provázela bezmála před 20 lety přijetí tohoto opatření, je příliš nákladná a má řadu nežádoucích a vedlejších efektů. Trestnost přechovávání drog je prezentována jako pomocný instrument operativní práce policie, nepomáhá však omezit obchod s narkotiky a nadto stát ročně stojí 80 milionů zlotých (cca 520 milionů Kč), důsledky kriminalizace přechovávání drog pak nesou zejména mladí lidé a uživatelé marihuany, která je obecně považována za lehkou drogu účinky srovnatelnou s legálním alkoholem.³⁶²

Existují dva zásadní argumenty zdůvodňující potřebu kriminalizace přechovávání drog. Za prvé kriminalizace přechovávání jakkoliv malého množství drogy pomáhá omezit obchod s drogami. Dealer zadržený s malým množstvím drogy policii neunikne a stejně jako uživatelé s malým množstvím drogy pro vlastní potřebu, pak může svou výpovědí policii přivést na stopu „velkých ryb“ - narkogangů. Za druhé přísné trestání přechovávání drog plní normativní funkci, když ukazuje, že držení drog je špatné a nevyhnutelnost trestu odstrašuje potenciální uživatele drog, zejména mladé lidi. Druhý argument vychází z předpokladu, že text zákona efektivně ovlivňuje lidské chování.³⁶³

Praxe ukázala, že mezi zadržováním podezřelých za přechovávání drog a odhalováním narkogangů není příčinný vztah. Dokázat existenci organizované skupiny v oblasti obchodu s narkotiky není věc jednoduchá, rozpracování dealerů trvá minimálně několik měsíců. Z toho důvodu se nevyplácí stíhat osobu podezřelou z obchodu s drogami pro jejich přechovávání, dealera je třeba sledovat a zadržet při větší transakci, posléze je možné vznést racionální obvinění z obchodu s drogami a držení většího množství drog určených k prodeji.³⁶⁴

361 KLINOWSKI, Mateusz. Karalne posiadanie narkotyków w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Państwo i Prawo. 2010, 7, s. 31 - 44. ISSN 0031-0980.

362 KUŹMICZ, Ewelina. Polityka narkotykowa w Polsce - czas na reformę, Analizy i Opinie [online]. Warszawa: Fundacja Instytut Spraw Publicznych, 2011, 115, s. 1 - 8. Publikováno 1. 11. 2011 [Cit. 3. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.isp.org.pl/uploads/drive/oldfiles/125343621.pdf>.

363 KUŹMICZ, Ewelina. Polityka narkotykowa w Polsce - czas na reformę, Analizy i Opinie [online]. Warszawa: Fundacja Instytut Spraw Publicznych, 2011, 115, s. 1 - 8. Publikováno 1. 11. 2011 [Cit. 3. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.isp.org.pl/uploads/drive/oldfiles/125343621.pdf>.

364 KUŹMICZ, Ewelina. Polityka narkotykowa w Polsce - czas na reformę, Analizy i Opinie [online]. Warszawa: Fundacja Instytut Spraw Publicznych, 2011, 115, s. 1 - 8. Publikováno 1. 11. 2011 [Cit. 3. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.isp.org.pl/uploads/drive/oldfiles/125343621.pdf>.

Policie zadržuje drobné závislé obchodníky s drogami, kteří nemají dostatečně věrohodné a cenné informace o větších dealerech, natož pak šéfech narkogangů. Navíc zadržená osoba není nijak motivovaná to málo, co ví, policii sdělit - trest za přechovávání ji stejně nemine a policie na výši trestu ukládaného soudem nemá vliv. Pokud výjimečně zadržení narkomané vypovídají a sdělí důležité informace, v pozdější procesní fázi berou svou výpověď zpět ze strachu, jsou odsouzeni komunitou toxikomanů a nechťejí si zneprátnit dodavatelé drogy, na které jsou závislí. Funkcionáři policie sami uvádějí, že výpovědi osob zadržených pro přechovávání drog nevedou k dopadení skutečných obchodníků s drogami.³⁶⁵

Má-li být postup orgánu činných v trestním řízení efektivní, není na místě dealera zadržet v době, kdy má u sebe jen malé množství drogy. Policie by měla nejdříve zjistit, kde je skladováno větší množství, a zakročit až ve chvíli, kdy je možné zabavit toto větší množství. Přistoupit k zadržení dealera v době, kdy u sebe má malé množství drogy je snadné, ale takový postup se zcela míjí účinkem, hrozí mu jen malý trest a brzy se může k obchodu s drogami vrátit. O tom, že o důležitých skutečnostech týkajících se zájmových transakcí ve své výpovědi pomlčí, přitom není pochyb. Nadto osoba, která obchoduje s malým množstvím drog, může být sama uživatelem drog – „malou rybou“, jejíž zadržení vede do slepé uličky. Použití represe vůči těmto závislým „malým distributorům“ není způsobilé nijak výrazně ovlivnit nabídku nelegálních drog na černém trhu, jen násobí negativní důsledky závislosti. Bilance ztrát a výnosů je zde zřejmá.³⁶⁶

Podle statistiky trestných činů stíhaných v Polsku podle zákona proti narkomanii se 24 % z nich týkalo obchodu s drogami a více jak polovina z nich, tj. 53 %, se týkala přechovávání drog. Ze statistických údajů lze usuzovat, že se policie více zabývá stíháním narkomanů než dealerů. Zajímavější ovšem je statistika odpovědí policistů, prokurátorů a soudců na tuto otázku: *Je kriminalizace přechovávání drog efektivním nástrojem v omezování obchodu s drogami?* Zhruba polovina policistů uvedla, že ano, druhá polovina, že ne (jen 6 % zvolilo variantu „nevím“). Podle 60 % prokurátorů a 45 % soudců není kriminalizace přechovávání drog efektivní, variantu „nevím“ si zvolilo 8 % prokurátorů a celých 17 % soudců. Podobně vypadaly odpovědi na otázku, zda je kriminalizace přechovávání drog efektivním nástrojem odstrašení potenciálních uživatelů drog - variantu „ne“ zvolilo 51 % policistů, 66 % prokurátorů a 46 % soudců (19 % soudců

365 KUŹMICZ, Ewelina. Polityka narkotykowa w Polsce - czas na reformę, Analizy i Opinie [online]. Warszawa: Fundacja Instytut Spraw Publicznych, 2011, 115, s. 1 - 8. Publikováno 1. 11. 2011 [Cit. 3. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.isp.org.pl/uploads/drive/oldfiles/125343621.pdf>.

366 KRAJEWSKI, Krzysztof. Problemy Narkotyków i Narkomanii w Ustawodawstwie Polskim. Warszawa: Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP), 2004. ISBN 83-917047-7-7.

zvolilo „nevím“). Nejvíce zdrženliví stran posouzení praktických dopadů kriminalizace přechovávání drog byli soudci.³⁶⁷

Kriminalizace přechovávání drog dopadá zejména na mladé lidi a uživatele marihuany. Dle statistických údajů 86 % odsouzených pro přechovávání drog je mladších 30 let, v 65 % případů jde o marihuanu, v 23 % o amfetamin. Typickým trestem za přechovávání drog je trest odnětí svobody, podmíněný odklad výkonu trestu přitom není v Polsku pravidlem, např. v roce 2007 bylo v polských věznicích 714 vězňů odsouzených pro přechovávání drog.³⁶⁸

Faktem je, že kriminalizace přechovávání drog zvedá policii statistiky výkonnosti, sami policisté § 62 zákona proti narkomanii přezdírají „statistický paragraf“.³⁶⁹ Trestný čin přechovávání drog je jednoduše odhalitelný, nadto je většinou vedlejším efektem dopravních a jiných rutinních kontrol, takže policisty vlastně nestojí žádné úsilí.³⁷⁰ Drastický nárůst objasněnosti drogové trestné činnosti v Polsku od roku 2001 je přímým důsledkem persekuce drogově závislých, k boji s narkobusinessem nijak nepřispívá.³⁷¹

Na válku s marihuanou polský stát dává miliony zlotých ročně, miliony putují do struktur organizovaného zločinu, nejméně se utrácí za léčbu důsledků užívání drog. Poláci holdují marihuaně. Podle výzkumů marihuanu zkusilo minimálně 17 % dospělé populace a 23 % mládeže ve věku 15 - 16 let. Ani absurdně přísné zákony, v Evropě zcela ojedinělé, to nemohou změnit. Klinowski dokonce vyslovil domněnku, že současná právní úprava jde na ruku narkogangům, když se jim vlastně stará o zisky za zboží často podprůměrné kvality. Také Klinowski uvádí, že trestný čin přechovávání drog pumpuje policejní statistiky.³⁷²

367 KUŹMICZ, Ewelina. *Polityka narkotykowa w Polsce - czas na reformę, Analizy i Opinie* [online]. Warszawa: Fundacja Instytut Spraw Publicznych, 2011, 115, s. 1 - 8. Publikováno 1. 11. 2011 [Cit. 3. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.isp.org.pl/uploads/drive/oldfiles/125343621.pdf>.

368 KUŹMICZ, Ewelina. *Polityka narkotykowa w Polsce - czas na reformę, Analizy i Opinie* [online]. Warszawa: Fundacja Instytut Spraw Publicznych, 2011, 115, s. 1 - 8. Publikováno 1. 11. 2011 [Cit. 3. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.isp.org.pl/uploads/drive/oldfiles/125343621.pdf>.

369 KUŹMICZ, Ewelina. *Polityka narkotykowa w Polsce - czas na reformę, Analizy i Opinie* [online]. Warszawa: Fundacja Instytut Spraw Publicznych, 2011, 115, s. 1 - 8. Publikováno 1. 11. 2011 [Cit. 3. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.isp.org.pl/uploads/drive/oldfiles/125343621.pdf>.

370 KUŹMICZ, Ewelina. *Polityka narkotykowa w Polsce - czas na reformę, Analizy i Opinie* [online]. Warszawa: Fundacja Instytut Spraw Publicznych, 2011, 115, s. 1 - 8. Publikováno 1. 11. 2011 [Cit. 3. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.isp.org.pl/uploads/drive/oldfiles/125343621.pdf>.

371 KRAJEWSKI, Krzysztof. *Problemy Narkotyków i Narkomanii w Ustawodawstwie Polskim*. Warszawa: Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP), 2004. ISBN 83-917047-7-7.

372 KLINOWSKI, Mateusz. *Ile pieniędzy tracimy przez marihuanę?* [online]. Publikováno 2. 8. 2013 [Cit. 21. 1. 2019]. Dostupné z: <https://mateuszklinowski.natemat.pl/70489,ile-pieniedzy-tracimy-przez-marihuane>.

Nejen na základě českých zkušeností s tímto řešením lze uzavřít, že není pravdou, že by přechovávání malého množství drogy pro vlastní potřebu odpovídající několika denním dávkám uživatele v praxi znemožňovalo orgánům činným v trestním řízení dopadnout dealery. Kdo s drogami obchoduje, musí logicky mít u sebe (nebo někde poblíž) větší množství zboží na prodej. Naopak kriminalizace přechovávání drog pro vlastní potřebu způsobuje, že se orgány činné v trestním řízení zaměřují na tyto snadno objasnitelné kauzy, plýtvají penězi a prostředky na honbu za „malými rybami“, zaměřují se na snadnou kořist a skutečné problémy, tedy organizovaný obchod s drogami, neřeší.³⁷³ Statistika je mocná zbraň a policie jako každá instituce se snaží být produktivní nebo alespoň tak vypadat.

Z výše uvedených důvodů mám za to, že přechovávání drog by mělo být v co nejširší možné míře dekriminlizováno a nikoliv naopak. Cesta, kterou se vydal polský zákonodárce, není hodna následování.

5.1.4. Alternativa prohibice pro Polsko

Většina argumentů proti prohibici má přesvědčivý základ, jsou logické, jenže jaká je alternativa prohibice? Jedinou alternativou prohibice je legalizace. Legalizace by sice vyřešila všechna výše pojmenovaná negativa, která přináší prohibice, jenže by přinesla jiná, vlastní negativa. Dostupnost alkoholu a dostupnost drog mohou mít zcela odlišné důsledky - nelze předvídat, co by legalizace drog způsobila. Legalizace by byla krokem do neznáma, zejména pokud jde o tvrdé drogy. Nikdo neví, jaký vliv by zpřístupnění drog mělo na jejich spotřebu. Mohlo by to znamenat katastrofu nevídaných rozměrů. Krajewski jako příklad nepředstavitelného růstu spotřeby uvádí situaci, kdy by se produkce drog ujal farmaceutický průmysl, tento efekt by mohl být umocněn agresivní reklamou podobných rozměrů jako u alkoholu a tabáku, byť většina zastánců legalizace se shoduje na zákazu reklamy (může však být dost problematické zakázat reklamu legálního zboží, u tabáku se to ostatně nepodařilo). Legalizace drog je proto pro většinu společnosti neakceptovatelnou a tudíž i politicky neprůchodnou alternativou k prohibici, když je zkrátka příliš riskantním řešením.³⁷⁴

Otázkou zůstává, zda existuje nějaká plnohodnotná, rozumná alternativa, která by nepřinášela tolik negativ jako politika prohibice a nebyla tak riskantní jako úplná legalizace. Další alternativou vůči

373 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

374 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

politice prohibice je měkčí verze legalizace spočívající v dekriminizaci poptávky drog, tedy činností směřujících výlučně k získání drogy pro vlastní spotřebu. V důsledku tohoto opatření poptávka drog přestane být kriminálněpolitickým problémem a stane se problémem sociální a zdravotní politiky, zatímco nelegální distribuce drog bude nadále řešena trestněprávně. Krajewski navrhuje dekriminizaci přechovávání všech drog, včetně tvrdých drog. Pozitivním důsledkem takového přístupu by bylo uvolnění policejního tlaku na závislé osoby, což by ulehčilo spolupráci toxikomanů se sociálními a zdravotnickými pracovníky (realizace politiky „harm reduction“), ve vztahu k příležitostným uživatelům drog by pak absence policejní represe znamenala menší pravděpodobnost připojení se k drogovému podsvětí.³⁷⁵

Současní kriminologové vidí trestní právo jako nástroj, který je schopen řešit společenské problémy pouze omezeně, trestní represe nemůže být lékem na veškeré bolístky dnešní společnosti. Trestní právo samo o sobě dlouhodobě nemůže určitým nežádoucím jevům ve společnosti zabránit, vyřešit je, může jedinečně tlumit jejich projevy. V zájmu skutečného řešení problému je nutné odstranit jeho příčiny, nikoliv jen bojovat s následky. Drogy jsou tu s námi od počátku historie člověka, společnost zcela oproštěná od drog je utopií. K drogám a toxikomanii by mělo být přistupováno v první řadě jako k problému zdravotnímu a sociálnímu, trestněprávní rovina by měla být druhořadá. Úplná legalizace drog a jejich distribuce nepřichází (prozatím) v úvahu, ale ruku v ruce s represí stran prodeje drog by měla kráčet dekriminizace uživatelů drog, ti by měli být předmětem zdravotních a sociálních opatření.³⁷⁶

Podle mého názoru je pro výše uvedené účely postačující aktuální český model spočívající v dekriminizaci přechovávání určité dávky drogy (minimálně denní dávky uživatele) pro sebe. Dekriminalizace přechovávání drog pro vlastní potřebu znamená reálnou beztrestnost užívání drog. Zastánci určité formy legalizace drog v Polsku často argumentují českým a holandským modelem, který je liberálnější než současná polská právní úprava a rozlišuje mezi nakládáním s lehkými a tvrdými drogami.³⁷⁷

Je nutné poznamenat, že ať už je přechovávání drog trestné nebo nikoliv, uživatelé drog jsou vždy předmětem zájmu policie pro jimi páchanou majetkovou trestnou činnost a distribuci drog.

375 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

376 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

377 BEKRYCHT, Tomasz. Aksjologiczne, medyczne i prawne aspekty legalizacji narkotyków miękkich [online]. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016. [Cit. 29. 3. 2019]. Dostupné z: <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/handle/11089/18438>.

Narkomané vždy budou v hledáčku policie, když většina z nich páchá i jinou trestnou činnost, s tím se reálně nedá nic dělat. Dekriminalizace této sekundární trestné činnosti by nebyla vhodným řešením, respektive takové řešení si v praxi lze jen těžko představit. Zároveň však není zcela racionální reagovat na krádeže a drobný prodej drog narkomany čistě represí v podobě trestu odnětí svobody, když základní příčinou tohoto chování je závislost a tu lze léčit. V těchto případech by proto měl být použit přístup „raději léčit než trestat“, zejména jde-li o drobnou trestnou činnost bez použití násilí (tato přitom dle statistik tvoří většinu trestné činnosti toxikomanů).³⁷⁸

Základním právním předpisem, který upravuje drogovou problematiku v Polsku, je zákon proti narkomanii. Tento zákon je bez pochyby jeden z nejvíce represivních, pokud jde o penalizaci jednání souvisejících s konzumací a přechováváním drog, v celé Evropě. Zákon proti narkomanii sice umožňuje nestíhání závislých osob za určitých podmínek (viz institut podmíněného zastavení trestního stíhání, zastavení řízení v případě malého množství drogy a přerušení řízení na dobu léčení závislosti), nicméně v Polsku ve vztahu k drogám byl zvolen silně prohibiční model s převahou represivních elementů. Jako první krok směrem k legalizaci drog v Polsku se nabízí dekriminalizace přechovávání drog pro svou vlastní potřebu. Tímto opatřením by se polská právní úprava přiblížila ke skutečné beztrestnosti užívání drog. Výše uvedené opatření však není ani zdaleka postačující, když konzumace drog se nestane reálně legální, dokud bude v rámci trestního práva postihováno pěstování konopí a výroba drog pro vlastní potřebu.

5.4. Otázka legalizace drog v České republice

V České republice je v současné době aplikována strategie prohibice a represe ve vztahu k nealkoholovým drogám, naopak alkohol je volně a neomezeně přístupný všem osobám starším 18 let v běžných obchodech s potravinami a restauračních zařízeních. V určité míře se uplatňuje také strategie redukce škod včetně substituční léčby. Většina odhalených drogových trestných činů u nás se týká výroby a obchodu s drogami, přechovávání drog tvoří 14 % všech drogových trestných činů.³⁷⁹

378 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

379 Výroční zpráva Národní protidrogové centrály SKPV PČR za rok 2017 [online]. [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>.

Kalina uvádí následující základní modely protidrogové politiky:

- prohibice a represe - cílem je společnost bez drog, vzniká skrytá populace uživatelů drog, jejíž zdravotní a sociální poměry zůstávají mimo dosah státní intervence;
- minimalizace škod („harm reduction“) - cílem je omezit obchod s drogami bez postihu uživatelů, tento model odlišuje lehké a tvrdé drogy a počítá s tím, že zneužívání drog nelze zcela vymýtit;
- ochrana veřejného zdraví - specifická podoba předchozího modelu, soustředí se na prevenci, zejména prevenci šíření AIDS a hepatitidy;
- kulturní integrace - omezuje konzumaci všech drog včetně alkoholu a tabáku, normalizace drogového fenoménu - dosud ilegální drogy podřizuje pod běžné regulační mechanismy.³⁸⁰

Strategie prohibice a represe se zaměřuje na stranu nabídky, represe může dopadat i na poptávku - odstrašit uživatele drog od jejich koupě. Ostatní přístupy působí primárně na stranu poptávky, tedy pracují s uživateli. Stranu nabídky tvoří organizace a jednotlivci, kteří vyrábějí a distribuují drogy. Na stranu nabídky se zaměřuje zákonná represe (policie, justice, celní správa), administrativní kontrola (Inspektorát omamných a psychotropních látek) a změny v oblasti zemědělské produkce. Zákonná represe má za cíl eliminovat trestnou činnost související s drogovou problematikou, administrativní kontrola zabraňuje úniku legálních drog na černý trh, v zemědělské produkci jde o vymýcení pěstování opiového máku, koky a cannabis. Stranu poptávky tvoří konzumenti drog, na ty se zaměřují de facto veškerá preventivní opatření.³⁸¹

Diskutabilní ohledně drogové problematiky zůstává značné množství otázek. Strategie čistých ulic často prováděna policejními složkami pod tlakem veřejného mínění má za následek, že se dealeri a uživatelé drog přesunou do domů a bytů. Situace se tak stává nepřehlednou nejen pro policisty bojující s organizovaným zločinem, ale také pro lékaře a sociální pracovníky. Další rozporuplnou otázkou je postih přechovávání drog pro vlastní potřebu. Takový přístup snižuje šanci na dobrovolnou a včasnou léčbu toxikomanů, kteří se ukryjí ještě důkladněji než v případě čištění ulic.

380 KALINA, Kamil a kol. Drogy a drogové závislosti 1. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003, ISBN 80-86734-05-6.

381 SOTOLÁŘ, Alexander et. al. Trestná činnost spojená se zneužíváním drog a formy jejího řešení: právní aspekty trestního postihu drogové kriminality, lékařský přístup ke zneužívání drog a možnosti resocializace uživatelů drog. Sv. 1. Praha: Institut vzdělávání Ministerstva spravedlnosti ČR, 2002.

Legalizace je u nás předmětem řady diskuzí a prozatím neúspěšných politických návrhů. Poslední návrh na legalizaci marihuany z dílny Pirátů zamýšlel novelizací zákona o návykových látkách dekriminlizovat přechovávání, pěstování a zpracování konopí pro vlastní potřebu a bezúplatné předání konopí a produktů z konopí v množství do 30 gramů mezi zletilými osobami.³⁸² V minulosti se pro legalizaci marihuany ve svém volebním programu vyslovila Strana zelených.³⁸³

5.4.1. Argumenty proti legalizaci

Zvýšená dostupnost drog má jednoznačně destruktivní charakter. Drogy ničí život člověka od základů - chátrá fyzická schránka, narkoman přichází o rozum, přináší trápení svému okolí zejména rodině a zpřetrhává veškeré sociální vazby. O finančních nákladech a zatížení odpovědných institucí nemluvě. Z výše uvedených důvodů není nijak přehnané koncepci úplné legalizace drog označit za nepřičetnou. Zastáncům všeobecné dostupnosti drog se ostatně nikdy nepodařilo prokázat, že nedojde ke zvýšení spotřeby a následně ke zvýšení sociálních výdajů a výdajů spojených s kriminalitou páchanou pod vlivem drog.³⁸⁴

Legalizace drog má řadu odpůrců³⁸⁵, nejčastějším argumentem je právě riziko rapidního nárůstu spotřeby. Zvýšení konzumace drog ve společnosti by znamenalo nedozírné škody na zdraví, sociální problémy a v neposlední řadě finanční náklady. Výše uvedené následky by pro společnost byly nejcitelnější u mladých narkomanů. Zjednodušeně řečeno závislý člověk (zpravidla) nepracuje, krade a neodvádí daně, což je pro společnost nevýhodné.

Diskuze o úplné legalizaci drog Hejda považuje za omyl, když jen odvádí pozornost od opatření pro snížení drogové závislosti a pro vytvoření účinné protidrogové politiky založené zejména na osvětě. Názor, že většina nákladů souvisejících s drogovou problematikou plyne z jejich zákazu

382 DOLEŽAL, Jiří. Zhulení Piráti: Bartoš a spol. totálně zkompromitovali myšlenku legalizace marihuany [online]. Publikováno 19. 12. 2018 [Cit. 4. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/komentare/91941/zhuleni-pirati-bartos-a-spol-totalne-zkompromitovali-myslenku-legalizace-marihuany.html>.

383 Zkraťme pracovní týden a legalizujme konopí, navrhují zelení [online]. Publikováno 29. 11. 2015 [Cit. 4. 4. 2019]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/politika/zeleni-chteji-zkratit-pracovni-tyden-i-podporit-legalizaci-konopi_364015.html?showTab=nejctenejsi-24.

384 HEJDA, Jan. Drogy legalizace: ano - ne?, Jindřichův Hradec: RAIN reklamní agentura s.r.o., 2000. ISBN 80-245-0080-9.

385 KOMOROUS, Jiří. Lovci smrti - Historie protidrogové brigády očima jejího velitele Jiřího Komorouse. Praha: Naše vojsko, 2009. ISBN 978-80-206-1008-9; HEJDA, Jan. Drogy legalizace: ano - ne?, Jindřichův Hradec: RAIN reklamní agentura s.r.o., 2000. ISBN 80-245-0080-9.

nikoliv ze samotného užívání, Hejda označuje za naivní. Není na místě zaměřovat důsledky kriminalizace drog a následky sociální deprivace. Výsledkem takového přístupu je přecenění pozitivního působení legalizace drog. Výše nákladů spojených s kriminalizací nebo naopak legalizací drog vždy závisí na sociálním kontextu.³⁸⁶

Existují pochopitelně různé varianty legalizace:

- legalizovat jen prodej lehkých drog jako je marihuana versus legalizovat prodej všech drog;
- volný prodej versus prodej jen na lékařský předpis;
- prodej ve státních obchodech versus prodej v soukromých obchodech spojený se zákazem prodeje drog mladistvým.³⁸⁷

K variantě legalizace spočívající v prodeji drog na lékařský předpis Hejda poznamenává, že pokud by drogy legálně dostávali jen evidovaní uživatelé se stigmatem narkomana, stále by existoval černý trh pro uživatele, kteří nechtějí být za narkomany označeni. Uživatelé se tak díky možnostem černého trhu vždy budou pokoušet obejít přísná pravidla stanovená pro legální konzumaci drog. Přesun drogového problému do lékařských ambulancí není dobrým řešením, ostatně lékař má léčit, ne pomáhat (být dobrovolníkům) ničit si vlastní zdraví.³⁸⁸

Varianta prodeje drog ve státních obchodech by částečně eliminovala černý trh, který by v omezené míře fungoval pro mladistvé uživatele. Část příjmů z prodeje drog by mohla sloužit k preventivním a resocializačním účelům. Tento přístup však může vést k přesvědčení, že stát dává oficiální souhlas svým občanům k užívání drog. Vliv zákonů na morální postoje obyvatel státu je nicméně diskutabilní. Varianta soukromého státem regulovaného prodeje drog by byla vhodnější pro naši formu společnosti - kapitalismus s poměrně nízkou státní kontrolou trhu. Nespornou výhodou, kterou tento systém přináší je možnost informovat kupující o dávkování a účincích drogy, což se na černém trhu z pochopitelných důvodů neděje. Nelze však opomínat riziko nárůstu konzumentů drog, důsledky mohou být fatální.³⁸⁹

386 HEJDA, Jan. Drogy legalizace: ano - ne?, Jindřichův Hradec: RAIN reklamní agentura s.r.o., 2000. ISBN 80-245-0080-9.

387 HEJDA, Jan. Drogy legalizace: ano - ne?, Jindřichův Hradec: RAIN reklamní agentura s.r.o., 2000. ISBN 80-245-0080-9.

388 HEJDA, Jan. Drogy legalizace: ano - ne?, Jindřichův Hradec: RAIN reklamní agentura s.r.o., 2000. ISBN 80-245-0080-9.

389 HEJDA, Jan. Drogy legalizace: ano - ne?, Jindřichův Hradec: RAIN reklamní agentura s.r.o., 2000. ISBN 80-245-0080-9.

5.4.2. Argumenty pro legalizaci

Léky jsou drogami a naopak. Drogy stejně jako léky mění funkce organismu, rozdíl spočívá jen v názvu a v tom, že drogy se nacházejí ve sféře ilegality. LSD, MDMA a psilocybin jsou podle nejnovějších poznatků vhodné k terapii psychiatricky nemocných pacientů. Benzodiazepiny jsou běžně obsaženy v lécích na spaní nebo uklidnění.³⁹⁰ Konopí má prokazatelně pozitivní účinky na celou řadu onemocnění, od roku 2013 je v České republice léčebné využití konopí povoleno, přesto je konopí dosud pro většinu pacientů nedostupné.³⁹¹ V poslední době byl u nás zaznamenán nárůst případů přechodu toxikomanů z nedostatkového heroinu na léčiva na bázi opioidů jako je Vendal Retard, fentanylové náplasti adod.³⁹² Heroin na černém trhu je nízké kvality a léčiva typu Vendal Retard jsou poměrně snadno dostupná.³⁹³

Alkohol je legálně dostupný, ale drogy s obdobnými účinky nikoliv. Existují drogy společensky tolerované, jako je alkohol, kofein a nikotin, a ty ostatní. Budeme-li přitom srovnávat škodlivost jednotlivých drog a jejich potenciál závislosti, dojdeme k závěru, že alkohol není méně nebezpečný než nelegální drogy.³⁹⁴

Prohibice podporuje černý trh. Na černém trhu se uplatní jedinci, kteří jsou ochotni riskovat trestněprávní postih pro zisk, tedy osoby s většími sklony ke kriminalitě než podnikatelé na legálním trhu. Pro uživatele drog nemusí být destruktivní ani tak závislost sama, jako vysoké náklady na koupi drog a jejich špatná kvalita.³⁹⁵ Výroba a obchod s drogami probíhají bez jakékoli kontroly v šedé zóně. Důsledkem jsou nepřiměřeně vysoké ceny (vzhledem k nákladům na výrobu), různá kvalita a složení prodávaných drog. Stát přichází o výnosy na daních, investuje do prohibičních opatření a léčby zdravotních následků, jejichž původ mimo jiné tkví ve špatné kvalitě na černém trhu nabízených drog.³⁹⁶ Čistý heroin by zdraví toxikomana neničil tak zásadním způsobem jako heroin prodávaný na ulici, který obsahuje přes 90 % různých příměsí, jedů

390 SLADKOVSKÁ, Tereza. Osm důvodů, proč legalizovat všechny drogy [online]. Publikováno 6. 5. 2018 [Cit. 1. 4. 2019]. Dostupné z: <https://libinst.cz/osm-duvodu-proc-legalizovat-vsechny-drogy/>.

391 Cíle a požadavky spolku Legalizace.cz [online]. [Cit. 1. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.legalizace.cz/cile/>.

392 Výroční zpráva Národní protidrogové centrály SKPV PČR za rok 2015 [online]. [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>.

393 Výroční zpráva Národní protidrogové centrály SKPV PČR za rok 2015 [online]. [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>.

394 SLADKOVSKÁ, Tereza. Osm důvodů, proč legalizovat všechny drogy [online]. Publikováno 6. 5. 2018 [Cit. 1. 4. 2019]. Dostupné z: <https://libinst.cz/osm-duvodu-proc-legalizovat-vsechny-drogy/>.

395 SLADKOVSKÁ, Tereza. Osm důvodů, proč legalizovat všechny drogy [online]. Publikováno 6. 5. 2018 [Cit. 1. 4. 2019]. Dostupné z: <https://libinst.cz/osm-duvodu-proc-legalizovat-vsechny-drogy/>.

396 Cíle a požadavky spolku Legalizace.cz [online]. [Cit. 1. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.legalizace.cz/cile/>.

a chemikálií.³⁹⁷ Účinné látky totiž prodávaná droga v zájmu maximalizace zisku obsahuje velmi málo. Kvalita heroinu na českém drogovém trhu je dlouhodobě velmi nízká, konkrétně do 5 % účinné látky diacetylmorfinu.³⁹⁸ Opiáty v čisté podobě jsou k organismu šetrnější než legální drogy jako je alkohol a tabák.³⁹⁹ Nebezpečnost drog potvrdila skutečnost, že se v současné době nacházejí výlučně v rukou organizovaných skupin, které na veřejné zdraví nehledí.⁴⁰⁰ Prohibice dává organizovanému zločinu na drogy vlastně monopol.⁴⁰¹ Vedle toho pak na trh proudí drogy podomácku vyráběné, jako je typicky česká droga pervitin. Čistota pervitinu se pohybuje kolem 65 %.⁴⁰²

Drogová prohibice je příliš drahá a nadto nefunguje. Náklady na represivní opatření neustále rostou, přesto roste i počet závislých osob a drogových trestných činů.⁴⁰³ Prohibice částečně působí tak, že propůjčuje drogám chuť zakázaného ovoce.⁴⁰⁴ V roce 2015 a 2017 byl zaznamenán nárůst takřka u všech drogových trestných činů (v roce 2015 s výjimkou šíření toxikomanie), v roce 2016 pak mírný pokles, takže se drogová trestná činnost dostala přechodně na stejnou úroveň jako v roce 2014 a v letech předcházejících.⁴⁰⁵ Oblíbenost lehkých drog, obzvlášť marihuany, v České republice stoupá, řadíme se mezi země s největší spotřebou marihuany mezi mladistvými.⁴⁰⁶

397 DVOŘÁKOVÁ, Michaela. Psychiatr: Když závislé léčíme metadonem, nemusí krást či prostituovat. Úspěšnost je padesát procent [online]. Publikováno 27. 8. 2018 [Cit. 2. 4. 2018]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/psychiatr-kdyz-zavisle-lecime-metadonem-nemusi-krast-ci-pros/r~729f49c6a53f11e89f96ac1f6b220ee8/?redirected=1554206769>.

398 Výroční zpráva Národní protidrogové centrály SKPV PČR za rok 2017 [online]. [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>.

399 DVOŘÁKOVÁ, Michaela. Psychiatr: Když závislé léčíme metadonem, nemusí krást či prostituovat. Úspěšnost je padesát procent [online]. Publikováno 27. 8. 2018 [Cit. 2. 4. 2018]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/psychiatr-kdyz-zavisle-lecime-metadonem-nemusi-krast-ci-pros/r~729f49c6a53f11e89f96ac1f6b220ee8/?redirected=1554206769>.

400 Prohibice vs. legalizace: Národní protidrogový koordinátor kvituje výzvu exšéfa OSN [online]. Publikováno 2. 3. 2016 [Cit. 1. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/protidrogova-politika/media/prohibice-vs-legalizace-narodni-protidrogovy-koordinator-kvituje-vyzvu-exsefa-osn-140920/>.

401 Cíle a požadavky spolku Legalizace.cz [online]. [Cit. 1. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.legalizace.cz/cile/>.

402 Nabídka drog a kriminalita spojená s drogami [online]. [Cit. 24. 1. 2019], Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/drogy-situace-2017/#nabidka>.

403 SLADKOVSKÁ, Tereza. Osm důvodů, proč legalizovat všechny drogy [online]. Publikováno 6. 5. 2018 [Cit. 1. 4. 2019]. Dostupné z: <https://libinst.cz/osm-duvodu-proc-legalizovat-vsechny-drogy/>.

404 Cíle a požadavky spolku Legalizace.cz [online]. [Cit. 1. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.legalizace.cz/cile/>.

405 Zpráva o činnosti Nejvyššího státního zastupitelství za rok 2015 [online]. Publikováno 23. 6. 2016 pod sp. zn. 4 NZN 602/2016 [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/zprava-o-innosti>; Zpráva o činnosti Nejvyššího státního zastupitelství za rok 2016 [online]. Publikováno 19. 6. 2017 pod sp. zn. 4 NZN 602/2017 [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/zprava-o-innosti>; Zpráva o činnosti Nejvyššího státního zastupitelství za rok 2017 [online]. Publikováno 18. 6. 2018 pod sp. zn. 4 NZN 601/2018 [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/zprava-o-innosti>.

406 SLADKOVSKÁ, Tereza. Osm důvodů, proč legalizovat všechny drogy [online]. Publikováno 6. 5. 2018 [Cit. 1. 4. 2019]. Dostupné z: <https://libinst.cz/osm-duvodu-proc-legalizovat-vsechny-drogy/>.

Marihuanu lze totiž u nás snadno sehnat.⁴⁰⁷ O míře dostupnosti nelegálních drog v České republice vypovídá skutečnost, že počet stíhaných osob a stejně tak uživatelů drog neustále roste.⁴⁰⁸

Na černém trhu se vyskytují látky, které mohou být nebezpečnější a škodlivější než tradiční drogy. Zde se nabízí paralela s alkoholovou prohibicí, v té době došlo k řadě smrtelných otrav v důsledku požití jedovatých destilátů.⁴⁰⁹ Historie se nyní opakuje, v roce 2018 na Ostravsku v důsledku požití syntetických kanabinoidů zemřely dvě osoby a desítky osob skončilo v nemocnici s otravou.⁴¹⁰ Další člověk zemřel na Opavsku.⁴¹¹ Po obyčejné marihuaně k otravám natož úmrtím přitom nedochází.

Nové syntetické látky jsou tvořeny s cílem obejít drogovou prohibicí. Pokud by stávající nealkoholové návykové látky, jejichž účinky jsou poměrně dobře zmapovány, nebyly zakazány, řada nových syntetických drog by jistě vůbec nevznikla. Důsledkem výše uvedeného pak je, že mnoho uživatelů bere drogy, jejichž účinky nezná a riskuje tak své zdraví ve větší míře než u tradičních drog.⁴¹² Popularita nových syntetických drog u nás roste, největší oblibě se těší katinony a syntetické kanabinoidy.⁴¹³ V roce 2014 bylo prostřednictvím systému včasného varování hlášeno 101 nových syntetických látek, v roce 2015 celkem 98, v roce 2016 celkem 66 a v roce 2017 okolo 50.⁴¹⁴

407 SLADKOVSKÁ, Tereza. Osm důvodů, proč legalizovat všechny drogy [online]. Publikováno 6. 5. 2018 [Cit. 1. 4. 2019]. Dostupné z: <https://libinst.cz/osm-duvodu-proc-legalizovat-vsechny-drogy/>.

408 Ministerstvo vnitra ČR, odbor prevence kriminality. Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2017 [online]. Publikováno 19. 4. 2018 [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=2ahUKEwjrhZT7hrThAhURxYUKHYJQDYoQFjABegQIBhAC&url=https%3A%2F%2Fwww.mvcr.cz%2Fsoubor%2Fzprava-o-situaci-v-oblasti-vnitri-bezpecnosti-a-verejneho-poradku-na-uzemi-ceske-republiky-v-roce-2017.aspx&usg=AOvVaw0NAKKIVaiaEkyd1shnzzLa>.

409 SLADKOVSKÁ, Tereza. Osm důvodů, proč legalizovat všechny drogy [online]. Publikováno 6. 5. 2018 [Cit. 1. 4. 2019]. Dostupné z: <https://libinst.cz/osm-duvodu-proc-legalizovat-vsechny-drogy/>.

410 Syntetické drogy, které zabíjely na Ostravsku, pochází asi z Polska [online]. Publikováno 18. 10. 2018 [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/synteticke-drogy-ktere-zabijely-na-ostravsku-pochazi-asi-z-polska.A181019_114744_in_domov_ele.

411 Další člověk je po smrti. Syntetická droga zabila muže na Opavsku [online]. Publikováno 17. 9. 2018 [Cit. 4. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/krimi/483578-dalsi-clovek-je-po-smrti-synteticka-droga-zabila-muze-na-opavsku.html>.

412 TŮMA, Ondřej. Očima expertů: Vést válku proti drogám? [online]. Publikováno 8. 7. 2016 [Cit. 1. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/zdravotnictvi/313819-ocima-expertu-vest-valku-proti-drogam>.

413 Výroční zpráva Národní protidrogové centrály SKPV PČR za rok 2016 [online]. [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>.

414 Výroční zpráva Národní protidrogové centrály SKPV PČR za rok 2017 [online]. [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>.

Užívání drog je legální. Kriminalizací výroby drog a jejich přechovávání však vzniká zjevný paradox, kdy legální činnost spočívající v konzumaci drogy nelze realizovat bez toho, aby se uživatel dopouštěl trestného činu nebo přestupku.⁴¹⁵

Zákaz drogy nevymítí ani nesníží počet jejich uživatelů. Řešení drogové otázky není prohibice, ale co největší eliminace nebo alespoň zmírnění negativních dopadů spojených s užíváním drog. Řada těchto dopadů se podstatně zmírní nebo zcela eliminuje právě legalizací.⁴¹⁶ Zákaz má na nabídku a poptávku po drogách zanedbatelný vliv. Boj proti drogám je do značné míry bojem proti jejich konzumentům, kteří jsou zároveň oběťmi drog.⁴¹⁷ Stigma drog vytváří sociální vyloučení, které drogově závislým jejich situaci ztěžuje. Na toxikomany by mělo být nahlíženo jako na nemocné.⁴¹⁸

5.5. Legalizace konopných drog

Na základě holandských zkušeností má nejvíce zastánců legalizace marihuany. Legalizací marihuany by se vytvořily dvě odlišné drogové scény, přičemž mladí uživatelé marihuany by viděli rozdíl mezi touto relativně neškodnou drogou a fyzicky a psychicky zchátralými uživateli tvrdých drog. Legální prodejci marihuany by na rozdíl od překupníků s drogami nebyli motivováni navádět své zákazníky k vyzkoušení tvrdších drog.

Trvalé užívání marihuany ovšem není bez následků.⁴¹⁹ Zastánci legalizace konopných drog často srovnávají marihuanu a hašiš s alkoholem. Je pravdou, že pod vlivem alkoholu na rozdíl od cannabis se často lidé dopouštějí násilných trestných činů a nadužívání alkoholu může mít i vážnější důsledky nežli marihuana. Důležitým protiargumentem však je fakt, že konzumace alkoholu neslouží primárně k dosažení stavu opilosti, zatímco konzumace konopných drog má tento jediný cíl, pomíneme-li dýmku míru. Další negativní vlastností marihuany je, že může vést k eskalaci užívání omamných a psychotropních látek, být pomyslnou vstupní bránou do světa drog.

415 Cíle a požadavky spolku Legalizace.cz [online]. [Cit. 1. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.legalizace.cz/cile/>.

416 SLADKOVSKÁ, Tereza. Osm důvodů, proč legalizovat všechny drogy [online]. Publikováno 6. 5. 2018 [Cit. 1. 4. 2019]. Dostupné z: <https://libinst.cz/osm-duvodu-proc-legalizovat-vsechny-drogy/>.

417 Prohibice vs. legalizace: Národní protidrogový koordinátor kvituje výzvu exšéfa OSN [online]. Publikováno 2. 3. 2016 [Cit. 1. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/protidrogova-politika/media/prohibice-vs-legalizace-narodni-protidrogovy-koordinator-kvituje-vyzvu-exsefa-osn-140920/>.

418 SLADKOVSKÁ, Tereza. Osm důvodů, proč legalizovat všechny drogy [online]. Publikováno 6. 5. 2018 [Cit. 1. 4. 2019]. Dostupné z: <https://libinst.cz/osm-duvodu-proc-legalizovat-vsechny-drogy/>.

419 HEJDA, Jan. Drogy legalizace: ano - ne?, Jindřichův Hradec: RAIN reklamní agentura s.r.o., 2000. ISBN 80-245-0080-9.

Tato skutečnost je podle některých autorů dána také farmakologicky, když uživatel marihuany a hašiše po čase začne bažít po silnějších stimulech a ty najde jedině u tvrdých drog. Farmakologická eskalace je však sporná, jde spíše o jev sociologického charakteru. Teorie eskalace jako taková není podložena ničím hmatatelným, není známo jaká část uživatelů cannabis se časem uchýlí k jiným drogám a nadto k tomuto procesu přispívá i samotná politika prohibice stran konopných drog. Kdo kupuje marihuanu, může si u téhož dealera obstarat něco silnějšího, ten mu to často bude i sám nabízet, protože tvrdé drogy jsou výdělečnější. Uživatel přitom nepřekročí žádnou další hranici, tabu, už se ve sféře illegality nachází.⁴²⁰

Někteří odborníci, kteří se zabývají léčbou závislostí, jsou přesvědčeni o tom, že marihuana je jen předstupněm k užívání tvrdých drog, když se ve své praxi často setkávají s osobami závislými na tvrdých drogách, které právě marihuanou svou drogovou kariéru začínaly.⁴²¹ Je pravdou, že většina uživatelů tvrdých drog začínala kouřením marihuany, to nicméně neznamená, že většina těch, kdo kdy kouřili marihuanu, přešla na tvrdé drogy.

Účinná látka tetrahydrokanabinol (THC), kterou konopné drogy obsahují, je 4000krát účinnější než alkohol. Účinek pochopitelně závisí na množství, způsobu a frekvenci užívání a také na fyzických a psychických dispozicích jedince. V každém případě THC mění chemii mozku a ovlivňuje myšlení, konzumace marihuany proto může vyvolat agresi, úzkost a paniku.⁴²² Marihuana podle mého názoru skutečně je nebezpečnější než alkohol a srovnávání těchto dvou návykových látek je do jisté míry zavádějící. V současné době to však nehraje zásadní roli. Marihuana je příliš populární a rozšířená, dovolím si tvrdit, že na tom má určitý podíl ona pověstná chuť zakázaného ovoce, zejména u mladých lidí, kteří jsou hlavní cílovou skupinou. Marihuana je nejběžnější nelegální drogou v Evropě.⁴²³ Zákaz pěstování rostlin konopí a zákaz výroby marihuany pro vlastní potřebu se míjí účinkem. Výše uvedené se ovšem netýká hašiše, který u nás není tak rozšířený a legalizaci jeho výroby by mohlo dojít k nežádoucímu rozšíření podílu konopných drog s velmi vysokým obsahem THC na trhu.

420 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

421 Téma: Drogy a zdraví. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

422 KOMOROUS, Jiří. Lovci smrti - Historie protidrogové brigády očima jejího velitele Jiřího Komorouse. Praha: Naše vojsko, 2009. ISBN 978-80-206-1008-9.

423 ZEMAN, Petr. ŠTEFUNKOVÁ, Michaela a TRÁVNÍČKOVÁ Ivana. Drogová kriminalita a trestní zákoník [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015 [Cit. 1. 4. 2019]. ISBN 978-80-7338-151-6. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/426.pdf>.

V souvislosti s legalizací marihuany je často skloňováno Holandsko. V Holandsku lze legálně přechovávat až 5 gramů lehkých drog a 0,5 gramu tvrdých drog.⁴²⁴ Příznačné pro holandský systém legální dostupnosti lehkých drog jsou tzv. coffee shopy čili obchody, v nichž lze legálně zakoupit marihuanu nebo hašiš. Holandský právní systém je na evropské poměry unikátní, vždyť dovoluje drobný obchod s lehkými drogami.⁴²⁵ Coffee shopy v Nizozemsku fungují od 70. let minulého století, v době jejich největšího rozmachu v zemi bylo kolem 2 000 těchto obchodů.⁴²⁶ Holandsko však pod vlivem rostoucího počtu závislých osob, růstu kriminality, narkoturismu a s ním souvisejícího nátlaku ze strany ostatních států Evropské unie muselo dostupnost konopných drog omezit.⁴²⁷ Prodej marihuany a hašiše byl v roce 2013 zredukován, nyní je možné konopné drogy v coffee shopech poskytnout pouze rezidentům.⁴²⁸ Zakoupit marihuanu může jedině držitel tzv. „wietpasu“, který je jakousi klubovou kartou.⁴²⁹ Toto omezení má z legálních konopných transakcí vyloučit cizince - zahraniční narkoturisty. O povolení provozovat coffee shop rozhoduje příslušná místní samospráva, v současné době 2/3 samospráv na svém území coffee shopy nepovolují.⁴³⁰ V souladu s regulacemi zavedenými v roce 2013 v coffee shopu může každý rezident zakoupit „jen“ 5 gramů marihuany, v minulosti to bylo 30 gramů. V coffee shopu je provozovatel oprávněn přechovávat maximálně 0,5 kilogramu marihuany.⁴³¹ Ani holandský systém dosud nijak nevyřešil tzv. „problém zadních dveří“, který spočívá v tom, že prodej marihuany je za určitých podmínek legální, ale její výroba nikoliv.⁴³² Coffee shopy tedy nemají

424 BEKRYCHT, Tomasz. Aksjologiczne, medyczne i prawne aspekty legalizacji narkotyków miękkich [online]. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016. [Cit. 29. 3. 2019]. Dostupné z: <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/handle/11089/18438>.

425 BEKRYCHT, Tomasz. Aksjologiczne, medyczne i prawne aspekty legalizacji narkotyków miękkich [online]. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016. [Cit. 29. 3. 2019]. Dostupné z: <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/handle/11089/18438>.

426 BEKRYCHT, Tomasz. Aksjologiczne, medyczne i prawne aspekty legalizacji narkotyków miękkich [online]. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016. [Cit. 29. 3. 2019]. Dostupné z: <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/handle/11089/18438>.

427 BEKRYCHT, Tomasz. Aksjologiczne, medyczne i prawne aspekty legalizacji narkotyków miękkich [online]. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016. [Cit. 29. 3. 2019]. Dostupné z: <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/handle/11089/18438>.

428 ZEMAN, Petr. ŠTEFUNKOVÁ, Michaela a TRÁVNÍČKOVÁ Ivana. Drogová kriminalita a trestní zákoník [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015 [Cit. 1. 4. 2019]. ISBN 978-80-7338-151-6. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/426.pdf>.

429 ZEMAN, Petr. ŠTEFUNKOVÁ, Michaela a TRÁVNÍČKOVÁ Ivana. Drogová kriminalita a trestní zákoník [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015 [Cit. 1. 4. 2019]. ISBN 978-80-7338-151-6. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/426.pdf>.

430 ZEMAN, Petr. ŠTEFUNKOVÁ, Michaela a TRÁVNÍČKOVÁ Ivana. Drogová kriminalita a trestní zákoník [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015 [Cit. 1. 4. 2019]. ISBN 978-80-7338-151-6. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/426.pdf>.

431 BEKRYCHT, Tomasz. Aksjologiczne, medyczne i prawne aspekty legalizacji narkotyków miękkich [online]. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016. [Cit. 29. 3. 2019]. Dostupné z: <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/handle/11089/18438>.

432 ZEMAN, Petr. ŠTEFUNKOVÁ, Michaela a TRÁVNÍČKOVÁ Ivana. Drogová kriminalita a trestní zákoník [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015 [Cit. 1. 4. 2019]. ISBN 978-80-7338-151-6. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/426.pdf>.

žádný legální oficiální zdroj marihuany, ale toliko dodavatele na černo, a proto stále poměrně výnosný business s marihuanou v šedé zóně pokračuje, byť se bezprostředně nedotýká konečných konzumentů.⁴³³ Reklama na coffe shopy není povolena.⁴³⁴

Marihuana pro rekreační užívání byla legalizována dokonce v některých státech Spojených států amerických. Cílem legalizace bylo získání finančních prostředků z daní na konopí. Systém licencovaných prodejen funguje od roku 2014 v Coloradu a Washingtonu, dříve měly oba státy několikaleté zkušenosti s využíváním léčebného konopí. Vedle prodejen konopí byly zavedeny licence také na produkci a zásobování těchto prodejen. Stejně jako v Nizozemsku lze zakoupit maximálně 5 gramů marihuany a reklama je zakázána.⁴³⁵

Nejdále v legalizaci drog zašel Uruguay (Jižní Amerika). Od poloviny roku 2014 je zde účinný zákon, který umožňuje pěstování konopí, výrobu a prodej marihuany.⁴³⁶ Každá plantáž konopí podléhá registraci.⁴³⁷ Pěstitele marihuany se mohou sdružovat v „konopných klubech“ a pěstovat konopí v množství odpovídajícím počtu členů klubu nebo pěstovat konopí sami doma.⁴³⁸ Platí limit 6 rostlin na obyvatele.⁴³⁹ Každý člen „konopného klubu“ má členský průkaz a je státem evidován v registru.⁴⁴⁰ Konopné drogy lze v Uruguayi také zakoupit v lékárnách, a to maximálně 40 gramů měsíčně.⁴⁴¹

433 Téma: Legalizace drog. Informace poskytl Krzysztof KRAJEWSKI, přední polský kriminolog a autor řady publikací o drogové problematice. Krakov 26. 11. 2018.

434 ZEMAN, Petr. ŠTEFUNKOVÁ, Michaela a TRÁVNÍČKOVÁ Ivana. Drogová kriminalita a trestní zákoník [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015 [Cit. 1. 4. 2019]. ISBN 978-80-7338-151-6. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/426.pdf>.

435 ZEMAN, Petr. ŠTEFUNKOVÁ, Michaela a TRÁVNÍČKOVÁ Ivana. Drogová kriminalita a trestní zákoník [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015 [Cit. 1. 4. 2019]. ISBN 978-80-7338-151-6. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/426.pdf>.

436 BEKRYCHT, Tomasz. Aksjologiczne, medyczne i prawne aspekty legalizacji narkotyków miękkich [online]. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016. [Cit. 29. 3. 2019]. Dostupné z: <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/handle/11089/18438>.

437 BEKRYCHT, Tomasz. Aksjologiczne, medyczne i prawne aspekty legalizacji narkotyków miękkich [online]. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016. [Cit. 29. 3. 2019]. Dostupné z: <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/handle/11089/18438>.

438 BEKRYCHT, Tomasz. Aksjologiczne, medyczne i prawne aspekty legalizacji narkotyków miękkich [online]. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016. [Cit. 29. 3. 2019]. Dostupné z: <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/handle/11089/18438>.

439 ZEMAN, Petr. ŠTEFUNKOVÁ, Michaela a TRÁVNÍČKOVÁ Ivana. Drogová kriminalita a trestní zákoník [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015 [Cit. 1. 4. 2019]. ISBN 978-80-7338-151-6. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/426.pdf>.

440 BEKRYCHT, Tomasz. Aksjologiczne, medyczne i prawne aspekty legalizacji narkotyków miękkich [online]. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016. [Cit. 29. 3. 2019]. Dostupné z: <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/handle/11089/18438>.

441 ZEMAN, Petr. ŠTEFUNKOVÁ, Michaela a TRÁVNÍČKOVÁ Ivana. Drogová kriminalita a trestní zákoník [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015 [Cit. 1. 4. 2019]. ISBN 978-80-7338-151-6. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/426.pdf>.

V červnu roku 2018 byla marihuana legalizována také v Kanadě. Marihuanu v Kanadě bude počínaje červnem 2019 možné legálně zakoupit od licencovaných výrobců v kamenných obchodech a na internetu, přechovávání marihuany v množství do 30 gramů bude legální.⁴⁴²

V některých evropských státech výše zmiňované kluby pěstitelů marihuany tzv. „cannabis social clubs“ fungují vedle zákona. Koncept společného pěstování vychází z teze, že je-li jedné osobě dovoleno pěstovat jednu rostlinu konopí, může skupina osob společně legálně pěstovat množství rostlin konopí odpovídající počtu členů klubu.⁴⁴³ Výše uvedený postulát naráží na skutečnost, že řada států postihuje přísněji pěstování pro vlastní potřebu a pro jiného, otázkou pak je, zda by sdílené pěstování bylo posuzováno jako pěstování pro sebe nebo nikoliv.⁴⁴⁴ V České republice by existence klubů nemohla nic změnit na tom, že výroba marihuany je trestná, je přitom nerozhodné, že na marihuanu bylo zpracováno méně než 5 rostlin, jejichž samotné pěstování je podle platné české právní úpravy toliko přestupkem. V Polsku by zakládat konopný klub nemělo vůbec smysl, trestněprávní postih hrozí za každou jednu rostlinu konopí.

Konopné kluby by de lege ferenda mohly fungovat v režimu spolků se stanoveným maximálním počtem členů a rostlin konopí. Členství by mělo být omezeno věkovým limitem a umožněno pouze na pozvání jiného člena.⁴⁴⁵ Aktivisty⁴⁴⁶ prosazovaný model konopných klubů dosud nikde v Evropě oficiálně zaveden nebyl.⁴⁴⁷ Konopné kluby nicméně fakticky existují přinejmenším ve 12 zemích: Belgie, Francie, Itálie, Mexiko, Německo, Nizozemsko, Rakousko, Slovinsko, Spojené státy americké, Španělsko, Švýcarsko, Uruguay.⁴⁴⁸

442 V Kanadě si mohou beztrestně ubalit jointa, marihuana je legální [online]. Publikováno 17. 10. 2018 [Cit. 4. 4. 2019]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/kanada-zakon-legalizace-marihuany.A181016_181716_zahranicni_amu.

443 ZEMAN, Petr. ŠTEFUNKOVÁ, Michaela a TRÁVNÍČKOVÁ Ivana. Drogová kriminalita a trestní zákoník [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015 [Cit. 1. 4. 2019]. ISBN 978-80-7338-151-6. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/426.pdf>.

444 ZEMAN, Petr. ŠTEFUNKOVÁ, Michaela a TRÁVNÍČKOVÁ Ivana. Drogová kriminalita a trestní zákoník [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015 [Cit. 1. 4. 2019]. ISBN 978-80-7338-151-6. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/426.pdf>.

445 ZEMAN, Petr. ŠTEFUNKOVÁ, Michaela a TRÁVNÍČKOVÁ Ivana. Drogová kriminalita a trestní zákoník [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015 [Cit. 1. 4. 2019]. ISBN 978-80-7338-151-6. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/426.pdf>.

446 Viz např.: Cíle a požadavky spolku Legalizace.cz [online]. [Cit. 1. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.legalizace.cz/cile/>.

447 ZEMAN, Petr. ŠTEFUNKOVÁ, Michaela a TRÁVNÍČKOVÁ Ivana. Drogová kriminalita a trestní zákoník [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015 [Cit. 1. 4. 2019]. ISBN 978-80-7338-151-6. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/426.pdf>.

448 Konopné společenské kluby - díl 1 [online]. Publikováno 12. 7. 2018 [Cit. 2. 4. 2019]. Dostupné z: <http://marijanka.cz/konopne-spolecenske-kluby-dil-1/>.

5.6. Substituční programy jako forma legalizace tvrdých drog

Tvrdé drogy jako je heroin a jejich substituty jsou legálně dostupné závislým osobám v rámci substitučních programů. Substituční léčba heroinem je v současné době aplikována ve Švýcarsku a také ve Velké Británii, byť v menší míře než v minulosti.⁴⁴⁹ V České republice a v Polsku je v rámci substituční léčby indikován metadon a buprenorfin.⁴⁵⁰ Heroin u nás ani v Polsku není legálně dostupný za žádných podmínek.

Metadon zmírňuje abstinenci příznaky, eliminuje rizikové chování spojené s injekční aplikací drogy a osobám závislým na opiátech umožňuje vymanit se z vlivu pouličních dealerů a obnovit své sociální návyky.⁴⁵¹ Léky používané jako substituty opiátů stimulují opioidové receptory, tato stimulace je v případě metadonu (plného agonisty) úplná, v případě buprenorfinu (částečného agonisty) jen částečná. Užívání substitutu zamezuje výskytu abstinenci příznaků, snižuje psychické bažení po droze, jakož i zdravotní a sociální důsledky spojené se závislostí na opiátech.⁴⁵² Účinky metadonu a buprenorfinu trvají déle a jsou méně euforické než v případě heroinu, když na opioidové receptory v mozku nepůsobí tak intenzivně jako opiáty, což závislé osobě usnadňuje návrat k běžnému způsobu života.⁴⁵³

Toxikoman s legálním přístupem k metadonu nemá důvod páchat drobnou majetkovou trestnou činnost ani prodávat drogy, peníze na drogy už nepotřebuje.⁴⁵⁴ Metadon se vydává pouze v registrovaných substitučních centrech, jednou z podmínek účasti v substitučním programu je

449 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

450 Leczenie substytucyjne [online]. Publikováno 16. 11. 2017 [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.kbpn.gov.pl/portal?id=106992>; DVORÁKOVÁ, Michaela. Psychiatr: Když závislé léčíme metadonem, nemusí krást či prostituovat. Úspěšnost je padesát procent [online]. Publikováno 27. 8. 2018 [Cit. 2. 4. 2018]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/psychiatr-kdyz-zavisle-lecime-metadonem-nemusi-krast-ci-pros/r~729f49c6a53f11e89f96ac1f6b220ee8/?redirected=1554206769>.

451 NECHANSKÁ, Blanka. MRAVČÍK, Viktor a POPOV, Petr. Zneužívání psychoaktivních léků v České republice: identifikace a analýza zdrojů dat. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Praha: Úřad vlády České republiky, 2012. ISBN 978-80-7440-073-5.

452 Leczenie substytucyjne [online]. Publikováno 16. 11. 2017 [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.kbpn.gov.pl/portal?id=106992>.

453 URBANIAK, Aleksandra. Metadon - działanie, zastosowanie i skutki stosowania [online]. Publikováno 17. 8. 2018 [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.poradnikzdrowie.pl/psychologia/zdrowie-psychiczne/metadon-dzialanie-zastosowanie-i-skutki-stosowania-aa-th5A-ShRu-RYDB.html>.

454 KRAJEWSKI, Krzysztof. Problemy Narkotyków i Narkomanii w Ustawodawstwie Polskim. Warszawa: Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP), 2004. ISBN 83-917047-7-7.

výlučné užívání metadonu.⁴⁵⁵ Ojedinelé selhání nemusí vést k vyřazení z programu, dlouhodobé kombinování metadonu a nelegálních drog znamená vyloučení z programu vždy.⁴⁵⁶

Léčba metadonem je účinná asi u 50 % narkomanů.⁴⁵⁷ Léčba drogových závislostí s vyšší účinností neexistuje.⁴⁵⁸ V současné době je u nás používán metadon a Suboxone (obsahuje buprenorfin a naloxon).⁴⁵⁹ Metadon, jak bylo uvedeno výše, lze získat pouze v jednom ze substitučních center. V České republice jich je celkem 14.⁴⁶⁰ Suboxone může předepsat lékař, problém představuje jeho vysoká cena - toxikoman za něj musí platit několik tisíc měsíčně.⁴⁶¹ Metadon lze zneužít jako drogu - rozpustit a aplikovat injekčně, lék Subutex, který jej obsahoval, v minulosti byl obchodován na černém trhu.⁴⁶² V případě léku Suboxone nehrozí zneužití, Naloxon v léku obsažený blokuje účinky opioidů.⁴⁶³

V Polsku je v provozu celkem 25 programů substituční léčby.⁴⁶⁴ K substituční terapii lze přistoupit až po nejméně třech neúspěšných pokusech o odvykací léčbu. Metadon je vydáván na klinice, kde

455 NECHANSKÁ, Blanka. MRAVČÍK, Viktor a POPOV, Petr. Zneužívání psychoaktivních léků v České republice: identifikace a analýza zdrojů dat. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Praha: Úřad vlády České republiky, 2012. ISBN 978-80-7440-073-5.

456 DVOŘÁKOVÁ, Michaela. Psychiatr: Když závislé léčíme metadonem, nemusí krást či prostituovat. Úspěšnost je padesát procent [online]. Publikováno 27. 8. 2018 [Cit. 2. 4. 2018]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/psychiatr-kdyz-zavisle-lecime-metadonem-nemusi-krast-ci-pros/r~729f49c6a53f1e89f96ac1f6b220ee8/?redirected=1554206769>.

457 DVOŘÁKOVÁ, Michaela. Psychiatr: Když závislé léčíme metadonem, nemusí krást či prostituovat. Úspěšnost je padesát procent [online]. Publikováno 27. 8. 2018 [Cit. 2. 4. 2018]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/psychiatr-kdyz-zavisle-lecime-metadonem-nemusi-krast-ci-pros/r~729f49c6a53f1e89f96ac1f6b220ee8/?redirected=1554206769>; Metodanowa terapia substytucyjna [online]. [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <http://www.narkotyki.pl/wokol-narkotykow/metodanowa-terapia-substytucyj/>.

458 DVOŘÁKOVÁ, Michaela. Psychiatr: Když závislé léčíme metadonem, nemusí krást či prostituovat. Úspěšnost je padesát procent [online]. Publikováno 27. 8. 2018 [Cit. 2. 4. 2018]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/psychiatr-kdyz-zavisle-lecime-metadonem-nemusi-krast-ci-pros/r~729f49c6a53f1e89f96ac1f6b220ee8/?redirected=1554206769>.

459 DVOŘÁKOVÁ, Michaela. Psychiatr: Když závislé léčíme metadonem, nemusí krást či prostituovat. Úspěšnost je padesát procent [online]. Publikováno 27. 8. 2018 [Cit. 2. 4. 2018]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/psychiatr-kdyz-zavisle-lecime-metadonem-nemusi-krast-ci-pros/r~729f49c6a53f1e89f96ac1f6b220ee8/?redirected=1554206769>.

460 Drogová situace [citováno 24. 1. 2019], dostupné online na <https://www.drogy-info.cz/drogoва-situace-2017/>,

461 DVOŘÁKOVÁ, Michaela. Psychiatr: Když závislé léčíme metadonem, nemusí krást či prostituovat. Úspěšnost je padesát procent [online]. Publikováno 27. 8. 2018 [Cit. 2. 4. 2018]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/psychiatr-kdyz-zavisle-lecime-metadonem-nemusi-krast-ci-pros/r~729f49c6a53f1e89f96ac1f6b220ee8/?redirected=1554206769>.

462 NECHANSKÁ, Blanka. MRAVČÍK, Viktor a POPOV, Petr. Zneužívání psychoaktivních léků v České republice: identifikace a analýza zdrojů dat. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Praha: Úřad vlády České republiky, 2012. ISBN 978-80-7440-073-5.

463 KOLÁŘOVÁ, Zdenka. Substituční léčba - šance na „normální život“ pro závislé na drogách. Publikováno 24. 6. 2015 [Cit. 28. 1. 2019]. Dostupné z: <http://www.zdravotnickydenik.cz/2015/06/substytucni-lecba-sance-na-normalni-zivot-pro-zavisle-na-drogach/>.

464 Leczenie substytucyjne [online]. Publikováno 16. 11. 2017 [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.kbpn.gov.pl/portal?id=106992>.

je substituční program registrován. Pokud toxikoman v substitučním programu má více než třikrát pozitivní testy na jiné drogy, je z programu vyloučen.⁴⁶⁵ Podmínky substituční léčby v Polsku jsou ve srovnání s naším systémem nastaveny přísněji.

Substituční léčba není tak všestranným řešením závislosti na tvrdých drogách, jak by se na první pohled mohlo zdát. Stěžejní je fakt, že substituční léčba, jak ji známe, je limitována tím, že je účinná pouze, pokud jde o závislost na opiátech. Na polském drogovém trhu dlouhodobě dominuje marihuana a polský heroin.⁴⁶⁶ Roste podíl osob závislých na amfetaminu.⁴⁶⁷ Heroin je opiátem, amfetamin nikoliv. V České republice mezi uživateli drog převažuje marihuana a pervitin.⁴⁶⁸ Pervitin (metamfetamin) je stimulantium z řad amfetaminů.

Substituční léčbu tedy v případě závislosti na amfetaminu, pervitinu nebo polytoxikomanie nelze použít. Z výše uvedeného plyne, že pro většinu toxikomanů substituční léčba ze své povahy není vhodná. Z těch, co zbývají, pak řada není ochotna ani objektivně schopna dodržovat podmínky léčby a zcela pochopitelně pro ně také může být překážkou dostupnost léčby pouze ve specializovaných centrech ve větších městech nebo vysoká cena léku Suboxone.

5.7. Ano legalizaci

Dosáhnout společnosti bez drog není reálným cílem, to je fakt, který nezbyvá než akceptovat. Státy, které chtěly pomocí represe drogy vymýtit, se nakonec dostaly do mnohem horších problémů.⁴⁶⁹ Tam kde je poptávka, bude vždy i nabídka, to je zákon trhu. Je to velmi podobné jako u prostituce. Nelze reálně zcela zabránit tomu, aby lidé toužili po drogách a placeném sexu. Důsledky s tím spojené spotřebitelé těchto komodit z různých důvodů nezajímají nebo je neznají. Svět bez drog je iluzí, chimérou. Nastal čas podívat se pravdě do očí a připustit si, že drogy jsou přese všechna represivní opatření velmi dostupné. Kdo si chce drogu koupit, ví přesně kam se

465 Metodanowa terapia substytucyjna [online]. [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <http://www.narkotyki.pl/wokol-narkotykow/metodanowa-terapia-substytucyj/>.

466 NIEWIADOMSKA, Iwona a STANISŁAWCZYK, Piotr. Narkotyki. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2004. ISBN 83-89659-11-5.

467 JĘDRZEJKO, Mariusz. Narkomania spojrzanie wielowymiarowe. Warszawa: Akademia Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztor, Pułtusk, 2009. ISBN 978-83-7549-077-0.

468 Výroční zpráva Národní protidrogové centrály SKPV PČR za rok 2017 [online]. [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>.

469 Prohibice vs. legalizace: Národní protidrogový koordinátor kvituje výzvu exšéfa OSN [online]. Publikováno 2. 3. 2016 [Cit. 1. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/protidrogova-politika/media/prohibice-vs--legalizace-narodni-protidrogovy-koordinator-kvituje-vyzvu-exsefa-osn-140920/>.

obrátit. Vědí to dokonce i ti, kdo jen chodí kolem. Přijmeme-li skutečnost, že poptávka po drogách tu vždy byla a bude, je evidentní, že prohibice není správnou cestou. Naopak je třeba se soustředit na to, jak vytvořit podmínky pro v rámci možností bezpečné a uvědomělé užívání drog.⁴⁷⁰ Je potřeba hledat zlatou střední cestu a drogy regulovat rozumně. Přístup k drogové problematice musí být racionální a vyvážený, měl by přitom obsahovat prvky represe, léčby a prevence.⁴⁷¹

Toxikoman škodí především sám sobě, zejména svému zdraví, ale někdy také přímo ohrožuje svůj život. Je to samozřejmě obrovský společenský problém, což ale neznamená, že by měl být řešen trestáním uživatelů drog. Nejlepším příkladem se zdá býti určitá paralela - žádný současný evropský zákonodárce nekriminalizuje sebevraždu, ovšem před 150 lety to bylo zcela běžné. Neznamená to přitom, že sebevražda nebo jiné sebezničující chování nejsou společenským problémem. Předcházení sebevraždám a dalšímu autodestrukčnímu jednání však není věcí represe. Základní zásada současného trestního práva stanoví, že kriminalizace má mít racionální základ, nikoliv emocionální. Ke kriminalizaci je na místě přistoupit na základě důkladného zvážení jejich cílů a schopnosti zvolené sankce těchto cílů dosáhnout, dále je nutné vzít v potaz také náklady a vedlejší efekty kriminalizace - finanční a společenské. S ohledem na výše uvedené je třeba pamatovat na jednu z nejzákladnějších zásad soudobé kriminální politiky, na níž se často zapomíná, když právníci s oblibou staví svou argumentaci na zásadě subsidiarity trestní represe, ovšem na zásadu *in dubio pro libertate* v procesu tvorby práva pamatováno není.⁴⁷²

Trestní právo, obdobně jako většina léků, má vedlejší účinky, a to někdy velmi negativní. Někde je nezbytné přes jeho vedlejší účinky daný prostředek použít, ale neměl by být nadužíván. Podle názoru řady politiků a v povědomí laiků však zákazy a sankce všeho druhu jsou lékem na všechny problémy a bolístky společnosti, což je zcela v nesouladu se současným stavem kriminologické vědy a výše uvedenými zásadami.⁴⁷³

470 TŮMA, Ondřej. Očima expertů: Vést válku proti drogám? [online]. Publikováno 8. 7. 2016 [Cit. 1. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/zdravotnictvi/313819-ocima-expertu-vest-valku-proti-drogam>.

471 DVOŘÁKOVÁ, Michaela. Psychiatr: Když závislé léčíme metadonem, nemusí krást či prostituovat. Úspěšnost je padesát procent [online]. Publikováno 27. 8. 2018 [Cit. 2. 4. 2018]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/psychiatr-kdyz-zavisle-lecime-metadonem-nemusi-krast-ci-pros/r~729f49c6a53f11e89f96ac1f6b220ee8/?redirected=1554206769>.

472 KRAJEWSKI, Krzysztof. Problemy Narkotyków i Narkomanii w Ustawodawstwie Polskim. Warszawa: Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP), 2004. ISBN 83-917047-7-7.

473 KRAJEWSKI, Krzysztof. Problemy Narkotyków i Narkomanii w Ustawodawstwie Polskim. Warszawa: Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP), 2004. ISBN 83-917047-7-7.

Z dostupných empirických poznatků je zřejmé, že současná kriminální politika ve vztahu k drogám by měla být přehodnocena. Holandsko se vydalo cestou částečné legalizace drog, naopak některé státy severní Evropy pokračují v přísné politice prohibice, a to i vůči alkoholu (je omezeně dostupný). Řešení fungující v jiných evropských státech nám samozřejmě může být inspirací, ale zavádění metod, které se jinde osvědčily, by nemělo být automatické. Kriminální politika musí být volena obezřetně a v kontextu kulturních a společenských specifíků dané země.

Problém užívání psychotropních a omamných látek by měl být řešen především v rámci politiky zdravotní a sociální, nikoliv kriminální. Kriminální politika by se měla věnovat obchodování s drogami. V rámci sféry volné od trestní represe v oblasti užívání drog, jejich přechovávání a pěstování pro vlastní potřebu existuje prostor pro rozvoj preventivních, vzdělávacích, terapeutických, resocializačních a dalších opatření, které nebudou rušeny realizací represivních cílů.

V přístupu k drogové otázce a volbě trestní politiky by měly být striktně rozlišovány dvě skupiny osob. Represe vůči obchodníkům s drogami, kteří drogy sami neužívají a distribuují je za účelem zisku ze závislosti jiných, je zcela na místě. Naopak u osob závislých, které drogy přechovávají nebo vyrábějí pro vlastní užitek, a tedy nesledují zisk, nýbrž vlastní spotřebu, by měl zákonodárce přistoupit k dekriminálnímu. ⁴⁷⁴

Hlavním úkolem racionálního boje s drogami by měla být minimalizace počtu uživatelů drog. Přestože naděje na to, že tvrdou represí se podaří zcela zlikvidovat nelegální prodej drog, jsou marné, je třeba si zároveň přiznat, že v současné době nemáme žádné jednoznačně konceptuálně vymezené alternativy k politice represe. Česká republika se ve srovnání s jinými zeměmi, kde je dosud i přechovávání malého množství drogy trestným činem, ubírá racionálním směrem - směrem k legalizaci drog. ⁴⁷⁵

Zaznívají návrhy na úplnou legalizaci drog, tedy vlastně legalizaci obchodu s nimi, což se nezdá být přijatelným řešením drogové otázky, zejména pokud jde o tvrdé drogy, jejichž legalizace by

474 KRAJEWSKI, Krzysztof. Problemy Narkotyków i Narkomanii w Ustawodawstwie Polskim. Warszawa: Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP), 2004. ISBN 83-917047-7-7.

475 Prohibice vs. legalizace: Národní protidrogový koordinátor kvituje výzvu exšéfa OSN [online]. Publikováno 2. 3. 2016 [Cit. 1. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/protidrogova-politika/media/prohibice-vs-legalizace-narodni-protidrogovy-koordinator-kvituje-vyzvu-exsefa-osn-140920/>.

bez pochyb byla příliš riskantním experimentem. Legalizaci tvrdých drog proto nepovažuji za správnou alternativu politiky prohibice. Legalizace konopných drog oproti tomu stojí za zvážení.

Pokud jde o tvrdé drogy, do budoucna by podle mého názoru mělo být přistoupeno k následujícím opatřením. Metadon, který je z hlediska finančních nákladů akceptovatelnější než Suboxone, by měl být vydáván u praktických lékařů. Toxikoman by nejprve absolvoval vstupní pohovor v některém ze substitučních center a posléze by dávky metadonu dostával u lékaře. Tato forma výdeje metadonu by zvýšila dostupnost substituční terapie a zároveň by byla dostatečnou zárukou, že metadon nebude zneužíván. I nadále by toxikoman v substitučním programu byl povinen podstupovat toxikologické testy, pravidla by stejně jako dosud měla být nastavena v rámci možností spíše liberálně než naopak, aby substituční terapie představovala skutečnou šanci pro drogově závislé. Pokud jde o argument, že lékař má léčit, nikoliv poskytovat omamné látky, které jejich uživatelům ničí zdraví, je třeba odlišit bludy od faktů. Metadon nemá excitační účinky, je to lék, nikoliv droga. Toxikomané, stejně jako alkoholici, si za svou nemoc sice mohou sami, ale pomoci jim je v zájmu celé společnosti.

Substituční léčba metadonem bohužel neřeší problém osob závislých na pervitinu - nejběžnější tvrdé droze v České republice. Legalizovat distribuci pervitinu nepřipadá v úvahu, poskytovat jej na lékařský předpis by bylo možné snad v rámci určité experimentální skupiny, jistě nikoliv plošně. Dekriminalizovat výrobu pervitinu pro vlastní spotřebu nemá smysl, vařiči pervitinu vždy vyrábějí pro okruh svých „přátel“ a zákazníků, aby měli peníze na nákup prekursorů a na život.

Diskuze na téma legalizace lehkých drog a nutnost brát tuto variantu vážně je nevyhnutelná. Chceme-li, aby tato diskuze přinesla plody, nemělo by navrhované řešení směřovat od jednoho extrému k druhému. V současné době je reálná úplná legalizace přechovávání marihuany, pěstování rostlin konopí a výroby marihuany pro vlastní potřebu, nikoliv však pro jiné osoby. Poskytování drog jinému by nicméně mělo být u dospělých osob kriminalizováno až od určitého množství, řešit v rámci trestního řízení poskytnutí marihuany ke společnému kouření, nepovažuji za adekvátní.

Držení marihuany by mělo být zcela legální v množství do 30 gramů. Nevidím důvod, proč by přechovávání marihuany mělo být právně postižitelné, a to ani jako přestupek. Absolutní dekriminalizace držení marihuany, která by se vztahovala také na značné množství, by podle mého názoru byla porušením mezinárodních závazků. V zájmu skutečné dekriminalizace užívání

marihuany a zaměření justičního a policejního aparátu na stranu nabídky, by mělo být povoleno také pěstování rostlin konopí a jejich sušení (které aktuálně je výrobou drogy - marihuany) pro vlastní potřebu. Pro určité specifické případy jako konzumace marihuany na veřejnosti by mohlo být zvoleno obdobné řešení jako u prostituce, tedy omezení tohoto nežádoucího jevu na určitá místa, resp. zákaz užívání marihuany v blízkosti škol apod. Nastal čas, aby se i zákonodárce začal řídit heslem „pokrok nezastavíš“. Snaha o nápravu (ve smyslu abstinence) uživatelů konopných drog pomocí trestní represe je mrháním státních prostředků.

Jelikož trestnost přechovávání a výroby marihuany má minimální odstrašující efekt, nemělo by toto řešení podle mého názoru mít žádné negativní důsledky. Ti, kdo konopné drogy užívat chtějí, tak činí bez ohledu na represii, a proto nehrozí nárůst poptávky. Distribuce marihuany by měla jednoznačně zůstat i nadále nelegální, aby nerostla její nabídka, když růst nabídky sebou nese určité tlaky na potenciální spotřebitele a v důsledku toho pak i růst poptávky po droze. S návrhem politické strany Piráti na uzákonění distribuce marihuany v množství do 30 gramů, byť nikoliv za účelem zisku, se neztotožňuji. Jako možnou alternativu vnímám umožnit tzv. komunitní pěstování, v rámci něhož by mohli registrovaní plnoletí uživatelé marihuany s touto obchodovat mezi sebou v mezích spotřeby komunity.

V duchu výše vymezených zásad mám za to, že by přechovávání marihuany, pěstování rostlin konopí a výroba marihuany ve všech případech pro vlastní potřebu mělo být dekriminalizováno. Dekriminalizace by se měla vztahovat jen na marihuanu, nikoliv hašiš, a to výlučně pro vlastní spotřebu, zákonem by pak byla vymezena stropní účinnost legální marihuany (povolený obsah THC). Šlo by o jakýsi pomyslný první krok směrem k legalizaci, po nějaké době by v rámci trestní politiky bylo na místě vyhodnotit dopady přijatých změn a eventuálně uzákonit komunitní pěstování, tedy de facto, byť v omezeném rozsahu a v omezeném okruhu osob, povolit obchod s marihuanou.

Dále by mělo být přistoupeno ke stanovení minimální hranice, po jejímž překročení bude poskytnutí drogy jinému trestné, a to tak, aby sdílení jednoho jointu nebylo trestným činem. Jistě lze namítat, že darování marihuany v rámci společného kouření nenaplnuje materiální stránku přečinu dle § 283 trestního zákoníku, avšak toto dosud nebylo judikaturně vymezeno a v praxi takové jednání je postihováno jako trestný čin.

Na příkladu Holandska, některých zemí USA a Uruguaye vidíme, že není nemožné legalizovat prodej marihuany, nicméně takové řešení nemusí fungovat v každé jiné zemi. Podle mého názoru koncept holandských coffee shopů, které vlastně zvyšují dostupnost marihuany ve společnosti a v minulosti lákaly do Holandska davy jointa chtivých turistů, není pro Českou republiku v současné době vhodný. Marihuana a její konzumenti by měli být co nejméně viditelní, aby nebyli jakousi živoucí reklamou na cannabis, což coffee shopy beze sporu jsou. Zákaz reklamy na coffee shopy v tomto ohledu není dostačující, reklamou je jejich samotná existence, typicky v centru města, kde jsou na očích. K legalizaci drobného prodeje marihuany by podle mého názoru mělo dojít až poté, co se u nás dostatečně etabluje prodej marihuany pro léčebné účely včetně legálních producentů a dodavatelů marihuany. Pak teprve by měl zákonodárce přistoupit k legalizaci drobného prodeje marihuany, zásobování by přitom probíhalo skrze oficiální subjekty, které by na základě licence pěstovaly konopí s povoleným množstvím THC.

Komunitní pěstování ve formě registrovaných konopných klubů se zákonem vymezenými pravidly podle mého názoru má budoucnost. Dokonce mám za to, že by konopné kluby mohly být státem povoleny dříve než legální prodej marihuany ve specializovaných prodejnách. V konceptu konopných klubů ve spojení s licencovaným drobným prodejem marihuany v coffee shopech vidím potenciál oslabit černý trh s marihuanou a také novými syntetickými drogami, které cílí na stejnou skupinu zákazníků. Pokles zájemců o nelegální marihuanu by znamenal omezení dostupnosti drog a snížení rizika, že do styku s nimi přijdou osoby mladší 18 let. Koncentrací dlouhodobých uživatelů marihuany v konopných klubech by se vyřešilo zásobování těchto konzumentů a zároveň by tak došlo k omezení jejich kontaktu s dealery nabízejícími vedle marihuany také tvrdé drogy ředěné nebezpečnými příměsemi všeho druhu a tablety neznámého složení. Základní nosná myšlenka legalizace prosazovaná řadou odborníků od 90. let minulého století spočívající v nutnosti oddělení trhu s lehkými a tvrdými drogami by tak byla beze zbytku naplněna.

6. Přechovávání drog a pěstování konopí a dalších rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku

Níže se budu zabývat zejména aktuální právní úpravou přechovávání drog a pěstování zakázaných rostlin u nás a v Polsku, dále pak judikaturou a statistickými údaji o výskytu výše vymezené trestné činnosti v obou zemích.

6.1. Přechovávání drog v České republice

V České republice je konzumace drog a přechovávání drog v malém množství pro vlastní potřebu legální. Trestněprávní postih dopadá na přechovávání drog pro jiného a přechovávání pro vlastní potřebu v množství větším než malém.

6.1.1. Právní úprava

Přechovávání drog je řazeno v hlavě VII trestního zákoníku, díle 1 - trestné činy obecně nebezpečné, trestné činy obecně ohrožující. Podle § 284 trestního zákoníku - přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu - platí, že:

(1) Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu přechovává v množství větším než malém omamnou látku konopí, pryskyřici z konopí nebo psychotropní látku obsahující jakýkoli tetrahydrokanabinol, izomer nebo jeho stereochemickou variantu (THC), bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu přechovává jinou omamnou nebo psychotropní látku než uvedenou v odstavci 1 nebo jed v množství větším než malém, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve větším rozsahu.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve značném rozsahu.

Zákonodárce rozlišuje přechovávání měkkých a tvrdých drog, když v odst. 1 stanoví pro přechovávání konopných drog trest mírnější než v odst. 2 pro přechovávání ostatních omamných a psychotropních látek.⁴⁷⁶

Ustanovení § 289 trestního zákoníku stran vymezení pojmů omamné a psychotropní látky odkazuje na zákon. Zákon o návykových látkách v § 2 písm. a) říká, že návykovými látkami ve smyslu tohoto zákona jsou omamné látky a psychotropní látky uvedené v přílohách č. 1 až 7 nařízení vlády o seznamu návykových látek. Konopí a pryskyřice z konopí jsou uvedeny v seznamu č. 3 omamných látek nařízení vlády o seznamech návykových látek. Tetrahydrokanabinol (THC) je uveden v seznamu č. 4 psychotropních látek nařízení vlády o seznamech návykových látek. Ostatní omamné a psychotropní látky, jejichž přechovávání je trestné dle § 284 odst. 2 trestního zákoníku, jsou řazeny v seznamu č. 1 - 8 téhož nařízení vlády. Znak přechovávání je naplněn, když pachatel má drogu u sebe nebo ve své moci - někde uloženou, schovanou.⁴⁷⁷ Neoprávněnost přechovávání je dána, pokud rostlina konopí obsahuje více než 0,3 % látek ze skupiny tetrahydrokanabinolů,⁴⁷⁸ jinak by nešlo o omamnou látku dle zákona o návykových látkách. Zákon o návykových látkách totiž v § 24 odst. 1 vymezuje, že je zakázáno pěstovat *druhy a odrůdy rostliny konopí (rod Cannabis), které mohou obsahovat více než 0,3 % látek ze skupiny tetrahydrokanabinolů, s výjimkou pěstování na základě licence udělené podle tohoto zákona*. Stejný zákaz se vztahuje na keře koky a odrůdy máku setého, *kteřé mohou v sušině z tobolek obsahovat více než 0,8 % morfinu*. Proto je konopí nalezené u určité osoby vždy nutné podrobit znaleckému zkoumání - ověřit obsah účinné látky THC v sušině z rostliny konopí a dále zjistit, zda osoba není držitelem licence k pěstování konopí pro léčebné účely. Licenci uděluje Státní ústav pro kontrolu léčiv.

Trestný čin přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu postihuje přechovávání drog pro vlastní potřebu, množství drogy přitom musí dosahovat minimálně hranice množství většího než malého. Vymezení této hranice je poněkud problematické, obecně by množstvím větším než malým měla být dávka, která vícenásobně převyšuje běžnou dávku průměrného konzumenta, přitom je třeba podpůrně zohlednit, zda se jedná o prvokonzumenta nebo uživatele v pokročilém stádiu závislosti.⁴⁷⁹ V minulosti bylo množství větší než malé vymezeno nařízením vlády

476 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

477 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

478 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

479 Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 8. 2. 2000, sp. zn. 4 To 23/2000, [R 46/2000 tr.]; Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. Tpjn 301/2013.

č. 467/2009 Sb. Příloha č. 2 tohoto nařízení zabývající se omamnými a psychotropními látkami však byla Ústavním soudem zrušena s poukazem na skutečnost, že nařízení vlády dotvářelo skutkovou podstatu trestného činu (přípustná je konkretizace zákonem vymezené skutkové podstaty, nikoliv její doplnění), což Ústavní soud shledal s ohledem na zásadu *nullum crimen sine lege* protiústavním.⁴⁸⁰ Judikaturou bylo určeno, že větším rozsahem je desetinásobek množství většího než malého, značným rozsahem je desetinásobek takto určeného většího rozsahu a velkým rozsahem je desetinásobek takto určeného značného rozsahu.⁴⁸¹

V současné době orgány činné v trestním řízení postupují podle přílohy č. 1 ke stanovisku trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. Tpjn 301/2013, kde je vymezeno množství větší než malé pro jednotlivé omamné a psychotropní látky. Hodnoty uvedené v příloze výše uvedeného stanoviska jsou však pouze orientační.⁴⁸² Pro stanovení většího rozsahu, značného rozsahu a velkého rozsahu se nadále používá metoda desetinásobků.⁴⁸³ Přechovávání drog ve větším rozsahu a ve značném rozsahu je znakem kvalifikované skutkové podstaty. V tabulce níže uvádím hranice množství u nejobvyklejších českých drog - marihuany a pervitinu.

	množství větší než malé	větší rozsah	značný rozsah	velký rozsah
pervitin	0,5 g / 1,5 g	5 g / 15 g	50 g / 150 g	500 g / 1 500 g
marihuana	1g / 10 g	10g / 100g	100g / 1 000 g	1000 g / 10 000 g

⁴⁸⁴

Množství drogy (směsi, sušiny) je relativizováno tím, že toto je třeba posuzovat ve světle obsahu účinné látky v droze. Význam určení množství účinné látky tedy spočívá v tom, že celkové množství drogy se považuje za množství větší než malé pouze za předpokladu, že obsahuje minimálně vymezené množství účinné látky. Je tedy orientačně vymezena dolní hranice směsi či sušiny (kvantitativní hledisko) u různých drog. Pokud ale množství účinné látky nedosáhne ve zkoumaném množství drogy předepsané gramáže (kvalitativní hledisko), nepůjde o trestný čin, nýbrž eventuálně o přestupek. Výše uvedené se například u marihuany vykládá tak, že pokud

480 Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. Tpjn 301/2013.

481 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2013, sp. zn. 15 Tdo 1003/2012.

482 Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. Tpjn 301/2013.

483 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 9. 2016, sp. zn. 11 Tdo 994/2016.

484 Tabulka orientačních hranic rozsahů pervitinu a marihuany - před lomítkem množství účinné látky, za lomítkem množství směsi nebo sušiny.

pachatel přechovává 10 gramů sušiny marihuany, ale sušina obsahuje méně než 1 gram účinné látky, nejde o množství větší než malé.⁴⁸⁵

Dále je nutné zohlednit individuální spotřebu držitele drogy podle míry jeho závislosti a rozvinuté tolerance na drogu. Má-li pachatel pro sebe množství drogy, které sice přesahuje hodnoty uvedené v tabulce, ale je osobou závislou s vysokou tolerancí, bude formální stránka trestného činu naplněna, ale materiální bez dalšího nikoliv. Je totiž nezbytné posoudit, zda množství držené drogy nepředstavuje pro konkrétního konzumenta jednu dávku, pak by se totiž jednalo o tzv. spotřební držbu, která není přechováváním ve smyslu příslušných ustanovení trestního zákoníku.⁴⁸⁶

Látka, kterou osoba přechovává, musí být zkoumána v rovině kvalitativní - určení zda jde o drogu - a kvantitativní - určení množství účinné látky ve vzorku, tedy de facto zjištění čistoty drogy.⁴⁸⁷ Pro zahájení trestního řízení je dostačující závěr, že se jedná o omamnou nebo psychotropní látku v míře vyššího stupně pravděpodobnosti.⁴⁸⁸ Prejudiciální otázka, zda jde skutečně o drogu, je zpravidla vyřešena narkotestem, nicméně výsledek narkotestu nelze použít jako důkaz v trestním řízení.⁴⁸⁹ Po zahájení trestního řízení si proto orgán činný v trestním řízení vždy musí vyžádat odborné vyjádření nebo znalecký posudek.⁴⁹⁰

Pokud osoba přechovává pro vlastní potřebu méně drogy než je množství větší než malé může se dopustit přestupku na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi dle § 39 odst. 2 písm. a) zákona o návykových látkách. Lze zabavit jakékoliv množství drogy, je-li přechováváno bez povolení, ať už postupem podle trestního zákona (množství větší než malé) nebo podle zákona o přestupcích a přestupkovém řízení (malé množství).

Podle trestního zákoníku lze za přechovávání drog uložit trest odnětí svobody, zákaz činnosti nebo propadnutí věci. Pachatelé, kteří se nejčastěji dostanou do problémů se zákonem z důvodu držení většího než malého množství drog, jsou většinou také osobami na drogách závislími. Nemůže být účelem právní úpravy nahrazovat léčbu trestní represí, když pobyt ve vězení neřeší nejpalčivější

485 Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. Tpjn 301/2013.

486 Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. Tpjn 301/2013.

487 SOTOLÁŘ, Alexander et. al. Trestná činnost spojená se zneužíváním drog a formy jejího řešení: právní aspekty trestního postihu drogové kriminality, lékařský přístup ke zneužívání drog a možnosti resocializace uživatelů drog. Sv. 1. Praha: Institut vzdělávání Ministerstva spravedlnosti ČR, 2002.

488 CHMELÍK, Jan a kol. Drogová kriminalita. Praha: Úřad vyšetřování pro ČR, 1999.

489 CHMELÍK, Jan a kol. Drogová kriminalita. Praha: Úřad vyšetřování pro ČR, 1999.

490 CHMELÍK, Jan a kol. Drogová kriminalita. Praha: Úřad vyšetřování pro ČR, 1999.

problém této skupiny pachatelů - závislost na droze, považují proto za vhodnější uložení ochranného léčení namísto nebo vedle trestu odnětí svobody.⁴⁹¹

6.1.2. Případové studie

Důmyslná obhajoba

Nalézací soud uznal obviněného vinným přečinem přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu podle § 284 odst. 2 trestního zákoníku pro jednání spočívající v přechovávání bílé krystalické látky. Provedenou odbornou expertízou z oboru chemie bylo prokázáno, že ona látka je kokainem - 5,672 gramů směsi obsahující 0,749 gramu účinné látky kokain base (čistota 13,2 %). Kokain je dle přílohy č. 1 nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek omamnou látkou, kdy dle ustálené rozhodovací praxe a přílohy č. 1 ke stanovisku trestního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. Tpjn 301/2013 je větším než malým množstvím 1 gramu směsi kokainu s nejméně 0,54 gramu účinné látky.⁴⁹²

Obviněnému byl za výše popsané jednání uložen trest odnětí svobody na 6 měsíců, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 20 měsíců a trest propadnutí věci (odbornou expertízou nespotřebovaného kokainu). Nicméně odvolací soud na základě odvolání obviněného rozsudek nalézacího soudu zrušil a věc postoupil k projednání správnímu orgánu.⁴⁹³

Odvolací soud přisvědčil obhajobě obviněného a dospěl k (nesprávnému) závěru, že zjištěná koncentrace účinné látky kokain base je nízká, nejedná se o kvalitní drogu a jelikož obviněný zakoupenou směs kokainu nijak nezkoumal (neprovedl laboratorní rozbor), nemohl odhadnout, že směs má tolik účinné látky, že její držení je nezákonné. Podle odvolacího soudu se jednalo o nedbalostní přechovávání drog, které může být posouzeno toliko jako přestupek.⁴⁹⁴

Obviněný u sebe měl skoro 6 gramů kokainu, chytili ho v nočním klubu v Praze během policejní razie. Od začátku se z nastalé, pro něj jistě nežádoucí, situace snažil všelijak vykrotit. Mimo jiné tvrdil, že mu drogu prodala uklízečka, která ji našla na toaletách. Ve své výpovědi však

491 KALINA, Kamil a kol. Drogy a drogové závislosti 1. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003, ISBN 80-86734-05-6.

492 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2015, sp. zn. 11 Tdo 811/2015.

493 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2015, sp. zn. 11 Tdo 811/2015.

494 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2015, sp. zn. 11 Tdo 811/2015.

jednoznačně potvrdil, že věděl, kolik gramů sáček s drogou obsahuje. Kokain a jiné drogy užíval přes 20 let, jednalo se o zkušeného toxikomana, který si byl vědom, že přechováváním tak velkého množství drogy se vystavuje trestnímu postihu.⁴⁹⁵

Obviněným přechovávaná směs kokainu obsahovala celkem 13,2 % účinné látky. Z hlediska čistoty běžně prodávaného kokainu je 13,2 % čistotou poměrně obvyklou. Kvalita kokainu na černém trhu běžně dosahuje i nižších hodnot. Droga, kterou měl obviněný u sebe - směs, jakož i účinná látka - jednoznačně přesahuje hodnoty uvedené v příloze č. 1 ke stanovisku trestního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. Tpjn 301/2013.⁴⁹⁶

Nejvyšší soud označil obhajobu obviněného spočívající v tvrzení, že si nemohl ověřit množství účinné látky, které může mít pro svou potřebu u sebe a předpokládal, že kokain je nekvalitní a tedy jej drží legálně, za taktický pokus o zneužití výkladu ustanovení trestního zákoníku. Výše naznačená interpretace, pokud by byla akceptována, by znamenala, že bez příslušného laboratorního rozboru toxikoman nikdy nemůže vědět, jak kvalitní je kupovaná droga, a tedy se nemůže dopustit úmyslného přechovávání. Naplnění skutkové podstaty trestného činu přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu by pak v podstatě ani nebylo možné a z § 284 trestního zákoníku by se stalo mrtvé ustanovení. Při posuzování subjektivní stránky výše uvedeného trestného činu je proto třeba vycházet zejména z celkového množství přechovávané drogy a dále ze zkušeností toxikomana s užíváním drog, z okolností opatření drogy a z obvyklé kvality takto opatřené drogy. Nálezací soud ani Nejvyšší soud přitom obviněného verzi nabytí drogy od uklízečky neuvěřil.⁴⁹⁷

Kšefty před teplickým Penny Marketem

Místní uživatel, vaříč a distributor pervitinu v jedné osobě byl Okresním soudem v Teplicích uznán vinným zvláště závažným zločinem nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. b) trestního zákoníku, a dále přečinem přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu podle § 284 odst. 2, 3 trestního

495 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2015, sp. zn. 11 Tdo 811/2015.

496 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2015, sp. zn. 11 Tdo 811/2015.

497 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2015, sp. zn. 11 Tdo 811/2015.

zákoníku. Ve spojení s rozhodnutím odvolacího soudu mu byl uložen úhrnný trest odnětí svobody na 5 let a 6 měsíců se zařazením do věznice s ostrahou.⁴⁹⁸

Obviněný v Teplicích před Penny Marketem pravidelně prodával zřejmě přebytky jím vyrobeného pervitinu, konkrétně se podařilo prokázat prodej 0,3 gramu pervitinu za 300 Kč, a dále ve třech případech 0,2 gramu za 200 Kč, a to v průběhu roku 2014. V minulosti byl pro zvlášť závažný zločin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. b), c) trestního zákoníku odsouzen v Karlových Varech k trestu odnětí svobody na 4 roky, z jehož výkonu byl později podmíněně propuštěn.⁴⁹⁹

V roce 2016 pak obviněný byl opět u Penny Marketu přistižen s pervitinem, který přechovával pro sebe za účelem konzumace, konkrétně šlo o 17,6 gramů směsi obsahující 13,27 gramů účinné látky (+)-1-fenyl-2-methylaminopropanu, tedy hodnoty odpovídající většímu rozsahu (dle tabulky minimálně 5 gramů účinné látky v 15 gramech směsi).⁵⁰⁰

Výše popsaný případ je klasickou kauzou v oblasti primární drogové trestné činnosti uživatelů a drobných distributorů pervitinu. V tomto případě sice obviněný nebyl souzen pro výrobu pervitinu, ale z okolností případu bylo zřejmé, že se nejedná o běžného výrobce neznalého uživatele - čistého konzumenta. Byl zkrátka postižen pro jednání, které mu bylo lze prokázat, tedy prodej a přechovávání pervitinu.

6.1.3. Statistika

V roce 2018 dle dostupných statistik Policie České republiky bylo registrováno celkem 5 225 trestných činů přechovávání omamné a psychotropní látky a jedy.⁵⁰¹ Objasněnost této trestné činnosti přitom činila 73,34 %.⁵⁰²

498 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2017, sp. zn. 11 Tdo 661/2017.

499 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2017, sp. zn. 11 Tdo 661/2017.

500 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2017, sp. zn. 11 Tdo 661/2017.

501 Statistické přehledy kriminality za rok 2018 [online]. [Cit. 1. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>.

502 Statistické přehledy kriminality za rok 2018 [online]. [Cit. 1. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>.

6.2. Přechovávání drog v Polsku

Konzumace drog je v Polsku legální, nicméně přechovávání drog byť v malém množství a pro vlastní potřebu je kriminalizováno.

6.2.1. Právní úprava

Přechovávání omamných a psychotropních látek je v Polsku trestným činem podle § 62 zákona proti narkomanii, který je zařazen v části VII a konkrétně stanoví, že:

odst. 1 Kdo proti ustanovením zákona přechovává omamné nebo psychotropní látky bude potrestán odnětím svobody až na 3 roky.

odst. 2 Pokud předmětem činu dle odst. 1 je značné množství omamných nebo psychotropních látek, pachatel bude potrestán odnětím svobody na 1 rok až 10 let.

odst. 3 V méně závažných případech⁵⁰³ pachatel bude potrestán omezením svobody⁵⁰⁴ nebo odnětím svobody až na 1 rok, nebo peněžitým trestem.⁵⁰⁵

Přechováváním je každé faktické panování nad věcí bez ohledu na jeho účel, přechovávat drogy ve smyslu § 62 zákona proti narkomanii tak lze pro sebe nebo pro jiného.⁵⁰⁶ Účel přechovávání je rozhodný toliko k uplatnění možnosti zastavit trestní řízení dle § 62a zákona proti narkomanii. *De lege lata* je trestné také tzv. uživatelské přechovávání, tj. přechovávání s cílem okamžité konzumace drogy.⁵⁰⁷

Psychotropní látkou je podle § 4 bod 25 zákona proti narkomanii každá látka, ať už syntetická nebo přírodní, která působí na centrální nervovou soustavu a je uvedena v seznamu psychotropních látek, který je přílohou č. 1 k vyhlášce ministra zdravotnictví.⁵⁰⁸ Omamnou látkou je podle § 4 bod 26 zákona proti narkomanii každá látka, ať už syntetická nebo přírodní, která působí na centrální

503 V polštině wypadki mniejszej wagi.

504 Ekvivalent obecně prospěšných prací.

505 Překlad vlastní.

506 MOZGAWA, Marek i kol. Komentarz do niektórych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zdrowiu. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 78-83-8107-718-7.

507 MOZGAWA, Marek i kol. Komentarz do niektórych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zdrowiu. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 78-83-8107-718-7.

508 Rozporządzenie ministra zdrowia z dnia 17 sierpnia 2018 r. w sprawie wykazu substancji psychotropowych, środków odurzających oraz nowych substancji psychoaktywnych, Dz.U. 2018 poz. 1591.

nervovou soustavu a je uvedena v seznamu omamných látek, který je přílohou č. 2 k vyhlášce ministra zdravotnictví.⁵⁰⁹

Přechovávání je trestné, je-li proti ustanovením zákona, konkrétně § 33, 34 a 42 zákona proti narkomanii. Ustanovení § 33 zákona proti narkomanii stanoví, že omamné látky skupiny I-N a II-N a psychotropní látky skupiny II-P, III-P a IV-P lze užívat výlučně pro medicínské, průmyslové a také výzkumné účely. Psychotropní látky skupiny I-P lze užívat výlučně pro výzkumné účely a omamné látky skupiny IV-N pro výzkumné účely a také léčení zvířat. Zmiňované skupiny látek jsou definovány v seznamech omamných a psychotropních látek, tj. v přílohách vyhlášky ministra zdravotnictví. Podle § 34 zákona proti narkomanii může omamné látky, psychotropní látky a jejich prekursory přechovávat výrobce, organizační jednotka nebo fyzická osoba k tomu oprávněná na základě zákona proti narkomanii nebo příslušných vyhlášek. Ustanovení § 42 zákona proti narkomanii pak uvádí výčet zdravotnických subjektů oprávněných přechovávat výše uvedené látky na základě ustanovení farmaceutického práva a po získání souhlasu krajského farmaceutického inspektora.⁵¹⁰

Skutková podstata přechovávání dle § 62 zákona proti narkomanii je podle komentáře (Mozgawa, 2017) naplněna také v případě stopového množství omamné nebo psychotropní látky, v tomto případě nicméně bude možné dojít k závěru, že společenská škodlivost činu je mizivá.⁵¹¹ Odlišný právní názor je prezentován v rozhodnutí Nejvyššího soudu, který judikoval, že přechovávání stopového množství látky, které nelze ani zvážit analytickou vahou, vůbec nenaplnuje znaky trestného činu dle § 62 zákona proti narkomanii.⁵¹² Později Nejvyšší soud dále specifikoval, že droga, která je předmětem trestného činu přechovávání dle § 62 zákona proti narkomanii musí patřit do skupiny látek vyjmenovaných v přílohách zákona proti narkomanii (aktuálně v zmiňované vyhlášce ministra zdravotnictví) a vedle toho splňovat množstevní kritérium, tj. musí jít o přechovávání drogy v takovém množství, které umožňuje jednorázové užití s cílem dosažení

509 MOZGAWA, Marek i kol. Komentarz do niektórych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zdrowiu. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 78-83-8107-718-7.

510 MOZGAWA, Marek i kol. Komentarz do niektórych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zdrowiu. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 78-83-8107-718-7.

511 MOZGAWA, Marek i kol. Komentarz do niektórych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zdrowiu. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 78-83-8107-718-7.

512 Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20. 4. 2011, IV KK 26/11.

minimálně potenciálního efektu opojení nebo jiného efektu charakteristického pro působení psychotropní nebo omamné látky, jde tedy o vyvolání jiného účinku než je účinek medicínský.⁵¹³

Kvalifikovanou skutkovou podstatou je přechovávání značného množství drog (§ 62 odst. 2 zákona proti narkomanii). Množství přechovávané drogy je hlavním kritériem determinujícím úroveň společenské škodlivosti přechovávání drog, proto zákonodárce pro přechovávání značného množství stanoví přísnější trest - odnětí svobody na 1 rok až 10 let. Pojem značného množství není právními předpisy definován, soud jej musí vykládat vždy *in concreto*. Rozhodujícím kritériem přitom je množství uživatelských porcí, které lze z přechovávané látky získat.⁵¹⁴ Společenská škodlivost činu spočívajícího v držení drog je tím vyšší, čím větší je hrozba, že se droga dostane mezi konzumenty.⁵¹⁵

Jaký počet uživatelských porcí už je značným množstvím, bylo v judikatuře sporné. Vrchní soud v Krakově opakovaně judikoval, že za značné množství lze považovat až takové množství drog, které postačí k jednorázovému opojení několika desítek tisíc osob.⁵¹⁶ Tento právní názor však negoval Nejvyšší soud, když výslovně uvedl, že neexistuje žádný důvod, proč by za značné množství mělo být považováno až množství umožňující jednorázové opojení desítek tisíc osob. K naplnění znaku značného množství postačí takové množství drog, které je způsobilé opojit „pouze“ několik desítek osob.⁵¹⁷

Soud by přitom měl zohlednit nejen množství drog, ale také skutečnost o jaký druh drogy jde a to, s jakým cílem pachatel tyto omamné nebo psychotropní látky přechovával. Výše uvedený údaj o způsobilosti opojit desítky osob nelze vykládat automatizovaně tak, že se bez zohlednění dalších okolností konkrétní kauzy, použije mechanismus přepočítání zajištěné drogy na dávky a jednoduše se tak dojde k závěru, zda jde o značné množství nebo nikoliv. Není tomu tedy tak, že několik desítek dávek bez dalšího znamená značné množství.⁵¹⁸

513 Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18. 5. 2017, IV KK 444/16.

514 Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23. 2. 2017, IV KK 19/17.

515 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 24. 5. 2017, II AKa 90/17.

516 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 31. 8. 2005, II AKa 167/05; Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 8. 7. 2009, II AKa 132/09; Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 8. 11. 2013, II AKa 220/13; Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 5. 4. 2013, II AKa 47/13.

517 Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21. 2. 2018, V KK 309/17.

518 Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21. 2. 2018, V KK 309/17.

Především tedy závěr vyplývající z judikatury Nejvyššího soudu, že značným množstvím, je takové množství omamných nebo psychotropních látek, které může jednorázově uspokojit potřeby nejméně několika desítek závislých osob, neznamená, že v každém případě takové množství drog bez dalšího má být kvalifikováno jako značné. Jednoznačně to však vede k závěru, že pokud nejde o množství způsobilé opojit alespoň několik desítek závislých osob, nemůže jít o kvalifikovaný typ drogového deliktu, v žádném případě totiž (bez ohledu na další kritéria) v takovém případě nepůjde o značné množství.⁵¹⁹

Ratio legis zavedení znaku značného množství spočívá v nutnosti represe vůči distributorům drog. Orgány činné v trestním řízení by proto měly brát zřetel na to, za jakým účelem pachatel drogy přechovával, a také, zda jde o osobu na drogách závislou nebo nikoliv. Jedině tak bude dosaženo minimalizace rizika, že nástroj v podobě kvalifikovaného typu, sloužící k potírání distribuce drog a nikoliv samotných uživatelů drog, zcela nahodile nezasáhne osoby, proti kterým nebyl namířen. Je třeba pamatovat na to, že závislé osoby potřebují více drog pro vlastní potřebu než rekreační uživatelé. Výše uvedená skutečnost ostatně byla také nejpádnejším argumentem proti zavedení pevných hranic množství drog, když v případě, že by se závislá osoba ocitla mimo určitou hranici, nebylo by možné využít odklon v trestním řízení v podobě zastavení trestního řízení dle § 62a zákona proti narkomanii.⁵²⁰

V případě posuzovaném Nejvyšším soudem pachatel přechovával 18,627 gramů marihuany, což soudy nižšího stupně s poukazem na skutečnost, že se marihuanu běžně prodává po půl gramových sáčkích, a tedy jde o 37 porcí, považovaly bez dalšího za značné množství. Obviněný byl osobou závislou na marihuaně a amfetaminu a vypověděl, že marihuanu má pro vlastní potřebu. Nejvyšší soud vedle výše rozvedených kritérií argumentoval také právní úpravou jiných evropských států. V jiných zemích by přechovávání 18 gramů marihuany bylo normálním nebo dokonce malým množstvím, bylo by proto neúměrné, aby v Polsku soudy takový případ posoudily jako kvalifikovaný. Nejvyšší soud argumentoval českými, německými a portugalskými právními předpisy.⁵²¹

519 Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21. 2. 2018, V KK 309/17.

520 Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11. 10. 2017, III KK 73/17.

521 Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11. 10. 2017, III KK 73/17; Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23. 9. 2009, I KZP 10/09.

Mimoto, že Nejvyšší soud opakovaně (v letech 2009 - 2017) vymezil kritéria, podle nichž má být naplnění kvalifikované skutkové podstaty přechovávání drog hodnoceno, soudy i nadále často aplikují prostý matematický model. Tak například Vrchní soud v Lublině judikoval, že s ohledem na skutečnost, že dávka marihuany je 0,1 až 0,5 gramu, není pochyb o tom, že 100 gramů marihuany stanoví značné množství.⁵²² Oproti tomu Vrchní soud ve Vroclavi má za to, že lze jen těžko dojít k závěru, že jedna porce marihuany o váze 0,2 gramu by byla způsobitelná k uspokojení potřeb jedné závislé osoby. K opojení jedné osoby je potřeba 1 gram marihuany, ze kterého se připraví 2 - 3 porce, přičemž až po požití celého gramu marihuany dojde k opojení jedné závislé osoby. V posuzovaném případě proto nebylo množství 28 gramů marihuany kvalifikováno jako značné ve smyslu § 62 odst. 2 zákona proti narkomanii.⁵²³

Ustanovení § 62 odst. 3 zákona proti narkomanii upravuje privilegovanou skutkovou podstatu přechovávání omamných a psychotropních látek. V méně závažných případech hrozí pachateli trest odnětí svobody pouze do 1 roku, peněžitý trest nebo omezení svobody⁵²⁴ do 1 roku. O méně závažný případ půjde, pokud je jednání pachatele méně společensky škodlivé než v případě klasického přechovávání. Vedle množství a druhu přechovávaných drog je třeba hodnotit okolnosti činu, motivaci pachatele apod.⁵²⁵ V judikatuře panuje shoda, že není rozhodující samotné množství přechovávané drogy, nýbrž také druh drogy (zejména skutečnost, zda jde o tvrdé drogy) a celkové zhodnocení činu jak po stránce objektivní (jednání, okolnosti činu), tak po stránce subjektivní (pohnutka, úmysl). Čin musí jednoznačně vykazovat nižší společenskou škodlivost než v případě základního typu, aby mohl být kvalifikován jako méně závažný případ.⁵²⁶

Tak například v případě prodeje (trestný čin dle § 59 zákona proti narkomanii) dvou gramů amfetaminu nezletilé osobě, nemůže jít o méně závažný případ, přestože jde o menší množství, ostatní kritéria totiž nejsou splněna.⁵²⁷

522 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 2. 3. 2017, II AKa 279/16.

523 Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 23. 3. 2016, II AKa 63/16.

524 Ekvivalent obecně prospěšných prací.

525 MOZGAWA, Marek i kol. Komentarz do niektórych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zdrowiu. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 78-83-8107-718-7.

526 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 23. 10. 2012, II AKa 181/12; Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 7. 11. 2014, II AKa 203/14; Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 1. 8. 2013, II AKa 226/13.

527 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 23. 10. 2012, II AKa 181/12.

V ustanovení § 62a zákona proti narkomanii je zakotvena možnost zastavení trestního řízení speciálně pro některé případy přechovávání drog: *Jsou-li předmětem činu podle § 62 odst. 1 nebo 3 omamné nebo psychotropní látky v malém množství⁵²⁸, určené pro vlastní potřebu, lze trestní řízení zastavit rovněž před vydáním usnesení o zahájení vyšetřování, pokud by uložení trestu tomuto pachateli bylo neúčelné s ohledem na okolnosti činu a také stupeň společenské škodlivosti činu.*⁵²⁹

Fakultativní zastavení trestního řízení je jedním z prvků opportunity u drogových deliktů a zároveň určitým legislativním kompromisem. Kriminalizace drobného přechovávání drog se neosvědčila, nicméně k návratu k dřívější právní úpravě v podobě depenalizace držení malého množství drog chyběla politická a společenská shoda.⁵³⁰ Do zákona o narkomanii byl tedy novelou z 11. 4. 2011 (s účinností od 9. 12. 2011) přidán § 62a, který umožňuje bezpodmínečné zastavení trestního řízení u pachatelů, kteří přechovávali malé množství drog pro vlastní potřebu. O zastavení trestního řízení dle § 62a zákona proti narkomanii v přípravném řízení rozhoduje prokurátor, v řízení před soudem soud. V obou případech opatřením, přičemž soud tak může učinit bez nařízení jednání - tento postup je z hlediska procesní ekonomie, která je vedle zájmu na odstoupení od trestního postihu závislých osob cílem procesního postupu dle § 62a, žádoucí.⁵³¹

Prokurátor či soud ovšem není povinen ustanovení § 62a zákona proti narkomanii aplikovat, a to ani za splnění všech zákonných podmínek. Přechovávání malého množství drog pro vlastní potřebu je podle aktuální právní úpravy v Polsku i nadále trestným činem, za který pachateli hrozí trest odnětí svobody. Důvodem zastavení trestního řízení dle § 62a je neúčelnost uložení trestu s ohledem na okolnosti spáchání činu a stupeň jeho společenské škodlivosti. Ustanovení § 62a je samostatným procesním institutem, není na místě jej vykládat ve světle obecných ustanovení o zastavení trestního stíhání dle polského trestního řádu.⁵³² K zastavení trestního řízení podle § 62a zákona o narkomanii tedy může dojít, budou-li kumulativně splněny následující podmínky:

- pachatel přechovával omamnou nebo psychotropní látku v malém množství,
- omamná nebo psychotropní látka byla určena výlučně pro jeho vlastní potřebu,

528 V polštině ilość nieznaczną.

529 Překlad vlastní.

530 MUSZYŃSKA, Anna a ŁUCARZ, Katarzyna. Umorzenie postępowania karnego według art. 62a ustawy z 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii. Ruch prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny. 2016, LXXVIII/2, s. 137 - 149, ISSN 0035-9629.

531 GENSIKOWSKI, Piotr. Procesowe aspekty stosowania instytucji przewidzianej w art. 62a ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Prokuratura i prawo. 2013, 7 - 8, s. 37 - 48. ISSN 1233-2577.

532 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 8. 10. 2014, II AKa 263/14.

- uložení trestu tomuto pachateli by bylo neúčelné s ohledem na okolnosti činu a stupeň jeho společenské škodlivosti.

Malým množstvím je množství, které je množinou jednorázové dávky a denní spotřeby konkrétního narkomana, tedy tolik drog, kolik toxikoman potřebuje pro svou potřebu na jeden den. Malé množství drogy může být s ohledem na osobu konzumenta a povahu jeho závislosti pokaždé jiné, zindividualizované.⁵³³ Co je malým množstvím přechovávané drogy, bylo explicitně stanoveno v příloze návrhu zákona proti narkomanii, zákon v této podobě však nebyl přijat. Přesto například Vrchní soud v Lublině v kauze poskytnutí 5 gramů marihuany jiné osobě argumentoval tím, že zákonodárce původně navrhoval, aby malým množstvím bylo množství do 10 gramů marihuany, do 3 gramů hašiše a do 0,25 gramu amfetaminu. Důvodem nepřijetí ostrých hranic totiž byla obava přílišného postižení závislých osob, z čehož vyplývá, že by malým množstvím mohlo být u závislých osob třeba i více než 10/3/0,25 gramů, nikoliv naopak, není-li společenská škodlivost činu zvýšená nebo to neodůvodňují okolnosti činu.⁵³⁴

Skutečností rozhodující o tom, že okolnosti spáchání činu odůvodňují zastavení trestního řízení, může být především absence výrazného ohrožení zájmů třetích osob. Pokud tedy máme do činění s přechováním drog ve školách a jiných institucích nebo na masových akcích, lze dojít k závěru, že zde potenciálně hrozí ohrožení života, zdraví nebo bezpečnosti jiných osob. Stupeň společenské škodlivosti závisí zejména na charakteru přechovávané drogy, tj. její škodlivosti pro lidské zdraví. Použití ustanovení § 62a zákona proti narkomanii proto bude přicházet v úvahu typicky u konopných drog přechovávaných v malém množství pro vlastní potřebu v okolnostech, které nestanoví ohrožení zájmů třetích osob.⁵³⁵

Podle dostupných statistických údajů není prvek oportunity podle § 62a zákona proti narkomanii využíván často, jde o jednotky procent případů. Jedním z důvodů může být poněkud matoucí procesní vymezení komentovaného institutu, když § 62a umožňuje zastavit řízení, které dosud nebylo ani zahájeno. Přitom k posouzení naplnění znaku malého množství je nutno zjistit mimo

533 MUSZYŃSKA, Anna a ŁUCARZ, Katarzyna. Umorzenie postępowania karnego według art. 62a ustawy z 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii. *Ruch prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny*. 2016, LXXVIII/2, s. 137 - 149, ISSN 0035-9629; MOZGAWA, Marek i kol. Komentarz do niektórych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. *Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zdrowiu*. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 78-83-8107-718-7; a další.

534 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 29. 9. 2005, II AKa 217/05.

535 MUSZYŃSKA, Anna a ŁUCARZ, Katarzyna. Umorzenie postępowania karnego według art. 62a ustawy z 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii. *Ruch prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny*. 2016, LXXVIII/2, s. 137 - 149, ISSN 0035-9629.

jiné stupeň závislosti pachatele a před zahájením řízení není možné přibrat znalce. Orgány činné v trestním řízení by tak musely vycházet toliko z výpovědi pachatele a analýzy zajištěných drog. Lze tedy uzavřít, že polskému zákonodárci se dosud nepodařilo vyřešit problém drobného přechovávání drog.⁵³⁶

6.2.2. Případové studie

85 tablet a 20 gramů amfetaminu nezjištěné kvality - značné množství?

Obviněný byl odsouzen pro přechovávání značného množství drog, konkrétně 21,96 gramů amfetaminu, 0,31 gramu 4-MEC (4 metylo - N- etylokatinonu), dvou tablet o váze 0,57 gramu obsahujících amfetamin a MDMA a 83 tablet obsahujících celkem 19,84 gramů amfetaminu. Mimo jiné s ohledem na speciální recidivu obviněného mu byl uložen trest odnětí svobody na 1 rok a 8 měsíců a povinnost zaplatit 2 000 zlotých (cca 13 000 Kč) ve prospěch instituce, která se věnuje léčbě závislosti na drogách.⁵³⁷

V reakci na obhajobu obviněného Nejvyšší soud vymezil, že pro závěr o trestní odpovědnosti za trestný čin přechovávání drog ve značném množství dle § 62 odst. 2 zákona proti narkomanii není nezbytné přesně určit, kolik účinné látky obsahovaly předmětné tablety a prášek. Drogy, které jsou předmětem nelegální distribuce nebo přechovávání obvykle nejsou čisté, neobsahují 100 % účinné látky. Během výroby se do nich přimísí určité nečistoty a zpravidla jsou pak také cíleně ředěny, aby se zvětšil objem látky na prodej. Během objasňování drogového deliktu není nezbytné zjistit, kolik z drogy představuje účinná látka a kolik různé příměsi.⁵³⁸

V praxi by to totiž mohlo vést k situaci, kdy by odsouzení pro kvalifikovaný typ drogového deliktu (značné množství drogy), bylo možné jedině tehdy, pokud by došlo k zajištění distribuovaných nebo přechovávaných drog. V případě obviněného orgány činné v trestním řízení vycházely z výsledku měření narkotesterem a pozdější chemické expertízy. Nebylo pochyb o tom, že předmětné drogy obsahují psychotropní látky, jejichž množství umožňuje uspokojení potřeb několika desítek závislých osob. Jen samotné tablety představovaly více jak 80 dávek a z prášku

536 MUSZYŃSKA, Anna a ŁUCARZ, Katarzyna. Umorzenie postępowania karnego według art. 62a ustawy z 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii. Ruch prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny. 2016, LXXVIII/2, s. 137 - 149, ISSN 0035-9629.

537 Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16. 7. 2014, III KK 208/14.

538 Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16. 7. 2014, III KK 208/14.

bylo možné vytvořit dalších 200 dávek. Při takovém množství tablet a prášku by nešlo o značné množství jediné tehdy, pokud by u obou forem drogy byl obsah účinné látky drasticky nižší než je obvyklé, což nelze akceptovat jako možné z následujících důvodů. Z provedeného dokazování vyplynulo, že obviněný cíleně hromadil drogy, byl na amfetaminu závislý a do oné zásoby musel investovat značné množství peněz. Těžko lze dojít k závěru, že se znalostí trhu s amfetaminem, by obviněný investoval peníze do drog s malým množstvím účinné látky, které by proto neměly žádoucí účinky.⁵³⁹

300 gramů amfetaminu říznutého kofeinem

Obviněný byl souzen mimo jiné pro přechovávání drog, kdy u sebe měl tři balíčky s amfetaminem o celkové váze 308,23 gramů v hodnotě 9 246 zlotých (cca 60 099 Kč). Za přechovávání značného množství drog dle § 62 odst. 2 zákona proti narkomanii mu byl uložen trest odnětí svobody na 1 rok.⁵⁴⁰

Nejvyšší soud se i v tomto případě zabýval čistotou přechovávaných drog. Zabezpečené drogy obsahovaly mimo jiné příměsi kofeinu. Obhajoba požadovala, aby množství přechovávané drogy bylo posuzováno dle účinné látky, když jde o přechovávání amfetaminu a nikoliv nezakázaných příměsí. Nejvyšší soud názoru obhajoby nepřisvědčil a poukázal na skutečnost, že na černém trhu se neprodává čistý amfetamin, nýbrž se jako amfetamin prodává směs - droga s obsahem amfetaminu a různých příměsí.⁵⁴¹

6.2.3. Statistika

V roce 2018 bylo zjištěno celkem 37 070 trestných činů přechovávání drog. Ve 2 076 případech šlo o značné množství drog, 4 605 případů bylo posouzeno jako méně závažné. V 154 případech se jednalo o přechovávání nových psychoaktivních látek.⁵⁴²

539 Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16. 8. 2014, III KK 208/14.

540 Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20. 4. 2017, II KK 76/17.

541 Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20. 4. 2017, II KK 76/17.

542 Informace od Piotra Matysiaka, Komendy Głównej Policji (hlavní velitelství polské policie) ze dne 22. 2. 2019 [email].

6.3. Srovnání české a polské právní úpravy přechovávání drog

České trestní právo je v oblasti přechovávání drog bez pochyby liberálnější než polské. Přechovávání drogy určené k toxikomanově spotřebě v malém množství, tedy množství vícenásobně nepřevyšujícím jednu běžnou dávku konkrétního uživatele, u nás není přechováváním, nýbrž spotřební držbou, která není kriminalizována. V Polsku trestní řízení ve věci přechovávání malého množství může být za splnění dalších podmínek zastaveno, v minulosti takové jednání bylo zcela depenalizováno.

Z odborné diskuze vedené v obou zemích je patrné, že existuje obava, že rezignace z kriminalizace přechovávání drog by znamenala souhlas, ba přímo pobídku k užívání omamných a psychotropních látek. Dekriminalizace podle platné české právní úpravy spočívá v tom, že osoba, která má u sebe malé množství drogy pro vlastní potřebu není označena jako pachatel trestné činnosti, nehrozí jí trest odnětí svobody a záznam v rejstříku trestů. Neznamená to však, že její jednání je zcela bez následků, když může být postiženo jako přestupek. Toto řešení je u nás uplatňováno ve vztahu ke všem drogám - měkkým i tvrdým. Podle mého názoru se jedná o ideální řešení ve vztahu k tvrdým drogám, u konopných drog, konkrétně marihuany, by mělo být přistoupeno k úplné dekriminalizaci jejich přechovávání. V Polsku mimo léta trávající debatu o potřebě liberalizace ve vztahu k přechovávání malého množství drog pro sebe dosud nedošlo k výraznému posunu, jistým kompromisem je možnost zastavení trestního řízení dle § 62a zákona proti narkomanii.

Český zákonodárce pro trestný čin spočívající v přechovávání drog stanovil rozdílné tresty pro měkké a tvrdé drogy (1 rok a 2 roky odnětí svobody, zákaz činnosti nebo propadnutí věci). Polský zákon proti narkomanii nerozlišuje mezi přechováváním měkkých a tvrdých drog a za obojí umožňuje uložit výlučně trest odnětí svobody až na 3 roky, v méně závažných případech trest odnětí svobody do 1 roku, peněžitý trest nebo omezení svobody do 1 roku. I v tomto ohledu je polská právní úprava tedy přísnější.

V obou zemích tvoří kvalifikovanou skutkovou podstatu přechovávání většího množství drog než u „základního“ typu přechovávání. V českém trestním právu přitom rozlišujeme:

1. množství malé (není kriminalizováno),
2. množství větší než malé - základní typ,

3. větší rozsah,
4. značný rozsah a
5. u jiných drogových deliktů než je přechovávání drog také velký rozsah.

Výše uvedené pojmy týkající se množství drog jsou vymezeny judikaturou, byť pouze orientačně. Hodnotí se množství drogy, její kvalita a spotřeba konkrétního toxikomana. Stanovisko českého Nejvyššího soudu, které obsahuje orientační hranice množství drog, klade důraz na kvalitu - čistotu drogy. Oproti tomu polský Nejvyšší soud jednoznačně upřednostňuje hledisko celkového množství směsi nebo sušiny před čistotou drogy. V této otázce je mi bližší přístup polského Nejvyššího soudu, když mám za to, že osoba přechovávající drogy (až na výjimky) nezná čistotu drogy a její úmysl směřuje k tomu mít k dispozici určité množství drogy takové kvality, aby po požití droga vyvolala rekreační účinky nebo minimálně zahrnala nežádoucí abstinenci příznaky. Je nicméně možné, zejména v případě, kdy pachatel přechovává až podezřele čistou drogu, že se tuto chystá naředit a dále prodat. Takové jednání by však mělo být postihováno v mezích ustanovení § 283 trestního zákoníku a úmysl pachatele výše naznačený je třeba prokázat.

Polský zákon proti narkomanii rozlišuje:

1. méně závažné případy,
2. základní typ,
3. značné množství a
4. pro účely postupu dle § 62a zákona proti narkomanii - fakultativní zastavení trestního řízení - také malé množství.

Hranice množství drog se posuzuje s přihlédnutím k množství drogy, druhu drogy, okolnostem činu a motivaci pachatele. Samotné množství není určující, hodnotí se celková škodlivost činu, která nezávisí čistě na množství. Mimo výše uvedené poučky je však patrné, že v praxi orgány činné v trestním řízení (až na výjimky, kde jiné prvky než právě množství drogy jsou zřetelné) vycházejí z počtu gramů a druhu drogy. Z toho důvodu se jeví české „tabulkové“ řešení jako funkčnější. V klasických případech orgány činné v trestním řízení vycházejí z množství, které je pro každou drogu stanoveno ve stanovisku Nejvyššího soudu, v případě určitých zvláštních okolností činu či s ohledem na závislost pachatele se pak mohou od těchto orientačně stanovených hranic odchýlit, a to spíše ku prospěchu pachatele než naopak.

Nicméně v zájmu zachování právní jistoty mám za to, že by hranice množství u drog měly být vymezeny přímo v zákoně o návykových látkách (resp. jeho příloze), byť by šlo toliko o hranice orientační jako dosud. Pro občany - adresáty právních norem - je za současného stavu obtížné dopídit se, kolik drog mohou vlastně přechovávat, aniž by se vystavili trestnímu postihu. V komunitách toxikomanů jsou tyto údaje jistě známé, mezi příležitostnými uživateli tomu však může být jinak. Hranice množství drog je z hlediska trestní odpovědnosti za přechovávání drog určující, proto by měla být vymezena zákonem.

Poslední úvahu na téma přechovávání drog věnuji účelu přechovávání. Český trestní zákoník důsledně rozlišuje mezi přechováváním pro sebe a přechováváním pro jiného, které stanoví jiný trestný čin (viz § 283 trestního zákoníku). Polský zákon proti narkomanii nikoliv, zastavení trestního řízení je však možné pouze v případě přechovávání pro sebe. Zde opět kvituji český přístup, když mám za to, že přechovávání drog pro sebe by mělo být postihováno mírněji, když se týká zejména závislých osob. Oproti tomu přechovávání pro jiného hraničí s distribucí, jistě málokdo přechovává drogy pro jinou osobu, pro což jak známo hrozí trestněprávní postih, jen tak z dobré vůle, nezištně.

Pokud jde o četnost trestných činů přechovávání drog, v Polsku bylo v roce 2018 řešeno celkem cca 37 000 případů, u nás cca 5 200 případů. Je třeba vzít v potaz, že v České republice není trestné přechovávání malého množství, v Polsku ano, ale i když odečteme případy menší závažnosti, přechovávání v Polsku je 6,2 krát četnější než u nás. Dále je nicméně třeba vzít v potaz počet obyvatel. V přepočtu na 1 milion obyvatel máme u nás zhruba 491 trestných činů přechovávání drog, v Polsku připadá na milion obyvatel 853 trestných činů přechovávání drog, tedy bezmála dvojnásobek.

6.4. Pěstování konopí a dalších rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku v České republice

V České republice se pěstuje konopí ve velkopěstírnách i domácnostech. V roce 2017 policie odhalila celkem 305 pěstíren konopí. Větší polovinu tvořily malé domácí pěstírny s maximálně 50 kusy rostlin konopí. České konopí směřuje primárně na domácí trh. Na produkci konopí ve velkopěstírnách se podílí organizované skupiny Vietnamců. Orgány činné v trestním řízení v roce

2017 zajistily přes tisíc kilogramů marihuany, kolem 54 tisíc rostlin konopí a 9 kilogramů hašiše. Koncentrace THC v zajištěném konopí činila průměrně 9,3 %.⁵⁴³

6.4.1. Právní úprava

Pěstování konopí, „houbiček“, keřů koky apod. je řazeno v hlavě VII trestního zákoníku, díle 1 - trestné činy obecně nebezpečné, trestné činy obecně ohrožující. Podle § 285 trestního zákoníku - nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku - platí, že:

(1) Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu pěstuje v množství větším než malém rostlinu konopí, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců, peněžitým trestem nebo propadnutím věci.

(2) Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu pěstuje v množství větším než malém houbu nebo jinou rostlinu než uvedenou v odstavci 1 obsahující omamnou nebo psychotropní látku, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, peněžitým trestem nebo propadnutím věci.

(3) Odnětím svobody až na tři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve větším rozsahu.

(4) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve značném rozsahu.

Trestný čin nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku je de facto privilegovanou skutkovou podstatou k § 283 trestního zákoníku, který postihuje výrobu tvrdých drog a pěstování rostlin s omamnou nebo psychotropní látkou pro jiného.⁵⁴⁴

Základní skutkovou podstatu výše uvedeného trestného činu tvoří pěstování rostlin konopí a pěstování hub a jiných rostlin (opiového máku a keřů koky) pro vlastní potřebu. Nařízení vlády č. 455/2009 Sb. vymezuje, které rostliny, resp. jejich pěstování, podléhají režimu trestního zákoníku. Pěstování rostlin konopí zákonodárce postihuje (o polovinu) mírnějším trestem než pěstování jiných rostlin. Kvalifikovanou skutkovou podstatou je pěstování ve větším rozsahu a ve značném rozsahu.

543 Nabídka drog a kriminalita spojená s drogami [online]. [Cit. 24. 1. 2019], Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/drogova-situace-2017/#nabidka>.

544 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

O neoprávněné pěstování jde v případě rostlin konopí, které obsahují více než 0,3 % účinné látky ze skupiny tetrahydrokanabinolů a jsou pěstovány bez povolení dle § 29 zákona o návykových látkách. Množství větší než malé je pro konopí (a další rostliny) stanoveno nařízením vlády č. 455/2009 Sb. Trestným činem je pěstování více než 5 rostlin konopí. Množství sušiny ani obsah účinné látky zde není směrodatný.⁵⁴⁵

U hub obsahujících psilocybin a psilocin je množstvím větším než malým více než 40 takových hub. Pěstování menšího počtu rostlin konopí nebo hub může být posouzeno jako přestupek dle § 39 odst. 2 písm. b) zákona o návykových látkách.

Pěstování může být sankcionováno trestem odnětí svobody, peněžitým trestem anebo trestem propadnutí věci. S tímto trestným činem se v praxi nesetkáváme často, většina uživatelů pěstuje konopí za účelem jeho následného usušení, tedy výroby marihuany. Jejich jednání je tak kvalifikováno jako výroba dle § 283 trestního zákoníku nebo pokus či příprava výroby, pokud již výroba započala nebo ji pachatel plánoval.

O výrobu jde teprve tehdy, když rostliny konopí jsou již sklizeny a zpracovány, přičemž vstupním komponentem v procesu výroby je konopí, výstupním marihuana/THC. V situaci, kdy cílem pěstování je výroba marihuany, ke které však dosud nedošlo, typicky proto, že pěstitel byl vyrušen orgány činnými v trestním řízení, lze ono pěstování s cílem výroby marihuany posoudit jako pokus nebo přípravu trestného činu dle § 283 trestního zákoníku. Příprava je trestná, jde-li o zvláště závažný zločin výroby drog dle § 283 odst. 2, 3 nebo 4 trestního zákoníku. Výroba dle § 283 trestního zákoníku je dokonána teprve tehdy, když rostliny konopí jsou usušené na marihuanu nebo je z nich extrahováno THC, nikoliv samotným vypěstováním a sklizním úrody. S ohledem na skutečnost, jak je pěstování daleko od cíle (hotové marihuany), může jít o přípravu nebo pokus. Pokud je tedy pachatel vyrušen ve fázi, kdy část konopí je usušená a část ještě ani nebyla sklizena, půjde o čin částečně dokonáný a částečně ve fázi přípravy. O pokus půjde typicky v situaci, kdy pachatel rostliny konopí sklídl, ale už je nestihl usušit, jak zamýšlel.⁵⁴⁶

Specifický případ představuje pěstování konopí pro léčebné účely. Nejvyšší soud judikoval, že v případě, kdy bylo konopí pěstováno a eventuálně i dále zpracováno - sušeno a tedy došlo

545 Usnesení Nejvyššího soudu, ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 6 Tdo 243/2011; Usnesení Nejvyššího soudu, ze dne 24. 5. 2016, sp. zn. 11 Tdo 1/2016.

546 Usnesení Nejvyššího soudu, ze dne 7. 8. 2013, sp. zn. 7 Tdo 768/2013.

k výrobě marihuany - výlučně pro potřeby alternativní léčby, pak lze po posouzení dalších okolností, které mají vliv na společenskou škodlivost činu, dojít k závěru, že nebyl naplněn materiální znak a nejedná se proto o trestný čin.⁵⁴⁷ V případě posuzovaném Nejvyšším soudem šlo o alternativní léčbu dlouhodobého onemocnění chodidel a žaludečního vředu. Obviněná k léčbě za použití konopí přistoupila až poté, co se jí klasická léčba neosvědčila a o této skutečnosti informovala i svého ošetřujícího lékaře. Nejednalo se tedy o smyšlenou obhajobu, s jakou se můžeme v praxi u uživatelů marihuany často setkat.

547 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2008, sp. zn. 3 Tdo 52/2008.

6.4.2. Případové studie

Sklizeň v Hradci

Okresní soud v Hradci Králové odsoudil dva spolupachatele přečinu nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku podle § 285 odst. 1 trestního zákoníku k peněžitému trestu v celkové výši 10 000 Kč a stanovil náhradní trest odnětí svobody v trvání 2 měsíců, vedle toho jim uložil trest propadnutí věci.⁵⁴⁸

Pachatelé společně pěstovali během roku 2014 na okraji lesa u golfového hřiště nejméně 9 kusů rostlin konopí setého. Rostliny měli zasazené přímo v zemi a v květináčích. Jejich úrodu objevili náhodní svědci - myslivci kontrolující honitbu. Obvinění zpanikařili a začali konopí ve spěchu sklízet, přitom se hájili, že rostliny jsou jejich a mají sloužit pro lékařské účely. Před příjezdem policie sklidili 5 rostlin, 4 rostliny zajistila policie. Chemickou expertízou bylo zjištěno, že zajištěné rostliny po usušení měly hmotu 229,58 gramů, z toho 8,49 gramů THC,⁵⁴⁹ což ovšem pro posouzení trestní odpovědnosti za trestný čin pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku není určující (pouze stran závěru, že se nejednalo o technické konopí).

6.4.3. Statistika

Za rok 2018 policie eviduje celkem 804 trestných činů nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku podle § 285 trestního zákoníku.⁵⁵⁰ Objasňenost této trestné činnosti se blíží 56 %.⁵⁵¹

548 Usnesení Nejvyššího soudu, ze dne 24. 5. 2016, sp. zn. 11 Tdo 1/2016.

549 Usnesení Nejvyššího soudu, ze dne 24. 5. 2016, sp. zn. 11 Tdo 1/2016.

550 Statistické přehledy kriminality za rok 2018 [online]. [Cit. 1. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>.

551 Statistické přehledy kriminality za rok 2018 [online]. [Cit. 1. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>.

6.5. Pěstování máku, konopí a keřů koky v Polsku

V roce 2017 bylo v Polsku odhaleno a zlikvidováno celkem 1224 nelegálních pěstíren konopí a zajištěno 103 873 rostlin konopí, ze kterých bylo lze potenciálně vyrobit přes 2 tuny marihuany. Dalších 54 profesionálních pěstíren odhalila policie specializovaná na organizovaný zločin.⁵⁵²

6.5.1. Právní úprava

Pěstování máku, konopí a keřů koky stanoví trestný čin podle § 63 zákona proti narkomanii:

odst. 1 Kdo proti ustanovením zákona pěstuje mák, s výjimkou nízkomorfinového máku, konopí, s výjimkou technického konopí⁵⁵³, nebo keř koky bude potrestán odnětím svobody až na 3 roky.

odst. 2 Stejný trest hrozí tomu, kdo proti ustanovením zákona sbírá makové mléko, opium, makovou slámu, listy koky, pryskyřici nebo konopí.

odst. 3 Pokud předmětem činu dle odst. 1 je pěstování, ze kterého může vzejít značné množství makové slámy, listů koky, pryskyřice nebo konopí, pachatel bude potrestán odnětím svobody na 6 měsíců až 8 let.⁵⁵⁴

Pěstováním se rozumí mimo jiné příprava půdy pro zasazení semen včetně různých úprav, a dále cyklus od zasetí semen nebo zasazení sazenic do momentu sklizně včetně péče o růst a rozvoj rostlin. Postačí, že je takto pěstována jedna rostlina.⁵⁵⁵

Pojem sběru makového mléka, pryskyřice, konopí atd. není v zákoně proti narkomanii definován, vychází se nicméně z Jednotné úmluvy o omamných látkách, podle níž je sběrem oddělení listů konopí a pryskyřice od rostlin konopí. Není proto pochyb, že znaky trestného činu dle § 63 odst. 2 zákona proti narkomanii nenaplňuje jednání spočívající toliko ve vyrvání rostliny konopí ze země.⁵⁵⁶

552 Sprawozdanie z działalności Centralnego Biura Śledczego Policji za 2017 rok [online]. Warszawa: Centralne biuro śledcze policji, 2018. [Cit. 9. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.cbsp.policja.pl/cbs/do-pobrania/raporty-z-dzialalnosci/9890,Raporty-z-dzialalnosci.html>.

553 V polštině konopie włókniste.

554 Překlad vlastní.

555 MOZGAWA, Marek i kol. Komentarz do niektórych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zdrowiu. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 78-83-8107-718-7.

556 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 4. 9. 2014, II AKa 122/14.

Definici máku, konopí atd. najdeme v § 4 zákona proti narkomanii. Je dovoleno pěstovat nízkomorfinový mák - jde o odrůdu máku lékařského, obsahuje (bez semen) méně než 0,06 % morfinu. Technické konopí musí obsahovat méně než 0,2 % THC.⁵⁵⁷

Podmínky legálního pěstování máku stanoví § 45 a další zákona proti narkomanii. Mák lze pěstovat výlučně pro potřeby farmaceutického průmyslu a na základě příslušného povolení. Technické konopí lze pěstovat bez dalšího, zákon o narkomanii (viz 45 odst. 4) toliko stanoví, že je zakázáno pěstování jiného konopí, než je technické konopí.

Trestný čin dle § 63 zákona proti narkomanii postihuje pěstování a sklizeň konopí, máku a koky. Pěstování podle judikatury zahrnuje všechny činnosti ve fázi produkce rostlin včetně péče o ně do momentu sklizně. Pachatel je trestně odpovědný za pěstování konopí dle § 63 odst. 1 pouze v případě, pokud jeho činnost vypěstováním skončí. Dojde-li ke sklizni, zodpovídá za trestný čin dle § 63 odst. 1, 2 zákona proti narkomanii. Další činnosti po sklizni (typicky sušení), pomocí nichž lze získat hotovou drogu způsobilou k požití, jsou výrobou ve smyslu § 53 zákona proti narkomanii. Výroba totiž neznamená toliko chemické procesy, kterými se vytvářejí syntetické prostředky, ale zahrnuje také výrobu konopných drog.⁵⁵⁸ Činnost spočívající v pěstování konopí a následném vytvoření marihuany z tohoto konopí je jedním trestným činem⁵⁵⁹ naplňujícím kumulativně znaky uvedené v ustanoveních § 63 (pěstování) a § 53 (výroba) zákona proti narkomanii.⁵⁶⁰

Podle judikatury může být účel pěstování konopí toliko polehčující okolností. Vrchní soud ve Vroclavi se zabýval případem obviněného, který trpěl rakovinou a pěstoval konopí výlučně pro potřeby vlastní léčby. Z vypěstovaných rostlin chtěl získat olej. Soud došel k závěru, že společenská nebezpečnost takového pěstování je nižší, což musí být zohledněno při ukládání trestu.⁵⁶¹ Otázce pěstování konopí pro účely alternativní léčby se dosud Nejvyšší soud ani Ústavní soud nevěnoval. V poslední době se v mediálním prostoru objevila kauza muže, který pro

557 MOZGAWA, Marek i kol. Komentarz do niektórych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zdrowiu. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 78-83-8107-718-7.

558 Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23. 8. 2018, V KK 296/18; Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 27. 3. 2018, II AKa 61/18.

559 Viz znění § 11 odst. 2 polského trestního zákona: Pokud čin naplňuje znaky uvedené ve dvou nebo více ustanoveních trestního zákona, soud odsuzuje za jeden skutek na základě všech sbíhajících se předpisů. Překlad vlastní.

560 Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 19. 2. 2015, II AKa 12/15.

561 Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 27. 2. 2018, II AKa 26/18.

nemocnou partnerku a matku svého přítele (rakovina žaludku) pěstoval indické konopí. Na jeho pozemku policie zajistila více jak 10 keřů, z konopí skutečně vyráběl olej, tedy tzv. medicínskou marihuanu. Dosud nepravomocně mu byl za pěstování konopí uložen trest odnětí svobody na 1 rok s podmíněným odkladem výkonu na 4 roky. Soud přistoupil k mimořádnému snížení trestu odnětí svobody s ohledem na nízkou společenskou škodlivost činu.⁵⁶²

6.5.2. Případové studie

Příliš malé keříky konopí

Pěstitel Z. T. byl odsouzen pro dva trestné činy:

1. Pěstování celkem 744 rostlin konopí indického (§ 63 odst. 1 zákona proti narkomanii) - trest odnětí svobody na 2 roky.
2. Přechovávání značného množství drog (§ 62 odst. 2 zákona proti narkomanii), konkrétně 27 gramů marihuany a cca 560 gramů hašiše - trest odnětí svobody na 1 rok a 6 měsíců a peněžitému trestu 400 zlotých (cca 2 400 Kč).⁵⁶³

Hájil se mimo jiné tím, že 419 jím pěstovaných rostlinek marihuany dosud nevyrostlo natolik, aby obsahovaly tolik THC, kolik je potřeba k uznání látky za omamnou, proto měl být odsouzen pouze pro pěstování dospělých rostlin konopí. Soud poukázal na skutečnost, že v době, kdy policie do pěstitelského procesu obviněného zasáhla, část keřů (oněch 419 kusů) byla ve fázi růstu, jen proto obsahovala málo THC. Nešlo o technické konopí, ale konopí, jehož pěstování zákon zakazuje, zatím ve fázi růstu. Je přirozené, že v situaci, kdy obviněný byl přistižen při činu - procesu pěstování rostlin konopí - některé jím pěstované rostliny byly již dospělé a připravené ke sklizni, jiné teprve ve fázi růstu. Všechny nicméně byly konopím ve smyslu § 63 odst. 1 zákona proti narkomanii.⁵⁶⁴

Pěstoval, sklídlil a usušil

Pěstitel M. Z. pěstoval 60 rostlin indického konopí u sebe doma v květináčích, po sklizni z takového množství rostlin mohl získat značné množství konopných listů. V posledních

562 Wyrok sądu ws. podania medyczej marihuany [online]. Publikováno 18. 12. 2018 [Cit. 11. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.rp.pl/Prawo-karne/312189901-Wyrok-sadu-ws-podania-medyczej-marihuany.html>.

563 Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16. 1. 2007, V KK 396/06.

564 Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16. 1. 2007, V KK 396/06.

5 letech přitom byl potrestán pro přechovávání drog dle § 62 odst. 1 zákona proti narkomanii. Rostliny konopí vypěstoval, sklídl, následně usušil a získal tak celkem 783 gramů upotřebitelné sušiny (marihuany) a 114 gramů sušených stonků a listů (neupotřebitelné sušiny). Výše uvedené jednání bylo posouzeno jako trestný čin naplňující znaky § 63 odst. 3 a § 53 odst. 2 (výroba v kvalifikované skutkové podstatě) zákona proti narkomanii. Byl potrestán odnětím svobody na 3 roky a 4 měsíce a peněžitým trestem 2 000 zlotých (cca 13 000 Kč).⁵⁶⁵

6.5.3. Statistika

V roce 2018 polská policie řešila celkem 1 836 případů nedovoleného pěstování konopí, máku a koky. Z toho se v 19 případech jednalo toliko o sklizeň dle § 64 odst. 2 zákona proti narkomanii a v 340 případech z pěstování mohlo vzejít značné množství.⁵⁶⁶

6.6. Srovnání české a polské právní úpravy pěstování konopí a dalších zakázaných rostlin

Český trestní zákoník rozlišuje mezi pěstováním rostlin konopí a jiných rostlin nebo hub obsahujících omamnou nebo psychotropní látku (obdobně jako u přechovávání), přitom pro konopí stanoví mírnější trest (odnětí svobody až na šest měsíců, peněžitý trest nebo propadnutí věci) než pro jiné rostliny a houby (odnětí svobody až na 1 rok, peněžitý trest nebo propadnutí věci). Polský zákon proti narkomanii oproti tomu postihuje pěstování konopí, jehož koncové produkty jsou považovány za měkké drogy, a pěstování máku a keřů koky stejným trestem. Trestnost pěstování hub a jiných rostlin než je konopí, mák a keře koky přitom nestanoví. Polská právní úprava je i v případě pěstování jednoznačně přísnější, když stanoví trest odnětí svobody až na 3 roky a žádné alternativní tresty, což je jistě způsobeno i tím, že na rozdíl od českého práva nerozlišuje mezi pěstováním pro vlastní potřebu a pro jiného. V České republice je trestné pěstování až více než 5 rostlin a více než 40 hub. V Polsku k trestní odpovědnosti postačí pěstovat pouhou jednu rostlinu.

Polský zákonodárce mimo pěstování jako skutkovou podstatu trestného činu dle § 63 zákona proti narkomanii stanovil také samotnou sklizeň, která nemusí nutně navazovat na pěstování. Sklíditi

⁵⁶⁵ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 11. 4. 2013, II AKa 45/13.

⁵⁶⁶ Informace od Piotra Matysiaka, Komendy Głównej Policji (hlavní velitelství polské policie) ze dne 22. 2. 2019 [email].

jistě lze i cizí úrodu. V České republice takové jednání není zvláště postihováno a ani to nepovažují za nutné či snad účelné.

V obou zemích je pěstování rostlin, ze kterých lze získat větší množství drog kvalifikovanou skutkovou podstatou. Trestní zákoník rozlišuje základní typ pěstování (rostlin nebo hub), pěstování ve větším rozsahu a ve značném rozsahu. Polský zákon o narkomanii rozlišuje pěstování, sklizeň, pěstování, ze kterého může vzejít značné množství.

Otázka pěstování pro lékařské účely je v obou zemích řešena judikaturou, avšak opět rozdílně. Český Nejvyšší soud došel k závěru, že se nejedná o trestný čin, když absentuje znak společenské škodlivosti. Polské soudy pěstování konopí za účelem výroby lékařské marihuany považují za společensky škodlivé, účel pěstování je polehčující okolností.

V roce 2018 v České republice bylo odhaleno 804 trestných činů pěstování konopí, v Polsku 1 836, v pouhých 19 případech se přitom jednalo o sklizeň, která u nás sama o sobě není trestná. V Polsku se pěstování vyskytovalo 2,2 krát častěji než u nás. Při přepočtu na jeden milion obyvatel vypadá statistika takto: 76 trestných činů pěstování konopí na milion obyvatel v České republice, v Polsku pouze 48 na milion obyvatel.

7. Výroba, obchod, distribuce, šíření drog a jiné nakládání s drogami

7.1. Drogová kriminalita

Trestná činnost související s drogami je vysoce latentní a často páchaná ve skupinách. Drogová kriminalita se vyznačuje značnou mírou latence z důvodu své specifčnosti, jejími oběťmi totiž nejčastěji jsou samotní uživatelé drog, kteří nemají zájem na stíhání pachatelů, ale naopak na dostupnosti drogy, dále hraje roli, že i uživatelé drog mohou být postiženi pro přechovávání, proto se policii pokud možno vyhýbají. Důvodem latence je mimo výše uvedené značná organizovanost skupin, které se na drogové kriminalitě podílejí a používají pro svou činnost moderní techniku, lobbying apod., dále nedostatečná primární prevence ve školách, snadná dostupnost a cenová

přijatelnost drog, odhalování policejních postupů v médiích, liberální přistěhovalecká politika a obtížnost dokazování organizovaného obchodu.⁵⁶⁷

Drogové trestné činy dlouhodobě tvoří cca 1 % všech trestných činů, tento druh kriminality se však vyznačuje vysokou latencí, jak bylo uvedeno výše. Mimo to je třeba vzít v potaz trestné činy páchané pod vlivem drog a trestné činy páchané za účelem opatření drogy potažmo finančních prostředků na ni.⁵⁶⁸

Trestnou činnost páchanou v souvislosti s nealkoholovými návykovými látkami lze rozdělit do 3 skupin:

- trestná činnost spojená s výrobou a distribucí drog,
- trestná činnost spojená s obstaráváním drog,
- trestná činnost spáchaná pod vlivem drog.⁵⁶⁹

Drogovou kriminalitu dělíme na primární a sekundární.⁵⁷⁰ Primární drogovou kriminalitu představují následující trestné činy: nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými psychotropními látkami a s jedy, přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu, nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku, výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu, šíření toxikomanie.⁵⁷¹ Sekundární drogová kriminalita s užíváním drog přímo souvisí, řadíme sem např. krádeže pod vlivem drog či za účelem získání drog, dále kuplířství motivované touhou po drogách či zneužití drog k poslušnosti prostitutek a v neposlední řadě také řízení vozidla pod vlivem drog - ohrožení pod vlivem návykové látky.⁵⁷²

Někteří autoři zmiňují ještě terciální drogovou kriminalitu - zde je uživatel drog v roli oběti. Jde zejména o vydírání, zneužívání k páchání majetkové trestné činnosti a nucení k prostituci.⁵⁷³

567 TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana a ZEMAN, Petr. Možnosti trestní justice v protidrogové politice II.: (empirická část). 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. ISBN 978-807-3380-724.

568 TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana a ZEMAN, Petr. Možnosti trestní justice v protidrogové politice II.: (empirická část). 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. ISBN 978-807-3380-724.

569 HEJDA, Jan. Drogy legalizace: ano - ne?, Jindřichův Hradec: RAIN reklamní agentura s.r.o., 2000. ISBN 80-245-0080-9.

570 BLAŽEJOVSKÝ, Marek. Drogy v dopravě. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-903-8.

571 BLAŽEJOVSKÝ, Marek. Drogy v dopravě. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-903-8.

572 BLAŽEJOVSKÝ, Marek. Drogy v dopravě. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-903-8.

573 MIOVSKÝ, Michal. SPIRIG, Harald a HAVLÍČKOVÁ, Miloslava. Vězeňství a nelegální drogy. Sborník textů z oblasti užívání nelegálních návykových látek ve věznicích. Praha: Úřad vlády ČR, 2003. ISBN 80-86734-03-X.

Většina uživatelů drog se dopouští trestné činnosti - podílí se na výrobě drog, jejich distribuci, obstarávají si finance na drogy krádežemi, podvody apod. V drogovém prostředí Hejda rozlišuje 3 skupiny osob:

- čistý konzument - může se dopouštět sekundární drogové trestné činnosti,
- závislý konzument, který v omezeném množství s drogami obchoduje - primární drogová trestná činnost,
- člen podsvětí, který s drogami obchoduje a sám je neužívá - primární drogová trestná činnost.⁵⁷⁴

Největší procento závislých se dostává do druhé skupiny konzumentů. Toxikoman denně potřebuje drogy v ceně cca 500 - 1 000 Kč. Pokud se narkoman neuchýlí ke krádežím, získává peníze prodejem drog. Koupí gram drogy a ten rozdělí na dvě poloviny, jednu polovinu spotřebuje a druhou nařadí např. glukózou a prodá za cenu celého gramu. Skupina závislých distributorů získává zákazníky ve svém okolí, je tak nejvíce zainteresovaná na rozšiřování okruhu závislých osob.⁵⁷⁵

7.1.1. Obchod s drogami

Drogový trh je velmi flexibilní, neustále se rozvíjí. Obchod s drogami představuje výnosný business, ale zanechává za sebou miliony zmařených lidských životů. V dlouhodobém spektru se spotřeba marihuany a kokainu snižuje, poptávka na heroin však roste.⁵⁷⁶

Česká republika je, pokud jde o heroin, výjimkou z výše uvedeného pravidla. Obchod s heroinem na našem území, na rozdíl od většiny evropských zemí, v posledních letech stagnuje.⁵⁷⁷ Na pašování heroinu do České republiky se podílejí převážně organizované

574 HEJDA, Jan. Drogy legalizace: ano - ne?, Jindřichův Hradec: RAIN reklamní agentura s.r.o., 2000. ISBN 80-245-0080-9.

575 HEJDA, Jan. Drogy legalizace: ano - ne?, Jindřichův Hradec: RAIN reklamní agentura s.r.o., 2000. ISBN 80-245-0080-9.

576 MAJRZEJOWSKI, Wiesław. Przystępczość zorganizowana - system zwalczania. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie i Literackie, 2015. ISBN 978-83-64785-02-3.

577 Výroční zpráva Národní protidrogové centrály SKPV PČR za rok 2017 [online]. [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>.

skupiny etnických Albánců.⁵⁷⁸ Distribuci konzumentům pak zajišťují romští, arabští a čeští dealeri.⁵⁷⁹

V roce 2017 orgány činné v trestním řízení zajistily 19 kilogramů heroinu. Heroin nabízený na českém trhu je nevalné kvality, obsahuje cca do 5 % diacetylmorfinu v prodávané směsi. Počet uživatelů heroinu je víceméně ustálený, s ohledem na nízkou kvalitu pouličně prodávaného heroinu se jeho uživatelé často uchylují k zneužívání léčivých přípravků na bázi opiátů. Ve větších českých městech jde zejména o přípravky určené k substituční léčbě s účinnou látkou buprenorfin, které na černý trh unikají od pacientů substitučních programů. Heroinisté vedle toho zneužívají fentanyl, který získávají z transdermálních náplastí a tablet.⁵⁸⁰

V posledních letech roste dostupnost kokainu, přesto Česká republika není významnou cílovou ani tranzitní zemí pro tuto drogu.⁵⁸¹ Kokain je pro svou přetrvávající vyšší cenu ve srovnání s pervitinem distribuován zejména v Praze, Brně a větších krajských městech, je poptáván movitějšími lidmi a zahraničními turisty.⁵⁸² Na pašování a distribuci kokainu se podílejí Nigerijci, Balkánci a také Češi. V roce 2017 orgány činné v trestním řízení zajistily 27 kilogramů kokainu o průměrné čistotě 36 %.⁵⁸³

Mezi největší pašeráky drog obecně patří občané Afghánistánu, Íránu, Pákistánu, Barmy a Laosu.⁵⁸⁴ V obchodu s drogami se angažují také Turci, Libanonci, Ířanci a v neposlední řadě Kosovští Albánci a Kurdové, kteří zneužívají svých příbuzenských svazků s azylynty v Evropě a Istanbulu.⁵⁸⁵

578 Nabídka drog a kriminalita spojená s drogami [online]. [Cit. 24. 1. 2019], Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/drogova-situace-2017/#nabidka>.

579 Nabídka drog a kriminalita spojená s drogami [online]. [Cit. 24. 1. 2019], Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/drogova-situace-2017/#nabidka>.

580 Výroční zpráva Národní protidrogové centrály SKPV PČR za rok 2017 [online]. [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>.

581 Nabídka drog a kriminalita spojená s drogami [online]. [Cit. 24. 1. 2019], Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/drogova-situace-2017/#nabidka>.

582 Výroční zpráva Národní protidrogové centrály SKPV PČR za rok 2017 [online]. [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>.

583 Nabídka drog a kriminalita spojená s drogami [online]. [Cit. 24. 1. 2019], Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/drogova-situace-2017/#nabidka>.

584 HEJDA, Jan. Drogový legalizace: ano - ne?, Jindřichův Hradec: RAIN reklamní agentura s.r.o., 2000. ISBN 80-245-0080-9.

585 NOŽINA, Miroslav. Svět drog v Čechách. Praha: Nakladatelství KLP - Koniasch Latin Press, 1997. ISBN 80-85917-36-X.

Určité etnické skupiny pachatelů, zejména Afghánci a Nigerijci, ale také Čečenci, jsou prakticky nepostižitelné, jelikož u nás chybí spolehliví tlumočníci do jejich národních jazyků. Nadto Albánci a Čečenci fungují podobně jako Rusové a jiné národy bývalého Sovětského svazu na klanovém principu, zachovávají nepsanou mlčenlivost a uvězněné členy klanu, potažmo jejich rodiny finančně podporují.⁵⁸⁶

Afghánistán zajišťuje 92 % světové produkce heroinu, hodnota exportovaného heroinu se rovná polovině HDP této země.⁵⁸⁷ Drogy jsou pašovány dvěma hlavními koridory:

- z Afghánistánu přes střední Asii a pak po Hedvábné cestě,
- z Afghánistánu přes Írán do Turecka a pak po Balkánské cestě.⁵⁸⁸

Česká republika je součástí Balkánské cesty coby vstupní brána na heroinový trh Evropské Unie.⁵⁸⁹ Balkánská trasa vede přes Bulharsko, Rumunsko, Maďarsko, Rakousko nebo Slovensko a Českou republiku do Německa nebo přes Ukrajinu a Polsko opět do Německa (severní odnož), Řecko, Albánii a Itálii (jižní odnož), Makedonii, Srbsko, Chorvatsko, Slovinsko a Itálii nebo Rakousko (střední odnož). Hedvábná stezka vede přes středoasijské státy a Rusko nebo kavkazské země.⁵⁹⁰ Drogy do Evropy proudí z Afghánistánu, Latinské Ameriky, Barmy, Thajska a Pákistánu přes Turecko.⁵⁹¹

Obchod s drogami se vyznačuje silným mezinárodním prvkem, bez účasti cizích státních příslušníků a zločineckých skupin si jej prakticky nelze představit. S ohledem na tuto skutečnost má v této oblasti kriminality mimořádný význam mezinárodní spolupráce orgánů činných v trestním řízení. V praxi se osvědčily méně formální metody mezinárodní spolupráce, zejména pak institut styčných důstojníků. Styčný důstojník působí mimo Českou republiku, zodpovídá za určitý region, který může pokrývat více zemí. V tomto regionu i v České republice má síť osobních kontaktů, zná policii i justici na obou stranách, což umožňuje rychlejší vyřizování žádostí

586 TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana a ZEMAN, Petr. Možnosti trestní justice v protidrogové politice I.: (vývojové aspekty). 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2007. ISBN 978-807-3380-595.

587 MAĐRZEJOWSKI, Wiesław. Przestępczość zorganizowana - system zwalczania. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie i Literackie, 2015. ISBN 978-83-64785-02-3.

588 ŠTABLOVÁ, Renata a BREJCHA, Břetislav a kol., Drogy vybrané kapitoly. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005. ISBN 80-7251-186-6.

589 CHMELÍK, Jan a kol. Drogová kriminalita. Praha: Úřad vyšetřování pro ČR, 1999.

590 ŠTABLOVÁ, Renata a BREJCHA, Břetislav a kol., Drogy vybrané kapitoly. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005. ISBN 80-7251-186-6.

591 NOŽINA, Miroslav. Svět drog v Čechách. Praha: Nakladatelství KLP - Koniasch Latin Press, 1997. ISBN 80-85917-36-X.

o mezinárodní pomoc a flexibilnější spolupráci. Další osvědčenou neinstitucionalizovanou metodou jsou přímé styky, které vznikají při účasti na mezinárodních akcích, vyšetřování konkrétních případů či právě přes styčného důstojníka. Vzájemná důvěra mezi stranami a přímý kontakt značně usnadňují policejní spolupráci.⁵⁹²

Na obchodu s drogami se podílí celá řada osob - od výrobců přes pašeráky a kurýry až po lokální distributory. Trávníčková a Zeman uvádí následující kategorizaci:

- organizátoři - nemusí s drogou přijít fyzicky do styku, řídí síť výkonných osob, organizují výrobu, přepravu, skladování a distribuci drogy;
- investoři - skupina droze nejuvzdálenější, velmi těžko postižitelná kategorie pachatelů, investor do drog investuje jako do legálního podnikání - zde ilegalita, riziko, větší výnosy;
- výkonní pachatelé:
 - výrobci - v České republice se vyrábí pouze pervitin,
 - osoby provádějící impregnaci - roztok kokainu nebo heroinu se napustí do textilu, dřeva nebo papíru a přepraví se na místo určení, posléze jej impregnátor povoláný ze zahraničí (většinou z produkční země) vyluhuje a extrahuje opět čistou drogu,
 - pašeráci - provádějí převoz drog v komerčním nákladu (lodí, letadlem atd.) a jinak s nimi manipulují - v meziskladech drogy ředí a balí pro pouliční distribuci;
 - kurýři - převážejí drogu přes hranice v různých úkrytech;
 - dopravci - často z řad dopravních firem s finančními problémy, samotný řidič vozidla o zásilce neví;
 - distributoři - prodávají drogu přímo uživatelům.⁵⁹³

Nájemnými kurýry jsou často studenti, kteří tak mají možnost cestovat po celém světě na náklady výrobce drog, samozřejmě přitom musí dopravit drogy do místa určení.⁵⁹⁴ K pašování drog se používá velmi kreativních metod. Dvojitá dna kufrů jsou již notoricky známá.⁵⁹⁵ Drogy se přes hranice přenášejí v pudřenkách, flakónech od parfémů, krabičkách od léků, LSD se pašuje

592 TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana a ZEMAN, Petr. Možnosti trestní justice v protidrogové politice I.: (vývojové aspekty). 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2007. ISBN 978-807-3380-595.

593 TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana a ZEMAN, Petr. Možnosti trestní justice v protidrogové politice I.: (vývojové aspekty). 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2007. ISBN 978-807-3380-595.

594 ŠTABLOVÁ, Renata, BREJCHA Břetislav a kol. Návykové látky a současnost. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006. ISBN 80-7251-224-2.

595 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

v dopisech nasáklých účinnou látkou, kokain ukrytý v banánech.⁵⁹⁶ Pachatelé se pokoušejí drogy různě kamuflovat - barví je, pachově maskují a podobně.⁵⁹⁷ Drogy kurýři přepravují připevněné na těle, ukryté ve falešném hrbu, poprsí, těhotenském břiše, ve špičkách bot, ve sponách opasků, v kloboucích a ve dvojitých kapsách, dále také v umělém chrupu, v parukách, v pohlavních orgánech žen a v konečníku.⁵⁹⁸ K přepravě drog se využívá i poštovních služeb, jednoduše tak, že droga ukrytá v knize (ve vazbě knihy nebo vyřezaném otvoru) se zašle na adresu vytypované osoby.⁵⁹⁹

7.2. Výroba, obchod, distribuce, dovoz, vývoz a další formy neoprávněného nakládání s drogami v České republice

V České republice se vyrábí marihuana a pervitin, tyto nelegální drogy jsou na českém drogovém trhu dominantní. V posledních letech se na černém trhu objevují také nové syntetické drogy.⁶⁰⁰

Fenoménem dnešní doby je obchod s drogami v prostředí Internetu, zejména tzv. darknetu.⁶⁰¹ Jsou zde nabízeny především nové syntetické drogy a prekursory.⁶⁰² Novým trendem v oblasti obchodu s marihuanou je zapojení balkánských organizovaných skupin, jejichž členy jsou zejména Srbové. Vyrobenou marihuanu srbské organizované skupiny nejčastěji pašují do Německa nebo Rakouska. Zisky z jejího prodeje pak legalizují v Srbsku investicí do nemovitostí. Marihuanu pěstují v České republice, jelikož zde jsou snadno dostupné prostory k pronájmu, semena a další pěstitelské potřeby včetně vzduchotechniky a osvětlení.⁶⁰³

Pervitin se u nás vyrábí převážně podomácku v menších varnách, převládá komunitní způsob výroby a distribuce na domácí trh. V roce 2017 policie odhalila 264 varen pervitinu, většina z nich

596 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

597 ŠTABLOVÁ, Renata, BREJCHA Břetislav a kol. Návykové látky a současnost. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006. ISBN 80-7251-224-2.

598 STRAUS, Jiří. VIKTORYOVÁ, Jana. PALAREC, Ján a STACH, Jan. Metodika vyšetřování drogové kriminality. Praha: Policejní akademie České republiky, 2006. ISBN 80-7251-219-6.

599 STRAUS, Jiří. VIKTORYOVÁ, Jana. PALAREC, Ján a STACH, Jan. Metodika vyšetřování drogové kriminality. Praha: Policejní akademie České republiky, 2006. ISBN 80-7251-219-6.

600 Výroční zpráva Národní protidrogové centrály SKPV PČR za rok 2017 [online]. [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>.

601 Neveřejný Internet, který funguje přes Tor nebo I2P - anonymní přístup.

602 Výroční zpráva Národní protidrogové centrály SKPV PČR za rok 2016 [online]. [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>.

603 Výroční zpráva Národní protidrogové centrály SKPV PČR za rok 2017 [online]. [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>.

sloužila k výrobě pervitinu v množství do 50 gramů. Pervitin se vyrábí zpravidla z efedrinu extrahovaného z volně prodejných léčiv. Na velkovýrobě a distribuci českého pervitinu se obdobně jako v případě marihuany podílejí vietnamské organizované skupiny. Výroba se přesouvá také mimo Českou republiku. V roce 2017 orgány činné v trestním řízení zajistily 93 kilogramů pervitinu o průměrné čistotě 65 %.⁶⁰⁴

Pervitin vyráběný v České republice se vyváží zejména do Německa, Rakouska, Francie a severovýchodních zemí.⁶⁰⁵ Na obchodu s pervitinem se vedle Vietnamců podílejí také ruskojazyčné národy.⁶⁰⁶ Lze vyslovit domněnku, že Vietnamci si napojením na obchod s pervitinem kompenzují ztráty na zisku z padělaného zboží, na které se v posledních letech státní orgány začaly soustředit.⁶⁰⁷

Organizované skupiny specializující se na výrobu pervitinu přesouvají jeho výrobu z České republiky do Polska, Německa a Holandska. Vietnamci zde prostřednictvím svých krajanů využívají nemovitosti vhodné pro zřízení velkokapacitních laboratoří. Pomocí českých, slovenských a německých kurýrů přivážejí z České republiky potřebné chemikálie, v laboratořích vyrobí pervitin a ten pak distribuují do cílové destinace. Narůstá počet smíšených mezinárodních organizovaných skupin složených z Vietnamců, Čechů, Poláků a Slováků.⁶⁰⁸

Kvalita na černý trh distribuovaného pervitinu klesá, a to s ohledem na zvýšené náklady na nákup prekurzorů. V Polsku totiž byla zavedena omezení regulující dosud volný prodej léčiv s obsahem pseudoefedrinu. Vyroběný metamfetamin je ředěn látkou MSM (metylsulfonylmetan, dimetylsulfon), která se legálně užívá jako kloubní výživa a s pervitinem dobře reaguje.⁶⁰⁹ Léky s obsahem pseudoefedrinu jsou dováženy převážně z Polska a Slovenska, nicméně také na území České republiky byly zaznamenány lékárny s neobvyklou spotřebou těchto léků, která ukazuje na

604 Nabídka drog a kriminalita spojená s drogami [online]. [Cit. 24. 1. 2019], Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/drogova-situace-2017/#nabidka>.

605 Výroční zpráva Národní protidrogové centrály SKPV PČR za rok 2017 [online]. [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>.

606 TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana a ZEMAN, Petr. Možnosti trestní justice v protidrogové politice I.: (vývojové aspekty). 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2007. ISBN 978-807-3380-595.

607 TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana a ZEMAN, Petr. Možnosti trestní justice v protidrogové politice I.: (vývojové aspekty). 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2007. ISBN 978-807-3380-595.

608 Výroční zpráva Národní protidrogové centrály SKPV PČR za rok 2017 [online]. [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>.

609 Výroční zpráva Národní protidrogové centrály SKPV PČR za rok 2017 [online]. [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>.

pravděpodobný prodej léčiva k výrobě pervitinu.⁶¹⁰ Výdej léčiv s obsahem pseudoefedrinu byl v Polsku výrazně omezen, volně prodejné jsou v lékárnách jen menší balení, a to pouze jedno balení na osobu a den, přesto masivní dovoz těchto léků do České republiky pokračuje.⁶¹¹

Na vzestupu je obchod s tabletami extáze. Extáze se vyrábí přímo v České republice, v minulosti tablety dovážely organizované skupiny (složené převážně z českých občanů) z Holandska. Díky přesunu výroby na naše území se těmto skupinám značně zvedly zisky, výrobní cena jedné tablety extáze je cca 10 - 15 Kč, prodává se za 200 Kč.⁶¹²

Na tomto místě uvedu několik poznámek z vlastní praxe. V Pardubickém okrese, kde poslední 3 roky pracuji, je nejběžnější zneužívání marihuany vypěstované vlastními silami a pervitinu. Pervitin se vyráběl v opuštěných prostorách bývalých tiskáren, po demolici této budovy se výroba přesunula do tzv. drogových bytů. Někdy si toxikomané pronajmou pokoj v místním levném hotelu. Jinak často obývají stany a provizorní přístřešky ve squatu za nádražím. Vaří se na primitivních varnách složených ze svíček, několika zkumavek, teploměru apod. Vařičů si členové toxikomanických skupin považují, jde o osoby se základní znalostí chemie (střední škola chemická, práce s chemikáliemi např. v místní společnosti Syntesia). Umění vaření pervitinu se samozřejmě učí jeden od druhého. Léky pro výrobu pervitinu vozí ze sousedního Polska. Pokud jde o závislé vařiče pervitinu, tito vyrábějí poměrně malé množství v řádu desítek gramů, něco sami spotřebují, část darují a část prodají. Realizace větších podnikatelských záměrů (např. export pervitinu do jiných zemí nebo prodej ve velkém) nejsou zpravidla schopni, pervitin tedy zůstává v uzavřené skupině osob - nešíří se.

Při výrobě pervitinu tzv. českou cestou se používají následující chemikálie: hydroxid sodný, kyselina sodná, toluenové rozpouštědlo, kyselina fosforečná, červený fosfor, jód, kyselina chlorovodíková. Pervitin se získává redukcí pseudoefedrinu přebytečným jódem a fosforem v kyselém prostředí při teplotě 130 °C. Vařiči pervitinu celý proces popisují zhruba takto: Z volně prodejných léků, zpravidla přivezených z Polska získávají pseudoefedrin. Z 10 balení léků s vysokým obsahem pseudoefedrinu lze vyrobit zhruba 5 gramů pervitinu. Tablety se rozdrť

610 Výroční zpráva Národní protidrogové centrály SKPV PČR za rok 2017 [online]. [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocni-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>.

611 Výroční zpráva Národní protidrogové centrály SKPV PČR za rok 2017 [online]. [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocni-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>.

612 Výroční zpráva Národní protidrogové centrály SKPV PČR za rok 2017 [online]. [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocni-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>.

a zalijí vroucí vodou, spolu s toluenem a hydroxidem sodným pak vaříč směs prostřepe až se vše rozpustí. Po vychladnutí se směs zcedí do další láhve s vodou a kyselinou sodnou. Tímto způsobem získaný pseudoefedrin se dá do baňky spolu s kyselinou fosforečnou, fosforem a jódem. Po protřepání se směs vaří, teplotu toxikomané často pouze odhadují. Po zchladnutí se opět přidá trocha vody, dále toluen a hydroxid sodný. Směs se pak slije přes filtr a pokape kyselinou sodnou. Po odpaření přebytečných tekutin se získaný pervitin ještě čistí v acetonu. Podomácku uvařený pervin může mít podobu prášku nebo krystalků zpravidla hnědé barvy.

7.2.1. Právní úprava

V České republice je výroba, distribuce a jiné nakládání s drogami postihováno jako tentýž trestný čin - nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy dle § 283 trestního zákoníku:

(1) Kdo neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursor nebo jed, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) jako člen organizované skupiny,

b) ač byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán,

c) ve značném rozsahu, nebo

d) ve větším rozsahu vůči dítěti nebo v množství větším než malém vůči dítěti mladšímu patnácti let.

(3) Odnětím svobody na osm až dvanáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví,

b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch,

c) spáchá-li takový čin ve velkém rozsahu, nebo

d) spáchá-li takový čin ve větším rozsahu vůči dítěti mladšímu patnácti let.

(4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob nebo smrt,

b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, nebo

c) spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.

(5) Příprava je trestná.

Trestní zákoník v § 289 odst. 1 (společné ustanovení k drogovým trestným činům) uvádí, že *zákon stanoví, co se považuje za omamné látky, psychotropní látky, přípravky obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursory používané pro nezákonnou výrobu omamných nebo psychotropních látek*. Zákonem, na který ustanovení § 289 trestního zákoníku odkazuje, je zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, který v § 2 obsahuje definici návykových látek a původně obsahoval i seznamy těchto návykových látek. Návykovými látkami se rozumí *omamné látky a psychotropní látky uvedené v přílohách č. 1 až 7 nařízení vlády o seznamu návykových látek*. Seznamy omamných a psychotropních látek jsou na základě zákonného zmocnění uvedeného v § 44c zákona o návykových látkách vydávány formou nařízení vlády.

Přípravkem obsahujícím omamnou nebo psychotropní látku může být jakýkoliv roztok nebo směs, který obsahuje některou omamnou nebo psychotropní látku (eventuálně prekursor) v seznamu uvedenou. Zákon o návykových látkách, pokud jde o prekursory, odkazuje na nařízení Evropského Parlamentu a Rady (č. 273/2004 a č. 111/2005). Podstatné je, že prekurem nejsou léčivé přípravky, farmaceutické přípravky, směsi, přírodní produkty a jiné přípravky, ve kterých jsou sice látky uvedené v přílohách příslušných nařízení obsaženy, ale podléhají stejně jako všechny léčivé přípravky směrnici Evropského parlamentu a Rady 2001/83/ES.⁶¹³ Definici jedů zde neuvádím, když nedovolené nakládání s jedy není předmětem této práce.

Neoprávněným nakládáním s omamnou nebo psychotropní látkou, přípravkem takovou látku obsahujícím nebo prekurem se rozumí nakládání bez příslušného povolení dle zákona o návykových látkách (povolení vydává Ministerstvo zdravotnictví). Zákon o návykových látkách a vyhláška Ministerstva zdravotnictví stanoví výjimky. V případě prekursorů se jedná o povolení dle příslušných evropských nařízení.

Základní skutková podstata trestného činu dle § 283 trestního zákoníku je vymezena alternativně, když postihuje různé formy nakládání s omamnou nebo psychotropní látkou, přípravkem takovou látku obsahujícím nebo prekurem. Všechny alternativy, tedy vyrobení, dovezení, vyvezení,

⁶¹³ Prekursorům se podrobněji věnuji v rámci pojednání o předmětech k nedovolené výrobě drog (§ 286 trestního zákoníku).

provezení, nabídnutí, zprostředkování, prodej, jiný způsob opatření jinému a přechovávání pro jiného, jsou rovnocenné. Žádná z těchto alternativ nemá zvláštní postavení, není přísněji trestná.⁶¹⁴

Neoprávněnou výrobou je průmyslová výroba nebo jakékoliv jiné zhotovení s výjimkou produkce. Produkci je získávání opia z makovic, listů koky z keře koky, konopí a pryskyřice z rostlin konopí.⁶¹⁵ O výrobu, resp. některou z fází výroby, jde až po sklizni konopí, kdy je konopí zpracováno v procesu, v němž je vstupní komponent - konopné listy a pryskyřice - upraven sušením na marihuanu nebo je z něj získáno THC.⁶¹⁶ Výroba marihuany dle § 283 trestního zákoníku ve stadiu pokusu a přípravy byla již řešena v kapitole o pěstování konopí. Jisté specifické situace mohou nastat také u vaření pervitinu. O pokus výroby v každém případě jde, jakmile s výrobou již bylo započato. V praxi nejsou výjimečné situace, kdy dojde k vznícení chemikálií určených k výrobě pervitinu, a proto výroba není dokončena. Jednání pachatele v této situaci bez pochyb bezprostředně směřuje k dokonání trestného činu, neboť proces výroby již byl započat.⁶¹⁷ O přípravu se bude jednat typicky v případě opatřování prostředků k výrobě metamfetaminu.⁶¹⁸

Dovozem a vývozem se podle Jednotné úmluvy o omamných látkách rozumí doprava z jednoho státu do druhého nebo z jedné oblasti do jiné oblasti téhož státu.⁶¹⁹ K vývozu a dovozu omamných prostředků a psychotropních látek je dle § 20 zákona o návykových látkách potřeba tzv. vývozní/dovozní povolení, které vydává Ministerstvo zdravotnictví. Pokud jde o prekursorů, zákon o návykových látkách v § 20a odkazuje na přímo použitelné předpisy Evropské unie, které vymezují podmínky legálního dovozu a vývozu prekursorů. Bez splnění stanovených podmínek pro udělení příslušného povolení je u uvedených látek vývoz z České republiky, dovoz do České republiky a průvoz přes území České republiky, resp. celní území Evropské unie, neoprávněný.⁶²⁰

Nabídnutím je výslovný nebo konkludentní návrh učiněný jiné osobě.⁶²¹ Zprostředkování spočívá v zajištění kontaktu mezi osobami, které s drogami nakládají. Jde o zprostředkování dodávky drogy, zpravidla mezi prodejcem, výrobcem, překupníkem nebo dealerem a kupujícím.⁶²² Prodejem je klasická obchodní transakce - drogy za peníze. Neoprávněné opatření jinému znamená

614 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 5. 2015, sp. zn. 11 Tdo 388/2015.

615 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

616 Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2014, Tpjn 300/2014.

617 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2010, sp. zn. 8 Tdo 458/2010.

618 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2016, sp. zn. 11 Tdo 802/2016.

619 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

620 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

621 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2012, sp. zn. 6 Tdo 323/2012.

622 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

jakékoliv obstarání jiným způsobem, než bylo uvedeno výše - darováním, výměnou za protislužbu nebo protihodnotu.⁶²³ Neoprávněným opatřením jinému je i pěstování pro jiného. Rozlišit pěstování pro sebe a pro jiného je stěžejní z hlediska právní kvalifikace. Vedle výpovědi pachatele a dalších osob je směrodatné množství vypěstovaných rostlin a způsob jejich pěstování, resp. míra profesionalizace pěstování.⁶²⁴ Poslední alternativou je přechovávání pro jiného (přechovávání pro sebe je trestným činem dle § 284 trestního zákoníku).

Jednočinný souběh trestného činů podle § 283 trestního zákoníku a trestného činu podle § 284 trestního zákoníku (přechovávání pro sebe) je vyloučen.⁶²⁵ Případy, kdy pachatel drogu vyrobí a posléze ji pro sebe přechovává, budou posouzeny jako trestný čin dle § 283 trestního zákoníku.

V § 283 trestního zákoníku není na rozdíl od §§ 284 a 285 stanovena žádná dolní, minimální hranice množství omamné či psychotropní látky relevantní z hlediska naplnění znaků tohoto trestného činu. Nakládání s velmi malým množstvím drogy nicméně může být posouzeno tak, že sice po formální stránce naplňuje znaky trestného činu, ale není společensky škodlivé a nezakládá proto trestní odpovědnost dle § 283 trestního zákoníku. V tom případě může obviněný eventuálně být postižen ve správním řízení pro přestupek.⁶²⁶

Podle judikatury Nejvyššího soudu se víceméně kontinuální, pravidelný prodej drog, výroba či jiné opatřování drog pro jiného posuzuje jako trvajícím delikt. Jednotícím prvkem, díky kterému lze v prodeji či bezplatném poskytování drog různým osobám v určitém časovém období, spatřovat jeden skutek, je výroba drog nebo jejich přechovávání pro jiného. Pachatel drogy vyrobí nebo si jich větší množství jinak opatří, a to pak po částech rozprodává. Svým jednáním naplní hned několik alternativně vymezených znaků skutkové podstaty trestného činu dle § 283 trestního zákoníku a toto jeho počínání bude posuzováno jako jeden skutek.⁶²⁷ Výše uvedené se pozitivně odráží v praxi, když se totiž některá z konkrétních transakcí neprokáže, toliko se z popisu skutku vypustí. Soud nezprošťuje viny ve vztahu k této transakci, což by v případě neprokázání některého

623 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

624 Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2014, Tpjn 300/2014; Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 6. 2006, sp. zn. 3 Tdo 687/2006.

625 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

626 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 2. 2011, sp. zn. 8 Tdo 112/2011.

627 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 2. 2017, sp. zn. 11 Tdo 1450/2016; Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 1. 2007, sp. zn. 7 Tdo 1480/2006; Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2017, sp. zn. 11 Tz 38/2017; Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 10. 2016, sp. zn. 11 Tdo 862/2016 a další.

z dílčích útoků pokračujícího trestného činu bylo nezbytné. Nadto pokud v přípravném řízení vyjde najevo, že pachatel drogy poskytoval i dalším osobám, postačí toto upřesnit v popisu skutku, není nutný postup dle § 160 odst. 1, 5 trestního řádu.

Pro trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy v základní skutkové podstatě lze uložit trest odnětí svobody na 1 rok až 5 let nebo peněžitý trest. Zákonodárce pro trestný čin dle § 283 trestního zákoníku stanovil hned několik kategorií kvalifikovaných skutkových podstat (viz odst. 2, 3, 4 a různé trestní sazby), v případě naplnění kvalifikované skutkové podstaty se jedná o zločin a žádné alternativní tresty nepřipadají do úvahy. V první kategorii (odnětí svobody na 2 roky až 8 let) může činit potíže výklad ustanovení § 283 odst. 2 písm. d) trestního zákoníku - ve větším rozsahu vůči dítěti nebo v množství větším než malém vůči dítěti mladšímu 15 let. Na znak většího rozsahu je třeba nahlížet odlišně než v případě podle § 283 odst. 2 písm. c), protože je vždy spojen s tím, že směřuje vůči dítěti. Bude proto naplněn již při podstatně menším množství drogy než v případě, že by ve věci dítě angažováno nebylo. Totéž platí pro výklad pojmu množství větší než malé vůči dítěti mladšímu 15 let.⁶²⁸

V minulosti byl taktéž sporný pojem značný prospěch, úmysl jej získat je kvalifikovanou skutkovou podstatou trestného činu dle § 283 odst. 3 písm. b) trestního zákoníku (druhá kategorie - odnětí svobody na 8 až 12 let). Nejvyšší soud judikoval,⁶²⁹ že výroba drog a distribuce drog je de facto výdělečnou činností, která spočívá v nákupu a následném prodeji, prospěchem z takové činnosti pak je rozdíl mezi tím, za co byl realizován prodej, a tím, za co byl realizován nákup. Prospěch je tedy hodnotou, která přibyla k majetku provozovatele činnosti, byť v tomto případě nelegální činnosti, čili prospěch je finančně vyjádřený poměr mezi výnosy a náklady oné činnosti. Na výše uvedeném nic nemění konkrétní povaha činnosti a to, že jejím předmětem jsou drogy. Nelze tedy za značný prospěch považovat „tržbu“ distributora drog, nýbrž od této je nutné jaksí odečíst jeho náklady, což ovšem v praxi může být obtížné. Později však Nejvyšší soud upřesnil, že postačí, když ze shromážděných důkazů lze dojít k logickému závěru, že jednání obviněného směřovalo k dosažení značného prospěchu. V kauze posuzované Nejvyšším soudem obviněný dokonce ještě ani nezapočal s prodejem vyrobené drogy (39 kilogramů marihuany), ale investoval více jak 1,5 milionu korun do zařízení a technického vybavení tří pěstíren. Soud tak došel k závěru,

628 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. 8 Tdo 463/2010.

629 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2005, sp. zn. 7 Tdo 207/2005; Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2008, sp. zn. 3 Tdo 496/2008.

že jednání obviněného směřovalo ke zpeněžení marihuany a návratnosti toho, co vložil do průmyslového způsobu pěstování a zpracování konopí. Konec konců zákonným znakem ustanovení § 283 odst. 3 písm. b) trestního zákoníku není získání značného prospěchu, ale pouhý úmysl jej získat.⁶³⁰

Nejpřísněji trestné je jednání podle § 283 odst. 4 trestního zákoníku (třetí kategorie - odnětí svobody na 10 až 18 let). V případech právně kvalifikovaných jako trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy dle § 283 odst. 2, 3 nebo 4 je nakládání s drogami zvlášť závažným zločinem.

7.2.2. Případové studie

Náhodně odhalená indoor pěstírna

Pěstitel J. P. byl za pokus přečinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1 trestního zákoníku odsouzen k trestu odnětí svobody na jeden rok, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu dva a půl roku (s dohledem).⁶³¹

Obviněný pěstoval konopí v úmyslu vyrobit marihuanu, a to jak tomu v případech uživatelů cannabis obvykle bývá, bez povolení a u sebe doma. Pěstírnu měl v pronajatém bytě ve 3. patře, konopí pěstoval tzv. in-door způsobem - v homeboxech s elektroinstalací zajišťující automaticky nastavitelnou teplotu, s regulací světla, odsáváním vzduchu a vlhkosti, se zavlažováním tekutými hnojivy, a dalšími prostředky a chemikáliemi podporujícími růst konopí. Ve dvou homeboxech pěstoval celkem 41 sazenic konopí, největší sazenice dosahovaly vzrůstu 80 cm. Policie konopnou úrodu obviněného objevila náhodou, byt byl otevřen z důvodu hrozícího vytopení jiného bytu v domě. Obviněný se tedy sklizně dospělých rostlin konopí nedočkal, rostliny sklídila a usušila policie, čímž bylo získáno celkem cca 270 gramů marihuany s 1,2 % koncentrací THC.⁶³²

630 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 10. 2014, sp. zn. 7 Tdo 1290/2014.

631 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2017, sp. zn. 11 Tdo 485/2017.

632 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2017, sp. zn. 11 Tdo 485/2017.

Varna pervitinu a pěstírna konopí pod jednou střechou aneb na půdě pervitin, v přízemí marihuana

Varič a pěstitel T. Č. v pronajatém rodinném domě společně s A. P. z volně prodejných léků obsahujících pseudoefedrin tzv. českou cestou vařil na půdě pervitin nebo při vaření asistoval A. P. (dle závěrů soudu byli spolupachateli), a to po dobu delší než jeden rok. Z chemikálií, které byly A. P. odebrány, by mohli vyrobit cca 8 až 23 kilogramů pervitinu. Při domovní prohlídce bylo na místě nalezeno zhruba 6 tisíc kusů prázdných blistrů od tablet Cirrus, z takového množství tablet mohlo být při 75 % účinnosti výroby metamfetaminu z efedrinu (popř. pseudoefedrinu) vyrobeno asi půl kilogramu pervitinu.⁶³³

Bývalo zvykem, že vždy po uvaření pervitinu T. Č. obdržel 3 až 4 gramy drogy pro svoji potřebu. Při zadržení měl v kapse kalhot v igelitovém sáčku 0,068 gramu pervitinu a na pohovce vedle postele leželo v dalším sáčku 13,229 gramů pseudoefedrinu (prekursor).⁶³⁴

V přízemí onoho domu T. Č. pěstoval v pěstebním stanu s elektrotechnickým vybavením (osvětlením, ventilátory, pachovým filtrem, UV zářiči, zvlhčovači vzduchu, chemickými pěstebními přípravky) rostliny konopí. Konopí sklídl a usušil. Při domovní prohlídce bylo zajištěno celkem cca 1,4 kilogramu marihuany s obsahem 2,16 až 3,45 % THC. Dále bylo zjištěno, že stejným postupem T. Č. pěstoval konopí a následně z něj vyráběl marihuanu v několika dalších prostorách - přesně nezjištěných bytech - po dobu tří let.⁶³⁵

Výše popsané jednání obviněného T. Č. bylo kvalifikováno jako zločin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, 2 písm. c) trestního zákoníku (výroba ve značném rozsahu). Za tento zločin a za sbíhající se přečin poškození cizí věci byl obviněnému uložen souhrnný trest odnětí svobody na 4 roky.⁶³⁶

633 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2017, sp. zn. 11 Tdo 245/2017.

634 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2017, sp. zn. 11 Tdo 245/2017.

635 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2017, sp. zn. 11 Tdo 245/2017.

636 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2017, sp. zn. 11 Tdo 245/2017.

Česká marihuana jako vývozní artikl do SRN

Obviněný V. V. N. byl pro zločin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, 3 písm. b), c) trestního zákoníku (obchod velkého rozsahu a s úmyslem získat značný prospěch) odsouzen k trestu odnětí svobody na deset let, a dále mu byl uložen trest vyhoštění z České republiky na dobu neurčitou.⁶³⁷

Obviněný se výše uvedeného zločinu dopustil tím, že prodal jisté osobě celkem 4,3 kilogramu marihuany, šlo o čtyři obchodní transakce za celkovou částku minimálně 15 000 EUR. Dále pro sebe i jiné osoby přechovával u sebe doma celkem více než kilogram pervitinu vysoké kvality - 79,9 % báze metamfetaminu (811 gramů čistého metamfetaminu). V prodejním stánku a přilehlých skladovacích prostorách vedle toho přechovával, opět pro sebe a jiné osoby, dalších cca 1,4 kilogramu pervitinu (kvalita o něco nižší - 63,9 %, tedy 908,47 gramů čistého metamfetaminu) a 85 gramů sušiny marihuany obsahující 13,8 % THC (tj. 9,6 gramů čistého THC), a dále 102 kusů tablet světle hnědé barvy o celkové hmotnosti 31,6 gramů obsahujících pervitin (4,75 % báze), a extázi.⁶³⁸

Ve vchodu do jedné z budov po přechozí osobní schůzce a telefonické domluvě V. V. N. realizoval velkou mezinárodní konopnou transakci. Předal T. V. H. čtyři černé igelitové pytle s 3,9 kilogramy marihuany obsahujícími asi 254 gramů účinné látky THC, za což inkasoval 3 200 EUR za 1 kilogramů, jak bylo předem dohodnuto. T. V. H. následně zásilku marihuany předal kurýrům, kteří ji měli dopravit do Německa, ale byli zadrženi policií.⁶³⁹

Obsah THC se u větší části konopí, se kterým obviněný obchodoval, nepodařilo zjistit. Konkrétní rozsah pro stanovení právní kvalifikace lze v takovém případě dovodit z celkového množství drogy.⁶⁴⁰ Úmysl obviněného dosáhnout značného prospěchu byl zjevný z utržených částek a finanční hodnoty přechovávaných drog. Podotýkám, že je dost dobře možné, že by obviněný před distribucí pervitin ještě naředit a utržil tak peníze za násobek zajištěných kilogramů drogy. Pervitin o čistotě 80 % se na černém trhu běžně nevyskytuje (průměr činí 65 %, ⁶⁴¹ ale v tomto

637 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2017, sp. zn. 11 Tdo 92/2017.

638 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2017, sp. zn. 11 Tdo 92/2017.

639 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2017, sp. zn. 11 Tdo 92/2017.

640 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2017, sp. zn. 11 Tdo 92/2017.

641 Nabídka drog a kriminalita spojená s drogami [online]. [Cit. 24. 1. 2019], Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/drogoва-situace-2017/#nabidka>.

průměru jsou zahrnuty i drogy, které si toxikomané vařili pro sebe a nikoliv ve velkém pro výdělečné účely).

Stánkový prodej marihuany a pervitinu aneb co kupují Němci na vietnamské tržnici

Obviněná T. B. N. byla pro zvlášť závažný zločin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. a), c), odst. 3 písm. b) trestního zákoníku (jako člen organizované skupiny ve značném rozsahu a s úmyslem získat značný prospěch) odsouzena k trestu odnětí svobody v trvání osmi let.⁶⁴²

Obviněná T. B. N. společně se spoluobviněným V. H. N. „podnikali“ v oblasti prodeje marihuany a pervitinu, drogy prodávali kupujícím, o kterých věděli, že je mají nejen pro vlastní potřebu, ale také je vyvážejí za hranice a dále distribuují. Spolupracovali přitom zejména s dalšími osobami vietnamské národnosti (organizovaná skupina) a dělo se tak v několika objektech na tržnici. Marihuanu a pervitin nabízeli v pronajatých stáncích, a to zejména občanům Německa.⁶⁴³

Obviněná T. B. N. jednala na základě pokynů V. H. N., v několika případech ke své smůle prodala pervitin skrytému vyšetřovateli BKA Rakousko. Nejdříve šlo o 9,8 gramů pervitinu s obsahem 80,4 % metamfetaminové báze za 400 EUR. Transakce probíhala tak, že V. H. N. sám od sebe skrytého vyšetřovatele kontaktoval jako potencionálního zákazníka a sjednal s ním podmínky. V. K. N. také v době transakce hlídal okolí nemovitosti, sledoval pohyb osob a vozidel.⁶⁴⁴

Na stejném místě obviněná T. B. N. skrytému vyšetřovateli později prodala 15,8 gramů pervitinu (čistota 79,4 % báze) za 600 EUR. Transakci opět venku domluvil V. H. N., který také došel z prodejny až k zaparkovanému vozidlu a z kufru vyjmul sáček s drogami, tyto na prodejně předal obviněné T. B. N. a ihned se vrátil ven hlídat.⁶⁴⁵

Stejným postupem pak rakouský skrytý vyšetřovatel koupil ještě 158,1 gramů pervitinu s obsahem 77,7 % metamfetaminové báze za 6 000 EUR, 4,814 gramů pervitinu s obsahem 71,9 % metamfetaminové báze za 200 EUR a 119,1 gramů pervitinu s obsahem

642 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2017, sp. zn. 11 Tdo 362/2017.

643 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2017, sp. zn. 11 Tdo 362/2017.

644 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2017, sp. zn. 11 Tdo 362/2017.

645 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2017, sp. zn. 11 Tdo 362/2017.

78,2 % metamfetaminové báze za 5 000 EUR. Předmětný stánek byl na základě povolení k domovní prohlídce prohledán a bylo zde zajištěno 388,8 gramů pervitinu s obsahem 297,334 gramů účinné látky metamfetamin a 22,9 gramů marihuany s obsahem 16,83 % THC. Množství zajištěného pervitinu korespondovalo s nabídkou obviněné T. B. N. skrytému vyšetřovateli, která mu při poslední transakci nabízela další pervitin, kdy měla mít k dispozici celkem 360 gramů.⁶⁴⁶

Obviněná výše popsanými transakcemi, které nevědomky realizovala se skrytým vyšetřovatelem, získala cca 700 tisíc Kč. Náklady na pořízení pervitinu zjištěny nebyly, ale na základě dlouhodobosti a rozsahu prodejů pervitinu, soud došel k závěru, že znak *v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch* byl naplněn. O takovém úmyslu obviněné svědčí již samotné množství pervitinu, které bylo předmětem uskutečněných transakcí, a poslední domluvené, ale již nerealizované transakce. Obviněná v rámci organizované skupiny zabezpečovala prospěch pro sebe a další osoby.⁶⁴⁷

Nejvyšší soud konstatoval, že za situace, kdy obviněná netvrdila žádné náklady vynaložené na výrobu prodávaného pervitinu, nebylo reálné provádět v tomto směru jakékoli smysluplné dokazování. Obchodníci s drogami navíc, jak trefně poznamenal Nejvyšší soud, zpravidla nevedou evidenci vynaložených nákladů jako běžní podnikatelé. Pokud tedy obviněný nijak nevyvrací, že jeho „tržba“ z obchodu s drogami je zároveň jeho čistým ziskem a nejsou ani jiné důkazy svědčící o nákladech na pořízení drogy, nelze soudu vytýkat, že na základě okolností kauzy a sumy utržené z prodeje drog dosahující značného prospěchu, konstatuje naplnění kvalifikované skutkové podstaty trestného činu dle § 283 trestního zákoníku.⁶⁴⁸

Nejvyšší soud tedy takříkajíc posvětil dosavadní praxi, jelikož náklady na výrobu nebo pořízení drog zpravidla nejsou orgány činnými v trestním řízení aktivně zjišťovány. Závěry o úmyslu získat značný prospěch orgány činné v trestním řízení činí na základě objemu vyráběných či prodávaných drog, dlouhodobosti činnosti obviněných a dalších relevantních okolností činu.

646 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2017, sp. zn. 11 Tdo 362/2017.

647 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2017, sp. zn. 11 Tdo 362/2017.

648 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2017, sp. zn. 11 Tdo 362/2017.

Pervitin jako univerzální platidlo

Obviněný R. Š. pervitin příležitostně prodával, občas také daroval a poskytoval za svezení autem. Jeho jednání bylo kvalifikováno jako zločin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, 2 písm. b), c) trestního zákoníku (recidiva a značný rozsah), za který byl odsouzen k trestu odnětí svobody na čtyři roky.⁶⁴⁹

Bezplatně pervitin poskytl v přesně nezjištěném množství v celkem pěti případech osobě J. Ř. Jeden gram pervitinu prodal za 1 000 Kč po předchozí domluvě opět J. Ř. Pervitin prodával také osobě R. L., a to za cenu 1 500 Kč/gram, nejméně ve dvou případech mu prodal vždy po třech gramech pervitinu (inkasoval od něj tedy celkem 9 000 Kč). Výměnou za svezení autem z vesnice do města a zpátky poskytl osobě J. B. pervitin v přesně nezjištěném množství. Za stejnou protislužbu nejméně v pěti případech pervitin poskytl osobě P. N., přesněji P. N. obviněného svezl pokaždé za 0,5 gramu. Osobě N. M. prodával pervitin v parku a v chatce, ve které bydlel, celkem došlo k osmi transakcím (přesně nezjištěného množství) pervitinu za nejméně 3 000 Kč. Dále pervitin poskytl - prodal za nezjištěnou částku nebo daroval - osobě J. P., a to dvakrát v přesně nezjištěném množství. Výše uvedeného jednání se obviněný dopustil v průběhu roku 2015.⁶⁵⁰

Obviněný nezaháel ani v novém roce (2016). V lednu a únoru nejméně třikrát daroval pervitin osobě J. F., pokaždé jednu dávku. Později už J. F. pervitin prodával a to se slevou - jen za 900 Kč/gram. Prodal mu celých 40 gramů (za částku 36 000 Kč). Business s pervitinem v chatce obviněného běžel až do jara 2016, než zasáhla policie. Obviněný R. Š. v chatce za účelem dalšího prodeje (osobě J. F. a také dalším osobám) přechovával látku obsahující hydrochlorid methamfetaminu o hmotnosti 103 gramů (s koncentrací metamfetaminové báze 72,8 %), za tímž účelem zde přechovával látku obsahující hydrochlorid methamfetaminu o hmotnosti 1,5 gramu (s koncentrací metamfetaminové báze 73,6 %).⁶⁵¹

Obviněný byl v nedávné minulosti (rozsudkem ze dne 26. 6. 2015) odsouzen pro přečin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1 trestního zákoníku. Jako zkušený recidivista se hájil tím, že osobám, kterým pervitin poskytoval, nezpůsobil žádnou újmu, a proto by mu nemělo být kladeno za vinu nakládání s pervitinem ve značném rozsahu. S tímto tvrzením obviněného se Nejvyšší soud pochopitelně

649 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2018, sp. zn. 11 Tdo 123/2018.

650 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2018, sp. zn. 11 Tdo 123/2018.

651 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2018, sp. zn. 11 Tdo 123/2018.

neztotožnil. Pro naplnění znaku značného množství je v první řadě určující množství drogy, s níž obviněný nakládal a kvalita této drogy (bylo-li zjištěno % obsahu účinné látky). Podle judikatury je značným množstvím 150 gramů metamfetaminu. Další okolnosti jako je právě újma způsobená „poškozeným“ by soud mohl zvažovat zejména v případě, kdy by se množství pervitinu pohybovalo blízko hranice 150 gramů (u obviněného šlo nejméně o množství 154 gramů a další v několika případech blíže nezjištěné množství). Z dokazování nevyplývaly žádné okolnosti, na základě kterých by bylo lze dojít k závěru, že jednání obviněného bylo méně závažné než v obvyklých případech, a proto by neměl být naplněn znak značného rozsahu. Újma u poškozených, resp. osob, kterým obviněný poskytoval pervitin, jistě nastala v obecné rovině, a to v podobě škodlivých následků na zdraví, psychice a sociálním začlenění do společnosti. Mimořádná újma na zdraví by byla důvodem pro právní kvalifikaci dle § 283 odst. 4 písm. a) trestního zákoníku.⁶⁵²

7.2.3. Statistika

V roce 2018 bylo registrováno celkem 30 137 trestných činů nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 trestního zákoníku.⁶⁵³ Objasněno bylo celkem 24 392 činů, tedy cca 81 % registrované trestné činnosti.⁶⁵⁴

7.3. Šíření toxikomanie v České republice

Šíření toxikomanie je specifickým drogovým deliktem, týká se všech nealkoholových návykových látek. V České republice je jako šíření toxikomanie posuzováno obchodování s novými syntetickými drogami dosud nezařazenými na seznamy zakázaných látek a také provozování tzv. grow shopů. V polském právu tento trestný čin nemá plnohodný ekvivalent.

652 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2018, sp. zn. 11 Tdo 123/2018.

653 Statistické přehledy kriminality za rok 2018 [online]. [Cit. 1. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>.

654 Statistické přehledy kriminality za rok 2018 [online]. [Cit. 1. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>.

7.3.1. Právní úprava

Trestný čin šíření toxikomanie je upraven v § 287 trestního zákoníku (hlava VII, díl 1):

(1) Kdo svádí jiného ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu nebo ho v tom podporuje anebo kdo zneužívání takové látky jinak podněcuje nebo šíří, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) jako člen organizované skupiny,

b) vůči dítěti, nebo

c) tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 vůči dítěti mladšímu patnácti let.

Šíření toxikomanie se oproti jiným drogovým deliktům zásadně liší v tom, že se netýká pouze taxativně vymezených omamných a psychotropních látek (prekursorů, jedů...), ale vztahuje se na všechny návykové látky kromě alkoholu. Návykovou látkou podle § 130 trestního zákoníku jsou *omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobitelné nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování*. Definice návykové látky uvedená v § 130 trestního zákoníku je neostrá, uvádí demonstrativní výčet. Vhodnějším a přesnějším názvem by jistě byl pojem opojná látka.

Z výše uvedeného je patrné, že trestný čin šíření toxikomanie může za splnění dalších podmínek pachatel naplnit nakládáním s návykovými látkami, které nejsou drogami ve smyslu trestního zákoníku, resp. nepatří k látkám uvedeným v přílohách č. 1 až 7 nařízení vlády o seznamu návykových látek. V praxi jsem se setkala s použitím trestného činu šíření toxikomanie jako jakéhosi zbytkového paragrafu, kdy distributora drog nebylo možné postihnout pro trestný čin dle § 283 trestního zákoníku a tak byla použita právní kvalifikace dle § 287 trestního zákoníku. Jednalo se o případ toxikomana, bývalého vaříče pervitinu, který v bytě po babičce v centru města pravidelně pořádal drogové mejdany a také vařil pervitin, pro což byl odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Z výkonu trestu byl podmíněně propuštěn a zavázal se, že pervitin vyrábět už nebude. Toxikoman s přezdívkou Chemik (hrdý absolvent prvních dvou ročníků střední školy

chemické) se považoval za zásadového a pravdomluvného člověka, a proto slib daný soudkyni, které ze svého úhlu pohledu vděčil za svobodu, hodlal dodržet. S výrobou pervitinu sice skutečně nadobro skončil, ale drogu, na které byl závislý, se snažil něčím nahradit. Z webových stránek jedné čínské společnosti si objednal tablety obsahující látky s účinky podobnými pervitinu, přičemž si ověřil, že se nejedná o látky v České republice zakázané. Tablety vyzkoušel nejprve na sobě a pak je začal distribuovat. Tvrdil, že před svým uvězněním vyráběl tak kvalitní pervitin a byl v komunitě toxikomanů natolik známou a váženou osobou, že jej zájemci oslovovali sami. Chemik jim tablety ani prodat nechtěl, ale jak sám uvedl, byl takový dobrák, že (ne)známé toxikomany v potřebě opojné látky nemohl odmítnout. Celé jeho počínání pochopitelně (po podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody pro vaření pervitinu) sledovala policie. Z provedených odposlechů a výpovědí jeho klientů bylo zřejmé, že tablety prodával desítkám osob s tím, že působí podobně jako pervitin, což jejich konzumenti potvrdili, tedy slovy zákona šířil nealkoholové návykové látky. Toxikoman Chemik po jedné dávce čínských tablet skončil v nemocnici, experimenty s drogami jej málem stály život. Přesto pilule dále užíval a distribuoval, dokonce sám provedl jejich chemický rozbor, aby se ujistil, že další várka tablet z Číny je již „nezávadná“. Tablety mimo jiné poskytoval dívkám mladším 18 let výměnou za sexuální styk. Po celou dobu byl přesvědčen o tom, že jelikož se jedná o látky, které nefigurují na seznamech zakázaných látek, je jeho počínání beztrestné a policie na něj nemůže. Ani po tom co byl zadržen a souzen pro trestný čin šíření toxikomanie dle § 287 odst. 1 a 2 písm. b) trestního zákoníku se necítil být vinen, když měl za to, že jeho počínání nebylo protiprávní - jednalo se o látky na seznamu neuvedené a daný slib stran výroby pervitinu dodržel.

Znaky základní skutkové podstaty přečinu šíření toxikomanie naplní pachatel tím, že jinou osobu svádí ke zneužívání návykové látky (vyjma alkoholu), podporuje ji v tom anebo zneužívání takové látky jiným způsobem podněcuje či šíří. Za takové jednání hrozí trest odnětí svobody až na 3 roky nebo zákaz činnosti. Svádění a podporování je jednáním podobným návodu a pomoci, avšak osoba požívající návykové látky se zde žádného trestného činu (samým požíváním) nedopouští. Trestné je až jednání toxikomana vůči jiným osobám. Sváděním může být přemlouvání k užívání návykových látek, předvedení způsobu zneužívání apod. Svádění na rozdíl od podněcování a šíření musí směřovat k individuálně určené osobě. Podporováním je například opatření návykové látky, opatření pomůcek (tzv. nádobíčka), přivedení nováčka do komunity toxikomanů. Podpora může být i psychického charakteru. Není přitom rozhodné, zda se jedná o osoby již závislé nebo nikoliv. Naopak podporou v zneužívání návykových látek nejsou preventivní akce různých

organizací, při kterých terénní pracovníci v rámci strategie harm reduction rozdávají stříkačky, vysvětlují zásady bezpečného užívání drog apod.⁶⁵⁵

Podněcováním je jednání, které je způsobilé ovlivnit nebo přímo vzbudit v jiných osobách rozhodnutí zneužívat návykové látky (jiné než alkohol).⁶⁵⁶ Šířením je jakékoliv další jednání směřující k rozšíření zneužívání nealkoholových návykových látek.⁶⁵⁷ Může jít i o „pouhé“ schvalování výroby drog.⁶⁵⁸ Šíření toxikomanie je úmyslným ohrožovacím trestným činem.⁶⁵⁹ K dokonání činu není nutné, aby se osoba pachatelem skutečně nechala ovlivnit.⁶⁶⁰ U zavinění postačuje (eventuální) úmysl k možnosti poruchy, zavinění se nemusí vztahovat na poruchu samu.⁶⁶¹

Specifickým fenoménem posledních let jsou tzv. „grow shopy“, tedy obchody s pěstitelskými potřebami, semeny konopí apod. V kamenných provozovnách a na internetu jsou nabízeny pěstební substráty, pěstební stany a boxy, stínidla a objímky, ventilátory, ventilační potrubí, fólie, hnojiva, kuřácké a upomínkové předměty jako jsou dýmky, šlukovky, vodní dýmky, papírky a filtry, zapalovače a další (bývají označené symbolem listu rostliny konopí).⁶⁶² Sofistikovanost těchto obchůdků, jejichž cílovou skupinou jsou uživatelé marihuany je zřejmá z následující citace z judikatury, která popisuje poskytovaný servis v souvislosti s prodejem semen rostlin konopí: *... nabízeli k prodeji též semena rostliny konopí, které prodávali společně s propagačním materiálem a příbalovými letáky, v nichž byly v českém jazyce uvedeny názvy rostlin, výška rostlin, tělesné a psychické účinky rostlin na člověka při jejím užití, síla účinku a doba trvání účinku, chuť a vůně, indoor a outdoor sklizeň, specifika pěstování jednotlivých druhů rostlin pro maximalizaci výnosů a obsahu tetrahydrokanabinolů, genetické údaje, obsah tetrahydrokanabinolů a dalších látek, doba kvetení, výtěžnost rostliny - výnos, doba pěstování a kvetení, měsíc sklizně a další informační údaje.*⁶⁶³ Nabízením výše uvedených předmětů pachatel zpravidla naplní znak podněcování ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu.⁶⁶⁴

655 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

656 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 8 Tdo 1217/2014.

657 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

658 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

659 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. 11 Tdo 935/2014.

660 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 8 Tdo 1217/2014; Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. 11 Tdo 935/2014.

661 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 8 Tdo 1217/2014; Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. 11 Tdo 935/2014.

662 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 8. 2017, sp. zn. 11 Tdo 560/2017.

663 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 8. 2017, sp. zn. 11 Tdo 560/2017.

664 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2015, sp. zn. 11 Tdo 879/2015.

Provozovatelé grow shopů se často hájí tím, že nenabízejí k prodeji omamné ani psychotropní látky, nabízený sortiment je legální. Nicméně podle judikatury k naplnění znaku podněcování postačí nabízení či veřejná prezentace prostředků, které se při zneužívání drog obvykle používají, drogy připomínají nebo na ně poukazují, aniž by byly zároveň nabízeny přímo drogy.⁶⁶⁵ Nabízení semen rostlin konopí samo o sobě ovšem trestné není, znaky podněcování naplňuje až nabízení uceleného souboru zboží souvisejícího se zneužíváním marihuany - semena, pěstitelské potřeby, návody, kuřácké potřeby apod., a to neurčitému počtu osob. Soubor produktů se přitom nemusí fyzicky nacházet na jednom místě, pro internetové obchody je ostatně typické, že nemají zboží skladem. Postačuje tedy, že provozovatel internetového obchodu typu grow shop nabízí komplex věcí souvisejících se zneužíváním marihuany a tím u adresátů nabídky vzbuzuje přesvědčení, že u něj lze získat vše potřebné k vypěstování konopí a vyrobení marihuany.⁶⁶⁶

Grow shopy jsou specifickým druhem podnikání, jejich provozovatelé mají zájem na tom, aby se klientela, kterou tvoří uživatelé marihuany, rozšířila. V situaci, kdy kromě nabídky semen rostliny konopí a předmětů souvisejících s pěstováním marihuany pachatelé distribuují reklamní letáky, nabídkové katalogy, reklamní předměty s logem marihuany a inzerují v novinách (např. reklamu na cannabis veletrh), se jedná nejen o podněcování k zneužívání nealkoholových návykových látek, ale i šíření zneužívání těchto látek.⁶⁶⁷

Z hlediska trestní odpovědnosti pachatelů, kteří provozují prodejny typu grow shop, nehrají roli alibistická prohlášení deklarující jejich distancování se od případného zneužívání marihuany, používané jako zastírací manévr. Stejně tak Nejvyšší soud neakceptoval tvrzení, že nabízený komplexní sortiment grow shopu necílí na pěstitele a konzumenty marihuany, ale na sběratele konopných semen. Grow shopy prodávají feminizovaná semena (pouze samičky rostlin konopí jsou totiž vhodné k výrobě marihuany), potřeby pro pěstování a také užívání marihuany (dýmky, vaporizéry atd.). Charakter nabízeného sortimentu svědčí jednoznačně o tom, že nejde o sběratelské předměty ani pěstování léčebné marihuany.⁶⁶⁸

665 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 8 Tdo 1217/2014.

666 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2016, sp. zn. 11 Tdo 1131/2016.

667 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 8 Tdo 1217/2014.

668 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 8 Tdo 1217/2014.

Propagační materiály a časopisy, které bývají součástí sortimentu grow shopů, jsou volně k dostání také na Internetu. V souladu se závěry Nejvyššího soudu fakt jejich dostupnosti zdarma i na jiných místech neznamena, že nejsou způsobilé přispívat k šíření toxikomanie anebo podněcovat ke zneužívání nealkoholových návykových látek. Grow shopy pak zpravidla koncentrují tyto propagační materiály, semena a pěstitelské potřeby, tedy jinými slovy absolutně vše potřebné k výrobě marihuany včetně nezbytného know-how, na jedno místo. V tom tkví jejich společenská škodlivost. Distribuce propagačních materiálů přitom může zakládat naplnění znaků kvalifikované skutkové podstaty šíření toxikomanie, když velký rozsah nabízeného zboží a bezplatnou distribuci propagačních letáků všem osobám, které navštíví grow shop prodejnu, lze považovat za šíření toxikomanie jiným obdobně účinným způsobem.⁶⁶⁹

Grow shopy, resp. trestní odpovědností za jejich provozování, se v minulosti zabýval také Ústavní soud, který došel k závěru, že rozhodnutí trestních soudů o tom, že jednání spočívající v nabízení a prodeji semen rostlin konopí a materiálů propagujících pěstování a užívání marihuany naplňuje znaky přečinu šíření toxikomanie podle § 287 trestního zákoníku, jsou v souladu s Ústavou.⁶⁷⁰

Nutno poznamenat, že grow shopy stále existují a evidentně fungují. Stačí zadat do internetového vyhledávače heslo „grow shop“ a objeví se celá řada relevantních odkazů: www.growmania.cz, www.growshop.cz, www.growgarden.cz a řada dalších. Některé internetové obchody prodávají jen pěstitelské potřeby nebo semena konopí, což není trestné. Nicméně mnou zmiňované nabízejí také potřeby ke kouření marihuany, semena konopí anebo obojí.

Kvalifikovanou skutkovou podstatu šíření toxikomanie dle § 287 odst. 2 trestního zákoníku naplní, kdo se šíření toxikomanie dopustí jako člen organizované skupiny, vůči dítěti mladšímu 18 let, nebo tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí (typicky jde o Internet) nebo jiným obdobně účinným způsobem. Pachateli může být uložen trest odnětí svobody na 1 rok až 5 let nebo peněžitý trest. Nejprísněji trestné (odnětí svobody na 2 roky až 8 let) je spáchání šíření toxikomanie vůči dítěti mladšímu patnácti let - kvalifikovaná skutková podstata dle § 287 odst. 3 trestního zákoníku.

669 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 8 Tdo 1217/2014.

670 Nález Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2014, sp. zn. III. ÚS 934/13; Usnesení Ústavního soudu ze dne 16. 4. 2014, sp. zn. IV. ÚS 19/14.

Po subjektivní stránce ve vztahu k věku dítěte postačí zavinění ve formě nevědomé nedbalosti, kdy pachatel se zřetelem na fyzickou vyspělost dítěte, vzhled, vystupování, chování, vyjadřování a studium určité školy vědět měl a mohl, že se jedná o osobu mladší 15 nebo 18 let.⁶⁷¹ Znak jiným obdobně účinným způsobem je naplněn, pokud tento jiný způsob dosahuje srovnatelné intenzity jako šíření tiskem, filmem apod.⁶⁷²

Jednočinný souběh trestného činu šíření toxikomanie podle § 287 a trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 je vyloučen, šíření toxikomanie je k trestnému činu dle § 283 trestního zákoníku subsidiární.⁶⁷³

7.3.2. Případové studie

Fenomén zvaný „grow shop“

Obvinění J. S. a T. V. se dopustili přečinu šíření toxikomanie podle § 287 odst. 1, odst. 2 písm. c) trestního zákoníku, když v kamenné prodejně a na webu (veřejně přístupná síť) nabízeli a veřejně prezentovali kompletní sortiment produktů k výrobě marihuany, konkrétně šlo o semena různých odrůd konopí, přitom u některých byl uveden i popis účinků z nich vypěstované marihuany, dále technické komponenty pěstíren (vzduchotechnika, elektro zařízení, osvětlení, ventilace, regulace a měření), produkty podporující růst, produkty ke zpracování konopí a užití marihuany. Na webových stránkách se naoko distancovali od případného zneužívání marihuany. Na své stránky umístili fotografie vzrostlých rostlin indického konopí, používali notoricky známý symbol listu konopí ve spojení s informacemi o účincích jednotlivých odrůd konopí, výnosech, době sklizně a způsobech užívání marihuany. Vychvalovali vliv marihuany na lidský organismus, negativní skutečnosti přitom pominuli. Vše výše uvedené bylo přirozeně přístupné široké veřejnosti. Cílem jejich podnikání bylo, aby zákazníci kupovali semena konopí, příslušenství k jeho pěstování, následně výrobě marihuany a její konzumaci - podněcovali k užívání marihuany.⁶⁷⁴

671 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

672 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2012, sp. zn. 8 Tdo 1206/2012.

673 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

674 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 8 Tdo 1217/2014.

Obviněnému J. S. byl uložen trest odnětí svobody v trvání 1 roku, jehož výkon byl podmíněně odložen na dvouletou zkušební dobu. Obviněnému T. V. byl uložen trest odnětí svobody na 15 měsíců, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 2,5 roku. Dále bylo uloženo ochranné opatření zabránění věci - celkem 78 položek nabízených v grow shopu.⁶⁷⁵

Obžalovaní poukazovali na skutečnost, že v grow shopech, které provozovali, nebyly v žádném z produktů objeveny stopy THC, přitom samotné konopí (semena a nabízené příslušenství) může sloužit pro lékařské účely. K tomu soud uvedl, že účinná látka THC není (přírodně) obsažena v semenech, ale až v květech a listech konopí. Semena konopí a související příslušenství byly inzerovány k rekreačnímu užití, k pěstování pro léčebné účely je nezbytná licence udělená Státním ústavem pro kontrolu léčiv. Pokud by nabízené zboží snad skutečně mělo být určeno pro osoby, které takovou licenci mají, mělo by být nabízeno s pomůckami sloužícími k výrobě mastí, mýdel, obkladů apod. a nikoliv s pomůckami ke kouření marihuany, jak tomu bylo v tomto případě. Nemohlo jít ani o technické využití konopí, když nebyly nabízeny provazy, lana, juta ani informace k technickému využití konopí.⁶⁷⁶

Pro naplnění skutkové podstaty trestného činu šíření toxikomanie není nutné, aby pachatelé nabízeli přímo produkty obsahující omamné nebo psychotropní látky, pokud totiž nabízejí ucelený sortiment produktů, které se ke zneužívání drog obvykle používají, připomínají je nebo na ně nějak odkazují (např. symbolem rostliny konopí), jde o podněcování. Taková nabídka je způsobilá ovlivnit, navést, pohnout jiné osoby k tomu, aby nealkoholové návykové látky zneužily, není přitom rozhodné, zda ke zneužití skutečně dojde.⁶⁷⁷

Obvinění věděli, že jimi nabízený sortiment může takovým způsobem na zákazníky působit. Svým zákazníkům předkládali jednoduchý návod, všechny produkty k vypěstování konopí resp. výrobě marihuany a prostředky ke kouření marihuany. Cílovou skupinou jejich podnikání byli dealeri a konzumenti marihuany. Spolu s nákupem zákazníkům alibisticky předávali písemné upozornění, že pěstování konopí je trestné, což dokazuje, že si byli vědomi skutečnosti, že zákazníci mohou zakoupené zboží k tomuto účelu využít.⁶⁷⁸

675 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 8 Tdo 1217/2014.

676 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 8 Tdo 1217/2014.

677 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 8 Tdo 1217/2014.

678 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 8 Tdo 1217/2014.

Konopná kuchařka

Obviněný E. D. se dopustil přečinu šíření toxikomanie podle § 287 odst. 1, 2 písm. c) trestního zákoníku, za který mu byl uložen trest odnětí svobody na 1 rok, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 18 měsíců. Obviněný totiž jako jednatel Nakladatelství Naše vojsko rozhodl o vydání a následné distribuci knihy s názvem „Recepty z konopí“ (autor Adam Gottlieb, vydáno v říjnu 2012) a „Recepty z konopí - druhé doplněné vydání“ (vydáno v květnu 2013). Obsahem knih jsou mimo jiné návody na přípravu jídel a nápojů s obsahem konopí, přičemž knihy uvádí, že jde o přípravu takovým způsobem, aby byla zachována či dokonce zvýšena účinnost THC na lidský organismus ve smyslu dosažení omamných účinků. Knihy byly v nezjištěném nákladu uvedeny do volné knižní distribuce.⁶⁷⁹

Obviněný se necítil být vinen šířením toxikomanie, podle jeho názoru nedošlo k naplnění subjektivní ani objektivní stránky trestného činu. Odkazoval se na předmluvu k druhému vydání knihy, podle které smyslem publikace receptů není nabádání k užívání marihuany ani obhajoba drog. Obviněný si ani neuvědomil, že by kniha mohla takovéto dopady mít. Svůj postoj vyjádřil v předmluvě, kde uvedl, že kniha s recepty, citují: *... má sloužit jako informativní materiál a v nezměněné podobě pouze předkládá pohled autora této knihy na vlastnosti konopí a na možnosti jeho užití. Nakladatel taktéž doporučuje veškeré informace uvedené v této knize dále konzultovat s příslušnými odborníky, varuje a důrazně čtenáře upozorňuje, aby se před svým dalším případným jednáním obeznámili s aktuálními a platnými zákony České republiky.*⁶⁸⁰

Dále se obviněný hájil tím, že kniha s konopnými recepty může být nápomocna nemocným lidem, kteří si konopí zakoupí v lékárně a neví, jak je zpracovat, aby přitom neztratili účinné látky. Poukázal také na zásadu subsidiarity trestní represe ve vztahu k množství jiných publikací, která užívání konopí taktéž představují v pozitivním světle, přesto jejich autoři ani nakladatelé nebyli trestně stíháni.⁶⁸¹

Knihy, jejichž vydáním obviněný naplnil znak podněcování ke zneužívání nealkoholových látek, obsahuje návody, jak z marihuany a hašiše pomocí v knize uvedených receptů získat co nejvíce

679 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 2016, sp. zn. 11 Tdo 1099/2015.

680 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 2016, sp. zn. 11 Tdo 1099/2015.

681 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 2016, sp. zn. 11 Tdo 1099/2015.

THC. Autor knihy opakovaně uvádí, že účelem je dosažení stavu co nejlepšího opojení nebo rauše. Informace obsažené v knize jsou podle vyjádření znalkyně správné. Je zřejmé, že publikace není určena pacientům užívajícím konopí, ale rekreačním uživatelům marihuany a hašiše, když byla distribuována prostřednictvím standardní distribuční sítě širokému okruhu uživatelů, nikoliv prostřednictvím lékáren prodávajících legálně konopné produkty, jak by se dalo očekávat, pokud by snad skutečně byla určena pacientům užívajícím konopí pro léčebné účely. Na celkovém vyznění předmětné publikace předmluva, kterou se nakladatel snažil distancovat od zneužívání nealkoholových návykových látek, nic nemění.⁶⁸²

Obviněný si musel být vědom obsahu a vyznění předmětné knihy. Jeho primárním cílem byl finanční zisk z prodeje knihy, podněcování k užívání drog se proto dopustil v úmyslu nepřímém. Obviněný musel počítat s tím, že knihu, která je podle svého názvu i obsahu kuchařkou, si lidé koupí právě proto, aby podle ní vařili a uvařená jídla (v tomto případě s obsahem THC) následně konzumovali. Kniha výslovně láká k experimentování s drogami (vaření pokrmů z konopí) a stav opojení popisuje jako zábavu. Ze všech výše rozvedených důvodů soud došel k závěru, že kniha měla výrazný potenciál ve čtenáři vzbudit chuť některou z konopných drog vyzkoušet.⁶⁸³

Skutečnost, že propagační materiály a knihy o pozitivních účincích konopných drog se na trhu běžně vyskytují, nečiní jednání obviněného méně společensky škodlivým. Orgány činné v trestním řízení nemají kapacitu k řešení všech publikací zabývajících se konopnými drogami, což ovšem neznamená, že jejich vydávání je beztrestné.⁶⁸⁴

7.3.3. Statistika

V roce 2018 bylo registrováno celkem 145 trestných činů šíření toxikomanie.⁶⁸⁵ Objasnit se podařilo celkem 96 trestných činů, tj. cca 66 %.⁶⁸⁶

682 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 2016, sp. zn. 11 Tdo 1099/2015.

683 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 2016, sp. zn. 11 Tdo 1099/2015.

684 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 2016, sp. zn. 11 Tdo 1099/2015.

685 Statistické přehledy kriminality za rok 2018 [online]. [Cit. 1. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>.

686 Statistické přehledy kriminality za rok 2018 [online]. [Cit. 1. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>.

7.4. Předměty k nedovolené výrobě drog - jejich výroba a držení v České republice

Český zákonodárce vedle nakládání s drogami a jejich prekursory postihuje také nakládání s předměty, které jsou určeny k výrobě drog. V České republice se jako prekursory nejčastěji vyskytují léky s obsahem pseudoefedrinu, ze kterých se vyrábí pervitin. Dalšími předměty k výrobě drog vedle prekursorů jsou různé baňky, pěstební potřeby apod.

7.4.1. Právní úprava

Výroba a přechovávání prekursorů a dalších předmětů sloužících k výrobě drog je trestná podle § 286 trestního zákoníku - výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu:

(1) Kdo vyrobí, sobě nebo jinému opatří anebo přechovává prekursor nebo jiný předmět určený k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky, přípravku, který obsahuje omamnou nebo psychotropní látku, nebo jedu, bude potrestán odnětím svobody až na pět let, peněžitým trestem, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin ve značném rozsahu,

c) spáchá-li takový čin ve větším rozsahu vůči dítěti, nebo

d) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

Za prekursor se považují látky uvedené v kategorii 1 přílohy I nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 nebo v kategorii 1 přílohy nařízení Rady (ES) č. 111/2005. Jiným předmětem určeným k výrobě omamné nebo psychotropní látky, přípravkem obsahujícím omamnou nebo psychotropní látku mohou být přístroje a také suroviny způsobilé a zároveň určené k výrobě drog. Nemusí se jednat o věci, které lze použít výlučně k výrobě drog.⁶⁸⁷

Pokud jde o výrobu, opatření a přechovávání prekursoru stěžejní pro správné určení právní kvalifikace je posouzení, zda je s prekursorem nakládáno oprávněně nebo neoprávněně. Výroba, opatření nebo přechovávání prekursoru, které je samo o sobě oprávněné, a až následně je prekursor určen k nedovolené výrobě drog, spadá pod ustanovení § 286 trestního zákoníku. Neoprávněná

687 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

výroba, dovoz, vývoz, průvoz, nabídka, zprostředkování, prodej nebo jiné opatření nebo přechovávání pro jinou osobu podléhá režimu § 283 trestního zákoníku.⁶⁸⁸ O trestný čin dle § 283 trestního zákoníku může jít v případě, pokud pachatel prekursor neoprávněně opatřil pro jiného, dovezl jej ze zahraničí apod., pokud jej přechovával pro vlastní použití (a zároveň jeho jednání nelze posoudit jako přípravu k výrobě drogy), bude na místě právní kvalifikace dle § 286 trestního zákoníku.⁶⁸⁹

Výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě drog má svou povahou velmi blízko k přípravě výroby drog ve smyslu § 283 trestního zákoníku, když spočívá v opatrování předmětů a surovin potřebných k výrobě drog. Příprava musí vždy směřovat k individuálně určenému trestnému činu. V případech podle § 286 trestního zákoníku je však onen předmět pouze obecně určen k výrobě drog, bez vztahu ke konkrétnímu trestnému činu.⁶⁹⁰ Podle judikatury je možné při posouzení zda se jedná o dokonání trestný čin dle § 286 trestního zákoníku nebo přípravu k výrobě dle § 283 trestního zákoníku přihlídnout k množství léků, které si pachatel opatřil a také k věcem u něj zajištěným.⁶⁹¹ Jsou-li u pachatele spolu s léčivými s obsahem pseudoefedrinu zajištěny předměty jako digitální váhy, sáčky se stopami metamfetaminu, baňky apod., je to jistou indicií, že chtěl v dohledné době drogy vyrábět a mohlo by se jednat o přípravu ve smyslu § 20 odst. 1 trestního zákoníku.

Na základě rozhodnutí Soudního dvora ve věci C-497/16 lze konstatovat, že léčivé přípravky obsahující efedrin a pseudoefedrin, tedy i Cirrus a Sudafed nejčastěji k nám dovážené ze sousedního Polska, jsou vyňaty z působnosti Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 ze dne 11. února 2004 o prekursorech, přestože by odpovídaly definici prekursoru dle tohoto nařízení. Z výše uvedeného plyne, že tyto léky jsou podřazeny pod režim použitelný pro všechny léčivé přípravky podle Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/83/ES ze dne 6. listopadu 2001 o kodexu Společenství týkajícím se humánních léčivých přípravků. Nicméně na léčivé přípravky obsahující efedrin nebo pseudoefedrin a pocházející ze třetích zemí, tedy zemí mimo Evropskou unii, se uplatní Nařízení Rady (ES) č. 111/2005 ze dne 22. prosince 2004, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Unií a třetími zeměmi, což znamená, že v případě nakládání s léčivými přípravky ze třetích zemí obsahujícími efedrin nebo

688 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2018, sp. zn. 11 Tdo 1271/2018.

689 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2017, sp. zn. 11 Tdo 398/2017.

690 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

691 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2017, sp. zn. 11 Tdo 398/2017.

pseudoefedrin bude na místě jednání pachatele posoudit jako nedovolené nakládání s prekursorem ve smyslu § 283 trestního zákoníku.⁶⁹²

Nicméně ani u léků s obsahem efedrinu a pseudoefedrinu, kde chybí mimounijní prvek, nelze postupovat ryze formalisticky tak, že v každém případě bez ohledu na okolnosti konkrétní kauzy vždy půjde o nakládání s jiným předmětem určeným k nedovolené výrobě drog ve smyslu § 286 trestního zákoníku. Léčivé přípravky sice spadají pod režim výše uvedené směrnice, nicméně podle Nejvyššího soudu lze za *léčivý přípravek v právním smyslu uvedené směrnice považovat pouze takovou látku, která odpovídá uvedeným parametrům, nikoli již takový přípravek, který sice původně odpovídal definici léčivého přípravku podle uvedené směrnice, ale s nímž bylo dále neoprávněně nakládáno mimo právní rámec této směrnice a způsobem, který vylučuje jeho užití pro terapeutické účely.*⁶⁹³ Pokud tedy pachatel s léky nakládal takovým způsobem, že je znehodnotil a tyto již nemohou být použity ke svému původnímu účelu, nejsou nadále léčivým přípravkem dle předmětné směrnice, nýbrž prekursorem ve smyslu Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 ze dne 11. února 2004 o prekursorech.⁶⁹⁴ Směrnice stanoví režim pro léčivé přípravky se totiž týká pouze legálního obchodu s léčivými, a tedy se nemůže vztahovat na přípravky, se kterými bylo naloženo tak, že je vyloučeno jejich terapeutické použití.⁶⁹⁵

V případě nelegálních transportů léků obsahujících efedrin a pseudoefedrin určených k výrobě drog tedy budou naplněny znaky trestného činu dle § 283 trestního zákoníku. Při posuzování charakteru nakládání s látkou je nutné vycházet z okolností, za jakých si pachatel tuto látku obstaral a nakládal s ní, a také přihlídnout k účelu, k němuž ono nakládání směřuje.⁶⁹⁶ Podle judikatury je léčivo prekursorem, s nímž je nakládáno neoprávněně (a tedy je zpravidla na místě právní kvalifikace dle § 283 trestního zákoníku), když jsou tablety vyňaty z blistrů - obalů, které je chrání před poškozením a kontaminací,⁶⁹⁷ a také když léky jsou zbaleny krabiček s názvem a příbalových letáků.⁶⁹⁸

692 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2017, sp. zn. 11 Tdo 461/2017.

693 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2017, sp. zn. 11 Tdo 461/2017.

694 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2017, sp. zn. 11 Tdo 461/2017.

695 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2018, sp. zn. 11 Tdo 1271/2018.

696 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2018, sp. zn. 11 Tdo 1271/2018.

697 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2017, sp. zn. 11 Tdo 461/2017.

698 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2018, sp. zn. 11 Tdo 1271/2018.

Pachateli trestného činu dle § 286 trestního zákoníku hrozí o něco mírnější trest než v případě trestného činu dle § 283 trestního zákoníku. Pachateli totiž lze uložit trest odnětí svobody, jehož dolní hranice trestní sazby není určena, horní hranice činí (shodně jako u § 283 trestního zákoníku) 5 let, dále peněžitý trest, zákaz činnosti nebo propadnutí věci. V případě naplnění znaků kvalifikované skutkové podstaty pak trest odnětí svobody na 2 roky až 10 let.

7.4.2. Případové studie

Dovoz léků z Polska

Obviněný J. A. S. nejméně od června do srpna roku 2015 opakovaně prodal odobě D. D. léčivý přípravek Cirrus s obsahem 120 miligramů pseudoefedrinu (prekursoru pro výrobu pervitinu) v jedné tabletě, cena za jeden blistr čítající 14 tablet byla 244 Kč. Obviněný Cirrus dovážel do České republiky z Polska, v jednom transportu vždy 500 blisterů za částku 122 000 Kč, tedy za uvedené období celkem dovezl 3 000 blisterů, což je 42 000 tablet s obsahem 5 040 gramů pseudoefedrinu, z nichž bylo možné vyrobit 2 969,76 gramů pervitinu. Obviněný byl uznán vinným zločinem nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 3 písm. c) trestního zákoníku (velký rozsah) a byl mu uložen trest odnětí svobody na 8 let a 4 měsíce.⁶⁹⁹

Obviněný J. A. S. Cirrus vozil z Polska v množství, které u něj poptal D. D. Předávky léku probíhaly na základě telefonické domluvy mezi obviněným a D. D., scházeli se na různých místech, kde si nenápadně vyměnili batohy - batoh plný blisterů s léky za prázdný batoh. Obviněný J. A. S. jako lékárník využíval svých kontaktů, aby Cirrus zajistil v dostatečně velkém množství. Obviněný uváděl, že nedovážel léky, ale jenom kelímky na moč a gumové rukavice, dokonce tvrdil, že před svým trestním stíháním o výrobě pervitinu neměl žádné povědomí. Ze způsobu komunikace D. D. s obviněným však bylo zřejmé, že nejde o kelímky na moč a jiné zboží dostupné v České republice, ale právě o Cirrus, který u nás není volně prodejný. Komunikace probíhala konspirativně, omezovala se pouze na nezbytné informace, kusá sdělení většinou odkazovala na předchozí setkání, nikdy nebylo výslovně označeno místo předávky. V jednom rozhovoru

699 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2018, sp. zn. 11 Tdo 1271/2018.

obviněný dokonce sdělil D. D., že byl na zpáteční cestě kontrolován policií a pokud by k tomu došlo na cestě k D. D., byl by obviněný „odhalen s následky“.⁷⁰⁰

Soud došel k závěru, že obviněný J. A. S. si musel být vědom skutečnosti, že dovezený léčivý přípravek Cirrus bude použit k výrobě pervitinu. Tvrzení obviněného, lékárníka a bývalého policisty s několika lety praxe, byť na úseku práce s daktyloskopickými stopami, že se o existenci pervitinu dozvěděl teprve v rámci vlastního trestního stíhání, je evidentně zcela nereálné. Každý lékárník a policista ví, že se z léků dostupných v České republice jako je Modafen, Panadol, Nurofen Stopgrip a v Polsku např. Sudafed a právě Cirrus vyrábí pervitin.⁷⁰¹

Cirrus a další léčivé přípravky obsahující efedrin a pseudoefedrin jsou vyloučeny z působnosti nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004, o prekursorech drog, přesto obchod s nimi podléhá minimálně obecným regulativům např. v podobě podnikatelského oprávnění. Obviněný přitom Cirrus v množství 3 000 blistrů nedovážel v rámci své podnikatelské činnosti, která by odůvodňovala zjištěné množství tablet, stejně tak je zřejmé, že takové množství léku nemohl mít pro svou potřebu. Obviněný Cirrus dovážel bez vnějšího obalu a příbalových letáků, pochopitelně šlo o to, aby se do transportu vešlo co nejvíce léků. Skutečnost, že přípravek byl dovážen jen v blistrech byla zřejmá z výpovědí řady svědků, kteří se na výrobě pervitinu podíleli. Tím, že lék Cirrus obviněný dovážel jen v blistrech, de facto vyloučil terapeutické použití onoho léčiva, léky v blistrech bez krabiček a příbalových letáků totiž mohly být určeny jediné k výrobě drog, proto byla zvolena právní kvalifikace dle § 283 trestního zákoníku - neoprávněné dovezení a prodej prekursoru.⁷⁰²

Kufr plný léků

Obviněný K. F. od srpna 2012 do ledna 2013 společně s zesnulým F. S. přechovával v kufru osobního motorového vozidla zn. Ford Mondeo, jehož majitelem byl zesnulý F. S., celkem 150 balení léku Claritine Active, přičemž jedno balení obsahovalo vždy 10 tablet s obsahem prekursoru sulfátu pseudoefedrinu 120 miligramů v jedné tabletě a dále 5 balení léků Neo Afrin po osmi tabletách v každém balení s obsahem prekursoru sulfátu pseudoefedrinu 120 miligramů

700 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2018, sp. zn. 11 Tdo 1271/2018.

701 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2018, sp. zn. 11 Tdo 1271/2018.

702 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2018, sp. zn. 11 Tdo 1271/2018.

v jedné tabletě, přičemž výše uvedené léky nejsou v České republice volně dostupné. Jednání obviněného K. F. bylo kvalifikováno jako přečin výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu podle § 286 odst. 1 trestního zákoníku. Za tento přečin a sbíhající se zvláště závažný zločin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, 2 písm. b) trestního zákoníku byl obviněný odsouzen k souhrnnému trestu odnětí svobody na 5 let.⁷⁰³

Obviněný přechovával prekursor určený k nedovolené výrobě pervitinu pro sebe. Podle odborného vyjádření z oboru kriminalistika, odvětví kriminalistická chemická expertíza bylo z léků přechovávaných obviněným možné vytěžit 120,12 gramů metamfetamin hydrochloridu⁷⁰⁴ (čistý pervitin v krystalické podobě tzv. „ice“).

7.4.3. Statistika

V roce 2018 bylo registrováno celkem 926 trestných činů výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu.⁷⁰⁵ Objasněno bylo 676 z nich, tj. 73 %.⁷⁰⁶

7.5. Výroba drog v Polsku

V Polsku se vyrábí zejména marihuana, amfetamin a další syntetické drogy. Polská policie v roce 2018 zabavila více jak 4 tuny drog, tj. o cca 30 % více než v roce 2017.⁷⁰⁷ V roce 2018 policie odhalila celkem 64 nelegálních laboratoří na výrobu syntetických drog.⁷⁰⁸

703 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2014, sp. zn. 4 Tdo 1051/2014.

704 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2014, sp. zn. 4 Tdo 1051/2014.

705 Statistické přehledy kriminality za rok 2018 [online]. [Cit. 1. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>.

706 Statistické přehledy kriminality za rok 2018 [online]. [Cit. 1. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>.

707 Mniej przestępstw kryminalnych i większa wykrywalność - policyjne podsumowanie 2018 r. [online]. Publikováno 10. 1. 2019 [Cit. 9. 2. 2019], Dostupné z: <https://www.infor.pl/prawo/prawo-karne/policja/2866847,Mniej-przestepstw-kryminalnych-i-wieksza-wykrywalnosc-policyjne-podsumowanie-2018-r.html>.

708 Mniej przestępstw kryminalnych i większa wykrywalność - policyjne podsumowanie 2018 r. [online]. Publikováno 10. 1. 2019 [Cit. 9. 2. 2019], Dostupné z: <https://www.infor.pl/prawo/prawo-karne/policja/2866847,Mniej-przestepstw-kryminalnych-i-wieksza-wykrywalnosc-policyjne-podsumowanie-2018-r.html>; Sprawozdanie z działalności Centralnego Biura Śledczego Policji za 2017 rok [online]. Warszawa: Centralne biuro śledcze policji, 2018. [Cit. 9. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.cbsp.policja.pl/cbs/do-pobrania/raporty-z-dzialalnosci/9890,Raporty-z-dzialalnosci.html>.

7.5.1. Právní úprava

Výroba omamných látek, psychotropních látek a zpracování makové slámy je trestným činem dle § 53 zákona proti narkomanii:

odst. 1 Kdo proti ustanovením zákona vyrábí, zpracovává nebo přetváří omamné nebo psychotropní látky anebo přetváří makovou slámu, bude potrestán odnětím svobody až do 3 let.

odst. 2 Pokud je předmětem činu podle odst. 1 nebo 1a⁷⁰⁹ značné množství omamných látek, psychotropních látek, makové slámy nebo nových psychotropních látek nebo čin byl spáchán s cílem získat majetkový či osobní prospěch pachatel bude potrestán odnětím svobody na dobu nejméně 3 let.⁷¹⁰

Omamnou látkou je podle § 4 bod 26 zákona proti narkomanii každá látka, ať už syntetická nebo přírodní, která působí na centrální nervovou soustavu a je uvedena v seznamu omamných látek, který je přílohou č. 1 k nařízení ministra zdravotnictví⁷¹¹. Psychotropní látkou je podle § 4 bod 25 zákona proti narkomanii každá látka, ať už syntetická nebo přírodní, která působí na centrální nervovou soustavu a je uvedena v seznamu psychotropních látek, který je přílohou č. 2 k témuž nařízení. Maková sláma je definována také v § 4 zákona proti narkomanii pod bodem 24 jako makovice máku bez semen spolu se stonkem. Trestný čin výroby drog dle § 53 zákona proti narkomanii nepostihuje nakládání s prekursory.⁷¹²

Výrobou podle § 4 bodu 35 zákona proti narkomanii je každá činnost, jejíž pomocí lze získat omamné nebo psychotropní látky, prekursory nebo zástupné prostředky či nové psychoaktivní látky (viz kapitola o designer drugs), dále očišťování (proces odstraňování nečistot z drogy), extrakce surovin a získávání solí těchto látek.

Vlastností výroby tedy je, že v důsledku její realizace je získána nová látka nebo je výchozí látka nějakým způsobem vylepšená. To je rozdíl mezi výrobou a zpracováním, přetvářením. Při zpracování a přetváření výsledkem není nová látka, což ovšem platí i pro očišťování, které je

709 Řešeno v kapitole o nových syntetických drogách - tzv. designer drugs.

710 Překlad vlastní.

711 Rozporządzenie ministra zdrowia z dnia 17 sierpnia 2018 r. w sprawie wykazu substancji psychotropowych, środków odurzających oraz nowych substancji psychoaktywnych, Dz.U. 2018 poz. 1591.

712 MOZGAWA, Marek i kol. Komentarz do niektórych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zdrowiu. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 78-83-8107-718-7.

řazeno pod výrobu. Výrobou není pěstování konopí ani následná sklizeň (viz výklad k § 63 zákona proti narkomanii). Výrobou však jsou další etapy vytváření marihuany - sušení, porcování apod.⁷¹³ Činnost spočívající v pěstování konopí a následném vytvoření marihuany z tohoto konopí je jedním trestným činem⁷¹⁴ naplňujícím znaky uvedené v ustanoveních § 63 (pěstování) a § 53 (výroba) zákona proti narkomanii.⁷¹⁵ Čin dle § 53 zákona proti narkomanii je dokonán, jakmile je výroba ukončena, nikoliv už v okamžiku, kdy pachatel s výrobou začne. Přistoupení k sušení a třídění jednotlivých částí konopí, aniž by byl získán konečný produkt v podobě drogy vhodné k užití, směřuje bezprostředně k výrobě a tedy je pokusem trestného činu dle § 53 zákona proti narkomanii.⁷¹⁶

Zpracováním podle § 4 bodu 19 zákona proti narkomanii jsou činnosti vedoucí k přeměně omamných a psychotropních látek nebo prekurzorů na jiné substance (jakékoliv). Na vstupu tedy musí být psychotropní nebo omamná látka, na výstupu nikoliv.⁷¹⁷

Přetváření je v § 4 bodě 20 zákona proti narkomanii definováno jako získávání směsí omamných a psychotropních látek nebo prekurzorů a také přetváření těchto látek do forem používaných v medicíně.

Znakem skutkové podstaty trestného činu výroby podle § 53 zákona proti narkomanii je postup proti ustanovením zákona, jde o ustanovení, která upravují podmínky legálního vyrábění, zpracovávání a přetváření omamných nebo psychotropních látek a makové slámy, konkrétně §§ 33 a 35 zákona proti narkomanii.

Po výrobě drogy se pachatel obvykle (obdobně jako u jiných drogových trestných činů) dopouští také přechovávání. Je pojmově vyloučeno prodávat, převážet apod. drogu, kterou osoba předtím

713 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 10. 10. 2016, II AKa 186/16; Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30. 6. 2015, V KK 124/15; Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 12. 6. 2017, II AKa 117/17; Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 30. 7. 2015, II AKa 170/15.

714 Viz znění § 11 odst. 2 polského trestního zákona: Pokud čin naplňuje znaky uvedené ve dvou nebo více ustanoveních trestního zákona, soud odsuzuje za jeden skutek na základě všech sbíhajících se předpisů.

715 Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 19. 2. 2015, II AKa 12/15; Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 6. 11. 2013, II AKa 371/13; Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 24. 5. 2013, II AKa 141/13; Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 27. 3. 2018, II AKa 61/18.

716 Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 12. 6. 2017, II AKa 117/17.

717 MOZGAWA, Marek i kol. Komentarz do niektórych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zdrowiu. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 78-83-8107-718-7.

nepřechovávala (přechovávání je činem spolutrestným předcházejícím⁷¹⁸). Následkem vyrobení drogy je její přechovávání (čin spolutrestný následný⁷¹⁹). V obou případech jde o tzv. zdánlivý souběh - jednočinný souběh je vyloučen, vícečinný nikoliv.⁷²⁰

Kvalifikovanou skutkovou podstatu trestného činu výroby drog (§ 53 odst. 2 zákona proti narkomanii) je výroba značného množství a výroba s cílem dosáhnout majetkového nebo osobního prospěchu.

Majetkovým prospěchem je v souladu s judikaturou Nejvyššího soudu zisk nebo vyhnutí se ztrátě. Pachatel, který vyrábí drogy pro vlastní potřebu tak vlastně vždy sleduje dosažení majetkového nebo osobního prospěchu. Pokud drogy vyrábí, aby se vyhnul vynaložení nákladů na koupi drogy, sleduje majetkový prospěch. Pokud vyrábí, protože na (černém) trhu není dostupná látka jím požadované kvality nebo vlastností, sleduje osobní prospěch. Pachatel výrobou drogy tedy de facto vždy naplní znaky kvalifikované skutkové podstaty výroby dle § 53 odst. 2 zákona proti narkomanii. Odborná literatura poukazuje na fakt, že výroba sledující osobní nebo majetkový prospěch je zásadou, nikoliv výjimkou, což vede k závěru, že základní skutková podstata dle § 53 odst. zákona proti narkomanii je nadbytečná.⁷²¹

Výroba dle § 53 zákona proti narkomanii může za určitých podmínek být přípravným jednáním k obchodu s drogami dle § 56 zákona proti narkomanii nebo k udělení drogy dle §§ 58 a 59 zákona proti narkomanii. V situaci, kdy pachatel vyrobí drogu s cílem ji uvést na trh (obchodovat s ní), ale nakonec tak neučiní, nicméně jeho jednání podle komentáře bude kvalifikováno pouze jako výroba dle § 53 odst. 2 zákona proti narkomanii. Pokud k uvedení na trh skutečně dojde, půjde zpravidla o vícečinný souběh trestných činů výroby a obchodu.

718 V polštině czyn współukarany uprzedni.

719 V polštině czyn współukarany następczy.

720 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 11. 1. 2018, II AKa 555/17.

721 MOZGAWA, Marek i kol. Komentarz do niektórych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zdrowiu. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 78-83-8107-718-7.

7.5.2. Případové studie

Domácí laboratoř na výrobu amfetaminu

Obviněný E. S. si ve svém bytě s cílem obohatit se zřídil laboratoř na výrobu amfetaminu. Mimo jiné použil skleněné zkumavky, odměrky, nálevky, sudy a síta. Nitrostyrenovou metodou vyrobil psychotropní látku v podobě amfetamin sulfátu (slangově tzv. „speed“), celkem šlo o 598,46 gramů této látky. Nadto měl další substance umožňující pokračovat ve výrobě (mimo jiné benzaldehyd o objemu 3,9 dm³, z nějž mohl získat nejméně 3,12 kilogramů amfetamin sulfátu). Jednání obviněného E. S. bylo kvalifikováno jako výroba dle § 53 odst. 1, 2 zákona proti narkomanii.⁷²²

E. S. nebyl v oboru nováčkem a zvolil poměrně zajímavou taktiku obhajoby. Tvrdil, že chemikálie a vybavení laboratoře, které se našlo v jeho bytě při domovní prohlídce, tam nedotčené leželo od roku 2012, když v roce 2012 amfetamin skutečně vyráběl, za což byl pravomocně potrestán. Nicméně na místě zanechal faktury (s daty vyvracejícími jeho obhajobu - léto 2015 až jaro 2016) a znalec z oboru chemie potvrdil, že stopy chemikálií zajištěné na laboratorních zkumavkách i jinde svědčí o výrobě amfetaminu v poslední době.⁷²³

Soud tedy obhajobě obviněného neuvěřil, E. S. byl odsouzen k trestu odnětí svobody na 5 let a peněžitému trestu ve výši 2 000 zlotých (cca 13 000 Kč).⁷²⁴

Jak se vaří polský heroin

Sławomir K. se dopustil pokusu trestného činu výroby drog dle § 53 odst. 1, 2 zákona proti narkomanii a pomoci k trestnému činu výroby drog dle téhož ustanovení. Sławomir K. totiž s úmyslem účastnit se výroby omamné látky, a to tzv. polského heroinu a s cílem obohatit se nejprve pomáhal Pawłowi K. vyrábět nezjištěné množství polského heroinu a to tak, že mu umožnil pro tyto účely užívat svůj byt, kovové hrnečky a rendlíky a zaopatřoval jej v nezbytné prekursory sloužící k výrobě drogy, posléze po smrti vaříče Pawła K. se o výrobu polského heroinu sám pokusil. Sławomir K. začal vařit, chtěl za použití makové slámy, amoniaku, acetonu a již dříve

722 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 1. 2. 2018, II AKa 587/17.

723 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 1. 2. 2018, II AKa 587/17.

724 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 1. 2. 2018, II AKa 587/17.

používaného nádobí (kovové hrnečky, rendlíky a lžice) vyrobit heroin, výrobu však nedokončil, protože mu chyběl jeden prekursor (kyselina octová) a nadto jej vyrušili zasahující policisté.⁷²⁵

Za výše uvedené jednání byl Sławomir K. odsouzen k trestu odnětí svobody na 1 rok a 6 měsíců a peněžitému trestu 300 zlotých (cca 1 950 Kč).⁷²⁶

V přípravném řízení se Sławomir K. přiznal, že svůj byt a nádobí zapůjčil k vaření polského heroínu a v obchodě nakupoval pro tyto účely prekursory. Věděl o tom, že vyrobený heroin Paweł K. prodává. Po jeho smrti se z důvodů nedostatku financí pokoušel sám vyrobit polský heroin a tento chtěl posléze prodávat. V hlavním líčení po poradě se svým obhájcem přišel Sławomir K. s verzí, že předmětný pokoj vařiči Pawłowi K. pouze pronajímal.⁷²⁷

Soud došel k závěru, že se Sławomir K. dopustil nejprve pomoci k výrobě polského heroínu a poté pokusu výroby, přičemž přechovávání nástrojů k výrobě v podobě nádobí, prekursorů a chemických látek stanovilo čin spolutrestný předcházející,⁷²⁸ bez něhož by nedošlo k realizaci hlavního trestného činu.⁷²⁹

7.5.3. Statistika

V roce 2018 bylo zjištěno celkem 163 trestných činů výroby drog dle § 53 zákona proti narkomanii.⁷³⁰

7.6. Obchod s drogami v Polsku

Polský zákonodárce zakotvuje obchod s drogami jako samostatný trestný čin. Obchodování s drogami je postihováno přísněji než drobný prodej v rámci komunity toxikomanů.

725 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 14. 9. 2006, II AKa 239/06.

726 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 14. 9. 2006, II AKa 239/06.

727 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 14. 9. 2006, II AKa 239/06.

728 Konstrukce činů spolutrestných předcházejících a následných je v teorii vnímaná několika různými způsoby: jako případ zdánlivého souběhu, a to patrně faktické konzumpce (Wąsek, Kulik), právní jednota skutku (Gensikowski) nebo právní jednota trestného činu (Mozgawa). Nicméně výsledkem všech přístupů je, že jednání je kvalifikováno podle ustanovení o onom hlavním trestném činu. O čin spolutrestný může jít, jen pokud posuzované jednání je jedním skutkem.

729 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 14. 9. 2006, II AKa 239/06.

730 Informace od Piotra Matysiaka, Komendy Głównej Policji (hlavní velitelství polské policie) ze dne 22. 2. 2019 [email].

Polsko je jedním z evropských lídrů v oblasti produkce amfetaminu a marihuany. Poptávka na marihuanu je v Polsku vysoká, na amfetamin o něco nižší. Nejméně jde na odbyt kokain, je totiž o poznání dražší než amfetamin. Poptávka po drogách je na polském černém trhu více méně konstantní, v drogovém businessu se točí obrovské peníze.⁷³¹

7.6.1. Právní úprava

Obchod s drogami je trestným činem dle § 56 zákona proti narkomanii:

odst. 1. Kdo proti ustanovením § 33 - 35, § 37, § 40 a § 40a uvádí na trh omamné či psychotropní látky, makovou slámu nebo nové psychoaktivní látky anebo se na tom podílí, bude potrestán peněžitým trestem a trestem odnětí svobody od 6 měsíců do 8 let.

odst. 2 V méně závažných případech pachatel bude potrestán peněžitým trestem, trestem odnětí svobody nebo omezení svobody⁷³² do 1 roku.

odst. 3 Pokud předmětem činu dle odst. 1 je značné množství omamných či psychotropních látek, nových psychoaktivních látek nebo makové slámy pachatel bude potrestán peněžitým trestem a trestem odnětím svobody na 2 roky až 12 let.⁷³³

Uváděním na trh je podle zákonné definice (viz § 4 bod 34 zákona proti narkomanii) zpřístupňování třetím osobám, a to za poplatek nebo bezplatně. Zpřístupňování spočívá v předání v jakékoliv formě do dispozice třetí osoby. Pokud jde o pojetí třetí osoby, jedná se o legislativní chybu, jde o jakoukoliv jinou osobu.⁷³⁴ Drogy musí být předány jiné osobě, která ovšem není zároveň jejich konečným konzumentem, v takovém případě by totiž šlo o poskytnutí drogy konečnému konzumentovi dle § 58 nebo § 59 zákona proti narkomanii.⁷³⁵ Kritériem umožňujícím rozlišit, zda jde o obchodování s drogami (trestný čin dle § 56 zákona proti narkomanii) nebo o poskytnutí drogy konečnému konzumentovi (trestný čin dle § 58 nebo § 59 zákona proti narkomanii), je tedy osoba příjemce. Pokud je příjemcem finální konzument drogy, nejde

731 Narkotyki zalewają Polskę. To prawdziwa plaga [online]. Publikováno 6. 7. 2017 [Cit. 5. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.fakt.pl/pieniadze/prawo/handel-narkotykami-w-polsce-biznes-sie-kreci/0me03p6>.

732 Ekvivalent obecně prospěšných prací.

733 Překlad vlastní.

734 MOZGAWA, Marek i kol. Komentarz do niektórych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zdrowiu. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 78-83-8107-718-7.

735 Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 24. 5. 2016, II AKa 72/16.

o obchod.⁷³⁶ Je tedy nezbytné ustanovit osobu bezprostředního příjemce, nepostačí ztotožnit další osobu v řadě.⁷³⁷

Podílení se na uvádění drog na trh je přijetím v jakékoliv formě (za peníze nebo zdarma) drog, a to osobou, která není konečným konzumentem a hodlá drogy předat další osobě.⁷³⁸ Ono *podílení se* může být pojato poměrně široce, zejména pokud jde o skupinu pachatelů.⁷³⁹ Někdo může drogy přechovávat (s eventuálním úmyslem, že budou předány dále), někdo zpřístupnit prostory (opět minimálně s eventuálním úmyslem, že zde bude docházet k předávkám), někdo další pak drogy fyzicky přijímat a předávat dál.⁷⁴⁰ Všichni výše zmínění pachatelé se přitom podílejí na uvádění drog na trh.⁷⁴¹ Činnosti jako je přechovávání, skladování nebo porcování drog s vědomím, že tyto budou uvedeny na trh, tedy stanoví podílení se na obchodu s drogami.⁷⁴² Podílení se na uvádění drog na trh může spočívat i v „pouhém“ nákupu prekursorů, avšak nákupčí musí jednat s vědomím, že prekursor bude použit k výrobě drog a ty budou následně uvedeny na trh.⁷⁴³ Na uvádění drog na trh se podílí každý, kdo má odehrát, byť ne nutně zásadní, roli v celém procesu.⁷⁴⁴

Uvádění drog na trh musí být realizováno protiprávně, v rozporu s příslušnými ustanoveními zákona proti narkomanii, které regulují nakládání s určitými skupinami látek (omamnými a psychotropními látkami, novými psychoaktivními látkami) pro medicínské, vědecké a farmaceutické účely.⁷⁴⁵

736 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 9. 11. 2016, II AKa 116/16; Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 15. 4. 2016, II AKa 58/16; Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 9. 10. 2013, II AKa 316/13.

737 Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18. 11. 2015, V KK 341/15.

738 MOZGAWA, Marek i kol. Komentarz do niektórych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zdrowiu. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 78-83-8107-718-7.

739 MOZGAWA, Marek i kol. Komentarz do niektórych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zdrowiu. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 78-83-8107-718-7.

740 MOZGAWA, Marek i kol. Komentarz do niektórych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zdrowiu. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 78-83-8107-718-7.

741 MOZGAWA, Marek i kol. Komentarz do niektórych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zdrowiu. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 78-83-8107-718-7.

742 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 9. 11. 2016, II AKa 116/16,

743 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 4. 9. 2013, II AKa 97/13.

744 Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18. 11. 2015, V KK 341/15; Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 18. 10. 2012, II AKa 163/12.

745 MOZGAWA, Marek i kol. Komentarz do niektórych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zdrowiu. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 78-83-8107-718-7.

Za obchod s drogami v základní skutkové podstatě soud obligatorně uloží trest odnětí svobody (na 6 měsíců až 8 let) a peněžitý trest, tyto tresty jsou tedy ukládány kumulativně. Zákon proti narkomanii nevymezuje žádné minimální množství drog, které musí být uvedeny na trh, aby byly naplněny znaky trestného činu dle § 56. V méně závažných případech - privilegovaná skutková podstata - hrozí omezení⁷⁴⁶ nebo odnětí svobody do 1 roku, nebo peněžitý trest. Kvalifikovanou skutkovou podstatou je obchod se značným množstvím drog, pak pachateli hrozí trest odnětí svobody na 2 roky až 12 let a peněžitý trest (tresty se opět ukládá obligatorně vedle sebe).⁷⁴⁷

Pokud si příjemce drog část dodávky nechá pro sebe a část předá dále, půjde o souběh trestného činu obchodu s drogami dle § 56 s trestným činem poskytnutí drogy konečnému konzumentovi dle § 58 nebo § 59 zákona proti narkomanii.⁷⁴⁸ Pokud však ten, kdo drogy předává, neví, že si příjemce část drog ponechá pro sebe, půjde o dokonáný trestný čin obchodu s drogami ohledně drog, které příjemce uvedl dále do oběhu a pokus obchodu s drogami stran těch drog, které si příjemce ponechal pro sebe. V obou případech bude jednání pachatele posouzeno jako jeden skutek s kumulativní právní kvalifikací. Samozřejmě pachatel obchodu s drogami dle § 56 zákona proti narkomanii předmětné drogy vždy přechovává, ustanovení o obchodu je však k přechovávání ve vztahu speciality.⁷⁴⁹

7.6.2. Případové studie

Osoba příjemce drog

M. Z. se s cílem obohatit se podílel na obchodování s drogami tím způsobem, že přijal od neustanoveného muže za účelem dalšího prodeje značné množství psychotropní látky, konkrétně se jednalo o 213 gramů amfetaminu. Jednání M. Z. bylo kvalifikováno jako trestný čin obchodu

746 Ekvivalent obecně prospěšných prací.

747 MOZGAWA, Marek i kol. Komentarz do niektórych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zdrowiu. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 78-83-8107-718-7.

748 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 11. 8. 2015, II AKa 159/15.

749 MOZGAWA, Marek i kol. Komentarz do niektórych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zdrowiu. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 78-83-8107-718-7.

s drogami podle § 56 odst. 3 zákona proti narkomanii a byl mu uložen trest odnětí svobody na 2 roky a peněžité trest ve výši 2 000 zlotých (cca 13 000 Kč).⁷⁵⁰

Obviněný v rámci své obhajoby uvedl, že nezamýšlel, resp. mu to ani nebylo prokázáno, nabyté drogy poskytovat dalším osobám, které by nebyly konečnými konzumenty. Proto se nemohl dopustit trestného činu obchodování s drogami.⁷⁵¹

Nejvyšší soud poukázal na rozdílné právní názory zastávané různými vrchními soudy a zaujal následující stanovisko k výkladu pojmu podílení se na uvádění drog na trh. Podílení se vůbec nemusí znamenat aktivitu spočívající v dalším předávání drogy jakékoliv osobě. Vrchní soudy správně vykládají pojem podílení se v tom směru, že toto se nevztahuje pouze na jednání bezprostředně související s předáváním drogy jiné osobě, ale také na jednání spočívající v plnění určité role pachatele v procesu uvádění drog na trh např. uskladňování drog, zpřístupnění prostor, kde má dojít k předávce atd. Na uvádění drog na trh se tedy podílí každý, kdo má zastat určitou roli v procesu uvádění drog na trh. Tak tedy potencionální „účastník“ v obchodu s drogami po dokonání trestného činu dle § 56 zákona proti narkomanii může svou trestnou činnost ukončit, nebo pokračovat tím, že získané drogy pošle dál do oběhu, nebo tyto drogy poskytnout (prodat či darovat) konečným konzumentům a naplnit tak znaky trestného činu dle § 58 nebo 59 zákona proti narkomanii.⁷⁵²

Jednou z forem podílení se na obchodu s drogami je přijetí drog od osoby, která je uvádí na trh, a to nezávisle na tom, kdo další drogy nabude. Pokud drogy nabude konzument, pachatel naplní rovněž znaky skutkové podstaty trestného činu poskytnutí drogy konečnému konzumentovi, což může být posouzeno v rámci kumulativní právní kvalifikace nebo jako reálný souběh. Podílení se na uvádění drog na trh tedy může mít i pasivní formu spočívající v převzetí drogy od osoby, která ji uvádí na trh s cílem drogu poskytnout dalším osobám, třeba i konečným konzumentům, jako obviněný M. Z. Pro odlišení obchodu s drogami od úplatného poskytnutí drogy konečnému konzumentovi je tedy nutné ustanovit osobu bezprostředního odběratele (příjemce), pokud jím je konzument, nemůže jít o obchod s drogami. O pasivní podílení se na obchodu s drogami tedy jde

750 Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 listopada 2015, V KK 341/15.

751 Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 listopada 2015, V KK 341/15.

752 Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 listopada 2015, V KK 341/15.

v případě, kdy příjemce, který není konečným konzumentem, přebírá drogy od jejich výrobce nebo obchodníka s drogami.⁷⁵³

Výše uvedený výklad provedený Nejvyšším soudem znamená, že osoba, která je v řetězci obchodování s drogami posledním článkem, tedy pouliční dealer, se podílí na uvádění drog na trh pasivně tím, že převezme od svého dodavatele drogy, tedy naplní znaky skutkové podstaty trestného činu obchodu s drogami dle § 56 zákona proti narkomanii a posléze tyto drogy rozprodává dále konečným konzumentům, tedy naplní znaky trestného činu poskytnutí drogy konečnému konzumentovi dle § 59 zákona proti narkomanii. Varianta ukončení trestné činnosti, kdy by si dealer všechny zakoupené drogy ponechal, se jeví jako málo pravděpodobná.

Souběh obchodu s drogami a úplatného poskytnutí drogy konečnému konzumentovi

Obviněný M. M. byl souzen pro jednání spočívající v tom, že:

1. od poloviny roku 2010 do jara 2011 v krátkých časových rozestupech poskytnul marihuanu různým osobám. Blíže nezjištěné množství marihuany daroval osobám A. P. a Ľ. C. Jiné neustanovené osobě marihuanu prodal - 1 gram za 30 zlotých (cca 195 Kč). Dále v době od ledna 2011 do jara 2011 mnohokrát úplatně poskytnul nezletilému D. H. marihuanu, celkem šlo nejméně o 50 gramů (vždy za cenu 30 zlotých/gram). M. M. popsáním jednáním naplnil znaky trestného činu podle § 59 odst. 1, 2 a § 58 odst. 1 zákona proti narkomanii, za což mu byl uložen trest odnětí svobody na 1 rok a 6 měsíců.⁷⁵⁴
2. od podzimu 2011 do zimy 2012 v krátkých časových rozestupech opět poskytnul marihuanu různým osobám, a to zdarma osobě A. P. a za úplatu (v ceně 30 zlotých/gram) 4 gramy osobě M. K., 6 gramů osobě D. T. a 5 gramů dalším neustanoveným osobám. V době od podzimu do konce roku 2011 opakovaně prodával marihuanu nezletilému D. H., přičemž šlo nejméně o 30 gramů marihuany za cenu 30 zlotých/gram. Popsáním jednáním (shodně jako pod bodem 1) naplnil znaky trestného činu podle § 59 odst. 1, 2 a § 58 odst. 1 zákona proti narkomanii, za což mu byl uložen trest odnětí svobody na 1 rok a 10 měsíců.⁷⁵⁵
3. dne 30. 1. 2012 se s cílem obohatit se podílel na obchodu se značným množstvím psychotropních látek a to tak, že od neustanovené osoby nabyl 50 gramů amfetaminu

753 Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18. 11. 2015, V KK 341/15.

754 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 11. 8. 2015, II AKa 159/15.

755 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 11. 8. 2015, II AKa 159/15.

a následně dne 31. 1. 2012 uvedl do oběhu značné množství psychotropní látky, když oněch 50 gramů amfetaminu prodal osobě A. P. za cenu 17 zlotých/gram (tj. cca 110 Kč/gram), přičemž věděl, že A. P. část amfetaminu prodá dále jiným osobám a část užije pro sebe. V tomto případě jednání M. M. bylo kvalifikováno jako trestný čin dle § 56 odst. 3 a § 59 odst. 1 zákona proti narkomanii (kumulativní právní kvalifikace⁷⁵⁶), za což byl odsouzen k trestu odnětí svobody na 1 rok a 6 měsíců a peněžitému trestu ve výši 1 000 zlotých (cca 6 500 Kč).

Tresty uložené obviněnému M. M. byly sloučeny a byl mu uložen trest úhrnný - odnětí svobody na 3 roky a 6 měsíců.⁷⁵⁷

Obviněný M. M. obchodoval se značným množstvím drog. Policie u osoby A. P. zajistila drogy, které nabyly od obviněného - bílý prášek vážící 43,196 gramů. Chemickým rozbořem bylo zjištěno, že směs obsahovala 6,65 gramů čistého amfetaminu. Z takového množství amfetaminu by bylo možné vytvořit 485 dávek drogy, které by pak postačovaly k jednorázovému opojení stovek osob. Z okolností činu bylo zřejmé, že se jedná o „velkoobchod“ s amfetaminem, a to s ohledem na množství a cenu drogy. Nehraje přitom roli, že nebyl ustanoven prodejce amfetaminu (osoba, která oněch 50 gramů prodala obviněnému M. M.) a že nebylo zjištěno, za jakou cenu M. M. amfetamin koupil. K tomu soud poznamenal, že ze životní zkušenosti plyne, že osoby, které se pohybují v oblasti narkobusinessu jednají s cílem obohatit se, obchod s drogami není žádná charita. Je tedy očividné, že obviněný M. M. byl motivován vidinou finančního zisku, byť tvrdí opak.⁷⁵⁸

7.6.3. Statistika

V roce 2018 bylo řešeno celkem 1 990 případů obchodování s drogami. V 16 případech se jednalo o méně závažné jednání, které bylo posouzeno v rámci privilegované skutkové podstaty a naopak v 1 247 případech šlo o obchod naplňující znaky kvalifikované skutkové podstaty - značné množství drog.⁷⁵⁹

756 Polská teorie rozlišuje reálný souběh trestních předpisů a reálný souběh trestných činů. V případě souběhu trestních předpisů se použije kumulativní právní kvalifikace a pachatel odpovídá za jeden skutek. Pokud jde o reálný souběh trestných činů, tak zde mnohost činů vede k uložení úhrnného trestu.

757 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 11. 8. 2015, II AKa 159/15.

758 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 11. 8. 2015, II AKa 159/15.

759 Informace od Piotra Matysiaka, Komendy Głównej Policji (hlavní velitelství polské policie) ze dne 22. 2. 2019 [email].

7.7. Dovoz, vývoz, převoz a další nakládání s drogami v Polsku

Transport drog přes hranice je v Polsku zakotven jako samostatný trestný čin, stejně jako výše řešená výroba drog a obchod s drogami. V polské judikatuře se poměrně často objevují zmínky o dovozu marihuany z České republiky.

7.7.1. Právní úprava

Dovoz, vývoz, převoz, a další nakládání s drogami stanoví trestný čin dle § 55 zákona proti narkomanii:

odst. 1. Kdo proti ustanovením zákona dováží, vyváží, převáží, doveze z Evropské unie do Polska⁷⁶⁰ nebo vyveze z Polska do Evropské Unie⁷⁶¹ omamné látky, psychotropní látky, nové psychoaktivní látky nebo makovou slámu, bude potrestán peněžitým trestem a odnětím svobody do 5 let.

odst. 2. V méně závažných případech pachatel bude potrestán peněžitým trestem, trestem odnětí svobody nebo omezení svobody⁷⁶² do 1 roku.

odst. 3 Pokud předmětem činu dle odst. 1 je značné množství omamných látek, psychotropních látek, nových psychoaktivních látek nebo makové slámy nebo čin byl spáchán s cílem získat majetkový nebo osobní prospěch, pachatel bude potrestán peněžitým trestem a odnětím svobody nejméně na 3 roky.⁷⁶³

Dovozem je podle § 4 bodu 21 zákona proti narkomanii každé uvedení omamných látek, psychotropních látek, zástupných prostředků nebo nových psychoaktivních látek na celní území Evropské Unie. Vývozem pak je (dle § 4 bodu 36 zákona proti narkomanii) každé uvedení takových látek mimo celní území Evropské Unie. Převoz znamená (dle § 4 bodu 20a zákona proti narkomanii) každé přemístění takových látek mezi dvěma státy přes teritorium Polska, přičemž převoz musí začínat i končit mimo území Polska. S ohledem na zákonnou definici dovozu a vývozu připadá do úvahy aplikace § 113 polského trestního zákona, podle kterého se polský trestní zákon použije i pro činy (nikoliv všechny) spáchané za hranicemi Polska, nezávisle na

760 V polštině wewnątrzspółnotowe nabycie.

761 V polštině wewnątrzspółnotowa dostawa.

762 Ekvivalent obecně prospěšných prací.

763 Překlad vlastní.

právních předpisech závazných v místě činu, pokud je pachatelem polský občan nebo cizinec, který nebude vydán.⁷⁶⁴

Určité interpretační těžkosti v takovém případě přináší znak *proti ustanovením zákona*, když oním zákonem se nepochybně myslí polský zákon proti narkomanii a § 35 zákona proti narkomanii stanoví, že k vývozu a dovozu určitých látek se vyžaduje povolení hlavního farmaceutického inspektora. Výkladem se dovozuje, že zahraniční právnická osoba pochopitelně nemusí mít povolení od polského hlavního farmaceutického inspektora, ale povolení od místně příslušného orgánu.⁷⁶⁵

Převážením ve smyslu § 55 zákona proti narkomanii je každé přemístění drog podle výše uvedené definice, přitom nehraje roli technický způsob tohoto přemístění - nemusí jít jen o převezení, drogy mohou být poslány poštou, neseny člověkem.⁷⁶⁶

Trestný čin dle § 55 zákona proti narkomanii je speciální vůči přechovávání dle § 62 zákona proti narkomanii. Pokud má pachatel drogu u sebe před jejím transportem, je přechovávání trestným činem spolutrestným předcházejícím. V případě přechovávání drogy po transportu je přechovávání trestným činem spolutrestným následným.⁷⁶⁷

Dovoz, vývoz, převoz, a další nakládání s drogami často je přípravným jednáním k uvedení drog na trh. Příprava k obchodování s drogami je v souladu se zněním § 57 zákona proti narkomanii trestná, nicméně pokud jednání pachatele naplňuje znaky dokonaného trestného činu dle § 55 zákona proti narkomanii, má toto ustanovení přednost. Pokud pachatel drogy nejprve doveze a poté je poskytne dalším osobám, připadá v úvahu souběh⁷⁶⁸ trestných činů podle § 55 a §§ 56,

764 MOZGAWA, Marek i kol. Komentarz do niektórych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zdrowiu. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 78-83-8107-718-7.

765 MOZGAWA, Marek i kol. Komentarz do niektórych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zdrowiu. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 78-83-8107-718-7.

766 MOZGAWA, Marek i kol. Komentarz do niektórych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zdrowiu. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 78-83-8107-718-7.

767 MOZGAWA, Marek i kol. Komentarz do niektórych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zdrowiu. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 78-83-8107-718-7.

768 Polská teorie rozlišuje reálný souběh trestních předpisů a reálný souběh trestných činů. V případě souběhu trestních předpisů se použije kumulativní právní kvalifikace a pachatel odpovídá za jeden skutek. Pokud jde o reálný

58 nebo 59 zákona proti narkomanii. Rozdíl ve společenské škodlivosti jednotlivých trestných činů neodůvodňuje použití konstrukce činů spolutrestných.⁷⁶⁹

Pachateli trestného činu dle § 55 odst. 1 a 3 se obligatorně ukládá kumulativně peněžitý trest a trest odnětí svobody (v základní skutkové podstatě do 5 let, v kvalifikované skutkové podstatě nejméně na 3 roky). V případě naplnění privilegované skutkové podstaty zákon umožňuje uložení peněžitého trestu nebo omezení⁷⁷⁰ či odnětí svobody do 1 roku.

Pro obchod (§ 56 zákona proti narkomanii) a dovoz, vývoz, převoz a jiné nakládání s drogami (§ 55 zákona proti narkomanii) platí s výjimkou privilegované skutkové podstaty u obou zvláštní ustanovení o přípravě dle § 57 zákona o narkomanii. Příprava k výše uvedeným trestným činům je postihována mírněji než pokus a dokonaný čin:

odst. 1. Kdo připravuje trestný čin dle § 55 odst. 1 nebo § 56 odst. 1 bude potrestán peněžitým trestem, trestem omezení⁷⁷¹ nebo odnětí svobody do 2 let.

odst. 2. Kdo připravuje trestný čin dle § 55 odst. 3 nebo § 56 odst. 3 bude potrestán trestem odnětí svobody do 3 let.⁷⁷²

Vrchní soud ve Vroclavi se v minulosti zabýval případem spočívajícím v udělení drogy na zkoušku, aby potenciální zájemce o obchod zhodnotil kvalitu nabízeného zboží a chtěl drogy koupit. Takové jednání může být přípravou k obchodování s drogami ve smyslu § 57 zákona proti narkomanii, nicméně naplňuje také znaky poskytnutí drogy dle § 58 zákona proti narkomanii. Souběh trestných činů dle § 57 (příprava obchodu) a § 58 zákona proti narkomanii (poskytnutí drogy konečnému konzumentovi) bude zdánlivý na základě konzumpce - jednání bude kvalifikováno jako trestný čin dle § 58 zákona proti narkomanii.⁷⁷³

souběh trestných činů, tak zde mnohost činů vede k uložení úhrnného trestu. Konstrukce činů spolutrestných předcházejících a následných je v teorii vnímaná několika různými způsoby: jako případ zdánlivého souběhu, a to patrně faktické konzumpce (Wąsek, Kulik), právní jednota skutku (Gensikowski) nebo právní jednota trestného činu (Mozgawa). Nicméně výsledkem všech přístupů je, že jednání je kvalifikováno podle ustanovení o onom hlavním trestném činu. O čin spolutrestný může jít, jen pokud posuzované jednání je jedním skutkem.

769 MOZGAWA, Marek i kol. Komentarz do niektórych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zdrowiu. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 78-83-8107-718-7.

770 Ekvivalent obecně prospěšných prací.

771 Ekvivalent obecně prospěšných prací.

772 Překlad vlastní.

773 Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 7. 5. 2010, II AKa 125/10.

7.7.2. Případové studie

Do Polska na okurky, do Česka pro marihuanu

Obviněný A. L. byl uznán vinným pro trestný čin dovozu, vývozu, převozu, a dalšího nakládání s drogami dle § 55 odst. 3 zákona proti narkomanii pro jednání spočívající v tom, že dne 1. 8. 2010 společně s S. T. a další neustanovenou osobou po vzájemné předchozí domluvě dovezl z České republiky do Polska značné množství drog - 298,77 gramů marihuany pro kamaráda T. O. Za to mu byl uložen trest odnětí svobody na 2 roky a peněžitý trest 1 000 zlotých (cca 6 500 Kč). Téhož dne v České republice poskytl nezletilému M. J. jednu dávku marihuany, čímž naplnil znaky trestného činu dle § 58 odst. 2 zákona proti narkomanii. Za toto jednání byl odsouzen k trestu odnětí svobody na 6 měsíců. Soud oba tresty sloučil a obviněnému A. L. uložil úhrnný trest odnětí svobody na 2 roky, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 5 let (s dohledem).⁷⁷⁴

Obviněný T. O. byl shledán vinným pro návod (§ 18 odst. 2 polského trestního zákona) k trestnému činu dle § 55 odst. 3 zákona proti narkomanii, když dne 1. 8. 2010 přemluvil A. L. a S. T., aby pro něj z České republiky přivezli oněch bezmála 300 gramů marihuany. Byl mu uložen trest odnětí svobody na 2 roky, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 5 let. Nadto mu soud uložil povinnost podrobit se léčení závislosti a stanovil nad jeho chováním ve zkušební době dohled.⁷⁷⁵

Nalézací soud obviněným uložil nepodmíněné tresty odnětí svobody, ale na základě jejich odvolání odvolací soud dospěl k závěru, že je na místě s ohledem na veškeré okolnosti případu uložit oběma obviněným trest odnětí svobody s podmíněným odkladem výkonu. Obvinění v podaném odvolání vznesli neobvyklou námitku spočívající v tvrzení, že jelikož oněch cca 299 gramů marihuany bylo určeno pro T. O., který vykouří 30 gramů marihuany denně, nemohlo se s ohledem na jeho vysokou spotřebu jednat o takový počet dávek drogy, aby byl naplněn znak značného množství. Dovezená marihuana představovala pro T. O. pouhých 10 porcí. K tomu však soud uvedl, že znak značného množství se posuzuje objektivně podle spotřeby průměrné závislé osoby, individuální spotřeba obviněného zde nehraje roli. Na právní kvalifikaci tedy spotřeba konkrétní osoby nemá vliv, zato na výši trestu ano, proto došlo ke zmírnění

774 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 4. 10. 2012, II AKa 344/12.

775 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 4. 10. 2012, II AKa 344/12.

uloženého trestu. Soud také přihlédl k tomu, že obviněný T. O. sice inicioval převoz marihuany z České republiky do Polska, ale původně plánoval pro drogy zajet sám, v den D se však necítil dobře. Jednal v úmyslu opatřit si drogu, na které byl závislý pro vlastní potřebu. Soud uvěřil, že obviněný T. O. celé množství marihuany hodlal sám spotřebovat.⁷⁷⁶

V případě obviněného A. L. nepřipadalo v úvahu posouzení jeho jednání jako méně závažného případu, jak se obviněný domáhal v podaném odvolání, a to zejména s ohledem na značné množství převezené marihuany. Motivace obviněného A. L., který chtěl pomoci závislému kamarádovi T. O., nemůže vést k závěru o zmenšené společenské škodlivosti činu.⁷⁷⁷

7.7.3. Statistika

V roce 2018 bylo řešeno celkem 609 případů dovozu, vývozu a jiného nakládání s drogami dle § 55 zákona proti narkomanii. V 109 případech šlo o méně závažné jednání, které bylo posouzeno v rámci privilegované skutkové podstaty. V 193 případech byly naplněny znaky kvalifikované skutkové podstaty.⁷⁷⁸

7.8. Poskytnutí drogy konečnému konzumentovi a svádění ke zneužívání drog v Polsku

V Polsku je svádění k užívání drog a poskytnutí drogy konečnému konzumentovi zakotveno v rámci jednoho ustanovení, přičemž je důsledně rozlišováno, zda pachatel jednal nezištně nebo s cílem získat majetkový či osobní prospěch.

7.8.1. Právní úprava

Trestný čin bezplatného a úplatného poskytnutí drogy konečnému konzumentovi je zakotven v §§ 58 a 59 zákona proti narkomanii. Podle § 58 zákona proti narkomanii platí, že:

odst. 1. Kdo proti ustanovením zákona poskytne jiné osobě omamnou či psychotropní látku nebo novou psychoaktivní látku, usnadňuje nebo umožňuje užití anebo svádí jiného k užití takové látky, bude potrestán odnětím svobody do 3 let.

⁷⁷⁶ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 4. 10. 2012, II AKa 344/12.

⁷⁷⁷ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 4. 10. 2012, II AKa 344/12.

⁷⁷⁸ Informace od Piotra Matysiaka, Komendy Głównej Policji (hlavní velitelství polské policie) ze dne 22. 2. 2019 [email].

odst. 2 Pokud pachatel činu podle odst. 1 poskytne omamnou či psychotropní látku nebo novou psychoaktivní látku nezletilému nebo jej svádí k užití takové látky nebo ji poskytne jiné osobě ve značném množství, bude potrestán odnětím svobody od 6 měsíců do 8 let.⁷⁷⁹

V režimu § 59 zákona proti narkomanii se postihuje úplatné poskytnutí drogy:

odst. 1. Kdo s cílem získat majetkový nebo osobní prospěch poskytne jiné osobě omamnou či psychotropní látku nebo novou psychoaktivní látku, usnadňuje užití anebo svádí jiného k užití takové látky, bude potrestán odnětím svobody od 1 roku do 10 let.

odst. 2 Pokud pachatel činu podle odst. 1 poskytne omamnou či psychotropní látku nebo novou psychoaktivní látku nezletilému, usnadňuje její užití anebo svádí nezletilého k užití takové látky, bude potrestán odnětím svobody nejméně na dobu 3 let.

odst. 3 V méně závažných případech pachatel bude potrestán omezením svobody⁷⁸⁰ nebo odnětím svobody do 2 let.⁷⁸¹

Objektem trestných činů poskytnutí drogy konečnému konzumentovi dle §§ 58 a 59 zákona proti narkomanii je veřejné zdraví. Jedná se o trestnou činnost bez osoby poškozeného, a proto z hlediska použití § 12 odst. 1 polského trestního zákona - pokračující trestný čin - nehraje roli prodej či darování drogy různým osobám. Pokračující trestný čin v polském právu (a tedy jeden skutek) tvoří dva nebo více činů, který byly vykonány v krátkých časových rozestupech na základě předem uváženého záměru, a pokud je předmětem útoku osobní dobro, je podmínkou také totožnost v osobě poškozeného.⁷⁸²

Osoba, které byla droga poskytnuta, není poškozeným. Může se stát poškozeným v případě, kdy po požití drogy u ní dojde např. k poruše na zdraví. Výše uvedené se však vztahuje toliko ke znaku poskytnutí drogy, nikoliv k svádění k užití, usnadnění užití a umožnění užití drogy. V případě svádění k užití, usnadnění užití a umožnění užití drogy pachatelovo konání vede k užití drogy jinou osobou, jde o jednání kvalitativně odlišné nežli „pouhé“ poskytnutí drogy. Je sice pravdou, že po poskytnutí drogy zpravidla následuje její konzumace osobou, které droga byla zpřístupněna,

779 Překlad vlastní.

780 Ekvivalent obecně prospěšných prací.

781 Překlad vlastní.

782 Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7. 6. 2017, III KK 58/17.

ale jde zde o abstraktní nebezpečí, zatímco u svádění, usnadnění a umožnění máme do činění s konkrétním nebezpečím, a tedy i osobou poškozeného v procesním smyslu.⁷⁸³

Jedním pokračujícím trestným činem může být také jednání naplňující znaky úplatného a zároveň také bezplatného poskytnutí drogy. Dílčí útoky, které tvoří jeden skutek, nemusí nutně naplňovat znaky toliko jediného trestného činu.⁷⁸⁴

Poskytnutím drogy je předání z ruky do ruky, doručení, zanechání na nějakém místě apod. Poskytnutí nemusí nutně nastat po vzájemném konsenzu stran ani nemusí jít o fyzickou předávku drogy. Za poskytnutí drogy se považuje také její zanechání na domluveném místě, kde si konzument drogu vyzvedne. Základním znakem poskytnutí je tedy dodání drogy konečnému konzumentovi, ten však drogu nemusí skutečně zkonzumovat. Jednání pachatele spočívající v dostavení se s drogami na místo, kde se obvykle drogy prodávají, je třeba považovat za pokus trestného činu úplatného poskytnutí drogy konečnému konzumentovi dle § 59 zákona proti narkomanii. Ustanovení §§ 58 a 59 zákona proti narkomanii nezmiňují makovou slámu, poskytnutí makové slámy konečnému konzumentovi tedy není trestným činem.⁷⁸⁵

Usnadňování užití drogy je třeba chápat podobně jako pomoc k trestnému činu, ovšem přirozeně s tím, že užívání drog není trestné, proto obdobně jako u sebevraždy, zákonodárce musel zakotvit trestnost usnadňování, umožňování a svádění k užití drogy. Usnadňováním může být každá činnost, která jinému užití drogy zjednodušuje, lze přitom rozlišovat usnadňování fyzického a psychického charakteru (např. utvrzování osoby v rozhodnutí užít drogu). Rozdíl mezi usnadňováním a umožňováním spočívá v tom, že bez umožnění by poškozený drogu nemohl užít, zato bez usnadnění by ji užít sice mohl, ale bylo by to obtížnější.⁷⁸⁶

Svádění k užití drogy spočívá ve vyvolání u jiné osoby záměru drogu užít, o svádění tedy jde pouze, je-li sváděna osoba, která dosud nezamýšlí drogu užít. Pokud pachatel ví, že osoba, kterou

783 MOZGAWA, Marek i kol. Komentarz do niektórych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zdrowiu. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 78-83-8107-718-7.

784 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 20. 6. 2002, II AKa 185/02; Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 12. 6. 2014, II AKa 124/14.

785 MOZGAWA, Marek i kol. Komentarz do niektórych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zdrowiu. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 78-83-8107-718-7.

786 MOZGAWA, Marek i kol. Komentarz do niektórych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zdrowiu. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 78-83-8107-718-7.

svádí, zamýšlí drogu užít, jedná se o usnadňování (psychická podpora). V situaci, kdy pachatel neví, že sváděná osoba je už rozhodnutá drogu užít, půjde o pokus svádění a dokonané usnadňování. Jednotlivé znaky se mohou prolínat.⁷⁸⁷

Bezúplatné poskytnutí drogy v základní skutkové podstatě je trestné odnětím svobody do 3 let. Kvalifikovanou skutkovou podstatu naplní, kdo poskytne drogu nezletilému nebo ve značném množství dospělé osobě, v tom případě hrozí trest odnětí svobody na 6 měsíců až 8 let. Úplatné poskytnutí drogy, resp. poskytnutí drogy s cílem získat osobní nebo majetkový prospěch, je postihováno přísněji - v základní skutkové podstatě odnětím svobody od 1 roku do 10 let, v kvalifikované (poskytnutí drogy nezletilému) trestem odnětí svobody na 3 roky až 10 let, v privilegované (méně závažné případy) pak trestem omezení⁷⁸⁸ nebo odnětí svobody do 2 let. Podmínkou jednání s cílem získat majetkový nebo osobní prospěch není, aby tento prospěch chtěl pachatel získat pro sebe, může jít i o prospěch pro jinou osobu.⁷⁸⁹

Pokud jde o kvalifikovanou skutkovou podstatu spjatou s poskytnutím drogy nezletilému, tedy osobě mladší 18 let, postačí eventuální úmysl pachatele ve vztahu k věku nezletilého. K závěru, že se pachatel činu dopustil vůči nezletilému, a tedy naplnil znaky kvalifikované skutkové podstaty, není nutná jednoznačná a konkrétní znalost věku osoby. Vědomost pachatele o věku osoby, které drogu poskytl, by měla být hodnocena na základě všech okolností případu, přičemž postačí srozumění pachatele s možností, že se jedná o osobu mladší 18 let.⁷⁹⁰

Podle judikatury lze vědomost pachatele o věku osoby, které drogu uděluje, odvozovat například od faktu, že s danou osobou chodil do školy, přestože nebyli žáky stejné třídy ani nechodili do stejného ročníku, mohl si spočítat, o kolik je konzument mladší než on sám.⁷⁹¹ Zajímavá je argumentace Vrchního soudu v Białymstoku, který uvedl, že dítě mladší 15 let má natolik odlišnou postavu než dívka ve věku 18 let, že si obviněná musela nedospělosti čtrnáctileté holčičky, které poskytla drogu, všimnout.⁷⁹²

787 MOZGAWA, Marek i kol. Komentarz do niektórych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zdrowiu. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 78-83-8107-718-7.

788 Ekvivalent obecně prospěšných prací.

789 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 28. 9. 2018, II AKa 157/18; Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 13. 6. 2017, II AKa 182/17.

790 Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 30. 1. 2013, II AKa 394/12; Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 30. 10. 2015, II AKa 156/15; Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 17. 1. 2018, II AKa 267/17.

791 Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 30. 1. 2013, II AKa 394/12.

792 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 30. 10. 2015, II AKa 156/15.

7.8.2. Případové studie

Česká marihuana míří k polským konzumentům

Distributor drog obviněný S. C. byl uznán vinným pro trestný čin kvalifikovaný jako bezúplatné poskytnutí drogy dle § 58 odst. 2 zákona proti narkomanii a úplatné poskytnutí drogy dle § 59 odst. 1, 2 zákona proti narkomanii (jeden pokračující trestný čin). Konkrétně šlo ve zkratce o následující transakce:

- v březnu 2015 daroval nezletilému G. P. jedno tzv. sklo nabité marihuanou (§ 58 odst. 2),
- v březnu 2015 prodal nezletilému G. P. nejméně 0,3 gramu marihuany za částku 15 zlotých (§ 59 odst. 2),
- dne 15. 3. 2015 prodal nezletilému J. Ž. nejméně 0,5 gramu marihuany za částku 15 zlotých (§ 59 odst. 2),
- v březnu 2015 celkem v pěti případech prodal nezletilému K. D. marihuanu, celkem šlo o 3,5 gramů za částku 100 zlotých (§ 59 odst. 2),
- v květnu 2015 dvakrát prodal nezletilému T. N. marihuanu, a to celkem 0,75 gramu za částku 25 zlotých (§ 59 odst. 2),
- v květnu 2015 celkem v pěti případech prodal nezletilému M. G. marihuanu, celkem šlo o 2,5 gramů za částku 75 zlotých (§ 59 odst. 2),
- v květnu 2015 dvakrát prodal osobě K. N. marihuanu, a to 1 gram za částku 30 zlotých.⁷⁹³

Dále se dopustil trestného činu přechovávání drog dle § 62 odst. 1 zákona proti narkomanii, když dne 30. 5. 2015 přechovával celkem 28,86 gramů marihuany. Soud obviněnému S. C. uložil trest úhrnný, a to trest odnětí svobody na 1 rok, jehož výkon byl podmíněně odložen na 4 roky.⁷⁹⁴

Obchodní partner obviněného S. C., obviněný P. M. pro něj vozil marihuanu z České republiky. Konkrétně v březnu 2015 přivezl, pochopitelně s cílem obohatit se, 50 gramů marihuany - značné množství (§ 55 odst. 3). Dále v květnu 2015 opět s cílem obohatit se přivezl 100 gramů marihuany (§ 55 odst. 3). Dovezenou marihuanu (celkem 150 gramů) předal obviněnému S. C. výměnou za část zisku z prodeje konečným konzumentům (§ 56 odst. 3). Mimoto v březnu 2015 prodal osobě B. K. gram marihuany za částku 30 zlotých (§ 59 odst. 3 - méně závažný případ). Za dovoz

793 Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 23. 3. 2016, II AKa 63/16.

794 Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 23. 3. 2016, II AKa 63/16.

marihuany z České republiky do Polska mu soud uložil trest odnětí svobody na 1 rok. Za obchodování se značným množstvím drog trest odnětí svobody na 1 rok a peněžitý trest 1 600 zlotých (cca 10 400 Kč). Za prodej marihuany trest odnětí svobody na 3 měsíce. Výše uvedené tresty pak sloučil v trest úhrnný, a to trest odnětí svobody na 1 rok, jehož výkon byl podmíněně odložen na 4 roky a stanovil nad ním dohled.⁷⁹⁵

7.8.3. Statistika

V roce 2018 bylo řešeno celkem 5 695 případů bezplatného poskytnutí drogy dle § 58 zákona proti narkomanii, z toho v 2 312 případech byly naplněny znaky kvalifikované skutkové podstaty. Dále bylo orgány činnými v trestním řízení řešeno celkem 11 555 případů úplatného poskytnutí drogy dle § 59 zákona proti narkomanii. V 776 případech byla naplněna privilegovaná skutková podstata a v 1 298 případech kvalifikovaná skutková podstata.⁷⁹⁶

7.9. Nakládání s předměty k výrobě drog a prekursory v Polsku

Nakládání s prekursory a nakládání s jinými předměty k výrobě drog v Polsku stanoví dva samostatné trestné činy. Léky obsahující pseudoefedrin nejsou považovány za prekursory, v polské judikatuře obchodování s léčivými dosud řešeno nebylo.

7.9.1. Právní úprava

Polský zákon proti narkomanii postihuje nakládání s předměty k výrobě drog v ustanovení § 54 a nakládání s prekursory v § 61:

§ 54 odst. 1. Kdo vyrábí, přechovává, poskytne nebo získá nástroje, o kterých je z okolností zřejmé, že slouží nebo jsou určeny k nedovolené výrobě, zpracování nebo přetvoření omamných a psychotropních látek nebo nových psychoaktivních látek, bude potrestán peněžitým trestem, trestem omezení svobody⁷⁹⁷ nebo odnětí svobody do 2 let.

odst. 2. Stejně bude potrestán, kdo

795 Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 23. 3. 2016, II AKa 63/16.

796 Informace od Piotra Matysiaka, Komendy Głównej Policji (hlavní velitelství polské policie) ze dne 22. 2. 2019 [email].

797 Ekvivalent obecně prospěšných prací.

1) *přizpůsobuje k nedovolené výrobě, zpracování, přetvoření nebo spotřebě omamných a psychotropních látek nebo nových psychoaktivních látek nádobí a nástroje, byť tyto byly původně vyrobeny pro jiný účel, nebo*

2) *dohodne se s jinou osobou s cílem dopustit se trestného činu dle § 53 odst. 2.*⁷⁹⁸

*§ 61 odst. 1. Kdo proti ustanovením zákona, nařízení 273/2004⁷⁹⁹ nebo nařízení 111/2005⁸⁰⁰, s cílem nedovolené výroby omamné a psychotropní látky nebo nové psychoaktivní látky vyrábí, zpracovává, přetváří, dováží, vyváží, převáží, doveze z Evropské unie do Polska⁸⁰¹ nebo vyveze z Polska do Evropské Unie⁸⁰², získá, přechovává⁸⁰³, skladuje⁸⁰⁴ nebo uvádí na trh prekursor či novou psychoaktivní látku, bude potrestán peněžitým trestem a odnětím svobody do 5 let.*⁸⁰⁵

V skutkové podstatě nakládání s předměty k výrobě drog dle § 54 odst. 1 zákona proti narkomanii je vedle přechovávání uvedeno skladování. Rozdíl v těchto dvou formách spočívá v době, po kterou pachatel chce s věcí disponovat. Skladování je dlouhodobého charakteru, přechovávání krátkodobého. Poskytnutím je typicky prodej nebo darování. Opakem poskytnutí je získání, taktéž zde nehraje roli, zda pachatel věc získal zdarma nebo za úplatu. Nástroje jsou technického, byť i zcela primitivního, charakteru. Mohou být víceúčelové, postačí, že z okolností případu je zřejmé, že slouží nebo jsou určeny k výrobě drog. V skutkové podstatě dle odst. 1 není zahrnuto nakládání s nádobím, tedy věcmi netechnického charakteru sloužícími k přechovávání, míchání apod. Přestože zákonodárce uvádí nástroje v množném čísle, k naplnění skutkové podstaty trestného činu dle § 54 zákona proti narkomanii postačí nakládání s jedním nástrojem. Okolnostmi, z nichž lze spolehlivě dovodit, že nástroje sloužily či byly určeny k výrobě drog, se myslí např. zajištění stopového množství drog na nástrojích, nález nástrojů u osoby usvědčené z obchodování s drogami apod.⁸⁰⁶

Dohoda s jinou osobou směřující k výrobě drog s cílem získat osobní nebo majetkový prospěch může podle judikatury spočívat např. v přizpůsobení společnými silami staré skříně k pěstování

798 Překlad vlastní.

799 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 ze dne 11. února 2004 o prekursorech.

800 Nařízení Rady (ES) č. 111/2005 ze dne 22. prosince 2004, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Unií a třetími zeměmi.

801 V polštině *wewnątrzspółnotowe nabycie*.

802 V polštině *wewnątrzspółnotowa dostawa*.

803 V polštině *posiada*.

804 V polštině *przechowuje*.

805 Překlad vlastní.

806 MOZGAWA Marek i kol. Kodeks karny. Komentarz. 8. wydanie. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-83-8107-544-2.

a následně výrobě marihuany vyložením vnitřku této skříně alobalem - jednání naplňuje znaky § 54 odst. 2 bod 1 a bod 2 zákona proti narkomanii.⁸⁰⁷ Dohoda musí být uzavřena mezi nejméně dvěmi osobami a spočívat v domluvě na společném spáchání trestného činu výroby drog v budoucnu, forma dohody není rozhodující.⁸⁰⁸

Prekursorem v souladu s § 4 bod 16 zákona proti narkomanii jsou látky uvedené v nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 ze dne 11. února 2004 o prekursorech drog, tedy *všechny látky uvedené v příloze I, včetně směsí a přírodních produktů, které tyto látky obsahují. Nevztahuje se na léčivé přípravky, jak jsou definovány ve směrnici Evropského parlamentu a Rady 2001/83/ES ze dne 6. listopadu 2001 o kodexu Společenství týkajícím se humánních léčivých přípravků, a dále na farmaceutické přípravky, směsi, přírodní produkty a jiné přípravky, ve kterých jsou uvedené látky obsaženy tak, že je nelze snadno použít nebo extrahovat snadno dostupnými nebo hospodárnými prostředky.*⁸⁰⁹ Prekursorem nejsou léčivé přípravky.⁸¹⁰

Nakládání s prekursory může být posouzeno také jako přešůpek (§ 66 zákona proti narkomanii), a to v případě není-li prokázáno, že nakládání bylo realizováno s cílem vyrobit drogy.

Trestně odpovědný za nakládání s prekursorem dle § 61 zákona proti narkomanii je pachatel, jehož jednání se omezí pouze na získání prekursoru. Pokud však získání prekursoru je spojeno s jeho použitím v probíhající výrobě drog, o čemž pachatel ví a je si vědom skutečnosti, že prekursor bude v této výrobě použit, je trestně odpovědný za výrobu podle § 53 zákona proti narkomanii, přičemž nákup prekursoru zde je činem spolutrestným předcházejícím.⁸¹¹

Stejně tak nakládání s jinými předměty k výrobě drog dle § 54 zákona proti narkomanii může být činem spolutrestným předcházejícím ve vztahu k výrobě drog dle § 53 zákona proti narkomanii. V případě ustanovení § 54 odst. 2 bod 2 zákona proti narkomanii, které je de facto přípravou k výrobě, bude taková situace přímo typická (čistě teoreticky a zcela výjimečně by mohlo dojít k reálnému souběhu § 54 odst. 2 bod 2 a § 53 zákona proti narkomanii).⁸¹²

807 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 17. 12. 2014, II AKa 250/14.

808 MOZGAWA Marek i kol. Kodeks karny. Komentarz. 8. wydanie. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-83-8107-544-2.

809 Překlad vlastní.

810 MOZGAWA Marek i kol. Kodeks karny. Komentarz. 8. wydanie. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-83-8107-544-2.

811 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 24. 9. 2015, II AKa 213/15; Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 4. 9. 2013, II AKa 97/13; Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 9. 11. 2017, II AKa 252/17.

812 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 24. 9. 2015, II AKa 213/15.

Nakládání s prekursory je přísněji trestné než nakládání s jinými předměty k výrobě drog. Za nakládání s prekursory soud obligatorně ukládá trest odnětí svobody do 5 let a zároveň peněžitý trest, v případě nakládání s jinými předměty pachateli hrozí trest odnětí svobody do 2 let.

7.9.2. Případová studie

Nákupčí fenylacetonu - výroba amfetaminu

Obviněný M. J. po dobu cca 2 let pravidelně dodával osobě T. C. fenylaceton k výrobě značného množství amfetaminu. Vedle toho osobě T. C. dodal také polotovar, ze kterého T. C. vyrobil 9 litrů tekutého polského heroinu. Mimoto obviněný koupil a převezl 1 litr fenylacetonu, následně společně s neustanovenou osobou z něj vyrobil cca 270 gramů amfetaminu. Dále obviněný společně s neustanovenou osobou vyrobil cca 1 070 gramů amfetaminu. Později společně s dalšími neustanovenými osobami koupil a dovezl cca 6 litrů fenylacetonu, následně z něj vyrobil 90 mililitrů chlorovodíku amfetaminu a pokusil se o výrobu cca 1 780 gramů amfetaminu, avšak výrobu nedokončil z důvodu zásahu policie. Nakonec se společně s dalšími neustanovenými osobami opakovaně pokoušel o výrobu fenylacetonu, a to s cílem následné výroby amfetaminu, výroba fenylacetonu se však nezdařila s ohledem na neočekávané chemické reakce.⁸¹³

Výše uvedené jednání obviněného bylo posouzeno jako pokračující trestný čin, a to pomoc (§ 18 odst. 3 trestního zákona) k výrobě drog (§ 53 odst. 1, 2 zákona proti narkomanii), pokus (§ 13 odst. 1 trestního zákona) o výrobu drog (§ 53 odst. 1, 2 zákona proti narkomanii), dokonaná výroba drog (§ 53 odst. 1, 2 zákona proti narkomanii) a pokus (§ 13 odst. 1 trestního zákona) výroby prekursoru (§ 61 zákona proti narkomanii). Obviněnému M. J. byl uložen trest odnětí svobody na 4 roky a peněžitý trest 8 000 zlotých (cca 52 000 Kč).⁸¹⁴

Obviněný M. J. namítal, že čin spočívající v poskytnutí polotovaru k výrobě polského heroinu, měl být kvalifikován jako nakládání s prekursorem dle § 61 zákona proti narkomanii, jelikož se na výrobě polského heroinu nijak nepodílel, drogu vyrobil z dodaného polotovaru T. C. Soud konstatoval, že jednání obviněného M. J. nespočívalo pouze v nakládání s prekursorem, nýbrž

813 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 24. 9. 2015, II AKa 213/15.

814 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 24. 9. 2015, II AKa 213/15.

směřovalo k výrobě drogy osobou T. C. Obviněný věděl, že prekursor, který T. C. dodal, bude použit k výrobě drog, sice se na procesu výroby osobně nepodílel, svým jednáním však pomohl T. C. s výrobou značného množství polského heroinu. Obviněný M. J. je chemik a s T. C. se znal velmi dobře, není proto pochyb o tom, že mu bylo známo, k čemu bude dodaný prekursor sloužit, když věděl, že T. C. vyrábí a prodává polský heroin. Dodání prekursoru bylo posouzeno jako čin spolutrestný předcházející ve vztahu k výrobě drog (resp. pomoci k výrobě).⁸¹⁵

7.9.3. Statistika

V roce 2018 bylo řešeno celkem 35 případů nakládání s prekursory dle § 61 zákona proti narkomanii a 266 případů nakládání s jinými předměty k výrobě drog dle § 54 zákona proti narkomanii.⁸¹⁶

7.10. Neoznámení drogového trestného činu v Polsku

Podle zákona proti narkomanii je trestné neoznámení obchodu s drogami a poskytnutí drogy, a to osobou, která provozuje restauraci, klub apod. Skutková podstata trestného činu neoznámení podle § 60 zní takto: *Kdo jako vlastník, správce nebo manažer restauračního zařízení, zábavního podniku⁸¹⁷ nebo jiné služby má věrohodné informace o spáchání trestného činu podle §§ 56, 58 nebo 59 v tomto zařízení nebo podniku a neoznámí tuto skutečnost bezodkladně orgánům činným v trestním řízení, bude potrestán peněžitým trestem, omezením⁸¹⁸ nebo odnětím svobody do 2 let.⁸¹⁹*

Výše uvedený okruh osob tedy má dle zákona proti narkomanii zvláštní oznamovací povinnost o některých drogových trestných činech, jsou-li tyto spáchány v provozovně oznamovatele. Problematický je výklad pojmu věrohodná informace. Podle komentáře onou věrohodnou informací nemusí být přímo důkaz o spáchání trestného činu obchodu s drogami nebo poskytnutí

815 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 24. 9. 2015, II AKa 213/15.

816 Informace od Piotra Matysiaka, Komendy Głównej Policji (hlavní velitelství polské policie) ze dne 22. 2. 2019 [email].

817 Diskotéky, koncerty, show, zábavní parky (nikoliv umělecká činnost jako je divadelní představení, výstavy obrazů).

818 Ekvivalent obecně propěšných prací.

819 Překlad vlastní.

drogy, postačí existence údajů, které naznačují, že pravděpodobně došlo ke spáchání (byť ve stádiu pokusu) trestného činu dle §§ 56, 58 nebo 59 zákona proti narkomanii.⁸²⁰

7.10.1. Statistika

V roce 2018 byl řešen pouze jeden případ neoznámení drogového trestného činu dle § 60 zákona proti narkomanii.⁸²¹

7.11. Krádež drog v Polsku

Zákon proti narkomanii v § 64 upravuje trestný čin krádeže drog:

odst. 1 Kdo vezme s cílem přivlastnit si omamné nebo psychotropní látky, nové psychoaktivní látky, makové mléko nebo makovou slámu, bude potrestán odnětím svobody na 3 měsíce až 5 let.

odst. 2 Pokud předmětem činu dle odst. 1 je značné množství omamných nebo psychotropních látek, nových psychoaktivních látek, makového mléka nebo makové slámy, pachatel bude potrestán odnětím svobody od 1 roku do 10 let.

odst. 3 Stejný trest hrozí tomu, kdo se dopustí krádeže omamných nebo psychotropních látek, nových psychoaktivních látek, makového mléka nebo makové slámy vloupáním.

odst. 4 V méně závažných případech pachatel bude potrestán peněžitým trestem, omezením⁸²² nebo zbavením svobody do 1 roku.⁸²³

Vzít drogy s cílem přivlastnit si je znamená jejich odebrání z moci vlastníka nebo držitele bez jeho souhlasu a přejetí drog do vlastní moci, stejně jako u tradiční krádeže dle trestního zákona.⁸²⁴

Podle judikatury se však musí jednat o oprávněného vlastníka nebo držitele, předmětem trestného činu krádeže drog dle § 64 zákona proti narkomanii tedy mohou být pouze omamné a psychotropní látky, nové psychoaktivní látky, makové mléko nebo maková sláma, se kterými se legálně obchoduje (např. v lékárně). Pokud tedy bude okraden dealer drog, nejedná se o trestný čin dle

820 MOZGAWA Marek i kol. Kodeks karny. Komentarz. 8. wydanie. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-83-8107-544-2.

821 Informace od Piotra Matysiaka, Komendy Głównej Policji (hlavní velitelství polské policie) ze dne 22. 2. 2019 [email].

822 Ekvivalent obecně propěšných prací.

823 Překlad vlastní.

824 MOZGAWA Marek i kol. Kodeks karny. Komentarz. 8. wydanie. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-83-8107-544-2.

§ 64 zákona proti narkomanii, nicméně pachatel může být potrestán pro přechovávání drogy.⁸²⁵ Opačný názor prezentuje aktuální komentář, když podle něj z hlediska naplnění skutkové podstaty trestného činu dle § 64 zákona proti narkomanii nehraje roli, zda kradené drogy byly jejich majitelem drženy legálně nebo nikoliv.⁸²⁶

Sporné taktéž je, zda trestný čin krádeže drog dle § 64 zákona proti narkomanii je speciální vůči krádeži dle trestního zákona (§ 278). Podle aktuálního komentáře⁸²⁷ nikoliv, podle judikatury⁸²⁸ naopak ano.

Komentář poukazuje na fakt, že v textu ustanovení § 64 zákona proti narkomanii není řeč o věci cizí (jako u klasické krádeže), lze tedy ukrást také drogy, které jsou věci ničí - opuštěné nebo ztracené.⁸²⁹

Ve starší judikatuře⁸³⁰ byl prezentován právní názor, že v případě zfalšování nebo pozměnění lékařského receptu je naplněn znak *vzetí* a jednání může být posouzeno jako krádež, tedy i jako krádež drog dle § 64 zákona proti narkomanii.⁸³¹ Nicméně v judikatuře vyšších soudů z posledních let (a desetiletí) podobná kauza řešena nebyla.

7.11.1. Statistika

V roce 2018 bylo řešeno pouze 20 případů krádeže drog dle § 64 zákona proti narkomanii.⁸³²

825 Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 4. 11. 2015, II AKa 275/15.

826 MOZGAWA Marek i kol. Kodeks karny. Komentarz. 8. wydanie. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-83-8107-544-2.

827 MOZGAWA Marek i kol. Kodeks karny. Komentarz. 8. wydanie. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-83-8107-544-2.

828 Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 4. 11. 2015, II AKa 275/15.

829 MOZGAWA Marek i kol. Kodeks karny. Komentarz. 8. wydanie. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-83-8107-544-2.

830 Wyrok Sądu Najwyższego z 29. 5. 1978, I KR 100/78.

831 MOZGAWA Marek i kol. Kodeks karny. Komentarz. 8. wydanie. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-83-8107-544-2.

832 Informace od Piotra Matysiaka, Komendy Głównej Policji (hlavní velitelství polské policie) ze dne 22. 2. 2019 [email].

7.12. Reklama na drogy

Reklama na omamné a psychotropní látky, zástupné prostředky a nové psychoaktivní látky stanoví trestný čin podle § 68 zákona proti narkomanii: *Kdo provádí reklamu nebo propagaci v rozporu se zákazy vymezenými v § 20 odst. 1 nebo 3 zákona proti narkomanii, bude potrestán peněžitým trestem, omezením⁸³³ nebo odnětím svobody do 1 roku.*⁸³⁴

Podle § 20 odst. 1 zákona proti narkomanii je zakázáno reklamovat a propagovat omamné a psychotropní látky, zástupné prostředky a nové psychoaktivní látky. Dle odst. 3 téhož ustanovení je zakázána reklama a propagace potravin a jiných výrobků, pokud sugeruje, že tyto výrobky působí jako drogy nebo jejich požití, byť nějakým neobvyklým způsobem, může vyvolat účinky obdobné účinkům drog.

Rozdíl mezi reklamou a propagací spočívá v tom, že reklama bezprostředně láká k nabytí nějaké věci, zatímco propagace má za cíl zvýšit popularitu propagovaného předmětu, není tedy tak bezprostřední. Pokud jde o reklamu či propagaci potravin a jiných výrobků sugerující jejich opojné účinky, zde není rozhodné, zda propagovaná věc takové účinky skutečně má nebo nikoliv.⁸³⁵

7.12.1. Statistika

Statistika výskytu reklamy na drogy dle § 68 zákona proti narkomanii není k dispozici.⁸³⁶

833 Ekvivalent obecně propěšných prací.

834 Překlad vlastní.

835 MOZGAWA Marek i kol. Kodeks karny. Komentarz. 8. wydanie. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-83-8107-544-2.

836 Informace od Piotra Matysiaka, Komendy Głównej Policji (hlavní velitelství polské policie) ze dne 22. 2. 2019 [email].

7.13. Srovnání české a polské právní úpravy výroby, obchodu, distribuce a jiného nakládání s drogami, jakož i šíření zneužívání drog a nakládání s prekursory a dalšími předměty k výrobě drog

Český zákonodárce zahrnul výrobu, obchod, distribuci a jiné nakládání s drogami jako je dovoz, vývoz, převoz, nabídka, zprostředkování a přechovávání pro jiného do skutkové podstaty jediného trestného činu - nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy dle § 283 trestního zákoníku. Je přitom zřejmé, že pouhá nabídka drogy je méně společensky škodlivá než uskutečněný prodej, dovezení drog pro vlastní potřebu ze zahraničí je méně společensky škodlivé než regulérní obchod s nimi, stejně tak výroba drog pro sebe je méně společensky škodlivá než výroba drog za účelem zisku. Přesto za všechna výše popsání jednání pachatelé hrozí totožný trest.

Polské pojetí drogových trestných činů je o poznání více diferencované než české. Obchod, distribuce konečným uživatelům, výroba a jiné nakládání s drogami (dovoz, vývoz, převoz) stanoví samostatné trestné činy. Prodej a darování konečnému konzumentovi polský zákon proti narkomanii upravuje v jednom ustanovení společně s jednáním, které více méně odpovídá českému pojetí šíření toxikomanie. Jako trestný čin výroby drog podle § 53 zákona proti narkomanii je posuzována nejen průmyslová výroba či zhotovení omamných a psychotropních látek jako tomu je u nás, ale také pouhé odstraňování nečistot z již hotové drogy nebo přetváření a zpracování, jehož výsledkem není nová látka. Česká a polská judikatura se shoduje, co do závěru, že výrobou není pěstování konopí ani samotná sklizeň, ale až sušení konopí, kterým se získává marihuana. Pokud čin není dokonán - konopí ještě není usušeno, ale pachatel je už sklídl a začal sušit - jedná se o pokus výroby marihuany. V Polsku se použije kumulativní právní kvalifikace (pěstování dle § 63 zákona proti narkomanii a výroba dle § 53 zákona proti narkomanii), u nás se jedná o výrobu dle § 283 trestního zákoníku, když jednočinný souběh výroby dle § 283 trestního zákoníku a pěstování dle § 285 trestního zákoníku je vyloučen.

Příprava k nakládání s drogami je podle § 283 odst. 5 trestního zákoníku trestná. V souladu s § 20 odst. 1 trestního zákoníku je příprava trestná pouze u zvláště závažných zločinů, postižen pro přípravu tedy může být pachatel trestného činu dle § 283 odst. 2, 3 a 4 trestního zákoníku. V polském zákoně proti narkomanii je v § 57 zakotvena trestnost přípravy dovozu, vývozu a jiného nakládání s drogami dle § 55 zákona proti narkomanii a příprava obchodování s drogami dle § 56 zákona proti narkomanii. V souladu s § 16 odst. 2 polského trestního zákona je příprava

trestná pouze tehdy, kdy tak zákon stanoví. Příprava k výrobě marihuany tedy v Polsku trestná není. Pěstování rostlin konopí s úmyslem vyrobit marihuanu by tedy u nás, pokud by šlo o značný rozsah (více než 150 gramů), bylo kvalifikováno jako příprava k výrobě drog dle § 283 trestního zákoníku, v Polsku jako pěstování dle § 63 zákona proti narkomanii.

Polský zákon proti narkomanii rozlišuje poskytnutí drogy konečnému konzumentovi, a to bezplatně podle § 58 zákona proti narkomanii a za finanční úplatu eventuálně s cílem získat osobní prospěch podle § 59 zákona proti narkomanii, a obchodování s drogami. Poskytnutí drogy dle § 59 je přísněji trestné, než nezištné poskytnutí drogy dle § 58 zákona proti narkomanii. V případě obchodu s drogami podle § 56 zákona proti narkomanii zákonodárce používá slovní obrat „uvádět na trh“, za obchod s drogami se považuje poskytnutí drogy, nikoliv nutně za úplatu, osobě, která není jejím konečným konzumentem. Obchod s drogami je postihován přísněji než darování nebo prodej konečnému konzumentovi. V rámci obchodu s drogami je postihováno i podílení se na uvádění drog na trh, které může spočívat v zpřístupnění prostor, přechovávání nebo porcování drog určených k další distribuci. Na uvádění drog na trh se podílejí všechny osoby, které mají sehrát nějakou, byť ne zásadní, roli v celém procesu. Na uvádění drog na trh se podle polské judikatury pasivně podílí také pouliční dealer, a to tím, že nakupuje drogy od svého dodavatele - obchodníka s drogami. Následným prodejem těchto drog konečným konzumentům se dopouští (zpravidla v reálném souběhu) trestného činu poskytnutí drogy konečnému konzumentovi podle § 59 zákona proti narkomanii. Dovoz, vývoz apod. stanoví rovněž samostatný trestný čin dle § 55 zákona o narkomanii.

Polské diferencovanější pojetí lépe zohledňuje odlišnou společenskou škodlivost jednotlivých forem nakládání s drogami. České řešení se vyznačuje poměrně širokým rozpětím trestní sazby (trest odnětí svobody na 1 rok až 5 let v základní skutkové podstatě) a zakotvuje možnost uložení peněžitého trestu jako trestu samostatného, jakož i několik kategorií kvalifikovaných skutkových podstat, umožňuje tak dostatečnou individualizaci trestu mimo jiné s přihlédnutím k tomu, zda se jedná o obchod s drogami, výrobu drog nebo jednorázové darování mezi toxikomany, tedy s ohledem na společenskou škodlivost jednotlivých forem nakládání s drogami. Dolní hranice trestu odnětí svobody, zvláště v případě kvalifikovaných skutkových podstat, je však nastavena poměrně vysoko, když vezmeme v potaz, že dopadá vedle obchodníků s drogami také na závislé osoby. Ideálním řešením by podle mého názoru byla kombinace českého a polského přístupu. De lege ferenda by mělo být zvláště zakotveno obchodování s drogami a nakládání s drogami pro vlastní potřebu (výroba, dovoz) spolu s drobným prodejem a darováním drog mezi toxikomany.

Obchodování s drogami by pochopitelně bylo vhodné postihovat o poznání přísněji než drobný prodej, darování, výrobu a dovoz drog pro vlastní potřebu. Drobný prodej, jakož i darování drog (nejen) mezi toxikomany spolu s výrobou a dovozem drog pro vlastní potřebu bych ponechala v rámci jedné skutkové podstaty se širokým rozpětím trestní sazby a neurčenou dolní hranicí, aby měly soudy dostatečný prostor k zohlednění společenské škodlivosti různých forem nakládání s drogami. Výše naznačeným přístupem by zákonodárce jasně vymezil, že trestněprávní represe směřuje k potlačení narkobusinessu s dlouhodobým cílem zabránit dalšímu šíření drog ve společnosti. Drobný prodej, darování a výroba drog pro sebe se většinou týká osob závislých, ke kterým by mělo být přistupováno pokud možno tak, aby byly motivovány se ze své závislosti vymanit a znovu se začlenit do společnosti, což nelze bez odborné pomoci. Jednání pouličních dealerů by mělo být posuzováno jako obchod s drogami, když dealer je nepochybně jeho posledním, dalo by se říci výkonným článkem.

Českým zákonodárcem je deklarován odlišný přístup k lehkým a tvrdým drogám, ale výroba, prodej a jiné nakládání s marihuanou a pervitinem jsou trestné podle téhož ustanovení - § 283 trestního zákoníku - za výrobu lehkých a tvrdých drog tedy u nás hrozí stejný trest, což považuji za neadekvátní. Odlišný přístup k lehkým a tvrdým drogám se projevuje de facto jen v rámci ustanovení o přechovávání drog. Polský zákon proti narkomanii je v tomto směru vlastně promyšlenější, neboť obsahuje privilegovanou skutkovou podstatu (případy menší závažnosti), pod kterou lze subsumovat například dovoz marihuany pro vlastní potřebu, paradoxně však nikoliv její výrobu. De lege ferenda by podle mého názoru bylo na místě, obdobně jako tomu je u přechovávání, odlišit nakládání s lehkými a tvrdými drogami. Nakládání s marihuanou pro vlastní potřebu by mělo být dekriminalizováno, jak bylo rozvedeno v kapitole o legalizaci.

Kvalifikované skutkové podstaty nakládání s drogami podle § 283 trestního zákoníku jsou odstupňované:

1. kategorie (trest odnětí svobody na 2 roky až 10 let nebo propadnutí majetku) - v organizované skupině, recidiva, značný rozsah, větší rozsah vůči dítěti (mladšímu 18 let) nebo množství větší než malé vůči dítěti mladšímu 15 let,
2. kategorie (trest odnětí svobody na 8 až 12 let nebo propadnutí majetku) - těžká újma na zdraví, značný prospěch, velký rozsah, větší rozsah vůči dítěti mladšímu 15 let,

3. kategorie (trest odnětí svobody na 10 až 18 let nebo propadnutí majetku) - těžká újma minimálně dvou osob, smrt osoby, prospěch velkého rozsahu, v organizované skupině působící ve více státech.

Nakládání s drogami dle polského zákona proti narkomanii v případě dovozu a vývozu drog a dále u prodeje drogy konečnému konzumentovi zohledňuje méně závažné případy - privilegovaná skutková podstata. Poněkud nekoncepčně tuto privilegovanou skutkovou podstatu nestanoví pro výrobu drog ani pro darování drogy konečnému konzumentovi. Jako kvalifikovanou skutkovou podstatu u výroby drog, jakož i v případě dovozu a vývozu drog, zákon proti narkomanii zakotvuje značné množství drog a jednání s cílem získat osobní nebo majetkový prospěch (trest odnětí svobody na 3 roky až 15 let). K tomu polská odborná literatura uvádí, že každá výroba drog, ať už pro sebe nebo na prodej, sleduje osobní nebo majetkový prospěch. Výše uvedenému odpovídá rozhodovací praxe soudů, když výroba drog v základní skutkové podstatě se v judikatuře prakticky nevyskytuje. Zavedení obdobné kvalifikované skutkové podstaty do českého právního řádu proto nelze doporučit. Kvalifikovanou skutkovou podstatou obchodu s drogami dle § 56 zákona proti narkomanii je značné množství drog (trest odnětí svobody na 2 roky až 12 let). Poskytnutí drogy konečnému konzumentovi nezištně ve značném množství, nebo pokud je konzument nezletilý, stanoví kvalifikovanou skutkovou podstatu trestného činu dle § 58 zákona proti narkomanii (trest odnětí svobody na 6 měsíců až 8 let). V případě poskytnutí drogy konečnému konzumentovi za úplatu nebo s cílem získat osobní prospěch není v rámci kvalifikované skutkové podstaty zohledněno značné množství drogy, ale pouze poskytnutí drogy nezletilému (trest odnětí svobody na 3 roky až 6 let).

Rozhodně by v rámci kvalifikované skutkové podstaty mělo být rozlišováno poskytnutí drogy dítěti mladšímu 15 let a mladistvému ve věku 15 až 18 let, jako tomu je v českém právním řádu. Podle mého názoru by však kvalifikovanou skutkovou podstatou „1. kategorie“ mělo být spáchání činu ve vztahu k mladistvému ve věku 15 až 18 let v množství větším než malém, nikoliv až ve větším rozsahu jako tomu je dle aktuální české právní úpravy (byť je judikaturou dovozováno, že znak většího rozsahu je naplněn při menším množství než u dospělých konzumentů), ale ani v malém množství - typicky jeden joint marihuany - jako tomu je podle platné polské právní úpravy, tak přísný postih považuji za neadekvátní. Spáchání činu vůči dítěti mladšímu 15 let bych zařadila do „2. kategorie“, toto by přitom podle mého názoru mělo být postihováno v rámci kvalifikované skutkové podstaty také v případě malého množství drogy.

České pojetí kvalifikovaných skutkových podstat je zcela vyčerpávající, když zohledňuje množství drog, získané finanční prostředky, členství v organizované skupině (přísněji postihuje spáchání činu ve spojení s organizovanou skupinou globálního charakteru - operující ve více státech). Dále zohledňuje způsobení těžké újmy na zdraví, smrti, poskytování drog nezletilým a recidivu. V Polsku se u drogových trestných činů v případě způsobení těžké újmy, smrti či členství v organizované skupině použije ustanovení o souběhu. V případě způsobení těžké újmy na zdraví tak pachateli v Polsku bude hrozit stejný trest, jako kdyby někoho fyzicky napadl, pokud bude dovozena úmyslná forma zavinění, tedy trest odnětí svobody nejméně na 3 roky (horní hranice trestní sazby není stanovena) nebo trest značně mírnější v případě nedbalostní formy zavinění - trest odnětí svobody do 3 let. V České republice bude pachatel postižen přísnějším trestem, než kdyby jeho jednání bylo posuzováno v rámci souběhu, to by totiž u úmyslné formy těžkého ublížení na zdraví připadal v úvahu trest odnětí svobody na 3 až 10 let, u nedbalostní formy trest odnětí svobody jen na 2 roky (nebo zákaz činnosti). Zakotvení způsobení těžké újmy na zdraví a smrti jako kvalifikovaných skutkových podstat považují za správné, obchod s drogami si vybírá obrovskou daň na zdraví a životech a způsobené následky by při ukládání trestu měly být zohledněny.

Pokud jde o recidivu, česká právní úprava zohledňuje odsouzení a potrestání v posledních třech letech (jako znak kvalifikované skutkové podstaty), polská právní úprava stanoví fakultativní zvýšení horní hranice trestní sazby o polovinu v případě, kdy se pachatel odsouzený v posledních 5 letech pro úmyslný trestný čin, přičemž vykonal nejméně 6 měsíců trestu, dopustil podobného úmyslného trestného činu (viz § 64 odst. 1 polského trestního zákona). Zvýšení horní hranice trestní sazby se netýká zločinů. Zločinem je trestný čin, za který lze uložit trest odnětí svobody na nejméně 3 roky - poskytnutí drogy nezletilému, obchod s drogami, dovoz drog, výroba značného množství drog a výroba s cílem získat majetkový prospěch, nakládání s prekursory a další.

Kvituji také zohlednění zapojení organizovaných skupin do drogové trestné činnosti, včetně přísnějšího postihu v případě organizované skupiny činné na území více států. V České republice pachatel zapojený do organizované drogové trestné činnosti může být postižen jednak v rámci kvalifikované skutkové podstaty trestného činu dle § 283 trestního zákoníku (jako člen organizované skupiny), jednak jako pachatel trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny (viz § 107 odst. 2 trestního zákoníku), v tom případě bude soudem obligatorně

ukládán trest odnětí svobody v horní polovině trestní sazby zvýšené o jednu třetinu. Pochopitelně organizovaná skupina zabývající se výrobou drog či obchodem s drogami nemusí ve všech případech vykazovat znaky organizované zločinecké skupiny. V Polsku připadá v úvahu souběh trestného činu obchodu s drogami nebo výroby drog s trestným činem účasti na organizované skupině (trestní sazba 3 měsíce až 5 let). V tom případě se použije ustanovení o fakultativním zvýšení horní hranice trestní sazby o polovinu (viz § 65 odst. 1 polského trestního zákona).

Šíření drog, resp. všech nealkoholových návykových látek, je v České republice postihováno v rámci trestného činu šíření toxikomanie. Pod šíření toxikomanie spadá následující jednání:

- svádění ke zneužívání drog,
- podpora ve zneužívání drog,
- podněcování ke zneužívání drog, a
- šíření zneužívání drog.

V Polsku je šíření drog, a to drog tradičních a nových psychoaktivních látek, postihováno v rámci ustanovení o poskytnutí drogy konečnému konzumentovi, trestné je:

- usnadňování užití drogy,
- umožňování užití drogy, a
- svádění k užití drogy.

Reklama a propagace tradičních nealkoholových drog, jakož i nových syntetických drog, je postihována jako trestný čin reklamy na drogy dle § 68 zákona proti narkomanii. Reklama na drogy tedy je v Polsku speciálním trestným činem, podle českého práva by reklama na nealkoholové návykové látky mohla být posouzena jako šíření toxikomanie (viz § 287 odst. 2 písm. c) trestního zákoníku). Z výše uvedeného je zřejmé, že v případě českého šíření toxikomanie může jednání pachatele směřovat k osobě individuálně určené (svádění a podpora), ale také k neurčitému okruhu osob (podněcování a šíření). Pokud jde o polské pojetí svádění k užití drogy, usnadňování a umožňování užití drogy, toto se vztahuje k individuálně určenému konečnému konzumentovi. Na neurčitý okruh osob cílí reklama na drogy dle § 68 zákona proti narkomanii. České pojetí šíření toxikomanie, které obě výše zmiňované situace řeší v rámci téhož ustanovení, je v tomto směru lepší.

Trestní zákoník pro trestný čin šíření toxikomanie dle § 287, obdobně jako u výroby a jiného nakládání s drogami dle § 283, stanoví několik kategorií kvalifikovaných skutkových podstat:

1. kategorie (trest odnětí svobody na 1 rok až 5 let nebo peněžitý trest) - v organizované skupině, vůči dítěti (mladšímu 18 let), veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem,
2. kategorie (trest odnětí svobody na 2 až 8 let) - vůči dítěti mladšímu 15 let.

Polský zákon proti narkomanii jako kvalifikovanou skutkovou podstatu stanoví svádění nezletilého k užití drogy, nerozlišuje přitom, zda se jedná o dítě mladší 15 let nebo mladistvého ve věku 15 až 18 let, což je podle mého názoru podstatné. U trestného činu reklamy na drogy není kvalifikovaná skutková podstata zakotvena.

Polský zákon proti narkomanii striktně rozlišuje svádění ke zneužívání drog ze zjištěných důvodů (§ 59 zákona proti narkomanii) a z nezjištěných důvodů (§ 58 zákona proti narkomanii), přísněji přitom postihuje svádění k zneužívání drog s cílem získat osobní nebo majetkový prospěch. S ohledem na skutečnost, že de lege lata je u nás postih businessu s designer drugs, jakož i provozování tzv. grow shopů, možný jedině v rámci ustanovení o šíření toxikomanie, mám za to, že by bylo přínosné rozlišit šíření drog ze zjištěných a z nezjištěných důvodů a pro zjištěné šíření toxikomanie stanovit přísnější postih. Dále se domnívám, že by v rámci kvalifikované skutkové podstaty šíření toxikomanie měla být zohledněna recidiva. Pokud jde o výše zmiňované grow shopy, v souvislosti s navrhovanou legalizací přechovávání, pěstování a výroby marihuany pro vlastní potřebu, vyvstává otázka, zda by tedy grow shopy, resp. jejich provozování, nemělo být legální. Jsem přesvědčena o tom, že nikoliv. Legalizace grow shopů by znamenala prudký nárůst domácích pěstíren marihuany, legální podnikání může mít reklamu a reklama na grow shopy šířená po sociálních sítích je způsobilá vyvolat hotový marihuanový boom.

V České republice je výroba a přechovávání prekurzorů a jiných předmětů určených k nedovolené výrobě drog postihována v rámci jednoho ustanovení - § 286 trestního zákoníku. Neoprávněné nakládání s prekursory spadá pod ustanovení § 283 trestního zákoníku. Hranice mezi posouzením, kdy je nakládání s prekursorem trestné v rámci ustanovení § 286 a kdy v rámci ustanovení § 283 trestního zákoníku je neostrá. V praxi se jako prekursory nejčastěji vyskytují léky s obsahem pseudoefedrinu, tyto léky jsou považovány za prekurzor v situaci, kdy je zřejmé, že nemohou sloužit k terapeutickým účelům (nejsou v krabičkách, chybí příbalový leták nebo jsou tablety už i vyndány z blistrů). V opačném případě léčivé přípravky obsahující pseudoefedrin v souladu s rozhodnutím Soudního dvora Evropské unie ve věci C-497/16 spadají pod režim Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/83/ES ze dne 6. listopadu 2001 o kodexu Společenství

týkajícím se humánních léčivých přípravků, a tudíž mohou být jinými předměty k výrobě drog v režimu § 286 trestního zákoníku. V souladu s výše uvedeným a závěry Nejvyššího soudu je neoprávněné dovážení léků s pseudoefedrinem (typicky bez krabiček a příbalových letáků) k výrobě pervitinu trestné v rámci ustanovení § 283 trestního zákoníku. Přechovávání léků s obsahem pseudoefedrinu pro sebe v případě, kdy se nejedná o přípravu (ve smyslu § 20 odst. 1 trestního zákoníku) k výrobě drog, je posuzováno v rámci ustanovení § 286 trestního zákoníku.

V Polsku nakládání s prekursory a nakládání s jinými předměty k výrobě drog stanoví dva samostatné trestné činy. Nakládání s prekursory je postihováno výlučně v rámci ustanovení § 61 zákona proti narkomanii. Nakládání s předměty k výrobě drog, které může spočívat i v pozměňování běžných předmětů, stanoví trestný čin dle § 54 zákona proti narkomanii. Poněkud nelogicky polský zákonodárce nepostihuje nakládání s nádobím, když zmiňuje pouze nakládání s věcmi technického charakteru (nástroji), ale postihuje pozměňování nádobí. Trestné je nejen pozměňování nádobí a nástrojů k výrobě drog, ale také jejich pozměňování k pouhé konzumaci drog. S ohledem na skutečnost, že užívání drog je legální, považuji výše uvedené řešení za nehodné následování. Pokud jde o ono pozměňování běžných předmětů na předměty k výrobě drog, mám za to, že takové jednání by u nás bylo výrobou dle § 286 trestního zákoníku.

Výše rozvedené polské řešení nakládání s prekursory a jinými předměty k výrobě drog považuji za koncepčně zdařilejší než české pojetí. Zahrnutí prekursorů do skutkové podstaty trestného činu dle § 283 trestního zákoníku a vedle toho také do skutkové podstaty trestného činu dle § 286 trestního zákoníku činí zbytečné výkladové obtíže. Podle mého názoru by mělo být nakládání s prekursory k výrobě drog přísněji trestné než nakládání s ostatními předměty k výrobě drog, jako tomu je v Polsku. Z hlediska společenské škodlivosti lze totiž jednotlivé komponenty nezbytné k výrobě drog rozlišit právě na prekursory a jiné věci sloužící k výrobě, přičemž nakládání s prekursory je závažnější nežli nakládání s jinými předměty k výrobě drog a zároveň méně závažné než nakládání s omamnými a psychotropními látkami. Výše uvedená premisa by se měla projevit v právní úpravě.

Kvalifikovanou skutkovou podstatou výroby a přechovávání prekursorů a dalších předmětů sloužících k výrobě drog dle § 286 trestního zákoníku je spáchání činu členem organizované skupiny, ve značném rozsahu, ve větším rozsahu vůči dítěti a v situaci, kdy pachatel činem získá značný prospěch. Polský zákon proti narkomanii pro nakládání s prekursory a jinými předměty k výrobě drog nestanoví žádnou kvalifikovanou skutkovou podstatu.

Podle polské doktríny léčivé přípravky nejsou považovány za prekursory. Ani nejnovější komentář k polskému zákonu proti narkomanii se nezabývá v této práci komentovaným rozhodnutím Soudního dvora Evropské unie ve věci C-497/16, a tedy nevymezuje žádné výjimky či situace, za kterých by bylo lze léčivé přípravky považovat za prekursory, jako tomu je v České republice. Léky proti bolesti jako je Apap, Nurofex, Ibuprom a další jsou v Polsku běžně dostupné na pultech supermarketů. Léky s obsahem efedrinu a pseudoefedrinu nejčastěji zneužívané českými vaříči pervitinu (Cirrus, Apselan a další) jsou volně prodejné v lékárnách, avšak od 1. 1 2017 lze bez receptu zakoupit pouze jedno malé balení (max. 12 tablet),⁸³⁷ velká balení by měla být dostupná pouze na recept.⁸³⁸ Zavedené opatření je jistě krokem vpřed v oblasti monitoringu rizikových léčiv v Polsku, nicméně dovoz léků z Polska k nám pro výrobu pervitinu pokračuje.⁸³⁹ Toxikomané se nenechají snadno odradit - stačí obejít několik lékáren a v každé koupit jedno balení. V Polsku nemají elektronický monitoring prodeje rizikových léčiv, takže tatáž osoba může nakoupit v desítkách lékáren, a to každý den vždy jedno balení.⁸⁴⁰ Ti organizovanější, kteří nakupují větší množství léků, mají své kontakty na černém trhu a mezi lékárníky.

Padělání lékařského receptu podle polského zákona proti narkomanii může být posouzeno jako krádež drog dle § 64 zákona proti narkomanii, u nás se může jednat o podvod dle § 209 trestního zákoníku (poškozenou je zde zdravotní pojišťovna). Mám-li hodnotit trestný čin krádeže drog, který v českém právním řádu nemá ekvivalent, dlužno podotknout, že se jedná o poněkud kuriózní skutkovou podstatu, jejíž účel mi zcela uniká. Postihovat krádež drog mezi toxikomany považují za plýtvání státními prostředky. Krádež omamných a psychotropních látek z lékárny lze stíhat v rámci obecných předpisů - trestný čin krádeže dle § 205 trestního zákoníku.

837 Právě 12 tablet splňuje limit stanovený prováděcím předpisem Ministerstva zdravotnictví - max. 720 mg pseudoefedrinu, 150 mg kodeinu, 360 mg dekstrometorfanu.

838 Kupisz najwyżej 12 tabletek. Ograniczenia w sprzedaży leków na przeziębienie [online]. Publikováno 1. 12. 2016 [Cit. 3. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju,3/ograniczenia-w-sprzedazy-lekow-na-przeziębienie-po-1-stycznia-2017-r,696712.html>.

839 Viz např. tyto zveřejněné případy: Trojice vozila polské tablety na výrobu pervitinu, zadrželi je v garáži [online]. Publikováno 12. 11. 2018 [Cit. 12. 3. 2019]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/brno/zpravy/tablety-polsko-leky-vyroba-pervitin-drogy-policie-toxi-brno.A181121_112645_brno-zpravy_krut; Boj s výrobci a dealery drog komplikují lékárny v Polsku [online]. Publikováno 25. 2. 2019 [Cit. 12. 3. 2019]. Dostupné z: <https://krkonosky.denik.cz/zlociny-a-soudy/boj-s-vyrobcu-a-dealery-drog-komplikuji-lekarny-v-polsku-20190223.html>.

840 Výše uvedený postup vyzkoušel zpravodaj irozhlasu ve Varšavě: Léky, ze kterých se vyrábí pervitin, nakoupíte v Polsku snadno ve velkém množství, vyzkoušel reportér Radiožurnálu [online]. Publikováno 23. 1. 2017 [Cit. 12. 3. 2019]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/leky-ze-kterych-se-vyrabi-pervitin-nakoupite-v-polsku-snadno-ve-velkem-mnozstvi-vyzkoušel-reporter-radiozurnalu_201701231011_pjadny.

Dalším neobvyklým trestným činem je neoznámení drogového trestného činu dle § 60 zákona proti narkomanii. Neoznámení drogových trestných činů v České republice není trestné, v Polsku neoznámení trestného činu obchodování s drogami a trestného činu poskytnutí drogy konečnému konzumentovi stanoví za určitých podmínek trestný čin. Zákon proti narkomanii totiž zakotvuje zvláštní oznamovací povinnost provozovatelům restauračních zařízení a zábavních podniků, pokud k obchodu s drogou nebo poskytnutí drogy dojde v jejich podniku. V České republice by de lege ferenda připadlo v úvahu rozšíření trestní odpovědnosti za neoznámení trestného činu dle § 368 trestního zákoníku také na obchod s drogami, nikoliv však na drobný prodej drog. Oznamovací povinnost by nicméně měla platit pro všechny občany bez rozdílu.

Konečně pokud jde o tresty za jednotlivé drogové delikty, situace se má takto. Výroba drog v základní skutkové podstatě je přísněji postihována u nás než v Polsku, když jde o značné množství/rozsah drog, hrozí přísnější trest naopak v Polsku. Za obchodování s drogami hrozí přísnější trest v Polsku. Darování drog je přísněji trestné u nás, prodej v Polsku, což je jistě dáno tím, že v Polsku je darování a prodej drog postihováno v rámci různých ustanovení (viz výše §§ 58 a 59 zákona proti narkomanii), zatímco u nás se jedná o tentýž trestný čin dle § 283 trestního zákoníku. V případě výroby drog, darování drogy, jakož i dovozu, vývozu a převozu drog polský zákon proti narkomanii nestanoví dolní hranici trestu odnětí svobody. Takové řešení považuji za vhodné, když umožňuje uložit osobám na drogách závislým adekvátní trest. Podrobnější přehled trestů uvádím v tabulce níže.

	Česká republika	Polsko
výroba drog	odnětí svobody na 1 rok až 5 let nebo peněžitý trest, u značného rozsahu odnětí svobody na 2 léta až 10 let nebo propadnutí majetku	odnětí svobody do 3 let, u značného množství odnětí svobody minimálně na 3 roky
obchod s drogami	odnětí svobody na 1 rok až 5 let nebo peněžitý trest, u značného rozsahu odnětí svobody na 2 léta až 10 let nebo propadnutí majetku	odnětí svobody od 6 měsíců do 8 let + peněžitý trest, u značného množství odnětí svobody na 2 roky až 12 let + peněžitý trest
distribuce konečným konzumentům - darování	odnětí svobody na 1 rok až 5 let nebo peněžitý trest, u značného rozsahu nebo ve větším rozsahu vůči dítěti nebo v množství větším než malém vůči dítěti mladšímu patnácti let odnětí svobody na 2 léta až 10 let nebo propadnutí majetku	odnětí svobody do 3 let, v případě značného množství a poskytnutí nezletilému odnětí svobody od 6 měsíců do 8 let
distribuce konečným konzumentům - prodej	odnětí svobody na 1 rok až 5 let nebo peněžitý trest, u značného rozsahu nebo ve větším rozsahu vůči dítěti nebo v množství větším než malém vůči dítěti mladšímu patnácti let odnětí svobody na 2 léta až 10 let nebo propadnutí majetku	odnětí svobody na 1 rok až 10 let, v případě poskytnutí nezletilému odnětí svobody nejméně na dobu 3 let
dovoz, vývoz, převoz	odnětí svobody na 1 rok až 5 let nebo peněžitý trest, u značného rozsahu odnětí	odnětí svobody do 5 let + peněžitý trest, u značného množství odnětí svobody

	svobody na 2 léta až 10 let nebo propadnutí majetku	nejméně na 3 roky + peněžítý trest
svádění a ke zneužívání drog, šíření zneužívání drog	odnětí svobody až na 3 roky nebo zákaz činnosti, v případě dítěte odnětí svobody na 1 rok až 5 let nebo peněžítý trest a v případě dítěte mladšího 15 let odnětí svobody na 2 roky až 8 let	svádění nezištně viz trest za poskytnutí drogy dle § 68 zákona proti narkomanii X zištně viz trest za poskytnutí drogy dle § 59 zákona proti narkomanii, šíření reklamou - peněžítý trest, omezení nebo odnětí svobody do 1 roku
nakládání s prekursorý	odnětí svobody až na 5 let, peněžítý trest, zákaz činnosti nebo propadnutí věci	peněžítý trest a odnětí svobody do 5 let
nakládání s jinými předměty k výrobě drog	odnětí svobody až na 5 let, peněžítý trest, zákaz činnosti nebo propadnutí věci	peněžítý trest, trest omezení nebo odnětí svobody do 2 let

U některých drogových trestných činů se podle polského zákona proti narkomanii obligatorně ukládá kumulativně trest odnětí svobody a peněžítý trest. V případě nepodmíněného trestu odnětí svobody se peněžítý trest jeví jako nadbytečný, tomu ostatně odpovídá i praxe polských soudů, které nezřídka uloží peněžítý trest ve zcela symbolické výši.

8. Designer drugs - nové syntetické drogy

Pojem „designer drugs“ znamená syntetické drogy vyprodukované člověkem, které mají podobné a někdy dokonce silnější účinky než jejich rostlinné protějšky. Tyto nové syntetické drogy sice pocházejí od drog, jejichž účinky jsou poměrně dobře známé, ale jelikož jde o substance o různém, proměnlivém složení jsou o to nebezpečnější, protože přinášejí dosud neprobádané účinky a rizika pro své uživatele. Působí na lidský organismus velmi efektivně, a proto vedou poměrně rychle k vytvoření závislosti na nich.⁸⁴¹ Designer drugs jsou na území České republiky dováženy ze zemí, kde jsou rozšířenější než u nás - Polska, Maďarska a Ruska. Nové syntetické drogy jsou nadto snadno dostupné na internetu.⁸⁴²

Nové syntetické drogy lze rozdělit do skupin. První skupinou jsou syntetické kanabinoidy, které jsou zvláště nebezpečné pro mladistvé, když způsobují trvalé změny funkce centrální nervové soustavy. Druhou skupinou jsou katinony a jejich deriváty, ty působí podobně jako amfetamin. Katinony jsou toxické pro vnitřní orgány člověka, ve Velké Británii došlo k několika úmrtím po jejich požití. Třetí skupinou jsou fenetylaminy a jejich deriváty, mají psychedelické a halucinační účinky, způsobují změny vědomí. Další skupinou jsou tryptaminy a jejich deriváty, působí jako halucinogeny, vyvolávají dezorientaci. Velmi často je v tabletkách používaná skupina látek pod názvem piperaziny, které mají podobné účinky jako LSD, jenže zvláště v kombinaci s alkoholem jsou velmi nebezpečné, mohou způsobit mimo jiné poruchu oběhu krve. Do poslední skupiny řadíme „jiné“ jako např. p-FBT⁸⁴³ (derivát kokainu, který může vyvolat velmi vážné a nezvratné psychotické poruchy), dále AH-7921⁸⁴⁴ a MT-45⁸⁴⁵ (obě tyto látky již mají na svědomí několik mrtvých v Evropě).⁸⁴⁶

V oblasti potírání obchodu s designer drugs je pro orgány činné v trestním řízení dlouhodobě problémem zdlouhavé zařazování těchto nových látek na seznamy zakázaných látek. Pachatelé

841 GOLONKA, Anna. Niepoczytalność i poczytalność ograniczona. Warszawa: Lex a Wolters Kluwer business, 2013. ISBN 978-83-264-4427-2.

842 Výroční zpráva Národní protidrogové centrály SKPV PČR za rok 2017 [online]. [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>.

843 Nenachází se na žádné z českých seznamů zakázaných látek.

844 Je na seznamu číslo 4 psychotropních látek dle nařízení vlády č. 463/2013 Sb.

845 Je na seznamu číslo 4 psychotropních látek dle nařízení vlády č. 463/2013 Sb.

846 TKACZYK - RYMANOWSKA, Katarzyna. Problem tzw. dopalaczy i nowych narkotyków w świetle zmian normatywnych do ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Prokuratura i prawo. 2016, 9, s. 131 - 146. ISSN 1233-2577.

trestné činnosti svou nabídku upravují tak, aby jimi prodávané látky na seznamu nebyly a oni se tak vyhnuli trestní odpovědnosti za nakládání s drogami dle § 283 trestního zákoníku.⁸⁴⁷

Podle českého práva je možné obchodování s tzv. designer drugs, tedy látkami majícími podobné účinky jako drogy, avšak nenacházejícími se na relevantních seznamech zakázaných látek, postihovat pouze v rámci trestného činu šíření toxikomanie. Jak známo, nikoliv každé opatření nealkoholové návykové látky naplňuje znaky šíření toxikomanie, obecně vzato je šířením toxikomanie spíše jednání větších rozměrů, jednorázové transakce s novými drogami (dokud tyto nejsou zařazeny do seznamů zakázaných látek) podle současné české právní úpravy nejsou trestné.

V praxi jsem se dosud setkala se třemi případy distribuce designer drugs. V jednom případě se jednalo o přeprodej čínských tablet objednávaných online mezi toxikomany a ve dvou případech o podnikatelskou činnost - kamenné obchody s novými drogami, a to v Pardubicích (prodejna s názvem „Otraviny“) a v Hradci Králové (prodejna s názvem Coffee shop). Byly zde pod různými názvy typu „Ko“, „H“, „C“, „No1“ prodávány tablety s obsahem pentedronu a 3,4-DMMC (látky v té době, v roce 2015, nezařazené⁸⁴⁸ na seznamech zakázaných látek s účinky obdobnými jako amfetamin, jde o tzv. kathinony, patří do skupiny syntetických kannabinoidů) a to za částku 200 Kč za jednu tabletu. Tablety pachatelé dováželi z Polska, byli si vědomi jejich účinků a pravidelně kontrolovali, zda látky obsažené v tabletách nejsou na českých seznamech zakázaných látek. Pachatelé (polští občané) do obchodů zaváželi zboží cca jednou měsíčně, prostřednictvím tlumočnicka instruovali obsluhu, že má tablety vydávat za sběratelské předměty, na neprůhledných barevných obalech prodávaných tablet byla informace, že nejsou určeny k požití a v případě požití je třeba vyhledat lékařskou pomoc. Výše popsané jednání bylo soudy postihováno právě jako šíření toxikomanie.

Inspiraci pro řešení problematiky designer drugs lze čerpat z polské legislativy. Designer drugs byly v Polsku v hojné míře prodávané jako sběratelské předměty v tzv. „smart shopech“.⁸⁴⁹ V posledních letech v Polsku došlo ke stabilizaci trhu s tradičními drogami tj. kokainem, heroinem, amfetaminem, marihuanou, naopak trh s novými syntetickými drogami je velmi dynamický. Právě z důvodu růstu obchodu se syntetickými drogami byl zákon proti narkomanii

847 Výroční zpráva Národní protidrogové centrály SKPV PČR za rok 2017 [online]. [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>.

848 Aktuálně je pentedron, jakož i chlorpentedron, N-ethylnorpentedron, fluorpentedron a methyl-N-ethylnorpentedron v seznamu číslo 4 psychotropních látek dle nařízení vlády č. 463/2013 Sb. Látka 3,4 – Dimethylmetkathinon je taktéž zařazena v seznamu číslo 4.

849 GOLONKA, Anna. Niepoczytalność i poczytalność ograniczona. Warszawa: Lex a Wolters Kluwer business, 2013. ISBN 978-83-264-4427-2.

mnohokrát novelizován, do jeho příloh se postupně začleňovalo nové syntetické látky, tato strategie však nebyla účinná, když stále přibývaly další. Po jedné novele, která delegalizovala mefedron, došlo k vlně otrav novou syntetickou drogou, která měla zakázaný mefedron zastoupit. Paradoxně tak novelizace způsobila chvilkové zesílení problémů se syntetickými drogami.⁸⁵⁰

Novela ze dne 24. 4. 2015 zavedla do zákona proti narkomanii 114 nových látek, ty se od účinnosti novely staly kontrolovanými. Tato novela byla revoluční v tom směru, že nově umožnila definovat zakázané látky nejen individuálně jejich výčtem, tedy s přesně definovanou chemickou strukturou každé jednotlivé látky, ale také stanovením skupin - tzv. generické definování (generic law). Pokud tedy dojde k modifikaci nějaké zakázané látky, bude i tato modifikovaná verze látky zakázána. Proces tvoření individuálních seznamů zakázaných látek je zdlouhavý, vyžaduje meziresortní konzultace, takže tvoření seznamů látek v tomto režimu je pomalejší než produkce nových látek. Nadto ani nový aktuální seznam problém na dlouho nevyřeší, vždy se objeví jiná látka s podobnými vlastnostmi. Polský zákonodárce se proto inspiroval legislativou jiných evropských zemí a zavedl generické definování. Generická definice se vztahuje nejen na jednotlivou látku, ale na širší skupinu látek se stejnou uhlíkovou kostrou.⁸⁵¹

Nové syntetické látky jsou v polské zákonné terminologii nazývané zástupnými prostředky, když jde o substituty klasických drog, a novými psychoaktivními látkami. V současné době tedy zákon proti narkomanii zná následující kategorie zakázaných látek: omamné látky, psychotropní látky, zástupné prostředky⁸⁵² a nové psychoaktivní látky běžně označované jako „dopalacze“ neboli „designer drugs“. V souladu s doporučeními Evropské komise podléhají látky se středním rizikem správní kontrole (zástupné prostředky) a látky stanovící ohrožení veřejného zdraví (tradiční drogy a nové psychoaktivní látky) podléhají trestním sankcím. Je zakázáno zástupné prostředky prodávat, sankce mají administrativní charakter. Prodej nových psychoaktivních látek a tradičních drog je trestným činem. Generické definování se používá u zástupných prostředků a nových psychoaktivních látek.⁸⁵³

850 TKACZYK - RYMANOWSKA, Katarzyna. Problem tzw. dopalaczy i nowych narkotyków w świetle zmian normatywnych do ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Prokuratura i prawo. 2016, 9, s. 131 - 146. ISSN 1233-2577.

851 TKACZYK - RYMANOWSKA, Katarzyna. Problem tzw. dopalaczy i nowych narkotyków w świetle zmian normatywnych do ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Prokuratura i prawo. 2016, 9, s. 131 - 146. ISSN 1233-2577.

852 V polštině środki zastępcze.

853 TKACZYK - RYMANOWSKA, Katarzyna. Problem tzw. dopalaczy i nowych narkotyków w świetle zmian normatywnych do ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Prokuratura i prawo. 2016, 9, s. 131 - 146. ISSN 1233-2577.

8.1. Nové syntetické drogy a jejich postih podle polského zákona proti narkomanii

Nové syntetické drogy zákonodárce rozdělil do dvou skupin: zástupné prostředky a nové psychoaktivní látky. Zástupným prostředkem je podle § 4 bod 27 zákona proti narkomanii produkt obsahující látky působící na centrální nervovou soustavu, který může být použit k stejnému cíli jako omamná nebo psychotropní látka a nová psychoaktivní látka. Zástupný prostředek je definován otevřeným způsobem, znamená blanketní zákaz, když jsou zakázané všechny látky s působením na centrální nervovou soustavu mimo ty, které jsou vyjmenované jako přípustné k obchodování v jiných právních předpisech (protože jsou obsažené v potravinách či lécích nebo jde o alkohol a tabák). Krajewski poukazuje na skutečnost, že použití blanketního zákazu v trestním právu, jako tomu je v Irsku a Velké Británii, by mimo systém common law znamenalo porušení základní zásady *nullum crimen sine lege*, proto se zřejmě polský zákonodárce rozhodl pro správní postih, když v době, kdy zákonodárce řešil tuto otázku, v Polsku ještě fungoval nezávislý Ústavní soud.⁸⁵⁴ Nicméně máme do činění s diskutabilní tendencí používat jaksi subsidiárně velmi přísné správní sankce tam, kde by použití trestních sankcí s ohledem na ústavní záruky nepřicházelo v úvahu. Krajewski se vyjadřuje také k efektivitě přijatého řešení - regulace ve správním právu. V roce 2010 v Polsku fungovalo cca 1 300 legálních obchodů se syntetickými látkami, tyto obchody byly díky správnímu zakazu zcela zrušeny, blanketní forma zakazu neumožnila prodávat stále jiné a jiné látky, lehce modifikované, leč o podobných účincích. Business s designer drugs se přesunul na internet a do ulic. Trestněprávní postih by na tomto faktu nic nezměnil, mohl by přinést jedině negativní důsledky související s úplným propojením černého trhu tradičních drog a designer drugs. Správní systém pokut za obchod s designer drugs má jednu vadu, v letech 2011 až 2016 státní orgány uložily pokuty v celkové výši 13,1 milionů zlotých (21,22 milionů Kč), z toho bylo vymoženo pouze 0,6 milionu zlotých, tedy 4,8 %. To však nic nemění na skutečnosti, že obchod se syntetickými látkami zmizel z veřejného prostoru, byť jde pouze o odklizení problému do sféry podsvětí.⁸⁵⁵

Nová psychoaktivní látka je definována v § 4 bod 11a zákona proti narkomanii jako každá látka přírodního nebo syntetického původu v čisté formě nebo ve formě preparátu, která působí na

854 Srov. k této otázce ŽUREK, Waldemar a MAZUR, Dariusz. „Dobrá změna“ v polské soudní moci. Státní zastupitelství. 2016, 6, s. 8 - 25, ISSN 1214-3758; ROSŮLEK, Adéla. Polská krize z pohledu prokuratury. Státní zastupitelství. 2017, 5, s. 61 – 68, ISSN 1214-3758; ROSŮLEK, Adéla. Justiční krize v Polsku - pokračování aneb „Jeszcze Polska nie zginęła“. Státní zastupitelství. 2018, 3, s. 44 -50, ISSN 1214-3758.

855 KRAJEWSKI, Krzysztof. Całkowity zakaz substancji psychoaktywnych jako sposób rozwiązania problemu dopalaczy? Dosud nepublikováno. Informace použity se souhlasem autora článku.

centrální nervovou soustavu a není psychotropní ani omamnou látkou, pokud přitom představuje ohrožení pro život nebo zdraví srovnatelné s ohrožením při požití tradičních drog a je vymezena v nařízení ministra zdravotnictví. Nařízení ministra zdravotnictví⁸⁵⁶ obsahuje seznamy psychotropních látek (příloha č. 1), omamných látek (příloha č. 2) a nových psychoaktivních látek (příloha č. 3). Pentedron (obsahovaly jej tablety prodávané v Pardubických „Otravinách“) je uveden v seznamu číslo 1, v Polsku tedy je považován za psychotropní látku stejně jako nyní u nás. Etylonorpentedron známý pod názvem NEP je novou psychoaktivní látkou (seznam číslo 3), stejně jako 4-metylo-N-etylonorpentedron - NEMNP, N-propylopentedron, N-izopropylopentedron a 4-FPD - fluorpentedron. Seznam číslo 3 obsahuje klasický výčet nových psychoaktivních látek (název a chemické označení) a genericky vymezené skupiny:

1. deriváty 2-fenyletyloaminy - skupina I-NPS,
2. deriváty katinonu (2-amino-1-fenylpropan-1-olu) - skupina II-NPS,
3. syntetické kannabinoidy – skupina III-NPS,
4. deriváty fentanylu - skupina IV-NPS.

Pojem nová psychoaktivní látka byl do zákona proti narkomanii zaveden až novelou ze dne 20. srpna 2018. Do té doby prokuratura podávala obžaloby na obchodníky s designer drugs podle § 165 odst. 2 trestního zákona - ohrožení života nebo zdraví mnoha osob uvedením škodlivých látek na trh. Tento postup byl akceptován Nejvyšším soudem, přesto kritizován jako poněkud kreativní interpretace trestního zákona.⁸⁵⁷

V důsledku výše uvedeného (postup podle § 165 odst. 2 trestního zákona) a také nemožnosti vymocit správní pokuty uložené za obchodování se zástupnými prostředky, došlo k novelizaci zákona proti narkomanii ze dne 20. srpna 2018. Tato novela přinesla kriminalizaci nových psychoaktivních látek a zařazení těchto látek, jakož i tradičních drog, tedy omamných a psychotropních látek, na seznamy, které jsou přílohami nařízení ministra zdravotnictví. Jde de facto o návrat k právnímu stavu před rokem 1997, přičemž zákonodárci nijak nevdají, že tento model byl opuštěn pro svou protiústavnost. V důsledku novely tedy otázky klíčové pro trestní odpovědnost (pojem omamné látky, psychotropní látky a nové psychoaktivní látky) jsou definovány v podzákoných právních normách. Definice v § 4 zákona proti narkomanii nejsou

856 Rozporządzenie ministra zdrowia z dnia 17 sierpnia 2018 r. w sprawie wykazu substancji psychotropowych, środków odurzających oraz nowych substancji psychoaktywnych, Dz.U. 2018 poz. 1591.

857 KRAJEWSKI, Krzysztof. Kontrola nowych substancji psychoaktywnych w znowelizowanej ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii. *Servis informacyjny uzależnienia*. 2018, 4, s. 8 - 13. ISSN 2543-8816.

úplné, jejich konkretizace je obsažena právě v ministerském nařízení. Je otázkou, zda toto řešení je v souladu s polskou Ústavou. Zakázané látky jsou sice definované, individuálně a genericky v příslušných seznamech, tyto seznamy však jsou obsaženy v podzákoných předpisech. De facto o tom, co bude trestným činem, již u drogových trestných činů nerozhoduje parlament, ale ministr zdravotnictví. Přijaté řešení je obhajováno praktickou potřebou rychlých změn seznamů (čtenář si povšimne, že stejná argumentace stála u přesunu seznamů zakázaných látek ze zákona do nařízení vlády i u nás), přitom však tyto seznamy byly v letech 2015 až 2018 doplňovány pouze dvakrát. Jako vhodnější se jeví německé pojetí, tedy kriminalizace nových psychoaktivních látek cestou generických seznamů přímo v zákoně.⁸⁵⁸

V současné době je tedy nakládání s novými psychoaktivními látkami trestné ve stejném rozsahu jako s omamnými a psychotropními látkami, netýká se to však jejich vytváření a přechovávání, kde zákonodárce pro nové psychoaktivní látky stanovil mírnější tresty. Dvojkolejnost však zůstala částečně zachována, když stále platí blanketní zákaz zástupných prostředků, jehož porušování je postihováno správními pokutami.⁸⁵⁹

Výroba nových psychoaktivních drog stanoví trestný čin dle § 53 odst. 1a zákona proti narkomanii. Za výrobu nové psychoaktivní drogy hrozí trest mírnější než za výrobu tradičních drog, a to peněžitý trest, omezení⁸⁶⁰ nebo odnětí svobody do 3 let. V případě značného množství drog již nehraje roli, zda se jedná o tradiční drogy nebo nové psychoaktivní drogy - v obou případech pachatelé bude uložen trest odnětí svobody nejméně na 3 roky.

Bez rozdílu je taktéž postihováno nakládání s předměty určenými k výrobě drog dle § 54 zákona proti narkomanii a nakládání s prekursory dle § 61 zákona proti narkomanii - tato ustanovení se vztahují na předměty a prekursory k výrobě tradičních i nových psychoaktivních drog. Ustanovení o dovozu, vývozu a dalším nakládání s drogami dle § 55 zákona proti narkomanii se taktéž použije bez rozdílu u tradičních i nových psychoaktivních drog. Totéž platí pro obchod s drogami dle § 56 zákona proti narkomanii a poskytnutí drogy konečnému konzumentovi dle §§ 58 a 59 zákona proti narkomanii. Krádež drog dle § 64 zákona proti narkomanii se taktéž vztahuje bez rozdílu na tradiční drogy, jakož i na nové psychoaktivní drogy.

858 KRAJEWSKI, Krzysztof. Kontrola nowych substancji psychoaktywnych w znowelizowanej ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii. *Servis informacyjny uzależnienia*. 2018, 4, s. 8 - 13. ISSN 2543-8816.

859 KRAJEWSKI, Krzysztof. Kontrola nowych substancji psychoaktywnych w znowelizowanej ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii. *Servis informacyjny uzależnienia*. 2018, 4, s. 8 - 13. ISSN 2543-8816.

860 Ekvivalent obecně prospěšných prací.

Přechovávání nových psychoaktivních látek stanoví trestný čin podle § 62b zákona proti narkomanii:

odst. 1 Kdo proti ustanovením zákona přechovává nové psychoaktivní látky, bude potrestán peněžitým trestem.

odst. 2 Pokud předmětem činu dle odst. 1 je značné množství nových psychoaktivních látek látek, pachatel bude potrestán omezením svobody⁸⁶¹ nebo odnětím svobody až na 3 roky, nebo peněžitým trestem.

odst. 3 Je-li předmětem činu podle odst. 1 nová psychoaktivní látka v malém množství, určená pro vlastní potřebu, lze trestní řízení zastavit rovněž před vydáním usnesení o zahájení vyšetřování, pokud by uložení trestu tomuto pachateli bylo neúčelné s ohledem na okolnosti činu a také stupeň společenské škodlivosti činu.⁸⁶²

Přechovávání nových psychoaktivních látek de facto kopíruje ustanovení o přechovávání tradičních drog - základní skutková podstata, značné množství drog (kvalifikovaná skutková podstata) a možnost zastavení trestního řízení v případě přechovávání malého množství pro vlastní potřebu. Oproti přechovávání tradičních drog chybí privilegovaná skutková podstata (případy menší závažnosti), což je pochopitelné s ohledem na skutečnost, že méně závažné je přechovávání měkkých drog (typicky marihuany), přičemž nové psychoaktivní látky řadíme k drogám tvrdým. Pokud jde o výši trestu, kterou zákon stanoví pro přechovávání nových psychoaktivních látek ve srovnání s přechováváním tradičních drog, je rozdíl značný. V základní skutkové podstatě za přechovávání nových psychoaktivních látek hrozí peněžitý trest, v případě tradičních drog odnětí svobody do 3 let. Je-li naplněn znak značného množství, hrozí u nových psychoaktivních drog odnětí svobody do 3 let nebo peněžitý trest, u tradičních drog odnětí svobody od 1 roku do 10 let.

Z výše uvedené stručné analýzy skutkových podstat drogových trestných činů dle polského zákona proti narkomanii je zřejmé, že v rámci trestního práva je postihováno toliko nakládání s novými psychoaktivními látkami, nikoliv se zástupnými prostředky. Výjimku z tohoto pravidla stanoví trestný čin reklamy na drogy dle § 68 zákona proti narkomanii, když zákaz reklamy, jehož porušení je postihováno jako trestný čin, se vztahuje na tradiční drogy, nové psychoaktivní drogy a zástupné prostředky.

861 Ekvivalent obecně prospěšných prací.

862 Překlad vlastní.

Za výrobu zástupných prostředků a uvádění zástupných prostředků na polský trh může dle ustanovení § 52a odst. 1 zákona proti narkomanii administrativní orgán udělit pokutu 20 tisíc zlotých (124 tisíc Kč) až 1 milion zlotých (6,2 milionů Kč). Při stanovení výše pokuty správní orgán přihlédne zejména k množství vyrobených nebo obchodovaných zástupných prostředků.

8.2. Úvahy de lege ferenda

Generické definování látek, které jsou z hlediska trestního práva považovány za omamné a psychotropní látky, je podle mého názoru do budoucna nevyhnutelné. Obchodování s novými syntetickými látkami je stejně společensky škodlivé jako obchod s tradičními drogami, zákonodárce musí pro boj s drogovou trestnou činností volit prostředky souladné s Ústavou a zároveň dostatečně efektivní. Seznamy návykových látek individuálně určených konkrétním chemickým označením jsou zastaralé a málo flexibilní. Generická definice zakázaných látek, bude-li provedena dostatečně určitým způsobem, tedy tak, aby nebylo pochyb o tom, které konkrétní látky jsou přiřaditelné pod skupiny vymezené jako deriváty určitých látek (např. syntetické kannabinoidy), není v rozporu se základní zásadou trestního práva *nullum crimen sine lege*.

Model spočívající v rozlišování dvou skupin nových syntetických látek, který zvolil polský zákonodárce, považuji za racionální, protože je jistě na místě vymezit různé kategorie nových syntetických drog podle jejich škodlivosti. Nové syntetické látky, které se účinky a riziky s jejich užíváním spojenými vyrovnají tradičním drogám nebo je dokonce předčí, by měly být předmětem zájmu trestního práva. Mám za to, že by zákonodárce měl jasně deklarovat, že se ustanovení o drogových trestných činech týkají vedle tradičních drog také těchto nových syntetických drog, a to novelizací trestního zákoníku - zavedením kategorie nových syntetických látek. Současné řešení spočívající v přidávání nových látek na seznamy zakázaných látek, které jsou přílohou k nařízení vlády, považuji za nepraktické, nedotažené a nadto netransparentní, když v průběhu času se podstatným způsobem mění obsah pojmů *omamné a psychotropní látky*, aniž by se to jakkoli projevilo v zákoně.

Český Ústavní soud se dosud nevyjádřil k otázce ústavnosti výčtu zakázaných látek, které jsou omamnými a psychotropními látkami v podzákoném právním předpise. V jednom případě se zabýval ústavní stížností, ve které stěžovatel mimo jiné namítal, že vymezení omamných a psychotropních látek podzákoným předpisem je protiústavní, v tomto případě však onou látkou

byl notoricky známý metamfetamin (pervitin). Ústavní soud uvedl, že *v této konkrétní věci neshledal, že by se snad naplnila stěžovatelem tvrzená námitka, že základní rysy trestnosti u něj určuje podzákonný právní předpis. (...) netřeba mít pochyb o tom, že by metamfetamin byl zakázanou omamnou látkou a že si toho byl stěžovatel dobře vědom.*⁸⁶³ Z výše uvedené citace lze číst mezi řádky sdělení, že v případě méně obvyklé látky než je metamfetamin, by bylo možné dojít k závěru, že základní rysy trestnosti určuje podzákonný právní předpis - nařízení vlády stanovící seznamy návykových látek. Podle mého názoru tomu tak skutečně je.

Riziko výše naznačené by mnou navrhovaný postup zcela eliminoval. Pokud by totiž zákonodárce postupoval cestou novelizace trestního zákoníku a jasně vymezil, že je trestné také nakládání s novými syntetickými drogami a přechovávání předmětů k výrobě nových syntetických drog, a začal používat generické definování, nebylo by již praktických důvodů k častým změnám na seznamech návykových látek a tak by tyto seznamy mohly být navraceny do zákona o návykových látkách, kam patří.

Mám za to, že trestné by mělo být také přechovávání nových syntetických látek. Je pak otázkou, zda tyto látky (všechny nebo snad jen některé) považovat za tvrdé nebo lehké drogy. Polský zákonodárce pro přechovávání nových syntetických drog stanoví trest podstatně mírnější než v případě tradičních drog, což ovšem neodpovídá poznatkům o škodlivosti designer drugs. Přechovávání syntetických drog srovnatelných s tvrdými drogami (deriváty 2-fenyletyloaminy, deriváty katinonu, deriváty fentanylu a další) by mělo být postihováno důraznějším trestem než přechovávání syntetických kannabinoidů.

863 Usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2017, sp. zn. I. ÚS 2963/16.

9. Procesní část disertační práce

Níže rozebírám českou a polskou právní úpravu procesních ustanovení, jež považuji za stěžejní s ohledem na mnou zvolené téma: odposlechy a sledování, předstíraný převod, použití agenta, korunní svědek, sledování zásilek, prohlídky prostor a osob, znalecké posudky.

9.1. Odposlechy a sledování

Použití odposlechů je v drogových kauzách až notoricky časté. Odhalení trestné činnosti bez oběti, kde žádný ze zúčastněných na šetření nemá zájem, by bez skrytých vyšetřovacích metod bylo prakticky nemožné. Zároveň toto téma v poslední době rezonuje ve veřejném prostoru, byť nejde o kauzy drogové, ale korupci politiků.

9.1.1. Odposlechy a sledování v České republice

Odposlech a záznam telekomunikačního provozu je v trestním řádu řazen v hlavě čtvrté - předběžná opatření a zajištění osob a věcí důležitých pro trestní řízení - jedná se však spíše o operativně pátrací prostředek. Odposlech podle § 88 trestního řádu provádí Policie České republiky, útvar zvláštních činností. Odposlech je realizován v režimu utajení stupně „vyhrazené“. Nařízení odposlechu je přípustné za následujících podmínek:

- je vedeno řízení pro zločin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně 8 let, pro některý z vyjmenovaných trestných činů (viz znění § 88 odst. 1 trestního řádu) nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva. Ke stíhání drogových deliktů zavazuje Jednotná úmluva o omamných látkách.
- lze důvodně předpokládat, že jím budou získány významné skutečnosti pro trestní řízení a
- podmínka subsidiarity v zákonném znění: *nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo.*

Provádění odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu mezi obhájcem a obviněným je nepřípustné. Zjistí-li policejní orgán při odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu,

že obviněný komunikuje se svým obhájcem, je povinen záznam odposlechu bezodkladně zničit a informace, které se v této souvislosti dozvěděl, nijak nepoužít.

Odposlech a záznam telekomunikačního provozu je oprávněn nařídit jedině soud, v přípravném řízení vždy na návrh státního zástupce. Nařízení odposlechu je možné ve všech fázích trestního řízení, před zahájením trestního stíhání jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon. *Příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu musí být vydán písemně a musí být odůvodněn. V příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu musí být stanovena uživatelská adresa či zařízení a osoba uživatele, pokud je její totožnost známa, a doba, po kterou bude odposlech a záznam telekomunikačního provozu prováděn, která nesmí být delší než čtyři měsíce; v odůvodnění musí být uvedeny konkrétní skutkové okolnosti, které vydání tohoto příkazu, včetně doby jeho trvání, odůvodňují.* Dobu trvání odposlechu lze opakovaně prodlužovat, vždy o další 4 měsíce. K prodloužení je příslušný soudce soudu vyššího stupně, v přípravném řízení soudce krajského soudu (§ 88 odst. 4 trestního řádu).

Podle § 2 zákona o elektronických komunikacích *je uživatelem každý, kdo využívá nebo žádá veřejně dostupnou službu elektronických komunikací.* Příkaz k odposlechu se vztahuje ke konkrétnímu uživateli, dojde-li ke změně uživatele, je nutné vydat nový příkaz na osobu tohoto uživatele. V drogových kauzách je poměrně časté, že telefon v tzv. „drogovém bytě“ používají různí uživatelé, což může být z hlediska správného vymezení příkazu k odposlechu problematické.

Odposlech a záznam telekomunikačního provozu provádí pro potřeby všech orgánů činných v trestním řízení Policie České republiky. Záznam o uskutečněném odposlechu lze v trestním řízení použít jako důkaz, byl-li pořízen právě Policií České republiky podle ustanovení trestního řádu, jako důkaz nelze použít odposlech pořízený na základě § 8a a § 10 zákona č. 154/1994 Sb., o bezpečnostní informační službě ani § 10 zákona č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství (ve spojení s § 97 zákona č. 127/2005, o elektronických komunikacích), tedy tzv. „neprocesní odposlechy“.⁸⁶⁴ V souladu se zněním § 88 odst. 6 trestního řádu je k záznamu o telekomunikačním provozu, má-li být použit jako důkaz, nutné připojit protokol s údaji o místě, času, způsobu provedení záznamu, o obsahu záznamu a orgánu, který jej pořídil. Ostatní záznamy, tedy záznamy, které nebudou použity jako důkaz v trestním řízení, je policejní orgán povinen označit a uschovat *tak, aby byla zajištěna ochrana před neoprávněným zneužitím záznamů.* V protokolu, který je součástí spisu, se pak toliko poznamená, kde jsou záznamy uloženy.

864 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: komentář. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.

V řízení před soudem se důkaz záznamem odposlechu provádí přehráním nahrávky telefonického rozhovoru. Je možné protokol o odposlechu předestřít dle § 213 odst. 1 trestního řádu. Není nutné pořizovat doslovné písemné přepisy zaznamenaných rozhovorů. Pro potřebu základní orientace je možné pořídit písemné přepisy, které budou pouze parafrázovat důkazně významný obsah rozhovorů mezi účastníky (tzv. „obsahové přepisy“). Archivní nosič obsahující kompletní záznam odposlechu má být veden odděleně od trestního spisu. Součástí trestního spisu je jen datový nosič se záznamy odposlechu, které mají být v trestním řízení použity jako důkaz.⁸⁶⁵

Z výše uvedeného je zřejmé, že obviněný má možnost seznámit se pouze se záznamy o odposlechu, které jsou součástí trestního spisu. Právním obhajoby seznámit se s obsahem všech odposlechu se zabýval Ústavní soud v roce 2010.⁸⁶⁶ Obhajoba v ústavní stížnosti namítala, že policejní orgán umožnil obhájci seznámit se pouze s částí záznamů o provedených odposleších, nikoliv se všemi. Taková „selekce“ porušuje právo obviněných na obhajobu, jelikož znemožňuje obhajobě posoudit, zda mezi záznamy o odposleších nejsou i takové, které svědčí ve prospěch obviněného. Státní zastupitelství argumentovalo skutečností, že součástí trestního spisu, do kterého je obhajoba oprávněna nahlížet, jsou pouze důkazně relevantní záznamy o odposlechu telekomunikačního provozu. Ostatní záznamy je nutné ve smyslu § 88 odst. 6 trestního řádu chránit před neoprávněným zneužitím. Státní zastupitelství specifikovalo, že takové ochraně podléhají zejména osobní údaje třetích osob obsažené v záznamech o odposleších. K tomu poznamenávám, že obviněný tyto údaje o třetích osobách zná, byl to ostatně on, kdo s nimi telefonoval. Jedná se tedy zřejmě o ochranu před nepovolanými osobami, nikoliv obhajobou. Ústavní soud ústavní stížnost zamítl jako nedůvodnou, v odůvodnění nálezu mimo jiné uvedl, že zásady kontradiktornosti a rovnosti, kterých se obhajoba dovolává, se plně uplatní až v řízení před soudem, v přípravném řízení jsou tyto zásady dočasně omezeny. Dlužno podotknout, že se Ústavní soud v nálezu nezabýval skutečností, že ani v řízení před soudem obhajoba nebude mít možnost seznámit se s obsahem všech pořizovaných záznamů o odposleších, když tyto nebudou součástí soudního spisu (soud do svého spisu zařadí trestní spis, který mu zašle obžaloba, všechny záznamy o odposleších budou i nadále uchovány mimo trestní spis v souladu s dikcí § 88 odst. 6 trestního řádu).

Odposlech lze pro vyjmenované trestné činy provádět i bez příkazu, pokud s tím souhlasí uživatel odposlouchávané stanice. Použití tohoto ustanovení (§ 88 odst. 5 trestního řádu) u drogových

865 Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství číslo 1/2018. Dostupné z: http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/Stanoviska_Proces/2018/1_SL_719-2017.pdf.

866 Nález ústavního soudu ze dne 16. 9. 2010, sp. zn. III. ÚS 3221/09.

restných činů nepřipadá v úvahu. Obecně je třeba s tímto ustanovením zacházet obezřetně, jelikož souhlas uživatele se zde vztahuje de facto i na osobu komunikující s uživatelem, která o odposlechu neví. Dochází tak k zásahu do jejích práv bez povolení soudu, když soud se v těchto případech pouze vyrozumívá.

Záznam o provedeném odposlechu lze použít v jiné trestní věci, než je ta, v níž byl proveden za podmínek § 88 odst. 6 trestního řádu, poslední věta: (...) *pokud je i v této věci vedeno trestní stíhání pro trestný čin uvedený v odstavci 1, nebo souhlasí-li s tím uživatel odposlouchávané stanice.*

Novela č. 177/2008 Sb. zavedla povinnost průběžně vyhodnocovat, zda i nadále trvají důvody, které vedly k vydání příkazu k odposlechu (§ 88 odst. 3 trestního řádu) a dále povinnost informovat po pravomocném skončení věci o nařízeném odposlechu uživatele odposlouchávané stanice (§ 88 odst. 8 trestního řádu).⁸⁶⁷ Ze zmiňované informační povinnosti existuje několik výjimek uvedených v § 88 odst. 9 trestního řádu. O neposkytnutí informace je orgán činný v trestním řízení povinen pořádat záznam,⁸⁶⁸ pokud by tak neučinil, bylo by v pozdější fázi řízení obtížně přezkoumatelné, z jakého důvodu informační povinnost nebyla splněna. Otázkou informační povinnosti se zabýval Ústavní soud,⁸⁶⁹ který judikoval, že: *Důležitou zárukou kontroly ústavnosti odposlechnů je povinnost orgánů činných v trestním řízení informovat dotčenou osobu po pravomocném skončení věci o provedeném odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu (§ 88 odst. 8 trestního řádu). Informační povinnost orgánů činných v trestním řízení má význam nejen sama o sobě, ale je zároveň formálním předpokladem toho, aby se dotčená osoba mohla domáhat přezkumu zákonnosti (a potažmo také ústavnosti) odposlechu Nejvyšším soudem v řízení podle § 314l trestního řádu. Řádné plnění informační povinnosti orgány činnými v trestním řízení má proto z hlediska ochrany základních práv vysokou důležitost. Jednak zajišťuje, aby se dotčená osoba o provedeném odposlechu vůbec zpětně dozvěděla, a zároveň je zákonným předpokladem toho, aby se tato osoba mohla domáhat ex post soudního přezkumu tohoto odposlechu. (...) Pokud by Ústavní soud zjistil, že informační povinnost podle § 88 odst. 8 trestního řádu byla orgány činnými v trestním řízení opomenuta, přestože již bylo trestní řízení pravomocně skončeno a ve věci nemohly být uplatněny výjimky ve smyslu § 88 odst. 9 trestního řádu, musel by nutně dospět*

867 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: komentář. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.

868 Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství číslo 1/2018. Dostupné z: http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/Stanoviska_Proces/2018/1_SL_719-2017.pdf.

869 Nález ústavního soudu ze dne 26. 4. 2016, sp. zn. III. ÚS 3457/14.

k závěru, že došlo k zásahu do základních práv stěžovatele, neboť by tak stěžovateli byla upřena možnost domáhat se ochrany před Nejvyšším soudem.

Prostorové odposlechy a záznam obrazu jsou v českém trestním řádu řazeny mezi operativně pátrací prostředky v § 158d - sledování osob a věcí. Jsou přípustné ve fázi před zahájením trestního stíhání (viz zařazení do hlavy deváté - postup před zahájením trestního stíhání). Ustanovení § 158d se vztahuje na již doručené emailové zprávy, pro sledování emailové schránky v aktuálním čase se použije ustanovení o odposlechu.⁸⁷⁰ Sledování, při němž se pořizují záznamy, povoluje státní zástupce, pokud má však být zasaženo do nedotknutelnosti obydlí, listovního tajemství apod. vyžaduje se předchozí povolení soudce. Pro tzv. prosté sledování např. dalekohledem se povolení nevyžaduje. Povolení se vydává na základě písemné žádosti, která musí být odůvodněna podezřením na konkrétní trestnou činnost a pokud jsou známy také údaje o osobách nebo věcech, které mají být sledovány. Doba sledování nesmí být delší než 6 měsíců, lze ji opakovaně prodlužovat, vždy o dalších 6 měsíců. V případě sledování dle § 158d trestního řádu o prodloužení nerozhoduje soud vyššího stupně. Sledování osob a věcí je v souladu s § 158b trestního řádu přípustné pro všechny úmyslné trestné činy za účelem získání skutečností důležitých pro trestní řízení, nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztížené (podmínka subsidiarity), přičemž práva a svobody osob lze omezit jen v míře nezbytně nutné (podmínka proporcionality). Podle § 159d odst. 5 je možné sledování bez povolení soudu, pokud věc nesnese odkladu a nejde o sledování dle odst. 3, pak je nutné do 48 hodin o povolení dodatečně požádat. Podle odst. 6 je možné sledování bez povolení soudu, pokud s tím osoba, do jejíž práv má být zasaženo souhlasí. Pro použití záznamu ze sledování jako důkazu je nutné pořídit protokol.

Poněkud problematická je otázka použití záznamu ze sledování v jiné trestní věci. V ustanovení § 158d odst. 10 trestního řádu, se totiž stanoví: *V jiné trestní věci, než je ta, v níž bylo sledování za podmínek uvedených v odstavci 2 provedeno, lze záznam pořízený při sledování a připojený protokol použít jako důkaz jen tehdy, je-li i v této věci vedeno řízení o úmyslném trestném činu nebo souhlasí-li s tím osoba, do jejíž práv a svobod bylo sledováním zasahováno.* Výše citované ustanovení obsahuje toliko odkaz na odst. 2, nikoliv odst. 3 (sledování povolené soudem). V praxi dosud bylo vykládáno tak, že je možné použití záznamu pořízeného dle odst. 3 v jiné trestní věci,

870 Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství číslo 1/2015. Dostupné z: http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/Stanoviska_Proces/2015/1_SL_760-2014.pdf.

když se jedná zřejmě jen o legislativní chybu. Komentář společnosti Wolters Kluwers však prezentuje opačný názor.⁸⁷¹

9.1.2. Odposlechy v Polsku

Problematika procesních odposlechů je upravena v § 237 polského trestního řádu a následujících v kapitole pod názvem „kontrola a záznam rozhovorů“. Podle § 237 odst. 1 trestního řádu: *Po zahájení trestního stíhání soud na návrh prokurátora může nařídít kontrolu a záznam telefonických rozhovorů s cílem odhalení a získání důkazů pro běžící řízení nebo zabránění spáchání nového trestného činu.*⁸⁷² Podle odst. 2 může odposlech povolit prokurátor, pokud věc nesnese odkladu, je pak povinen se do 3 dnů obrátit na soud s žádostí o potvrzení povolení. Trestní řád obsahuje katalog, taxativní výčet trestných činů. Je-li vedeno řízení pro některý z vyjmenovaných trestných činů nebo hrozí spáchání některého z vyjmenovaných trestných činů, je možné nařídít odposlech (§ 237 odst. 3 trestního řádu). Výroba, obchod a distribuce omamných látek, psychotropních látek, prekursorů a nových syntetických látek je uvedena pod bodem 13, katalog má celkem 19 bodů s konkrétními trestnými činy, závazky z mezinárodních smluv nezmiňuje. Odposlech lze nařídít nejdéle na 3 měsíce, prodloužení je možné v odůvodněných případech vždy o další 3 měsíce (§ 238 odst. 1 trestního řádu).

Novelou z 11. 3. 2016 byl do trestního řádu včleněn odbornou veřejností kritizovaný § 237a trestního řádu, který stanoví, že pokud je odposlechem získán důkaz, který se týká jiné osoby nebo jiného trestného činu (jiné/jiného než bylo uvedeno v povolení kontroly a záznamu telefonního hovoru), rozhodne o použitelnosti důkazu v trestním řízení prokurátor. Totéž je zakotveno pro operativní kontrolu (vysvětlení pojmu viz níže) v § 168b trestního řádu. Před novelou byl nutný dodatečný příkaz soudu. Nejvyšší soud judikoval, že prokurátor může takto rozšířit důkazní použitelnost záznamu toliko na trestné činy vyjmenované v katalogu.⁸⁷³ Soudy výše uvedené oprávnění prokurátora interpretují tak, že prokurátor sice může soudu předložit takový důkaz, soud jej však je oprávněn odmítnout použít, o přípustnosti důkazů v řízení před soudem stále i podle platného polského práva rozhoduje soud.⁸⁷⁴

871 DRAŠTÍK, Antonín a FENYK, Jaroslav. Trestní řád. Komentář. Praha: Wolters Kluwer (ČR), 2017. ISBN 978-80-7552-600-7.

872 Překlad vlastní.

873 Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28. 6. 2018, I KZP 4/18.

874 Téma: Operativně pátrací prostředky. Informace poskytla Dobrosława SZUMIŁO - KULCZYCKA, advokátka a docentka na katedře trestního práva procesního Fakulty práva a správního práva Jagellonské univerzity. Krakov 20. 11. 2018.

Polský trestní řád pro odposlech nestanoví explicitně podmínku subsidiarity, nicméně s ohledem na ústavní ochranu soukromí a listovního tajemství doktrína podmínku subsidiarity dovozuje (i pro operativní kontrolu viz níže).⁸⁷⁵

V souladu se zásadou bezprostřednosti nemohou být v soudním řízení čteny přepisy zaznamenaných hovorů, nahrávky mají být přehrány. Nicméně podle § 394 odst. 2 polského trestního řádu je možné záznamy tzv. „považovat za provedené“, přehrání bude nutné na žádost strany, která dosud neměla možnost seznámit se s jejich obsahem.⁸⁷⁶

Polský trestní řád v minulosti umožňoval odposlech se souhlasem uživatele. Toto ustanovení bylo zrušeno Ústavním soudem pro jeho protiústavnost, když polský Ústavní soud došel k závěru, že souhlas uživatele telefonní stanice, ať už volaného nebo volajícího, nemůže být postaven na roveň souhlasu soudu jako nezávislého a objektivního orgánu.⁸⁷⁷ Soudu narozdíl od uživatele, kterým byl v této situaci typicky poškozený, nezáleží na výsledku operativních činností, je nestranným třetím. Jednotlivec je jistě oprávněn vyslovit souhlas s ingerencí do jeho práv, nikoli však se zásahem do práv třetí osoby, v tomto případě volaného či volajícího. V současné době tedy v případě potřeby odposlouchávání telefonu poškozeného nebo svědka je nutné postupovat podle ustanovení o povolení odposlechu, oprávněným orgánem je krajský soud.⁸⁷⁸

Procesní odposlechy nepodléhají režimu vyhrazené. Kontrola a záznam v režimu trestního řádu je prakticky mrtvým institutem, zejména s ohledem na skutečnost, že může být nařízena až po zahájení trestního stíhání a není kryta žádným stupněm utajení.⁸⁷⁹

Oproti tomu živým, často používaným operativně pátracím prostředkem je tzv. „operativní kontrola“. Ta může být prováděna Policií, Agenturou pro vnitřní bezpečnost, Centrálním protikorupčním úřadem, Hraniční stráží, Vojenskou kontrarozvědkou, Vojenským četnictvem a daňovými orgány.⁸⁸⁰ V této práci se budu věnovat operativní kontrole podle zákona o policii,

875 SZUMIŁO - KULCZYCKA, Dobrosława. Czynności operacyjno - rozpoznawcze i ich relacje do procesu karnego. Warszawa: LexiNexis, 2012. ISBN 978-83-7806-496-1.

876 SZUMIŁO - KULCZYCKA, Dobrosława. Czynności operacyjno - rozpoznawcze i ich relacje do procesu karnego. Warszawa: LexiNexis, 2012. ISBN 978-83-7806-496-1.

877 Postanowienie Sądu Konstytucyjnego z dnia 12. 12. 2005, K 32/04.

878 SZUMIŁO - KULCZYCKA, Dobrosława. Czynności operacyjno - rozpoznawcze i ich relacje do procesu karnego. Warszawa: LexiNexis, 2012. ISBN 978-83-7806-496-1.

879 Téma: Operativně pátrací prostředky. Informace poskytl Dobrosława SZUMIŁO - KULCZYCKA, advokátka a docentka na katedře trestního práva procesního Fakulty práva a správního práva Jagellonské univerzity. Krakov 20. 11. 2018.

880 SZUMIŁO - KULCZYCKA, Dobrosława. Czynności operacyjno - rozpoznawcze i ich relacje do procesu karnego. Warszawa: LexiNexis, 2012. ISBN 978-83-7806-496-1.

toliko na okraj poznamenávám, že právní úprava operativní kontroly je značně chaotická, když pro různé subjekty v speciálních zákonech stanoví mírně odlišné podmínky.

Operativní kontrola je upravena v § 19 zákona o policii. Operativní kontrolu nařizuje krajský soud na návrh policie se souhlasem příslušného prokurátora za účelem zabránění nebo odhalení katalogových úmyslných trestných činů stíhaných ex offio, nebo odhalení pachatelů těchto trestných činů a také za účelem získání důkazů. Obdobně jako u procesních odposlechnů lze v neodkladných případech realizovat operativní kontrolu na základě nařízení příslušného policejního ředitele (nejméně na úrovni kraje) se souhlasem prokurátora, zároveň se musí policie obrátit na soud. Pokud soud neudělí dodatečný souhlas s operativní kontrolou do 5 dnů ode dne započetí operativní kontroly, musí policie zastavit operativní kontrolu a zničit veškeré materiály prováděnou operativní kontrolou dosud získané.

V žádosti policejní orgán (mimo jiné) uvede, jaké trestní věci se operativní kontrola týká, je-li vedeno trestní řízení a pokud je znám, uvede také osobu uživatele. V roce 2016 byly v Polsku zrušeny anonymní telefonní karty, s neznámými uživateli se orgány činné v trestním řízení u klasických odposlechnů mobilních telefonu již spíše setkávat nebudou.⁸⁸¹ V § 19 odst. 1 zákona o policii je výslovně zakotvena podmínka subsidiarity ve znění *pokud se jiné prostředky ukázaly jako neúčinné nebo budou nevhodné*. Podle katalogu se operativní kontrola vztahuje na nelegální výrobu, přechovávání a obchod s omamnými a psychotropními látkami a jejich prekursory a také na trestné činy stíhané na základě ratifikovaných mezinárodních smluv (Polsko je stranou Jednotné úmluvy o omamných látkách).

Operativní kontrola spočívá v (§ 19 odst. 6 zákona o policii):

- *získávání a záznamu obsahu rozhovorů realizovaných za použití technických prostředků, včetně telekomunikačních sítí,*
- *získávání a záznamu obrazu nebo zvuku z místností, dopravních prostředků nebo míst jiných než veřejná místa,*
- *získávání a záznamu obsahu korespondence, včetně korespondence realizované pomocí elektronické komunikace,*
- *získávání a záznamu údajů obsažených v informačních systémech,*

881 Téma: Operativně pátrací prostředky. Informace poskytl Dobrosława SZUMIŁO - KULCZYCKA, advokátka a docentka na katedře trestního práva procesního Fakulty práva a správního práva Jagellonské univerzity. Krakov 20. 11. 2018.

- *získávání přístupu a kontrola obsahu zásilek.*⁸⁸²

Polský trestní řád neobsahuje žádné ustanovení o sledování osob a věcí, sledování je tedy realizováno vždy na základě zákona o policii.

Operativní kontrolu soud povolí na dobu ne delší než 3 měsíce, standardně je možné jednorázové prodloužení o další 3 měsíce. V odůvodněných případech, objeví-li se nové podstatné okolnosti, je možné další prodlužování vždy o 3 měsíce, toto mimořádné prodloužení nesmí překročit dobu 12 měsíců celkem.

Cílem operativní kontroly, jak bylo uvedeno výše, může být odhalení trestného činu, přitom postačí konkrétní podezření, že by k trestnému činu mohlo v budoucnu dojít. Szumiło - Kulczycka jako příklad uvádí eventualitu podplácení lékařů specialistů v oborech, kde se na termín operace čeká dlouho a zároveň jde o operaci rozhodnou pro život pacienta. Přestože by nařízení odposlechu v ordinaci lékaře zajišťujícího transplantace mohlo za existence dlouhého seznamu čekajících pacientů logicky přinést poznatky, že byl spáchán trestný čin, bylo by protiprávní. Toto obecné tvrzení, byť podložené logickými argumenty, totiž nevytváří stav, z něhož by bylo zřejmé konkrétní podezření, že v ordinaci určitého lékaře dojde k trestné činnosti. Aby se výše uvedené tvrzení stalo konkrétním, musí být soudu předloženy věrohodné informace, že konkrétní lékař přijímá za poskytované služby úplatky. Institut odposlechu v Polsku v minulosti byl zneužit v korupční kauze lídra koaliční strany za první vlády strany Právo a spravedlnost. Tehdejší ministr vnitra, který odposlech inicioval, byl pravomocně odsouzen. Účelem zmiňovaného odposlechu bylo právě odhalení budoucího trestného činu.⁸⁸³

Důkazní materiál získaný tzv. operativním odposlechem je v polském soudním řízení přípustným důkazem, podle textu zákona o policii dokonce v případě, že operativní odposlech byl nařízen až po zahájení trestního stíhání, tedy ve fázi, kdy bylo lze postupovat dle ustanovení trestního řádu.⁸⁸⁴

Nahrávky rozhovorů nebo video jsou v Polsku často získávány v rámci tzv. policejního práva (viz ustanovení o operativní kontrole), důležitým pro jejich překlopení do trestního procesu je řešení otázky, zda předmětná nahrávka na CD/DVD je věcným důkazem nebo listinným důkazem. Nowak a Wysocki považují nahrávku za věcný důkaz, jenž má být proveden ohledáním, tedy

882 Překlad vlastní.

883 SZUMIŁO - KULCZYCKA, Dobrosława. Czynności operacyjno - rozpoznawcze i ich relacje do procesu karnego. Warszawa: LexiNexis, 2012. ISBN 978-83-7806-496-1.

884 SZUMIŁO - KULCZYCKA, Dobrosława. Czynności operacyjno - rozpoznawcze i ich relacje do procesu karnego. Warszawa: LexiNexis, 2012. ISBN 978-83-7806-496-1.

pomocí smyslů a intelektu. Pokud je to možné, když obsah rozhovoru je zachycen výrazně, je potřeba z procesního ohledání důkazu, tedy z poslechu nahrávky, pořídit protokol. Tento protokol pak může být před soudem přečten nebo předložen k nahlédnutí. Podle Waltosie jde o listinné důkazy, které mají být u soudu čteny. Nejvyšší soud judikoval, že nahrávky mají být přehrány nebo poslechnuty v hlavním líčení, pokud strany ničeho nenamítají, lze je toliko předložit k seznámení bez přehrávání či poslechu. Tento přístup jako jediný naplňuje zásadu bezprostřednosti, byť pouhé předložení důkazu dle § 394 odst. 2 polského trestního řádu je vlastně zákonnou výjimkou ze zásady bezprostřednosti. Součástí důkazního materiálu mohou být přepisy rozhovorů, resp. jejich podstatné části, ty jsou pak toliko přílohou protokolu z hlavního líčení, když důkaz nahrávkou musí být proveden bezprostředně před soudem. Je na prokurátorovi, aby v obžalobě označil ty části nahrávek, které mají sloužit jako důkaz, pokud by snad předložil veškerý operativní materiál (řádově nahrávky na týdny či měsíce přehrávání) bez označení částí, které navrhuje přehrát, bylo by to důvodem k vrácení věci k došetření. Soudu se však vždy předkládá celý operativní materiál, není v žádném případě možné fyzicky zasahovat do pořízených nahrávek. Obhajoba se tedy může seznámit s obsahem veškerých pořízených odposlechů a video nahrávek a má možnost posléze namítat, že prokurátor selektivně označil jako důkaz ty části nahrávek, které vyznívají v neprospěch obviněného a žádat přehrání jiných konkrétních fragmentů, přitom tento svůj požadavek musí odůvodnit. Pokud strany zpochybňují autenticitu nahrávek nebo namítají ingerenci třetích osob do obsahu nahrávky, je nutné přibrat znalce.⁸⁸⁵

Pro procesní použitelnost (nejen) důkazů získaných operativní kontrolou má význam nově zavedený § 168a polského trestního řádu, účinný od 15. 4. 2016, který stanoví, že:

Důkaz nelze uznat jako nepřipustný pouze na základě skutečnosti, že byl získán porušením procesních předpisů nebo pomocí protiprávního činu, o kterém je řeč v § 1 odst. 1 trestního zákona,⁸⁸⁶ ledaže by důkaz byl získán v souvislosti s plněním služebních povinností veřejným činitelem v důsledku: vraždy, úmyslného způsobení újmy na zdraví nebo zbavení svobody.⁸⁸⁷

Polský Nejvyšší soud v minulosti (rok 2010) judikoval, že pokud nebyl dodržen postup dle § 19 zákona o policii, není možné získané operativně pátrací poznatky použít jako důkaz v trestním

885 BŁOŃSKI, Michał. Przeprowadzanie na rozprawie dowodów uzyskanych w ramach czynności operacyjno - rozpoznawczych. Państwo i prawo. 2017, 8, s. 78 - 92. ISSN 0031-0980.

886 Trestní odpovědnosti podléhá jenom ten, kdo se dopouští protiprávního činu, za který hrozí trest podle zákona platného v době spáchání činu. Překlad vlastní.

887 Překlad vlastní.

řízení.⁸⁸⁸ Nelze totiž akceptovat stav, ve kterém by představitelé státu mohli získávat důkazy protiprávně, přičemž na základě těchto důkazů by pak občané byli po právu souzeni a nesli trestní odpovědnost.⁸⁸⁹ Tato judikatura, z doby před politickými změnami v Polsku, je doktrínou mimo zjevný rozpor se zněním § 168a trestního řádu dosud uznávaná. Je zcela zřejmé, že přijaté ustanovení § 168a trestního řádu je v právním státě nepoužitelné.

Nadto v případě odposlechů, sledování apod. nepůjde pouze o narušení procesních předpisů, ale také práv občanů garantovaných přímo Ústavou. Błoński poukazuje na fakt, že v době ústavní krize, kdy se nelze reálně spolehnout na to, že by snad Ústavní soud § 168a trestního řádu zrušil, musí soudy v konkrétních případech postupovat přímo podle Ústavy a § 168a trestního řádu nepoužít.⁸⁹⁰

9.1.3. Srovnání české a polské právní úpravy odposlechů a sledování

Z výše uvedeného rozboru současné polské právní úpravy odposlechů a sledování je zjevné, že Česká republika v této oblasti je vítězem. Bizarní polské řešení, kdy operativní odposlechy jsou konstruovány pro praktické použití zcela nevhodným způsobem, a proto se záznamy hovorů pořizují dle zákona o policii, hodnotím jednoznačně negativně. Řada otázek stran použitelnosti pořízených nahrávek, by vůbec nevystala, pokud by bylo možné i před zahájením trestního stíhání postupovat dle ustanovení trestního řádu a v režimu utajení. Stejně tak považuji za negativum polský trend přesouvání oprávnění, která dříve náležela soudu, na prokurátory. Prokuratura není nezávislou a nestrannou institucí jako soud, v Polsku už vůbec ne,⁸⁹¹ a jako taková se svým silně hierarchickým uspořádáním a provázaností s prací policie není schopna spolehlivě garantovat ústavně zaručená práva a svobody občanů.

V dubnu 2016 do polského trestního řádu bylo zavedeno výše citované ustanovení § 168a a tak bylo přímo zakázáno soudům uznat jako nepřipustný v trestním řízení důkaz, který byl získán pomocí trestného činu, což znamená, že aktuálně soud je podle platného práva povinen připustit

888 BŁOŃSKI, Michał. Przeprowadzanie na rozprawie dowodów uzyskanych w ramach czynności operacyjno - rozpoznawczych. Państwo i prawo. 2017, 8, s. 78 - 92. ISSN 0031-0980.

889 BŁOŃSKI, Michał. Przeprowadzanie na rozprawie dowodów uzyskanych w ramach czynności operacyjno - rozpoznawczych. Państwo i prawo. 2017, 8, s. 78 - 92. ISSN 0031-0980.

890 BŁOŃSKI, Michał. Przeprowadzanie na rozprawie dowodów uzyskanych w ramach czynności operacyjno - rozpoznawczych. Państwo i prawo. 2017, 8, s. 78 - 92. ISSN 0031-0980.

891 Srov. k této otázce ŻUREK, Waldemar a MAZUR, Dariusz. „Dobrá změna“ v polské soudní moci. Státní zastupitelství. 2016, 6, s. 8 - 25, ISSN 1214-3758; ROSŮLEK, Adéla. Polská krize z pohledu prokuratury. Státní zastupitelství. 2017, 5, s. 61 - 68, ISSN 1214-3758; ROSŮLEK, Adéla. Justiční krize v Polsku - pokračování aneb „Jeszcze Polska nie zginęła“. Státní zastupitelství. 2018, 3, s. 44 -50, ISSN 1214-3758.

důkaz nejen získaný za porušení předpisů trestního řízení, ale také důkaz získaný přímo trestným činem, v tom také za použití násilí bez viditelné újmy na zdraví. V trestním řízení tak mohou být použity důkazy získané pomocí trestného činu například týráním vyslychané osoby nebo, což je jistě reálnější, z nelegálního odposlechu vedeného bez právního důvodu policií nebo speciálními službami. Jde o zcela bezprecedentní a v našich poměrech i nepředstavitelnou situaci. Bohužel výše uvedené ustanovení je pouze jedním z mnoha příkladů ingerence současné polské vlády do nezávislosti justice.⁸⁹²

Také české právní úpravě však lze vytknout některé nedostatky. Odposlechy a sledování osob by pro svou povahu jednoznačně měly být zařazeny ve stejné kapitole. Podle mého názoru je do budoucna žádoucí sjednotit právní úpravu klasických odposlechů a sledování osob neboli prostorových odposlechů. Považuji za nelogické, aby o prodlužování odposlechů rozhodoval soud vyššího stupně a o sledování nikoliv. Ještě více zarážející je, že u odposlechů je přesně vymezeno, na jaký druh trestné činnosti je lze použít a v případě sledování není tato otázka řešena vůbec, resp. sledování osob a věcí je umožněno pro všechny úmyslné trestné činy, přičemž z povahy věci by u trestných činů neúmyslných nepřipadalo v úvahu. Na sledování osob se taktéž nevztahuje informační povinnost a tudíž ani možnost sledovaných osob namítat nezákonnost nařízení sledování.

Jedním z řady úskalí trestního řádu z roku 1961, mnohokrát novelizovaného, je, že nepočítá s moderními vyšetřovacími metodami, když například výslovně nestanoví, jakým způsobem mají být u soudu provedeny záznamy o odposlechu a sledování. Současnou zastaralou právní úpravu odposlechů v poslední době kritizoval Jelínek a Gřivna. Podle Jelínka je povolovací režim odposlechů dle § 88 trestního řádu a tzv. prostorových odposlechů dle § 158d odst. 2, 3 trestního řádu neoprávněně odlišný.⁸⁹³ Gřivna aktuální právní úpravu prostorového odposlechu označil přímo za neústavní.⁸⁹⁴

892 Srov. k této otázce ŽUREK, Waldemar a MAZUR, Dariusz. „Dobrá změna“ v polské soudní moci. Státní zastupitelství. 2016, 6, s. 8 - 25, ISSN 1214-3758; ROSŮLEK, Adéla. Polská krize z pohledu prokuratury. Státní zastupitelství. 2017, 5, s. 61 – 68, ISSN 1214-3758; ROSŮLEK, Adéla. Justiční krize v Polsku - pokračování aneb „Jeszcze Polska nie zginęła“. Státní zastupitelství. 2018, 3, s. 44 -50, ISSN 1214-3758.

893 JELÍNEK, Jiří. K chybějící právní úpravě tzv. prostorového odposlechu v trestním řádu [online]. Bulletin advokacie. Publikováno 22. 9. 2018 [Cit. 1. 11. 2018]. ISSN 1805-8280. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/k-chybejici-pravni-uprave-tzv.-prostoroveho-odposlechu-v-trestnim-radu?browser=full>.

894 GŘIVNA, Tomáš. Zákonnost důkazů získaných sledováním osob a věcí. In: JELÍNEK, Jiří. Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-287-5.

Další otázkou je, zda polský přístup, kdy je soudu předkládán kompletní operativní materiál, přičemž státní zástupce je povinen označit důkazně významné části, tedy fragmenty nahrávek, které požaduje provést u soudu jako důkaz, není s ohledem na transparentnost (byť z povahy věci transparentnost ex post) celého procesu a uplatnění práva na obhajobu lepší. Podle mého názoru určitě ano. Obviněný, resp. obhajoba, tak má možnost seznámit se s výsledky odposlechů, sledování a poukázat na pro obviněného příznivější části nahrávek. Výše uvedený postulát odpovídá požadavkům Evropského soudu pro lidská práva, který v kauze Welke i Białek proti Polsku (viz dále v textu práce) vymezil, že ve světle článku 6 odst. 1 Evropské úmluvy musí být obhajobě umožněn přístup ke kompletnímu důkaznímu materiálu, jakým obžaloba disponuje, ať už vyznívá ve prospěch či v neprospěch obviněného.

Odposlech a sledování se souhlasem uživatele by podle mého názoru měly být zrušeny nebo alespoň zúženy, zcela se v této otázce ztotožňuji s argumentací polského Ústavního soudu. Není žádný legitimní důvod, proč by souhlas jedné osoby, měl odůvodňovat zásah do práv jiné osoby, zejména v případě, kdy mezi těmito osobami není ani vztah oběť - pachatel (na telefon oběti volají i jiné osoby než pachatel a i do jejich práv je odposlechem zasahováno).

9.2. Předstíraný převod

Předstíraný převod je jedním z operativně pátracích prostředků používaných k odhalení organizovaných uskupení obchodníků s drogami.

9.2.1. Předstíraný převod v České republice

Předstíraný převod je definován v § 158c trestního řádu jako *předstírání koupě, prodeje nebo jiného způsobu převodu předmětu plnění včetně převodu věci,*

- a) k jejímuž držení je třeba zvláštního povolení,*
- b) jejíž držení je nepřípustné,*
- c) která pochází z trestného činu, nebo*
- d) která je určena ke spáchání trestného činu.*

Věcmi k jejichž držení je potřeba zvláštní povolení, jsou mimo jiné omamné a psychotropní látky.⁸⁹⁵

K provedení předstíraného převodu je potřeba písemné povolení státního zástupce, agent povolení nepotřebuje (§ 158e odst. 5 trestního řádu). Povolení se vydává ve formě opatření.⁸⁹⁶ Použití předstíraného převodu, stejně jako dalších operativně pátracích prostředků je přípustné v řízení o úmyslném trestném činu, s cílem získat skutečnosti důležité pro trestní řízení a za splnění podmínky subsidiarity a proporcionality (§ 158b odst. 1, 2 trestního řádu). Zvukové a obrazové záznamy pořízené při použití operativně pátracích prostředků zákonným způsobem lze použít jako důkaz (§ 158b odst. 3 trestního řádu). Předstíraný převod je přípustný před zahájením trestního stíhání.

Předstíraný převod lze provést i bez povolení, pokud věc nesnese odkladu, o povolení je pak nutné bezodkladně dodatečně požádat, není-li do 48 hodin vydáno, musí policejní orgán převod ukončit a získané informace nijak nepoužít.

U předstíraného převodu nejde ani tak o samotné znění zákonných ustanovení trestního řádu, jako spíše o přípustné meze. Otázkou, co už je a co ještě není nedovolenou policejní provokací, se české soudy zabývaly v hojné míře. Níže uvádím několik novějších rozhodnutí a citace jejich právních vět.

Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25. 8. 2011, sp. zn. 1 To 35/2011: *Za nepřipustnou policejní provokaci, kdy jednání policie iniciuje a navádí jiného ke spáchání trestné činnosti či posiluje vůli pachatelů trestný čin spáchat a tím dochází k ovlivnění spáchání trestné činnosti a následné právní kvalifikaci skutku, není možné považovat to, že policie při předstíraném převodu (§ 158c tr.ř.) stanovila množství drogy, kterou předstírala od pachatele zakoupit, jestliže vycházela při formulaci svého požadavku ze zjištění o připravovaném či již realizovaném rozsahu páčání trestné činnosti jejími pachateli učiněných (např. z údajů o odposlechu telefonních hovorů) v rámci objasňování věci.*

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2012, sp. zn. 5 Tdo 497/2012: *V obecné rovině nelze připustit, aby policejní orgán vyvíjel vůči komukoliv přímé aktivity s cílem, aby spáchal trestný čin. V rámci posuzování otázky, zda v konkrétním případě šlo o policejní provokaci či nikoli, resp.*

895 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: komentář. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.

896 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: komentář. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.

zda to byl policejní orgán, kdo vyvolal spáchání trestného činu, je rozhodující zjištění existence úmyslu pachatele spáchat trestný čin, který zde musí být již od počátku. Přitom musí být zjištěno, co vedlo osobu, která se dopustila trestného činu, k jeho spáchání (jestli se tak rozhodla sama či společně s dalšími spolupachateli nebo zda k jejímu rozhodnutí přispěla skrytá aktivita policie, popř. zda ve chvíli, kdy se s takovou osobou dostal do kontaktu policista, již měla záměr dopustit se určitého konkrétního jednání naplňujícího znaky některého trestného činu, popř. zda policie přistoupila např. k provedení předstíraného převodu věci až v době, kdy taková osoba již podnikala kroky, které směřovaly ke spáchání trestného činu, anebo dokonce již poté, co již dokonce započala s jeho páčáním).

Pokud jde o předstíraný převod podle § 158c tr. řádu, je třeba hodnotit zejména z jakého důvodu k němu došlo. Při předstíraných převodech nesmí být použito takových metod, které jiného bezprostředně vedou k spáchání či dokonání trestného činu (např. zneužívání přátelství, sympatií nebo podobného druhu náklonnosti, neobvyklých lákadel a příležitostí, poskytnutí záruk nebo přesvědčování, že jeho čin nebude trestně stíhán apod.). Připustit však nelze ani to, aby policejní orgán aktivně vytvářel podmínky pro to, aby jím vytipovaná osoba uskutečnila svůj úmysl trestný čin spáchat, pokud aktivitě policie nepředcházelo její jednání, jímž tento úmysl projevila navenek.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 10. 2013, sp. zn. 5 Tdo 971/2013: O použití ustanovení § 158e tr. řádu, v kterém je vymezen operativně pátrací prostředek použití agenta, se nejedná v případě, že policejní orgán po předchozím oznámení ze strany svědka toliko sleduje jeho setkání s pachatelem trestného činu. Takové jednání není ani policejní provokací, pakliže policejní orgán dotyčného svědka nijak neinstruoval či dokonce nenaváděl k provokaci pachatele.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2013, sp. zn. 4 Tdo 107/2013: V právním státě je vyloučeno, aby policie vyvíjela vůči komukoliv přímé aktivity s cílem vyvolat v něm rozhodnutí spáchat trestný čin. Hlediskem pro posouzení, zda se v konkrétním případě jedná o policejní provokaci a zda to byla právě policie, kdo vyvolal spáchání trestného činu, je skutečnost, zda pachatel měl již na počátku v úmyslu spáchat trestný čin, anebo zda ho pojal až v důsledku aktivity policie.

Při předstíraném jednání orgánů státní moci jsou vyloučeny metody, jimiž je jiný podnícen ke spáchání trestného činu. Za tyto metody lze považovat např. zneužívání přátelství, sympatií nebo

podobného druhu náklonnosti, neobvyklých lákadel a příležitostí, poskytnutí záruk nebo přesvědčování, že čin nebude trestně stíhán apod.

K vyloučení úvah o policejní provokaci musí soud zejména zjistit, jak policie získala informaci o páchání trestné činnosti, od koho se ji dozvěděla, proč pachatele začala kontaktovat.

Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. Tpjn 301/2014: *Za policejní provokaci se považuje aktivní činnost policie, která směřuje k podněcování určité osoby (fyzické či právnické) ke spáchání konkrétního trestného činu s cílem získat usvědčující důkazy a vyvolat její trestní stíhání, a jejímž důsledkem je vzbuzení úmyslu spáchat trestný čin podněcovanou osobou, ačkoliv předtím tato osoba žádný takový úmysl neměla. Policejní provokaci je i taková aktivní činnost policie, jíž dochází k doplňování chybějících zákonných znaků základní skutkové podstaty určitého trestného činu, k záměrnému podstatnému navýšení rozsahu spáchaného činu podněcovanou osobou, či k jiným způsobem vyvolané změně právní kvalifikace spáchaného činu k tíži podněcované osoby, zejména pokud jde o okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, byť by jinak tato osoba byla k spáchání činu v obecném smyslu rozhodnuta.*

Důkaz získaný na základě policejní provokace je absolutně neúčinný v trestním řízení vedeném proti vyprovokované osobě.

Nález Ústavního soudu ze dne 19. března 2018, sp. zn. I. ÚS 4185/16: *Z uvedených podkladů lze v obecné rovině vyvodit, že povahovým rysem institutů agenta a předstíraného převodu je nutnost aktivity policejních orgánů ještě před tím, než dojde ke spáchání trestného činu. Je zjevné, že má-li předstíraný převod splnit svůj účel, nelze vyloučit, že osobou navrhuující předstíranou koupi nebo prodej bude agent. Zejména v případech, kdy se jedná o vysoce sofistikovaně organizovanou trestnou činnost, která se odehrává skrytě, bez přímé oběti, se takovému postupu agenta nelze vyhnout. Bez přítomnosti příslušníků bezpečnostních složek bezprostředně před a při protiprávním jednání, by zpravidla nebylo možné proniknout do uzavřeného okruhu osob podílejících se na trestné činnosti.*

Je však třeba stanovit hranice, při jejichž překročení se jedná o nedovolenou policejní provokaci, nikoliv o zákonný prostředek k odhalení trestné činnosti. Určité limity by mohly vytyčít následující indicie: Před nabídkou předstíraného převodu by mělo existovat důvodné podezření, že oslovený takový obchod na rozdíl od běžného občana přijme. Agent nesmí v nevinné mysli vzbudit úmysl

spáchat trestný čin. Nabízený převod se nesmí vyznačovat neobvyklými, zvláště výhodnými podmínkami pro osloveného (kupř. nabízení drogy za výrazně nižší cenu, než je obvyklé). Agent nesmí oslovenému nabízený obchod vnucovat ani používat žádný způsob nátlaku, aby dosáhl uskutečnění předstíraného převodu. Agent nesmí přesvědčovat osloveného o tom, že nabízený obchod je legální, nebo že nehrozí žádné nebezpečí jeho odhalení.

Výše uvedený náleží Ústavního soudu považují za stěžejní pro vymezení přípustné hranice policejní provokace. Ústavní soudu stanovil, že policejní orgány nesmějí provokovat trestnou činnost nebo se jiným způsobem aktivně podílet na vytváření skutkového děje tak, aby vzbuzovaly, vytvářely či usměřovaly do té doby prokazatelně neexistující vůli pachatele trestný čin spáchat. Je nepřípustné, aby policejní orgány jako orgány státu naváděly jiného ke spáchání trestné činnosti, posilovaly jeho vůli spáchat trestný čin či mu jakoukoliv formou pomáhaly. Jednání příslušného policisty (případně i soukromé osoby řízené či instruované policií), byť nutně představuje jeden z dílčích elementů celkového průběhu událostí, nesmí být ztotožnitelné coby určující či podstatný prvek trestného činu.

Ústavní soud zmiňuje řadu rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva (Teixeira de Castro proti Portugalsku, Bannikova proti Rusku, Grba proti Chorvatsku). Evropský soud pro lidská práva se však dosud nezabýval policejní provokací ve vztahu k České republice.

Rodinné podnikání s metamfetaminem (případová studie)

Obviněný T. někdy v době od konce roku 2015 do září 2016 za účelem obchodování s pervitinem založil a organizoval skupinu osob. Obviněný T. rozhodoval o nákupu pervitinu, financoval jej prostřednictvím dalších osob a poté také řídil distribuci. Pervitin obviněný T. nakupoval prostřednictvím svého vnuka H. a jeho družky D. nebo druhého vnuka Ch. Rodinný business fungoval tak, že družka D. na pokyn obviněného T. iniciovala jednání s B., vnuk H. měl na starosti dojednání místa a času obchodu a fungoval jako spojka mezi T. a B., vedle toho také fyzicky jistil realizaci obchodu. V den nákupu pak obviněný T. spolu s vnukem H. jeli za M., od kterého převzali pervitin a na místě mu předali peníze. Vnuk H. posléze pervitin rozdělával do dávek určených k prodeji.⁸⁹⁷

897 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2018, sp. zn. 11 Tdo 239/2018,

Obviněný, jak bylo uvedeno výše, do obchodu s pervitinem zapojil oba své vnuky. Pervitin tedy nakupoval také prostřednictvím svého vnuka Ch., který domlouval obchody s M. Vnuk Ch. pak byl nákupu pervitinu přítomen, někdy jej sám provedl. Vždy stejně jako vnuk H. rozděloval zakoupený pervitin do menších dávek určených k další distribuci.⁸⁹⁸

Nakoupený pervitin obviněný T. prodával sám nebo prostřednictvím S. a jeho družky H. Prodej pervitinu koordinoval s oběma vnuky. Některé transakce byly ovšem realizovány s policistou K. Č. v rámci předstíraného převodu. Konkrétně šlo o následující obchody:

- 6. 3. 2016 policista K. Č. od B. koupil 15 gramů pervitinu za cenu 500 Kč/gram, obchod zprostředkovala družka D., místo a čas schůzky dojednal vnuk H. (poté B. seznámil policistu K. Č. přímo s obviněným T.),
- 24. 2. 2016 obviněný T. prodal K. Č. 24,39 gramů pervitinu za částku 25 000 Kč, na místě byli přítomni vnuk H. a S.,
- 15. 4. 2016 obviněný T. prodal K. Č. 68,07 gramů pervitinu za částku 60 000 Kč,
- 3. 8. 2016 obviněný T. prodal K. Č. 27,167 gramů pervitinu za částku 27 000 Kč.

Poté S. na pokyn obviněného T. v srpnu a září 2016 opakovaně volal K. Č. a nabízel mu 0,5 - 0,75 kilogramu pervitinu. Domluvili se na částce 850 Kč za gram a předávce 0,75 kilogramu pervitinu. Dne 19. 9. 2016 na domluvené „obchodní“ schůzce obviněný T. prodal K. Č. 288,17 gramů pervitinu za částku 255 000 Kč a nadto K. Č. přislíbil, že mu ještě téhož dne prodá dalších 200 gramů pervitinu, které mu měl dovézt obratem (k tomu už nedošlo, když obviněný T. byl na místě zadržen).⁸⁹⁹

V průběhu roku 2015 a 2016 obviněný T. poskytl pervitin jiným osobám než policistovi vystupujícímu pod jménem K. Č. nejméně ve 26 případech. Zaznamenány byly také konkrétní nákupy pervitinu:

- 19. 3. 2016 obviněný T a vnuk H. společně koupili od B. 230 gramů pervitinu, kdy obchod zprostředkoval vnuk H. a družka D.,
- 30. 6. 2018 obviněný T. společně s vnukem Ch. koupili od M. 60 gramů metamfetaminu,
- 22. 7. 2016 obviněný T koupil od M. 80 gramů pervitinu, obchod zajistil vnuk Ch.

⁸⁹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2018, sp. zn. 11 Tdo 239/2018.

⁸⁹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2018, sp. zn. 11 Tdo 239/2018.

Dále obdobným způsobem jako bylo popsáno výše, koupili pervitin dne 8. 8. 2016, 11. 8. 2016, 26. 8. 2016, 31. 8. 2016 a 19. 9. 2016.⁹⁰⁰

V posuzované věci, jak je zřejmé z výčtu transakcí výše, byly realizované opakované předstírané převody. Rozhodující je, že to nebyl policista K. Č., kdo vyvolal páchaní trestné činnosti, obviněný s pervitinem obchodoval již před kontaktem s K. Č. K předstíraným převodům došlo, aby byl zjištěn zdroj pervitinu, a aby byli odhaleni všichni spolupachatelé. Policista K. Č. trestnou činnost nijak nevyvolal, naopak vstoupil do již „rozjetého vlaku“, když byl jedním z mnoha odběratelů obviněného T., který s pervitinem čile obchodoval nejméně od roku 2015 a to zcela nezávisle na jednání policisty K. Č., kterého v té době ještě ani neznal. Sám obviněný vyvinul iniciativu prodávat drogy ve značném rozsahu ve smyslu § 283 trestního zákoníku, když v zachycených odposleších opakovaně zdůrazňoval, že chce prodávat „ve velkém“. Obviněnému T. bylo mimo jiné kladeno za vinu, že si opatřil 230 gramů pervitinu, a to v období od 19. 3 do 2. 4. 2016 za účelem další distribuce. Oněch 230 gramů by samo o sobě postačovalo k naplnění znaků značného množství, přitom šlo o drogy obviněným T. pořízené bez přímé vazby na objednávku policisty K. Č.⁹⁰¹

9.2.2. Předstíraná transakce v Polsku

Předstíraná transakce je obdobně jako operativní kontrola upravena hned v šesti speciálních zákonech. Může být provedena Policií, Agenturou pro vnitřní bezpečnost, Centrálním protikorupčním úřadem, Hraniční stráží, Vojenskou kontrarozvědkou a Vojenským četnictvem.⁹⁰²

Předstíraná transakce je prováděná v utajení a dle § 19a zákona o policii spočívá v:

- *koupi, prodeji nebo přejetí předmětů pocházejících z trestného činu, podléhajících propadnutí anebo jejichž vytváření, přechovávání, převážení nebo obchod s nimi je zakázáno,*
- *přijetí nebo poskytnutí majetkové výhody,*

900 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2018, sp. zn. 11 Tdo 239/2018.

901 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2018, sp. zn. 11 Tdo 239/2018.

902 SZUMIŁO - KULCZYCKA, Dobrosława. Czynności operacyjno - rozpoznawcze i ich relacje do procesu karnego. Warszawa: LexiNexis, 2012. ISBN 978-83-7806-496-1.

- *učinění nabídky ke koupi, prodeji nebo přejetí předmětů pocházejících z trestného činu, podléhajících propadnutí anebo jejichž vytváření, přechovávání, převážení nebo obchod s nimi je zakázáno,*
- *učinění nabídky přijetí nebo poskytnutí majetkové výhody,*⁹⁰³

Výše uvedené činnosti nezahrnují povolení k vážnějším formám jednání jako například přemlouvání k přijetí majetkové výhody či nabídky obchodu. Osoba, které je nabídka činěna, má svobodu rozhodování, nelze ji k rozhodnutí žádným způsobem nutit. Pokud by policie tyto zásady porušila, šlo by o nedovolenou provokaci. Návodné jednání či přímo organizace trestné činnosti ze strany policie jednoznačně překračují hranice přípustné policejní provokace a jsou nelegální.⁹⁰⁴

Katalog trestných činů, pro které lze použít předstíranou transakci je totožný jako u operativní kontroly, tj. o něco širší než u procesních odposlechů a zahrnující drogovou problematiku.

Použití předstírané transakce nepodléhá schválení soudem, rozhoduje vyšší funkcionář příslušné služby (policie a další viz výše) s předchozím písemným souhlasem příslušného prokurátora, v případě policie je příslušný prokurátor krajské prokuratury. Prokurátor kdykoliv může nařídit, aby předstíraná transakce byla přerušena. Je povinen seznámit se s materiály odůvodňujícími nařízení předstírané transakce a má být průběžně informován o jejich výsledcích. Teoreticky je tedy kontrolní prvek zajištěn, přesto by podle Szumiło - Kulczyckiej bylo vhodnější kontrolu a povolení předstírané transakce svěřit do rukou soudu.⁹⁰⁵

Předstíraná transakce je časově omezena, je-li prováděna policií, může trvat nejvýše 3 měsíce, poté je možné jednorázové prodloužení o další 3 měsíce, vyjdou-li však později najevo nové okolnosti důležité pro overení dříve získaných věrohodných informací o trestném činu, zjištění pachatele nebo získání důkazů je možné další prodloužení na určitou dobu (§ 19a odst. 4, 5 zákona o policii).

Zákonná úprava předstírané transakce neobsahuje *expressis verbis* požadavek subsidiarity, v minulosti byl v zákoně o policii uveden, jeho pozdější vypuštění svědčí o záměru zákonodárce

903 Překlad vlastní.

904 SZUMIŁO - KULCZYCKA, Dobrosława. Czynności operacyjno - rozpoznawcze i ich relacje do procesu karnego. Warszawa: LexiNexis, 2012. ISBN 978-83-7806-496-1.

905 SZUMIŁO - KULCZYCKA, Dobrosława. Czynności operacyjno - rozpoznawcze i ich relacje do procesu karnego. Warszawa: LexiNexis, 2012. ISBN 978-83-7806-496-1.

podmínku subsidiarity pro předstíranou transakci nepožadovat, což Szumiło - Kulczycka a Rogoziński považují za nesprávné a kontroverzní z hlediska ústavnosti.⁹⁰⁶

Předstíraná transakce má sloužit k ověření dříve získaných věrohodných informací o trestném činu nebo k zjištění pachatelů a získání důkazů. Jako věrohodná informace neobstojí pouhý tip od informátora, musí jít o komplexnější reálně ověřenou informaci. K použití institutu předstírané transakce lze přistoupit před i po sdělení obvinění.⁹⁰⁷

Zákon o policii počítá se zaznamenáním průběhu předstíraného převodu pomocí technických prostředků umožňujících pořídit nahrávku obrazu a zvuku, což by však podle Szumiło - Kulczyckiej mělo probíhat v mezích operativní kontroly, tedy pod dohledem soudu za splnění podmínky subsidiarity. Do roku 2002 v zákoně o policii bylo stanoveno, že nahrávka má být pořízena v mezích operativní kontroly, zákonodárce tuto specifikaci vypustil poté, co povolování operativní kontroly přešlo z generálního prokurátora na soud. Předmětnou nahrávku lze u soudu použít jako důkaz.⁹⁰⁸

Výše uvedená úvaha Szumiło - Kulczyckiej o potřebě podmínit možnost monitorovat předstíranou transakci souhlasem soudu je podle mého názoru zcela správná. Níže připojuji její zdůvodnění: *Soudy v současné době prokurátorům nevěří. Zákony by měly být tvořené tak, aby nebylo snadné je zneužít, proto je správné, aby o zásazích do soukromí občanů rozhodoval soud, a nikoliv prokurátor či ještě hůř policejní orgán. Špatný zákon může dobře fungovat, dokud příslušné osoby dobře dělají svou práci, v době krize je tomu jinak.*⁹⁰⁹

9.2.3. Srovnání české a polské právní úpravy předstíraného převodu

Právní úprava předstíraného převodu a polské předstírané transakce jsou si velmi podobné, v jádru vlastně stejné, jen používají rozdílné formulace. Polská verze například výslovně zmiňuje nabídku a přijetí úplatku. O povolení předstírané transakce v obou zemích fakticky rozhoduje státní

906 ROGOZIŃSKI, Kamil. Wiarygodne informacje o przestępstwie jako przesłanka zakupu kontrolowanego. Prokuratura i prawo. 2010, 10, s. 104 - 116. ISSN 1233-2577.

907 SZUMIŁO - KULCZYCKA, Dobrosława. Czynności operacyjno - rozpoznawcze i ich relacje do procesu karnego. Warszawa: LexiNexis, 2012. ISBN 978-83-7806-496-1.

908 SZUMIŁO - KULCZYCKA, Dobrosława. Czynności operacyjno - rozpoznawcze i ich relacje do procesu karnego. Warszawa: LexiNexis, 2012. ISBN 978-83-7806-496-1.

909 Téma: Operativně pátrací prostředky. Informace poskytla Dobrosława SZUMIŁO - KULCZYCKA, advokátka a docentka na katedře trestního práva procesního Fakulty práva a správního práva Jagellonské univerzity. Krakov 20. 11. 2018.

zástupce, když podle mého názoru nehraje větší roli, zda státní zástupce převod přímo povolí nebo pouze odsouhlasí (písemně, po seznámení s podklady k věci). Hranice této dovolené policejní provokace jsou vymezeny judikaturou národních soudů a Evropského soudu pro lidská práva.

Polská právní úprava obsahuje časové omezení předstírané transakce a připouští její použití toliko pro v zákoně o policii uvedené trestné činy. Mínusem polského řešení je úprava mimo trestní řád a absence zmínky o subsidiárním použití předstírané transakce.

Předstíraný převod je jediným operativně pátracím prostředkem českého trestního řádu, který není nijak časově omezen a není podroben kontrole soudu. Jedná se přitom o podstatný zásah do práv osob, vlastně srovnatelný se sledováním, když celý proces může být zaznamenán na nahrávací zařízení a nahrávka poté v souladu se zněním ustanovení § 158b odst. 3 trestního řádu použita jako důkaz. V praxi však současně s předstíraným převodem obvykle probíhá sledování osob a věcí dle § 158d odst. 3 trestního řádu a pořízená nahrávka pak je připojována k protokolu o soudem povoleném sledování osob. Příklady dobré praxe ovšem nic nemění na špatně napsaných zákonech. Domnívám se proto, že by povolení předstíraného převodu mělo být v režii soudu. Přestože předstíraný převod bude zřejmě nejčastěji prováděn agentem, takže se na něj vlastně vztáhne přezkum státního zástupce každé 3 měsíce (viz § 158e odst. 7 trestního řádu), bylo by vhodné jej buďto časově omezit stanovením lhůt nebo zakotvit přezkum jeho zákonnosti a nezbytnosti. Právní úprava předstíraného převodu i na pouhý první pohled na příslušné zákonné ustanovení vedle právní úpravy jiných operativně pátracích prostředků působí jako chudá příbuzná (mám na mysli ty čtyři stručné odstavce). Podobně jako u sledování osob musím i zde české právní úpravě vytknout benevolenci tohoto institutu spočívající v přípustnosti jeho použití pro veškerou úmyslnou trestnou činnost. Zákony mají občanům poskytovat silné záruky, z tohoto hlediska česká právní úprava předstíraného převodu neobstojí.

9.3. Použití agenta

Na úvod uvedu Musilovu definici agenta: *Skrytý agent je speciálně školený policista, který je pověřen svými nadřízenými, aby s utajením své pravé identity a svého skutečného poslání navázal kontakt se zločineckým prostředím a získával v něm informace o připravovaných a páchaných trestných činech. Za účelem snazšího proniknutí do kriminálního prostředí je zpravidla vytvořena smyšlená legenda o osobní identitě a o jiných skutečnostech týkajících se osoby a činnosti agenta.*

*Agent může být vybaven krycími doklady. Vyžaduje-li to povaha jeho úkolu, účastní se agent na činnosti zločinného spolčení, někdy i dlouhodobě.*⁹¹⁰

Standardní vyšetřovací metody pro odhalování organizované (nejen) drogové trestné činnosti nejsou dostačující. Použití operativně pátracích prostředků se jeví jako nevyhnutelné. Musil poukazuje na skutečnost, že se agent může v zločineckém prostředí ocitnout dříve, než dojde ke spáchání trestného činu, tedy v době, kdy je činnost skupiny ještě v mezích zákona. Skryté metody vyšetřování a meze přípustnosti jejich použití zejména, když ještě nedošlo k trestnému činu tzv. „na předpolí zločinu“, někteří autoři označují jako „brutalizaci trestního procesu.“⁹¹¹ Výše uvedené se přitom nemusí nutně týkat jen použití agenta.

V době, kdy se organizovaný zločin vyvíjí, se musejí vyvíjet i orgány činné v trestním řízení a metody odhalování zločinu, jinak hrozí, že zločinecké struktury ty státní zcela pohltní. Mám na mysli situace, kdy mafie existuje jako stát ve státě s vlastními pravidly a svébytným „justičním“ systémem. Nicméně nejsem v žádném případě zastáncem trendu omezování práv občanů pod rouškou boje s organizovanou kriminalitou. Skryté vyšetřovací metody by proto měly v novém trestním řádu být komplexně upraveny, tak aby garantovaly naše ústavní práva, ale zároveň umožňovaly policii používat, v určitých zákonem stanovených mezích, dostupné moderní prostředky.

9.3.1. Institut agenta v České republice

Agentu lze podle § 158e trestního řádu použít pokud je vedeno řízení pro zločin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let, pro trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny, pro některý z vyjmenovaných trestných činů (viz znění § 158e odst. 1 trestního řádu) nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva. Ke stíhání drogových deliktů zavazuje Jednotná úmluva o omamných látkách.

Agentem může být příslušník Policie České republiky, útvaru speciálních činností nebo příslušník Generální inspekce bezpečnostních sborů, a také příslušník zahraničních bezpečnostních sborů.⁹¹²

910 MUSIL, Jan. Některé prostředky trestního práva procesního a policejního práva v boji proti organizované kriminalitě v mezinárodním srovnání. Praha: Policejní akademie ČR, 1995.

911 MUSIL, Jan. Některé prostředky trestního práva procesního a policejního práva v boji proti organizované kriminalitě v mezinárodním srovnání. Praha: Policejní akademie ČR, 1995.

912 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: komentář. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.

Platná právní úprava neumožňuje jako agenta použít osobu mimo policejní struktury, a to ani informátora, s jehož využitím počítá zákon o policii.⁹¹³ Oprávněna použít agenta je podle trestního řádu jen Policie a Generální inspekce bezpečnostních sborů.

Zákon č. 17/2012 Sb., o celní správě České republiky v § 63 uvádí: *Orgány celní správy mohou při výkonu své působnosti vyplývající z mezinárodních smluv používat operativně pátrací prostředky, odposlech a záznam telekomunikačního provozu stanovené trestním řádem (dále jen „operativně pátrací prostředky“) při provádění dohledu nad osobami, o kterých existují závažné důvody předpokládat, že porušují nebo porušily právní předpisy druhé smluvní strany.* Trestní řád v ustanoveních o použití agenta ani zákon o elektronických komunikacích ve výčtu subjektů, kterým je osoba zajišťující veřejnou komunikační síť nebo poskytující veřejně dostupnou službu elektronických komunikací povinna zřídit rozhraní pro připojení, celní orgány však nezmiňují.

Agent plní úkoly, které mu ukládá řídicí policejní orgán. *Je-li to k použití agenta, jeho přípravě nebo k jeho ochraně nutné, je k zastírání jeho totožnosti možné*

- a) vytvořit legendu o jiné osobní existenci a osobní údaje vyplývající z této legendy zavést do informačních systémů provozovaných podle zvláštních zákonů,*
- b) provádět hospodářské činnosti, k jejichž vykonávání je třeba zvláštní oprávnění, povolení či registrace,*
- c) zastírat příslušnost k Policii České republiky nebo ke Generální inspekci bezpečnostních sborů.*

Použití agenta povoluje soudce vrchního soudu na návrh státního zástupce vrchního státního zastupitelství. V povolení se uvede doba, po kterou bude agent činný, zákon nestanoví žádné omezení (maximální dobu), tuto dobu lze posléze opakovaně prodlužovat. Agent nepotřebuje dalšího povolení k provedení předstíraného převodu a sledování osob a věcí dle § 158d odst. 2 trestního řádu, tj. bez zásahu do obydlí a listovního tajemství. Státní zástupce nejméně jednou za 3 měsíce činnost agenta vyhodnocuje z hlediska zákonnosti postupu agenta a nutnosti jeho dalšího použití (viz § 158e odst. 7 trestního řádu).

913 KARABEC, Zdeněk. Použití agenta proti organizovanému zločinu. *Trestněprávní revue*. 2011, 8, s. 224-236. ISSN 1213-5313.

9.3.2. Institut agenta v Polsku

Řada speciálních zákonů včetně zákona o policii počítá s použitím tajného spolupracovníka, tedy osoby, která není zaměstnancem policie ani jiného subjektu a agenta, tedy policisty v utajení vystupujícího pod falešnou identitou. Zákony nestanoví žádné konkrétní podmínky použití tajného spolupracovníka ani agenta, stejně tak nezakotvují žádná speciální oprávnění těchto osob. Je tedy zřejmé, že aby agent mohl vykonávat svou činnost, bude nutno postupovat dle ustanovení o operativní kontrole, předstírané transakci a dalších.⁹¹⁴

9.3.3. Srovnání české a polské právní úpravy institutu agenta

Skutečnost, že v Polsku není použití agenta dosud nijak komplexněji upraveno, pro mě byla překvapující. Podmínky použití agenta samozřejmě musí být zákonem pokud možno jasně vymezeny a jeho povolování svěřeno do rukou soudu. Kvituji, že český trestní řád umožňuje jako agenta použít pouze příslušníka Policie nebo Generální inspekce bezpečnostních sborů. Potřeba proniknout do cizojazyčných organizovaných struktur, kterou zmiňuje ve svém článku Karabec, podle mého názoru musí být řešena na úrovni personální politiky policie (např. zaměstnáním příslušníků národnostních menšin s odpovídajícím jazykovým vybavením) nebo v rámci mezinárodní justiční spolupráce. Připustit použití informátora jako agenta by znamenalo těžko obhajitelnou situaci, kdy by informátor, coby osoba již obeznámená s kriminálním prostředím, velmi pravděpodobně ne zcela bezúhonná a nepodrobená školením a psychologickým testům jako policisté, výměnou za výhodné podmínky přechodně plnil roli policisty a požíval výsady beztrestnosti agenta. Jistě je na místě bojovat s organizovaným zločinem zevnitř, ale vše má své meze.

9.4. Korunní svědek neboli spolupracující obviněný

Korunní svědek (v českém trestním řádu označovaný jako spolupracující obviněný) a anonymní svědek jsou v boji s organizovaným zločinem nejen v oblasti obchodu s drogami velmi slibnými nástroji. O institutu korunního svědka a jeho více či méně zdařilém zavedení do českých a polských procesních předpisů bude obšírněji pojednáno níže.

914 SZUMIŁO - KULCZYCKA, Dobrosława. Czynności operacyjno - rozpoznawcze i ich relacje do procesu karnego. Warszawa: LexiNexis, 2012. ISBN 978-83-7806-496-1.

Institutu anonymního svědka se v této práci podrobněji věnovat nebudu. Právní úprava anonymního svědka je v českém trestním řádu obsažena v § 55 odst. 2, v polském trestním řádu v § 184. Znění zákonných ustanovení obou zemí je přitom prakticky totožné (bylo zavedeno v podobné době - v České republice v roce 1993, v Polsku v roce 1995). Jako anonymní svědek bude zpravidla vyslýchán také policejní agent.

Institut anonymního svědka má jistá úskalí. V praxi se ukázalo, že použití anonymního svědka v kauzách, v nichž je zaangażován organizovaný zločin, je velmi komplikované. Jedinou efektivní metodou výslechu takového svědka je výslech za použití videokonferenčního zařízení. Garantovat svědkovi, že jeho anonymita bude skutečně zachována, není vždy možné, jelikož obviněný má v rámci práva na obhajobu nárok seznámit se s obsahem jeho výpovědi. Prakticky jedinou situací, kdy je taková garance možná, je případ náhodného svědka nijak neprovázaného s organizovanou skupinou nebo policisty v utajení.⁹¹⁵

9.4.1. Spolupracující obviněný v České republice

Institut spolupracujícího obviněného byl do českého trestního řádu zaveden v roce 2010.⁹¹⁶ Pojem spolupracujícího obviněného je vymezen v § 178a odst. 1 trestního řádu: *V řízení o zločinu může státní zástupce v obžalobě označit obviněného za spolupracujícího, jestliže obviněný*

a) oznámí státnímu zástupci skutečnosti, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, a zaváže se podat jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o těchto skutečnostech,

b) dozná se k činu, pro který je stíhán, přičemž nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho doznání bylo učiněno svobodně, vážně a určitě, a

c) prohlásí, že souhlasí s tím, aby byl označen jako spolupracující obviněný,

a považuje-li státní zástupce takové označení za potřebné vzhledem k povaze trestného činu, k jehož objasnění se obviněný zavázal, a to i s přihlédnutím k trestnému činu uvedenému v doznání obviněného, k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se

915 MAJRZEJOWSKI, Wiesław. Przystępczość zorganizowana - system zwalczania. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie i Literackie, 2015. ISBN 978-83-64785-02-3.

916 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: komentář. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.

obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal a jaké následky svým jednáním způsobil.

Státní zástupce může v obžalobě navrhnout upuštění od potrestání za splnění následujících podmínek: *spolupracující obviněný nespáchal trestný čin, který je závažnější než zločin, k jehož objasnění přispěl, nepodílel se jako organizátor nebo návodce na spáchání zločinu, k jehož objasnění přispěl, nezpůsobil úmyslně těžkou újmu na zdraví nebo smrt a nejsou důvody pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody (§ 59 trestního zákoníku).* Úskalím současné podoby české obdoby institutu korunního svědka je, že soud nemusí návrhu státního zástupce vyhovět, takže státní zástupce při vyjednávání s potenciálním spolupracujícím obviněným vlastně nemá co nabídnout. Soud může v souladu se zněním § 58 odst. 4 trestního zákoníku obviněnému označenému jako spolupracující mimořádně snížit trest odnětí svobody, nazná-li, že pro to byly splněny podmínky.

Obviněného je nutné poučit mimo jiné v tom směru, že je povinen setrvat na svém doznání a dodržet své závazky uvedené v § 178a odst. 1 trestního řádu a také o tom, že jakmile tyto závazky nedodrží, nebude nadále považován za spolupracujícího obviněného.

K postavení obviněného jako spolupracujícího obviněného se vyjádřil Ústavní soud v nálezu ze dne 7. 8. 2018, sp. zn. II. ÚS 3525/16, kde postuloval právo obžalovaného průběžně znát právní náhled soudu na svůj status spolupracujícího obviněného: *Obžalovaný je oprávněn - srovnatelně s postulátem znát aktuální právní kvalifikaci svého činu - průběžně znát zásadní právní náhled soudu na svůj status spolupracujícího obviněného v případě, že by na jeho straně nastala (i potenciální) změna v plnění zákonných podmínek tohoto statusu. V případě takové změny musí mít obžalovaný zachována možnost změnit svou procesní obranu. Obviněný, respektive obžalovaný má totiž slovy zákona právo být „v každém období řízení vhodným způsobem a srozumitelně poučen o právech umožňujících mu plné uplatnění obhajoby“ (§ 2 odst. 13 TrŘ). V rámci takto vytyčené procesní zásady, jež má nepochybně i širší ústavní rozměr, je třeba vnímat i konkretizující § 190 odst. 2 a navazující § 225 odst. 2 TrŘ. Dle nich je povinností soudu v průběhu hlavního líčení, respektive ještě před vynesením rozsudku, upozornit obviněného na případnou možnost odchylného (přísnějšího) postihu skutku a poskytnout mu možnost k vyjádření, ve druhém případě navíc na žádost obžalovaného též dodatečnou lhůtu k přípravě obhajoby spolu s odročením hlavního líčení za tímto účelem.*

9.4.2. Korunní svědek v Polsku

Institut korunního svědka byl do polského právního řádu zaveden zvláštním zákonem - zákonem ze dne 25. 6. 1997, o korunním svědkovi. Zákon o korunním svědkovi měl původně časově omezenou účinnost na 3 roky. Zavedení tohoto institutu bylo vnímáno rozporuplně, korunní svědek měl orgánům činným v trestním řízení pomoci vypořádat se s tehdejšími organizovanými kriminálními skupinami.⁹¹⁷ Účinnost zákona byla oproti původnímu záměru o několik dalších let prodloužena, novelou ze dne 22. 7. 2006 pak byla stanovena neomezená účinnost zmiňovaného zákona.⁹¹⁸

Zákon o korunním svědkovi se nepoužije pro všechny trestné činy, ale pouze pro činy v zákoně vyjmenované jako je účast na zorganizované skupině, úplatkové trestné činy, úplatná protekce, zneužití pravomoci. Použití tohoto institutu a s ním spojené ochrany tedy nebude zdaleka možné ve všech drogových kauzách.⁹¹⁹ Korunním svědkem podle § 2 zákona o korunním svědkovi je *podezřelý, který byl připuštěn k podání výpovědi v postavení svědka v souladu se zásadami a postupy dle tohoto zákona.*⁹²⁰

Status korunního svědka může získat podezřelý, který splňuje následující (§ 3 zákona o korunním svědkovi):

- *do podání obžaloby ve svých výpovědích*
 - a) *předal orgánu činnému v trestním řízení informace, které se mohou přičinit k odhalení okolností trestného činu, odhalení dalších pachatelů či dalších trestných činů anebo zamezení těmto trestným činům, a*
 - b) *odkryl svůj majetek a jemu známý majetek jiných pachatelů trestného činu,*
- *zavázal se před soudem vypovídat vyčerpávajícím způsobem ohledně osob, které se účastnily trestného činu a dalších okolností týkajících se spáchání trestného činu.*⁹²¹

917 Téma: Korunní svědek. Informace poskytl Wojciech DOMAŃSKI, soudce Krajského soudu v Krakově. Krakov 12. 4. 2019.

918 WOJTASIK, Jan. Świadek koronny [online]. Publikováno 12. 2. 2013 [Cit. 6. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.zielona-gora.po.gov.pl/index.php?id=36&ida=9408>.

919 MAĐRZEJOWSKI, Wiesław. Przystępczość zorganizowana - system zwalczania. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie i Literackie, 2015. ISBN 978-83-64785-02-3.

920 Překlad vlastní.

921 Překlad vlastní.

Přiznání statusu korunního svědka je také možné podmínit závazkem podezřelého k vrácení majetkového prospěchu, který nabyl trestným činem a k napravení škody trestným činem způsobené.

Zároveň je podle § 4 zákona o korunním svědkovi vyloučeno, aby tento status byl přiznán podezřelému, který:

- *se dopustil vraždy nebo se o to pokusil či byl účastníkem takového činu,*
- *naváděl jinou osobu k spáchání daňového trestného činu s cílem, aby proti ní bylo vedeno trestní řízení,*
- *řídili organizovanou skupinu nebo uskupení mající za cíl spáchání trestného činu.*⁹²²

Procedura udělení statusu korunního svědka je značně formalizovaná. Na základě návrhu prokurátora rozhodne místně příslušný okresní soud o (ne)udělení statusu korunního svědka. Prokurátor je oprávněn tento návrh soudu předložit jedině se souhlasem generálního prokurátora (v současné době je v Polsku generálním prokurátorem ministr spravedlnosti Zbigniew Ziobro). Pokud soud rozhodne negativně, tedy usnesením odmítne připustit jako důkaz svědeckví korunního svědka, pak vysvětlení podané podezřelým na základě zákona o korunním svědkovi, které bylo podkladem prokurátorského návrhu, nemůže být použito jako důkaz. Veškerá dokumentace o výpovědi podezřelého v režimu zákona o korunním svědkovi musí být zničena.⁹²³

Podezřelý se statusem korunního svědka v souladu s § 9 zákona o korunním svědkovi nebude potrestán za trestné činy, kterých se účastnil a které jako korunní svědek odhalil postupem dle zákona. O zastavení trestního řízení rozhodne prokurátor do 14 dnů od právní moci meritorního rozhodnutí, kterým se končí řízení proti pachatelům, jež korunní svědek odhalil a vypovídal proti nim. Do té doby je řízení pouze přerušeno, může v něm být pokračováno, pokud by korunní svědek přestal splňovat podmínky a o status korunního svědka by přišel.⁹²⁴

922 Překlad vlastní.

923 WOJTASIK, Jan. Świadek koronny [online]. Publikováno 12. 2. 2013 [Cit. 6. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.zielona-gora.po.gov.pl/index.php?id=36&ida=9408>.

924 MAĐRZEJOWSKI, Wiesław. Przystępczość zorganizowana - system zwalczania. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie i Literackie, 2015. ISBN 978-83-64785-02-3.

Status korunního svědka bude podezřelému podle § 10 zákona o korunním svědkovi odebrán:

1) obligatorně, pokud

- a) korunní svědek během řízení vypovídal nepravdu nebo zatajil pravdu týkající se podstatných okolností kauzy nebo odmítl vypovídat před soudem,
- b) korunní svědek se během řízení dopustil nového trestného činu v organizované skupině nebo uskupení majícím za cíl spáchání trestného činu,
- c) korunní svědek během řízení zatajil majetek svůj nebo majetek jemu známý dalších pachatelů trestného činu,
- d) ukázalo se, že status korunního svědka byl udělen podezřelému, vůči němuž je to vyloučeno dle § 4 zákona o korunním svědkovi.

2) fakultativně, pokud

- a) se korunní svědek dopustil nového úmyslného trestného činu,
- b) nesplnil v termínu určeném soudem nebo způsobem určeným soudem závazek napravit škodu nebo vrátit majetkový prospěch získaný trestným činem.

O použití nástrojů ochrany a pomoci korunnímu svědkovi a jeho rodině rozhoduje policejní ředitel. Formami ochrany a pomoci jsou osobní ochrana zabezpečovaná policií, pomoc se změnou místa pobytu, zajištěním zdravotní péče, změnou zaměstnání, finanční pomoc, zajištění nových dokladů.⁹²⁵

Polsko má s tímto institutem dlouholeté zkušenosti, ukazuje se, že jde o velmi finančně a lidsky nákladný projekt. Korunní svědci a jejich rodiny po čase mívají problém vyjít s poskytovanou finanční pomocí, z dob kriminální kariéry obviněného jsou zvyklí na vyšší příjmy. Skrývat se po mnoho let je náročné, často potřebují psychologickou pomoc, také potřebují ujistit, že to byla dobrá volba a do budoucna jim přinese užitek. Potvrdilo se, že je možná resocializace zločinců, když opustí prostředí zločinecké skupiny a mají vůli ke změně, daří se jim vést uspokojivý rodinný i pracovní život.⁹²⁶

925 MAĐRZEJOWSKI, Wiesław. *Przestępczość zorganizowana - system zwalczania*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie i Literackie, 2015. ISBN 978-83-64785-02-3.

926 MAĐRZEJOWSKI, Wiesław. *Przestępczość zorganizowana - system zwalczania*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie i Literackie, 2015. ISBN 978-83-64785-02-3.

Do roku 2015 status korunního svědka získalo celkem 111 osob. Vůči 11 bylo trestní řízení pravomocně zastaveno, 4 byli opětovně stíháni. V žádném případě nelze mluvit o masivním využívání tohoto institutu, naopak v posledních letech se využívá spíše sporadicky.⁹²⁷

9.4.3. Srovnání české právní úpravy spolupracujícího obviněného a polské právní úpravy korunního svědka

Podobně jako u drogové problematiky se také v některých procesních otázkách polská legislativa ubírá cestou komplexní právní úpravy určitých jevů ve zvláštních zákonech, míří tedy směrem k dekodifikaci. Český zákonodárce institut spolupracujícího obviněného do právního řádu začlenil pomocí novel. Procesní aspekty institutu spolupracujícího obviněného logicky najdeme v trestním řádu, otázky jeho trestní odpovědnosti v trestním zákoníku a pro jeho ochranu použijeme ustanovení zákona č. 137/2000 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením.

Problémem institutu spolupracujícího obviněného v České republice ovšem je, že obviněnému vlastně nemá co nabídnout. Obviněný se k činu dozná, poskytne orgánům činným v trestním řízení důležité informace a pak mu nezbývá než doufat, že soud vyhoví návrhu státního zástupce a upustí od potrestání nebo mu alespoň uloží nižší trest. Jako lepší se mi jeví polské řešení, které více odpovídá podstatě a účelu korunního svědka - důležité svědectví výměnou za beztrestnost a ochranu. Přesto, jak vyplývá ze statistik, není ani v Polsku tento institut příliš využíván.

Polská právní úprava umožňuje použít korunního svědka jen u taxativně vymezené trestné činnosti, u nás je to možné v řízení o všech zločinech. Bez trestnosti polského korunního svědka se týká veškeré trestné činnosti, které se účastnil a zároveň ji pomohl objasnit. Podmínky pro získání statusu korunního svědka jsou v obou zemích značně podobné, česká právní úprava vyžaduje formální souhlas obviněného, polská odkrytí majetku obviněného a majetku jiných pachatelů trestného činu, je-li obviněnému znám. Obě právní úpravy vylučují nepotrestání obviněného, který se dopustil vraždy nebo byl „hlavou“ zločinecké organizace, což je jistě správné řešení. Český trestní řád je v tomto směru však, podle mého názoru ke škodě věci, restriktivnější než polský zákon o korunním svědkovi, když vylučuje upuštění od potrestání i v případě obviněného, který

927 MAJRZEJOWSKI, Wiesław. *Przestępczość zorganizowana - system zwalczania*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie i Literackie, 2015. ISBN 978-83-64785-02-3.

se dopustil závažnějšího trestného činu než je ten, který má svou výpovědí objasnit, způsobil úmyslně těžkou újmu na zdraví nebo jsou dány důvody pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody.

De lege ferenda by postačilo vyloučit možnost udělit status spolupracujícího obviněného tomu, kdo způsobil jinému těžkou újmu na zdraví nebo smrt, nebo byl „hlavou“ organizované skupiny. Pokud jde o procesní postup, navrhuji použít obdobnou úpravu jako v Polsku, tedy po udělení statusu spolupracujícího obviněného soudem přerušit trestní stíhání, po pravomocném skončení věci, pokud obviněný dostal svým povinností, pak rozhodnout o zastavení trestního stíhání. Stejně jako je tomu v Polsku, by i české právní úpravě prospělo výslovné zákonné specifikování podmínek, za kterých je možné/nutné spolupracujícímu obviněnému jeho status odebrat.

9.5. Sledování zásilek

Drogová trestná činnost je globálního charakteru. Zásilky s narkotiky cestují po souši, po vodě i vzduchem. Orgány činné v trestním řízení pro efektivní odhalení pachatelů podílejících se na vesměs organizované drogové trestné činnosti musí jednat skrytě, proto jim právní řád umožňuje, byť za určitých podmínek, zájmové zásilky sledovat a manipulovat s nimi.

9.5.1. Sledování zásilek, jejich záměna a otevření v České republice

Trestní řád rozlišuje zadržení zásilky, otevření zásilky, záměnu zásilky a sledování zásilky. Použití těchto institutů je možné ve všech fázích trestního řízení. V ustanovení § 86 trestního řádu - zadržení zásilky - jsou upraveny dvě situace:

- vydání zásilky na základě nařízení soudu, v přípravném řízení také státního zástupce, je-li k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení v konkrétní věci nutné zjistit obsah nedoručených zásilek,
- pozdržení zásilky na příkaz policejního orgánu, o kterém policejní orgán do 24 hodin vyrozumí státního zástupce, pokud státní zástupce do 3 dnů nenařídí vydání předmětné zásilky, pošta ji vrátí do oběhu.

Pozdržení zásilky je možné v případě, že věc nesnese odkladu a nařízení soudu nebo státního zástupce nelze předem dosáhnout, když např. hrozí, že by zájmová zásilka do té doby již byla adresátovi doručena.⁹²⁸

K otevření zadržené zásilky je v souladu s § 87 trestního řádu nezbytný v přípravném řízení souhlas soudu, v řízení před soudem je oprávněn zásilku otevřít předseda senátu. Otevřená zásilka se odevzdá adresátovi, pokud by však tímto postupem mohlo dojít ke zmaření nebo podstatnému ztížení účelu trestního stíhání, lze zásilku připojit ke spisu.

K záměně obsahu zásilky dle § 87a trestního řádu je v přípravném řízení taktéž vyžadován souhlas soudu (souhlas s nařízením státního zástupce k záměně), v řízení před soudem může záměnu obsahu zásilky nařídít předseda senátu. Záměnu zásilky zákon umožňuje v zájmu zjištění osob podílejících se na nakládání se zásilkou obsahující mimo jiné omamné látky, psychotropní látky a prekursory.

Stěžejním pro odhalení pachatelů organizované drogové trestné činnosti je institut sledované zásilky. Sledování zásilky přichází v úvahu pouze v přípravném řízení. Institut sledované zásilky byl do trestního řádu začleněn novelou v roce 2001.⁹²⁹ Podle § 87b trestního řádu: *Státní zástupce může v přípravném řízení nařídít, aby zásilka, u níž je důvodné podezření, že obsahuje věci uvedené v § 87a, byla sledována, jestliže je to třeba k objasnění trestného činu nebo odhalení všech jeho pachatelů a zjištění potřebných skutečností jiným způsobem by bylo neúčinné nebo podstatně ztížené. (...) O průběhu sledování zásilky se sepíše protokol a podle potřeby se pořídí též obrazový nebo jiný záznam.* Sledování zásilky lze zahájit i bez příkazu státního zástupce, pokud věc nesnese odkladu a příkazu nelze předem dosáhnout, o zahájení sledování je policejní orgán povinen bezodkladně státního zástupce vyrozumět. *Sledování zásilky ukončí policejní orgán na příkaz státního zástupce, a je-li zřejmé, že nakládáním se zásilkou vzniká vážné nebezpečí života nebo zdraví, značné škody na majetku, anebo hrozí-li vážné nebezpečí, že takovou zásilku nebude možné dále sledovat, i bez takového příkazu.*

Trestní řád u sledování zásilky počítá s pořízením obrazového záznamu o průběhu sledování. Podle komentáře Wolters Kluwers: *Jde o podobný postup jako v případě sledování osob a věcí podle § 158d odst. 2. Pokud by však mělo být zasahováno do soukromí osob ve smyslu § 158d odst.*

928 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: komentář. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.

929 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: komentář. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.

3, je třeba postupovat podle tohoto ustanovení.⁹³⁰ Lze akceptovat, že za situace, kdy sledování zásilky povoluje státní zástupce, toto povolení per se obsahuje i povolení státního zástupce k sledování osob na přepravě zúčastněných podle § 158d odst. 2 trestního řádu, nadto o povolení státního zástupce lze eventuálně dodatečně požádat. Řešení této otázky je důležité pro případ, že se takové osoby na obrazovém/zvukovém záznamu ocitnou. Pokud by však nastala situace, obdobná jako v kauze Welke i Białek (viz dále v textu práce), kdyby si pachatelé zásilku odnesli do soukromí svého bytu a tam na nahrávku sdělili důkazně významné skutečnosti, šlo by o důkaz procesně nepřipustný. Trestní řád totiž dle dikce § 158d odst. 5 neumožňuje získat dodatečně povolení ke sledování dle odst. 3, informace zachycené nahrávacím nařízením v soukromí bytu pachatelů by proto nebylo možné v trestním řízení použít.

Pojem zásilky definuje § 87c trestního řádu: *Zásilkou ve smyslu § 86 až 87b se rozumí předmět dopravovaný jakýmkoli způsobem, ať již s využitím pošty nebo jiné osoby, včetně dopravy skrytým způsobem.*

9.5.2. Tajně sledovaná zásilka v Polsku

K tajnému sledování zásilky je oprávněna Policie, Agentura pro vnitřní bezpečnost, Hraniční stráž, Vojenská kontrarozvědka, Vojenské četnictvo a orgán daňové kontroly.⁹³¹

Podle zákonné definice (viz § 19b zákona o policii) se tajným sledováním zásilky rozumí *tajné sledování vytváření, přemísťování, přechovávání a obratu předměty trestného činu*. Termín sledování je vysvětlen v nařízení ministra vnitra⁹³², znamená pozorování:

- zásilek, vůči kterým existuje důvodné podezření, že mohou obsahovat předměty trestného činu,
- nemovitostí a movitostí, včetně vozidel, vůči kterým existuje důvodné podezření, že jsou používány pro vytváření, přemísťování, přechovávání nebo obrat předměty trestného činu,

930 DRAŠTÍK, Antonín a FENYK, Jaroslav. Trestní řád. Komentář. Praha: Wolters Kluwer (ČR), 2017. ISBN 978-80-7552-600-7.

931 SZUMIŁO - KULCZYCKA, Dobrosława. Czynności operacyjno - rozpoznawcze i ich relacje do procesu karnego. Warszawa: LexiNexis, 2012. ISBN 978-83-7806-496-1.

932 Rozporządzenie ministra spraw wewnętrznych i administracji z dnia 13 marca 2002 r. w sprawie sposobu przeprowadzania i dokumentowania przez policję niejawnego nadzorowania wytwarzania, przemieszczania, przechowywania i obrotu przedmiotami przestępstwa, Dz.U.02.23.239.

- osob, vůči kterým existuje důvodné podezření, že se podílejí na vytváření, přemísťování, přechovávání nebo obratu předměty trestného činu.

Zákon tedy obsahuje pouze velmi obecnou definici, to podstatné najdeme až v prováděcích předpisech. Možnost otevření a záměny obsahu zásilky není v zákoně o policii zakotvena, vyplývá toliko z nařízení ministra vnitra. Rozhoduje vyšší funkcionář příslušné služby (Policie a další viz výše) pod dozorem příslušného prokurátora, v případě policie je příslušný prokurátor krajské prokuratury. Není vyžadován ani předchozí souhlas prokurátora, pouze ex post oznámení bez zbytečného odkladu a průběžné informování o situaci. Prokurátor je oprávněn nařídit, aby sledování bylo ukončeno. Problematickou může být skutečnost, že policejní (nebo jiný) orgán není povinen prokurátorovi předložit materiály odůvodňující nařízení sledování, jeho dozor může probíhat „na slepo“ a být do značné míry fiktivní.⁹³³

K otevření zásilky a záměně jejího obsahu tedy dochází bez výslovného zákonného zmocnění a také bez povolení soudu. Řešení přijaté polským zákonodárcem je protiústavní, jak uvádí Szumiło - Kulczycka, když podle článku 51 odstavce 5 polské Ústavy mají být zásady a režim shromažďování informací o jednotlivcích stanovené zákonem.⁹³⁴

Použití institutu tajného sledování zásilky je omezeno stejným výčtem trestných činů jako operativní kontrola. Stejně jako u operativní kontroly, ani zde zákon nestanoví podmínku subsidiarity, tato podmínka se dovozuje výkladem. Tajné sledování zásilky má podle zákona sloužit k zdokumentování trestné činnosti nebo zjištění totožnosti osob, které se na trestné činnosti podílejí či z ní kořistí. Může být použito před i po sdělení obvinění.

Problematické je natáčení či nahrávání průběhu sledování zásilky, když může dojít k zveřejnění pachatelů a třetích osob. Zákon o policii takový postup nepředvídá, některé speciální zákony jej umožňují bez dalšího, další na základě ustanovení o operativní kontrole. Tento legislativní chaos by měl být sjednocen. Prováděcí předpisy, kterými se policejní orgány řídí, umožňují nahrávání bez dalšího. Pokud má být předmětem nahrávky pouze pohyb zásilky, jistě je možné postupovat na základě obecného zákonného zmocnění. Jinak se situace jeví, pokud by, byť zcela nahodile, byli zaznamenáni pachatelé trestného činu. Příslušná část nahrávky by nebyla jako důkaz před

933 SZUMIŁO - KULCZYCKA, Dobrosława. Czynności operacyjno - rozpoznawcze i ich relacje do procesu karnego. Warszawa: LexiNexis, 2012. ISBN 978-83-7806-496-1.

934 SZUMIŁO - KULCZYCKA, Dobrosława. Czynności operacyjno - rozpoznawcze i ich relacje do procesu karnego. Warszawa: LexiNexis, 2012. ISBN 978-83-7806-496-1.

soudem přípustná, v opačném případě by to znamenalo obcházení ustanovení o operativní kontrole a porušení práva na soukromí. Touto problematikou se zabíral Evropský soud pro lidská práva v kauze Welke i Białek proti Polsku.⁹³⁵

Welke i Białek proti Polsku (případová studie)

Evropský soud pro lidská práva se v roce 2010 v kauze Welke i Białek proti Polsku zabýval zajímavou přeshraniční drogovou kauzou.

V lednu 2003 polská policie od německých kolegů získala informaci, že z Brazílie do Polska na adresu paní E. B. v Kielcích putuje zásilka s kokainem. Policejní prezident nařídil tajné sledování zásilky dle § 19b odst. 1 zákona o policii. V únoru se zásilka dostala do rukou polské policie, po jejím otevření bylo expertízou ověřeno, že skutečně obsahuje kokain, a to celkem 971 gramů kokainu ve 14 igelitových uzavíratelných sáčkách, umístěných v 7 kontejnerech. Obsah zásilky byl zaměněn za podobně vypadající látku. Policejní prezident v souladu se svým oprávněním nařídil umístění skrytého nahrávacího zařízení na zásilku a požádal o dodatečný souhlas soudu. Na nahrávce byl zaznamenán rozhovor Doroty Welke s paní E. B. v jejím bytě, kam spolu s Pawłem Białkem přišli pro balíček s kokainem. Soud předmětnou nahrávku považoval za nepřipustný důkaz, když bylo zjištěno, že příslušný soud dodatečný souhlas neudělil v termínu. Obvinění byli pravomocně odsouzeni za pašování drog ve stádiu pokusu, když skutečný kokain byl policií zaměněn za legální látku podobného vzhledu. Obvinění měli v úmyslu zásilku s kokainem přepravit do Holandska.⁹³⁶

Ve stížnosti proti Polsku k Evropskému soudu pro lidská práva obvinění mimo jiné tvrdili, že došlo k porušení jejich práva na spravedlivý proces, protože soud sice formálně nepřipustil důkaz předmětnou nahrávkou, ale seznámil se s jejím obsahem a přihlížel k tomu, co z nahrávky zjistil při hodnocení viny obviněných.⁹³⁷

Evropský soud pro lidská práva se nevyjádřil k použitelnosti důkazu předmětnou nahrávkou, zabýval se spravedlností procesu jako celku. Kvitoval, že obhajoba měla přístup ke kompletnímu důkaznímu materiálu včetně veškerých pořízených nahrávek, když ve světle článku 6 odst. 1

935 SZUMIŁO - KULCZYCKA, Dobrosława. Czynności operacyjno - rozpoznawcze i ich relacje do procesu karnego. Warszawa: LexiNexis, 2012. ISBN 978-83-7806-496-1.

936 Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Welke i Białek proti Polsku ze dne 1. 3. 2011, stížnost číslo 15924/05.

937 Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Welke i Białek proti Polsku ze dne 1. 3. 2011, stížnost číslo 15924/05.

Evropské úmluvy musí být obhajobě umožněn přístup ke kompletnímu důkaznímu materiálu, jakým obžaloba disponuje, ať už vyznívá ve prospěch či v neprospěch obviněného. K otázce možného ovlivnění soudu vyloučenými důkazy uvedl, že z odůvodnění krajského soudu nevyplývá, že by k nahrávce přihlížel. Pokud by snad k takovému ovlivnění skutečně došlo, bylo by to v dalším procesu zhojeno, jelikož vrchní soud výslovně ve svém rozhodnutí uvedl, že při přezkumu postupu soudu nižšího stupně se s nahrávkou neseznamoval.⁹³⁸

9.5.3. Srovnání české a polské právní úpravy sledování zásilek

Polské řešení sledování zásilek je zcela nevyhovující. Nejenže je sledování zásilek upraveno mimo trestní řád, otevření zásilky a záměna jejího obsahu nemá dokonce vůbec žádný zákonný podklad. Jde-li o otevření a záměnu obsahu zásilky měl by ve věci být angažován soud, v Polsku je toto zcela benevolentně ponecháno na vůli policie a jiných složek, předpokládaná kontrola ze strany prokurátora se jeví být spíše iluzorní. Jediným pozitivem je omezení použití ustanovení o manipulaci se zásilkami na určitý okruh trestných činů.

Českou právní úpravu týkající se manipulace se zásilkami oproti tomu považují za zdařilou. Reflektuje míru zásahu do listovního tajemství a tajemství dopravovaných zpráv, když stanoví možnost policejního orgánu zásilku získat se souhlasem státního zástupce, k otevření a záměně jejího obsahu je už vyžadován souhlas soudu. Sledování zásilky nařizuje státní zástupce. Česká právní úprava tak zohledňuje ochranu práv dotčených osob i potřebu efektivity celého procesu. Zadržet a otevřít je dle dikce zákona možné jakoukoliv zásilku, je-li pro trestní řízení nutno zjistit její obsah. Sledovat a zaměnit obsah je možné pouze u zásilek obsahujících v zákoně uvedené předměty. Toto řešení považují za přiměřené. Jediným nedostatkem české právní úpravy podle mého názoru je, že trestní řád v ustanoveních o manipulaci se zásilkami nezmiňuje zásadu subsidiarity.

938 Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Welke i Białek proti Polsku ze dne 1. 3. 2011, stížnost číslo 15924/05.

9.6. Prohlídky prostor a osob

Dalším procesním institutem typickým pro drogové kauzy jsou prohlídky prostor a osob. S prohlídkami úzce souvisí ustanovení o vydání, odnětí, vrácení a také zničení věcí. Těmto však v disertační práci prostor věnován nebude, jednak s ohledem na zachování rozsahu práce v rozumných mezích, jednak proto, že právní úprava česká a polská se v této oblasti příliš neliší.

9.6.1. Domovní prohlídka, vstup do obydlí a osobní prohlídka v České republice

Český trestní řád rozlišuje domovní prohlídku v režimu § 83 a prohlídku jiných prostor a pozemků dle § 83a. Příkaz k domovní prohlídce a prohlídce jiných prostor a pozemků vydává soud, v přípravném řízení na návrh státního zástupce. Příkaz musí být písemný a odůvodněný. Má-li být prohlídka provedena jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon, měl by příkaz obsahovat zdůvodnění neodkladnosti nebo neopakovatelnosti úkonu.⁹³⁹ Podle Nejvyššího soudu⁹⁴⁰ je postačující, když neodkladnost a neopakovatelnost úkonu, pokud nebyly odůvodněny v příkazu, vyplývají z povahy věci, přitom ani určitý časový odstup od vydání příkazu do okamžiku provedení prohlídky nemůže zpochybnit závěr o neodkladnosti. Doba, kdy je k prohlídce přistoupeno, totiž závisí na uplatněné taktice vedení přípravného řízení, jež je plně v kompetenci policie a státního zástupce.

Také Ústavní soud se přiklonil k materiálnímu posuzování neodkladnosti a neopakovatelnosti prohlídky, když v plenárním nálezu sp. zn. Pl. ÚS 47/13 uvedl: *Ústavní soud při použití testu účinnosti trojí kontroly (policejní orgán-státní zástupce-soud) dospěl k závěru, že v posuzovaném případě policejní orgán podal řádně věcně i formálně odůvodněný návrh státnímu zástupci a ten pak soudci, přičemž všichni tito posuzovali příkaz k domovní prohlídce jako úkon, jehož neodkladnost, resp. neopakovatelnost je zachycena a prokázána ve spisovém materiálu. Odůvodnění návrhu státního zástupce a rozhodnutí soudce ani protokol o prohlídce sice formálně neobsahují pasáž, která by se výslovně věnovala neodkladnosti či neopakovatelnosti dané prohlídky, nicméně tato neodkladnost či neopakovatelnost je ze spisového materiálu, z okolností případu a z procesní charakteristiky této fáze řízení, zřejmá.*⁹⁴¹

939 Stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství č. 2/2017. Dostupné z: http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/Stanoviska_Proces/2017/1_SL_732-2017.pdf.

940 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2010, sp. zn. 5 Tdo 1312/2010.

941 Nález Ústavního soudu ze dne 7. 5. 2014, sp. zn. Pl. ÚS 47/13.

Realizovat prohlídku jiných prostor a pozemků je možné i bez příkazu, za splnění podmínek § 83a odst. 2 trestního řádu: *vydání příkazu nelze předem dosáhnout a věc nesnese odkladu. Policejní orgán je však povinen si bezodkladně dodatečně vyžádat souhlas orgánu oprávněného k vydání příkazu; v přípravném řízení tak činí prostřednictvím státního zástupce. Pokud oprávněný orgán souhlas dodatečně neudělí, nelze výsledek prohlídky použít v dalším řízení jako důkaz.* Nebo podle § 83a odst. 3 trestního řádu s písemným souhlasem uživatele dotčených prostor. O úkonu je policejní orgán povinen bezodkladně vyrozumět soud. Pro domovní prohlídku není v trestním řádu zmíněna možnost jejího provedení se souhlasem uživatele prostor. Komentář k tomu uvádí, že: *(...) výslovný souhlas osoby s provedením úkonu, jehož obsahem by bylo prohledání bytu nebo domu anebo jiné prostory sloužící k bydlení, by zřejmě rovněž přicházel v úvahu; pak by však nešlo vůbec pojmově o domovní prohlídku.*⁹⁴² Podle mého názoru by provedení domovní prohlídky bez příkazu soudu, byť se souhlasem uživatele prostor, bylo obcházením zákona. Policie je oprávněna do bytu se souhlasem uživatele vstoupit a oproti protokolu od něj převzít dobrovolně vydané věci, nikoliv však byt prohledávat a fakticky tak provádět domovní prohlídku. V drogových kauzách je poměrně časté, že policie na výzvu sousedů přijede k bytu tzv. „vaříčů“, provede ohledání místa činu dle § 113 trestního řádu, byt zapečetí a vyčkává vydání příkazu soudu k domovní prohlídce, až posléze je přistoupeno k prohledávání bytu (nahlížení do skříní apod.).

Prohlídku (domovních i jiných prostor) lze podle § 82 odst. 1 trestního řádu vykonat, *je-li důvodné podezření, že v bytě nebo v jiné prostora sloužící k bydlení nebo v prostorách k nim náležejících (obydli) je věc nebo osoba důležitá pro trestní řízení.*

Vykonat prohlídku lze jen po přechozím výslechu uživatele dotčených prostor (§ 84 trestního řádu). K prohlídce policejní orgán přistoupí až tehdy, když výslechem nedosáhne odstranění důvodu, který vedl k nařízení prohlídky (typicky vydání hledané věci). Přechozí výslech není třeba pouze v případě, že věc nesnese odkladu a výslech nelze okamžitě provést. U prohlídek prostor výslech nelze okamžitě provést pro nemožnost zajistit přítomnost osoby (je v cizině, na útěku nebo se skrývá na neznámém místě).⁹⁴³ Při osobní prohlídce např. proto, že osoba je opilá nebo zdrogovaná a není výslechu schopna.⁹⁴⁴

K výkonu prohlídky je nutné dle § 85 odst. 2 trestního řádu přibrat nezúčastněnou osobu. O prohlídce se pořizuje protokol. Nezúčastněnou osobu je třeba identifikovat nejen jménem

942 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: komentář. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.

943 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: komentář. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.

944 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: komentář. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.

a příjmením, datem narození, ale i uvedením údajů o jejím zaměstnavateli, aby bylo možné skutečně posoudit, zda se materiálně jedná o nestrannou osobu, která není na řízení nijak zúčastněna.⁹⁴⁵ Podle judikatury Nejvyššího soudu je přípustné, aby jako nezúčastněná osoba vystupoval strážník městské policie.⁹⁴⁶

Trestní řád pamatuje v ustanoveních § 83c - vstup do obydlí, jiných prostor a na pozemek - na naléhavé situace vyžadující okamžitý zásah policejního orgánu. Podle § 83c odst. 1 trestního řádu: *Policejní orgán může vstoupit do obydlí, jiných prostor nebo na pozemek jen tehdy, jestliže věc nesnese odkladu a vstup tam je nezbytný pro ochranu života nebo zdraví osob nebo pro ochranu jiných práv a svobod, nebo pro odvrácení závažného ohrožení veřejné bezpečnosti a pořádku.* Podle odst. 2 je vstup dále možný, pokud se v prostorách nachází osoba, na kterou byl vydán příkaz k zadržení, zatčení, kterou je třeba předvést a podobně.

Naléhavým nebezpečím v praxi může být nebezpečí výbuchu, požáru apod.⁹⁴⁷ V případě výše zmiňovaného vaření drog (převážně jde o pervitin), se takové nebezpečí může reálně vyskytovat, je-li cítit zápach apod.

Trestní řád v § 83c odst. 3 obsahuje poměrně restriktivní formulaci stran úkonů, které je policejní orgán po vstupu do prostor oprávněn provést: *nesmějí být provedeny žádné jiné úkony než takové, které slouží k odstranění naléhavého nebezpečí nebo k předvedení osoby.*

K možnosti zajišťování důkazů na místě činu po vstupu do obydlí v režimu § 83c trestního řádu komentář uvádí: *Úkony, které slouží k odstranění naléhavého nebezpečí, mohou vést k odhalení, popř. i zajištění důkazů, jen pokud jsou důkazy získány v bezprostřední souvislosti nebo návaznosti na tyto úkony a do okamžiku, kdy je nebezpečí odstraněno (např. při hledání výbušné nálože, ukryté v bytě, se postupuje jako při domovní prohlídce, nebo při ohledání místa činu a mohou být zajištěny některé stopy a důkazy, avšak jen do okamžiku, kdy je nálož nalezena; po jejím nalezení a zneškodnění lze v prohlídce bytu pokračovat jen za podmínek § 82 odst. 1 a § 83).*⁹⁴⁸

945 Stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství č. 2/2017. Dostupné z: http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/Stanoviska_Proces/2017/1_SL_732-2017.pdf.

946 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2013, sp. zn. 7 Tdo 1539/2012.

947 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: komentář. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.

948 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: komentář. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.

S výše uvedeným právním názorem souhlasím, stejný postup by měl policejní orgán zvolit, jde-li o případ vaření pervitinu, tedy zastavit proces varu a byt opustit (zapečetit a sledovat do doby vydání příkazu k domovní prohlídce).

Pokud by snad došlo k prohlídce prostor nezákonně nebo by policejní orgán v režimu vstupu do obydlí zajišťoval důkazy i potom, co již pominuly důvody, které vedly ke vstupu, měly by být zajištěné věci vráceny. Orgány činné v trestním řízení by podle Herczega měly směřovat k obnovení stavu před nezákonným zásahem a důkazy odvozené z nezákonně odňatých věcí (jako např. poznatky z listin objevených při nezákonné domovní prohlídce) nepoužít, a to ani jako operativní informace.⁹⁴⁹ Zajištěné věci by podle mého názoru měly být vráceny skutečnému majiteli, kterým nemusí nutně být osoba, u které byla nezákonná prohlídka vykonána. V trestním řízení by však nemohly sloužit jako důkaz. Pokud jde o využití poznatků získaných z těchto procesně nepoužitelných důkazů je situace poněkud složitější, když Ústavní soud se v kauze Davida Ratha, kde však šlo o odposlechy, obiter dictum vymezil proti angloamerické doktríně plodů z otráveného stromu: *(...) česká trestní teorie ani praxe doposud nepřevzala angloamerickou doktrínu plodů z otráveného stromu. A judikoval, že použitelnost důkazů odvozených z nezákonně provedených úkonů bude nutné vyhodnocovat s ohledem na okolnosti případu: Nelze ovšem vyloučit, že v některých případech se může na základě „kontinentálního“ formálně-materiálního přístupu k hodnocení zákonnosti důkazů dojit ke stejným závěrům jako na podkladě této angloamerické doktríny. Podstatné nicméně je přistupovat k hodnocení zákonnosti důkazů vždy diferencovaně s ohledem na konkrétní povahu a závažnost vady nastalé v procesu dokazování a nečinít paušální závěry, že celý důkaz získaný nebo odvozený z procesně nepřipustně provedeného úkonu je „otrávený“.*⁹⁵⁰

Podmínky osobní prohlídky vymezuje § 83b trestního řádu. *Narídit osobní prohlídku je oprávněn předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce nebo s jeho souhlasem policejní orgán. Osobní prohlídku vykonává vždy osoba stejného pohlaví. Osobní prohlídka v případě podezření z držení drog bude přicházet do úvahy podle § 83b odst. 4 trestního řádu, tedy v přípravném řízení, a to bez příkazu či souhlasu státního zástupce, když zpravidla půjde o neodkladné případy, kdy osoba byla přistižena při činu.*

949 HERCZEG, Jiří. Zásada „nemo tenetur“ a práva obviněného v trestním řízení. Bulletin advokacie. 2010, 1, s. 38-47. ISSN 1210-6348.

950 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 6. 2017, sp. zn. 6 Tz 3/2017.

9.6.2. Režim prohlídek v Polsku

Prohledat pokoje a jiná místa je policie oprávněna na základě § 219 odst. 1 polského trestního řádu *s cílem odhalení, zadržení nebo nuceného předvedení osoby podezřelé, a také s cílem nalezení předmětů, které by mohly být důkazem ve věci.*⁹⁵¹ Přitom musí být dáno důvodné podezření, že se v prostorách osoba nebo věc nachází. Za stejných podmínek s cílem nalezení výše uvedených věcí lze dle § 219 odst. 2 trestního řádu prohledat osobu, její oblečení a věci, které má při sobě. Prohlídku osoby a jejího oblečení by měla v rámci možností vykonávat osoba stejného pohlaví (§ 223 trestního řádu). K tomu komentář uvádí, že k prohledání osobou opačného pohlaví by mělo být přistupováno zcela výjimečně.⁹⁵²

Prohlídku, lhotejno zda prostor nebo osob, realizuje prokurátor nebo na příkaz soudu a v přípravném řízení na příkaz prokurátora policie (§ 220 odst. 1 trestního řádu ve spojení s § 235 trestního řádu). *Příkaz soudu nebo prokurátora má být předložen osobě, u které má prohlídka být realizována*⁹⁵³ (§ 220 odst. 2 trestního řádu). V Polsku je však možné na základě § 220 odst. 3 trestního řádu v neodkladných případech prohledat prostory nebo osoby bez příkazu prokurátora/soudu, a to po předložení příkazu vedoucího policejní jednotky nebo služebního průkazu. Následně je policejní orgán povinen bezodkladně požádat prokurátora/soud o potvrzení realizovaného prohledání. Tento dodatečný příkaz se pak osobě, u které se konala prohlídka, doručí do 7 dnů, ale pouze v případech, kdy o to osoba na základě poučení požádala. Pokud prohlídka bez příkazu nebude do 7 dnů potvrzena, mají být nalezené věci bezodkladně vráceny oprávněné osobě, ledaže došlo k jejich dobrovolnému vydání (§ 230 odst. 1 trestního řádu).

Polský trestní řád na tomto místě nezmiňuje důkazní použitelnost poznatků získaných z těchto věcí, de lege lata jistě platí kontroverzní ustanovení § 168a trestního řádu. Platí tedy, že vše, co bylo ze zabavených věcí zjištěno, je v řízení před soudem použitelné. V odborné literatuře z doby před novelizací z 11. 3. 2016 (tehdy byl zařazen do trestního řádu § 168a o přípustnosti důkazů získaných při porušení procesních předpisů) se uvádělo, že v situaci, kdy v době realizace prohlídky nebyly splněny podmínky, je s ohledem na skutečnost, že prohledání zasahuje přímo do

951 Překlad vlastní.

952 DUDKA, Katarzyna. Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer Polska, 2018. ISBN 978-83-8124-709-2.

953 Překlad vlastní.

práva na soukromí, nevyhnutelné uznat celou prohlídku za nelegální a získané důkazy označit jako nepoužitelné v trestním řízení.⁹⁵⁴

Osobou oprávněnou převzít věci podle § 230 odst. 1 trestního řádu je osoba, která věci měla ve své moci před jejich odebráním v rámci prohlídky, ledaže v průběhu trestního řízení vyšlo najevo, že patří někomu jinému.⁹⁵⁵ Vrchní soud v Katovicích vymezil, že není na místě vytvářet spor o vlastnictví věci, tam kde není, tedy v situaci, kdy se nikdo kromě obviněného vydání věci nedomáhá ani netvrdí, že je jejím vlastníkem.⁹⁵⁶ Jde-li o věc kradenou nebo získanou podvodem, bude osobou oprávněnou poškozený.⁹⁵⁷

Prohlídku obydlených prostor lze konat v nočních hodinách, tj. od 22 hodin do 6 hodin, pouze v případech, které nesnesou odkladu. Pokud policejní orgán začne s prohlídkou ve dne, může bez dalšího pokračovat i v noci (§ 221 trestního řádu).

Osobu, u které má být provedena prohlídka, je třeba v souladu s § 224 odst. 1 trestního řádu nejprve vyzvat k vydání hledaných věcí, až poté lze přistoupit k prohlídce. Pokud není na místě uživatel prostor, je nutné k prohlídce přizvat minimálně jednoho dospělého spolubydlícího nebo souseda (§ 224 odst. 3 trestního řádu). Přítomnost takto přibrané osoby pak plní garanční funkci.⁹⁵⁸

Prohlídky mají být realizovány v souladu s jejich cílem, přiměřeně a s úctou k důstojnosti osob, kterých se týkají, a také bez působení nepotřebných škod (§ 227 trestního řádu). Ústavní soud výše uvedené ustanovení vyložil tak, že prohlídka by měla nastoupit v důsledku legálně a důvodně zahájeného trestního řízení, jelikož pouze s legálně počatým trestním řízením lze vázat riziko, jaké musí nést dotčené osoby v zájmu ochrany veřejné bezpečnosti.⁹⁵⁹

954 DUDKA, Katarzyna. Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer Polska, 2018. ISBN 978-83-8124-709-2.

955 DUDKA, Katarzyna. Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer Polska, 2018. ISBN 978-83-8124-709-2.

956 Postanowienie Sadu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 11. 5. 2011, II AKz 289/11535,

957 DUDKA, Katarzyna. Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer Polska, 2018. ISBN 978-83-8124-709-2.

958 DUDKA, Katarzyna. Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer Polska, 2018. ISBN 978-83-8124-709-2.

959 Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 11. 1. 2005, SK 60/03.

9.6.3. Srovnání české a polské právní úpravy prohlídek obydlí, osob a jiných prostor

Polský trestní řád vůbec nerozlišuje, zda jde o prohlídku osoby, kanceláře, bytu nebo garáže, když pro prohlídku prostor (ať už komerčních nebo určených k bydlení) a osob stanoví stejné podmínky. Narušení nedotknutelnosti obydlí a soukromí je možné v přípravném řízení na příkaz prokurátora, zcela bez vědomí soudu, a když věc nesnese odkladu, obejde se policie i bez prokurátorského příkazu. Oproti tomu česká právní úprava u domovní prohlídky vyžaduje vždy příkaz soudu předem, v případě jiných prostor jsou zakotveny jisté výjimky. Policejní orgán je oprávněn vstoupit v určitých naléhavých situacích do obydlí, ale nikoliv zde posléze opatřovat důkazy. Osobní prohlídka je menším zásahem do práva na soukromí a ze své povahy také úkonem, který často musí být vykonán neprodleně, nemá-li být zmařen, proto v přípravném řízení nepodléhá soudnímu příkazu, ale může ji povolit státní zástupce a v určitých neodkladných případech ji lze provést i bez příkazu.

Vedle výše popsané zcela nedostatečné ochrany obydlí je poněkud směšné, že se polský trestní řád v celém jednom paragrafu zabývá vhodností a podmínkami nočních prohlídek obydlí. Polský trestní řád nezná povinnost přibrat k prohlídce nezúčastněnou osobu, pouze není-li přítomen uživatel prostor, je nutné přibrat spolubydlícího nebo souseda. Stejně tak explicitně nezakotvuje nutnost předchozího výslechu, ale stanoví, že před prohlídkou má osoba být vyzvána k dobrovolnému vydání hledaných věcí. Přítomnost nezúčastněné osoby, jde-li ovšem o skutečně nezúčastněnou osobu a ne kolegu policistu odvedle, považují za žádoucí garanci zákonnosti.

Jediným pozitivem polské právní úpravy domovních prohlídek je, pokud jej vytrhneme z kontextu, výslovné zakotvení pravidla, že věci získané nelegální prohlídkou mají být vydány oprávněné osobě. Zdůrazňuji *oprávněné osobě*, nikoliv nutně obviněnému. Není vhodné za každou cenu obnovovat status *quo ante* a vracet věci obviněnému, který je např. ukradl. Orgány činné v trestním řízení by se mimo zákonů měly řídit také zdravým rozumem, přesto považují za vhodné podobné ustanovení jako výše prezentovaný § 230 odst. 2 polského trestního řádu zařadit také do našeho trestního řádu, jinak je podle mého názoru česká právní úprava prohlídek dostačující.

Přístup českého a polského zákonodárce k právu občanů na soukromí pěkně ilustruje zdánlivý detail - v České republice prohlídku osoby provede *vždy* osoba stejného pohlaví, v Polsku *v rámci možnosti*. Formulace *v rámci možnosti* totiž dovoluje orgánům činným v trestním řízení postupovat prostě tak, jak se jim to zrovna bude hodit, ex post se vždy nějaké zdůvodnění najde.

9.7. Znalecké posudky

Níže uvádím několik poznámek k právní úpravě znaleckých posudků v České republice a v Polsku. V kontextu této práce jde o znalecké posudky z oboru zdravotnictví, odvětví toxikologie a odvětví psychiatrie. Srovnání právních úprav není vyčerpávající, nýbrž toliko rámcové, pro potřeby vybraného tématu.

9.7.1. Znalecké posudky v České republice

Je-li k objasnění skutečnosti důležité pro trestní řízení třeba odborných znalostí, vyžádá orgán činný v trestním řízení odborné vyjádření. Jestliže pro složitost posuzované otázky takový postup není postačující, přibere orgán činný v trestním řízení znalce (§ 105 trestního řádu).

Znalce se přibírá opatřením. Znalce lze přibrat v kterémkoli stadiu trestního řízení, a to i před zahájením trestního stíhání.⁹⁶⁰ K tomu Nejvyšší státní zastupitelství zaujímá stanovisko, že pokud existují pouze zcela běžné pochybnosti o duševním stavu podezřelého, je na místě přibrat znalce až po zahájení trestního stíhání.⁹⁶¹ V případě, kdy jsou dány důvodné pochybnosti o duševním stavu podezřelého (např. z konkrétních okolností je zřejmé, že osoba jednala pod vlivem bludu, halucinace), bude nutné znalce přibrat už v prověřování. *Je-li třeba vyšetřit duševní stav obviněného, přibere se k tomu vždy znalec z oboru psychiatrie (§ 116 trestního řádu).*

Před velkou novelou z roku 2001 (č. 265/2001 Sb.) bylo nutné k vyšetření duševního stavu obviněného přibrat dva znalce. Podle aktuální právní úpravy se dva znalce se přibere podle § 105 odst. 4 trestního řádu, jde-li o objasnění skutečnosti zvláště důležité nebo prohlídku a pitvu mrtvoly. Za účelem určení (ne)příčetnosti obviněného nelze vycházet ze znaleckého posudku podaného dříve v jiné věci, a to ani, pokud by byl znalcem doplněn.⁹⁶²

Ve výjimečných, zvláště obtížných případech, vyžadujících zvláštního vědeckého posouzení, může policejní orgán nebo státní zástupce a v řízení před soudem předseda senátu přibrat státní orgán, vědecký ústav, vysokou školu nebo instituci specializovanou na znaleckou činnost k podání znaleckého posudku nebo přezkoumání posudku podaného znalcem (§ 110 trestního řádu).

960 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: komentář. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.

961 Stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství 1 SL 708/2014.

962 ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: komentář. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.

Vzniknou-li pochybnosti o správnosti znaleckého posudku, je třeba znalce požádat o vysvětlení v režimu § 109 trestního řádu, až posléze, nevede-li tento postup k výsledku, se přibere jiného znalce, popřípadě znalecký ústav dle § 110 trestního řádu. Pokud je posudek toliko neúplný, měl by být o doplnění požádán původní znalec. Při konečném hodnocení je na místě vzít v úvahu původní i nový znalecký posudek, soud je povinen se v odůvodnění rozhodnutí vypořádat s případnými odlišnými závěry znaleckých posudků (hodnotí jejich správnost, přesvědčivost ...).⁹⁶³

Znalecký posudek může předložit také strana, a pokud má požadované náležitosti a doložku znalce, provede jej soud stejně jako posudek vyžádaný orgánem činným v trestním řízení (viz § 110a trestního řádu).

Nelze-li duševní stav vyšetřit jinak, může soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce nařídit, aby obviněný byl pozorován ve zdravotnickém ústavu, nebo je-li ve vazbě, též ve zvláštním oddělení nápravného zařízení. Proti tomuto usnesení je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek (§ 116 odst. 2 trestního řádu).

Pozorování duševního stavu nemá trvat déle než dva měsíce; do té doby je třeba podat posudek. Na odůvodněnou žádost znalců může soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce tuto lhůtu prodloužit, nikoli však více než o jeden měsíc. Proti prodloužení lhůty je přípustná stížnost (§ 117 trestního řádu).

9.7.2. Znalecké posudky v Polsku

Problematiku znaleckých posudků upravuje § 193 odst. 1 polského trestního řádu a následující. *Pokud zjištění okolností, které jsou důležité pro vyřešení věci, vyžaduje speciální vědomosti, přistoupí se k zadání znaleckého posudku nebo posudků. Za účelem vydání posudku se lze obrátit také na vědeckou instituci nebo specializovanou instituci⁹⁶⁴ (§ 193 odst. 1, 2 trestního řádu).*

963 MUSIL, Jan. Hodnocení znaleckého posudku. Kriminalistika. 2010, 3, s. 180 - 195. ISSN 1210-9150.

964 Překlad vlastní.

Pokud je posudek neúplný či nejasný nebo existuje rozpor v samotném posudku či mezi různými posudky navzájem v téže věci, lze zavolat opětovně ty stejné znalce nebo povolát znalce jiné⁹⁶⁵ (§ 201 trestního řádu).

Ustanovení § 201 pro případ zjištění vad znaleckého posudku počítá s dvojitým řešením problému nejasnosti nebo vnitřní či vnější rozpornosti posudku, přičemž výběr metody ponechává na procesním orgánu, který důkaz provádí. Je všeobecně přijímáno, že v řízení před soudem sám soud rozhodne, zda si opětovně pozve ty stejné znalce nebo povolá jiné znalce, v závislosti na tom, které řešení v konkrétní situaci uzná za vhodnější. Jelikož zákon nestanoví prvenství žádné z těchto dvou metod, je povolání stejných znalců odůvodněno jedině důvody procesní ekonomie. V případě, kdy znalecký posudek bude stížen vážnými vadami, bude naopak účelnější povolát ihned jiného znalce. V praxi je pravidlem, že nejdříve se povolá k doplnění, vysvětlení posudku původní znalec a až posléze se přistoupí k přibrání jiného znalce.⁹⁶⁶

Za účelem vydání posudku o duševním stavu obviněného soud, v přípravném řízení prokurátor, povolává minimálně dva znalce psychiatry⁹⁶⁷ (§ 202 odst. 1 polského trestního řádu). Na žádost těchto lékařů se k zpracování posudku přibírá také lékař jiné specializace. Pokud se jedná o poruchu sexuální preference, soud nadto vždy povolá lékaře sexuologa.

Pozorování v ústavu je upraveno v § 203 polského trestního řádu:

odst. 1 V případě, kdy to znalci považují za nutné, může být vyšetření duševního zdraví obviněného spojené s pozorováním v lékařském zařízení jedině tehdy, když shromážděné důkazy vykazují velkou pravděpodobnost, že se obviněný dopustil trestného činu.

odst. 2 O potřebě pozorování v lékařském zařízení rozhoduje soud, soud stanoví místo a čas trvání pozorování. V přípravném řízení soud rozhoduje na návrh prokurátora.

odst. 3 Pozorování v lékařském zařízení by nemělo trvat déle než 4 týdny; na návrh zařízení soud může tento termín prodloužit na dobu určitou, nutnou k dokončení pozorování, celkový čas trvání pozorování v dané věci však nemůže překročit 8 týdnů.

965 Překlad vlastní.

966 DUDKA, Katarzyna. Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer Polska, 2018. ISBN 978-83-8124-709-2.

967 Překlad vlastní.

*odst. 4 Proti rozhodnutím podle odst. 2 a 3 je přípustná stížnost. Soud rozhoduje o stížnosti bezodkladně.*⁹⁶⁸

O nutnosti pozorování obviněného v lékařském zařízení nemůže rozhodnout sám soud na základě vlastní úvahy ex offio, zhodnocení nezbytnosti takového pozorování je na znalcích, je k tomu totiž potřeba jisté specializované znalosti, jakož i znalost psychiatrické dokumentace obviněného.⁹⁶⁹

9.7.3. Srovnání české a polské právní úpravy znaleckých posudků

Znalce v přípravném řízení u nás přibírá policejní orgán, v Polsku jediné prokurátor. K vyšetření duševního stavu obviněného jsou v Polsku obligatorně přibíráni nejméně dva znalci, obdobně jako v České republice před novelou z roku 2001. Naši sousedé tedy v otázkách posuzování psychického stavu pachatele obligatorně vycházejí z dvou znaleckých psychiatrických posudků. Takový postup je výhodný z následujících důvodů. Do určité míry se předejde reviznímu znaleckému zkoumání a posudek více odborníků bude jistě přesvědčivější a objektivnější. Ve složitějších případech platí, že není žádoucí rozhodovat na základě posouzení jediného odborníka. Když pak vezmeme v potaz, že v důsledku monoznalectví se začínající znalec nemá od koho učit, jelikož posudek zpracovává jediný znalec (tedy on sám), je zřejmé, že český systém znaleckého posuzování má jisté mezery.

Polská právní úprava je poněkud vágní v otázce přibrání znaleckého ústavu, nevymezuje žádné podmínky pro takový postup. Naopak kladně hodnotím otevřené řešení problému nejasnosti nebo rozpornosti znaleckého posudku doprecizované judikaturou. Samozřejmě ve standardních případech je postup upravený v českém trestním řádu, tedy nejprve vysvětlení/doplnění ze strany původního znalce a až poté případně přibrání nového znalce, zcela správný, ale je-li na první pohled patrné, že vysvětlení stávajícího znalce nebude postačující, je možnost přistoupit rovnou k přibrání jiného znalce dobrým řešením, byť je v tomto případě (v České republice de lege ferenda) na místě, aby soud pečlivě odůvodnil, proč původního znalce nepředvolal v zájmu rozptýlení pochybností o účelovosti takového postupu.

968 Překlad vlastní.

969 DUDKA, Katarzyna. Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer Polska, 2018. ISBN 978-83-8124-709-2.

O pozorování obviněného v uzavřeném zařízení rozhoduje s ohledem na ústavní záruky v obou zemích soud. Lhůty jsou v Polsku kratší - u nás 2 měsíce, v Polsku 4 týdny. V Polsku je soud vázán návrhem znalců, resp. bez jejich žádosti nemůže o pozorování obviněného v ústavu rozhodnout, což je jistě zajímavé řešení. Mám za to, že soud v každém případě, bez ohledu na konkrétní právní ustanovení, musí vyjít z doporučení znalce, jinak by se jednalo o libovůli. Znalec je jako odborník osobou povolánou vyjádřit se k tomu, zda je pro účely posouzení duševního stavu obviněného nezbytné jeho pozorování v ústavu. Polskou právní úpravou požadovanou vyšší pravděpodobnost, že se obviněný činu dopustil (míněno ve smyslu vyšší, než je potřeba ke sdělení obvinění) taktéž kvitují. Obdobné řešení ostatně je přijato u vazby, přitom pozorování v ústavu, které může i s prodloužením v České republice trvat 3 měsíce, je mírou zásahu do osobní svobody obviněného srovnatelné, zejména vezmeme-li v potaz, že vazba pro přečin může trvat v přípravném řízení nejdéle 4 měsíce.

Závěr

Míra konzumace návykových látek v moderní společnosti je příliš vysoká. Málo pozornosti a rozpočtových prostředků věnujeme zdravotním, psychologickým, společenským a ekonomickým důsledkům užívání drog. Alkohol si většina populace spojuje s relaxací a příjemnými volnočasovými aktivitami, v České republice a v Polsku mají osoby starší 18 let k alkoholu neomezený přístup, alkohol se proto jak u nás, tak v Polsku hojně konzumuje. Na abstinenty společnost pohlíží skrz prsty, s alkoholem přichází do styku nevyhnutelně také děti a mladiství. Užívání drog je v obou zemích legální, toxikomané však jsou odsuzování a nakládání s drogami kriminalizováno, narkomané se tak ocitají na okraji společnosti.

V České republice i v Polsku je právně zakotvena nucená léčba závislostí na návykových látkách, kterou pachatelům trestné činnosti za určitých podmínek ukládá soud. Česká právní úprava nucené léčby vychází z konceptu terapeutického trojúhelníku - léčba ve věznici, ústavní léčba a ambulantní léčba. Podmínky pro uložení ochranného léčení a zabezpečovací detence jsou upraveny v trestním zákoníku. Ochranné léčení lze uložit nejdéle na 2 roky, je možné jej opakovaně prodlužovat. Zabezpečovací detence se ukládá na dobu neurčitou, nicméně soud každých 12 měsíců přezkoumává, zda trvají důvody pro její pokračování. Ochranné léčení a zabezpečovací detenci lze uložit namísto trestu nebo vedle něj. Polská právní úprava nucené léčby je roztržštěná do tří právních předpisů. Pokud jde o léčbu závislostí na návykových látkách, zakotvuje ji polský trestní zákoník, podmínky uložení nucené protitoxikomanické léčby stanoví zákon proti narkomanii. Ochranná léčba protitoxikomanická se v Polsku ukládá jedině namísto trestu, nikoliv vedle něj, a to na dobu určitou, kterou nelze prodloužit. Závislým osobám odsouzeným k podmíněnému trestu se nucená léčba ukládá obligatorně. Polská právní úprava nezná institut zabezpečovací detence. Nucená léčba je v České republice i v Polsku soudem ukládána na základě znaleckého posudku. Znalce v přípravném řízení u nás může přibrat policejní orgán, v Polsku jedině prokurátor. K vyšetření duševního stavu obviněného jsou v Polsku obligatorně přibíráni nejméně dva znalci, obdobně jako v České republice před novelou z roku 2001. Posudek dvou znalců má potenciál eliminovat potřebu revizního znaleckého zkoumání a nadto je přesvědčivější a objektivnější než posudek jediného znalce. Z praktického hlediska je pak třeba vzít v potaz, že v důsledku monoznalectví se začínající znalec v České republice nemá od koho učit, když posudek zpracovává sám. Z výše uvedených důvodů považují zakotvení monoznalectví u nás za krok nesprávným směrem. O pozorování obviněného v uzavřeném ústavu

rozhoduje s ohledem na ústavní záruky v obou zemích soud. Lhůty jsou v Polsku kratší - u nás 2 měsíce, v Polsku 4 týdny. V Polsku je jako podmínka pozorování obviněného v uzavřeném ústavu požadovaná vyšší pravděpodobnost, že se obviněný činu dopustil (míněno ve smyslu vyšší, než je potřeba ke sdělení obvinění). Podle mého názoru by tato podmínka prospěla také české právní úpravě, obdobné řešení ostatně je přijato u vazby, přitom pozorování v ústavu, které může i s prodloužením v České republice trvat 3 měsíce, je mírou zásahu do osobní svobody obviněného srovnatelné s vazbou, zejména vezmeme-li v potaz, že vazba pro přečin může trvat v přípravném řízení nejdéle 4 měsíce.

Řízení motorových vozidel pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek je v obou zemích trestné. Česká republika jako jedna z mála evropských zemí má nulovou toleranci alkoholu za volantem. Ve většině západních zemí lze legálně řídit motorové vozidlo do 0,5 promile alkoholu v krvi, což považuji za příliš benevolentní a proto nevhodné následování. Oproti tomu hranice 0,2 promile alkoholu jako v Polsku se jeví jako přijatelná. Ve srovnání s Polskem máme poměrně vysoko nastavenou hranici promile pro účely trestní odpovědnosti. V Polsku je řízení pod vlivem alkoholu trestným činem již od 0,5 promile, u nás až od jednoho promile. Ve světle zahraničních právních úprav (Německo 1,1 promile, Dánsko 1,2 promile, Francie a Maďarsko 0,8 promile) jde však o zcela běžnou hranici. Hranice jednoho promile je stanovena judikaturou, v Polsku hranici 0,5 promile určuje přímo zákon. Pokud jde o omamné a psychotropní látky u řidičů, hraniční množství dosud u nás ani v Polsku definováno nebylo. K posouzení možného ovlivnění schopnosti bezpečně řídit motorové vozidlo nealkoholovými drogami je tedy nutné přistupovat individuálně, v České republice dle judikatury soud obligatorně vychází ze znaleckého posudku. V zájmu zachování právní jistoty a pro potřeby praxe by jistě bylo přínosné stanovit jednotné hranice, které by znamenaly stav vylučující způsobilost k řízení motorového vozidla, také u nealkoholových návykových látek, minimálně tedy u těch, u kterých to dle vědeckých poznatků je možné. Reálně lze hraniční množství definovat v případě většiny tradičních drog, nikoliv u nových syntetických drog, jejichž působení dosud není zmapováno, ani u benzodiazepinů a jiných léků. Tyto hranice by měly být stanoveny přímo v zákoně, jako tomu je v Polsku u alkoholu, když právě množství drogy je určující pro závěr, zda jednání řidiče stanoví trestný čin nebo toliko přestupek. Otázky zásadní z hlediska trestní odpovědnosti by měly být řešeny zákonem.

Za řízení pod vlivem návykové látky lze v České republice a v Polsku uložit zákaz činnosti, peněžitý trest a trest odnětí svobody, horní hranice trestní sazby je v Polsku vyšší než u nás - v Polsku 2 roky, u nás 1 rok. V obou státech je znakem kvalifikované skutkové podstaty recidiva,

příčemž u nás je relevantní recidiva v posledních dvou letech, v Polsku k naplnění kvalifikované skutkové podstaty postačí, když pachatel řídil pod vlivem návykové látky kdykoliv v minulosti nebo se činu dopustil v době trvání zákazu řízení uloženého pro jakýkoliv trestný čin. Polský trestní zákon v případě recidivy umožňuje uložení trestu odnětí svobody na 6 měsíců až 5 let, český trestní zákoník počítá s možností uložení peněžitého trestu nebo trestu odnětí svobody na 6 měsíců až 3 roky. V České republice lze uložit zákaz činnosti maximálně na 10 let, pachateli se však tresty mohou nasčítat v případě recidivy. V Polsku existuje doživotní zákaz řízení motorových vozidel, v některých případech je dokonce ukládán obligatorně. Doživotní zákaz řízení, zejména ukládaný obligatorně, považují za protiústavní.

Polskou právní úpravu řízení pod vlivem návykových látek ve srovnání s českou tedy nutno označit za ve všech ohledech přísnější. Mám-li hodnotit efektivitu postihu neukázněných řidičů, nutno poznamenat, že účelnější než drakonické tresty, jako je doživotní zákaz řízení motorových vozidel, jsou častější dopravní kontroly. Potenciální pachatele totiž, jak známo, spíše než přísné sankce, jejichž uložení se beztak jeví jako málo pravděpodobné, odradí nevyhnutelnost trestu.

Další otázkou související s problematikou návykových látek, kterou jsem se v této práci zabývala, je odpovědnost za činy spáchané ve stavu nepřičetnosti pod vlivem alkoholu a drog. Český zákonodárce se přiklonil ke konceptu tzv. rauschdeliktu, který byl v Polsku odmítnut. Česká právní úprava se inspirovala v sousedním Německu, pojetí rauschdeliktu je však modifikováno dovětkem o použití mírnějšího trestu, je-li takový stanoven za konkrétní čin jinak trestný. Opilství je trestným činem dle zvláštní části trestního zákoníku, kde jsou řazeny také případy *actio libera in causa dolosa a culposa*. V Polsku převážil zájem na ochraně společnosti před důsledným respektováním jedné ze základních zásad trestního práva - zásady odpovědnosti za zavinění. Za činy spáchané pod vlivem alkoholu a drog pachatel totiž dle polského trestního zákona odpovídá objektivně. Polský zákonodárce se inspiroval anglickou právní úpravou. Opilství v Polsku tedy není trestným činem, ale výjimkou z odpovědnosti za zavinění uvedenou v obecné části trestního zákona. Pachatel odpovídá objektivně, za podmínky, že předpokládal anebo mohl předpokládat, že se svým jednáním přivede do nepřičetného stavu. Obdobné pojetí zavinění za činy spáchané pod vlivem návykových látek znal náš trestní zákon z roku 1961. V obou zemích platí, že pokud se pachatel požitím návykové látky uvede pouze do stavu zmenšené přičetnosti, v němž se dopustí trestného činu, nevztahuje se na něj dobrodiní zákonodárce, které zákon stanoví pro zmenšeně přičetné (neopojené) osoby.

Odlíšné pojetí otázky trestní odpovědnosti za činy spáchané pod vlivem návykových látek ve stavu nepřičetnosti u nás a v Polsku má praktické důsledky zejména u závažnějších trestných činů. Výše uvedené je zřejmé z posuzovaných případových studií. Dopustí-li se nepřičetný pachatel ve stavu prosté opilosti vraždy (a nepůjde o případy *actio libera in causa*), hrozí mu podle české právní úpravy až deset let odnětí svobody pro trestný čin opilství, v Polsku bude jeho jednání kvalifikováno jako trestný čin vraždy a podle toho také uložen trest.

České řešení trestní odpovědnosti za činy spáchané nepřičetným pachatelem pod vlivem návykové látky je ve srovnání s polským pojetím zlatou střední cestou, byť mu jistě lze mnohé vytýkat - nekoncepční zařazení této otázky týkající se zavinění do zvláštní části trestního zákoníku a zohledňování činu jinak trestného při ukládání trestu. Opilství by nepochybně mělo být řazeno za ustanovením o nepřičetnosti a zmenšené přičetnosti, tedy v obecné části trestního zákoníku. Totéž platí pro ustanovení o *actio libera in causa*. K polskému řešení výše uvedené otázky nezbyvá než uvést, že objektivní odpovědnost za činy spáchané ve stavu nepřičetnosti pod vlivem alkoholu a drog je v přímém rozporu se zásadou odpovědnosti za zavinění. Mám za to, že v moderním trestním právu není místo pro objektivní odpovědnost fyzických osob. Jednání nepřičetné osoby, která byla v době činu pod vlivem návykové látky, je beze sporu pro společnost nebezpečné, na to však zákonodárce pamatuje, když takovým pachatelům lze uložit ochranné opatření v podobě ochranného léčení nebo zabezpečovací detence. Pokud se opojený pachatel zaviněně přivedl do stavu nepřičetnosti, měl by nést odpovědnost jen a pouze za to, co zavinil, tedy za to, že se dostal do nepřičetného stavu, nikoliv za následek - kvazidelikt, kterého se v tomto stavu dopustil. Výše uvedené premise však beze zbytku neodpovídá ani české pojetí opilství, když kvazidelikt zde má vliv na výši trestu, proto je ostatně rozpětí trestní sazby stanoveno tak široce (3 až 10 let), což je v odborné literatuře oprávněně kritizováno.

Trestní právo je všeobecně vnímáno jako lék na veškeré společenské neřesti, nezřídka dochází ke kriminalizaci jednání, jehož vymýcení trestněprávními prostředky není adekvátní ani reálně dosažitelné. Užívání drog je u nás a v Polsku legální, předmětem trestního práva jsou jevy s konzumací drog bezprostředně související - výroba, distribuce a přechovávání drog. Beze sporu by bylo žádoucí omezit spotřebu návykových látek, společnost bez drog je však pouhou utopií. Stavů úplné abstinence se můžeme jedině přiblížit, skutečným cílem protidrogové politiky by měla být maximální redukce, minimalizace konzumace drog. Drogy skýtají útěk před realitou, nabízejí barevnou a bezstarostnou alternativu všedního dne. Toxikoman pocítuje úlevu, vzít si drogu a zažít pocit blaženosti je snadnější než čelit svým démonům. Důsledky spojené s užíváním drog

včetně jejich návykovosti a neblahého vlivu na psychickou a fyzickou kondici jejich uživatelé přehlížejí, nepřipouštějí si je a nezřídka si namlouvají, že mají užívání drog pod kontrolou. Drogy jsou škodlivé a svět bez nich by byl o něco lepší. Svět bez drog je však pouhou iluzí, chimérou. Drogy jsou přese všechna represivní opatření velmi snadno dostupné. Kdo si chce drogu koupit, ví přesně kam se obrátit. Vědí to dokonce i ti, kdo jen chodí kolem.

Toxikoman škodí především sám sobě, ničí své zdraví a ohrožuje svůj život. Pouhou svou existencí může většinovou společnost obtěžovat - drobnou kriminalitou, žebráním na ulici a jinými nežádoucími projevy. Narkomanie představuje společenský problém, což ale neznamená, že by měla být řešena trestáním uživatelů drog. Na autodestruktivní chování jedince jako je zneužívání drog, sebevražedné jednání, alkoholismus a prostituce by nemělo být reagováno represivními opatřeními. Základní zásada současného trestního práva stanoví, že kriminalizace má mít racionální základ, nikoliv emocionální. Ke kriminalizaci je na místě přistoupit na základě důkladného zvážení jejich cílů a schopnosti zvolené sankce těchto cílů dosáhnout, v neposlední řadě je třeba vzít v potaz náklady a vedlejší efekty kriminalizace - finanční a společenské. S ohledem na výše uvedené by v procesu tvorby práva mělo být pamatováno na jednu z nejzákladnějších zásad soudobé kriminální politiky, a to na zásadu *in dubio pro libertate*.

Legálnost užívání drog je vlastně iluzorní, je-li přechovávání a opatřování drog pro vlastní potřebu trestné. Narkoman si může drogy beztrestně obstarat od jiné osoby, pokud je však sám vyrobí, dopouští se trestného činu. Problém toxikomanie by měl být řešen především v rámci politiky zdravotní a sociální, nikoliv kriminální. Kriminální politika by se měla věnovat obchodování s drogami. V rámci sféry volné od trestní represe v oblasti užívání drog, jejich přechovávání a výroby pro vlastní potřebu by tak vznikl prostor pro rozvoj preventivních, vzdělávacích, terapeutických, resocializačních a dalších opatření, které by nebyly ztěžovány ne-li přímo znemožňovány represivními kroky. Jedinou možnou alternativou politiky prohibice, která má řadu nežádoucích vedlejších efektů a nadto nepříliš přesvědčivé výsledky, je legalizace.

Legalizace tvrdých drog představuje hazard se zdravím a životy všech jejich potenciálních uživatelů. Nemůžeme si dovolit riskovat, že se dostupnost tvrdých drog ve společnosti výrazně zvýší oproti stávajícímu stavu. Legální dostupnost tvrdých drog by nepochybně mohla způsobit nárůst počtu drogově závislých osob. V sázce jsou lidské životy, a proto je třeba postupovat obezřetně a po malých krůčcích. Do budoucna je nezbytné zvýšit dostupnost metadonu, který je z hlediska finančních nákladů akceptovatelnější než Suboxone, a to tak, aby k němu měli

toxikomané co nejširší přístup. Metadon by měl být vydáván u praktických lékařů, osoby závislé na opiátech by nicméně musely absolvovat vstupní pohovor v jednom ze substitučních center. Metadon vydávaný u lékaře nemůže být zneužit ani přeprodán na černý trh, toxikoman lék užije pod dohledem. Z etického hlediska není poskytování metadonu v lékařských ambulancích nevhodné, když metadon nemá excitační účinky, pouze tlumí abstinenci příznaky, jde proto jednoznačně o lék, nikoliv drogu. Narkomané, stejně jako alkoholici, si za svou nemoc sice mohou sami, ale pomoci jim je v zájmu celé společnosti. Substituční léčba nicméně neřeší problém osob závislých na pervitinu - nejběžnější tvrdé droze v České republice. Pokud jde o pervitin, mám za to, že v současné době žádná akceptovatelná alternativa k politice prohibice neexistuje.

Podle mého názoru nastal nejvyšší čas přistoupit k dekriminálnímu přechovávání marihuany, pěstování rostlin konopí a výroby marihuany pro vlastní potřebu. Přechovávání marihuany pro sebe by mělo být povoleno do 30 gramů, absolutní dekriminální držení marihuany by totiž znamenala porušení mezinárodních závazků. Dekriminalizace by se měla vztahovat pouze na marihuanu pro vlastní potřebu, nikoliv na všechny konopné drogy ani na komerční pěstování a výrobu. Mám za to, že legalizace marihuany je jediným reálným řešením současného stavu, marihuana totiž je drogou snadno dostupnou a ve společnosti značně rozšířenou. Prohibiční opatření přitom mají na dostupnost marihuany zanedbatelný vliv. Oproti tomu hašiš u nás není tak běžný a jeho legalizací mohlo dojít k nežádoucímu zvýšení podílu konopných drog s velmi vysokým obsahem THC na trhu. Stropní účinnost legální marihuany - povolený obsah THC - by měla být stanovena zákonem. Marihuanu splňující zákonná kritéria by tedy bylo možné beztrestně přechovávat a vyrábět pro vlastní potřebu, distribuce by i nadále podléhala režimu trestního zákoníku. Konzumace marihuany v blízkosti škol, na zastávkách veřejné dopravy, náměstích apod. by měla být zakázána.

Dále mám za to, že je potřeba stanovit minimální hranici množství, po jejímž překročení bude poskytnutí drogy jinému trestné, a to tak, aby sdílení jednoho jointu nebylo postižitelné jako trestný čin. Darování marihuany v rámci společného kouření dle mého mínění nenaplňuje materiální stránku přečinu podle § 283 trestního zákoníku, avšak judikatura se obdobným případem dosud nezabývala a v praxi toto jednání je orgány činnými v trestním řízení postihováno jako trestný čin.

Výše uvedený model považuji za jakýsi pomyslný první krok od prohibice směrem k legalizaci, po nějaké době by bylo žádoucí vyhodnotit dopady přijatých změn a eventuálně přistoupit

k uzákonění komunitního pěstování, tedy de facto, byť v omezeném rozsahu a v omezeném okruhu osob, povolit také obchod s marihuanou. V rámci komunitního pěstování ve formě registrovaných konopných klubů se zákonem vymezenými pravidly by registrovaní plnoletí uživatelé marihuany byli oprávněni s touto obchodovat mezi sebou v mezích spotřeby komunity. V případě, že by se zavedení konopných klubů v České republice osvědčilo, mohl by být legalizován také drobný prodej marihuany. K povolení české obdoby coffee shopů by ovšem mělo dojít až poté, co se u nás dostatečně etabluje prodej marihuany pro léčebné účely včetně legálních producentů a dodavatelů marihuany. Licencované prodejny by měly být zřízeny mimo centra měst jako místa přístupná pouze rezidentům, jejichž zásobování by probíhalo skrze oficiální subjekty, které by na základě licence pěstovaly konopí s povoleným množstvím THC.

Konopné kluby spolu s licencovanými prodejny marihuany mají potenciál oslabit černý trh s marihuanou a novými syntetickými látkami jako jsou syntetické kanabinoidy, jejichž obliba stále stoupá. Nové syntetické drogy totiž cílí na stejnou skupinu zákazníků. Pokles poptávky po nelegální marihuaně by pak přinesl omezení dostupnosti drog a snížení rizika, že do styku s nimi přijdou děti a mladiství. Konopné kluby a licencované prodejny marihuany by se staly legálním zdrojem cannabis pro jeho uživatele a zároveň by díky nim došlo k omezení kontaktu konzumentů lehkých drog s dealery nabízejícími vedle marihuany také tvrdé drogy ředěné nebezpečnými příměsími všeho druhu a tablety neznámého složení. Základní nosná myšlenka legalizace prosazovaná řadou odborníků od 90. let minulého století spočívající v separaci trhu s lehkými a tvrdými drogami by tak byla konečně beze zbytku naplněna.

České trestní právo je v oblasti přechovávání drog bez pochyby liberálnější než polské. Přechovávání drogy určené k toxikomanově spotřebě v malém množství, tedy množství vícenásobně nepřevyšujícím jednu běžnou dávku konkrétního uživatele, u nás není kriminalizováno. V Polsku trestní řízení ve věci přechovávání malého množství může být za splnění dalších podmínek zastaveno, v minulosti takové jednání bylo zcela depenalizováno. V Polsku mimo léta trvající debatu o potřebě liberalizace ve vztahu k přechovávání malého množství drog pro sebe dosud nedošlo k výraznému posunu, jistým kompromisem je možnost zastavení trestního řízení dle § 62a zákona proti narkomanii. Jak bylo uvedeno výše, mám za to, že přechovávání marihuany pro vlastní potřebu, byť v množství větším než malém, by mělo být dekriminalizováno.

Český trestní zákoník důsledně rozlišuje přechovávání lehkých a tvrdých drog. Pro přechovávání lehkých drog přitom stanoví trest mírnější (1 rok odnětí svobody, zákaz činnosti nebo propadnutí věci) než pro přechovávání tvrdých drog (2 roky odnětí svobody, zákaz činnosti nebo propadnutí věci). Oproti tomu polský zákon proti narkomanii nerozlišuje přechovávání lehkých a tvrdých drog a za obojí umožňuje uložit výlučně trest odnětí svobody až na 3 roky, v méně závažných případech trest odnětí svobody do 1 roku, peněžité trest nebo omezení svobody do 1 roku (odpovídá českému trestu obecně prospěšných prací). V obou zemích tvoří kvalifikovanou skutkovou podstatu přechovávání většího množství drog než u „základního“ typu přechovávání. V českém trestním právu rozlišujeme malé množství (není kriminalizováno), množství větší než malé - základní typ, větší rozsah, značný rozsah a u jiných drogových deliktů než je přechovávání drog také velký rozsah. Polský zákon proti narkomanii rozlišuje méně závažné případy přechovávání, základní typ, značné množství a pro účely postupu dle § 62a zákona proti narkomanii – fakultativní zastavení trestního řízení - také malé množství.

Hraniční množství drog u nás vymezuje judikatura, orgány činné v trestním řízení povětšinou vycházejí ze stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. Tpjn 301/2013. Hodnotí se množství drogy, její kvalita (byla-li droga zajištěna) a spotřeba konkrétního toxikomana. Stanovisko českého Nejvyššího soudu stanoví orientační hranice množství drog, klade důraz na kvalitu - čistotu drogy. Naopak polský Nejvyšší soud jednoznačně upřednostňuje hledisko celkového množství směsi nebo sušiny před čistotou drogy. V této otázce je mi bližší přístup polského Nejvyššího soudu, když mám za to, že osoba, která drogy přechovává, zpravidla nezná čistotu drogy, nicméně její úmysl směřuje k opatření a následnému přechovávání resp. konzumaci drogy alespoň průměrné kvality. Hranice množství drog v Polsku se posuzuje s přihlédnutím k množství drogy, druhu drogy, okolnostem činu a motivaci pachatele. Samotné množství není určující, hodnotí se celková škodlivost činu, která nezávisí čistě na množství. Mimo výše uvedené poučky je však patrné, že v praxi orgány činné v trestním řízení (až na výjimky, kde jiné prvky než právě množství drogy jsou zřetelné) vycházejí z počtu gramů a druhu drogy. Z toho důvodu se jeví české „tabulkové“ řešení jako funkčnější. V klasických případech orgány činné v trestním řízení vycházejí z množství, které je pro každou drogu stanoveno ve stanovisku Nejvyššího soudu, v případě určitých zvláštních okolností činu či s ohledem na závislost pachatele se pak mohou od těchto orientačně stanovených hranic odchýlit, a to spíše ku prospěchu pachatele než naopak. V zájmu zachování právní jistoty mám za to, že by hranice množství u drog měly být vymezeny přímo v zákoně o návykových látkách (resp. jeho příloze), byť by šlo toliko o hranice orientační jako dosud. Pro občany - adresáty právních norem - je za současného stavu obtížné

orientovat se v tom, kolik drog mohou pro vlastní potřebu přechovávat, aniž by se vystavili trestnímu postihu. Hranice množství drog je z hlediska trestní odpovědnosti za trestný čin přechovávání drog určující, proto by měla být vymezena přímo zákonem o návykových látkách.

Český trestní zákoník vedle přechovávání lehkých a tvrdých drog důsledně rozlišuje přechovávání pro sebe a přechovávání pro jiného, přechovávání pro jiného je trestné dle § 283 trestního zákoníku. Polský zákon proti narkomanii přechovávání pro sebe a pro jiného nerozlišuje, zastavení trestního řízení je však možné pouze v případě přechovávání pro sebe. České řešení se jeví jako přiléhavější, přechovávání drog pro vlastní potřebu by mělo být postihováno mírněji, když se týká zejména závislých osob. Oproti tomu přechovávání pro jiného hraničí s distribucí, eventuálně sváděním či podporováním v užívání drog.

Český zákonodárce, jak bylo uvedeno výše, přistupuje odlišně k přechovávání lehkých a tvrdých drog. Stejně tak je rozlišováno pěstování rostlin konopí a pěstování jiných rostlin nebo hub obsahujících omamnou nebo psychotropní látku, přitom pro konopí trestní zákoník stanoví mírnější trest (odnětí svobody až na šest měsíců, peněžitý trest nebo propadnutí věci) než pro jiné rostliny a houby (odnětí svobody až na 1 rok, peněžitý trest nebo propadnutí věci). Pěstování rostlin obsahujících omamné a psychotropní látky pro jiného je trestné dle § 283 trestního zákoníku. Polský zákon proti narkomanii postihuje pěstování konopí a pěstování máku a keřů koky stejným trestem. Trestnost pěstování hub a jiných rostlin než je konopí, mák a keře koky přitom nestanoví. Polská právní úprava je také v případě pěstování zakázaných rostlin jednoznačně přísnější než česká, když stanoví trest odnětí svobody až na 3 roky a žádné alternativní tresty, což je jistě způsobeno i tím, že na rozdíl od české právní úpravy nerozlišuje pěstování pro vlastní potřebu a pěstování pro jiného. V České republice je trestné pěstování více než 5 rostlin nebo 40 hub. V Polsku k trestní odpovědnosti postačí pěstovat pouhou jednu rostlinu.

Polský zákonodárce vedle pěstování kriminalizoval také samotnou sklizeň, která nemusí nutně navazovat na pěstování. Sklidit jistě lze i cizí úrodu. V České republice takové jednání není zvláště postihováno a ani to nepovažuji za účelné. V obou zemích je pěstování rostlin, ze kterých lze získat větší množství drog, kvalifikovanou skutkovou podstatou. Trestní zákoník rozlišuje základní typ pěstování, pěstování ve větším rozsahu a ve značném rozsahu. Polský zákon o narkomanii rozlišuje základní typ pěstování, sklizeň, pěstování, ze kterého může vzejít značné množství. Otázka pěstování pro lékařské účely je v obou zemích řešena judikaturou, avšak zcela rozdílně. Český Nejvyšší soud došel k závěru, že se nejedná o trestný čin, když absentuje znak společenské

škodlivosti. Polské soudy pěstování konopí za účelem výroby lékařské marihuany pokládají za společensky škodlivé, účel pěstování je polehčující okolností. Trestat pěstování konopí za účelem výroby mastí nebo oleje - lékařské marihuany - považují za velký omyl a učebnicový příklad nadužívání trestního práva.

Pojednání o přechovávání drog a pěstování rostlin obsahujících omamné a psychotropní látky lze uzavřít s tím, že Česká republika je v této oblasti jednoznačně liberálnější než Polsko. Podle mého názoru je liberální přístup k přechovávání marihuany a pěstování rostlin konopí ku prospěchu věci. Co víc, myslím si, že bychom měli v dohledné době směřovat k legalizaci marihuany.

V této disertační práci jsem se věnovala také srovnání české a polské právní úpravy výroby drog, distribuce a obchodu s drogami. Výroba, obchod, distribuce a jiné nakládání s drogami jako je dovoz, vývoz, převoz, nabídka, zprostředkování a přechovávání pro jiného stanoví trestný čin dle § 283 trestního zákoníku - nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy. Všechny výše popsané alternativy jsou si přes jejich rozdílnou společenskou škodlivost rovny, resp. za ně hrozí stejný trest. Polské pojetí drogových trestných činů je diferencovanější. Obchod, distribuce konečným uživatelům, výroba a jiné nakládání s drogami (dovoz, vývoz, převoz) stanoví samostatné trestné činy. Prodej a darování konečnému konzumentovi polský zákon proti narkomanii upravuje v jednom ustanovení společně s jednáním, které de facto odpovídá českému šíření toxikomanie. Česká a polská judikatura se shoduje, co do závěru, že výrobou není pěstování konopí ani samotná sklizeň, ale až sušení konopí, kterým se získává marihuana.

Polský zákon proti narkomanii důsledně rozlišuje mezi obchodem s drogami a poskytováním drog konečným konzumentům, přičemž pouliční dealer se pasivně podílí na obchodu s drogami (nakupuje drogy od obchodníků nebo výrobců) a aktivně na poskytování drog konečným uživatelům. Zákon proti narkomanii zakotvuje trestný čin bezplatného poskytnutí drogy konečnému konzumentovi, trestný čin poskytnutí drogy konečnému konzumentovi za finanční úplatu či s cílem získat osobní prospěch a trestný čin obchodování s drogami. Úplatné poskytnutí drogy je přísněji trestné než nezištné poskytnutí drogy. Obchod s drogami je postihován přísněji než poskytnutí drogy konečnému konzumentovi.

Polské diferencovanější pojetí lépe zohledňuje odlišnou společenskou škodlivost jednotlivých forem nakládání s drogami. Dolní hranice trestní sazby u trestného činu výroby drog, trestného

činu darování drog (resp. nezištného poskytnutí drogy konečnému konzumentovi), trestného činu vývozu, dovozu a převozu drog není stanovena, což polským soudům dovoluje ukládat závislým osobám ryze výchovné tresty odnětí svobody. České řešení se vyznačuje poměrně širokým rozpětím trestní sazby (trest odnětí svobody na 1 rok až 5 let v základní skutkové podstatě), což sice umožňuje rozlišovat mezi jednotlivými formami nakládání s drogami při ukládání trestu, ale pevná dolní hranice trestní sazby dopadá nadměrně tvrdě na pachatele tzv. konzumentských drogových deliktů. Zákonodárce by měl konzumentské drogové delikty, tj. nakládání s drogami pro vlastní potřebu a drobný prodej či darování drog mezi toxikomany odlišit od obchodu s drogami. Za obchodování s drogami by totiž měl hrozit trest přísnější než za drobný prodej, darování, výrobu a dovoz drog pro vlastní potřebu. Výdělečný obchod s drogami je podstatně společensky škodlivější než jednání závislých osob, byť se obojí jistě může prolínat. Pouliční dealeri by měli být postihováni v rámci obchodu s drogami, jelikož jsou nepochybně jeho posledním, dalo by se říci výkonným článkem.

Českým zákonodárcem je sice deklarován odlišný přístup k lehkým a tvrdým drogám, ale výroba, prodej a jiné nakládání s marihuanou a pervitinem jsou trestné podle téhož ustanovení - § 283 trestního zákoníku - za výrobu lehkých a tvrdých drog tedy u nás hrozí stejný trest, což považuji za neadekvátní. Rozdílný přístup k lehkým a tvrdým drogám se projevuje de facto jen v rámci ustanovení o přechovávání drog. Polský zákon proti narkomanii obsahuje privilegovanou skutkovou podstatu - případy menší závažnosti - zde lze podřadit například dovoz marihuany pro vlastní potřebu, paradoxně však nikoliv její výrobu ani darování konečnému konzumentovi. De lege ferenda by podle mého názoru bylo na místě, obdobně jako tomu je u přechovávání, odlišit nakládání s lehkými a tvrdými drogami. Nakládání s marihuanou pro vlastní potřebu by mělo být dekriminalizováno, jak bylo rozvedeno výše.

Pokud jde o kvalifikované skutkové podstaty, český trestní zákoník zohledňuje množství drog, získané finanční prostředky, členství v organizované skupině, způsobení těžké újmy na zdraví, smrti, poskytování drog nezletilým a recidivu. V Polsku se u drogových trestných činů v případě způsobení těžké újmy, smrti či členství v organizované skupině použije ustanovení o souběhu. Zakotvení způsobení těžké újmy na zdraví a smrti jako kvalifikovaných skutkových podstat považuji za správné, obchod s drogami si vybírá obrovskou daň na zdraví a životech a způsobené následky by při ukládání trestu měly být zohledněny. Česká právní úprava jako znak kvalifikované skutkové podstaty stanoví odsouzení a potrestání v posledních třech letech, polský trestní zákon zakotvuje fakultativní zvýšení horní hranice trestní sazby o polovinu v případě, kdy se pachatel

odsouzený v posledních 5 letech pro úmyslný trestný čin, přičemž vykonal nejméně 6 měsíců trestu, dopustil podobného úmyslného trestného činu.

Jako kvalifikovanou skutkovou podstatu u výroby drog, jakož i v případě dovozu, vývozu a převozu drog, polský zákon proti narkomanii zakotvuje značné množství drog a jednání s cílem získat osobní nebo majetkový prospěch. Kvalifikovanou skutkovou podstatou obchodu s drogami je značné množství drog. Kvalifikovanou skutkovou podstatou nezištného poskytnutí drogy konečnému konzumentovi je poskytnutí značného množství drogy nebo poskytnutí libovolného množství drogy nezletilému konzumentovi. V případě poskytnutí drogy konečnému konzumentovi za úplatu nebo s cílem získat osobní prospěch není v rámci kvalifikované skutkové podstaty zohledněno značné množství drogy, ale pouze poskytnutí drogy nezletilému.

Kvituji, že český trestní zákoník odlišuje poskytnutí drogy dítěti mladšímu 15 let a mladistvému ve věku 15 až 18 let. Podle mého názoru by mělo být kvalifikovanou skutkovou podstatou poskytnutí drogy mladistvému ve věku 15 až 18 let v množství větším než malém, nikoliv až ve větším rozsahu jako tomu je dle aktuální české právní úpravy, ale ani v malém množství - typicky jeden joint marihuany - jako tomu je podle platné polské právní úpravy, postihovat de facto společné kouření marihuany v rámci kvalifikované skutkové podstaty je v případě mladistvých osob přehnaně přísné. Výše uvedené však neplatí pro děti mladší 15 let, poskytnutí byť malého množství drogy dítěti mladšímu 15 let by mělo být kvalifikovanou skutkovou podstatou s přísnějším postihem než v případě mladistvých ve věku 15 -18 let.

Obě právní úpravy postihují šíření drogové závislosti. Šíření drog, resp. všech nealkoholových návykových látek, v České republice stanoví trestný čin šíření toxikomanie. Šířením toxikomanie je svádění ke zneužívání drog, podpora ve zneužívání drog, podněcování ke zneužívání drog, a šíření zneužívání drog. V Polsku je šíření drog, a to drog tradičních a nových psychoaktivních látek, postihováno v rámci ustanovení o poskytnutí drogy konečnému konzumentovi, přičemž trestné je usnadňování užití drogy, umožňování užití drogy, a svádění k užití drogy. Reklama na drogy je v Polsku speciálním trestným činem, podle českého práva by reklama na nealkoholové návykové látky mohla být posouzena jako šíření toxikomanie. V případě šíření toxikomanie dle českého trestního zákoníku může jednání pachatele směřovat k osobě individuálně určené (svádění a podpora), ale také k neurčitému okruhu osob (podněcování a šíření). Svádění k užití drogy, usnadňování a umožňování užití drogy podle polského zákona proti narkomanii se vztahuje vždy k individuálně určenému konečnému konzumentovi, na neurčitý okruh osob cílí reklama na drogy.

Polský zákon proti narkomanii striktně rozlišuje svádění ke zneužívání drog ze zjištěných důvodů (postihováno v rámci trestného činu zjištěného poskytnutí drogy konečnému konzumentovi) a z nezjištěných důvodů (postihováno v rámci trestného činu nezjištěného poskytnutí drogy konečnému konzumentovi), přísněji přitom postihuje svádění k zneužívání drog s cílem získat osobní nebo majetkový prospěch. De lege lata je v České republice obchod s novými syntetickými drogami a provozování tzv. grow shopů možné postihnout jedině jako trestný čin šíření toxikomanie, proto mám za to, že by bylo přínosné pro zjištěné šíření toxikomanie stanovit přísnější trest. De lege ferenda by v rámci kvalifikované skutkové podstaty trestného činu šíření toxikomanie měla být zohledněna recidiva. Pokud jde o výše zmiňované grow shopy, v souvislosti s navrhovanou legalizací přechovávání marihuany, pěstování rostlin konopí a výroby marihuany pro vlastní potřebu, vyvstává otázka, zda by tedy grow shopy, resp. jejich provozování, nemělo být legální. Legalizace grow shopů by podle mého názoru vyvolala prudký nárůst domácích pěstíren marihuany, nadto legální podnikání může mít reklamu, a reklama na grow shopy šířená po sociálních sítích je způsobilá vyvolat hotový marihuanový boom. Z výše uvedených důvodů se stavím proti legalizaci grow shopů.

Rozdílně je v České republice a v Polsku pojata také právní úprava nakládání s prekursory. Výroba a přechovávání prekursorů a jiných předmětů určených k nedovolené výrobě drog je u nás postihována v rámci jednoho ustanovení - § 286 trestního zákoníku. Neoprávněné nakládání s prekursory spadá pod ustanovení § 283 trestního zákoníku. Zahrnutí prekursorů do skutkové podstaty trestného činu dle § 283 trestního zákoníku a vedle toho také do skutkové podstaty trestného činu dle § 286 trestního zákoníku činí zbytečné výkladové obtíže. V Polsku nakládání s prekursory a nakládání s jinými předměty k výrobě drog stanoví dva samostatné trestné činy. Nakládání s prekursory k výrobě drog je společensky škodlivější než nakládání s jinými předměty k výrobě drog, a proto by mělo být postihováno přísněji. Výše uvedené premise odpovídá spíše polská právní úprava.

V praxi se u nás jako prekursory nejčastěji vyskytují léky s obsahem pseudoefedrinu, tyto léky jsou podle české judikatury považovány za prekursor v situaci, kdy je zřejmé, že nemohou sloužit k terapeutickým účelům (nejsou v krabičkách, chybí příbalový leták, tablety jsou vyndány z blistrů). V opačném případě léčivé přípravky obsahující pseudoefedrin v souladu s rozhodnutím Soudního dvora Evropské unie ve věci C-497/16 spadají pod režim Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/83/ES ze dne 6. listopadu 2001 o kodexu Společenství týkajícím se

humánních léčivých přípravků, a tudíž mohou být jinými předměty k výrobě drog v režimu § 286 trestního zákoníku. Podle polské doktríny léčivé přípravky nejsou považovány za prekursory. Léky s obsahem efedrinu a pseudoefedrinu nejčastěji zneužívané českými vaříči pervitinu jsou volně prodejné v lékárnách, nicméně od 1. 1. 2017 lze bez receptu zakoupit pouze jedno malé balení (max. 12 tablet), velká balení jsou dostupná pouze na recept. Mimo výše uvedené opatření se český pervitin i nadále vaří z polských léků, vaříči odebírají prošlé léčivo přímo od lékárníků nebo je kupují na černém trhu.

Polský zákon proti narkomanii zakotvuje vedle klasických drogových trestných činů také trestný čin krádeže drog a trestný čin neoznámení drogového trestného činu. V polské doktríně je sporné, zda se krádež drog týká jen drog držených legálně (zboží v lékárně) nebo by v rámci tohoto ustanovení měly být řešeny také krádeže drog mezi toxikomany. Mám-li hodnotit trestný čin krádeže drog, který v českém právním řádu nemá ekvivalent, musím podotknout, že se jedná o poněkud kuriózní skutkovou podstatu, jejíž účel mi zcela uniká. Pokud jde o neoznámení drogového trestného činu, toto u nás trestné není. Polský zákon proti narkomanii stanoví zvláštní oznamovací povinnost provozovatelům restauračních zařízení a zábavních podniků, pokud k obchodu s drogou nebo poskytnutí drogy konečnému konzumentovi dojde v jejich provozovně. V České republice by de lege ferenda připadlo v úvahu rozšíření trestní odpovědnosti za neoznámení trestného činu dle § 368 trestního zákoníku také na obchod s drogami. Oznamovací povinnost by nicméně měla platit pro všechny občany bez rozdílu, nikoliv pouze pro restaurátory a provozovatele barů, diskoték apod.

Z hlediska přísnosti trestů za výše srovnávané drogové delikty nelze jednoznačně určit, která právní úprava zakotvuje přísnější postih. Výroba drog v základní skutkové podstatě je přísněji postihována u nás než v Polsku, ale když jde o značné množství drog, hrozí přísnější trest naopak v Polsku. Obchod s drogami je přísněji trestný v Polsku, prodej drog taktéž. Darování drog je přísněji trestné u nás. Výše uvedené je jistě způsobeno tím, že v Polsku je darování, prodej drog a obchod s drogami postihováno v rámci různých ustanovení, zatímco u nás se jedná o tentýž trestný čin dle § 283 trestního zákoníku.

V úvodu této práce jsem si kladla otázku, zda česká právní úprava drogových deliktů je dostatečná a umožňuje efektivně postihnout drogovou kriminalitu, zejména obchod s drogami. Z výše uvedených závěrů je patrné, že pokud jde o trestněprávní postih nakládání s tradičními drogami, je stávající právní úprava víceméně vyhovující, byť by podle mého názoru měl zákonodárce

přistoupit k zakotvení různých trestních sazeb pro obchod s drogami a drobný prodej či opatřování drog pro vlastní potřebu (výroba, dovoz) a také rozlišovat nakládání s lehkými a tvrdými drogami. Problém ovšem nastává u nových syntetických drog tzv. designer drugs. Česká právní úprava dosud s těmito novými syntetickými látkami nepočítá, tyto nové látky s účinky podobnými tradičním drogám jsou se značným zpožděním doplňovány na seznamy zakázaných návykových látek. Obchod s novými syntetickými drogami, které dosud nefigurují na seznamech zakázaných látek, je orgány činnými v trestním řízení stíhán jako trestný čin šíření toxikomanie. Inspiraci pro legislativní řešení problematiky designer drugs lze čerpat v sousedním Polsku, odkud ostatně jsou tyto látky do České republiky často dováženy.

Největším problémem je zdlouhavé zařazování nových syntetických drog na seznamy zakázaných látek, proto jsou v České republice tyto seznamy v nařízení vlády a nikoliv v zákoně o návykových látkách. Český Ústavní soud se dosud nevyjádřil k otázce ústavnosti výčtu zakázaných látek, které jsou omamnými a psychotropními látkami, v podzákoném právním předpise. Je bezesporu protiústavní, když základní rysy trestnosti určuje podzákoný právní předpis. V případě látek, o nichž není všeobecně známo, že jsou drogami, skutkovou podstatu drogových trestných činů dotváří nařízení vlády stanovící seznamy návykových látek, když ono nařízení fakticky zakotvuje trestnost nakládání s těmito novými látkami.

Seznamy návykových látek individuálně určených konkrétním chemickým označením jsou zastaralé a málo flexibilní. Polský zákonodárce se proto inspiroval legislativou jiných evropských zemí a zavedl tzv. generické definování. Generické definování je de facto stanovením skupin zakázaných látek např. deriváty katinonu, deriváty fentanylu, syntetické kanabinoidy atd. Generická definice se vztahuje nejen na jednotlivou látku, ale na širší skupinu látek se stejnou uhlíkovou kostrou. Pokud tedy dojde k modifikaci nějaké zakázané látky, bude i tato modifikovaná verze látky zakázána. Generické definování látek, které jsou z hlediska trestního práva považovány za omamné a psychotropní látky, pokládám do budoucna za nevyhnutelné. Generické definování zakázaných látek musí být provedeno dostatečně určitým způsobem, tedy tak, aby nebylo pochyb o tom, které konkrétní látky lze podřadit pod skupiny vymezené jako deriváty určitých látek, aby byla dodržena zásada *nullum crimen sine lege*.

Současné řešení spočívající v přidávání nových látek na seznamy zakázaných látek, které jsou přílohou k nařízení vlády, považuji za nepřijatelné, když v průběhu času se podstatným způsobem mění obsah pojmů *omamné a psychotropní látky*, aniž by se to jakkoli projevilo v zákoně. Mám

za to, že by zákonodárce měl jasně deklarovat, že se ustanovení o drogových trestných činech týkají vedle tradičních drog také nových syntetických drog, a to novelizací trestního zákoníku - zavedením kategorie nových syntetických látek - a použit generické definování, které by eliminovalo potřebu rychlých a častých změn na seznamech zakázaných látek, tyto seznamy by pak mohly být zařazeny zpět do zákona o návykových látkách.

V úvodu vyslovená domněnka, že drogové delikty souvisí se svobodou jednotlivce víc než by se na první pohled mohlo zdát, se ukázala jako pravdivá. K objasňování drogové trestné činnosti, a tedy v zájmu poškozených a potenciálních obětí obchodu s drogami, je nutné, aby orgány činné v trestním řízení měly nástroje jako je odposlech a sledování. Zásah do ústavně zaručeného práva na ochranu soukromí a listovního tajemství však musí mít jasně daná pravidla, orgány činné v trestním řízení by měly postupovat spíše zdrženlivě nežli naopak. *Zákony by měly být tvořené tak, aby nebylo snadné je zneužít, proto je správné, aby o zásazích do soukromí občanů rozhodoval soud, a nikoliv prokurátor či ještě hůř policejní orgán. Špatný zákon může dobře fungovat, dokud příslušné osoby dobře dělají svou práci, v době krize je tomu jinak.*⁹⁷⁰ Na příkladu Polska, kde v posledních letech došlo nejen v oblasti trestního práva k celé řadě protiústavních změn a zcela bezprecedentním zásahům vlády do nezávislosti justice, vidíme, že není radno spoléhat se na to, že ustanovení umožňující narušit právo na soukromí, nebudou zneužita.

Česká právní úprava je v oblasti operativně pátracích prostředků jednoznačně propracovanější než právní úprava polská, proto z polské legislativy v této oblasti až na výjimky nebylo možné v rámci úvah de lege ferenda vycházet. V závěru této práce bych se přesto ráda změřila na nedostatky naší právní úpravy a změny de lege ferenda. Odposlechy a sledování osob by pro svou povahu jednoznačně měly být zařazeny ve stejné kapitole. Právní úprava klasických odposlechů a sledování osob neboli prostorových odposlechů by měla být sjednocena. Je totiž nelogické, aby o prodlužování odposlechů rozhodoval soud vyššího stupně a o sledování nikoliv. Ještě více zarážející pak je skutečnost, že u odposlechů je přesně vymezeno, na jaký druh trestné činnosti je lze použít a v případě sledování není tato otázka řešena vůbec, resp. sledování osob a věcí je umožněno pro všechny úmyslné trestné činy. Na sledování osob se taktéž nevztahuje informační povinnost a tudíž ani možnost sledovaných osob namítat nezákonnost nařízení sledování.

970 Téma: Aktuální situace v Polsku a zneužívání trestního práva k dosažení politických cílů. Informace poskytla Dobrosława SZUMIŁO - KULCZYCKA, advokátka a docentka na katedře trestního práva procesního Fakulty práva a správního práva Jagellonské univerzity. Krakov 20. 11. 2018.

V Polsku je soudu předkládán kompletní operativní materiál, přičemž státní zástupce je povinen označit důkazně významné části, tedy fragmenty nahrávek, které požaduje provést u soudu jako důkaz. U nás jsou za důkazy považovány pouze ty části nahrávek, které jsou součástí trestního spisu, kompletní záznamy jsou uchovávány mimo trestní spis a obhajoba k nim nemá přístup. Polský přístup považuji s ohledem na transparentnost celého procesu a uplatnění práva na obhajobu za lepší. Jedině v případě, kdy je přístupný celý operativní materiál, má obhajoba možnost seznámit se s výsledky odposlechů a poukázat na pro obviněného příznivější části nahrávek. Česká právní úprava, která umožňuje státnímu zástupci selekci nahrávek, by ve světle rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, nemusela obstat. Evropský soud v odůvodnění rozhodnutí v kauze Welke i Białek proti Polsku uvedl, že ve světle článku 6 odst. 1 Evropské úmluvy musí být obhajobě umožněn přístup ke kompletnímu důkaznímu materiálu, jakým obžaloba disponuje, ať už vyznívá ve prospěch či v neprospěch obviněného.

Odposlech a sledování se souhlasem uživatele by měly být zrušeny. Není žádný legitimní důvod, proč by souhlas jedné osoby, měl odůvodňovat zásah do práv jiné osoby. Osobou do jejichž práv je zasahováno, přitom není jen obviněný, když na telefon oběti volají i jiné osoby a také do jejich práv je odposlechem zasahováno.

Předstíraný převod je jediným operativně pátracím prostředkem, který není nijak časově omezen a není podroben kontrole soudu. Jedná se přitom o podstatný zásah do práv osob, vlastně srovnatelný se sledováním, když předstíraný převod může být zaznamenán na nahrávací zařízení a nahrávka poté v souladu se zněním ustanovení § 158b odst. 3 trestního řádu použita jako důkaz. V praxi sice současně s předstíraným převodem obvykle probíhá sledování osob a věcí dle § 158d odst. 3 trestního řádu a pořízená nahrávka pak je připojována k protokolu o soudem povoleném sledování osob, avšak dosud správná praxe nemůže zacetit mezeru v zákoně. Povolování předstíraného převodu by mělo být v režii soudu. Jsem si vědoma skutečnosti, že předstíraný převod zpravidla provádí agent, jehož činnost přezkoumává státní zástupce každé 3 měsíce, přesto by podle mého názoru bylo vhodné, aby předstíraný převod byl časově omezen nebo podléhal přezkumu (stran nezbytnosti a zákonnosti) v určitých časových intervalech. Podobně jako sledování osob, lze také institut předstíraného převodu použít pro veškerou úmyslnou trestnou činnost, vhodnější by podle mého názoru byl katalog trestných činů jako u klasických odposlechů. Zákony mají občanům poskytovat silné záruky, z tohoto hlediska česká právní úprava předstíraného převodu neobstojí.

Problematická je také právní úprava institutu spolupracujícího obviněného. Status spolupracujícího obviněného v České republice obviněnému vlastně nemá co nabídnout. Obviněný se k činu dozná, poskytne orgánům činným v trestním řízení důležité informace a pak mu nezbyvá než doufat, že soud vyhoví návrhu státního zástupce a upustí od potrestání nebo uloží nižší trest. Polské legislativní řešení více odpovídá podstatě a účelu korunního svědka - důležité svědectví výměnou za beztrestnost a ochranu. Polská právní úprava umožňuje soudu udělit obviněnému status korunního svědka jen u taxativně vymezené trestné činnosti, a to na základě návrhu prokurátora. O přerušení a posléze zastavení trestního řízení rozhoduje prokurátor, byť je to soud, kdo určuje, zda obviněnému přísluší status korunního svědka a může mu jej odebrat, když přestane splňovat podmínky. Obě právní úpravy vylučují nepotrestání obviněného, který se dopustil vraždy nebo byl „hlavou“ zločinecké organizace, což kvituji. Český trestní řád je v tomto směru však, podle mého názoru ke škodě věci, restriktivnější než polský zákon o korunním svědkovi, když vylučuje upuštění od potrestání i v případě obviněného, který se dopustil závažnějšího trestného činu než je ten, který má svou výpověď objasnit, způsobil úmyslně těžkou újmu na zdraví nebo jsou dány důvody pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody. De lege ferenda by stačilo vyloučit možnost udělit status spolupracujícího obviněného osobě, která způsobil jinému těžkou újmu na zdraví nebo smrt, nebo byla „hlavou“ organizovaného uskupení. Procesně by beztrestnost spolupracujícího obviněného mohla být řešena obdobně jako v Polsku, tedy po rozhodnutí soudu o udělení statusu spolupracujícího obviněného by státní zástupce přerušil trestní stíhání a po pravomocném skončení věci, pokud obviněný dostal svým povinností, by pak trestní stíhání definitivně zastavil. Stejně jako je tomu v Polsku, by i české právní úpravě prospělo výslovné zákonné specifikování podmínek, při jejichž splnění je možné nebo nezbytné spolupracujícímu obviněnému jeho status odebrat.

Pokud jde o sledování zásilek a manipulaci s nimi, domovní prohlídky a prohlídky jiných prostor česká právní úprava v této oblasti je zdařilá. Jediným nedostatkem české právní úpravy je, že trestní řád v ustanoveních o manipulaci se zásilkami nezmiňuje zásadu subsidiarity. Naopak polské řešení sledování zásilek a přípustnosti zásahu do nedotknutelnosti obydlí v trestním řízení je zcela nevyhovující. Sledování zásilek je v Polsku upraveno mimo trestní řád, otevření zásilky a záměna obsahu zásilky nemá dokonce vůbec žádný zákonný podklad. Prohlídky obydlí, jiných prostor a osob polský zákonodárce umožňuje v přípravném řízení na příkaz prokurátora, zcela bez vědomí soudu, a když věc nesnese odkladu, obejde se policie i bez prokurátorského příkazu. Přístup českého a polského zákonodárce k právu občanů na soukromí ilustruje zdánlivý detail

- v České republice prohlídku osoby provede *vždy* osoba stejného pohlaví, v Polsku *v rámci* *možností*.

Příloha č. 1 - Svět drog v Polsku

V textu níže se věnuji drogové problematice v sousedním Polsku. Uvádím stručné informace o drogách, které se vyskytují v Polsku, ale u nás nikoliv. Další obecně známé návykové látky včetně českého pervitinu jsou řazeny v příloze č. 2 - „přehled drog“.

„Polské“ drogy

Heroin se v Polsku vyskytuje ve třech základních formách:

- polský heroin známý pod názvem „kompot“ - olejovitá tekutina hnědé barvy,
- bílý heroin - bílý krystalický prášek bez pachu, dovážený z Turecka, Thajska a Pákistánu,
- „brown sugar“ - hnědý heroin, obsahuje 15 - 45 % čistého heroinu, v posledních letech je tento druh heroinu v Polsku nejpopulárnější, užívá se kouřením nebo vdechováním výparů.⁹⁷¹

Další typicky polskou drogou je metkath - silnější syntetická forma kathy, která patří k novým syntetickým drogám tzv. designer drugs. Nejčastěji se vyskytuje ve formě prášku, který lze rovnou polykat, inhalovat nebo užívat injekčně. Působí podobně jako extáze, s tím rozdílem, že metkath vyvolává příval energie a euforický efekt, který může trvat i několik dní. Větší dávky této drogy jsou velmi nebezpečné, jelikož vyvolávají nepokoj, bezesnost, dezorientaci, agresi, halucinace včetně paranoidních představ apod.⁹⁷²

Jednou z látek zneužívaných v Polsku a také v USA je dusitan amylnatý. Tato droga se inhaluje těsně před dosažením orgasmu s cílem prodloužit a zesílit pocity ze sexuálního prožitku. Efekt spočívající v náhlém rozšíření cév a zrychleném tepu srdce je téměř okamžitý. Nejčastějšími následky zneužívání této látky jsou těžké bolesti hlavy a překrvení kůže (zejména na tvářích a krku).⁹⁷³

971 NIEWIADOMSKA, Iwona a STANISŁAWCZYK, Piotr. Narkotyki. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2004. ISBN 83-89659-11-5.

972 NIEWIADOMSKA, Iwona a STANISŁAWCZYK, Piotr. Narkotyki. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2004. ISBN 83-89659-11-5.

973 NIEWIADOMSKA, Iwona a STANISŁAWCZYK, Piotr. Narkotyki. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2004. ISBN 83-89659-11-5.

V Polsku se vyskytuje také ketamin, což je látka podobná PCP (andělský prach). V případě injekčního užití začíná působit již po 30 sekundách, efekt trvá 3 hodiny. Na začátku působí povzbudivě (obdobně jako kokain), poté toxikoman zažívá stav změny vědomí - pocit odtržení se od vlastního těla. Ketamin způsobuje nevolnost, zvracení, rozmazané vidění, zpomalení pohybů a mumlání.⁹⁷⁴

V Polsku toxikomané zneužívají také divoce rostoucí rostliny obsahující halucinogenní složky (datura stramonium, atropa belladonna a hyoscyamus niger), tyto rostliny jsou poměrně nebezpečné, jelikož v určitém množství způsobují těžkou otravu a posléze smrt. Narkotikum se získává ze semen rostlin, lze jej inhalovat.⁹⁷⁵

Uživatelé drog v Polsku

Niewiadomska a Stanisławczyk uvádí následující modely užívání drog v Polsku:

- tradiční model - autoři tento model považují za nejškodlivější, spočívá v užívání drog domácí produkce (jde o drogy značně znečištěné). Podomácku vyrobené drogy jsou často kombinovány s léky na spaní, amfetaminy nebo konopím. Injekční stříkačky a další náčiní užívá celá skupina narkomanů, což vede k vysokému riziku HIV.
- smíšený model - spočívá v užívání různých drog. Toxikomané často kombinují amfetaminy, halucinogeny, léky na spaní a konopí.
- hašišový model - základní drogou je konopí. Marihuanu a hašiš narkoman užívá denně. Příležitostně pak konopí kombinuje s léky, amfetaminy nebo halucinogeny.
- exkluzivní model - narkoman užívá importované drogy s vysokou pořizovací cenou. Jde zejména o kokain a bílý heroin, který nejčastěji užívají movití lidé ve věku 20 - 30 let.
- inhalační model - vyskytuje se u dětí mladších 15 let. Děti zneužívají legálně dostupné látky, kombinují je s alkoholem a tabákem.
- lékový model - dominují uklidňující léky a léky na spaní. Léky jsou často užívány spolu s alkoholem, tabákem nebo kofeinem. Vyskytuje se nejčastěji u osob starších 40 let a častěji u žen než u mužů.

974 NIEWIADOMSKA, Iwona a STANISŁAWCZYK, Piotr. Narkotyki. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2004. ISBN 83-89659-11-5.

975 NIEWIADOMSKA, Iwona a STANISŁAWCZYK, Piotr. Narkotyki. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2004. ISBN 83-89659-11-5.

Mezi polskými uživateli drog jsou zřetelné tři světy. Třetí svět tvoří uživatelé „kompotu“, nemajetní, často bezdomovci. Druhý svět tvoří mladí lidé, kteří kouří „brown sugar“ nebo užívají heroin injekčně. V této skupině osob se velmi často vyskytuje kriminální chování, jsou na okraji společnosti. V prvním světě se pohybují mladí narkomané, kteří jsou relativně dobře společensky postaveni, a tak si mohou dovolit financovat zahraniční drogy. Jde de facto o určitý nákladný životní styl nazývaný „kulturou clubbingu“.⁹⁷⁶

V letech 1996 - 2000 činil podíl narkomanů kouřících heroin 70 % ze všech osob, které se přihlásily na léčení. Uživatelé kompotu tvořili 10 - 20 %. Závislost na kokainu se zřejmě s ohledem na finanční nákladnost a nedostupnost na polském trhu prakticky mezi léčenými nevyskytuje. Naopak ustavičně roste podíl konopí a amfetaminu. V posledních letech se Polsko stalo producentem a exportérem značného množství amfetaminu. Odhaduje se, že 20 - 50 % amfetaminu v západní Evropě pochází z Polska. V roce 2001 dvě největší skupiny mezi léčenými tvořili uživatelé opiátů (40 %) a polytoxikomané (38 %). Ze závislostí na lécích se léčilo 8 % pacientů, na amfetaminech 6 %, na rozpouštědlech 4 % a na konopí 3 %. Zbytek léčených osob pak tvořili závislí na halucinogenech a kokainu. 56 % všech pacientů byli mladí lidé ve věku 16 - 24 let, 15 % tvořily osoby ve věku 25 - 29 let, 13 % osoby ve věku 30 - 39 let, opět 13 % osoby starší 40 let a 3 % osoby mladší 15 let. Tento vzorek pacientů potvrzuje informace výše uvedené. Mladiství užívali rozpouštědla, pacienti ve věku 16 -39 let opiáty a amfetamin a osoby starší 40 let léky. Z této zkoumané skupiny 77% tvořili muži užívající opiáty, konopí apod. a 33% ženy užívající léky.⁹⁷⁷

Hlavními konzumenty psychotropních látek v Polsku jsou nezletilí. Podle studie z roku 1999 10 % žáků posledního ročníku středních škol (včetně učilišť a odborných škol) přiznává užívání nelegálních psychotropních látek, přičemž 20 - 40 % žáků uvádí, že přístup k drogám a lékům je pro ně snadný - diskotéky, bary, ulice, park, škola. Jako pozitivum lze vnímat skutečnost, že se zmenšuje počet osob, které užívají k aplikaci drogy injekce. U osob užívajících drogu injekčně dochází méně často než v minulosti ke sdílení náčiní. Podle průzkumu mezi Poláky staršími 16 let (rok 2002) dospělí nejčastěji zneužívají konopí, dále amfetamin a LSD. Mezi konzumenty drog převažují osoby mladší 24 let mužského pohlaví. Příležitostné užívání se

976 NIEWIADOMSKA, Iwona a STANISŁAWCZYK, Piotr. Narkotyki. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2004. ISBN 83-89659-11-5.

977 NIEWIADOMSKA, Iwona a STANISŁAWCZYK, Piotr. Narkotyki. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2004. ISBN 83-89659-11-5.

vyskytuje zejména u svobodných osob, které žijí ve větších městech, jsou dobře finančně zabezpečené a mají střední vzdělání nebo stále studují a jsou nábožensky neaktivní.⁹⁷⁸

Z důvodu předávkování drogou umírá ročně v Polsku 100 - 180 toxikomanů. V úzké souvislosti s užíváním drogy umírá 400 - 600 toxikomanů ročně. Narkomané závislí na heroinu, kteří si tuto drogu aplikují nitrožilně, jsou nejohroženější skupinou toxikomanů. Odhadem 60 - 70 % pacientů s AIDS tvoří právě heroinisté. Heroinistům kromě AIDS hrozí infekce různých orgánů, závažná poškození žil, nemoci související s oslabenou imunitou, hypoglykemií apod. Uživatelé barbiturátů se vystavují vysokému riziku předávkování, jelikož terapeutická (běžná) dávka se blíží dávce smrtelné, a je tedy těžké dávku správně odhadnout. U osob užívajících barbituráty pravidelně jsou časté zápal plic a hypotermie (stav při poklesu tělesné teploty). Vysoké riziko smrti je příznačné pro rozpouštědla. Dlouhodobé užívání rozpouštědel trvale poškozuje srdce a další orgány, a také nervy, což má za následek problémy s pamětí, řečí, soustředěním, koordinací pohybů a necitlivost končetin. Mimo výše uvedené rozpouštědla způsobují také anémii (chudokrevnost).⁹⁷⁹

Jędrzejko (na základě studie provedené v letech 2006 - 2008) uvádí, že 1/5 žáků základních a středních škol v Polsku přišla do kontaktu s drogami. Většina respondentů experimentovala s marihuanou, amfetaminem a paranarkotiky. Ukazuje se, že problém narkomanie se z nižších společenských vrstev a patologického prostředí přesunul mezi mladé a bohaté Poláky, kteří se intenzivně věnují své kariéře, často úspěšně. Nadále však zůstává pravdou, že narkomanie je provázaná s jinými patologiemi, jako je prostituce, organizovaný zločin a agresivní mládežnické subkultury.⁹⁸⁰

Jedním z nejzávažnějších nových problémů v oblasti drog je skutečnost, že se na trhu objevují látky přírodního i syntetického původu, které nejsou medicínsky prozkoumané - tzv. designer drugs.⁹⁸¹

978 NIEWIADOMSKA, Iwona a STANISŁAWCZYK, Piotr. Narkotyki. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2004. ISBN 83-89659-11-5.

979 NIEWIADOMSKA, Iwona a STANISŁAWCZYK, Piotr. Narkotyki. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2004. ISBN 83-89659-11-5.

980 JĘDRZEJKO, Mariusz. Narkomania spojrzanie wielowymiarowe. Warszawa: Akademia Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztora, Pułtusk, 2009. ISBN 978-83-7549-077-0.

981 JĘDRZEJKO, Mariusz. Narkomania spojrzanie wielowymiarowe. Warszawa: Akademia Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztora, Pułtusk, 2009. ISBN 978-83-7549-077-0.

Historie

V poválečném Polsku až do poloviny 60. let dominovala závislost na morfiu, ta se vyskytovala zejména mezi zdravotnickým personálem a v uměleckých kruzích. Tehdejší narkomanie neměla žádné rysy subkultury a bylo k ní přístupováno jako k medicínskému problému. V druhé polovině 60. let poprvé došlo k rozšíření drog mezi mládež, tehdy se také vytvořila subkultura narkomanů. Díky izolaci Polska od západu, klasické drogy nebyly k dispozici, proto se fetovalo psychoformaka dostupná v lékárnách, různá lepidla, barvy, laky a rozpouštědla. Tyto látky, které hrály roli substitutů, se staly základním zdrojem polské toxikomanie. Po řadě opatření typu zpřísnění dohledu nad lékárnami a stažení oblíbených substitutů drog z prodeje, se situace uklidnila. Jistou roli hrál i optimismus související s novou politickou reprezentací. Toto zlepšení však bylo pouze chvilkové, ani železná opona Polsko nechránila před omamnými a psychotropními látkami z dovozu.⁹⁸²

V polovině 70. let se objevil tzv. polský heroin neboli „kompot“.⁹⁸³ Tato látka byla podomácku vyráběná z makové slámy, obsahovala alkaloidy morfinu a heroinu a šířila se závratnou rychlostí, podle dobových statistik s ní mělo do činění cca 500 tisíc až 1 milion obyvatel, z toho 20 - 30 tisíc na ní bylo závislých.⁹⁸⁴ Polský „kompot“ vedl k rychlému vytvoření závislosti a s ohledem na míru nečistot této podomácku vyrobené substance posléze také k degradaci organismu a smrti.⁹⁸⁵ „Kompot“ a jeho prodej byl vyloženě vnitřní záležitostí subkultury narkomanů, producenti z řad toxikomanů jej ostatním poskytovali zpravidla jen za protislužbu.⁹⁸⁶ V Polsku v té době neexistoval černý trh, kde by na jedné straně stáli dealeri a na druhé straně uživatelé.⁹⁸⁷ Dominance „kompotu“ mezi polskými narkomany tedy po mnoho let znamenala absenci organizovaného

982 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

983 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

984 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

985 MĄDRZEJOWSKI, Wiesław. Przystępczość zorganizowana - system zwalczania. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie i Literackie, 2015. ISBN 978-83-64785-02-3.

986 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

987 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

narkobusinessu v Polsku.⁹⁸⁸ Kompot byl však vyráběn také na export pro německý trh, drogu hnědé barvy se pašovalo nenápadně v láhvích od Coca - Coly.⁹⁸⁹

Na toxikomanii v Polsku komunisté reagovali jako na řadu jiných problémů, snažili se ji před veřejností utajit. Až v 80. letech se problém začal řešit a byl přijat historicky první komplexní zákon věnující se problematice toxikomanie, tj. zákon proti narkomanii ze dne 31. 1. 1985. Přelomovým obdobím se pochopitelně stala doba po roce 1989, přes Polsko začaly vést důležité tranzitní cesty pašeráků drog z Asie a Jižní Ameriky do Západní Evropy. Týkalo se to hlavně heroinu, který putoval tzv. balkánskou cestou z Turecka přes Bulharsko, Rumunsko, Maďarsko, Slovensko a Česko nebo Ukrajinu, Bělorusko a konečně Polsko. Zároveň se polská letiště stala důležitým bodem pašeráků kokainu z Latinské Ameriky. V první polovině 90. let byly drogy přes Polsko pouze převáženy, Polsko tedy bylo výlučně tranzitní zemí, přičemž tento fakt byl determinován čistě geograficky.⁹⁹⁰

V 90. letech se v Polsku rozvinul černý trh s drogami, stále dominoval polský „kompot“, ale byl postupně vytlačován hnědým heroinem vhodným ke kouření, a to zejména na území hlavního města Varšavy.⁹⁹¹ Heroin a kokain ve své krystalické podobě byl pro polské konzumenty příliš drahý.⁹⁹² Mezi mládeží školou povinnou podle výzkumů (z roku 1995 a 1999) dominuje marihuana.⁹⁹³ Po pádu železné opony nově vzniklých možností v Polsku ihned využily kriminální skupiny. Tyto skupiny investovaly značné sumy do produkce amfetaminu.⁹⁹⁴ Charakteristickým pro tuto dobu bylo, že Polsko se stalo výrobcem a exportérem syntetických drog, a to především právě amfetaminu (zejména do Německa a skandinávských zemí).⁹⁹⁵ Polské organizované skupiny navázaly kontakty se zahraničními skupinami a amfetamin pak vyráběli z BMK

988 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

989 MĄDRZEJOWSKI, Wiesław. Przystępczość zorganizowana - system zwalczania. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie i Literackie, 2015. ISBN 978-83-64785-02-3.

990 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

991 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

992 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

993 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

994 MĄDRZEJOWSKI, Wiesław. Przystępczość zorganizowana - system zwalczania. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie i Literackie, 2015. ISBN 978-83-64785-02-3.

995 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

(benzylometyloketon) dovezeného ze Sovětského svazu, kde byl legálně dostupný.⁹⁹⁶ Později, po zavedení důsledných hraničních kontrol, začali BMK v Polsku vyrábět.⁹⁹⁷ V roce 1992 bylo v Polsku hrubým odhadem 200 laboratoří produkujících amfetamin, policie jich do roku 2000 objevila a zlikvidovala celkem 39.⁹⁹⁸ Podobně neúspěšně si ozbrojené složky vedly při zabavování vyrobeného amfetaminu a přes území Polska převáženého heroinu.⁹⁹⁹ Polské kriminální skupiny s cílem vyhnout se komplikovanému převozu nezbytných prekurzorů přes hranice uzavřely dohodu s ruskými skupinami a začaly amfetamin vyrábět také za hranicemi Polska, zejména v Litvě.¹⁰⁰⁰ Podle odhadů má polský amfetamin 20 - 50 % podíl na černém trhu v Západní Evropě.¹⁰⁰¹

Polský organizovaný zločin také zaujal velmi lukrativní pozici prostředníka v pašování kokainu do Západní Evropy.¹⁰⁰² Už v roce 1994 na polské lodi „Jurata“ bylo zadrženo na území Anglie několik tun kokainu.¹⁰⁰³ Taková operace vyžadovala investici v řadě milionů amerických dolarů, transport svědčil o vysoké míře organizace zaangażovaných skupin.¹⁰⁰⁴ Většina kokainu pašovaného přes Polsko směřovala na západ, v zemi zůstávalo minimum zboží.¹⁰⁰⁵ Poláci se jako pašeráci přesto plně angažovali, část polské skupiny zůstávala v Kolumbii jako rukojmí, ručili totiž životem za to, že převoz drog bude realizován.¹⁰⁰⁶ Polský trh byl ovládnut marihuanou, hašišem, amfetaminem a jeho deriváty typu extáze.¹⁰⁰⁷ S postupem času si své místo v Polsku našel také heroin, čím dál tím větší část dodávek určených do Západní Evropy zůstává na černém trhu

996 MĄDRZEJOWSKI, Wiesław. *Przestępczość zorganizowana - system zwalczania*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie i Literackie, 2015. ISBN 978-83-64785-02-3.

997 MĄDRZEJOWSKI, Wiesław. *Przestępczość zorganizowana - system zwalczania*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie i Literackie, 2015. ISBN 978-83-64785-02-3.

998 KRAJEWSKI, Krzysztof. *Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii*. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

999 KRAJEWSKI, Krzysztof. *Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii*. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

1000 MĄDRZEJOWSKI, Wiesław. *Przestępczość zorganizowana - system zwalczania*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie i Literackie, 2015. ISBN 978-83-64785-02-3.

1001 KRAJEWSKI, Krzysztof. *Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii*. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

1002 MĄDRZEJOWSKI, Wiesław. *Przestępczość zorganizowana - system zwalczania*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie i Literackie, 2015. ISBN 978-83-64785-02-3.

1003 MĄDRZEJOWSKI, Wiesław. *Przestępczość zorganizowana - system zwalczania*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie i Literackie, 2015. ISBN 978-83-64785-02-3.

1004 MĄDRZEJOWSKI, Wiesław. *Przestępczość zorganizowana - system zwalczania*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie i Literackie, 2015. ISBN 978-83-64785-02-3.

1005 MĄDRZEJOWSKI, Wiesław. *Przestępczość zorganizowana - system zwalczania*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie i Literackie, 2015. ISBN 978-83-64785-02-3.

1006 MĄDRZEJOWSKI, Wiesław. *Przestępczość zorganizowana - system zwalczania*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie i Literackie, 2015. ISBN 978-83-64785-02-3.

1007 MĄDRZEJOWSKI, Wiesław. *Przestępczość zorganizowana - system zwalczania*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie i Literackie, 2015. ISBN 978-83-64785-02-3.

v Polsku, stále je populární tzv. hnědý heroin.¹⁰⁰⁸ V prosinci roku 2006 ve Švédsku byla zadržena zásilka 1 360 kilogramů kokainu, byla na cestě z Venezuely do Polska, zásilku si v jednom polském městě, potom co policie zaměnila její obsah, převzali Polák a Mexičan.¹⁰⁰⁹ Výše uvedený příklad svědčí o tom, že polské organizované skupiny operují a mají dost prostředků na transakce takových rozměrů.¹⁰¹⁰

Problematika týkající se drog byla také v roce 1985 upravena komplexně v jednom právním předpise - zákoně proti narkomanii. Zákon proti narkomanii z roku 1985 byl moderní a reflektoval přístup „raději léčit než trestat“ v případě drobného prodeje drog samotnými narkomany (nezapomínejme však, že tito byli také producenty nejrozšířenější drogy „kompotu“). Nekriminalizoval nabývání ani přechovávání drog a zaměřoval se na stranu nabídky čili kontrolu produkce máku a konopí. Hlavními negativy tohoto zákona byl fakt, že nestanovil žádnou hranici spočívající v určení množství drog, jaké je přípustné přechovávat a nevytvářel dostatečný právní rámec pro účinnou léčbu, už nemluvě o tom, že léčebná zařízení nebyla na toxikomany připravená. Nadto omezení produkce máku vedlo k vytvoření černého trhu s tímto nyní nedostatkovým zbožím a tedy i vytvoření organizovaných uskupení zaměřených na distribuci této suroviny za účelem zisku. V reakci na nárůst drogového problému byl v roce 1997 přijat nový zákon proti narkomanii. Tento právní předpis byl na svou dobu racionální, obsahoval celou řadu ustanovení umožňujících uplatnění politiky harm reduction a terapeutického přístupu vůči toxikomanům. Novelou z října 2000 došlo ke změně této tendence a polské zákonodárství v oblasti drog nabralo odlišný směr než většina západoevropských zákonů. Zákon proti narkomanii z roku 1997 sice přinesl určité zpřísnění, nebyl však nadměrně represivní. Tresty zůstaly stejné, nicméně nově zavedl trestnost podávání návykových látek mladistvým a trestnost obdobného jednání s cílem obohatit se. Dále bylo kriminalizováno přechovávání drog a to v následujícím čtyřstupňovém schématu: 1. základní skutková podstata, 2. případ menšího významu, 3. kvalifikovaný typ - značné množství látky, 4. malé množství pro vlastní potřebu - také toto malé množství stanovilo trestný čin, bylo však depenalizováno, takže tyto případy končily zastavením trestního stíhání. Hraniční množství zákonodárce neurčil, orgány činné v trestním řízení měly malou zkušenost s agendou týkající se drog a spoléhaly se na znalecké posudky, ty se mezi sebou značně lišily. Zákon proti narkomanii z roku 1997 umožňoval přerušování trestního řízení po dobu léčení ze závislosti a zakotvil právní

1008 MAĐRZEJOWSKI, Wiesław. *Przestępczość zorganizowana - system zwalczania*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie i Literackie, 2015. ISBN 978-83-64785-02-3.

1009 MAĐRZEJOWSKI, Wiesław. *Przestępczość zorganizowana - system zwalczania*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie i Literackie, 2015. ISBN 978-83-64785-02-3.

1010 MAĐRZEJOWSKI, Wiesław. *Przestępczość zorganizowana - system zwalczania*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie i Literackie, 2015. ISBN 978-83-64785-02-3.

rámec pro metadonovou terapii a programy rozdávaní sterilních jehel. Ze všech výše uvedených důvodů je právní úprava z roku 1997 hodnocena pozitivně. Novelou z roku 2000 byla zrušena depenalizace přechovávání malého množství drog, jakož i alternativní tresty a právní rámec pro programy rozdávaní sterilních jehel. Tato novela znamenala regresi polského protidrogového zákonodárství, krok zpět k politice absolutní prohibice.¹⁰¹¹

Příloha č. 2 - Přehled drog

V textu níže uvádím přehled nejznámějších drog a jejich dělení. Cílem není popsat celé spektrum návykových látek, příloha slouží toliko k přibližné představě o vzhledu a účincích návykových látek, které se vyskytují v případových studiích.

Z hlediska dostupnosti drog lze uvést následující dělení:

- drogy bez jakéhokoliv omezení dostupnosti - volně prodejná lepidla a ředidla, káva, kola a další potraviny obsahující kofein;
- drogy s mírnými zákonnými omezeními - alkohol, tabák a volně prodejné léky obsahující psychoaktivní látky;
- drogy na lékařský předpis - léky obsahující kodein, efedrin a barbituráty;
- drogy s maximálním omezením dostupnosti - zakázané ilegálně užívané drogy (zejména opiáty, kokain, pervitin, hašiš a marihuana).¹⁰¹²

Z hlediska škodlivosti lze drogy dělit na tvrdé a měkké neboli lehké. Toto dělení odborníci zabývající se prevencí a léčbou návykových nemocí neradi vidí, nicméně není sporu o tom, že v účincích a dopadech různých drog jsou značné rozdíly. Nejtvrďší drogou je zřejmě heroin, především s ohledem na riziko rychlého vzniku závislosti na něm.¹⁰¹³

Lehké drogy

Drogy s tzv. akceptovatelným rizikem. Drogy s přijatelným rizikem lze konzumovat v určitých řekněme rozumných intervalech a v určitém množství, aniž by došlo ke vzniku závislosti nebo

1011 KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

1012 HEJDA, Jan. Drogy legalizace: ano - ne?, Jindřichův Hradec: RAIN reklamní agentura s.r.o., 2000. ISBN 80-245-0080-9.

1013 Téma: Drogy a zdraví. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

jiným negativním důsledkům. V určitém procentu populace sice ke ztrátě kontroly a vzniku závislosti dojde, ale toto procento není pro společnost alarmující natolik, aby zavedla restriktivní opatření.¹⁰¹⁴

1. Legální drogy

Některé z lehkých drog řadíme k legálním drogám běžně dostupným v obchodech s potravinami. Kofein, nikotin a alkohol jsou návykové, ale jejich požívání je v České republice i v Polsku legální. Káva, resp. **kofein**, je formou nejnevinější toxikomanie bez trvalých následků, samozřejmě pokud nedochází k předávkování kofeinem, který pak může způsobit trávící obtíže, vředy apod.¹⁰¹⁵

Nikotin je rostlinný alkaloid, který obsahují listy tabáku. Na nemoci způsobené užíváním tabáku v České republice ročně umírá 18 000 osob. Nejvíce úmrtí způsobují kardiovaskulární nemoci, nádorová onemocnění a nemoci dýchací soustavy.¹⁰¹⁶

Alkohol je hypnosedativum s krátkodobým účinkem zasahujícím do nervové soustavy.

Diskutovaným byl ve své době absint, specifický druh tvrdého alkoholu. V Polsku je absint legální od roku 2006. V České republice zakázán nikdy nebyl. Absint je alkoholický nápoj, který se vyrábí z pelyňku, anýzu a fenyklu (tzv. svatá trojice). Pro dochucení nápoje se používají další bylinky, např. yzop lékařský, meduňka lékařská nebo badyán. Absint má přírodní zelenou barvu (odtud označení „zelená víla“), ale může být také bezbarvý. Existují dva základní druhy absintu. Prvním druhem je francouzský absint, který se označuje přídomek pravý. Druhým druhem je východoevropský absint, označovaný přídomek český nebo bohémský, bývá modré barvy. Rozdíl tkví ve způsobu výroby. Pravé absinty se vyrábějí máčením bylin v alkoholu, destilací a barvením, kdežto české absinty

vynechávají některé bylinné složky a výsledný produkt se pouze filtruje bez destilace, proto je oproti pravým absintům hořký. V roce 1915 byl absint v USA a takřka v celé Evropě zakázán.

1014 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

1015 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

1016 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

Psychotropní účinky absintu jsou však přeceňovány. Absint halucinace nezpůsobuje. Thujon, který absint obsahuje, ve velkých dávkách může způsobit svalové křeče, ale není prokázáno, že by způsoboval halucinace. Stále se však vedou diskuse o tom, zda má absint jiné silnější účinky než alkoholové opojení. Umělci popisují účinky absintu jako „mysl otevírající“, uvádějí, že následkem požití absintu je „střízlivější opilost“, když některé z bylinek působí jako stimulanty a některé naopak jako sedativa. Domnělé halucinogenní účinky thujonu paradoxně pomáhají marketingové kampani výrobců absintu.¹⁰¹⁷

2. Nootropní látky

Do této skupiny látek řadíme tzv. chytré drogy (smart drugs), které jsou zjednodušeně řečeno farmaceutickými přípravky, které zlepšují činnost mozku. V medicíně se používají při léčbě senilní demence a alkoholismu. Nootropní látky užívají studenti a osoby vykonávající náročné profese jako dopink. Pro zdravý organismus tyto látky nejsou škodlivé, ale jejich dlouhodobé užívání způsobuje nespavost, nevolnost, útlum a deprese. Pro osoby, které trpí srdečním onemocněním nebo mají sklony k psychózám, jsou velmi nebezpečné. Nejčastěji se na trhu vyskytují Piacetam, DMAE, Hydergin, Vasopressin, Pemolin a L-fenylalanin.¹⁰¹⁸

3. Kanabinoidy

Látky tohoto typu se získávají ze setého konopí (*cannabis sativa*). Konopí dosahuje výšky několika metrů, má samostatné samčí a samičí rostliny, obsahuje THC (tetrahydrokanabinol), které způsobuje většinu psychoaktivních účinků. Užívá se perorálně, účinkuje 2 - 3 hodiny, navozuje pocity dobré nálady a živější vnímání smyslových vněmů.¹⁰¹⁹

Konopné drogy jsou z těla vylučovány velmi pomalu, jelikož se ukládají v tukové tkáni. Přítomnost kanabinoidů v těle lze zjistit dokonce ještě po 138 dnech. Po vykouření jedné cigarety obsahující kanabinoidy lze prokázat přítomnost 40 - 50 % THC v těle ještě po 8 dnech od

1017 Absint [online]. Wikipedie. [Cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Absint>.

1018 NECHANSKÁ, Blanka. MRAVČÍK, Viktor a POPOV, Petr. Zneužívání psychoaktivních léků v České republice: identifikace a analýza zdrojů dat. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Praha: Úřad vlády České republiky, 2012. ISBN 978-80-7440-073-5.

1019 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

konzumace, 10 - 20 % THC zůstává v těle i po 30 dnech, 1 % THC je v těle patrné po 48 - 138 dnech.¹⁰²⁰

Konopí může u mužů způsobit snížení počtu spermií a zhoršit jejich pohyblivost, tedy negativně ovlivnit plodnost. U žen může vyvolat menstruační cykly bez tvorby vajíčka. Konopí nadto oslabuje imunitu, takže je organismus náchylnější k infekci.¹⁰²¹

V České republice se nejčastěji setkáváme s kouřením marihuany, vzácněji hašiše, který lze i polykat. Po požití konopné drogy prakticky okamžitě dojde ke změně nálady. Účinná látka obsažená v konopí vyvolává euforii, která se často projevuje bezdůvodnými záchvaty smíchu, pocity blaženosti a bezstarostnosti. Zvýší se tepová frekvence, spojivky jsou zarudlé a zorničky nápadně rozšířené. Po odeznění účinků může docházet k depresivním stavům. Objevuje se únava a ospalost, typické jsou pocity hladu a žízně. U hašiše se můžeme setkat i s prchavými zrakovými halucinacemi. Konopí však nepůsobí vždy jen euforicky, spíše jde o jakýsi „zesilovač emocí“, účinky závisí na náladě uživatele, celkovém prostředí a také na náladě skupiny, tedy na tzv. „settingu“.¹⁰²²

Dlouho se mylně uvádělo, že užívání marihuany (a ostatně i hašiše) nevyvolává závislost ani abstinenci příznaky. Řada vědeckých studií od 70. let prokazuje opak. Byly zaznamenány abstinenci příznaky, kdy již během prvního týdne abstinence je konzument marihuany popudlivý, odmítá spolupráci a je nepřátelský. Dále se objevuje nepřírozený hlad a nespavost, anebo naopak odmítání jakékoliv potravy, neklid, strach, svalový třes, nadměrné pocení a průjem. Studie z roku 1996 uvádí, že 35 % uživatelů marihuany nedokázalo s jejím užíváním přestat, dalších 24 % respondentů nemohlo přestat, přestože jim užívání drogy působilo problémy a 13 % konzumentů uvedlo, že nedokáže spotřebu marihuany kontrolovat. Nebezpečí konzumace marihuany spočívá ve snížení psychické aktivity a poklesu sociální úrovně. Po delším čase dochází také k zhoršení schopnosti rozhodování a narušení schopnosti koncentrace a oslabení imunity. Může dojít dokonce k poškození plic a sterilitě. Podle studie z roku 2001 je role kanabinoidů jako vstupní drogy, a tedy riziko přechodu na tvrdší drogy, značně přeceňovaná. Studie potvrzuje, že

1020 BORNÍK, Miroslav. Trestná činnost a nealkoholová toxikomanie. Praha: THEMIS nakladatelství tiskárny Ministerstva vnitra, p.o., 2000. ISBN 80-85821-92-3.

1021 NIEWIADOMSKA, Iwona a STANISŁAWCZYK, Piotr. Narkotyki. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2004. ISBN 83-89659-11-5.

1022 Téma: Drogy a zdraví. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

dlouhodobé užívání kanabinoidů způsobuje poruchy kognitivních funkcí - zhoršení krátkodobé paměti a schopnosti soustředit se. Při špatném naladění uživatele dochází k rozvoji paranoidního stavu. Konopí může sehrát roli spouštěcího mechanismu latentní psychické poruchy, k čemuž postačí konzumace jediného jointu. Taková situace však nastává jen velmi výjimečně a u predisponovaných jedinců.¹⁰²³

Na akutní intoxikaci kanabinoidy je třeba nahlížet obdobně jako na prostou lehkou podnapilost. Dochází ke zkrácení prostorového vnímání, prodlužuje se reakční čas, což je nebezpečné zejména u řidičů. Doba těchto nežádoucích účinků se odhaduje zhruba na 10 hodin od aplikace.¹⁰²⁴

Marihuana - slangově „tráva“, „ganja“, „skéro“ či „skunk“. Části rostliny konopí (listy i květenství) se suší a poté se zpravidla balí do jointů nebo se kouří v dýmce, vodní dýmce, vaporizéru (marihuana se zahřívá horkým vzduchem) či ve skleněnce.¹⁰²⁵ Marihuanu však lze požit i v pečivu, čaji, polévce apod.¹⁰²⁶ Marihuana obsahuje 8 - 12 % účinné látky - THC (tetrahydrocannabinol).¹⁰²⁷ V posledních letech se však i ve střední Evropě prosadil nový způsob pěstování marihuany s vyšším obsahem THC tzv. hydroponické pěstování odrůd z Nizozemska ve

skrytém prostoru se zdrojem elektrické energie (výkonné lampy) a vody.¹⁰²⁸

Účinky této drogy jsou různé, když závisí na aktuálním stavu konzumenta a jeho okolí. Dostávají se v řádech sekund či minut, přičemž vrcholu dosahují zhruba po 10 minutách a trvají podle množství požití marihuany 1 - 4 hodiny. Nízké dávky navozují klid, vzrůstající pocit pohody, stav zasněného uvolnění, pocit žízně

a hladu, zejména chuť na sladké. Marihuana dále způsobuje živější vnímání zrakových,

1023 KALINA, Kamil a kol. Drogy a drogové závislosti 1. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003, ISBN 80-86734-05-6.

1024 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

1025 Marihuana [online]. Wikipedie. [Cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Marihuana>.

1026 Marihuana [online]. Wikipedie. [Cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Marihuana>.

1027 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

1028 TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana a ZEMAN, Petr. Možnosti trestní justice v protidrogové politice I.: (vývojové aspekty). 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2007. ISBN 978-807-3380-595.

sluchových, čichových, hmatových a chuťových vjemů, kterou mohou být doprovázeny změnami ve způsobu myšlení a vyjadřování. Užitím marihuany se prohlubuje prožitek z hudby. Při vyšších dávkách marihuany zpravidla nastupuje nekontrolovaný bezdůvodný smích. Typický je pocit zpomalení času a zvětšení prostoru. Po stavu euforie konzument nemyslí vůbec na nic a dívá se do prázdna nebo přichází silná únava a ospalost. U dlouhodobých uživatelů je stav poklidnější a mizí záchvaty smíchu.¹⁰²⁹

Na marihuanu vzniká psychická závislost, může být i velmi silná, a to zejména v případě dlouhodobého užívání. Na detoxikační jednotku Psychiatrické nemocnice Brno každoročně přichází řádově cca deset pacientů, kteří jsou závislí „pouze“ na marihuaně, ale sami bez odborné pomoci nedokáží s jejím užíváním přestat. Touha po této droze je u abstinujícího jedince poměrně silná, provázejí ji stavy úzkosti a neklidu. U mladých lidí je nebezpečný tzv. syndrom ztráty motivace, který se projevuje absolutním nezájmem o všechny běžné aktivity mimo samotného užívání marihuany. Existence amotivačního syndromu jako samostatné syndromologické jednotky je předmětem diskuze.¹⁰³⁰

Nebezpečí je nejen v droze samotné, kterou ostatně řadíme mezi lehké drogy, ale ve skutečnosti, že po vzniku závislosti někteří uživatelé přejdou na tvrdší drogy,¹⁰³¹ nicméně není vyloučeno, že v případě nedostupnosti marihuany by jako pomyslná vstupní brána do světa tvrdých drog posloužil alkohol, léky dostupné na předpis, volně rostoucí houby či cokoliv jiného.

Cena marihuany se pohybuje v rozmezí 250 - 300 Kč za gram. V České republice je poměrně rozšířené pěstování marihuany pro vlastní potřebu, kvalita z hlediska obsahu účinné látky THC se různí. Semena marihuany a další potřeby k pěstování uživatelé nakupují přes internet. V Pardubicích v minulosti (před zásahem orgánů činných v trestním řízení) byly dostupné také v tzv. „growshopech“ - kamenných prodejnách specializovaných na pěstování konopí.

1029 Marihuana [online]. Wikipedie. [Cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Marihuana>.

1030 Téma: Drogy a zdraví. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

1031 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

Hašiř - slangově „hař“, „ganja“, „kiff“, „ládo“. Hašiř se získává z květů samičích rostlin, obsahuje

především pryskyřici a je asi pětikrát silnější než marihuana (cca 40 % účinné látky THC). Hašiř lze extrahovat alkoholem - hašiřová kořalka - nebo usušený kouřit ve speciálních dýmkách (slangově „sklo“).¹⁰³² Hašiřová kořalka nazývaná také tekutým hašem nebo hašiřovým olejem obsahuje 50 - 60 % účinných látek a je nejkvalitnější hašiřovou drogou

(cca 10krát silnější koncentrace THC než u sušeného hašiře).¹⁰³³

Při užívání hašiře dochází k zarudnutí očí, zrychlení pulsu, kašli, podrážděnosti, chladnutí končetin a kolísání nálad. Typický je pocit sucha v ústech. Pravidelné užívání vede ke zhoršení paměti, špatné orientaci v čase, zánětům spojivek a hrtanu, citovému otupění. Poruchy paměti mohou přetrvávat týdny po vysazení drogy. Těžká intoxikace u predisponovaných osob vyvolává schizofrenii. Cena hašiře se pohybuje v rozmezí 200 - 500 Kč/gram. Hašiřový olej se na českém trhu prakticky nevyskytuje.¹⁰³⁴

Tvrdé drogy

Drogy s vysokým a tedy neakceptovatelným rizikem závislosti známe pod názvem tvrdé drogy. Závislost na tlumivých látkách jako je opium, morfin, kodein, heroin, různá hypnotika a sedativa je převážně somatická, tedy fyzického rázu. Psychická závislost převládá u excitujících látek jako je kokain, efedrin a různá antidepresiva. Tento druh drog se často aplikuje intravenózně, což zvyšuje riziko přenosu HIV, žloutenky a vředových onemocnění.¹⁰³⁵

1032 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

1033 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1034 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1035 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

1. Tlumivé léky

Tlumivé léky řadíme mezi drogy legální, dostupné na lékařský předpis, ale jedná se o tvrdé drogy,

Tlumivé látky

proto je uvádím zde. Léčiva s centrálně tlumivými účinky (zejména sedativa a hypnotika) jsou téměř bez výjimky užívána perorálně. Z vysoce návykových tlumivých léků lze jmenovat Veronal, Bromisoval, Contregan, Adalin, Meproamat, NeuroI, Rohypnol, Nitrazepam a Valium. Mezi návykové léky používané proti bolesti patří Antipyrin, Amidopyrin, Alnagon a mnoho dalších. Prakticky

všechny silné léky proti bolesti jsou více či méně návykové. Narkomané tlumivé léky nejčastěji užívají jako doplněk jiných drog.¹⁰³⁶

Závislost vyvolávají především léky obsahující opioidy, sedativa, hypnotika a stimulantia. Přestože se jedná o léky běžně používané v medicíně, závislost na nich může být velmi nebezpečná. V minulosti byly nejčastěji zneužívané barbituráty, nyní převažují benzodiazepiny - diazepam, oxazepam, bromazepam (lék Lexaurin), nitrazepam a flunitrazepam. Při náhlém vysazení velkých dávek těchto léků může dojít k tzv. „status epilepticus“, tento stav spočívá v řadě na sebe navazujících epileptických záchvatů, což může způsobit i úmrtí. Proto u lékové závislosti nelze samovolně léky vysadit, ale dávky se musí postupně snižovat pod lékařským dohledem.¹⁰³⁷

Výše popsaný typ návykových látek zneužívají především tzv. „nevinní toxikomané“ - osoby středního věku, s dobrým sociálním statusem, profesním a rodinným zázemím. Berou léky na uklidnění, na spaní apod. a riziko vzniku závislosti si většinou vůbec neuvědomují. Léky však zneužívají i zkušení toxikomané, někdy si jimi „léčí“ odvykací stavy, především nespavost. Oblíbený je pro tyto účely Rohypnol, rekordmani berou i 30 tablet denně.¹⁰³⁸

1036 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

1037 Téma: Drogy a zdraví. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

1038 Téma: Drogy a zdraví. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

Benzodiazepiny (hypnotika II. generace) se v medicíně používají k léčbě úzkosti a poruch spánku.¹⁰³⁹ Jejich chronické užívání způsobuje postupné tělesné chátrání a degradaci osobnosti.¹⁰⁴⁰ Tlumivý účinek tohoto typu léku pak střídá emoční nestabilita, neschopnost koncentrace a pokles výkonnosti.¹⁰⁴¹ Řeč chronického konzumenta benzodiazepinů je nesrozumitelná, koktavá s četnými gestikulacemi a ovlivněná častými výpadky paměti.¹⁰⁴² Po několika týdnech soustavného užívání se rozvíjí psychická a fyzická závislost.¹⁰⁴³ Abstinenční syndrom, který se objeví po 24 hodinách od vysazení léků a mizí až po 4 týdnech, může mít v krajních případech za následek smrt.¹⁰⁴⁴ Běžnými abstinenčními příznaky jsou úzkost, nespavost, bolení hlavy, svalová křeč, nechutenství a zvracení, noční můry, zrychlená srdeční činnost, nízký tlak, třes a závratě.¹⁰⁴⁵ Může se dostavit psychóza, delirium a horečka se smrtícím účinkem.¹⁰⁴⁶ Mezi benzodiazepinová hypnotika patří Nitrazepam, Dormicum, Rohypnol a Doral. Rohypnol nyní není v České republice distribuován.¹⁰⁴⁷ Zneužívání benzodiazepinů je stále aktuálním problémem.¹⁰⁴⁸ Často jej berou heroinisté, když není jejich primární droga dostupná.¹⁰⁴⁹

1039 NECHANSKÁ, Blanka. MRAVČÍK, Viktor a POPOV, Petr. Zneužívání psychoaktivních léků v České republice: identifikace a analýza zdrojů dat. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Praha: Úřad vlády České republiky, 2012. ISBN 978-80-7440-073-5.

1040 NECHANSKÁ, Blanka. MRAVČÍK, Viktor a POPOV, Petr. Zneužívání psychoaktivních léků v České republice: identifikace a analýza zdrojů dat. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Praha: Úřad vlády České republiky, 2012. ISBN 978-80-7440-073-5.

1041 NECHANSKÁ, Blanka. MRAVČÍK, Viktor a POPOV, Petr. Zneužívání psychoaktivních léků v České republice: identifikace a analýza zdrojů dat. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Praha: Úřad vlády České republiky, 2012. ISBN 978-80-7440-073-5.

1042 NECHANSKÁ, Blanka. MRAVČÍK, Viktor a POPOV, Petr. Zneužívání psychoaktivních léků v České republice: identifikace a analýza zdrojů dat. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Praha: Úřad vlády České republiky, 2012. ISBN 978-80-7440-073-5.

1043 NECHANSKÁ, Blanka. MRAVČÍK, Viktor a POPOV, Petr. Zneužívání psychoaktivních léků v České republice: identifikace a analýza zdrojů dat. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Praha: Úřad vlády České republiky, 2012. ISBN 978-80-7440-073-5.

1044 NECHANSKÁ, Blanka. MRAVČÍK, Viktor a POPOV, Petr. Zneužívání psychoaktivních léků v České republice: identifikace a analýza zdrojů dat. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Praha: Úřad vlády České republiky, 2012. ISBN 978-80-7440-073-5.

1045 NECHANSKÁ, Blanka. MRAVČÍK, Viktor a POPOV, Petr. Zneužívání psychoaktivních léků v České republice: identifikace a analýza zdrojů dat. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Praha: Úřad vlády České republiky, 2012. ISBN 978-80-7440-073-5.

1046 NECHANSKÁ, Blanka. MRAVČÍK, Viktor a POPOV, Petr. Zneužívání psychoaktivních léků v České republice: identifikace a analýza zdrojů dat. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Praha: Úřad vlády České republiky, 2012. ISBN 978-80-7440-073-5.

1047 NECHANSKÁ, Blanka. MRAVČÍK, Viktor a POPOV, Petr. Zneužívání psychoaktivních léků v České republice: identifikace a analýza zdrojů dat. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Praha: Úřad vlády České republiky, 2012. ISBN 978-80-7440-073-5.

1048 Téma: Drogy a zdraví. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

1049 Téma: Drogy a zdraví. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

Obzvláště nebezpečná je kombinace benzodiazepinů a alkoholu, když způsobuje mráкотný stav se všemi možnými komplikacemi, které se obtížně posuzuje z forenzního hlediska.¹⁰⁵⁰

Opioidní analgetika lze dělit na slabé opioidy a silné opioidy. V medicíně se užívají pro zmírnění bolesti. Mezi slabé opioidy patří kodein (lék Alnagon), dihydrokodein (lék DHC Continus), tramadol (lék Tramal, Tralgit, Noax UNO) a další. Mezi silné opioidy řadíme morfin (lék Vendal Retard, Sevredol), fentanyl (lék Durogesic, Matrifen, Fentanyl Ratiopharm), buprenorfin a metadon používané v substituční léčbě a další. O kodeinu, morfinu a substitučních přípravcích bude podrobněji pojednáno níže.¹⁰⁵¹

Nejnebezpečnější jsou léky obsahující **barbituráty** (hypnotika I. generace a sedativa), které mají podobný účinek jako anestetika. Při vysokých dávkách tyto léky způsobují respirační a srdeční zástavu. Předávkování vede k smrti, přičemž postačí užít desetinásobek terapeutické dávky. Rozdíl mezi terapeutickou a smrtelnou dávkou je menší než u benzodiazepinů. Při jejich užívání dochází ke zpomalení řeči, poruchám myšlení, orientace, úsudku, bolestem hlavy, ospalosti a rychlým mimovolným pohybům očí. Delší užívání provází trvalá roztřesenost, nechutenství a poruchy výživy. Na barbiturátech vzniká psychická a fyzická závislost. Nicméně k rozvoji závislosti je u většiny léků obsahujících barbituráty potřeba několikaměsíční každodenní užívání.¹⁰⁵²

Z- drugs (hypnotika III. generace) se předepisují k ovlivnění akutní nespavosti. Zolpidem je nejužívanější z nich, byl označen jako zcela nenávykový - mylně. Zejména u starších pacientů způsobuje deliriózní stavy a těžkou závislost.¹⁰⁵³

1050 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

1051 NECHANSKÁ, Blanka. MRAVČÍK, Viktor a POPOV, Petr. Zneužívání psychoaktivních léků v České republice: identifikace a analýza zdrojů dat. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Praha: Úřad vlády České republiky, 2012. ISBN 978-80-7440-073-5.

1052 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1053 NECHANSKÁ, Blanka. MRAVČÍK, Viktor a POPOV, Petr. Zneužívání psychoaktivních léků v České republice: identifikace a analýza zdrojů dat. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Praha: Úřad vlády České republiky, 2012. ISBN 978-80-7440-073-5.

Anabolika jsou zneužívána vrcholovými sportovci. S jejich používáním se mimo jiné pojí riziko zvýšení podezíravosti, sklonů k násilí, poškození jater a srdce. Po vysazení anabolik se objevují deprese a sebevražedné tendence.¹⁰⁵⁴

Analgetika navozují stav tichého obluzení s následnou kocovinou. Uživatel má zúžené zornice a je celkově utlumený. Během chronického užívání dochází ke ztrátě zájmů, oslabení potence u mužů a poruchám menstruačního cyklu u žen, celkovému chátrání na těle i na duši, oslabení imunity, nechutenství, zrychlení dechu a tepu, pocení, křečím, bolestem svalů a kloubů.¹⁰⁵⁵

2. Opiáty

Opiáty obecně způsobují opojení trvající desítky minut až několik hodin, následuje kocovina a celkový útlum. Při delší konzumaci opiátů se projeví nápadná bledost kůže, celkové tělesné a duševní chátrání. Po vysazení drogy nastávají silné tělesné potíže.¹⁰⁵⁶

Pro více než 60 % osob závislých na opiátech jsou primární drogou léky, které opiáty obsahují. Léky se na černém trhu s opiáty vyskytují v celé Evropě. Evropský průměr podílu léků na trhu s opiáty činí 19 %, v České republice 65 %. Léky a náplasti s obsahem fentanylu (určené pro nemocné se silnými chronickými bolestmi (náplasti se vyvaří a získaný roztok si toxikoman aplikuje nitrožilně) se na černý trh dostávají z nemocničního odpadu, přes falešné recepty nebo přímo od pacientů.¹⁰⁵⁷

1054 NECHANSKÁ, Blanka. MRAVČÍK, Viktor a POPOV, Petr. Zneužívání psychoaktivních léků v České republice: identifikace a analýza zdrojů dat. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Praha: Úřad vlády České republiky, 2012. ISBN 978-80-7440-073-5.

1055 NEŠPOR, Karel. Prevence zneužívání léků a přístupy při zvládnání lékové závislosti. Adiktologie. 2009, (9)1, s. 52-57, ISSN: 1213-3841.

1056 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

1057 HRDINOVÁ, Radka. Narkomani přešli na analgetika. Heroinu je málo, tak vyvařují náplasti [online]. Publikováno 15. 12. 2016 [Cit. 2. 3. 2016], Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/leky-na-bolest-levnejsi-nahrada-zavislost-drogy-heroin.A161214_214938_domaci_ale.

dostávají silné abstinenci příznaky.¹⁰⁵⁸

Z opia lze izolovat celou řadu alkaloidů, mezi nimi i **morfin**, který je sice významným lékem proti

bolesti, ale je také jedovatý a silně návykový. Závislost na morfinu nazýváme morfinismem.¹⁰⁵⁹

Morfin je bílý krystalický prášek bez zápachu s nahořklou chutí.¹⁰⁶⁰ Podává se nitrožilně.¹⁰⁶¹ Při morfinismu je euforie mnohokrát výraznější než při užívání opia.¹⁰⁶² Toxikoman je klidný, šťastný a vyrovnaný.¹⁰⁶³ Morfin zvyšuje sebevědomí a duševní aktivitu.¹⁰⁶⁴ Typickým příznakem morfinismu (a užívání opiátů obecně) jsou nápadně zúžené zorničky.¹⁰⁶⁵ Droga způsobuje euforii střídanou neklidem, zvracení,

psychický útlum, křeče svěračů apod.¹⁰⁶⁶ Klinické účinky morfinu nastupují během 30 - 40 minut po podání, v případě podkožní a nitrosvalové injekce účinky nastupují během 15 minut a při

1058 Opium [online]. Wikipedie. [Cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Opium>.

1059 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1060 Opium [online]. Wikipedie. [Cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Opium>.

1061 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1062 Opium [online]. Wikipedie. [Cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Opium>.

1063 Opium [online]. Wikipedie. [Cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Opium>.

1064 Opium [online]. Wikipedie. [Cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Opium>.

1065 Opium [online]. Wikipedie. [Cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Opium>.

1066 Morfin [online]. Wikipedie [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Morfin>.

nitrožilním podání za 1 - 5 minut.¹⁰⁶⁷ Analgetický účinek (tlumení bolesti) přetrvává zhruba 4 hodiny.¹⁰⁶⁸ Dlouhodobým užíváním morfinu dochází k rozvratu systému hodnot konzumenta, ztrátě smyslu pro povinnost a zhoršení sociálních vztahů.¹⁰⁶⁹

Na morfinu vzniká silná psychická a fyzická závislost.¹⁰⁷⁰ S každou dávkou morfinu se zvyšuje degradace osobnosti uživatele a droga se stává smyslem jeho života.¹⁰⁷¹ Po vystřízlivění z morfinového opojení dochází k projevům abstinenčních příznaků, jako je deprese, průjem, zvracení a poruchy krevního oběhu.¹⁰⁷² Abstinenční příznaky se dostavují 8 - 10 hodin po posledním podání drogy a trvají 7 - 10 dnů.¹⁰⁷³ Po vysazení drogy morfinista trpí nejprve kýcháním, únavou a depresí, poté záchvaty zimnice, nadměrným pocením, má husí kůže, bolest břicha, svalů apod.¹⁰⁷⁴

Prísna evidence morfinu měla postupem času za následek téměř úplné vymizení morfinismu v České republice, s ojedinělými případy se setkáváme u zdravotnického personálu.¹⁰⁷⁵

1067 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

1068 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

1069 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

1070 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

1071 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

1072 Opium [online]. Wikipedie. [Cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Opium>.

1073 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

1074 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

1075 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

Dalším alkaloidem opia je **kodein**, který se medicínsky používá proti kašli.¹⁰⁷⁶ Kodein

(metylmorfin) obsahují výše zmíněné tablety Alnagon.¹⁰⁷⁷ Konkrétně jedna tableta Alnagonu obsahuje 20 mg kodeinu.¹⁰⁷⁸ Po požití kodeinu se tento v lidském těle asi v 5 - 10 % přemění na morfin.¹⁰⁷⁹ Užívání kodeinu vyvolává euforii, svědění, zvracení, ospalost a sucho v ústech.¹⁰⁸⁰ Stejně tak jako ostatní opioidy kodein vyvolává respirační útlum (zástavu dýchacích pohybů).¹⁰⁸¹

Dále kodein způsobuje nedostatečnost sexuální žádostivosti a nárůst komplikací erektilní dysfunkce.¹⁰⁸² Na kodeinu může vznikat závislost, typicky u starších osob, které popletly dávkování nebo lidí ze střední a vyšší třídy, kteří kodein považují za bezpečnější alternativu k drogám prodávaným pouličními překupníky.¹⁰⁸³

V českých podmínkách v minulosti preparát Alnagon zneužívali toxikomané závislí na heroinu, v době, kdy tento nebyl dostupný. Roztok z rozdrčených tablet Alnagonu si vstříkovali do žíly. Dalším zdrojem kodeinu byl odvar z nezralých makovic, vznikl tak populární braun.¹⁰⁸⁴

1076 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

1077 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

1078 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

1079 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1080 Kodein [online]. Wikipedie [Cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Kodein>.

1081 Kodein [online]. Wikipedie [Cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Kodein>.

1082 Kodein [online]. Wikipedie [Cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Kodein>.

1083 Kodein [online]. Wikipedie [Cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Kodein>.

1084 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

Z kodeinu se vyrábí **braun** - slangově „běčko“, „hnědej“, „čoko“. Braun se užívá nitrožilně, má

silný euforizační efekt a slabší tlumící efekt.¹⁰⁸⁵ Braun je typicky českou drogou, která je k dostání ve formě hnědého prášku nebo hnědé tekutiny.¹⁰⁸⁶ Tlumící účinky braunu nastupují do 5 minut a trvají 3 - 6 hodin.¹⁰⁸⁷ Tato droga navozuje pocit blaha, klidu, uvolnění, tyto pocity pak střídá neklid.¹⁰⁸⁸ Narkoman pod vlivem braunu má nápadně zúžené zorničky, návaly horka, chladu a zvracení. Závislost na braunu je psychická i fyzická.¹⁰⁸⁹ Mezi abstinenční příznaky patří bolesti břicha spolu s průjmy, dále nechutenství, třes, slzení a nespavost.¹⁰⁹⁰ Dlouhodobí uživatelé braunu rychle ztrácejí na váze.¹⁰⁹¹ Při předávkování dojde

k zástavě srdce a dýchání, kolapsu a smrti.¹⁰⁹² Braun je mezi českými toxikomany stále poměrně oblíbený.¹⁰⁹³

1085 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1086 Braun [online]. O drogách. Publikováno 7. 10. 2011 [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.drogy-about.estranky.cz/clanky/opiaty-a-alkohol/braun.html>.

1087 Braun [online]. O drogách. Publikováno 7. 10. 2011 [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.drogy-about.estranky.cz/clanky/opiaty-a-alkohol/braun.html>.

1088 Braun [online]. O drogách. Publikováno 7. 10. 2011 [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.drogy-about.estranky.cz/clanky/opiaty-a-alkohol/braun.html>.

1089 Braun [online]. O drogách. Publikováno 7. 10. 2011 [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.drogy-about.estranky.cz/clanky/opiaty-a-alkohol/braun.html>.

1090 Braun [online]. O drogách. Publikováno 7. 10. 2011 [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.drogy-about.estranky.cz/clanky/opiaty-a-alkohol/braun.html>.

1091 Braun [online]. O drogách. Publikováno 7. 10. 2011 [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.drogy-about.estranky.cz/clanky/opiaty-a-alkohol/braun.html>.

1092 Braun [online]. O drogách. Publikováno 7. 10. 2011 [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.drogy-about.estranky.cz/clanky/opiaty-a-alkohol/braun.html>.

1093 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

Klasickým představitelem opiátů je **heroin** (dicetylmorfin), který se získává z morfinu.¹⁰⁹⁴ Heroin

je jemný bílý prášek s trpkou a nahořklou chutí.¹⁰⁹⁵ Zpravidla se aplikuje injekčně, lze jej také kouřit nebo zahřátý inhalovat.¹⁰⁹⁶ Oblíbenost heroinu narkomany, v porovnání s morfinem a jinými opiáty, pramení z odlišného vnímání účinků drogy - lákavější a barvitější představy než u morfinu.¹⁰⁹⁷ Heroin je zhruba pětkrát

účinnější než morfin a desetkrát až dvacetkrát účinnější než opium.¹⁰⁹⁸ Tato droga vyvolává silnou euforii, která však mizí spolu se zvyšováním tolerance.¹⁰⁹⁹ Intoxikovaná osoba prožívá tzv. „flash” - návaly absolutní a velmi intenzivní radosti, pocity srdečnosti a uvolnění procházející celým tělem.¹¹⁰⁰ Intoxikace heroinem vede k příjemnému uvolnění, problémy se vzdalují a toxikoman se propadá do slastného snění.¹¹⁰¹ Heroin dává pocit velké fyzické síly, uvolňuje sexuální zábrany apod.¹¹⁰² Účinek odeznívá po 6 - 8 hodinách.¹¹⁰³

Intenzita vnímání je ovlivněna vysokou rozpustností heroinu v tucích, díky čemuž molekula rychleji proniká hematoencefalickou bariérou (tato bariéra odděluje vnitřní prostředí mozku od cévního systému v těle a umožňuje omezený transport látek mezi mozkovou tkání a krví). Nástup účinků heroinu závisí na způsobu aplikace drogy. Při orálním podání je heroin metabolizován na morfin dříve, než projde hematoencefalickou bariérou, takže jeho účinek je stejný jako účinek morfinu podaného orálně. Šňupání heroinu způsobuje prudký nástup účinku drogy během 10 - 15 minut. Kouření drogy způsobuje adrenalinový nástup účinku během 2 - 5 minut.

1094 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1095 Heroin [online]. Wikipedie [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Heroin>.

1096 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1097 Heroin [online]. Wikipedie [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Heroin>.

1098 Heroin [online]. Wikipedie [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Heroin>.

1099 Heroin [online]. Wikipedie [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Heroin>.

1100 Heroin [online]. Wikipedie [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Heroin>.

1101 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

1102 Heroin [online]. Wikipedie [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Heroin>.

1103 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

Při aplikaci heroinu nitrožilně účinek nastupuje okamžitě během 7 - 8 sekund, zatím co po aplikaci do svalů nastupuje účinek po 5 - 8 minutách.¹¹⁰⁴

Osoba závislá na heroinu jej užívá intravenózně nebo šňupáním, a to ve frekvenci třikrát až čtyřikrát denně.¹¹⁰⁵ Finanční náročnost užívání heroinu je vysoká - cca 20 000 Kč měsíčně.¹¹⁰⁶ Heroin je nejnávykovější z opiátů, závislost na něm vzniká při denním užívání již cca po dvou týdnech.¹¹⁰⁷ Jelikož heroin způsobuje postupný rozklad osobnosti, jsou pod jeho vlivem často páčány násilnosti a různé sexuální perverze.¹¹⁰⁸ Chronické užívání heroinu způsobuje deprivaci osobnosti, intelekt však zůstává neporušen.¹¹⁰⁹ Heroin nevyvolává agresi ani neovlivňuje paměť.¹¹¹⁰ Pachatel pod vlivem heroinu má zpravidla zcela zachované rozpoznávací schopnosti a nepodstatně snížené ovládací schopnosti.¹¹¹¹

Vysazení heroinu způsobuje silné abstinenci příznaky zejména silnou bolest při absenci fyzických příčin. Po vysazení heroinu se dostavuje pocení, malátnost, úzkost, deprese, trvalá intenzivní erekce, svíravá bolest v končetinách, slzení, poruchy spánku, studený pot, třesavka, intenzivní bolest svalů a kostí, zvracení, průjem, husí kůže, křeče a horečka. Závislí na heroinu popisují bolestivý stav jako „svědicí krev“, což vede ke škrábání, které pak způsobuje modřiny a protržení kůže. Abstinenci syndrom se dostavuje již 2 - 8 hodin od poslední dávky a trvá zhruba 1 týden. Heroinisté často užívají léky s obsahem kodeinu ke zmírnění abstinenci syndromu.¹¹¹² Při vyšší dávce heroinu dojde ke zpomalení srdeční činnosti, narkoman upadne do kómatu a zemře. U heroinu je velké riziko smrti předávkováním. Kvůli postupně vznikající toleranci na drogu je

1104 Heroin [online]. Wikipedie [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Heroin>.

1105 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

1106 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

1107 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

1108 Heroin [online]. Wikipedie [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Heroin>.

1109 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

1110 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

1111 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

1112 NECHANSKÁ, Blanka. MRAVČÍK, Viktor a POPOV, Petr. Zneužívání psychoaktivních léků v České republice: identifikace a analýza zdrojů dat. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Praha: Úřad vlády České republiky, 2012. ISBN 978-80-7440-073-5.

toxikoman nucen brát vyšší dávky, pokud si po absolvované detoxikaci aplikuje dříve obvyklou dávku, zpravidla zemře.¹¹¹³

Heroin je poměrně často míchaný s jinými látkami, což zvyšuje nebezpečí jeho užívání. Na českém pouličním trhu se čistota heroínu pohybuje v rozmezí 5 - 10 %. Aplikovaný heroin se zhruba po 40 minutách mění na morfin, jeho přítomnost v těle lze prokázat nálezem specifického metabolitu 6-monoacetylmorfinu do 24 hodin od aplikace, přítomnost morfinu v těle pak 2 - 3 dny od aplikace vyšetřením moči.¹¹¹⁴

3. Stimulační drogy

Rozlišujeme přírodní stimulační drogy - kokain - a syntetické stimulační drogy - amfetaminy.¹¹¹⁵ Základním efektem těchto drog je stimulace, povzbuzení, dostavuje se pocit zvýšené psychické a fyzické výkonnosti a uvolnění zábran.¹¹¹⁶ Stimulancia působí jako zlepšovač nálady, zvýší se sebevědomí a komunikativnost, toxikoman pod jejich vlivem spřádá megalomanské plány, mizí zábrany a vše se zdá snadné.¹¹¹⁷ Účinek nastupuje ihned po aplikaci.¹¹¹⁸ Pro své účinky jsou stimulační drogy velmi oblíbené.¹¹¹⁹ Následkem dlouhodobého užívání je ztráta chuti k jídlu a výrazné hubnutí.¹¹²⁰ Na tento druh drog vzniká psychická závislost se silným nutkáním k opakování stimulujících zážitků, nikoliv však závislost fyzická.¹¹²¹ Závislost na stimulačních

1113 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1114 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1115 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1116 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1117 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

1118 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

1119 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1120 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1121 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

drogách se vytvoří poměrně rychle.¹¹²² Závislý toxikoman trpí tzv. „stíhou“, může dojít k rozvoji paranoidně halucinatorních psychóz připomínajících schizofrenii.¹¹²³ Poměrně časté jsou deprese se sebevražedným jednáním.¹¹²⁴ Toxikoman může být agresivní i vůči okolí.¹¹²⁵ Pachatel závislý na kokainu v tomto stavu může být shledán trestně neodpovědným.¹¹²⁶

Amfetamin je považován za levnou náhradu kokainu, vyskytuje se také pod názvem „budivý amin“. Odstraňuje únavu, zlepšuje náladu, vyvolává euforii, pocit spokojenosti, snižuje strach a zvyšuje sebevědomí. Narkomanovi stoupá výkonnost, přitom nepocituje potřebu spánku a snižuje se chuť k jídlu. Aplikaci a účinky drogy toxikomané popisují jako orgasmus celého těla (slangově „šleha“, „flesh“, „rush“). Vyšší dávky amfetaminu způsobují změnu vnímání, strach a podráždění spojené s iracionálním jednáním. Předávkování drogou provází nepřátelské chování k okolí, delirium a paranoidní myšlenky. Vyskytují se halucinace a vytrácí se sexuální vzrušení. Zvláštním způsobem aplikace drogy je tzv. „run“ čili opakovaná aplikace dávek celkově až 1 gramu vždy po 2 - 3 hodinách po několik dní dokud droga nedojde nebo se nedostaví nepříjemné stavy (stihoman, vyčerpání, zmatek). Po „runu“ narkoman upadá do hlubokého spánku až na 18 hodin. Somatickými příznaky zneužívání této drogy jsou rozšířené zornice, rychlý tep, neklid, třes, pocení, bledá pokožka a po delším užívání ztráta hmotnosti. Pro konec intoxikace je příznačné fyzické vyčerpání následované depresemi, těžkými poruchami koncentrace, třesem končetin, suchem v ústech a sebevražednými tendencemi. Toxikoman pocituje celkový útlum a ospalost nebo naopak poruchy spánku. Chronické užívání amfetaminu působí závažné psychické obtíže. Výše popsané povzbudivé účinky drogy časem přejdou do úzkostných až paranoidních stavů. U narkomana se rozvine amfetaminová psychóza - halucinace, delirium, iluze perzekuce, agresivita a ničení všeho kolem. Drogová závislost na amfetaminu je z hlediska možného násilí nejnebezpečnější. Nadto u žen užívání amfetaminu v těhotenství ohrožuje vývoj plodu, který po narození má nízkou hmotnost a růstovou poruchu. Amfetamin obsahují některé léky jako je Psychoton, Benzedrin a Ortédrin.¹¹²⁷

1122 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

1123 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

1124 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

1125 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

1126 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

1127 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

Efedrin je rostlinného původu (z rostliny ephedra distachya) a je k dostání ve formě bílého prášku nebo krystalků bez zápachu hořké chuti. Toxikomané efedrin užívají samostatně jen výjimečně. Efedrin slouží k výrobě pervitinu a obsahuje jej např. lék Yastill.¹¹²⁸

Pervitin (metamfetamin) - slangově „perník“, „péčko“, „piko“, „tweek“, „ice“ a krystalky

pervitinu označované také jako „ledová tříšť“. Čistý pervitin je bílý až šedý prášek, který se ve vodě lehce rozpouští.¹¹²⁹ Jiné zbarvení pervitinu způsobují např. příměsi jódu.¹¹³⁰ Pervitin se užívá injekčně nebo jej lze šňupat, kouřit či užívat perorálně v podobě tablet.¹¹³¹ Pervitin účinkuje zhruba

6 - 8 hodin.¹¹³²

Pervitin se vyrábí z efedrinu a pseudoefedrinu. Tyto léčivé látky obsahují zejména léky na kašel jako je Modafen, Nurofen Stop Grip, Paralen Plus a Panadol. Česká lékárnická komora odhaduje, že až 80 % velkých balení těchto přípravků bylo použito k výrobě pervitinu. Ministerstvo zdravotnictví sice zavedlo určitá omezení, ta však neměla na trh s pervitinem díky otevřeným evropským hranicím větší vliv, proto se jim zde nebudu věnovat.¹¹³³

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1128 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1129 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1130 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1131 Metamfetamin [online]. Wikipedie [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Metamfetamin>.

1132 Metamfetamin [online]. Wikipedie [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Metamfetamin>.

1133 NECHANSKÁ, Blanka. MRAVČÍK, Viktor a POPOV, Petr. Zneužívání psychoaktivních léků v České republice: identifikace a analýza zdrojů dat. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Praha: Úřad vlády České republiky, 2012. ISBN 978-80-7440-073-5.

Pervitin velmi účinně potlačuje únavu a potřebu spánku, zrychluje psychomotorické tempo, navozuje pocit extrémní euforie a zvýšené sebedůvěry.¹¹³⁴ Dostavuje se pocit síly, svěžesti a celkově dobré nálady tzv. „nájezd“.¹¹³⁵ Tyto vlastnosti jsou dány rozsáhlým uvolňováním dopaminu, noradrenalinu a serotoninu do mozku.¹¹³⁶ Mezi známky užití pervitinu patří rozšířené zornice, zrychlený tep, neposednost, podrážděnost, podezíravost, halucinace, pocity pronásledování a poruchy vidění.¹¹³⁷ Nápadným projevem této drogy jsou široké nereagující zorničky, třes, stav zmatenosti a paranoidní projevy často nerozeznatelné od pravé schizofrenie.¹¹³⁸ Odeznívání účinků pervitinu se projevuje pocity napětí, úzkosti a někdy i ohrožení - tzv. „dojezd“.¹¹³⁹

Návyk na pervitin často provází deprese a citová labilita.¹¹⁴⁰ Dlouhodobé užívání pervitinu může vést k poškození až zániku nervových buněk, dále je příznačný negativní dopad na kardiovaskulární systém.¹¹⁴¹ Zhruba u třetiny uživatelů dochází k poruchám paměti a koncentrace.¹¹⁴² Na rozdíl od opiátů pervitin nevede k rozvoji fyzické závislosti, příznačné je riziko silné závislosti psychické, obdobně jako u kokainu a amfetaminu.¹¹⁴³ Psychická závislost na pervitinu může být velmi silná, bez dlouhodobé odvykací léčby se dá překonat jen obtížně.¹¹⁴⁴

Dávka pervitinu u pokročilého toxikomana může být i několiksetkrát vyšší než dávka počáteční.¹¹⁴⁵ Při předávkování toxikomana cítí těžkou bolest v hrudníku a upadá do bezvědomí.¹¹⁴⁶

1134 Metamfetamin [online]. Wikipedie [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Metamfetamin>.

1135 Téma: Drogy a zdraví. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

1136 Metamfetamin [online]. Wikipedie [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Metamfetamin>.

1137 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1138 KOMOROUS, Jiří. Lovci smrti - Historie protidrogové brigády očima jejího velitele Jiřího Komorouse. Praha: Naše vojsko, 2009. ISBN 978-80-206-1008-9.

1139 Téma: Drogy a zdraví. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

1140 Metamfetamin [online]. Wikipedie [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Metamfetamin>.

1141 Metamfetamin [online]. Wikipedie [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Metamfetamin>.

1142 KOMOROUS, Jiří. Lovci smrti - Historie protidrogové brigády očima jejího velitele Jiřího Komorouse. Praha: Naše vojsko, 2009. ISBN 978-80-206-1008-9.

1143 Téma: Drogy a zdraví. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

1144 Téma: Drogy a zdraví. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

1145 KOMOROUS, Jiří. Lovci smrti - Historie protidrogové brigády očima jejího velitele Jiřího Komorouse. Praha: Naše vojsko, 2009. ISBN 978-80-206-1008-9.

1146 KOMOROUS, Jiří. Lovci smrti - Historie protidrogové brigády očima jejího velitele Jiřího Komorouse. Praha: Naše vojsko, 2009. ISBN 978-80-206-1008-9.

Největším rizikem je však toxická psychóza připomínající paranoidní schizofrenii.¹¹⁴⁷ Pro toxickou psychózu jsou typické nápadné změny v chování, zrakové, sluchové a hmatové halucinace, paranoidní bludy s obsahem pronásledování a neustálým pocitem ohrožení (tzv. „stíhomany“), panika a zmatené myšlení.¹¹⁴⁸ Těžší případy toxické psychózy jsou téměř nerozlišitelné od akutní paranoidní schizofrenie.¹¹⁴⁹ Výše popsané paranoidně - halucinatorní stavy toxikoman může považovat za realitu a např. se bránit proti nepřítelům, je pak nebezpečný sobě i okolí.¹¹⁵⁰ Pod vlivem toxické psychózy se narkomané nezřídka uchylují k sebevraždě.¹¹⁵¹ Po detoxifikaci a vyrovnaní spánkového deficitu toxická psychóza poměrně rychle odezní.¹¹⁵²

U některých bývalých uživatelů pervitinu přetrvává nižší stupeň mánie, jsou nadměrně veselí, rozjaření a aktivní.¹¹⁵³ Spřádají ohromné plány, které nikdy neuskuteční, jsou prchlíví a nekritičtí.¹¹⁵⁴ Negativní reakce okolí na toto chování může u (bývalého) toxikomana vyprovokovat agresivní jednání.¹¹⁵⁵

Pervitin je k dostání za cenu obvyklou 1000 Kč/gram, v regionech se zvýšenou poptávkou 1500 - 2000 Kč/gram.¹¹⁵⁶ Přítomnost pervitinu v moči uživatele lze prokázat 2 - 3 dny po aplikaci drogy.¹¹⁵⁷ Pervitin je typicky českou drogou, je podomácku vyráběný a na české drogové scéně značně rozšířený. Pervitin je v České republice jednou z nejvíce užívaných drog, roste export do Německa.¹¹⁵⁸

1147 Metamfetamin [online]. Wikipedie [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Metamfetamin>.

1148 Metamfetamin [online]. Wikipedie [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Metamfetamin>.

1149 Metamfetamin [online]. Wikipedie [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Metamfetamin>.

1150 Téma: Drogy a zdraví. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

1151 Metamfetamin [online]. Wikipedie [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Metamfetamin>.

1152 Metamfetamin [online]. Wikipedie [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Metamfetamin>.

1153 KOMOROUS, Jiří. Lovci smrti - Historie protidrogové brigády očima jejího velitele Jiřího Komorouse. Praha: Naše vojsko, 2009. ISBN 978-80-206-1008-9.

1154 KOMOROUS, Jiří. Lovci smrti - Historie protidrogové brigády očima jejího velitele Jiřího Komorouse. Praha: Naše vojsko, 2009. ISBN 978-80-206-1008-9.

1155 KOMOROUS, Jiří. Lovci smrti - Historie protidrogové brigády očima jejího velitele Jiřího Komorouse. Praha: Naše vojsko, 2009. ISBN 978-80-206-1008-9.

1156 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1157 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1158 KOMOROUS, Jiří. Lovci smrti - Historie protidrogové brigády očima jejího velitele Jiřího Komorouse. Praha: Naše vojsko, 2009. ISBN 978-80-206-1008-9.

Toxikomané často kombinují pervitin a heroin, jejich střídavým užíváním vyvažují svůj psychický stav.¹¹⁵⁹

Klasickou stimulační drogou je **kokain** - slangově „sníh“, „koks“, „coke“. Kokain je přírodní

droga, která se vyrábí z listů koky (erythoxylon coca). V současné době se již vyrábí synteticky. Kokain známe v podobě lesklých bezbarvých krystalků nebo bílého prášku. Droga je bez

zápachu, hořké chuti a vyvolává krátkodobou necitlivost na jazyku. Zneužívá se žvýkáním listů koky, injekční formou nebo šňupáním prášku. Kokain lze také polykat, kouřit nebo požit ve formě kokainové pasty. Je-li kokain užíván šňupáním, účinky nastoupí do hodiny, v případě injekční aplikace začíná působit prakticky hned, během 2 - 3 hodin účinek drogy vymizí.¹¹⁶⁰

Kokain stimuluje centrální nervovou soustavu, dává pocit bystrosti, dobré nálady, nekritičnosti, dochází ke zvýšení sexuální apetence.¹¹⁶¹ Pocit hladu a potřeby spánku se pod vlivem kokainu vytrácí, toxikoman se cítí být náhle „osvícený“, je přesvědčen o svých mimořádných schopnostech a střeďá velké plány.¹¹⁶² Nejprve se tedy dostaví euforie, ale ta pak přejde do deprese.¹¹⁶³ Akutní intoxikace trvá cca půl hodiny.¹¹⁶⁴ Mezi abstinenci příznaky patří úzkost, deprese, pocity debaklu a nesnesitelná touha po další dávce.¹¹⁶⁵ Kokain je užíván většinou nárazově v intervalech 3 - 10 dnů.¹¹⁶⁶ Dlouhodobé užívání vede k paranoidní psychóze, šňupáním dojde k perforaci nosní

1159 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

1160 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

1161 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

1162 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

1163 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

1164 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

1165 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

1166 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

přepážky, stahují se cévy, vznikají dechové potíže, poruchy srdečního rytmu a jater, snížení imunity a zhoršení paměti, nechutenství, zvracení, horečnatost, lesklé oči, poruchy spánku, halucinace - typicky napadení drobnými živočichy, paranoia apod.¹¹⁶⁷ V důsledku prožívaných halucinací se může toxikoman chovat agresivně, psychotické stavy připomínají schizofrenii, vzácné nejsou ani sebevraždy.¹¹⁶⁸ U těžkých toxikomanů není výjimečný rozpad nosní přepážky v důsledku šňupání kokainu.¹¹⁶⁹ U závislé osoby se zvyšuje tolerance, k dosažení původního excitačního efektu je nutná vyšší dávka, hrozí riziko předávkování a smrti.¹¹⁷⁰

Na kokainu vzniká silná psychická závislost, názory odborníků na možnost vzniku fyzické závislosti se sice rozcházejí, nicméně vznik somatické závislosti nebyl nikdy prokázán.¹¹⁷¹ Závislost na kokainu je velmi nebezpečná, neboť vede k povahovým změnám disociálního rázu, narůstání agrese a ztrátě vyšších citů.¹¹⁷² V případech těžké závislosti na kokainu může mít toxikoman snížené ovládací schopnosti.¹¹⁷³

Kokain se na černém trhu prodával až za 3000 Kč/gram, ale v posledních letech cena této drogy významně klesla.¹¹⁷⁴ Čistota kokainu prodávaného na českém černém trhu je kolem 10 %.¹¹⁷⁵ Kokain na české toxikomanické scéně obecně není příliš rozšířen pro svou vysokou cenu.¹¹⁷⁶ Obliba kokainu však má v České republice vzestupnou tendenci.¹¹⁷⁷ Braní kokainu je velmi

1167 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

1168 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

1169 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

1170 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

1171 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

1172 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

1173 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

1174 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1175 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1176 Téma: Drogy a zdraví. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

1177 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

rozšířeno mezi prostitutkami.¹¹⁷⁸ Je-li kokain užíván těhotnou ženou, může dojít k poškození vývoje mozku plodu, předčasnému porodu nebo přímo k smrti plodu.¹¹⁷⁹

Obzvláště nebezpečná je směs kokainu a heroínu tzv. „speed ball“, díky této směsi vzniká bez vědomí uživatele sekundární závislost na heroínu. Další známou směsí je kombinace kokainu a morfia tzv. „double“.¹¹⁸⁰

Crack - slangově „rock“. Crack je v zásadě destilovaný kokain smíchaný s vodou a jedlou sodou,

aplikuje se kouřením.¹¹⁸¹ Crack je cenově dostupnější variantou kokainu.¹¹⁸² Vzniká tepelnou úpravou kokainu s alkalickým činidlem (nejčastěji jedlou sodou, práškem do pečiva nebo vápnem) spolu s éterem nebo čpavkem.¹¹⁸³ Není tedy novou

látkou, nýbrž látkou přeměněnou, tzv. „volnou bází“.¹¹⁸⁴ Patří mezi jednu z nejnebezpečnějších drog, jelikož na něj vzniká silná závislost.¹¹⁸⁵ Crack už po cca 2 měsících vyvolává silnou psychickou závislost,¹¹⁸⁶ nemá však potenciál způsobovat fyzickou závislost.¹¹⁸⁷ Po požití cracku na 2 - 20 minut organismus narkomana zaplaví silné opojení a pocit euforie, který do hodiny

1178 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1179 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1180 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1181 JANÍK, Alois a DŮŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

1182 Crack [online]. Wikipedie [Cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Crack_\(droga\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Crack_(droga)).

1183 Crack [online]. Wikipedie [Cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Crack_\(droga\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Crack_(droga)).

1184 Crack [online]. Wikipedie [Cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Crack_\(droga\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Crack_(droga)).

1185 Crack [online]. Wikipedie [Cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Crack_\(droga\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Crack_(droga)).

1186 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1187 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

zmizí.¹¹⁸⁸ Tato euforie však může velmi rychle přejít do stavu vzrušení, bezradnosti až deprese.¹¹⁸⁹ U osob zdrogovaných crackem je vysoké riziko násilnosti a nečekaného útoku.¹¹⁹⁰ Užívání cracku provází rozšíření zornic, výtok z nosu, chraplavý hlas.¹¹⁹¹ Po delším užívání pak kašel, krvácení z nosu, záchvaty křečí, ztráta váhy, pocit pronásledování, deprese apod.¹¹⁹² Hrozí těžké poškození mozku - paralýza, zúžení cév (následkem je infarkt), poškození plic a krvácení do mozku.¹¹⁹³ Crack se na českém trhu spíše nevyskytuje, cena tedy není známa.¹¹⁹⁴

V současné době je na vzestupu **extáze** (MDMA) - slangově „éčko“, „molly“, „koule“, „pilule“,

„koláč“, „bobule“, „boule“ nebo „smajlík“. Extáze má značné stimulační účinky, díky tomu je konzument schopen zvýšené fyzické aktivity, aniž by vůbec pocíťoval únavu. Tento stav může vést ke kolapsu organismu následkem fyzického vyčerpání. Extáze zvyšuje hladinu serotoninu (má vliv na náladu a chování krevních cév), dopaminu (ovládá pohyb a nálady) a noradrenalinu (reguluje krevní tlak).

Účinky se dostavují po 30 - 90 minutách a trvají 3 - 6 hodin.¹¹⁹⁵

Extáze působí dobrou náladu a veselost, zesiluje citové pouto k přátelům i k cizím osobám, zvyšuje sebejistotu a impulzivní chování, to někdy může vést k náhodnému sexu. Osoba pod vlivem extáze necítí únavu a vydrží tančit hodiny bez přestávky - dostane se do tranzu, proto je extáze nazývána

1188 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1189 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1190 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1191 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1192 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1193 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1194 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1195 Extáze [online]. Wikipedie [Cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Ex%C3%A1ze_\(droga\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Ex%C3%A1ze_(droga)).

taneční drogou. Extáze má řadu nepříjemných vedlejších účinků. Často se dostavuje strnulost čelistí, svalová strnulost, nevolnost, nadměrné pocení, třes, chlad, halucinace a rozostřené vidění. V případě opakovaného užívání extáze se trvale narušuje rovnováha serotoninového metabolismu v mozku, pak se mohou objevit deprese, ztráta paměti, impulzivní chování a návaly paniky. Dlouhodobé užívání způsobuje stav toxické psychózy. Extáze je neurotoxickou látkou, takže poškozuje nervové buňky. Extáze nevyvolává fyzickou závislost.¹¹⁹⁶

Dokonce jednorázové užití extáze může způsobit mdloby, bolesti hlavy apod. Méně často pak náhlé krvácení, toxický zápal jater nebo vysokou horečku.¹¹⁹⁷

Cena jedné tablety extáze je cca 300 Kč. Přítomnost extáze v organismu konzumenta lze prokázat 2 - 3 dny od jejího podání. Existuje celá řada podobných amfetaminových derivátů jako je extáze např. MDA, MDE, MMDA.¹¹⁹⁸

Kath je přírodní droga z rostliny *catha edulis*. Stav opojení u této drogy trvá pouze 30 minut až 1 hodinu. Pojídají se čerstvé listy rostliny. Kath navozuje pocit euforie, povznesený stav mysli, ve větších dávkách halucinace. Po delší době užívání deprese a duševní i tělesné chátrání.¹¹⁹⁹ V České republice ani v Polsku se tato droga v čisté podobě nevyskytuje, roste však oblíbenost syntetických katinonů.

4. Halucinogenní drogy

Je známo zhruba 150 rostlin, které lze užít jako omamné látky halucinogenního typu.¹²⁰⁰ Halucinogenní drogy působí na centrální nervovou soustavu, rozšiřují zorničky, zvyšují krevní tlak a způsobují poruchy vnímání.¹²⁰¹ Halucinogeny velmi podstatným způsobem mění

1196 Extáze [online]. Wikipedie [Cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Ex%C3%A1ze_\(droga\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Ex%C3%A1ze_(droga)).

1197 NIEWIADOMSKA, Iwona a STANISŁAWCZYK, Piotr. Narkotyki. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2004. ISBN 83-89659-11-5.

1198 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1199 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

1200 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

1201 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

vnímání času a prostoru.¹²⁰² Toxikoman užívající halucinogeny má dojem, že mu nepatří jeho vlastní tělo, prožívá silné halucinace, zjevují se mu pestré scény formou jakýchsi vizí.¹²⁰³ Halucinogenní látky mění náladu toxikomana, zda se dostaví nadměrná veselost nebo naopak úzkost určuje velikost dávky, povahové vlastnosti osoby a její psychický stav.¹²⁰⁴ Výše popsané pocity se mohou znovu objevit i několik týdnů po požití látky.¹²⁰⁵ LSD a psylocibin jsou velmi rizikové již při jednorázovém užití, které může vyvolat vážnou duševní poruchu.¹²⁰⁶ Pro užívání halucinogenů je charakteristické rozšíření zornic, zčervenání pleti, zrychlení pulsu, halucinace, nesouvislá řeč, po delším užívání horší kontakt s realitou a riziko vzniku nádorů, epileptických záchvatů, nepředvídatelnost chování a sklony k sebevraždě.¹²⁰⁷ U těchto látek nehrozí vznik závislosti, při jejich požívání nebyl zaznamenán vážnější abstinenční stav.¹²⁰⁸ Největším nebezpečím je fakt, že jejich účinky se nedají odhadnout, člověk pod jejich vlivem může prožívané bludy a halucinace považovat za realitu a tím ohrozit sebe anebo okolí.¹²⁰⁹ Závažná akutní intoxikace halucinogeny vede k přiznání nepřičetnosti, nejspíše půjde o stav odpovídající opilství.¹²¹⁰

1202 Téma: Drogy a zdraví. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

1203 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

1204 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

1205 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

1206 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

1207 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1208 Téma: Drogy a zdraví. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

1209 Téma: Drogy a zdraví. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

1210 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

LSD (diethylamid kyseliny lysergové) je syntetický halucinogen, který se nejčastěji vyskytuje

v podobě čtverečku savého papíru s obrázkem, na kterém je nakapaná droga (dále v tabletách a jako kousky želatiny).¹²¹¹ Čtverečky označované jako „trip“ nebo „blotter“ se rozpouští v ústech.¹²¹² Cena jednoho „tripu“ se pohybuje kolem 200 - 500 Kč.¹²¹³ LSD je bílý prášek bez chuti a bez zápachu.¹²¹⁴ Užitím LSD dochází ke

změnám v emotivitě, euforii a lehkým poruchám vnímání - předměty mění tvar apod.¹²¹⁵ Účinky LSD provází pocit kosmického nekonečna, vznášení se, vše v okolí se zdá být v pohybu a neobyčejně barevné.¹²¹⁶ Pocit létání může vést k vyskočení intoxikované osoby z okna.¹²¹⁷ LSD účinkuje 8 - 12 hodin, účinek nastupuje asi 30 minut po požití drogy.¹²¹⁸ V případě požití větší dávky drogy dojde k hlubokému narušení psychiky, výrazným poruchám vnímání a myšlení (častá je iluze vznášení se v prostoru, velké hlavy a končetiny lidí), mění se vnímání času, barev, zvuků a prostoru a zvyšuje se fantazie. Účinek drogy pak trvá 8 - 24 hodin.¹²¹⁹ Účinky této drogy se případ od případu liší v závislosti na předchozích drogových zkušenostech, momentální náladě uživatele a jeho životnímu rozpoložení, aktuálnímu okolí a samozřejmě množství užití drogy.¹²²⁰ Somatické účinky LSD jsou téměř

1211 CHMELÍK, Jan a kol. Drogová kriminalita. Praha: Úřad vyšetřování pro ČR, 1999.

1212 CHMELÍK, Jan a kol. Drogová kriminalita. Praha: Úřad vyšetřování pro ČR, 1999.

1213 CHMELÍK, Jan a kol. Drogová kriminalita. Praha: Úřad vyšetřování pro ČR, 1999.

1214 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1215 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1216 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1217 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1218 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1219 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1220 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

zanedbatelné, dochází ke zvýšení krevního tlaku, srdeční frekvence a tělesné teploty, někdy také k pocení a pocitu sucha v ústech.¹²²¹ U těhotných žen požití LSD může vyvolat potrat.¹²²² Na LSD vzniká krátkodobá tolerance, díky čemuž už po 7 dnech lze opakovat stejně intenzivní zážitek při stejné dávce drogy. LSD ani při dlouhodobém užívání nezpůsobuje žádnou fyzickou závislost, ale může vést k nespecifické psychické touze po droze.¹²²³ Chronické užívání této drogy mění osobnost závislého.¹²²⁴ Po oslabení účinků požití drogy může dojít k tzv. „bad tripu“ - nepříjemnému stavu intoxikace namísto očekávaného opojení.¹²²⁵ Při užívání této drogy není výjimkou tzv. „flashback“ - spontánní propuknutí stavu intoxikace bez požití drogy, může se dostavit i několik měsíců po užití LSD.¹²²⁶

V minulosti se často vyskytovaly případy prodeje jiné chemické látky coby LSD, tyto chemikálie konzumentům pak způsobily těžké otravy.¹²²⁷ V některých zemích v rámci programů „harm reduction“ proto byly tablety nabízené na diskotékách testovány. Do pilulek prodávaných jako LSD, extáze apod. často bývají přimíchány nejrůznější prášky na předpis, drcené sklo apod. Nebezpečí tedy tkví mimo jiné v absolutní neznalosti konzumenta - zakoupená tableta může obsahovat prakticky cokoliv.

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1221 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1222 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1223 Diethylamid kyseliny lysergové. Wikipedie [citováno 1. 3. 2016], dostupné online na https://cs.wikipedia.org/wiki/Diethylamid_kyseliny_lysergov%C3%A9,

1224 CHMELÍK, Jan a kol. Drogová kriminalita. Praha: Úřad vyšetřování pro ČR, 1999.

1225 CHMELÍK, Jan a kol. Drogová kriminalita. Praha: Úřad vyšetřování pro ČR, 1999.

1226 CHMELÍK, Jan a kol. Drogová kriminalita. Praha: Úřad vyšetřování pro ČR, 1999.

1227 CHMELÍK, Jan a kol. Drogová kriminalita. Praha: Úřad vyšetřování pro ČR, 1999.

Psilocybin a psilocin obsahuje lysohlávka česká a lysohlávka kopinatá.¹²²⁸ Lysohlávky se suší nebo se konzumují celé hlavičky.¹²²⁹ Lysohlávky jsou toxikomany v České republice hojně

zneužívány.¹²³⁰ Množství účinné látky v houbách se liší podle lokality výskytu lysohlávek, může tedy poměrně snadno dojít k předávkování (obvyklá dávka je 1 až 2 houby o váze 6 - 12 mg).¹²³¹ První účinky se dostavují po 20 minutách od požití, během dalších 20 minut zesilují, celkem droga v běžné dávce účinkuje

2 - 4 hodiny.¹²³² Menší dávky psilocybinu způsobují záchvaty smíchu a hovornosti, pocity celkové pohody.¹²³³ Typický je pocit zpomalení času.¹²³⁴ Větší dávky navozují zrakové iluze a stavy podobné požití LSD.¹²³⁵ Po vyšších dávkách drogy se mohou dostavit pocity depersonalizace, extatické pocity, duchovní a mystické prožitky a pocity propojení s celým vesmírem.¹²³⁶ Mohou se však dostavit i naopak velmi nepříjemné až děsivé halucinace, silná dezorientace, panika a paranoia.¹²³⁷ Výše popsané účinky jsou slangově označovány jako „bad trip”.¹²³⁸ Výjimečně může psilocybin způsobit dlouhodobé psychické poruchy.¹²³⁹ Co se týče tělesných účinků psilocybinu, způsobuje pocit chladu, mírný třes a nutkavé zívání.¹²⁴⁰ Droga vyvolává silnou psychickou závislost, nikoli však závislost fyzickou s abstinenčními příznaky.¹²⁴¹

1228 CHMELÍK, Jan a kol. Drogová kriminalita. Praha: Úřad vyšetřování pro ČR, 1999.

1229 CHMELÍK, Jan a kol. Drogová kriminalita. Praha: Úřad vyšetřování pro ČR, 1999.

1230 Téma: Drogy a zdraví. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

1231 CHMELÍK, Jan a kol. Drogová kriminalita. Praha: Úřad vyšetřování pro ČR, 1999.

1232 CHMELÍK, Jan a kol. Drogová kriminalita. Praha: Úřad vyšetřování pro ČR, 1999.

1233 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1234 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1235 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1236 Psilocybin [online]. Wikipedie [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Psilocybin>.

1237 Psilocybin [online]. Wikipedie [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Psilocybin>.

1238 Psilocybin [online]. Wikipedie [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Psilocybin>.

1239 Psilocybin [online]. Wikipedie [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Psilocybin>.

1240 Psilocybin [online]. Wikipedie [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Psilocybin>.

1241 CHMELÍK, Jan a kol. Drogová kriminalita. Praha: Úřad vyšetřování pro ČR, 1999.

Atropin, skopolamin a hyoscyamin jsou halucinogeny se stejným účinkem jako LSD a lysohlávký. Vyskytují se v rostlinách, jako je blín, rulík zlomocný a durman. Po odeznění halucinací má intoxikovaný výrazné poruchy paměti.¹²⁴²

Trifenidil - slangově „těčko“. Jedná se o lék užívaný v psychiatrii, při cíleném předávkování dojde k toxické psychóze, euforii a dostaví se zrakové halucinace.¹²⁴³

Meskalin je psychoaktivní složkou různých druhů amerických kaktusů, jeho účinky byly využívány při náboženských obřadech. Tato droga bývá ve formě oleje přidávána do nápojů, dále se vyskytuje ve formě prášku nebo tablet. Obvyklá dávka navozuje halucinace na 5 - 12 hodin.¹²⁴⁴

PCP (phenylcyclohexylpiperidin) - slangově „andělský prach“, používá se ve veterinární praxi jako anestetikum, má stimulační a zároveň halucinační efekt. Vyvolává těžké psychózy, pocity pronásledování a agresivitu. Tato droga je k dostání ve formě prášku, tablet nebo roztoku, lze ji také kouřit spolu s marihuanou či tabákem.¹²⁴⁵

Tryptamin a jeho deriváty řadíme mezi nové syntetické drogy s halucinogenními účinky. Na české drogové scéně se sporadicky vyskytuje DMT ve formě žlutých krystalků určených ke kouření. Pro nové syntetické drogy obecně platí, že jejich nebezpečí spočívá v neznalosti účinků a dávkování. Taková droga pak představuje velké nebezpečí zejména pro duševně nemocné, labilní a jedince s podobnou anamnézou v rodině.¹²⁴⁶

Fenyletylamin a jeho deriváty patří také k novým syntetickým drogám, má stimulační i halucinogenní účinky. K derivátům fenyletylaminu se řadí již řadu let známý amfetamin, metamfetamin, extáze, ale i poměrně nové PMA a PMMA. PMA a PMMA je často vydáváno za

1242 CHMELÍK, Jan a kol. Drogová kriminalita. Praha: Úřad vyšetřování pro ČR, 1999.

1243 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1244 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1245 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1246 PÁLENÍČEK, Tomáš. KUBŮ, Pavel a MRAVČÍK, Viktor. Nové syntetické drogy: charakteristika a hlavní rizika. 1. vydání. Praha: Úřad vlády České republiky, 2004. ISBN 80-867-3426-9.

extázi, a jelikož nástup jejich účinků je pomalý, je u nich vysoké riziko předávkování, když uživatel v domněnku, že koupil slabou tabletu extáze, požije další. Drogy známé pod názvem „nexus“ a „erox“ mají silné entatogenní účinky - uživatel zažívá pocit proniknutí do vlastního nitra hraničící s projevy autismu. Nejúčinnějším halucinogenem je DOB, který způsobuje stavy hluboké depersonalizace a sporadicky se vyskytuje i na českém drogovém trhu.¹²⁴⁷

5. Těkavé látky (solvencia)

Mezi těkavé látky řadíme organická rozpouštědla, která jsou ve Střední Evropě zastoupena především toluenem.¹²⁴⁸ Dalšími těkavými látkami je čikuli (čistící prostředek), aceton a různá lepidla.¹²⁴⁹ Mezi těkavé látky řadíme také rajský plyn, chloroform a éter, které byly v minulosti používané k narkóze.¹²⁵⁰ Účinky jsou podobné jako u alkoholového opojení.¹²⁵¹ Dostavují se prakticky ihned po aplikaci a spočívají v opojenosti, euforii, ztrátě zábran a při vyšších dávkách také v halucinacích.¹²⁵² Chůze je nejistá, řeč narušená, v těžších stavech se mohou dostavit poruchy vědomí, intoxikovaná osoba se může chovat agresivně.¹²⁵³ Somatická závislost nevzniká, psychická ano.¹²⁵⁴ Přítomnost těkavých látek v těle lze zjistit až 28 dnů od jejich čichání.¹²⁵⁵ V současné době v České republice těkavé látky zneužívají jen osoby sociálně slabé, fenomén mládeže čichající toluen je už věcí minulosti.¹²⁵⁶ Zneužívání solvencí provází většinou zrakové halucinace, někdy i velmi nepříjemné jako např. opadávání masa z kostí.¹²⁵⁷

1247 PÁLENÍČEK, Tomáš. KUBŮ, Pavel a MRAVČÍK, Viktor. Nové syntetické drogy: charakteristika a hlavní rizika. 1. vydání. Praha: Úřad vlády České republiky, 2004. ISBN 80-867-3426-9.

1248 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1249 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1250 CHMELÍK, Jan a kol. Drogová kriminalita. Praha: Úřad vyšetřování pro ČR, 1999.

1251 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

1252 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1253 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

1254 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1255 CHMELÍK, Jan a kol. Drogová kriminalita. Praha: Úřad vyšetřování pro ČR, 1999.

1256 Téma: Drogy a zdraví. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

1257 Téma: Drogy a zdraví. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

Toluen je ředidlo, které se zpravidla čichá pod dekou, polštářem nebo polyethylenovým

sáčkem.¹²⁵⁸ Jeho vdechování navozuje stav polospánku provázeného živými barevnými sny.¹²⁵⁹ Pro počátek intoxikace toluenem je příznačná tupá bolest hlavy, podráždění sliznic, nevolnost a zvracení, posléze se dostaví opilost provázená pocity euforie, záchvěvy horka a mravenčení, narkoman ztrácí schopnost rozumně uvažovat, jeho chuze je vrávoravá a objevují se chvilkové poruchy

zraku.¹²⁶⁰ Může dojít k dezorientaci, poruchám řeči a výslovnosti, narušenému vnímání času a prostoru, sluchovým a zrakovým halucinacím, u citlivých osob i k psychóze.¹²⁶¹ Dochází k postupnému zakalování vědomí narkomana, poškození dýchacích cest, jaterné tkáně a změnám mozkové kůry.¹²⁶² Při dlouhodobém užívání dojde k celkovému otupění, labilitě, plačtivosti, podrážděnosti a agresivitě vůči okolí.¹²⁶³ Dochází k postupnému tříštění inteligence, výraznému rozpadu osobnosti a apatii.¹²⁶⁴ Toluen vytváří psychickou závislost.¹²⁶⁵

U toluenu je vysoké riziko předávkování, když odhadnout dávku je obtížné.¹²⁶⁶ Následkem předávkování je smrt, jelikož narkoman při ztrátě vědomí nezabrání dalšímu přísunu drogy a dojde tak k zástavě dechu a oběhu.¹²⁶⁷ U toluenu, čikuli a podobných látek se jedná o inhalační

1258 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1259 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

1260 Toluen [online]. Wikipedie [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Toluen>.

1261 Toluen [online]. Wikipedie [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Toluen>.

1262 CHMELÍK, Jan a kol. Drogová kriminalita. Praha: Úřad vyšetřování pro ČR, 1999.

1263 CHMELÍK, Jan a kol. Drogová kriminalita. Praha: Úřad vyšetřování pro ČR, 1999.

1264 CHMELÍK, Jan a kol. Drogová kriminalita. Praha: Úřad vyšetřování pro ČR, 1999.

1265 CHMELÍK, Jan a kol. Drogová kriminalita. Praha: Úřad vyšetřování pro ČR, 1999.

1266 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog, dostupné online na http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf,

1267 VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog, dostupné online na http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf,

toxikomanii s psychickou závislostí, která převládá u mladistvých toxikomanů.¹²⁶⁸ Z důvodů ztíženého odhadu množství drogy při jejím čichání se právě u inhalačních toxikomanů (nejen toluenu) setkáváme nejčastěji se smrtelným koncem zneužívání.¹²⁶⁹ Pro smrt předávkováním se mezi toxikomany používá slovní spojení „zůstat pod dekou“ - těkavá látka se nalije na deku, pak celá skupina toxikomanů látku pod dekou vdechuje.¹²⁷⁰

Ve starší odborné literatuře se uvádělo, že užívání toluenu způsobuje organické poruchy centrálního nervového systému, poškození ledvin a jater. Později se však ukázalo, že tyto následky způsobuje toxický benzen, který se společně s toluenem vyskytuje v různých lepidlech a ředidlech.¹²⁷¹

Pachatel pod vlivem toluenu je v podobném psychickém stavu jako u alkoholového opojení. Jeho ovládací a rozpoznávací schopnosti by tedy měly být posuzovány obdobně jako u intoxikace alkoholem.¹²⁷²

1268 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

1269 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

1270 JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.

1271 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

1272 PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.

Seznam použitých zdrojů

České zdroje

Právní předpisy

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád.

Zákon č. 167/1998 Sb., zákon o návykových látkách.

Zákon č. 372/2011 Sb., zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování.

Zákon č. 373/2011 Sb., zákon o specifických zdravotních službách.

Zákon č. 129/2008 Sb., zákon o výkonu zabezpečovací detence.

Zákon č. 250/2016 Sb., zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.

Zákon č. 251/2016 Sb., zákon o některých přestupcích.

Nařízení vlády č. 463/2013 Sb., nařízení vlády o seznamech návykových látek.

Nařízení vlády č. 455/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu trestního zákoníku.

Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích.

Zákon č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství.

Zákon č. 154/1994 Sb., o bezpečnostní informační službě.

Zákon č. 17/2012 Sb., o celní správě České republiky.

Zákon č. 137/2000 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením.

Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích.

Literatura

BĚLÁČKOVÁ, Vendula. NECHANSKÁ, Blanka. CHOMYNOVÁ, Pavla a HORÁKOVÁ, Michaela. Celopopulační studie užívání návykových látek a postojů k němu v České republice v roce 2008. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti. Praha: Úřad vlády České republiky, 2012. ISBN 978-80-7440-052-0.

- BLAŽEJOVSKÝ, Marek. Drogy v dopravě. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-903-8.
- BORNÍK, Miroslav. Trestná činnost a nealkoholová toxikomanie. Praha: THEMIS nakladatelství tiskárny Ministerstva vnitra, p.o., 2000. ISBN 80-85821-92-3.
- CÍSAŘOVÁ, Dagmar a VANDUCHOVÁ, Marie. Nepříčetný pachatel: aktuální praktické i teoretické problémy - srovnávací studie. Příručky Ministerstva spravedlnosti. Sv. 55. Praha: SEVT, a. s., 1995.
- DRAŠTÍK, Antonín a FENYK, Jaroslav. Trestní řád. Komentář. Praha: Wolters Kluwer (ČR), 2017. ISBN 978-80-7552-600-7.
- HEJDA, Jan. Drogy legalizace: ano - ne?, Jindřichův Hradec: RAIN reklamní agentura s.r.o., 2000. ISBN 80-245-0080-9.
- CHMELÍK, Jan a kol. Drogová kriminalita. Praha: Úřad vyšetřování pro ČR, 1999.
- JANÍK, Alois a DUŠEK, Karel. Drogy a společnost. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN 80-201-0087-3.
- JELÍNEK, Jiří. Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-287-5.
- JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-236-3.
- KALINA, Kamil a kol. Drogy a drogové závislosti 1. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003, ISBN 80-86734-05-6.
- KALINA, Kamil a kol. Drogy a drogové závislosti 2. Mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. ISBN 80-86734-05-6.
- KOMOROUS, Jiří. Lovci smrti - Historie protidrogové brigády očima jejího velitele Jiřího Komorouse. Praha: Naše vojsko, 2009. ISBN 978-80-206-1008-9.
- MALÁ, Eva a PAVLOVSKÝ, Pavel. Psychiatrie. 1. vydání. Praha: Portál, 2002, ISBN 80-7178-700-0.
- McGRATH, Yuko a kol. Prevence užívání drog mezi mladými lidmi: Přehled dostupných informací, nejnovější výzkumné poznatky. Praha: Úřad vlády České republiky, 2007. ISBN 978-80-87041-16-1.
- MIOVSKÝ, Michal. SPIRIG, Harald a HAVLÍČKOVÁ, Miloslava. Vězeňství a nelegální drogy. Sborník textů z oblasti užívání nelegálních návykových látek ve věznicích. Praha: Úřad vlády ČR, 2003. ISBN 80-86734-03-X.

- MOLEK, Pavel. Právo na spravedlivý proces. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-748-3.
- MUSIL, Jan. Některé prostředky trestního práva procesního a policejního práva v boji proti organizované kriminalitě v mezinárodním srovnání. Praha: Policejní akademie ČR, 1995.
- NECHANSKÁ, Blanka. MRAVČÍK, Viktor a POPOV, Petr. Zneužívání psychoaktivních léků v České republice: identifikace a analýza zdrojů dat. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Praha: Úřad vlády České republiky, 2012. ISBN 978-80-7440-073-5.
- NOVOTNÝ, Oto. O trestu a vězeňství: studie o funkcích trestu v soudobé naší společnosti. 2. vydání. Praha: Academia, 1969.
- NOŽINA, Miroslav. Svět drog v Čechách. Praha: Nakladatelství KLP - Koniasch Latin Press, 1997. ISBN 80-85917-36-X.
- PAVLOVSKÝ, Pavel. Soudní psychiatrie a psychologie. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.
- PÁLENÍČEK, Tomáš. KUBŮ, Pavel a MRAVČÍK, Viktor. Nové syntetické drogy: charakteristika a hlavní rizika. 1. vydání. Praha: Úřad vlády České republiky, 2004. ISBN 80-867-3426-9.
- SOLNAŘ, Vladimír. FENYK, Jaroslav a CÍSAŘOVÁ, Dagmar. Základy trestní odpovědnosti. Praha: Nakladatelství Orac, 2003. ISBN 80-86199-74-6.
- SOTOLÁŘ, Alexander et. al. Trestná činnost spojená se zneužíváním drog a formy jejího řešení: právní aspekty trestního postihu drogové kriminality, lékařský přístup ke zneužívání drog a možnosti resocializace uživatelů drog. Sv. 1. Praha: Institut vzdělávání Ministerstva spravedlnosti ČR, 2002.
- STRAUS, Jiří. VIKTORYOVÁ, Jana. PALAREC, Ján a STACH, Jan. Metodika vyšetřování drogové kriminality. Praha: Policejní akademie České republiky, 2006. ISBN 80-7251-219-6.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: komentář. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.
- ŠTABLOVÁ, Renata a BREJCHA, Břetislav a kol., Drogy vybrané kapitoly. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005. ISBN 80-7251-186-6.
- ŠTABLOVÁ, Renata a kol. Návykové látky a kriminalita. Praha: Policejní akademie ČR, 1995. ISBN 80-901923-1-9.

ŠTABLOVÁ, Renata, BREJCHA Břetislav a kol. Návykové látky a současnost. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006. ISBN 80-7251-224-2.

ŠTABLOVÁ, Renata. BREJCHA Břetislav. Drogy: vybrané kapitoly. 1. vydání. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005. ISBN 80-725-1186-6.

TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana a ZEMAN, Petr. Možnosti trestní justice v protidrogové politice I.: (vývojové aspekty). 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2007. ISBN 978-807-3380-595.

TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana a ZEMAN, Petr. Možnosti trestní justice v protidrogové politice II.: (empirická část). 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. ISBN 978-807-3380-724.

VÁLKOVÁ, Helena. KUČHTA, Josef a HULMÁKOVÁ, Jana. Základy kriminologie a trestní politiky. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-732-3.

VANTUCH, Pavel. Drogy a kriminalita. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1990. ISBN 80-210-0169-0.

VRÁNOVÁ, Danuše. Drogy: Přehled a účinky jednotlivých drog [online]. Publikováno 11. 6. 2015 [Cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/44/image/dokumenty%202011/Drogy.pdf.

ZÁHORA, Jozef. Teoretické a praktické problémy využívania informačno - technických prostriedkov v trestnom konaní. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-206-6.

ZEMAN, Petr. ŠTEFUNKOVÁ, Michaela a TRÁVNÍČKOVÁ Ivana. Drogová kriminalita a trestní zákoník [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015 [Cit. 1. 4. 2019]. ISBN 978-80-7338-151-6. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/426.pdf>.

Časopisecké články

CÍSAŘOVÁ, Dagmar. Několik úvah nad § 201a trestního zákona. Bulletin advokacie. 1992, 5, s. 17 - 20. ISSN 1210-6348.

HERCZEG, Jiří. Zásada „nemo tenetur“ a práva obviněného v trestním řízení. Bulletin advokacie. 2010, 1, s. 38-47. ISSN 1210-6348.

JELÍNEK, Jiří. K chybějící právní úpravě tzv. prostorového odposlechu v trestním řádu [online]. Bulletin advokacie. Publikováno 22. 9. 2018 [Cit. 1. 11. 2018]. ISSN 1805-8280. Dostupné

z:<http://www.bulletin-advokacie.cz/k-chybejici-pravni-uprave-tzv.-prostoroveho-odposlechu-v-trestnim-radu?browser=full>.

JELÍNEK, Jiří. Pojem trestného činu a kategorizace trestných činů. *Bulletin advokacie*. 2009, 10, s. 36 - 42. ISSN 1210-6348.

KARABEC, Zdeněk. Použití agenta proti organizovanému zločinu. *Trestněprávní revue*. 2011, 8, s. 224-236. ISSN 1213-5313.

KREKULE, Petr. Některé otázky forenzní psychiatrie ve vztahu k trestnímu právu. *Bulletin advokacie*. 2005, 5, s. 26 - 32. ISSN 1210-6348.

LANGER, Petr. Trestný čin opilství: 1. část. *Bulletin advokacie*. 2005, 2, s. 55 - 59. ISSN 1210-6348.

LANGER, Petr. Trestný čin opilství: dokončení. *Bulletin advokacie*. 2005, 3, s. 28 - 33. ISSN 1210-6348.

MUSIL, Jan. Hodnocení znaleckého posudku. *Kriminalistika*. 2010, 3, s. 180 - 195. ISSN 1210-9150.

NEŠPOR, Karel. Prevence zneužívání léků a přístupy při zvládnání lékové závislosti. *Adiktologie*. 2009, (9)1, s. 52-57, ISSN: 1213-3841.

Nové psychoaktivní látky v Evropě [online]. Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti. 2015, 1. ISSN 2336-8241. Publikováno 29. 7. 2015 [Cit. 1. 10. 2018]. Dostupné z:https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/11951/672/2015-01_psychoaktivni-latky.PDF.

ROSŮLEK, Adéla. Justiční krize v Polsku - pokračování aneb „Jeszcze Polska nie zginęła“. *Státní zastupitelství*. 2018, 3, s. 44 -50, ISSN 1214-3758.

ROSŮLEK, Adéla. Ochranná léčba v Polsku a v České republice. *Státní zastupitelství*. 2016, 6, s. 40 -45, ISSN 1214-3758.

ROSŮLEK, Adéla. Polská krize z pohledu prokuratury. *Státní zastupitelství*. 2017, 5, s. 61 – 68, ISSN 1214-3758.

ŘÍHA, Jiří. Actio libera in causa (s přihlédnutím k německé nauce a praxi): 1. část. *Trestněprávní revue*. 2006, 2, s. 33 - 40. ISSN 1213-5313.

ŘÍHA, Jiří. Actio libera in causa (s přihlédnutím k německé nauce a praxi): 2. část. *Trestněprávní revue*. 2006, 3, s. 69 - 79. ISSN 1213-5313.

ŘÍHA, Jiří. Ještě k trestnému činu opilství. *Bulletin advokacie*. 2006, 4, s. 32 - 37. ISSN 1210-6348.

ŘÍHA, Jiří. Vývoj právní úpravy nepřičetnosti na našem území. Trestní právo. 2007, 4, s. 35 - 39. ISSN 1211-2860.

ŘÍHA, Jiří. Zamyšlení nad trestným činem opilství - § 201a TZ. Kriminalistika. 2002, 4, s. 266 - 278. ISSN 1210-9150.

ŠVARC, Jiří. Posuzování duševního stavu v trestním řízení. Česká a slovenská Psychiatrie. 2011, 4, s. 220 -226. ISSN 1212-0383.

TERYNGEL, Jiří. Návrat k "Rauschdeliktu". Justiční revue. 1992, 3, s. 25 - 31.

ŽUREK, Waldemar a MAZUR, Dariusz. „Dobrá změna“ v polské soudní moci. Státní zastupitelství. 2016, 6, s. 8 - 25, ISSN 1214-3758.

Judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 19. března 2018, sp. zn. I. ÚS 4185/16.

Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. Tpjn 301/2014.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2013, sp. zn. 4 Tdo 107/2013.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 10. 2013, sp. zn. 5 Tdo 971/2013.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2012, sp. zn. 5 Tdo 497/2012.

Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25. 8. 2011, sp. zn. 1 To 35/2011.

Nález Ústavního soudu ze dne 7. 8. 2018, sp. zn. II. ÚS 3525/16.

Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. Tpjn 301/2013.

Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2014, Tpjn 300/2014.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2013, sp. zn. 15 Tdo 1003/2012.

Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 8. 2. 2000, sp. zn. 4 To 23/2000, [R 46/2000 tr.].

Nález ústavního soudu ze dne 26. 4. 2016, sp. zn. III. ÚS 3457/14.

Nález Ústavního soudu ze dne 16. 9. 2010, sp. zn. III. ÚS 3221/09.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 6. 2017, sp. zn. 6 Tz 3/2017.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. 8 Tdo 449/2010.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 9. 2015, sp. zn. 7 Tdo 979/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2017, sp. zn. 4 Tz 9/2017.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2015, sp. zn. 8 Tdo 358/2015.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 8. 2015, sp. zn. 3 Tdo 897/2015.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. 6 Tdo 1019/2015.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2017, sp. zn. 6 Tz 10/2017.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2016, sp. zn. 7 Tdo 581/2016.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2011, sp. zn. 8 Tdo 421/2011.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2018, sp. zn. 4 Tdo 910/2018.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2018, sp. zn. 7 Tdo 581/2018.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2018, sp. zn. 6 Tdo 466/2018.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2015, sp. zn. 11 Tdo 811/2015.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2017, sp. zn. 11 Tdo 661/2017.
Usnesení Nejvyššího soudu, ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 6 Tdo 243/2011.
Usnesení Nejvyššího soudu, ze dne 24. 5. 2016, sp. zn. 11 Tdo 1/2016.
Usnesení Nejvyššího soudu, ze dne 7. 8. 2013, sp. zn. 7 Tdo 768/2013.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2008, sp. zn. 3 Tdo 52/2008.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1363/2011.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2005, sp. zn. 7 Tdo 207/2005.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2008, sp. zn. 3 Tdo 496/2008.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2008, sp. zn. 3 Tdo 52/2008.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. 8 Tdo 463/2010.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 1. 2007, sp. zn. 7 Tdo 1480/2006.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 6. 2006, sp. zn. 3 Tdo 687/2006.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 2. 2011, sp. zn. 8 Tdo 112/2011.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2017, sp. zn. 11 Tz 38/2017.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2017, sp. zn. 11 Tdo 1018/2017.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2017, sp. zn. 11 Tdo 485/2017.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2017, sp. zn. 11 Tdo 245/2017.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2017, sp. zn. 11 Tdo 92/2017.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2017, sp. zn. 11 Tdo 1468/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 9. 2018, sp. zn. 11 Tdo 688/2018.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 9. 2018, sp. zn. 11 Tdo 858/2018.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1363/2011.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 8. 2017, sp. zn. 11 Tdo 560/2017.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 10. 2016, sp. zn. 11 Tdo 862/2016.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2018, sp. zn. 11 Tdo 524/2018.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2012, sp. zn. 6 Tdo 323/2012.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2018, sp. zn. 11 Tdo 239/2018.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2017, sp. zn. 11 Tdo 1745/2016.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2016, sp. zn. 11 Tdo 256/2016.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 11. 2016, sp. zn. 11 Tdo 843/2016.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2015, sp. zn. 11 Tdo 531/2015.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2017, sp. zn. 11 Tdo 1674/2016.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2017, sp. zn. 11 Tdo 126/2017.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 11. 2013, sp. zn. 7 Tdo 1154/2013.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2015, sp. zn. 11 Tdo 19/2015.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. 11 Tdo 1603/2016.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1231/2011.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 9. 2016, sp. zn. 11 Tdo 994/2016.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 5. 2015, sp. zn. 11 Tdo 388/2015.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2014, sp. zn. 4 Tdo 304/2014.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 10. 2014, sp. zn. 7 Tdo 1290/2014.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2016, sp. zn. 11 Tdo 802/2016.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2014, sp. zn. 7 Tdo 1307/2014.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2017, sp. zn. 11 Tdo 362/2017.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2018, sp. zn. 11 Tdo 1406/2017.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 6. 2017, sp. zn. 11 Tdo 449/2017.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2017, sp. zn. 11 Tdo 35/2017.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2016, sp. zn. 11 Tdo 95/2017.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2016, sp. zn. 11 Tdo 95/2017.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2018, sp. zn. 11 Tdo 56/2018.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2010, sp. zn. 8 Tdo 458/2010.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2018, sp. zn. 11 Tdo 600/2018.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2018, sp. zn. 11 Tdo 331/2018.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2018, sp. zn. 11 Tdo 123/2018.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 8 Tdo 1217/2014.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 8. 2017, sp. zn. 11 Tdo 560/2017.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. 11 Tdo 935/2014.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2015, sp. zn. 11 Tdo 959/2015.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 2016, sp. zn. 11 Tdo 1099/2015.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2012, sp. zn. 8 Tdo 1206/2012.
Usnesení Ústavního soudu ze dne 16. 4. 2014, sp. zn. IV. ÚS 19/14.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2015, sp. zn. 11 Tdo 879/2015.
Nález Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2014, sp. zn. III. ÚS 934/13.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2016, sp. zn. 11 Tdo 1131/2016.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2017, sp. zn. 11 Tdo 461/2017.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2017, sp. zn. 11 Tdo 344/2017.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2014, sp. zn. 4 Tdo 1051/2014.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2018, sp. zn. 11 Tdo 1271/2018.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2017, sp. zn. 11 Tdo 398/2017.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 3. 2018, sp. zn. 11 Tdo 1755/2016.
Usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2017, sp. zn. I. ÚS 2963/16.

Internetové zdroje

Absint [online]. Wikipedie. [Cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Absint>.
Boj s výrobci a dealery drog komplikují lékárny v Polsku [online]. Publikováno 25. 2. 2019 [Cit. 12. 3. 2019]. Dostupné z: <https://krkonosky.denik.cz/zlociny-a-soudy/boj-s-vyrobci-a-dealery-drog-komplikuji-lekarny-v-polsku-20190223.html>.

Braun [online]. O drogách. Publikováno 7. 10. 2011 [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.drogy-about.estranky.cz/clanky/opiaty-a-alkohol/braun.html>.

Cíle a požadavky spolku Legalizace.cz [online]. [Cit. 1. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.legalizace.cz/cile/>.

Crack [online]. Wikipedie [Cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Crack_\(droga\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Crack_(droga)).

Další člověk je po smrti. Syntetická droga zabila muže na Opavsku [online]. Publikováno 17. 9. 2018 [Cit. 4. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/krimi/483578-dalsi-clovek-je-po-smrti-synteticka-droga-zabila-muze-na-opavsku.html>.

Další šílený řidič z Polska. Autobus zaklínal mezi závorami, přijíždějící vlak chtěl zastavit máváním [online]. Publikováno 3. 10. 2017 [Cit. 29. 12. 2018]. Dostupné z: <http://www.auto.cz/dalsi-sileny-ridic-z-polska-autobus-zaklinil-mezi-zavorami-prijizdejici-vlak-chtel-zastavit-mavanim-110296>.

DITTRICH, Lukáš. Kolik promile alkoholu je povoleno v zahraničí? Nulová tolerance je spíše výjimkou [online]. Publikováno 14. 6. 2018 [Cit. 31. 12. 2018]. Dostupné z: <https://autobible.euro.cz/kolik-promile-alkoholu-povoleno-zahranici-nulova-tolerance-spise-vyjimkou/>.

DOLEŽAL, Jiří. Zhulení Piráti: Bartoš a spol. totálně zkompromitovali myšlenku legalizace marihuany [online]. Publikováno 19. 12. 2018 [Cit. 4. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/komentare/91941/zhuleni-pirati-bartos-a-spol-totalne-zkompromitovali-myslenku-legalizace-marihuany.html>.

Drogová situace [online]. [Cit. 1. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/drogovala-situace-2017/>.

DVOŘÁKOVÁ, Michaela. Psychiatr: Když závislé léčíme metadonem, nemusí krást či prostituovat. Úspěšnost je padesát procent [online]. Publikováno 27. 8. 2018 [Cit. 2. 4. 2018]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/psychiatr-kdyz-zavisle-lecime-metadonem-nemusi-krast-ci-pros/r~729f49c6a53f11e89f96ac1f6b220ee8/?redirected=1554206769>.

Exlékař hokejové repre Vanáč naboural dům: Opilý projel i dětským hřištěm! [online]. Publikováno 18. 10. 2016 [Cit. 29. 12. 2018]. Dostupné z: <https://isport.blesk.cz/clanek/vip-sport/283523/exlekar-hokejove-repre-vanac-naboural-dum-opily-projel-i-detskym-hristem.html>.

Extáze [online]. Wikipedie [Cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Ex%C3%A1ze_\(droga\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Ex%C3%A1ze_(droga)).

Heroin [online]. Wikipedie [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Heroin>.

HRDINOVÁ, Radka. Narkomani přešli na analgetika. Heroinu je málo, tak vyvažují náplasti [online]. Publikováno 15. 12. 2016 [Cit. 2. 3. 2016], Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/leky-na-bolest-levnejsi-nahrada-zavislost-drogy-heroin.A161214_214938_domaci_ale.

Kodein [online]. Wikipedie [Cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Kodein>.

KOLÁŘOVÁ, Zdenka. Substituční léčba - šance na „normální život“ pro závislé na drogách. Publikováno 24. 6. 2015 [Cit. 28. 1. 2019]. Dostupné z: <http://www.zdravotnickydenik.cz/2015/06/substitutni-lecba-sance-na-normalni-zivot-pro-zavisle-na-drogach/>.

Konopné společenské kluby – díl 1 [online]. Publikováno 12. 7. 2018 [Cit. 2. 4. 2019]. Dostupné z: <http://marijanka.cz/konopne-spolecenske-kluby-dil-1/>.

Léky, ze kterých se vyrábí pervitin, nakoupíte v Polsku snadno ve velkém množství, vyzkoušel reportér Radiožurnálu [online]. Publikováno 23. 1. 2017 [Cit. 12. 3. 2019]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/leky-ze-kterych-se-vyrabi-pervitin-nakoupite-v-polsku-snadno-ve-velkem-mnozstvi-vyzkousel-reporter-radiozurnalu_201701231011_pjadry.

Marihuana [online]. Wikipedie. [Cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Marihuana>.

Metamfetamin [online]. Wikipedie [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Metamfetamin>.

Ministerstvo vnitra ČR, odbor prevence kriminality. Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2017 [online]. Publikováno 19. 4. 2018 [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=2ahUKEwjrhZT7hrThAhURxYUKHYJQDYoQFjABegQIBhAC&url=https%3A%2F%2Fwww.mvcr.cz%2Fsoubor%2Fzprava-o-situaci-v-oblasti-vnitri-bezpecnosti-a-verejneho-poradku-na-uzemi-ceske-republiky-v-roce-2017.aspx&usg=AOvVaw0NAKKIVaiaEkyd1shnzzLa>.

Morfin [online]. Wikipedie [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Morfin>.

Nabídka drog a kriminalita spojená s drogami [online]. [Cit. 24. 1. 2019], Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/drogova-situace-2017/#nabidka>.

Opilý traktorista udělal s traktorem kotrmelec. Nadýchal přes dvě promile [online]. Publikováno 2. 10. 2018 [Cit. 29. 12. 2018]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/krimi/opily-traktorista-udelal-s-traktorem-kotrmelec-20181001.html>.

Opilý zastupitel Bohdanče Jan Vanáč zboural autem kus domu [online]. Publikováno 17. 10. 2016 [Cit. 12. 2018]. Dostupné z: <https://pardubicky.denik.cz/nehody/opily-zastupitel-bohdance-jan-vanac-zboural-autem-kus-domu-20161016.html>.

Opium [online]. Wikipedie. [Cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Opium>.

Poláci v luxusních autech závodili na Slovensku, zabili otce od rodiny [online]. Publikováno 1. 10. 2018 [Cit. 29. 12. 2018]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/policie-slovensko-polsko-ferrari-zavody-umrti-frp-/zahranicni.aspx?c=A181001_055311_zahranicni_bur.

Pozor na alkohol - limity v evropských zemích. Generali. [Cit. 31. 12. 2018]. Dostupné z: <https://www.klubgenerali.cz/clanek/29-Pozor-na-alkohol-limity-v-evropskych-zemich>.

Prohibice vs. legalizace: Národní protidrogový koordinátor kvituje výzvu exšéfa OSN [online]. Publikováno 2. 3. 2016 [Cit. 1. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/protidrogova-politika/media/prohibice-vs--legalizace-narodni-protidrogovy-koordinator-kvituje-vyzvu-exsefa-osn-140920/>.

Psilocybin [online]. Wikipedie [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Psilocybin>.

SLADKOVSKÁ, Tereza. Osm důvodů, proč legalizovat všechny drogy [online]. Publikováno 6. 5. 2018 [Cit. 1. 4. 2019]. Dostupné z: <https://libinst.cz/osm-duvodu-proc-legalizovat-vsechny-drogy/>.

Syntetické drogy, které zabíjely na Ostravsku, pochází asi z Polska [online]. Publikováno 18. 10. 2018 [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/synteticke-drogy-kttere-zabijely-na-ostravsku-pochazi-asi-z-polska.A181019_114744_ln_domov_ele.

Toluen [online]. Wikipedie [Cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Toluen>.

Traktorista nadýchal přes tři promile [online]. Policie České republiky - KŘP Moravskoslezského kraje. [Cit. 29. 12. 2018]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/traktorista-nadychal-pres-tri-promile.aspx>.

Trojice vozila polské tablety na výrobu pervitinu, zadrželi je v garáži [online]. Publikováno 12. 11. 2018 [Cit. 12. 3. 2019]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/brno/zpravy/tablety-polsko-leky-vyroba-pervitin-drogy-policie-toxi-brno.A181121_112645_brno-zpravy_krut

TŮMA, Ondřej. Očima expertů: Vést válku proti drogám? [online]. Publikováno 8. 7. 2016 [Cit. 1. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/zdravotnictvi/313819-ocima-expertu-vest-valku-proti-drogam>.

V Kanadě si mohou beztrestně ubalit jointa, marihuana je legální [online]. Publikováno 17. 10. 2018 [Cit. 4. 4. 2019]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/kanada-zakon-legalizace-marihuany.A181016_181716_zahranicni_amu.

Zkraťme pracovní týden a legalizujme konopí, navrhují zelení [online]. Publikováno 29. 11. 2015 [Cit. 4. 4. 2019]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/politika/zeleni-chteji-zkratit-pracovni-tyden-i-podporit-legalizaci-konopi_364015.html?showTab=nejctenejsi-24.”

Ostatní zdroje

Statistická ročenka kriminality rok 2016 [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR [Cit. 24. 1. 2019]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>.

Výroční zpráva Národní protidrogové centrály SKPV PČR za rok 2016 [online]. [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>.

Výroční zpráva Národní protidrogové centrály SKPV PČR za rok 2017 [online]. [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>.

Zpráva o činnosti Nejvyššího státního zastupitelství za rok 2015 [online]. Publikováno 23. 6. 2016 pod sp. zn. 4 NZN 602/2016 [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/zprava-o-innosti>.

Zpráva o činnosti Nejvyššího státního zastupitelství za rok 2016 [online]. Publikováno 19. 6. 2017 pod sp. zn. 4 NZN 602/2017 [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/zprava-o-innosti>.

Zpráva o činnosti Nejvyššího státního zastupitelství za rok 2017 [online]. Publikováno 18. 6. 2018 pod sp. zn. 4 NZN 601/2018 [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/zprava-o-innosti>.

Informace od kpt. Mgr. Lenky Sikorové, Policejní prezidium České republiky, odbor tisku a prevence ze dne 2. 1. 2019 [email].

Pablo Escobar: Kokainový král [film]. Režie Steven DUPLER. USA, 1998.

Stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství 1 SL 708/2014.

Téma: Alkohol a zdraví. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

Téma: Drogy a zdraví. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

Téma: Systém doléčování v Psychiatrické nemocnici v Brně – Černovicích. Informace poskytl Jiří POKORA, primář addiktologie Psychiatrické nemocnice Brno. Brno 20. 10. 2015.

VALLEJO Virginia. Loving Pablo, Hating Escobar. Random House LCC US, 2018. ISBN 0525433384.

Stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství č. 2/2017. Dostupné z: http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/Stanoviska_Proces/2017/1_SL_732-2017.pdf.

Statistické přehledy kriminality za rok 2018 [online]. [Cit. 1. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>. Výroční zpráva Národní protidrogové centrály SKPV PČR za rok 2015 [online]. [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>.

Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství číslo 1/2018. Dostupné z: http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/Stanoviska_Proces/2018/1_SL_719-2017.pdf.

Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství číslo 1/2015. Dostupné z: http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/Stanoviska_Proces/2015/1_SL_760-2014.pdf.

Polské zdroje

Právní předpisy

Ustawa z dnia 22 listopada 2013 o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób, Dz.U. z 2014 r. poz. 24 - zákon o opatřeních vůči osobám s psychickými poruchami, které ohrožují život, zdraví nebo sexuální svobodu jiných osob (tzv. zákon o bestiích).

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, Dz.U. z 2018 r. poz. 1030 - zákon proti narkomanii.

Rozporządzenie ministra zdrowia z dnia 17 sierpnia 2018 r. w sprawie wykazu substancji psychotropowych, środków odurzających oraz nowych substancji psychoaktywnych, Dz.U. 2018 poz. 1591 - nařízení ministra zdravotnictví se seznamy psychotropních látek, omamných látek a nových psychoaktivních látek.

Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, Dz.U. 1982 nr 35 poz. 230 - zákon o výchově ve střízlivosti a proti alkoholismu.

Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. kodeks wykroczeń, Dz. U. 1971 Nr 12 poz. 114 - kodex přestupků.

Ustawa z dnia 25 czerwca 1997 r. o świadku koronnym, Dz.U. 1997 nr 114 poz. 738 - zákon o korunním svědkovi.

Ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka, Dz.U. 2015 poz. 21 – zákon o ochraně a pomoci pro poškozeneho a svědka.

Rozporządzenie ministra spraw wewnętrznych i administracji z dnia 13 marca 2002 r. w sprawie sposobu przeprowadzania i dokumentowania przez policję niejawnego nadzorowania wytwarzania, przemieszczania, przechowywania i obrotu przedmiotami przestępstwa, Dz.U.02.23.239 - nařízení ministra vnitra o prováděni a dokumentování policejního sledování předmětů trestné činnosti.

Literatura

BEKRYCHT, Tomasz. Aksjologiczne, medyczne i prawne aspekty legalizacji narkotyków miękkich [online]. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016. [Cit. 29. 3. 2019]. Dostępne z: <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/handle/11089/18438>.

DUDKA, Katarzyna. Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer Polska, 2018. ISBN 978-83-8124-709-2.

DYMIŃSKA, Zyta Maria. Konteksty prawa i praw człowieka. Kraków: Oficyna Wydawnicza AFM, 2012. ISBN 978-83-7571-199-8.

GOŁONKA, Anna. Niepoczytalność i poczytalność ograniczona. Warszawa: Lex a Wolters Kluwer business, 2013. ISBN 978-83-264-4427-2.

GRZEŚKOWIAK, A. WIAK, K. i kol. Kodeks karny. Komentarz. 4. wydanie. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2017. ISBN 978-83-255-8437-5.

JĘDRZEJKO, Mariusz. Narkomania spojrzenie wielowymiarowe. Warszawa: Akademia Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztor, Pułtusk, 2009. ISBN 978-83-7549-077-0.

KRAJEWSKI, Krzysztof. Problemy Narkotyków i Narkomanii w Ustawodawstwie Polskim. Warszawa: Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP), 2004. ISBN 83-917047-7-7.

KRAJEWSKI, Krzysztof. Sens i Bezsens Prohibicji. Prawo Karne wobec Narkotyków i Narkomanii. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001. ISBN: 83-7333-024-0.

LASKOWSKA, Katarzyna. Oblicza współczesnej przestępczości zorganizowanej. Białystok: Wydawnictwo Termida 2, 2014. ISBN 978-83-62813-51-3.

ŁUCARZ, Katarzyna a MUSZYŃSKA, Anna. Ustawa o Przeciwdziałaniu narkomanii. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer Polska, 2008. ISBN: 9788375268751.

MĄDRZEJOWSKI, Wiesław. Przystępczość zorganizowana - system zwalczania. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie i Literackie, 2015. ISBN 978-83-64785-02-3.

MOZGAWA Marek i kol. Kodeks karny. Komentarz. 8. wydanie. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-83-8107-544-2.

MOZGAWA, Marek i kol. Komentarz do niektórych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zdrowiu. Komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 78-83-8107-718-7.

NIEWIADOMSKA, Iwona a STANISŁAWCZYK, Piotr. Narkotyki. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2004. ISBN 83-89659-11-5.

RATAJCZAK, Maciej. Kilka uwag odnośnie umorzenia postępowania na podstawie art. 62a ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Poznań: Badania i Rozwój Młodych Naukowców w Polsce, 2017. ISBN 978-83-65677-19-8.

SROGOSZ, Tomasz. Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii. Komentarz. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2008. ISBN 978-83-7483-862-7.

STEFAŃSKI, Ryszard A. Kodeks karny. Komentarz. 3. wydanie. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2017. ISBN 978-83-255-9152-6.

SZUMIŁO - KULCZYCKA, Dobrosława. Czynności operacyjno - rozpoznawcze i ich relacje do procesu karnego. Warszawa: LexiNexis, 2012. ISBN 978-83-7806-496-1.

Časopisecké články

ABUCEWICZ, Monika. Narkomania w Polsce jako problem społeczny w perspektywie konstrukcjonistycznej: część I okres międzywojenny. Alkoholizm i Narkomania. 2005, 18/3, s. 79-107, ISSN 0867-4361.

BŁOŃSKI, Michał. Przeprowadzanie na rozprawie dowodów uzyskanych w ramach czynności operacyjno - rozpoznawczych. Państwo i prawo. 2017, 8, s. 78 - 92. ISSN 0031-0980.

DERLATKA, Marek. Czy posiadanie narkotyków to sprawa prywatna? Palestra. 2010, 7 - 8, s. 118 – 125. ISSN 0031-0344.

DOMAŃSKI, Łukasz. Odpowiedzialność karna za produkcję, posiadanie i obrót środkami odurzającymi. Prokuratura i Prawo. 2006, 2, s. 42 - 70, ISSN 1233-2577.

GARWOL, Milena. Środki zabezpieczające w świetle ustawy nowelizującej z dn. 20 II 2015 r. Wybrane zagadnienia [online]. Internetowy Przegląd Prawniczy TBSP UJ. 2015, 1, s. 58 - 72. ISSN 1689-9601. Dostępne z: <http://www.tbsp.wpia.uj.edu.pl/documents/4137545/0c9d3365-811b-4ff1-81a7-62beb7b34155>.

GENSIKOWSKI, Piotr. Procesowe aspekty stosowania instytucji przewidzianej w art. 62a ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Prokuratura i prawo. 2013, 7 - 8, s. 37 – 48. ISSN 1233-2577.

GŁUCHOWSKI, Michał. Prowadzenie roweru po spożyciu alkoholu w prawie polskim i niemieckim. Prokuratura i prawo. 2018, 4, s. 52 - 78. ISSN 1233-2577.

KAMIŃSKI, Marcin. Upojenie alkoholowe a poczytalność - problemy orzecznicze. Palestra. 2017, 4, s. 48 - 55. ISSN 0031-0344.

KLINOWSKI, Mateusz. Granice odpowiedzialności za posiadanie narkotyków. Prokuratura i Prawo. 2011, 3, s. 99 – 117. ISSN 1233–2577.

KLINOWSKI, Mateusz. Ile pieniędzy tracimy przez marihuanę? [online]. Publikováno 2. 8. 2013 [Cit. 21. 1. 2019]. Dostępne z <https://mateuszklinowski.natemat.pl/70489,ile-pieniedzy-tracimy-przez-marihuane>.

KLINOWSKI, Mateusz. Karalne posiadanie narkotyków w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Państwo i Prawo. 2010, 7, s. 31 - 44. ISSN 0031-0980.

KLINOWSKI, Mateusz. Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii, a konstytucyjna zasada proporcjonalności. Prokuratura i Prawo. 2009, 2, s. 69 – 85. ISSN 1233-2577.

KLINOWSKI, Mateusz. W sprawie posiadania narkotyków w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Państwo i Prawo 2012, 4, s. 101 - 106. ISSN 0031-0980.

KOZIOŁ, Tomasz. Znaczna ilość środka odurzającego. Prokuratura i Prawo. 2010, 7 - 8, s. 62 – 77. ISSN 1233-2577.

KRAJEWSKI, Krzysztof. Całkowity zakaz substancji psychoaktywnych jako sposób rozwiązania problemu dopalaczy? Dosud nepublikováno. Informace použitý se souhlasem autora článku.

KRAJEWSKI, Krzysztof. Kontrola nowych substancji psychoaktywnych w znowelizowanej ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii. Servis informacyjny uzależnienia. 2018, 4, s. 8 - 13. ISSN 2543-8816.

KUŹMICZ, Ewelina. Polityka narkotykowa w Polsce - czas na reformę, Analizy i Opinie [online]. Warszawa: Fundacja Instytut Spraw Publicznych, 2011, 115, s. 1 - 8. Publikováno 1. 11. 2011 [Cit. 3. 2. 2018]. Dostępne z: <https://www.isp.org.pl/uploads/drive/oldfiles/125343621.pdf>.

MUSZYŃSKA, Anna a ŁUCARZ, Katarzyna. Umorzenie postępowania karnego według art. 62a ustawy z 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii. Ruch prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny. 2016, LXXVIII/2, s. 137 - 149, ISSN 0035-9629.

MUSZYŃSKA, Anna. Problematyka granic odpowiedzialności karnej za posiadanie środków odurzających lub substancji psychotropowych w praktyce sądowej. Palestra. 2010, 7 - 8, s. 118 - 125. ISSN 0031-0344.

NIEWIADOMSKI, Paweł. Nieznaczna ilość narkotyków na własny użytek - jako przesłanki umorzenia postępowania na podstawie art. 62a ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii [online]. Publikováno 11. 6. 2014 [Cit. 5. 2. 2019]. Dostępne z: <https://www.narkomania.org.pl/czytelnia/nieznaczna-ilosc-narkotykow-na-wlasny-uzytek-jako-przeslanki-umorzenia-postepowania-na-podstawie-art-62a-ustawy-o-przeciwdzialaniu-narkomanii/>.

PIECZYŃSKA, Anna. Posiadanie jako znamię czynu zabronionego. Prokuratura i Prawo. 2010, 7 - 8, s. 54 - 70. ISSN 1233-2577.

RADECKI, Wojciech. Nowy czeski kodeks karny, Prokuratura i prawo. 2009, 7 - 8, s. 199 - 201. ISSN 1233-2577.

ROGOZIŃSKI, Kamil. Wiarygodne informacje o przestępstwie jako przesłanka zakupu kontrolowanego. Prokuratura i prawo. 2010, 10, s. 104 - 116. ISSN 1233-2577.

RYNKUN - WERNER, Robert. Dożywotni zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych a konstytucyjne wartości demokratycznego państwa prawa. Palestra 2018, 1 - 2, s. 46 - 53. ISSN 0031-0344.

STEFAŃSKI, Ryszard. Głosa do wyroku SN z dnia 4 października 2013 r., IV KK 136/13. Prawo karne - wpływ środka odurzającego na spowodowanie wypadku jako znamię przestępstwa z art. 177 k.k. w zw. z art. 178 § 1 k.k. Orzecznictwo Sądów Polskich. 2014, 5, s. 644 - 658. ISSN 0867-1850.

TKACZYK - RYMANOWSKA, Katarzyna. Problem tzw. dopalaczy i nowych narkotyków w świetle zmian normatywnych do ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Prokuratura i prawo. 2016, 9, s. 131 - 146. ISSN 1233-2577.

TRZYNA - KLOC, Edyta. Niepoczytalność sprawcy jako okoliczność wyłączająca winę [online]. Publikováno 13. 6. 2011 [Cit. 3. 10. 2018]. Dostępne z: <http://www.google.pl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjPzMXBy7bNAhVIQJoKHRJVDIEQFggzMAM&url=http%3A%2F%2Fwww.wspia.e>

u%2Ffile%2F20229%2F23-TRZYNA-

KLOC%2BEDYTA.pdf&usg=AFQjCNEI_aasHu27YapiLDHnHWKTIGLPVA&bvm=bv.124817099,d.bGs.

WĄSIK, Damian. Prawnokarne aspekty wytwarzania i obrotu wyrobami medycznymi. *Prokuratura i prawo*. 2017, 9, s. 105 - 131. ISSN 1233-2577.

WOJTASIK, Jan. Świadek koronny [online]. Publikováno 12. 2. 2013 [Cit. 6. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.zielona-gora.po.gov.pl/index.php?id=36&ida=9408>.

WYSOCKI, Dariusz. Pojęcie posiadania w prawie karnym, *Prokuratura i Prawo*. 2000, 2, s. 7 -18. ISSN 1233-2577.

ZDUŃSKI Igor, Środki zabezpieczające w projekcie nowelizacji kodeksu karnego. *Prokuratura i prawo*. 2015, 3, s. 51 - 72. ISSN 1233-2577.

ZONTEK, Witold. Jak posiadać, aby nie posiadać? Kilka refleksji nad orzecznictwem sądowym ostatnich lat w sprawach narkotykowych. *Czasopismo prawa karnego i nauk penalnych*. 2010, XIV/1, s. 43 - 57. ISSN 1506-1817.

Judikatura

Uchwała Izby Karnej SN z dnia 28. 2. 1975, V KZP 2/74.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7. 8. 1980, I KR 180/80.

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28. 10. 2016, V KK 258/16.

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21. 1. 2009, II KK 197/08.

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27. 1. 2011, I KZP 24/10.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 6. 6. 2013, II AKa 164/13.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 28. 12. 2012, II AKa 383/12.

Wyrok Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 14. 1. 2014, IV Ka 1322/13.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 21. 3. 2014, II AKa 59/14.

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28. 6. 2018, I KZP 4/18.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 11. 5. 2011, II AKz 289/11535.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11. 1. 2005, SK 60/03.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 8. 10. 2014, II AKa 263/14.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20. 4. 2011, IV KK 26/11.

Postanowienie Sądu Konstytucyjnego z dnia 12. 12. 2005, K 32/04.

Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23. 2. 2017, IV KK 19/17.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 8. 10. 2014, II AKz 373/14.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 31. 8. 2005, II AKa 167/05.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 8. 7. 2009, II AKa 132/09.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 8. 11. 2013, II AKa 220/13.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 5. 4. 2013, II AKa 47/13.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21. 2. 2018, V KK 309/17.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11. 10. 2017, III KK 73/17.

Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23. 9. 2009, I KZP 10/09.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 2. 3. 2017, II AKa 279/16.

Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16. 7. 2014, III KK 208/14.

Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5. 12. 2017, III KK 261/17.

Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 23. 3. 2016, II AKa 63/16.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 11. 4. 2013, II AKa 45/13.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 4. 10. 2012, II AKa 344/12.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14. 2. 2012, P 20/10.

Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20. 4. 2017, II KK 76/17.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 24. 4. 2017, II AKa 90/17.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18. 5. 2017, IV KK 444/16.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 23. 10. 2012, II AKa 181/12.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 7. 11. 2014, II AKa 203/14.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 1. 8. 2013, II AKa 226/13.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 29. 9. 2005, II AKa 217/05.

Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23. 8. 2018, V KK 296/18.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 27. 3. 2018, II AKa 61/18.

Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 27. 2. 2018, II AKa 26/18.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 4. 8. 2017, II AKa 168/17.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 4. 9. 2014, II AKa 122/14.

Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16. 1. 2007, V KK 396/06.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 11. 1. 2018, II AKa 555/17.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 10. 10. 2016, II AKa 186/16.

Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30. 6. 2015, V KK 124/15.

Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 19. 2. 2015, II AKa 12/15.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 6. 11. 2013, II AKa 371/13.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 24. 3. 2013, II AKa 141/13.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 27. 3. 2018, II AKa 61/18.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 1. 2. 2018, II AKa 587/17.

Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 17. 11. 2017, II AKa 328/17.

Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 12. 6. 2017, II AKa 117/17.

Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 30. 7. 2015, II AKa 170/15.

Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22. 1. 2013, V KK 244/12.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 14. 9. 2006, II AKa 239/06.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 9. 11. 2016, II AKa 116/16.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 18. 10. 2012, II AKa 163/12.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 28. 5. 2018, II AKa 336/17.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23. 5. 2018, II KK 13/18.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 9. 11. 2016, II AKa 116/16.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 28. 7. 2016, II AKa 265/16.

Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 24. 5. 2016, II AKa 72/16.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 15. 4. 2016, II AKa 58/16.

Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18. 11. 2015, V KK 341/15.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 11. 8. 2015, II AKa 159/15.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 14. 5. 2015, II AKa 61/15.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 9. 10. 2013, II AKa 316/13.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 4. 9. 2013, II AKa 97/13.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 28. 6. 2013, II AKa 106/13.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 25. 11. 2014, II AKa 108/14.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 14. 8. 2018, II AKa 321/17.
Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 12. 5. 2017, II AKa 103/17.
Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 30. 9. 2015, II AKa 256/15.
Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 14. 7. 2015, II AKa 138/15.
Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 7. 5. 2010, II AKa 125/10.
Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7. 6. 2017, III KK 58/17.
Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 12. 6. 2014, II AKa 124/14.
Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 11. 10. 2012, II AKa 281/12.
Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 28. 9. 2018, II AKa 157/18.
Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 13. 6. 2017, II AKa 182/17.
Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 30. 10. 2015, II AKa 156/15.
Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 30. 1. 2013, II AKa 394/12.
Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 17. 1. 2018, II AKa 267/17.
Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 23. 3. 2016, II AKa 63/16.
Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 20. 6. 2002, II AKa 185/02.
Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 24. 9. 2015, II AKa 213/15.
Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 4. 9. 2013, II AKa 97/13.
Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 9. 11. 2017, II AKa 252/17.
Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 17. 12. 2014, II AKa 250/14.
Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 24. 9. 2015, II AKa 213/15.
Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 4. 11. 2015, II AKa 275/15.
Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29. 5. 1978, I KR 100/78.
Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Bydgoszczy z dnia 21. 2. 2017, II SA/Bd 1005/16.

Internetové zdroje

Wyrok sądu ws. podania medycznej marihuany [online]. Publikováno 18. 12. 2018 [Cit. 11. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.rp.pl/Prawo-karne/312189901-Wyrok-sadu-ws-podania-medycznej-marihuany.html>.

URBANIAK, Aleksandra. Metadon - działanie, zastosowanie i skutki stosowania [online]. Publikováno 17. 8. 2018 [Cit. 3. 4. 2019]. Dostępne z: <https://www.poradnikzdrowie.pl/psychologia/zdrowie-psychiczne/metadon-dzialanie-zastosowanie-i-skutki-stosowania-aa-th5A-ShRu-RYDB.html>.

GRAŻKA, Michał. Co robić, kiedy do drzwi zapuka Policja? Czy można żądać nakazu, czy też należy wpuścić funkcjonariuszy na podstawie samej legitymacji? [online]. Publikováno 20. 5. 2015 [Cit. 3. 4. 2019]. Dostępne z: <https://bezprawnik.pl/przeszukanie-domu-jest-mozliwe-bez-zadnego-nakazu/>.

CISOWSKA - CHRUŚCICKA, Agnieszka. Czy Policja potrzebuje nakazu do przeszukania mieszkania? 5 zasad i ograniczeń [online]. Publikováno 1. 4. 2015 [Cit. 30. 3. 2019]. Dostępne z: <https://cisowskachruscicka.pl/przeszukanie-mieszkania-przez-policje-adwokat/>.

Mniej przestępstw kryminalnych i większa wykrywalność - policyjne podsumowanie 2018 r. [online]. Publikováno 10. 1. 2019 [Cit. 9. 2. 2019], Dostępne z: <https://www.infor.pl/prawo/prawo-karne/policja/2866847,Mniej-przestepstw-kryminalnych-i-wieksza-wykrywalnosc-policyjne-podsumowanie-2018-r.html>.

Sprawozdanie z działalności Centralnego Biura Śledczego Policji za 2017 rok [online]. Warszawa: Centralne biuro śledcze policji, 2018. [Cit. 9. 2. 2019]. Dostępne z: <http://www.cbsp.policja.pl/cbs/do-pobrania/raporty-z-dzialalnosci/9890,Raporty-z-dzialalnosci.html>.

Kupisz najwyżej 12 tabletek. Ograniczenia w sprzedaży leków na przeziębienie [online]. Publikováno 1. 12. 2016 [Cit. 3. 3. 2019]. Dostępne z: <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju,3/ograniczenia-w-sprzedazy-lekow-na-przeziebienie-po-1-stycznia-2017-r,696712.html>.

Nowe dopalacze coraz silniejsze i "nikt nie wie, jak działają" [online]. Publikováno 14. 8. 2015 [Cit. 4. 3. 2019]. Dostępne z: <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju,3/dopalacze-grozniesze-od-narkotykow,559985.html>.

Narkotyki zalewają Polskę. To prawdziwa plaga [online]. Publikováno 6. 7. 2017 [Cit. 5. 4. 2019]. Dostępne z: <https://www.fakt.pl/pieniadze/prawo/handel-narkotykami-w-polsce-biznes-sie-kreci/0me03p6>.

Prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego [online]. Statystyka Policji. [Cit. 29. 12. 2018]. Dostępne z: <http://statystyka.policja.pl/st/kodeks->

karny/przestępstwa-przeciwko-2/63464,Prowadzenie-pojazdu-w-stanie-nietrzeźwości-lub-pod-wplywem-srodka-odurzajacego-a.html.

Krajowy Ośrodek Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym [online]. Ministerstwo zdrowotnictwa. [Cit. 5. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.mz.gov.pl/ministerstwo/jednostki-podlegle-lub-nadzorowane/krajowy-osrodek-zapobiegania-zachowaniom-dysocjalnym>.

Dopis Helsinki Foundation for Human Rights ze dne 27. 11. 2013 adresovaný tehdejšímu polskému prezidentovi. Dostupný z: http://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2013/11/HFPC_wystapienie_28_11_2013.pdf.

Leczenie substytucyjne [online]. Publikováno 16. 11. 2017 [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.kbpn.gov.pl/portal?id=106992>.

Metodanowa terapia substytucyjna [online]. [Cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <http://www.narkotyki.pl/wokol-narkotykow/metodanowa-terapia-substytucyj/>.

Ostatní zdroje

Informace od Piotra Matysiaka, Komendy Głównej Policji (hlavní velitelství polské policie) ze dne 22. 2. 2019 [email].

Téma: Aktuální situace v Polsku a zneužívání trestního práva k dosažení politických cílů. Informace poskytla Dobrosława SZUMIŁO - KULCZYCKA, advokátka a docentka na katedře trestního práva procesního Fakulty práva a správního práva Jagellonské univerzity. Krakov 20. 11. 2018.

Téma: Korunní svědek. Informace poskytl Wojciech DOMAŃSKI, soudce Krajského soudu v Krakově. Krakov 12. 4. 2019.

Téma: Legalizace drog. Informace poskytl Krzysztof KRAJEWSKI, přední polský kriminolog a autor řady publikací o drogové problematice. Krakov 26. 11. 2018.

Téma: Operativně pátrací prostředky. Informace poskytla Dobrosława SZUMIŁO - KULCZYCKA, advokátka a docentka na katedře trestního práva procesního Fakulty práva a správního práva Jagellonské univerzity. Krakov 20. 11. 2018.

Další zdroje

Jednotná úmluva o omamných látkách - vyhláška ministra zahraničních věcí č. 47/1965 Sb. ze dne 27. 4. 1965 o Jednotné Úmluvě o omamných látkách.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 ze dne 11. února 2004 o prekursorech.

Nařízení Rady (ES) č. 1111/2005 ze dne 22. prosince 2004, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Unií a třetími zeměmi.

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Welke i Białek proti Polsku ze dne 1. 3. 2011, stížnost číslo 15924/05.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/83/ES ze dne 6. listopadu 2001 o kodexu Společenství týkajícím se humánních léčivých přípravků.

Abstrakt disertační práce v českém jazyce

[Srovnání české a polské právní úpravy drogových deliktů]

Abstrakt

Disertační práce na téma české a polské právní úpravy drogových deliktů se zabývá řízením vozidel pod vlivem návykových látek, odpovědností za činy spáchané pod vlivem návykových látek, přechováváním drog, pěstováním konopí, výrobou a distribucí drog, nakládáním s předměty k výrobě drog a šířením toxikomanie. Cílem práce je přinést kritický pohled na aktuální českou právní úpravu drogových deliktů a související problematiky a následně na základě srovnání s polskými právními předpisy představit konkrétní návrhy de lege ferenda. Práce analyzuje polskou a českou právní úpravu drogových deliktů a přináší srovnání skutkových podstat výše uvedených trestných činů a konkrétní případové studie. Práce vychází z právních předpisů a judikatury obou zemí, praktických poznatků a také dostupných statistických údajů.

Práce se zevrubně věnuje legalizaci drog včetně argumentů pro a proti legalizaci, které zaznívají v České republice a v Polsku. Řeší legalizaci konopných drog na příkladu Holandska, USA a Uruguaye, a také dostupnost tvrdých drog v rámci substitučních programů v České republice a v Polsku. V závěru je de lege ferenda rozvedeno, jakým způsobem by se měl český zákonodárce ubírat na cestě od drogové prohibice k legalizaci. Práce vychází vedle literatury na téma legalizace z polské zkušenosti s absolutní kriminalizací přechovávání drog.

Mimo výše uvedené se práce zaměřuje na nové syntetické drogy a seznamy zakázaných látek. Česká právní úprava dosud s těmito novými syntetickými látkami nepočítá, látky s účinky podobnými tradičním drogám jsou se značným zpožděním doplňovány na seznamy zakázaných návykových látek a obchod s nimi je postihován jako trestný čin šíření toxikomanie. Inspiraci pro legislativní řešení problematiky designer drugs lze čerpat v sousedním Polsku, kde bylo zavedeno generické definování nových syntetických látek a nakládání s nimi je trestné v rámci ustanovení o výrobě drog, obchodu s drogami atd. V závěru jsou formulovány návrhy de lege ferenda na řešení otázky designer drugs.

Určitý prostor je věnován také otázce závislosti na návykových látkách včetně soudem nařízené ochranné léčby, dále pak obchodu s léky k výrobě pervitinu a vymezení hraničního množství drog pro účely definování množství většího než malého a dalších rozsahů množství drog. V rámci pojednání o drogových deliktech jsou řešeny také procesní otázky, které s drogovou problematikou úzce souvisí - odposlechy a sledování, předstíraný převod, použití agenta, korunní svědek, sledování zásilek, prohlídky obydlí a jiných prostor, osobní prohlídky a znalecké posudky. Práce se okrajově zabývá také účinky drog, které se vyskytují na českém a polském drogovém trhu.

Klíčová slova: drogové delikty, legalizace, nové syntetické drogy

Abstrakt disertační práce v anglickém jazyce

[Comparison of the Czech and Polish legislation on drug offenses]

Abstract

The dissertation thesis about Czech and Polish legislation on drug offenses deals with driving under the influence of addictive substances, responsibility for acts committed under the influence of addictive substances, drug possession, cannabis cultivation, production and distribution of drugs, handling of articles for drug production and spreading drug addiction. The aim of this work is to bring a critical view of the current Czech legislation on drug offenses and related issues and then to present specific legislative proposals based on comparison with Polish law. The thesis analyzes the Polish and Czech legal regulations of drug offenses and brings a comparison of the facts of the aforementioned crimes and specific case studies. The work is based on legal regulations and case law of both countries, practical knowledge and also available statistical data.

The thesis deals with the legalization of drugs comprehensively, including the arguments for and against legalization, which are used in the Czech Republic and Poland. It addresses the legalization of cannabis on the example of Holland, the USA and Uruguay, as well as the availability of hard drugs in substitution programs in the Czech Republic and Poland. In conclusion the thesis gets to the explanation how the Czech legislator should proceed from drug prohibition to legalization. The work is based on literature on the subject of legalization and on Polish experience with the absolute criminalization of drug possession as well.

In addition to the above, the work focuses on new synthetic drugs and lists of prohibited substances. Czech legislation does not count with these new synthetic substances; substances with effects similar to traditional drugs are added to the lists of prohibited substances with considerable delay, and trafficking in them is punished as a crime of spreading drug addiction. The inspiration for a legislative solution to the issue of designer drugs can be drawn in neighboring Poland, where generic definition of new synthetic substances was introduced and the treatment of them is punishable under the provisions on drug production, drug trafficking, etc. In conclusion of the thesis are formulated legislative solutions of designer drugs problem.

There is also some space dedicated for problem of drug abuse, including court-ordered protective treatment, medicaments trafficking for pervitin production, and delineation of drug limits for the purpose of defining quantity more than small and other drug ranges. Within the issue of drug offenses are also adressed procedural issues closely related to drug problematics - wiretapping and monitoring, pretended transfer, agent use, crown witness, shipment tracking, home inspections and inspections of other premises, personal searches and expert opinions. The work also marginally deals with the effects of drugs that occur on the Czech and Polish drug markets.

Key words: drug offenses, legalization, designer drugs